राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

निवडणूक निर्णय अधिकारी व इतर अधिकारी यांच्यासाठी सर्वसाधारण सूचना व माहितीपुस्तिका

(महानगरपालिका निवडणुकांकरीता)

जानेवारी, २०१७

पहिला मजला, नवीन प्रशासन भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,
मंत्रालयासमोर, मुंबई:- ४०० ०३२.

A

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	विषय	आदेश क्रमांक	दिनांक	पृष्ठ क्रमांक
	प्रकरण १ -मतदार यादी तयार करणे व मतदान केंद्र निश्चिती			१
१	मतदार यादी अधिप्रमाणित करणे व ती सुरक्षित ठेवणे संदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश	SEC/1096/CR-6/96/D-3	31.01.1996	५
२	मतदार यादी प्रसिध्द झाल्यानंतर त्यामधील दुरुस्त्याबाबत	एसईसी/जीएन-१०९६/ सीआर.१७/का.३	05.11.1996	७
३	मतदार यादी मधील सुधारणा नामनिर्देशनाच्या शेवटच्या तारखेपर्यंतच करता येतील याबाबतचे आदेश	एसईसी/एमसी-२००२/ प्र.क्र.१/का.१०	02.01.2002	९
४	मतदार नोंदणी अधिकारी यांनी अद्ययावत यादी पुरविणेबाबत मुख्य निवडणूक अधिकारी यांनी दिलेल्या सूचना दि.०८.१२.२००४	रानिआ/मनपा/२००४/प्र.क्र.३३/का.५	23.12.2004	११
५	मतदार यादीतील दुबार नावाबाबत करावयाची कार्यवाही	रानिआ/मनपा२००७/प्र.क्र.६/का.५	24.04.2007	१५
६	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या मतदार यादीतील मयत अथवा स्थांनातरीत मतदारांबाबत करावयाची कार्यवाही	रानिआ/मनपा२०१०/प्र.क्र.४/का.५	11.10.2010 07.02.2012	१७-१९
७	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांच्यावेळी वापरावयाच्या मतदार यादीबाबत	रानिआ २०१५/ प्र.क्र.३/ प्रकल्प कक्ष	17.04.2015	२१
८	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका - मतदान केंद्र निश्चिती व आदर्श मतदान केंद्र	रानिआ २०१५/ प्र.क्र.९/ प्रकल्प कक्ष क्र.रानिआ/मनपा२०१६/ प्र.क्र. ४/का.५	27.05.2015 09.03.2016	२५-३८
९	महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणूका- २०१७ प्रत्येक मतदान केंद्रास जोडावयाच्या मतदारांच्या संख्येबाबत	रानिआ/मनपा-२००५/ प्र.क्र.१६/का-५	03.12.2016	३९
१०	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकामध्ये मतदान करताना भारत निवडणूक आयोगाकडील मतदार ओळखपत्र अथवा अन्य पुरावा सादर करण्याबाबत	रानिआ/मनपा-२००९/ प्र.क्र.१६/का-५	08.11.2011 06.02.2012 29.03.2010 02.08.2012	४१-५०
११	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकामध्ये तोतयेगिरीबाबत मतदान केंद्राध्यक्षांनी करावयाची कार्यवाही.	रानिआ/मनपा-२०१०/ प्र.क्र.४/का-५	22.10.2010	५१
१२	अपंग मतदारांना तळमजल्यावर मतदान केंद्र उभारण्याबाबत	रानिआ/मनपा-२००५/ प्र.क्र.३४/का-५	24.12.2005	५३
	प्रकरण २ -नामनिर्देशपत्राबाबतच्या तरतुदी			५५
१	नामनिर्देशनपत्र व एकत्रित शपथपत्र यांचे सुधारीत नमुने	रानिआ/मनपा२०१५/प्र.क्र.२४/का.०५	05.10.2015	६१
२	जात वैधता प्रमाणपत्र नसल्यास हमी पत्र देणेबाबत.	रानिआ/मनपा२०१५/प्र.क्र.५/का.०५ व शासन अधिसूचना	09.04.2015	७७
३	विशेष मागासप्रवर्ग संदर्भातील राज्य निवडणूक आयोगाचे पत्र या संदर्भातील शासनाचे पत्र	सीबीसी-१०९६/सी-१२५८/प्र.क्र.२३८/ मावक-५ एसईसी/एमएमसी-११९६/ प्र.क्र.९१६/ का.३	05.10.1996 07.10.1996	८५-८७
४	दोनपेक्षा अधिक अपत्ये नसल्याबाबतचे सुधारीत शपथपत्राबाबत - राज्य निवडणूक आयोगाचे पत्र	एसईसी/जीईएन/२००१/प्र.क्र.२९/ का.१० व शासन अधिसूचना	31.03.2009 13.09.2000	८९-९८
५	गुन्हेगारी पार्श्वभीमी व स्थावर,जंगम मालमत्ता तपशिल देणारे शपथपत्राबाबत राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश व त्याबाबतची सुधारणा	एसईसी/जीईएन/२००२/प्र.क्र.८५/ का.५	15.03.2004	९९
६	सूचक, अनुमोदक व उमेदवार यांचे मतदार यादीतील अनुक्रमांक चुकीचे असल्यासंदर्भातील न्यायालयाचा निर्णय नामनिर्देशनपत्र स्वीकारण्याबाबत आयोगाचे पत्र	रानिआ/मनपा२००८/प्र.क्र.१२/का.५	23.06.2008	१०३
७	निवडणूक लढविणा-या उमेदवारांनी मराठी अथवा इंग्रजी यापैकी कोणत्याही भाषेतून विहित नमुन्यात शपथपत्र/घोषणापत्र सादर करण्याची मुभा	रानिआ/मनपा-२०१२/ प्र.क्र.१२/का-५	28.01.2012	१०५
८	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांमध्ये शपथपत्र/घोषणापत्र स्टॅम्पपेपरवर सादर करण्याची आवश्यकता नसल्याबाबत	रानिआ/मनपा२०१४/प्र.क्र.२२/का.५	08.01.2015	१०७

B

९	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांमध्ये नामनिर्देशनपत्रासोबत जोडावयाच्या शपथपत्रामध्ये कोणत्याही रकान्यात माहिती न भरल्यास करावयाच्या कार्यवाहीबाबत	रानिआ/मनपा२०१५/प्र.क्र.५/का.६	27.03.2015	१०९
१०	महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणूका -२०१७ बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दतीच्या अनुषंगाने मतपत्रिकेचा नमुना (बृहन्मुंबई मतानगरपालिका वगळून)	रानिआ/मनपा२०१५/प्र.क्र.५/का.५	03.01.2017	११५
११	शौचालयाच्या वापराबाबतचे प्रमाणप्रत्र सादर करण्याबाबत	न. वि. वि. पत्र क्र. स्वमअ-२०१६/प्रक्र-२५४/नवि-३४ व शासन अधिसूचना क्र. १९ असाधारण क्र. १४५	04.01.2017 07.05.2016 16.12.2016	१२१-१३२
	प्रकरण ३ -राजकीय पक्षांची नोंदणी व चिन्हवाटप			१३३
१	महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश २००९ (राजकीय पक्षांनी पक्षाचा उमेदवार कळविण्याबाबतचे परिशिष्ट १, २ व ३ यांचे नमूने)	एसईसी/आरपीपी/२००९/ सी.आर ४९/का.११	31.03.2009	१३९
२	महानगरपालिका निवडणूका पक्षांच्या उमेदवारांनी सादर करावयाचे - सुधारीत जोडपत्र १ व २ बाबत	क्र.रानिआ/रापनो २००९/प्र.क्र.४९ (भाग-२)/का.११	25.02.2013	१४७
३	राज्य निवडणूक आयोगाकडील नोंदणीकृत पक्षांची नावे व चिन्हांची यादी	क्र.रानिआ/रापनो२०१२/प्र.क्र.८३/का-११	18.10.2016	१५५
४	दि १८.१०.१६ नंतर राज्य निवडणूक आयोगाकडील नोंदणीकृत ५३ पक्षांच्या नावांची यादी		53 पक्षांची यादी	१९७
५	बहुसदस्यीय पध्दतीत चिन्हांचे वाटप करण्यासंदर्भातील सुधारणा	क्र.एसईसी- २००९/प्र.क्र.४९ /का.११	04.02.2012	२०३
६	राजकीय पक्षाव्दारे उभे करण्यात येणारे उमेदवार	रानिआ/मनपा/२००६/प्रक्र१९/का५	06.01.2007	२०५
७	चिन्हांचे वाटप करण्यासंदर्भातील कार्यपध्दतीबाबत स्पष्टीकरण	क्र.एसईसी- २००९/प्र.क्र.४९ /का.११	05.02.2012	२०७
	प्रकरण ४ - आचारसंहिता			२११
१	आचारसंहितेबाबत एकत्रित आदेश	रानिआ/नपा/२०१६/प्र.क्र.३१ /का.६	14.10.2016	२१७
२	मालमत्ता विद्रुपीकरण या संदर्भातील आदेश	एसईसी/१०९५/सीआर-२५/९५/ पीआर	21.01.1995	२५१
३	मद्य विक्री वरील बंदीबाबत -राज्य निवडणूक आयोगाचे निदेश	एसईसी/१०९५/सीआर-१/९५/डेस्क-३	07.03.1995	२५३
४	उमेदवाराने निवडणुकीमध्ये करावयाच्या खर्चाची मर्यादाबाबतचे मुळ आदेश व यासंदर्भात सादर करावयाची विवरणपत्रे	एमईसी.१०९५/१०१/ डेस्क-३	07.02.1995	२५५
५	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूका निवडणूक खर्चाचा हिशेब देणयासाठी उमेदवारां करीता वेळ (Time) आणि रीत (Manner) निश्चित करणेबाबत.	रानिआ/२०१६/ उनिख/प्र.क्र.१३/ संगणीकरण कक्ष	15.10.2016	२६७
६	राजकीय पक्षांनी सादर करावयाचे अहवाल,विवरणपत्रे, इत्यादी बाबत	क्र.रानिआ/रापनो२०१६/प्र.क्र.०४/का.१२	20.10.2016	२८३
७	उमेदवारांच्या व राजकीय पक्षांच्या निवडणूक खर्चाबाबत विवरणपत्रे व शपथपत्रे यांचे नमुने	रानिआ/२०१६//प्र.क्र.१३/का.सं. कक्ष	25.10.2016	२९५
८	स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये उमेदवारांनी करावयाच्या खर्चाची मर्यादा	रानिआ/मनपा-२००६/प्र.क्र.१७/ का-५	30.07.2011	३१३
९	निवडणुकांकरीता पक्षाने केलेला खर्च संबंधित उमेदवारांमध्ये विभागणे व सादर करावयाचे वेळपत्रक	रानिआ/मनपा-२००६/प्र.क्र.१७/ का-५	28.12.2006	३१५
१०	निवडणूक खर्चाचा हिशोब विहित मुदतीत सादर न केल्यास उमेदवारास अनर्ह ठरविण्याबाबत	रानिआ/मनपा२००८/प्र.क्र.५/का-५	29.09.2008	३१७
११	महानगरपालिका, नगरपरिषदा,नगरपंचायती निवडणूकांमध्ये उमेदवारांने केलेल्या खर्चाचा हिशोब सादर करण्याबाबत	रानिआ/नप-२००९/ प्र.क्र.१३/ का.०५ व का. ०६	05.06.2010	३२१
१०	महानगरपालिका, नगरपरिषदा,नगरपंचायती, जिल्हापरिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायतींच्या सार्वत्रिक/पोट निवडणूकांमध्ये उमेदवारांने केलेल्या खर्चाचा हिशोब सादर न केल्यास अनर्ह ठरविण्याबाबत	रानिआ/नप-२०१५/ प्र.क्र.१०/ का.०६	10.08.2015	३२३
११	ध्वनीपेक्षकाच्या वापराबाबत - राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश	एसईसी-१०९५/सीआर-९/ ९५/ डेस्क-३	18.03.1995	३२९
१२	पोस्टर्स व पॅम्प्लेटची छपाई व प्रसिद्धीवर निर्बंध	एसईसी-१०९५/सीआर-७७/ ९५/ डेस्क-३	28.08.1995	३३१
१३	आचारसंहिता कालावधी ध्वजारोहणाबाबत	एसईसी/जीईएन-२००२/ प्र.क्र.१०/ का-१०	25.01.2002	३३३

१४	आचारसंहिता कालावधी ध्वजारोहणाबाबत- महापौर,जिल्हापरिषद अध्यक्ष,पंचायत समिती सभापती व ग्रामपंचायतीचे सरपंच	रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र.३/का.५	11.01.2012	३३५
१५	आचारसंहिता कालावधी ध्वजारोहणाबाबत- जिल्हयाचे पालकमंत्री	रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र.३/का.५	11.01.2012 2	३३७
१६	निवडणूक प्रचाराकरीता उमेदवारास वाहन वापराबाबत दयावयाच्या परवानगी बाबतचे आदेश	एसईसी/जीईएन-११९८/ प्र.क्र.१/ का-३	06.01.1998	३३९
१७	राजकीय पक्ष,उमेदवार यांच्या इलेक्ट्रॉनिग प्रसार माध्यमाद्वारे (केबल नेटवर्क,स्थानिक वाहिनी)प्रसारीत करण्यात येणा-या मुलाखती इत्यादीबाबत-आदेश	रानिआ/मनपा२००९/प्र.क्र.१/का.५	06.01.2009	३४१
१८	केबल नेटवर्क, स्थानिक वाहिनी प्रसारीत करण्यात येणा-या मुलाखती इत्यादीबाबत-प्रमाणपत्र देण्याकरीता महानगरपालिका / जिल्हाधिकारी कार्यालयात समिती गठीत करण्याबाबत आदेश	रानिआ/मनपा२००९/प्र.क्र.१/का.५	22.12.2011	३४९
१९	पेड न्यूज बाबत समिती गठीत करण्याबाबतचे आदेश	रानिआ/मनपा२००९/प्र.क्र.१/का.५	16.01.2012	३५१
२०	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या प्रचारादरम्यान वपरावयाच्या वाहन संख्येबाबत	रानिआ/जिपपस-२०१६/प्र.क्र.३१/का.७	19.11.2016	३५५
२१	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमधील प्रचार	रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र.४/का-५	09.04.2010	३५७
२२	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीच्या प्रचारामध्ये प्राण्यांचा वापर करण्यास प्रतिबंध करणे बाबत	रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.२६/का-५	23.12.2011	३५९
२३	निवडणुकीच्या दिवशी मतदान केंद्र व आजूबाजूच्या परिसरात उमेदवारांचा प्रवेश व निवडणूक काळात उमेदवारांनी उघडावयाची प्रचार कार्यालये - आदेश	रानिआ/मनपा/२००७/प्र.क्र.६/का.५	04.02.2012	३६१
२४	स्टार प्रचारकांची नावे कळविणे व त्यांच्या प्रवासखर्चास सूट देण्याबाबत	रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र.१७/का.५	08.11.2011	३६३
२५	प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर घरोघरी करण्यात येणा-या प्रचाराबाबत	रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र.३/का.५	14.02.2012	३६५
२६	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांची आचारसंहिता लागू असल्याच्या कालावधीत जिल्हा नियोजन समितीची बैठक घेणेबाबत	रानिआ/ग्रापनि२०१२/प्र.क्र.६/का.०८	21.08.2012	३६७
२७	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकापूर्वी लोकप्रतिनिधिंना स्वेच्छा निधीतून (Discretionary Grant)खर्च करण्यावर निर्बंध	रानिआ/२०१६/लोस्वेनि/प्र.क्र.१२/सं.क.	05.10.2016	३६९
२८	सुरक्षा रक्षक पुरविण्यात आलेल्या व्यक्तीस तसेच लोक प्रतिनिधीस निवडणूक प्रतिनिधी, मतदान प्रतिनिधी या मतमोजणी प्रतिनिधी न नेमणेबाबत	रानिआ/जिपपंस /२०१६ /प्र.क्र.२३/का.७	19.10.2016	३७५
२९	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांच्या आचारसंहिता कालावधीत उमेदवार/ राजकीय पक्ष यांना लभा/प्रचाराकरीता विविध परवानग्या देण्याकरीता "एक खिडकी योजना" राबविण्याबाबत	रानिआ/जिपपंस /२०१६ /प्र.क्र.३०/का.७	23.11.2016	३७७
३०	निवडणूक संनियंत्रण समितीने जप्त केलेल्या रोकड रकमा परत करण्यापूर्वी आयोगाची मान्यता घेण्याबाबत....	रानिआ/नप-२००६/प्र.क्र.४२/का.६	24.11.2016	३८५
	प्रकरण क्र.५- इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र (EVM)			३८७
१	मतदान यंत्र व त्यांच्याशी संबधित साहित्याची नोंद जडवस्तू संग्रह नोंदवहीत घेणेबाबत	रानिआ/मनपा-२००७/प्र.क्र.७/का-५	05.07.2007	३८९
२	मतदान यंत्राची मेमरी ३ महिन्याच्या कालावधीनंतर कोषागरातून काढण्यास सक्षम अधिकारी	रानिआ/मनपा-२००७/प्र.क्र.६/का-५	08.10.2007	३९१
३	मतदान संपनंतर बॅटरी सुरु राहून मतमोजणीच्या वेळी बॅटरी संपून निकाल दिसत नसल्यास करावयाची कार्यवाही	रानिआ/मनपा-२००५/प्र.क्र.१८/ का-५	13.06.2005	३९३
४	मतदाराच्या बोटाला लावावयाच्या न मिटणा-या शाईच्या बाटलीऐवजी मार्करपेनच्या वापराबाबत	रानिआ/मनपा२०१०/ प्र.क्र.१०/का-५	19.11.2011	३९५
५	मतदाराच्या बोटाला शाई लावण्याबाबत	रानिआ/मनपा२०१२/ प्र.क्र.२४/का-५	09.10.2012	३९७
६	इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राचा सुरक्षित साठा करणे व त्यांच्या संख्येचा हिशोब ठेवणे	रानिआ/मनपा२०१०/ प्र.क्र.६/का-५	03.01.2011	३९९

D

७	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका - मतदान यंत्र सेट व सील करणेबाबत	रानिआ/मनपा२०११/ प्र.क्र.१८/का-५	12.03.2012	४०१
८	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरीता ईव्हीएममध्ये पांढ-या रंगाच्या मेमरीचा वापर करण्याबाबत	रानिआ२०१३/जुमेमा/ प्र.क्र.२/का-१२	18.06.2013	४०५
९	ईलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राव्दारे मतदान करण्याबाबतचा (सुधारणा) आदेश - २०१३	रानिआ २०१३/प्र.क्र.८/का-१२	28.10.2013	४०७
१०	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान यंत्रावर " None of the Above" (NOTA) बटनाची सुविधा उपलब्ध करुन देण्याबाबत	रानिआ २०१३/प्र.क्र.११/का-१२	12.11.2013	४१३
११	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान यंत्रावर " वरील पैकी एकही नाही " (NOTA) बटनाच्या वापराबाबत पूरक आदेश	रानिआ २०१३/प्र.क्र.११/का-१२	26.11.2013	४२५
१३	स्थानिक पातळीवर मतपत्रिका छापून घेणेबाबत	रानिआ/मनपा/२०१४/ प्र.क्र.२०/ का-५	17.11.2014	४२७
	प्रकरण क्र.६- निवडणूकांकरीता आवश्यक असलेले नमुने			४२९
१	नमुना -१ निवडणूकीची सूचना			४३१
२	नमुना -२ नामनिर्देशनाची सूचना			४३३
३	नमुना -३ (पहा नियम वैधरित्या नामनिर्देशित उमेदवारांची यादी			४३५
४	नमुना -४ उमेदवारी मागे घेण्यासंबंधी सूचना			४३७
५	नमुना -५ उमेदवारी मागे घेण्यासंबंधी सूचना (फळ्यावर लावण्यासाठी)			४३९
६	नमुना -६ निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची यादी			४४१
७	नमुना -७ निवडणूक प्रतिनिधींची नेमणूक			४४३
८	नमुना -८ निवडणूक प्रतिनिधींची नेमणूक रद्द करणे बाबत			४४५
९	नमुना -९ मतदान प्रतिनिधींची नेमणूक			४४७
१०	नमुना -१० मतदान प्रतिनिधींची नेमणूक रद्द करणे बाबत			४४९
११	मतमोजणी प्रतिनिधींची नेमणूक			४५१
१२	मतमोजणी प्रतिनिधींची नेमणूक रद्द करणे बाबत			४५३
१३	मतपत्रिकेवर नाव छापणेबाबत			४५५
१४	मतदान केंद्रासाठी लागणाऱ्यासाहित्याची यादी			४५७
१५	उमेदवार, निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचे कार्यालय, मतदान व मतमोजणीसाठी वापरण्यात येणा-या छपाई साहीत्याची यादी			४६५
१६	निवडणूक विभागाकडे साहीत्य स्वीकृत तक्ता			४७३
	प्रकरण क्र.७- राज्य निवडणूक आयोगाकडे माहिती पाठविण्याचे विविध नमुने			४७७
	निवडणूक प्रक्रियेपूर्वी तसेच दरम्यान सादर करावयाच्या अहवालाचे नमुने	रानिआ/जिपपंस/२०१६/प्र.क्र.२०/का.७	२४.१०.२०१६	४७९
१	अंतिम प्रभाग रचनेनंतर व निवडणूक कार्याक्रम जाहिर होण्यापूर्वी सादर करावयाची माहिती	विवरणपत्र १		४८३
२	निवडणूकीसाठी आवश्यक असलेले साहित्य	विवरणपत्र २		४८५
३	निवडणूक निर्णय अधिकारी व सहाय्यक निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची माहिती	विवरणपत्र ३		४८७
४	नामनिर्देशन पत्रांबाबत दैनंदिन तपशिल	विवरणपत्र ४		४८९
५	वैध नामनिर्देशन पत्रे व निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची संख्या इ.	विवरणपत्र ५		४९१
६	मतदानाच्या दिवशी पाठवावयाची मतदानाची टक्केवारी	विवरणपत्र ६		४९३
७	झालेले मतदान तसेच वैध व अवैध मतांची संख्या	विवरणपत्र ७		४९५
८	पहिल्या व दुसऱ्या क्रमांकाची मते मिळालेल्या उमेदवारांची माहिती	विवरणपत्र ८		४९७
९	पक्षनिहाय झालेले मतदान	विवरणपत्र ९		४९९
१०	पक्षनिहाय झालेल्या जागांची संख्या	विवरणपत्र १०		५०१
११	निवडणूकीचा संकलित तक्ता	विवरणपत्र ११		५०३

E

	प्रकरण क्र.८- इतर महत्वाचे आदेश व सुचना			५९३
१	Requisition of Staff and Vehicles	SEC/306/Desk-3	02.03.1995	५९७
२	Restrictions on transfer of staff	SRC/1095/CR- 5/95/D-5	15.03.1995	५२३
३	पोस्टल बॅलट ऑर्डर-२००१ व दि.१७ जानेवारी २००२ चे पत्र	एसईसी/जीईएन/२००१/ प्र.क्र.५/ का-१०	26.04.2001 16.01.2001 17.01.2002	५२५-५५०
४	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवजणूकीच्या प्रत्येक टप्प्यावरील माहिती राज्य निवडणूक आयोगास कळविण्याबाबत	एसईसी/एमसी/२००३/ प्र.क्र.७०/ का-१०	20.09.2003	५५१
५	निवडणूकीत झालेल्या सर्व महत्वाच्या घटना अथवा गैरप्रकार राज्य निवडणूक आयोगाला ताबडतोब कळविण्याबाबत	मनपा-२००४/प्र.क्र.३५/का-५	01.12.2004	५५५
६	नामनिर्देशनपत्रे मागे घेण्याच्या तारखेनंतर एकच उमेदवार शिल्लक असल्यास त्याचा अहवाल आयोगास पाठविण्याबाबत व आयोगाच्या मान्यतेनंतर त्या उमेदवारास विजयी घोषित करणेबाबत	रानिआ/मनपा-२००४/ प्र.क्र.३७/ का.५	23.12.2004	५५७
७	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या मतदार संघाची पुर्नरचना- कामकाज गोपनियरित्या हाताळण्याबाबत	रानिआ/मनपा-२००५/ प्र.क्र.१७/ का.५	24.10.2005 02.07.2013	५५९-५६२
८	महानगरपालिका, नगर परिषद/नगरपंचायत निवडणुकीमध्ये करावयाच्या खर्चाची मर्यादा निश्चित करणेबाबत	रानिआ/मनपा-२००९/ प्र.क्र.४(१)/का.५	06.02.2015	५६३
९	निवडून आलेल्या उमेदवारांना दयावयाचे प्रमाणपत्र	एसईसी१०९५/सीआर११/डे-३	10.04.1995 08.06.1995	५६७-५७२
१०	महानगरपालिकांमध्ये निवडून आलेल्या उमेदवारांना दयावयाच्या प्रमाणपत्राचा सुधारीत नमूना	रानिआ/मनपा/२००५/ प्र.क्र.१५/का-५	08.04.2005	५७३
११	महानगरपालिकांमध्ये निवडून आलेल्या उमेदवारांना संगणकीय प्रणालीमधून दयावयाचे प्रमाणपत्र	रानिआ-२०१५/प्र.क्र.०२/सं.कक्ष	14.12.2016	५७५
१२	निवडणूकीसंबधी गुन्हयात तातडीने आरोपपत्र दाखल करणेबाबत	रानिआ/मनपा-२००५/प्र.क्र.१४/का-५	12.04.2005	५७७
१३	स्थानिक स्वराज्य संस्थामध्ये नामनिर्देशनपत्रासोबत उमेदवाराने दयावयाच्या शपथपत्रात अथवा घोषणापत्रात चुकीची माहिती दिल्यास करावयाची कार्यवाही	रानिआ/मनपा-२००५/प्र.क्र.२५/का-५	11.08.2005	५७९
१४	स्थानिक स्वराज्य संस्थामध्ये नामनिर्देशनपत्रासोबत उमेदवाराने दयावयाच्या शपथपत्रात अथवा घोषणापत्रात चुकीची माहिती दिल्यास करावयाची कार्यवाही	रानिआ/मनपा-२००७/प्र.क्र.३/का-५	20.02.2013	५८१
१५	व्हिडिओ कॅसेटची विल्हेवाट लावण्याबाबत	रानिआ/मनपा-२००५/प्र.क्र.३६/का-५	20.12.2005	५८५
१७	निवडणुकीमध्ये काम करणा-या अधिकारी/कर्मचारी यांच्याविरूद्ध शिस्तभंगाची कारवाई	रानिआ२००६/प्र.क्र.१४/ का-५	02.08.2006	५८७
१८	निवडणुकविषयक गुन्हे मागे घेताना आयोगाची परवानगी घेणेबाबत	रानिआ/मनपा-२००७/प्र.क्र.१०/का-५	14.03.2007	५९१
१९	निवडणुकविषयक कार्यवाहीच्या व्हिडिओ चित्रीकरणाच्या सीडी उपलब्ध करून देणेबाबत	मनप-२००७/प्र.क्र.१८/ का-७	07.04.2007	५९३
२०	प्रभाग रचना संदर्भात आदेश - स्थानिक लोकप्रतिनिधींच्या दबावास बळी न पडण्याबाबत	रानिआ/मनपा२००७/प्र.क्र.६/का.०५	10.04.2007	५९५
२१	मतदानाच्या कामाकरीता शिक्षकांची नेमणूक केल्यास करावयाची कार्यवाही	रानिआ/मनपा-२००८/प्र.क्र.१/का-५	11.11.2008	५९७
२२	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये अधिकारी/कर्मचारी यांच्या सेवा अधिगृहीत करण्याबाबत	रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.२३/ का-५	11.12.2011	५९९
२३	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांच्यावेळी मतदान/मतमोजणीच्या कामासाठी नियुक्त केलेल्या अधिकारी/कर्मचा-यांना तसेच पोलिस अधिकारी व पोलिस कर्मचारी यांना द्यावयाच्या निवडणूक भत्ता/ आहार भत्त्याबाबतचे आदेश व शुध्दीपत्रक	रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.३/का-५	31.01.2012 11.02.2012	६०१-६०४
२४	मतदान व मतमोजणीसाठी नियुक्त केलेल्या अधिकारी/कर्मचा-यांना द्यावयाच्या निवडणूक भत्त्याबाबत	सा.प्र.वि.शा.नि.क्र.टिडीए १००९/ प्र.क्र.३१०/०९/३३	08.04.2009	६०५
२६	महानगरपालिका/नगरपरिषदा सार्वत्रिक पोटनिवडणूकांमध्ये काम करणाऱ्या अधिकारी/कर्मचा-यांना मानधनाबाबत	न.वि.वि.शा.नि.क्र.संकिर्ण २००६/ ५१२/ प्र.क्र. ८९/२००६/ नवि-२०	16.07.2007	६०९

F

२७	विधानसभा निवडणूकमध्ये कर्मचाऱ्यांनी केलेल्या जादा कामाबाबत अतिकालिक भत्ता व त क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांना द्यावयाच्या मानधनाबाबत	सा.प्र.वि.शा.नि.क्र.ईएसटी१००९/प्र.क्र.१५३/३/०९/ ३३	29.04.2011	६११
२८	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांमध्ये किन्नरांकरीता प्रभाग आरक्षित करण्याबाबत	रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.३/का-५	24.11.2011	६१३
२९	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये ज्येष्ठ नागरीक, अंध व अपंग मतदार तसेच गरोदर अथवा तान्हया मुलासह असणा-या स्त्रिया यांना प्राधान्याने मतदान करु देण्याबाबत	रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.२०/का-५	05.12.2011	६१५
३०	महानगरपालिका,नगरपरिषदा व नगरपंचायतीच्या निडणूकीच्या कर्तव्यांवर असताना जखमी झालेल्या अधिकारी/ कर्मचा-यांनाच्या कुटुंबियांना सानुग्रह अनुदान देणेबाबत.	रानिआ/नप-२०१६/प्र.क्र.२४/का.०६	28.11.2016	६१७
३१	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये शासकीय अधिकारी व कर्मचा-यांवर क्षेत्रिय अधिका-याचे (झोनल ऑफीसर) काम सोपविण्याबाबत	रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.१८/ का-५	23.01.2012	६२१
३२	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये जनमत चाचणी मतदानोत्तर चाचणी घेणे, निष्कर्ष प्रसिध्द करण्याबाबचे निर्बंध	**नविन आदेश तयार करणे**		६२३-६२८
३३	राज्य निवडणूक आयोगाचा लोगो छापणेबाबत	रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.२४/ का-५	17.12.2011	६२९
३४	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतमोजणी करावयाची पध्दत	रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र.१६/ का-५	21.12.2009 29.03.2010	६३३-६३६
३६	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या क्षेत्रीय स्तरावरील निवडणूकविषयक कामकाजाची जबाबदारी निश्चित करण्याबाबत	रानिआ/मनपा/२०१५/ प्र.क्र.०६/ का-५	10.02.2015	६३७
३७	महानगरपालिका निवडणूकीसाठी निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहाय्यक निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या नियुक्त्या	रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.१६/ का-५	12.03.2015	६४३
३८	महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणूक २०१७ निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहाय्यक निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या नियुक्त्या करणेबाबत	रानिआ/मनपा-२०१६/प्र.क्र.१६/ का-५	26.12.2016	६४७
३९	निवडणूक प्रक्रिया पार पाडल्यानंतर सादर करावयाची प्रमाणपत्र	रानिआ/मनपा-२०१६/प्र.क्र.१६/ का-७	09.11.2016	६४९
४०	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मागासप्रवर्गीयांसाठी आरक्षित असलेल्या प्रभागातून निवडून आलेल्या सदस्याने निहित कालावधीत वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास करावयाच्या कार्यवाहीबाबत	एमसीओ-२०१६/प्र.क्र.४६/निवि-१४	28.03.2016	६५९
४१	स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मागासप्रवर्गीयांसाठी आरक्षित असलेल्या प्रभागातून निवडून आलेल्या सदस्याने निहित कालावधीत वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास करावयाच्या कार्यवाहीबाबत	रानिआ/मनपा-२०१५/प्र.क्र.१/ का-५	16.012.2016	६६३

प्रकरण १

मतदार यादी तयार करणे

सर्वसाधारण सूचना

१. राज्य निवडणूक आयोगाने अधिसूचित केलेल्या तारखेस अस्तित्त्वात असलेली विधानसभेची मतदार यादी महानगरपालिकेच्या प्रभागानुसार विभागून ती निवडणूकीसाठी छापून घेणे व अधिका-यांनी प्रमाणित करणे आवश्यक आहे. असे करताना संबंधित क्षेत्राची विधानसभेची मतदार यादी जशी असेल तशी संबंधित प्रभागामध्ये विभागावयाची आहे. त्यामध्ये कोणतीही नावे वाढविणे, कमी करणे किंवा त्यामध्ये सुधारणा करणे इ. ची अनुमती देण्यात आलेली आहे. मतदार यादी विभागण्याचे काम हे "कट ॲण्ड पेस्ट ऑपरेशन " असून विधानसभा मतदार यादीच्या कोणत्याही भागात बदल करता येणार नाही. मतदार यादी विभागताना प्रभागाच्या हद्दीवर राहणा-या मतदारांच्या संदर्भात विशेष दक्षता घेणे आवश्यक असून त्यासाठी गरज वाटल्यास स्थळ निरीक्षण करुन यादी विभागावयाची आहे. असे करताना एका प्रभागाच्या हद्दीतील मतदारांची नावे अन्य प्रभागाच्या मतदार यादीत समाविष्ट होणार नाहीत हे पाहणे आवश्यक आहे. राज्य निवडणूक आयोगाने अधिसूचित केलेल्या तारखेस अस्तित्त्वात असलेली मतदार यादी प्राप्त केल्यानंतरदेखील मतदार नोंदणी अधिकारी त्या यादीमधील राज्य निवडणूक आयोगाने अधिसूचित केलेल्या तारखेस अस्तित्वात असलेल्या मतदारांच्या नावाची पुरवणी यादी किंवा ज्यांची नावे कमी करावयाची असतील त्यांची यादी स्वतंत्रपणे देतात याचा काळजीपूर्वक विचार करुन त्यानुसार विधानसभेच्या मतदार यादीमध्ये सुधारणा करुन ती वापरणे आवश्यक आहे.

२. राज्य निवडणूक आयोगाने दिलेल्या कार्यक्रमानुसार प्रथम प्रभागनिहाय मतदार यादया अधिप्रमाणित करण्यापूर्वी संबंधित प्रभागातील मतदारांच्या माहितीसाठी प्रसिध्द करण्यात याव्यात.

३. त्यानंतर प्रारुप मतदार यादी नागरिकांकडून हरकती व सूचना मागविण्यासाठी प्रसिध्द करण्यात यावी.

४. प्राप्त झालेल्या हरकती व सूचना विचारात घेऊन राज्य निवडणूक आयोगाने अधिसूचित केलेल्या दिनांकास अस्तित्वात असलेल्या विधानसभेच्या मतदार यादीमधून महानगरपालिकेच्या निवडणुकांकरीता मतदार यादया तयार करताना -

(अ) काही लेखनिकांच्या चुका असल्यास त्या सुधारण्यात याव्यात.

(ब) दुस-या प्रभागातील मतदार चुकून अंतर्भूत झाले असतील तर त्यांची नावे त्या प्रभागातून वगळण्यात यावीत व संबंधित प्रभागात समाविष्ट करण्यात यावीत.

(क) महानगरपालिकेच्या संबंधित प्रभागाच्या क्षेत्रातील विधानसभेच्या यादीत मतदारांची नावे असूनही महानगरपालिकेच्या मतदार यादीमध्ये त्यांची नावे वगळण्यात आली असल्यास अशा मतदारांची नावे मतदार यादीत समाविष्ट करण्यात यावीत.

५. त्यानंतर राज्य निवडणूक आयोगाने नेमून दिलेल्या दिनांकास मतदार याद्या अधिप्रमाणित करण्यात याव्यात व त्याबद्दलची सूचनाही प्रसिध्द करण्यात यावी. मतदार यादी अधिप्रमाणित करणे व तिच्या सुरक्षिततेबाबत राज्य निवडणूक आयोगाने क्र. एसईसी-१०९६/प्र.क्र.६/९६/डी-३, दि.३१ जानेवारी, १९९६ अन्वये दिलेल्या आदेशांचे पालन करण्यात यावे.

६. मतदार यादी अधिप्रमाणित केल्यानंतरदेखील त्या यादीमध्ये काही चुका निदर्शनास आल्यास अशा चुका राज्य निवडणूक आयोगाने क्र. एसईसी/जीईएन - १९९६/सीआर १७/का-३, दि.०५ नोव्हेंबर, १९९६, व क्र. एसईसी-एमसी/२००२/प्र.क्र.१/का-१०, दि. ०२ जानेवारी, २००२ अन्वये दिलेल्या आदेशानुसार नामनिर्देशनपत्र सादर करण्याच्या शेवटच्या दिनांकापर्यंत सुधारता येतील.

७. प्रत्यक्ष निवडणुकीचा कार्यक्रम सुरु झाल्यानंतर राज्य निवडणूक आयोगाने नेमून दिलेल्या दिनांकास मतदान केंद्रनिहाय मतदार याद्या प्रसिध्द करण्यात याव्यात.

८. मतदार यादीतील दुबार नावांबाबत राज्य निवडणूक आयोगाच्या आदेश क्र.रानिआ/मनपा/२००७/प्र.क्र.६/का.०५, दि.२४ एप्रिल, २००७ व राज्य निवडणूक आयोगाचे परिपत्रक क्र.रानिआ/मनपा २०१२/प्र.क्र.०४/का.०५, दि.०७.०२.२०१२ अनुसार कार्यवाही करावी.

९. तसेच मतदार यादीतील स्थानांतरीत अथवा मयत नावांबाबत आदेश क्र.रानिआ/मनपा/२०१०/प्र.क्र.४/का.०५, दि.११ ऑक्टोबर, २०१० अनुसार कार्यवाही करावी.

१०. मतदान केंद्र निश्चिती व आदर्श मतदान केंद्र निर्मितीबाबत राज्य निवडणूक आयोगाच्या खालील पत्रातील सूचना विचारात घ्याव्यात.

(१) क्र.रानिआ २०१५/प्र.क्र.९/प्रकल्प कक्ष, दि.२७ मे, २०१५

(२) क्र.रानिआ/मनपा-२०१६/प्र.क्र.४/का.५, दि.९ मार्च, २०१६

(३) क्र.रानिआ/मनपा-२०१६/प्र.क्र.१६/का.५, दि.३ डिसेंबर, २०१६

११. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान करताना भारत निवडणूक आयोगाकडील मतदार ओळखपत्र अथवा अन्य पुरावा सादर करण्याबाबत - राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/मनपा २००९/प्र.क्र.१६/का.०५, दि.०८.११.२०११, दि.२९.०३.२०१० व दि.०२.०८.२०१२ च्या आदेशानुसार तसेच मतदार यादीतील फोटो अथवा अन्य तपशिल चुकीचा असल्यास राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/मनपा २०११/प्र.क्र.१६/का.०५, दि.०६.०२.२०१२ नुसार कार्यवाही करावी.

१२. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये तोतयेगिरीबाबत मतदान केंद्राध्यक्षांनी राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/मनपा २०११/प्र.क्र.१६/का.०५, दि.२२.१०.२०१० नुसार कार्यवाही करावी.

असा. क्र. ८ रजिस्टर्ड नं. एमएच/बाय-साजय/२०

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

बुधवार, जानेवारी ३१, १९९६/माघ ११, शके १९१७

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत

भाग एक-अ—मध्य उप-विभाग

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना.

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA

New Administrative Building, Opp. Mantralaya, Madame Cama Road, Mumbai 400 032, dated the 31st January 1996.

Order

CONSTITUTION OF INDIA.

No. SEC. 1096/CR-6/96/D-3.—WHEREAS the superintendence, direction and control of all elections to the Municipalities in the State vest in the State Election Commission, Maharashtra, by virtue of the provisions of Article 243-ZA of the Constitution of India and corresponding provisions made to that effect in the respective Municipal Act;

AND WHEREAS, by the Maharashtra Municipal Corporations, Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial townships (Third Amendment) Act, 1995 (Mah. XI of 1996) the sections of the relevant Municipal Act providing for adapting the Maharashtra Legislative Assembly electoral roll for the purpose of preparing Municipal ward electoral roll and other incidental and elaborate provisions with regard to maintenance, correction, etc. of such ward roll have been substituted by a new section;

AND WHEREAS, although the new section as substituted in each of the Municipal Acts provides for adaptation of the Maharashtra Legislative Assembly electoral roll for preparation of Municipal ward electoral roll, it does not provide for the incidental and elaborate provisions with regard to the maintenance, correction, etc. of such ward roll;

AND WHEREAS, it is expedient to make such provisions with regard to Municipal ward rolls;

NOW, THEREFORE, in exercise of the powers conferred by Article 243-ZA of the Constitution of India, read with sub-section (4) of section 18A of the Bombay Municipal Corporation Act (Bom. III of 1888), sub-section (4) of section 9-B of the City of Nagpur Corporation Act, 1948 (C. P. and Berar II of 1950), sub-section (4) of section 14 of the Bombay Provincial Municipal Corporations Act, 1949 (Bom. LIX of 1949), sub-section (4) of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965 (Mah. XL of 1965), and of all other powers enabling me in this behalf, and in relation to the preparation of electoral rolls for the purpose of municipal elections under the superintendence, direction and control of the State Election Commission, I, D. N. Chaudhari, State Election Commissioner, Maharashtra, hereby direct as follows :—

1. The authenticated ward roll or voters' list shall be kept in the chest or safe under the lock and key by such officer not below the rank of an Assistance Commissioner or the Chief Officer as—

(a) in the case of a Municipal corporation, the Municipal commissioner ; and

(b) in the case of a Municipal Council, the Collector, may designate and the officer so designated shall be responsible for the safe custody of such ward roll or voters' list.

2. (a) At the time of every election, the Municipal Commissioner or the Chief Officer of the Municipal Council, as the case may be, shall issue a public notice informing the date on and from which and the place at which the ward roll or the voters' list shall be kept open for public inspection. Such public notice shall be displayed on the notice board of the office of Municipal Corporation or the Municipal Council, as the case may be, and on such conspicuous place or places in the ward as the Municipal Commissioner or the Municipal Chief Officer may direct and also in one of the local newspapers widely circulated in the municipal area.

(b) Before issue of such public notice, the officer designated by the Municipal Commissioner, or, as the case may be, the Collector under clause 1 shall carry out in the authenticated copy of the ward roll or the voters' list of each ward all corrections which might have been made in the Maharashtra Legislative Assembly electoral roll till the date notified by State Election Commissioner for preparation of ward roll or voters' list under the respective provision of the relevant municipal law; and each such correction so made shall be initialed with date by such officer.

D. N. CHAUDHARI,
State Election Commissioner, Maharashtra.

असा. क्र. ७१ रजिस्टर्ड नं. एमएच/बाय-साऊथ/२०

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

बुधवार, नोव्हेंबर ६, १९९६/कार्तिक १५, शके १९१८

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत

भाग एक-अ—मध्य उप-विभाग

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखा परीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना याव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक एसईसी/जीईएन-१०९६/सीआर-१७/का-३,
नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक ५ नोव्हेंबर १९९६.

प्रति

(१) आयुक्त
महानगरपालिका (सर्व)

(२) जिल्हाधिकारी (सर्व)
(मुंबई व मुंबई उपनगर जिल्हा वगळून).

विषय.—महानगरपालिका व नगरपरिषदांच्या निवडणुका.
मतदार यादीबाबत.

महानगरपालिका व नगरपरिषदांसाठी लागू असलेल्या खालील कायद्यातील तरतुदीप्रमाणे महानगरपालिका व नगरपरिषदांच्या निवडणुकीसाठी राज्य निवडणूक आयुक्त जी तारीख अधिसूचित करतील त्या तारखेस अस्तित्वात असलेली विधानसभा मतदार यादी महानगरपालिका/नगरपरिषदांच्या प्रभागामध्ये विभागून व छापून अधिप्रमाणित करून वापरावयाची आहे :—

(१) मुंबई महानगरपालिका अधिनियम (सन १८८८ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ३).

(२) नागपूर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ (सन १९५० चा मध्यप्रांत व वऱ्हाड अधिनियम क्रमांक २).

(३) मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (१९४९ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ५९).

(४) महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, (१९६५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४०).

२. वरील तरतुदीप्रमाणे मतदार यादी तयार करीत असताना विधानसभेच्या मतदार यादीप्रमाणे मतदारांची नावे ज्या नगरपरिषद निवडणूक प्रभागामध्ये समाविष्ट असणे आवश्यक आहे, त्याऐवजी काही नगरपरिषदांच्या संदर्भात त्या मतदारांची नावे नगरपरिषदेच्या दुसऱ्याच प्रभागामध्ये समाविष्ट होऊन छापली गेल्याचे तसेच नगरपरिषद क्षेत्रासाठी राज्य निवडणूक आयुक्तांनी अधिसूचित केलेल्या तारखेस अस्तित्वात असलेल्या विधानसभेच्या मतदार यादीत नाव आहे, परंतु नगरपरिषद निवडणुकीसाठी

प्रभागनिहाय मतदार यादी तयार करून छापताना नगरपरिषदेतील कोणत्याही निवडणूक प्रभागामध्ये नाव समाविष्ट करून छापण्याचे राहून गेल्याचे राज्य निवडणूक आयोगाच्या निदर्शनास आणण्यात आले आहे. वरील वस्तुस्थितीचा विचार करून या संदर्भात राज्य निवडणूक आयुक्तांचे मला आपणास खालीलप्रमाणे कळविण्याचे आदेश आहेत :—

(१) विधानसभा मतदार यादीवरून महानगरपालिका व नगरपरिषदांच्या निवडणुकीसाठी यांत्रिकतेप्रमाणे (Mechanically) प्रभागामध्ये विभागून छापूने घेतांना काही त्रुटी निर्माण झाल्यास त्या दुरुस्त करण्याची संबंधित कायद्यामध्ये तरतूद करण्यात आलेली नाही. परंतु, विधानसभा मतदार यादीमध्ये नाव समाविष्ट असलेल्या मतदारास मतदार यादी तयार करणाऱ्या व ती अधिप्रमाणित करणाऱ्या अधिकाऱ्याच्या निष्काळजीपणामुळे झालेल्या चुकांमुळे संबंधित प्रभागामध्ये मतदान करण्यापासून वंचित करणे योग्य होणार नसल्याकारणाने भारतीय संविधानाच्या कलम २४३-झेडए व मुंबई महानगरपालिका अधिनियम (सन १८८८ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ३) चे कलम १८-अ (४) व कलम १९ (१) (वी), नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ (सन १९५० चा मध्यप्रांत व वऱ्हाड अधिनियम क्रमांक २) चे कलम ९-बी व कलम १२, मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (१९४९ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ५९) चे कलम १४(४) व कलम ७-अ व महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (१९६५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४०) चे कलम १०-अ (४) व कलम ११ खालील व इतर प्राप्त अधिकारांचा वापर करून राज्य निवडणूक आयुक्त, महाराष्ट्र असे आदेश देत आहेत की, महानगरपालिका व नगरपरिषदांच्या निवडणुकीसाठी वर नमूद केलेल्या संबंधित कायद्यातील तरतुदीप्रमाणे राज्य निवडणूक आयुक्तांनी अधिसूचित केलेल्या तारखेस अस्तित्वात असलेल्या विधानसभेच्या मतदार यादीवरून महानगरपालिका व नगरपरिषदांच्या निवडणुकीसाठी मतदार यादी तयार करून छापून घेतल्यानंतर विधानसभेच्या मतदार यादीप्रमाणे एखाद्या मतदाराचे नाव अगर मतदारांची नावे विधानसभा मतदार यादीचा विचार करताना महानगरपालिका व नगरपरिषदांच्या ज्या प्रभागामध्ये नाव/नावे समाविष्ट असणे आवश्यक आहे, त्याऐवजी दुसऱ्याच प्रभागामध्ये नाव/नावे समाविष्ट झाली असल्याचे निदर्शनास आल्यास कायद्यातील वर नमूद केलेल्या तरतुदीप्रमाणे मतदार यादी अधिप्रमाणात करण्यासाठी सक्षम केलेल्या अधिकाऱ्याने अशा नावांची यादी करून, त्या खाली तारखेसह सही करून ती यादी संबंधित प्रभागाच्या मतदार यादीसोबत जोडावी.

(२) तसेच विधानसभा मतदार यादीत नाव आहे, परंतु महानगरपालिका/नगरपरिषदांच्या प्रभागनिहाय तयार केलेल्या कोणत्याही प्रभागाच्या मतदार यादीमध्ये नाव समाविष्ट नसल्याचे निदर्शनास आल्यास कायद्यातील वर नमूद केलेल्या तरतुदीप्रमाणे मतदार यादी अधिप्रमाणित करण्यास सक्षम केलेल्या अधिकाऱ्यांनी अशा नावांची यादी करून त्याखाली तारखेसह सही करून ती यादी संबंधित प्रभागाच्या मतदार यादीसोबत जोडावी.

(३) वरीलप्रमाणे तयार केलेल्या यादीतील मतदारास/मतदारांना संबंधित प्रभागाच्या निवडणुकीसाठी मतदार करण्यास परवानगी देण्यात यावी.

(४) त्या संदर्भात आवश्यक त्या सूचना निर्वाचन अधिकारी व केंद्राध्यक्ष यांना द्याव्यात.

(५) तसेच अनुक्रमांक १ प्रमाणे तयार केलेल्या यादीची एक प्रत ज्या प्रभागाच्या मतदार यादीमध्ये चुकीने नाव/नावे समाविष्ट झाली असतील त्या प्रभागाच्या मतदान केंद्राध्यक्षाकडे देऊन बोगस मतदान होणार नाही अशी दक्षता घेण्याबाबत त्यांना सूचना द्याव्यात.

निवडणुका स्वच्छ, निर्भय व खुल्या वातावरणात होण्याच्या दृष्टीने भारताच्या संविधानात सुधारणा करून राज्य निवडणूक आयोगाची स्थापना करण्यात आली आहे. प्रत्येक जिल्ह्याच्या ठिकाणी निवडणुका घेण्यासाठी राज्य निवडणूक आयोगाचा स्वतंत्र अधिकारी/कर्मचारीवर्ग निर्माण केलेला नसल्यामुळे राज्य निवडणूक आयोगास जिल्ह्यातील सरकारी व स्थानिक स्वराज्य संस्थांमधील अधिकारी व कर्मचारी यांच्याकडून निवडणुकांचे काम करून घ्यावयाचे आहे व त्यासाठी कायद्यातील तरतुदींनुसार असे अधिकारी/कर्मचारी हे राज्य निवडणूक आयोगाच्या पर्यवेक्षण, निर्देशन व नियंत्रण याखाली निवडणुकीची कामे करीत असतात. निवडणुकांसाठी प्रभाग रचना करणे, मतदार याद्या तयार करणे व प्रत्यक्ष निवडणूक प्रक्रिया पूर्ण करणे ह्या सर्व बाबी अत्यंत जबाबदारीच्या असून, त्याकामी कोणत्याही प्रकारचा निष्काळजीपणा करणे ही बाब अत्यंत गंभीर असून अक्षम्य आहे. त्यामुळे, राज्य निवडणूक आयुक्तांचे असेही आदेश आहेत की, जेथे अशा प्रकारच्या चुका झाल्याचे दिसून येईल त्या प्रकरणात संबंधित अधिकारी/कर्मचारी यांचेविरुद्ध विभागीय चौकशी त्वरित सुरू करावी व त्याचा प्राथमिक अहवालही राज्य निवडणूक आयोगास त्वरित पाठवावा.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,
बा. र. पोखरकर,
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर, मादाम कामा रोड,
मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २ जानेवारी, २००२.

आ दे श

क्रमांक-एसईसी/एमसी/२००२/प्र.क्र.१/का-१०. ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या ७३ व्या व ७४ व्या दुरुस्तीनुसार राज्यातील पंचायती व नगरपालिका यांच्या निवडणुकांचे अधिक्षण, संचालन व नियंत्रण यांची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे ; आणि

ज्याअर्थी, मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ चे कलम १९(१)(बी), नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ चे कलम १२, मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ चे कलम ७अ व महाराष्ट्र नगर परिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ चे कलम ११ मधील तरतुदीनुसार महानगरपालिका व नगर परिषदांच्या निवडणुकांसाठी राज्य निवडणूक आयुक्त जी तारीख अधिसूचित करतील त्या तारखेस अस्तित्वात असलेली विधानसभा मतदार यादी प्रभागनिहाय विभागून व छापून अधिप्रमाणित करुन वापरावयाची आहे; आणि

ज्याअर्थी, वरील तरतुदीप्रमाणे मतदार यादी तयार करीत असताना विधानसभेच्या मतदार यादीनुसार मतदारांची नांवे ज्या निवडणूक प्रभागांमध्ये समाविष्ट असणे आवश्यक आहे, त्याऐवजी त्या मतदारांची नांवे दुसऱ्याच निवडणूक प्रभागांमध्ये चुकीने समाविष्ट होऊन छापली जाण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. तसेच महानगरपालिका अथवा नगर परिषद क्षेत्रासाठी राज्य निवडणूक आयुक्तांनी अधिसूचित केलेल्या तारखेस अस्तित्वात असलेल्या विधानसभा मतदार यादीत नांवे असूनदेखील प्रभागनिहाय मतदार यादी तयार करुन छापताना कोणत्याही निवडणूक प्रभागामध्ये नांव समाविष्ट करुन छापण्याचे राहून जाण्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३के व २४३ झेड्ए तसेच मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ (सन १८८८ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक-३) चे कलम १८अ, नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ (सन १९१० चा मध्यप्रांत व वऱ्हाड अधिनियम क्रमांक-२) चे कलम ९बी, मुंबई प्रांतिक

..२/-

महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (सन १९४९ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक-५९) चे कलम १४(४) व महाराष्ट्र नगर परिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (सन १९६५ चा अधिनियम क्रमांक ४०) चे कलम १०अ(४) खालील व राज्य निवडणूक आयोगास समर्थ करणा-या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करुन राज्य निवडणूक आयोगाने यापूर्वी काढलेल्या काही आदेशांचे अंशतः अधिक्रमण करुन आता राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे :-

१. हे आदेश राज्यातील सर्व महानगरपालिका, नगर परिषदा तसेच नगर पंचायती यांच्या निवडणुकांसाठी लागू असतील.

२. विधानसभा मतदार यादीवरुन महानगरपालिका, नगर परिषदा अथवा नगर पंचायतींच्या निवडणुकांसाठी विधानसभा मतदार यादी प्रभागनिहाय विभागून छापून व अधिप्रमाणित करुन प्रसिध्द केल्यानंतर काही मतदारांची नांवे ज्या प्रभागात असणे आवश्यक आहे, त्याऐवजी दुस-याच प्रभागाच्या मतदार यादीत चुकीने छापण्यात आल्यास अथवा राज्य निवडणूक आयुक्तांनी अधिसूचित केलेल्या तारखेस ज्या मतदाराचे नांव संबंधित क्षेत्राच्या विधानसभा मतदार यादीत असूनदेखील ते नांव महानगरपालिका, नगर परिषदा अथवा नगर पंचायतींच्या निवडणुकीच्या प्रभागनिहाय मतदार यादीत छापावयाचे राहून गेल्यास मतदार यादी तयार करण्यासाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या प्राधिकृत अधिकाऱ्याने त्यासंदर्भात काही तक्रारी प्राप्त झाल्यास त्याबाबत योग्य त्या दुरुस्त्या पुरवणी यादीच्या स्वरुपात कराव्यात.

३. सदर दुरुस्त्या महानगरपालिका, नगर परिषदा अथवा नगर पंचायतींच्या निवडणुकांची नामनिर्देशनपत्रे भरण्याच्या शेवटच्या दिनांकापर्यंत करता येतील. मात्र, याचा अर्थ असा नव्हे की, मतदार यादीत नवीन नांवे समाविष्ट करण्याची अथवा वगळण्याची परवानगी देण्यात आली आहे.

(य. ल. राजवाडे)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र.

प्रति,
आयुक्त, महानगरपालिका (सर्व)
जिल्हाधिकारी (सर्व)(मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
एएमी२२४

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

निवडणूक तात्काळ

क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००४/प्र.क्र.३३/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:-४०० ०३२.
दिनांक- २३ डिसेंबर, २००४.

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व मुख्याधिकारी, नगर परिषद/नगर पंचायती
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

विषय:- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमधील मतदार यादी

महोदय,

लोकप्रतिनिधीत्व अधिनियम, १९५० मधील तरतुदीनुसार मतदार यादी तयार करणे व पुरवणी यादी तयार करणे ही निरंतर प्रक्रिया आहे. असे असताना देखील सर्वसाधारणपणे महाराष्ट्रातील सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी अधिनियमातील तरतुदीनुसार राज्य निवडणूक आयोग जी तारीख अधिसूचित करील, त्या तारखेस अस्तित्वात असलेली विधानसभा मतदार यादी उपलब्ध करुन देण्याव्यतिरिक्त मतदार नोंदणी अधिकारी विधानसभा मतदार संघ मतदार यादी ही ज्या दिनांकास अंतिमरित्या प्रसिध्द झाली अशीच तीच उपलब्ध करुन देतात व यानंतर कोणतीही पुरवणी यादी प्रसिध्द झाली नाही, असे प्रमाणपत्र देतात.

२. राज्य निवडणूक आयोगाने मुख्य निवडणूक अधिकारी यांच्याकडे यासंबंधी लोकप्रतिनिधीत्व अधिनियम, १९५० अनुसार कार्यवाही करावी व राज्य निवडणूक आयोग जी तारीख निश्चित करील त्या तारखेपर्यंत अद्ययावत केलेली यादी उपलब्ध करुन देण्याबाबत महाराष्ट्राचे मुख्य निवडणूक अधिकारी यांच्याकडे याबाबतचा पाठपुरावा सातत्याने केला असून, उप सचिव व सह मुख्य निवडणूक अधिकारी, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांनी सर्व जिल्हाधिकारी व सर्व मतदार नोंदणी अधिकारी यांना पत्र क्रमांक डीएलआर-१००४/प्र.क्र.५६५/०४/३३, दिनांक- ८ डिसेंबर, २००४ अन्वये योग्य त्या सूचना निर्गमित केल्या आहेत. त्या पत्राची एक प्रत आपल्या माहितीसाठी सोबत जोडली आहे. यापुढे या पत्रात नमूद केल्याप्रमाणे राज्य निवडणूक आयोगाने अधिसूचित केलेल्या तारखेपर्यंतची अद्ययावत मतदार यादी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी प्राप्त करुन घ्यावी, ही विनंती.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(महेन्द्र ब. वारभुवन)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,

सर्व जिल्हाधिकारी व जिल्हा निवडणूक अधिकारी,

*सर्व विधानसभा मतदार संघाचे मतदार नोंदणी अधिकारी

*सर्व विधानसभा मतदार संघाचे सहायक मतदार नोंदणी अधिकारी

(* जिल्हाधिकारी व जिल्हा निवडणूक अधिकारी यांचे मार्फत)

क्रमांक: ईएलआर–१००४/प्र.क्र. ५६५/०४/३३,

सामान्य प्रशासन विभाग,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक ८ डिसेंबर २००४

विषय :– स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांसाठी मतदार यादी

महाराष्ट्रातील सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या निवडणूकांसाठी अधिनियमातील तरतूदीनुसार राज्य निवडणूक आयोग जी तारीख अधिसूचित करतील त्या तारखेस अस्तित्वात असलेल्या विधानसभा मतदार संघाच्या मतदार यादीवरुन स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या निवडणूकीसाठी प्रभाग निहाय मतदार यादी तयार करावी लागते. तथापि, या संदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाने मुख्य निवडणूक अधिकारी यांच्या असे निदर्शनास आणून दिले आहे की, सर्वसाधारणपणे विधानसभा मतदारसंघाची मतदार यादी ही ज्या दिनांकास अंतिमरित्या प्रसिध्द झालेली असेल तीच मतदारयादी मतदार नोंदणी अधिकाऱ्यांकडून स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या निवडणूकीच्या प्रयोजनासाठी उपलब्ध करुन दिली जाते व " यानंतर कोणतीही पुरवणी यादी प्रसिध्द झाली नाही" असे प्रमाणपत्र देण्यात येते. त्यामुळे स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकीच्या प्रयोजनासाठी विधानसभा मतदार नोंदणी अधिकाऱ्यांकडून अद्ययावत मतदार याद्या उपलब्ध करुन देण्यात येत नसल्यामुळे मतदार यादी प्रसिध्द झाल्याच्या दिनांकापासून ते राज्य निवडणूक आयोगाने स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या प्रयोजनासाठी ज्या दिनांकास अस्तित्वात असलेली मतदार यादी उपयोगात आणावयाचे अधिसूचित करेल त्या दिनांकापर्यंत मतदार यादीमध्ये पात्र मतदारांची नांवे मतदार यादीमध्ये अंतर्भूत न केल्यामुळे असे मतदार हे स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या निवडणूकीमध्ये मतदानापासून वंचित राहतात.

२. लोकप्रतिनिधीत्व अधिनियम १९५० मधील तरतूदीनुसार विधानसभा मतदारसंघाची मतदार यादी ही भारत निवडणूक आयोगाने विहित केलेल्या अर्हता दिनांक धरुन तयार केली जाते व त्यामध्ये सुधारणा केल्या जातात. भारत निवडणूक आयोगाने विहित केलेल्या अर्हता दिनांकावर आधारित मतदार यादी तयार करुन ती अंतिमरित्या प्रसिध्द केल्यानंतर अशी मतदार यादी ही

उपरोक्त अधिनियमाच्या कलम २१(१) मधील तरतूदीनुसार अंमलात येते. अंतिमरित्या प्रसिध्द झालेल्या मतदार यादीमध्ये जर एखाद्या पात्र मतदाराचे नांव अंतर्भूत करावयाचे राहून गेले असल्यास किंवा मतदार यादीतील एखादी नोंद ही चुकीची किंवा सदोष असल्यामुळे दुरुस्त करावयाची असल्यास, मतदार संघातील एखाद्या संपीत व्यक्तीने मतदार संघातील तिचे सर्वसाधारण वास्तव्याचे ठिकाण स्थलांतरण केल्यामुळे तिच्या नांवाची नोंद ही मतदार यादीमध्ये स्थानांतर करावयाची असल्यास आणि एखादा मतदार हा मृत्यु पावल्यामुळे अथवा मतदारसंघातील सर्वसाधारण रहिवासी राहिला नसल्यामुळे अशा मतदारांच्या नांवाच्या नोंदी वगळणे आवश्यक असल्यास तर संबंधीत मतदार नोंदणी अधिकारी हा उक्त अधिनियमातील कलम २२ व २३ मधील तरतूदीनुसार मतदार यादीमध्ये यथास्थित नवीन नांव नोंदवणे, वगळणे अथवा त्यामध्ये सुधारणा करणे या संदर्भात आवश्यक ती कार्यवाही करु शकतो. मात्र अशी कार्यवाही ही त्या मतदार संघासाठी घेण्यात येणाऱ्या निवडणूकांसाठी नामनिर्देशनपत्रे दाखल करावयाच्या शेवटच्या दिनांकापासून ते निवडणूकीची प्रक्रिया संपेपर्यंतच्या कालावधीत करता येत नाही.

३. अधिनियमातील ही तरतूद लक्षात घेता स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकीच्या प्रयोजनासाठी अंतिमरित्या प्रसिध्द केलेल्या मतदार यादीबरोबरच मतदार नोंदणी अधिकाऱ्याने मतदार यादी अंतिमरित्या प्रसिध्द केल्यानंतर प्राप्त झालेले दावे व हरकती निकाली काढल्यानंतर निरंतर पुनरिक्षण प्रक्रिये अंतर्गत तयार करण्यात आलेली व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांनी मागणी केलेल्या दिनांकापर्यंत अद्ययावत केलेली पुरवणी यादी ही उपलब्ध करुन देण्यात यावी अशा सूचना सर्व मतदार नोंदणी अधिकारी व सहाय्यक मतदार नोंदणी अधिकारी यांना देण्यात याव्यात, ही विनंती.

४. कृपया या पत्राची पोच द्यावी.

(के. व्ही. कुरुंदकर)
उप सचिव व सह मुख्य निवडणूक अधिकारी,
महाराष्ट्र राज्य.

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या मतदार यादीबाबत

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा२००७/प्र.क्र. ६/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २४ एप्रिल, २००७.
आ दे श

महाराष्ट्रातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका घेताना विधानसभेची राज्य निवडणूक आयोगाने घोषित केलेल्या तारखेची संबंधित मतदार यादी स्थानिक स्वराज्य संस्थांची मतदार यादी तयार करण्यासाठी वापरण्यात येते. विधानसभा मतदार यादीवरुन प्रभागवार/मतदार गटवार/मतदार मणवार मतदार यादी तयार करण्यात येते. राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, विधानसभा मतदार यादीत बरीच नांवे एकापेक्षा जास्त वेळा येतात. त्यावेळी काय करावयाचे याबाबत स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या अधिकाऱ्यांकडून राज्य निवडणूक आयोगाचे मार्गदर्शन मागविण्यात येते. याबाबत भारतीय लोकप्रतिनिधीत्व अधिनियमामध्ये ज्या व्यक्तीने नांवाची नोंदणी मतदार यादीत एकापेक्षा जास्त वेळा केली असेल त्यांच्याविरुध्द दावा चालविण्याची व न्यायालयात त्यांचा अपराध असल्याचे सिध्द झाल्यास त्याला जास्तीत जास्त एक वर्षापर्यंतची शिक्षा देण्याची तरतूद कलम ३१ मध्ये उपलब्ध आहे. परंतु, असा दावा दाखल करण्याचे अधिकार मतदार नोंदणी अधिकाऱ्यांना प्राप्त आहेत. त्यामुळे स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे निवडणुका घेणारे अधिकारी मतदार नोंदणी अधिकाऱ्यांच्या एकापेक्षा जास्त वेळा एकाच व्यक्तीचे नांव येते ते प्रकार निदर्शनास आणू शकतात, त्यापेक्षा अधिक काही करु शकत नाही.

२. एकापेक्षा जास्त वेळा एकाच मतदाराचे नांव आल्याने त्या मतदाराच्या नांवे अन्य कोणी मतदार मतदान करण्याचा प्रयत्न करण्याची शक्यता असते. असे प्रकार टाळण्यासाठी राज्य निवडणूक आयोग पुढीलप्रमाणे आदेश देत आहे:-

(१) ज्या मतदाराचे नांव एकापेक्षा जास्त वेळा आले असेल तो मतदार एकच आहे याची खात्री करुन घ्यावी.

(२) एकापेक्षा जास्त प्रभागात अशा मतदाराचे नांव आले असल्यास त्या मतदाराला तो कोठे मतदान करणार आहे, हे विचारावे. त्याने तसे

कळविल्यानंतर ज्या प्रभागात तो मतदान करणार नसेल तेथे तो कोणत्या प्रभागात मतदान करणार आहे त्याचे अभिप्राय मतदार यादीवर लिहिण्यात यावे.

(३) ज्या मतदारांचे नांव एकाच प्रभागात जास्त वेळा आले असेल तेथे तो नेमका कोणत्या मतदान केंद्रावर मतदान करणार आहे ते मतदाराला विचारुन घ्यावे व त्याप्रमाणे नोंद घेण्यात यावी.

(४) काहीवेळा ग्रामीण/शहरी भागातील मतदारांची नांवे शहरी/ग्रामीण भागातही आढळून येतात. त्यांनी जर ग्रामीण/शहरी भागातील निवडणुकीसाठी मतदान केले असेल तर त्यांना शहरी/ग्रामीण भागासाठी मतदान करु देण्यात येऊ नये. तसे मतदार यादीवर अभिप्राय लिहिण्यात यावे.

(नन्द लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व नगर परिषदा/नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
सर्व तहसिलदार/राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

D:\CORPORATION\aab१२१.doc

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या मतदार यादीतील मयत अथवा स्थानांतरीत मतदारांबाबत करावयाची कार्यवाही.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०१०/प्र.क्र.४/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ११ ऑक्टोबर, २०१०.

आदेश

महाराष्ट्रातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका घेताना राज्य निवडणूक आयोगाने घोषित केलेल्या तारखेची अस्तित्वात असलेली विधानसभेची मतदार यादी घेऊन संबंधित प्रभागांमध्ये / मतदार गट / मतदार गणामध्ये विभागण्यात येते. राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, या यादीमध्ये बरेच मतदार मयत अथवा स्थलांतरीत झालेले असतात. अशा ब-याच तक्रारी राज्य निवडणूक आयोगाकडे येतात तसेच संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या अधिका-यांकडून याबाबत कोणती कार्यवाही करावी याची विचारणा होत असते. लोकप्रतिनिधित्व अधिनियमामधील तरतुदीनुसार प्रसिध्द केलेल्या विधानसभेच्या मतदार यादीमध्ये कोणतेही बदल करण्याचे अधिकार राज्य निवडणूक आयोगास नाहीत.

मतदार यादीमध्ये ज्या मतदारांबाबत मयत अथवा स्थलांतरीत मतदार असल्याबाबतच्या तक्रारी प्राप्त झाल्या असतील त्या मतदारांच्या नावावर कोणत्याही प्रकारचे खोटे (Bogus) मतदान होऊ नये याकरिता राज्य निवडणूक आयोग पुढील प्रमाणे आदेश देत आहे.

१. मतदार यादीमध्ये ज्या मतदारांबाबत मयत अथवा स्थलांतरीत मतदार असल्याबाबतच्या तक्रारी प्राप्त झाल्या असतील त्या मतदारांच्या नावासमोर विशिष्ट खूण करण्यात यावी.

[illegible] अशा मतदारांच्या नावावर मतदानास आलेल्या व्यक्तींचे ओळखीचे [illegible] काटेकोरपणे तपासावेत.

३. याबाबत उमेदवारांनीही त्यांच्या मतदान प्रतिनिधीमार्फत अशा मतदारांच्या नावावर मतदानास आलेल्या व्यक्तींबाबत वेळीच हरकत घ्यावी असे आवाहन उमेदवारांच्या बैठकीमध्ये निवडणूक निर्णय अधिका-यांनी सर्व उमेदवारांना करावे.

४. मतदान केंद्राध्यक्षांनी अशा व्यक्तींची ओळख पटल्यानंतर त्यांना मतदान करु दयावे.

राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(मंगेश मोहिते)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रत :-
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक- रानिआ / मनपा - २०१२ / प्र.क्र.४ /का.५
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ०७/०२/२०१२

वाचा :- १. आयोगाचे आदेश क्र. क्रमांक- रानिआ/मनपा-२००७/प्र.क्र.६/का.५, दि.२४ एप्रिल, २००७
२. आयोगाचे आदेश क्र. रानिआ / मनपा - २०१० / प्र.क्र.४ /का.५, दि.११/१०/२०१०

परिपत्रक

मा.मुंबई उच्च न्यायालयाने रिट याचिका क्र. ७०८/२०१२ श्री. विनोद चंदीराम तलरेजा व अन्य एक विरुध्द तहसिलदार, अंबरनाथ व इतर मध्ये दि. ३१ जानेवारी, २०१२ मध्ये दिलेल्या निर्णयामध्ये राज्य निवडणूक आयोगास पुढीलप्रमाणे निर्देश देण्यात आलेले आहेत :-

"मृत व्यक्तींच्या नावावर अन्य व्यक्ती मतदान करणार नाहीत. तसेच ज्या व्यक्तींची नावे एकापेक्षा जास्त प्रभागांच्या मतदार यादीमध्ये समाविष्ट झालेली आहेत अशा व्यक्ती, जर त्या अन्यथा मतदान करण्यास पात्र असतील, तर त्यांना फक्त एकाच प्रभागातून मतदान करण्यास परवानगी देण्यात येईल याची राज्य निवडणूक आयोगाने दक्षता घ्यावी."

या संदर्भात नमूद करण्यात येते की, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीमध्ये एकाच मतदाराचे नाव मतदार यादीमध्ये एकापेक्षा जास्तवेळा आले असल्यास किंवा एकापेक्षा जास्त मतदार याद्यामध्ये समाविष्ट झाले असल्यास त्या मतदारास एकापेक्षा जास्तवेळा मतदान करता येऊ नये किंवा त्याच्या नावावर अन्य व्यक्तीने मतदान करु नये यादृष्टीने करावयाच्या कार्यवाहीबाबत आयोगाच्या दि. २४/४/२००७ च्या आदेशान्वये सविस्तर सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. तसेच मतदार यादीतील मयत अथवा

स्थानांतरीत मतदारांबाबत करावयाच्या कार्यवाहीबाबत आयोगाच्या दि. ११/१०/२०१० च्या आदेशान्वये सविस्तर सूचना देण्यात आलेल्या आहेत.

तरी उपरोक्त न्यायालयीन निर्णयाच्या अनुषंगाने आपणास पुन्हा सुचित करण्यात येते की, आयोगाच्या उपरोक्त आदेशात नमूद केलेल्या सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(डॉ. अ. द. कोल्हे)
उप सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व महानगरपालिका आयुक्त.

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांच्यावेळी वापरावयाच्या मतदार यादीबाबत.

४०८ कार्य
५।५।१५

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक- रानिआ-२०१५/प्र.क्र.३ /प्रकल्प कक्ष
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मादाम कामा मार्ग,मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : १७/०४/२०१५

आदेश

ज्याअर्थी,भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए अन्वये राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी मतदार याद्या तयार करणे व या निवडणुकाचे आयोजन करण्याची अधिक्षण, संचालन व नियंत्रण याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे.

आणि ज्याअर्थी, मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ (१८८८ मुंबई ३) च्या कलम १९ (ब) महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम १९४९ च्या कलम ७-अ महाराष्ट्र नगरपालिका, नगरपरिषदा व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (सन १९६५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्र.४०) च्या कलम ११, महाराष्ट्र जिल्हापरिषदा आणि पंचायत समिती अधिनियम, १९६२ (सन १९६२ चा महा.५) च्या कलम १३, महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ (सन १९५९ चा मुंबई ३) च्या कलम १२ अन्वये लोकप्रतिनिधित्व अधिनियम, १९५० च्या तरतुदीअन्वये महाराष्ट्र विधानसभेसाठी तयार केलेली आणि राज्य निवडणूक आयुक्त यांनी अधिसूचित केलेल्या दिनांकाची असलेली मतदार यादी, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरीता विशाद्यून व अधिप्रमाणित करुन वापरण्याबाबत तरतूद आहे.

आणि ज्याअर्थी, भारत निवडणूक आयोगाच्या सूचनेप्रमाणे राज्यामध्ये लोकसभा व विधानसभा निवडणुकांसाठी वापरावयाची मतदार यादी तयार करण्याची सर्व कार्यवाही जिल्हा निवडणूक अधिकारी म्हणून जिल्हाधिकारी व त्यांचे अधिनस्त अधिकाऱ्यांकडून करण्यात येते.

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने स्थानिक स्वराज्य संस्थेसाठी (मुदत संपणाऱ्या) जाहीर केलेला विशिष्ट दिनांक ग्राह्य धरुन विधानसभेसाठी तयार करण्यात आलेली मतदार यादी जशीच्या तशी या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी वापरण्यात येते.

आणि ज्याअर्थी, मतदार यादीमध्ये दुरुस्ती करण्याबाबतची प्रक्रिया लोकसभा / विधानसभेच्या निवडणुकांपूर्वी ज्या गांभीर्याने केली जाते, त्याच गांभीर्याने ती स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांपूर्वी सुध्दा करण्याची गरज आहे.

आणि ज्याअर्थी, स्थानिक स्वराज्य संस्थांसाठी जाहीर केलेला विशिष्ट दिनांक लक्षात घेता भारत निवडणूक आयोगाच्या सूचनेप्रमाणे जिल्हाधिकारी व त्यांच्या अधिनस्त अधिकारी यांनी तयार केलेली मतदार यादी अद्ययावत करण्यात आली आहे किंवा नाही हे बघण्याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगाची आहे.

त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए तसेच मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ (१८८८ मुंबई ३) च्या कलम १८ए(४), महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम १९४९ च्या कलम १४(४), महाराष्ट्र नगरपालिका, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ च्या कलम १०ए (४), महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समित्या अधिनियम, १९६२ (सन १९६२ चा महा. ५) च्या कलम ९ए(४), महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ (सन १९५९ चा मुंबई ३) च्या कलम १०ए(४) अन्वये तसेच राज्य निवडणूक आयोगास समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकाराचा वापर तसेच मा.सर्वोच्च न्यायालयाने पारित केलेले आदेश लक्षात घेता <u>मतदार यादी बिनचूक, त्रुटीविरहीत तयार करण्यासाठी राज्य निवडणूक आयोग खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे</u> :-

<u>१) नवीन मतदारांची नोंदणी करणे-</u>

i) सर्व जिल्हाधिकारी यांनी मुदत संपणाऱ्या सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांचे वर्षनिहाय व महिनानिहाय कॅलेंडर तयार करावे.

ii) ज्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये सार्वत्रिक निवडणुका असतील त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये ग्राह्य धरण्यात येणारी विशिष्ट दिनांकाच्या कमीत कमी ६ महिने अगोदरपासून त्यांनी मतदार जागृती कार्यक्रम मोठ्या प्रमाणावर राबवावा. त्यामध्ये १८ वर्षांच्यावरील सर्व पात्र व्यक्तींची नावे मतदार यादीमध्ये नोंदविली जातील या दृष्टीने जनजागृती करावी. यासाठी जिल्हाधिकारी यांनी आवश्यक त्या सर्व उपाययोजना कराव्यात. प्रसंगी त्याकरीता शासनाच्या निरनिराळे विभाग, स्वयंसेवी संस्था, खाजगी कंपन्या इ. यांची मदत घ्यावी. १८ वर्षावरील एकही पात्र व्यक्ती विशिष्ट दिनांकास नोंदणीशिवाय राहणार नाही याकडे जिल्हाधिकारी यांनी विशेष लक्ष देणे आवश्यक राहील.

iii) राज्य निवडणूक आयोगाकडे प्राप्त झालेल्या तक्रारी, सूचना व अर्ज संबंधित जिल्हाधिकाऱ्याकडे योग्य त्या कार्यवाहीसाठी पाठविण्यात आल्यास त्यावर संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी वेळेवर भारत निवडणूक आयोगाच्या सूचनांप्रमाणे कार्यवाही करावी.

(२) मतदार याद्या त्रुटी / चूका विरहीत होण्याच्या दृष्टीने उपाययोजना करणे -

(i) स्थानिक स्वराज्य संस्थांसाठी राज्य निवडणूक आयोगाने जाहीर केलेल्या ग्राह्य धरण्यात येणारी विशिष्ट दिनांकास अस्तित्वात असलेली विधानसभेची मतदार यादी जशीच्या तशी त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी वापरण्यात येते.

स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे प्रभाग, मतदार विभाग, निर्वाचक गण इत्यादी प्रमाणे या मतदार यादीचे विभाजन करुन प्रारुप यादी प्रसिध्द करण्यात येते व त्यावर जनतेच्या हरकती व सूचना मागविण्यात येतात.

आलेल्या हरकतींपैकी १) मतदारांची नावे चुकीच्या प्रभागात समाविष्ठ झाली असतील २) संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्राच्या बाहेर असलेल्या मतदारांची नावे समाविष्ठ झाली असतील किंवा ३) विधानसभा मतदार यादीत नाव असून सुध्दा ते स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या मतदार यादीत समाविष्ठ करण्याचे राहून गेले आहे, अशा हरकती व सूचनांचा फक्त विचार करुन, अधिनियमातील तरतूदींच्या अनुषंगाने या दुरुस्त्या करण्यात येतात.

विधानसभेसाठी तयार करण्यात आलेल्या मतदार यादीमध्ये बदल करण्याचे जसे की नवीन नावांचा समावेश करणे, नाव वगळणे, नावातील दुरुस्ती व पत्त्यामधील दुरुस्ती करणे इ. अधिकार राज्य निवडणूक आयोगाला नाहीत.

ii) स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीच्यावेळी प्रारुप मतदार यादीवर असलेल्या हरकती अंतिम करताना मतदान केंद्रस्तरीय अधिकाऱ्यांनी (Booth Level Officer) प्रत्येक मतदाराच्या निवासस्थानी / पत्त्यावर भेट देणे क्रमप्राप्त आहे.

यावेळी मतदान केंद्रस्तरीय अधिकारी यांनी सर्व चुका / त्रुटींसंदर्भात माहिती व्यवस्थित गोळा करावी. उपरोक्त परिच्छेदामध्ये नमूद ३ प्रकारच्या हरकती / सूचनांबाबत स्थानिक स्वराज्य संस्थेची मतदार यादी अधिप्रमाणित

करणाऱ्या अधिकाऱ्याने दुरुस्ती करावी, उर्वरित त्रुटी / चुकांसंदर्भात प्राप्त झालेली माहिती भारत निवडणूक आयोगाच्या मतदार नोंदणी अधिकारी यांचेकडे पाठवावी. मतदार नोंदणी अधिकारी यांनी भारत निवडणूक आयोगाच्या सूचनेप्रमाणे त्यांची दखल घेऊन मतदार यादी दुरुस्ती करावी.

३) भारत निवडणूक आयोगाने नुकताच राष्ट्रीय मतदार याद्या शुध्दीकरण व प्रमाणिकरण कार्यक्रम "NERPAP-National Electoral Electoral Rolls Purification and Authentication Programme" हाती घेतला आहे. यात मतदाराचा आधार कार्ड नंबर हा मतदार ओळखपत्राशी (EPIC DATA) लिंक करण्याचे प्रस्तावित आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांच्यावेळी मतदान केंद्र स्तरीय अधिकारी (BLO) यांनी मतदाराच्या निवासस्थानाच्या भेटीच्यावेळी मतदार ओळखपत्राशी आधारकार्डाची सांगड घालण्याबाबत सुध्दा आवश्यक ती खबरदारी घ्यावी. या कार्यक्रमाअंतर्गत संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी मागणी केल्याप्रमाणे मतदान केंद्र स्तरीय अधिकारी (BLO) उपलब्ध करुन देण्याची जबाबदारी मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, मुख्याधिकारी, नगरपालिका व महानगरपालिका आयुक्त यांची असेल.

४) राज्य निवडणूक आयोग जिल्हाधिकारी यांनी केलेल्या कार्यवाहीबाबत नियमितपणे आढावा घेईल.

हे आदेश मुख्य निवडणूक अधिकारी यांचे सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहेत.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांचे आदेशानुसार,

Pradeep Vy
(प्रदीप व्यास) 17/12/2015
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत
प्रधान सचिव व मुख्य निवडणूक अधिकारी, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई -३२
जिल्हाधिकारी (सर्व)
महानगरपालिका आयुक्त, (सर्व)
जिल्हा परिषद मुख्य कार्यकारी अधिकारी, (सर्व)
मुख्याधिकारी, नगरपालिका / नगरपंचायती (सर्व)

D:\Mahale DS\मतदार यादीबाबत सूचना.docx

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका-२०१५
मतदान केंद्र निश्चिती व आदर्श मतदान केंद्र
निर्मितीबाबत

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक -रानिआ-२०१५/प्र.क्र. e /प्रकल्प कक्ष,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : २७/०५/२०१५.

प्रति,

सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद

विषय:- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका-२०१५
मतदान केंद्र निश्चिती व आदर्श मतदान केंद्र निर्मितीबाबत...

संदर्भ:-१) राज्य निवडणूक आयोगाकडील मतदान केंद्रविषयक आदेश क्रमांक-रानिआ/जिपपंसनि/२०१०/प्र.क्र.०२/का-७, दिनांक-१२/७/२०१०.
२) क्रमांक-रानिआ/ग्रापनि-२०१०/प्र.क्र.२०/का-८,दिनांक-१४/१०/२०१० चे पत्र
३) क्रमांक-रानिआ/२०१०/प्र.क्र.४/का-०५, दिनांक ३०/७/२०११ चे पत्र
४) क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.०४/का-५, दिनांक-१५/९/२०११ चे पत्र
५) क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०१०/प्र.क्र.४/का-५, दिनांक- ७/१/२०१५.

भारतीय राज्य घटनेच्या अनुच्छेद २४३ के, २४३ झेडए नुसार राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका मुदतीत, निर्भय व मुक्त वातावरणात पार पाडणे तसेच या निवडणुकांचे नियंत्रण, संचालन व अधिक्षण करण्याची सांविधानिक जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर आहे.

२. निवडणुकांच्यावेळी "मतदान केंद्र" हा महत्वाचा विषय असून भारत निवडणूक आयोगाच्या निवडणुकीच्यावेळी घेण्यात येणारी सर्व दक्षता स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्येही घेणे आवश्यक आहे.

३. राज्य निवडणूक आयोगाकडून यापूर्वी निर्गमित झालेल्या संदर्भाधीन आदेशामधील मतदान केंद्रविषयक सूचना अधिक्रमित करून मतदान केंद्र निश्चितीबाबत, भारत निवडणूक आयोगाची आदर्श मतदान केंद्राविषयीची तत्वे व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांबाबत संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या अधिनियम व नियमातील तरतुदी लक्षात घेऊन खालील सूचना देण्यात येत आहेत :-

(i) स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा मतदार संघ हा प्रभागात/निर्वाचन गट/ गणामध्ये विभागलला असतो व प्रत्येक प्रभाग हा भौगोलिकदृष्टया सलग प्रदेश असतो. सबब, प्रत्येक प्रभाग, गट/गणाकरिता किमान १ मतदान केंद्र असणे आवश्यक आहे.

(ii) ग्रामपंचायतीमध्येच म्हणजेच बहुसदस्यीय पध्दती लागू असणाऱ्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये एका मतदान केंद्रास जोडणाऱ्या मतदारांची संख्या ८०० हून अधिक असू नये. परंतु, जिल्हा परिषद/पंचायत समिती, महानगरपालिका, नगर परिषदा सारख्या एक सदस्यीय पध्दती लागू असणाऱ्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये मतदारांची संख्या जास्तीत जास्त १२०० ते १४०० असण्यास हरकत नाही. परंतु, सदर मतदान केंद्रावर १४०० हून अधिक मतदार असू नयेत. तसेच मागील निवडणुकांतील मतदानाची टक्केवारी लक्षात घेऊन आवश्यकतेनुसार अशा केंद्रांवर अतिरिक्त मतदान अधिकारी नेमावा.

(iii) भौगोलिकदृष्टया मतदान केंद्र हे जोडलेल्या भागाच्या मध्यावर असावे. जेणेकरून, मतदान केंद्रास जोडलेल्या कोणत्याही मतदारास २ किमीपेक्षा अधिक प्रवास करावा लागू नये. सबब, विरळ लोकसंख्या/भौगोलिक कारणास्तव विखुरलेल्या /

विभागलेल्या वस्त्यांमध्ये कमी मतदारांसाठी देखील मतदान केंद्र तयार केल्यास हरकत नसावी. (निवडणूक निर्णय अधिकारी माहितीपुस्तिका २.२.१(ई))

(iv) कायदा व सुव्यवस्थेच्या दृष्टीने शक्यतोवर एका इमारतीत शहरी भागात जास्तीत जास्त ४ व ग्रामीण भागात जास्तीत जास्त २ केंद्रे ठेवावीत. (निवडणूक निर्णय अधिकारी माहितीपुस्तिका २.२.१(एफ))

(v) मतदान केंद्राची जागा किमान २० चौ. मीटर असेल. (निवडणूक निर्णय अधिकारी माहितीपुस्तिका २.२.१(सी))

(vi) मतदान केंद्रात जाणे-येणे कामी स्वतंत्र Entry-Exit असावे. जेथे अशी सोय नसेल तेथे दोरीच्या सहाय्याने तात्पुरती व्यवस्था करावी. (निवडणूक निर्णय अधिकारी माहितीपुस्तिका २.२.१(बी))

(vii) मतदान केंद्र हे पक्क्या इमारतीत असावे. तसेच शासकीय /निमशासकीय शाळा, कार्यालये किंवा अनुदानित शाळा/कार्यालयांच्या इमारतीतच असावे. जेणेकरून, टेबल-खुर्च्या व इतर सोयी निर्माण करणे सोपे जाते. सुरक्षिततेच्या दृष्टीनेदेखील सदर बाब योग्य होते. अत्यंत अपवादात्मक परिस्थितीत खाजगी इमारतीत मतदान केंद्र स्थापन करावयाचे झाल्यास आयुक्त, महानगरपालिका व जिल्हा निवडणूक अधिकारी तथा जिल्हाधिकारी यांनी सर्व कारणमिमांसा जाणून घेऊन मगच अशा मतदान केंद्रांना परवानगी द्यावी.

खाजगी इमारतीत मतदान केंद्र स्थापतेवेळी त्याच्या मालकाची लेखी संमती असणे आवश्यक राहील.

खाजगी इमारतीतील मतदान केंद्राच्या बाबत अंतिम उमेदवारांची यादी प्रसिध्द झाल्यानंतर इमारतीत कोणत्याही पक्षाचे कार्यालय/उमेदवार/हितचिंतक/पाठीराखा

रहात नसल्याची/मालकी नसल्याची खात्री करावी. असल्यास मतदान केंद्र अन्य ठिकाणी नेण्याची पर्यायी व्यवस्था करावी.

मतदान केंद्र खाजगी इमारतीत असल्यास मतदान प्रक्रिया सुरु होण्याच्या २४ तास अगोदर असे मतदान केंद्र निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांनी ताब्यात घ्यावे. (राज्य निवडणूक आयोगाकडील ०२/०३/१९९५ चे आदेश) (निवडणूक निर्णय अधिकारी माहितीपुस्तिका २.२.१(के),(एम),(एन))

(viii) मतदान केंद्राचा २०० मीटर परिघ हा मतदान केंद्राध्यक्षाच्या ताब्यात राहील. मतदान केंद्र खाजगी इमारतीत असल्यास सदर मतदान केंद्राच्या २०० मिटर परिघात खाजगी इमारतीचा मालक व त्याचे सुरक्षा रक्षक प्रवेश करणार नाही. (निवडणूक निर्णय अधिकारी माहितीपुस्तिका २.२.१(एन))

(ix) कोणतेही मतदान केंद्र कोणत्याही स्थितीत पोलीस स्टेशन, हॉस्पिटल, देऊळ, धार्मिक इमारतीत नसेल. (निवडणूक निर्णय अधिकारी माहितीपुस्तिका २.२.१(ओ))

(x) मतदान केंद्रात खालील मुलभूत सुविधा पुरवण्यात याव्यात:- (निवडणूक निर्णय अधिकारी माहितीपुस्तिका तसेच भारत निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक-४६४/INST- BMF/२०१३-EPS, दिनांक २७/१/२०१४)

(a) मतदान केंद्र शक्यतोवर तळमजल्यावर ठेवावे. शहरी भागात ते अपवादात्मक परिस्थितीत पहिल्या मजल्यावर असेल तर तेथे लिफ्टची सोय असावी वा मानवी डोलीची व्यवस्था करावी.

(b) मतदान केंद्रावर वृध्द/अपंग व्यक्तींना सोयीचे व्हावे म्हणून रॅम्पची सोय असावी. कायमस्वरुपी रॅम्प नसल्यास तात्पुरती व्यवस्था करावी.

(c) मतदान केंद्र सुरक्षित पक्क्या इमारतीतच असावे. खिडक्या, दरवाजे, पंखे आणि विद्युत पुरवठा यांची तपासणी करून घ्यावी.

(d) मतदान केंद्रावर भरपूर उजेड व हवा असेल याची तपासणी करावी. मतदान केंद्र निश्चितीपूर्वी तपासणीच्यावेळी या सर्व बाबींची नोंद घ्यावी. बल्ब, लाईट्स, फॅन्स, स्वीचेस, वायरिंग तपासणी करून घ्यावी. मतदानाच्या दिवशी मतदान केंद्राच्या क्षेत्रात लोड शेडिंग असणार नाही याची खात्री संबंधित यंत्रणेला (MSEB/RELIANCE/TATA) आवश्यक आदेश देऊन करावी. तसेच आवश्यकतेनुसार जनरेटरचीही सोय ठेवावी.

(e) मतदान केंद्रावर स्वच्छ पिण्याच्या पाण्याची सोय आहे याची खात्री करावी. उन्हाळयात प्रत्येक केंद्रावर मातीच्या मडक्यात (२ ग्लास सोबत ठेवावेत) स्वच्छ पिण्याचे पाणी ठेवावे. ते मडके सातत्याने भरलेले राहील याकडे लक्ष द्यावे.

(f) मतदान केंद्रावर किमान आवश्यक फर्निचर (टेबल, खुर्च्या, बेंच, मतदारांना रांगेत उभे राहतेवेळी सावलीसाठी शेडस्) ची उपाययोजना करावी. Entry-Exit साठी आवश्यक तेथे बांबूची किंवा दोरीची बॅरीकेटिंग करून घ्यावी.

(g) स्त्री-पुरुषांसाठी स्वतंत्र शौचालये आहेत याची खात्री करावी. मतदानाच्यावेळी त्याच्या स्वच्छतेबाबतचीही काळजी घ्यावी.

(h) मतदान केंद्राच्या इमारतीच्या प्रवेशद्वाराजवळ "मतदार सहाय्य केंद्र" स्थापित करावे. त्यावरील कर्मचाऱ्यांकडे चिन्हांकित मतदार यादीची एक प्रत, मतदारांची वर्णानुक्रमे नावे असलेली एक यादी, मतदान केंद्राचा (मतदार अनुक्रमांक ..... ते ..... मतदान केंद्र क्रमांक) तपशील असावा. जेणेकरून मतदारांना त्यांची नावे शोधण्यासाठी व संबंधित मतदान केंद्रात पाठविण्यासाठी सहाय्य करणे सुलभ होईल.

(i) मतदान केंद्रावर मतदारांना माहिती देणारे फलक योग्य ठिकाणी लावावेत. उदा. मतदान केंद्राचा मार्ग दर्शविणारा नकाशा, मतदान केंद्रावरील सोयींबद्दलची (मतदान केंद्र सहाय्य शौचालय, पाणी) माहिती दर्शविणारे फलक

(j) उन्हाळयात होणाऱ्या निवडणुका लक्षात घेता उष्माघाताचा त्रास होऊ नये म्हणून आवश्यक ती प्रथमोपचार, औषधे (जसे De-hydration Medicine) मतदान अधिकाऱ्यांसोबत द्यावीत. सर्व मतदान अधिकारी-कर्मचाऱ्यांसोबत साखर-मीठाच्या पुडया मतदान साहित्यात द्याव्यात. (भारत निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक-४५८/४/९८PLN-IV, दिनांक १/६/१९९८)

(k) भौगोलिक परिस्थिती व वातावरण यांचा अंदाज घेऊन उष्माघातात आवश्यकतेनुसार लोकांनी घ्यावयाच्या काळजीबाबतच्या सूचनांसह प्रसिध्दी द्यावी. "आरोग्य अधिकाऱ्यांच्या सेवा अधिग्रहित करून घ्याव्यात व त्यांना क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांसोबत आवश्यक त्या औषधांसोबत फिरतीवर ठेवणे. जेणेकरून, गरजेनुसार ते उपचार करू शकतील. (भारत निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक-४५८/४/९८PLN-IV, दिनांक १/६/१९९८)

(l) पावसाळयात मतदान केंद्राबाबत तितकीच काळजी घेणे आवश्यक असून मतदान केंद्रात छपरातून पाणी गळणे वा चिखलसदृश्य परिस्थिती निर्माण होणार नाही याची दक्षता घ्यावी. त्यासाठी मतदान केंद्राच्या छपरावर आवश्यक असल्यास ताडपत्रीची व्यवस्था करण्यात यावी.

(xi) मतदार संघात कुष्ठरोग्यांसाठी वेगळे वसतिगृह/आश्रम असल्यास त्यांच्यासाठी स्वतंत्र मतदान केंद्र असण्यास हरकत नाही. त्यामध्ये काम करणारे अधिकारी/डॉक्टर्स/इतर कर्मचारी यांना मतदान केंद्राध्यक्ष/अधिकारी म्हणून नेमावे. (निवडणूक निर्णय अधिकारी माहितीपुस्तिका २.३.१)

(xii) परदानशीन स्त्रियांसाठी किंवा ज्या मतदार संघात स्त्री मतदारांची संख्या सरासरी जास्त असूनही केवळ संकोचामुळे स्त्रिया मतदानास येत नाहीत असे आढळत असल्याने प्रत्येक मतदान अधिकाऱ्यांच्या टीममध्ये एकतरी महिला अधिकारी/कर्मचारी असावी. परदानशीन स्त्रियांची ओळख पटविणेकामी अशा महिला कर्मचाऱ्यांचा उपयोग होईल. आवश्यकतेनुसार कमी खर्चाचे पार्टिशन (बेडशीट/चारपाईचा उपयोग) तयार करून घ्यावे. (भारत निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक-५७६/११/ESO/२४/९४, दिनांक २१/१०/१९९४)

(xiii) शक्य असेल तेथे स्त्री-पुरुषांसाठी स्वतंत्र रांगा ठेवाव्यात, जिथे शक्य नसेल तिथे रांगेतील एका पुरुषामागे २ स्त्रिया याप्रमाणे मतदान करू द्यावे. (भारत निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक-४६४/INST/२०११-EPS, दिनांक २६/१२/२०११)

(xiv) ६० वर्षांवरील ज्येष्ठ नागरीक/अपंग/गरोदर स्त्रिया यांना प्राधान्याने मतदान करू द्यावे. असे करीत असताना इतर मतदाराकडून सर्व प्रकारचे सहकार्य मिळविणेकामी राज्य निवडणूक आयोगाच्या सदरच्या सूचनांना माफक प्रसिध्दी द्यावी. तसेच या सर्व सूचनांबाबत मतदान कर्मचारीवृंदानाही प्रशिक्षणादरम्यान सूचित करावे. (भारत निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक-४६४/२००९-EPS, दिनांक ३०/०४/२००९)

(xv) मतदानाच्या दिवशी मतदान केंद्राच्या २०० मीटर परिघात कोणत्याही पक्षाचे/प्रतिनिधीचे कार्यालय राहणार नाही. २०० मीटर परिघाच्या बाहेर प्रत्येक उमेदवारास केवळ १ मतदार सहाय्य केंद्र उभारता येईल. सदर केंद्रावर केवळ १ टेबल, २ खुर्च्या, सावलीसाठी मोठी छत्री/ताडपत्री/कापड टाकण्याची परवानगी असेल. परंतु, सदर केंद्रास स्थानिक प्राधिकरणाकडून परवानगी घ्यावी लागेल.

सदर केंद्रावर ३ x ४ ½ फुटापेक्षा जास्त लांबी रुंदी नसणारा फलक लावू शकतील. त्यावर उमेदवाराचे नाव, चिन्ह, पक्षाची माहिती असेल. त्याव्यतिरिक्त कोणताही अनधिकृत फलक लावल्यास तो फलक काढून टाकण्यात येईल.

मतदानाच्या दिवशी या केंद्रावर उमेदवाराचे नाव/चिन्ह नसलेल्या केवळ मतदाराचा मतदान क्रमांक, मतदान केंद्राचा तपशील दर्शविणाऱ्या चिठ्ठया दिल्या जाऊ शकतील. परंतु त्यावर इतर कोणताही तपशील असणार नाही.

येथे अनावश्यक गर्दी होणार नाही वा मतदारांना एखाद्या विशिष्ट उमेदवारास मत द्यावे म्हणून भरीस पाडले जाणार नाही याची दक्षता स्थानिक पोलिसांनी घ्यावी. प्राप्त तक्रारीवर निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांनी तात्काळ कारवाई करावी. (भारत निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक-४६४/INST/२००७-PLN-१, दिनांक १२/०१/२००७)

(xvi) मतदान केंद्राच्या १०० मीटर परिघात मतदान केंद्रावर कर्मचारीवृंद/पोलीसांव्यतिरिक्त कोणीही मोबाईल/कॉडलेस फोन/वायरलेस वापरणार नाही. (भारत निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक-४६४/INST/२००७-PLN-१, दिनांक १२/०१/२००७)

(xvii) मागील निवडणुकीतील मतदान प्रक्रियेशी निगडित गुन्हे, मतदानाची सरासरी, मतदार यादीतील फोटो, ओळखपत्र प्राप्त मतदारांची सरासरी, कुटुंबविरहित न सापडणाऱ्या मतदारांची संख्या लक्षात घेऊन, भारत निवडणूक आयोगाच्या परिपत्रक क्रमांक-४६४/INST/२००८-EPS, दिनांक २४/१०/२००८ नुसार संवेदनशील /अतिसंवेदनशील मतदान केंद्रांची यादी तयार करावी.

अशी यादी पोलीस यंत्रणेशी समन्वय साधून क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांच्या मदतीने जिल्हाधिकारी तथा जिल्हा निवडणूक अधिकारी / मनपा आयुक्त यांनी तयार करावी व तद्नंतर अशा संवेदनशील/अतिसंवेदनशील मतदान केंद्रात अतिरिक्त पोलीसवृंद,

आवश्यकतेनुसार डिजिटल / व्हिडिओ कॅमेरे लावणे, मतदारांची ओळख पटविताना विशेष काळजी घेणे यासारख्या उपाययोजना कराव्यात.

(xviii) भारत निवडणूक आयोगाकडील परिपत्रक क्र. ४६४/INST/२००७-PLN-१, दिनांक १२/१०/२००७ नुसार मतदार संघात असणाऱ्या असुरक्षित/कमजोर मतदारांचा समूह/विभाग असल्यास तो शोधून काढणे, त्यांना जोडलेल्या मतदान केंद्रावर विशेष दक्षता घेणेबाबत काही महत्वाच्या सूचना पारित करण्यात आल्या आहेत, त्या सूचनांचे तंतोतंत पालन स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांतही करण्यात यावे.

(a) तहसिलदार/गट विकास अधिकारी/पोलीस यंत्रणा, महानगरपालिका क्षेत्रात विभाग अधिकारी (ward officer) यांनी असे कमकुवत गट शोधून काढण्यात मदत करावी. अशा विभागात असुरक्षितता निर्माण करणाऱ्या गुंड प्रवृत्तींच्या व्यक्तींविरुध्द प्रतिबंधात्मक उपाययोजना पोलीस यंत्रणेला तात्काळ कळेल.

(b) अशा विभागात संबंधित मतदारांमध्ये विश्वास निर्माण होण्याकामी क्षेत्रीय अधिकारी, निवडणूक निर्णय अधिकारी, पोलीस अधिकारी यासारखे अधिकारी वारंवार भेटी देतील. तेथील प्रतिष्ठित व्यक्तींशी संपर्क साधून होणाऱ्या घडामोडींचा आढावा घेतील.

(c) मतदानाच्या दिवशी मतदान केंद्राध्यक्षांना अशा विभागातून होणाऱ्या मतदानाच्या आकडेवारीवर विशेष लक्ष देण्याचे सूचित करावे. अशा ठिकाणी मतदान कमी होत असल्याचे निदर्शनास आल्यास विशेष पथकाने तात्काळ भेट देऊन मतदारांना मतदान करण्याकामी प्रवृत्त करावे.

(d) असुरक्षित घटकांना मतदान प्रक्रियेमध्ये समाविष्ट करून घेण्याकामी आवश्यकतेनुसार स्वतंत्र मतदान केंद्र निर्माण करण्यास हरकत नसावी. (जरी असे मतदान केंद्र ५०० मतदारांपेक्षाही कमी असले तरी चालेल) अशा

कमकुवत मतदारांना जाणुन बुजून दूरवरच्या वा जिथे त्यांना मतदानास प्रतिबंध केला जाईल अशा विभागातील मतदान केंद्रास जोडले जाणार नाही याची काळजी घ्यावी.

उपरोक्त सूचनांचे पालन काटेकोरपणे केले जाईल याची जबाबदारी महानगरपालिका क्षेत्रात महानगरपालिका आयुक्त यांची राहील. तसेच महानगरपालिका वगळता इतर सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या बाबतीत सदर जबाबदारी संबंधित जिल्हाधिकारी यांची राहील.

(xix) (a) मतदान केंद्रांची यादी नामनिर्देशनपत्र मागे घेण्याच्या (संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिनियमातील तरतुदीनुसार) किमान मुदती अगोदर अंतिम होणे आवश्यक राहील. अंतिम मतदान केंद्राची यादी तयार करण्यापूर्वी सर्व तहसिलदार, महानगरपालिका आयुक्त यांनी मतदान केंद्राची प्रत्यक्ष पाहणी करावी. उपरोक्त सूचनांप्रमाणे सोयी सुविधा उपलब्ध आहेत वा कसे? याची तपासणी करून आवश्यक त्या सोयी सुविधा निर्माण करून घ्याव्यात.

(b) प्रारुप मतदान केंद्रांच्या यादीस संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या क्षेत्रात तात्काळ (संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिनियमातील तरतुदीनुसार) प्रसिध्दी द्यावी. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या क्षेत्रातील माजी पदाधिकारी/राजकीय पक्ष यांची बैठक आयोजित करून त्यांना ती यादी मोफत द्यावी. त्यांचे आक्षेप लेखी नोंदवून आवश्यक ते बदल (प्रत्यक्ष पाहणी करून आवश्यक तेथे ते) समाविष्ट करून अंतिम यादी तयार करावी.

(c) अंतिम मतदान केंद्रांची यादीनुसार मतदान केंद्र दर्शविणारा नकाशा तसेच त्यांना जोडणाऱ्या रस्त्यांचा नकाशा, वाहतूकविषयक आराखडा (Transport plan) तसेच मतदान केंद्राच्या जवळचे पोलीस स्टेशन, मतदान केंद्रावरील दूरध्वनी, संपर्क अधिकारी, क्षेत्रीय अधिकारी यांच्या संपर्क दूरध्वनीसह एक Communication Plan

तयार करावा. तसेच वॉटस् ॲप, एसएमएस, ई-मेल यांचा वापर जास्तीत जास्त करावा व त्यासाठी सर्व अधिकाऱ्यांचे संपर्क क्रमांक व ई-मेल ॲड्रेस कम्युनिकेशन प्लॅनमध्ये समाविष्ट असावेत.

(d) स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीकामी राज्य निवडणूक आयोगाकडून नेमण्यात येणाऱ्या निवडणूक निरीक्षकांना संवेदनशील/अतिसंवेदनशील मतदान केंद्रांच्या यादीसह उपरोक्त प्लॅन टिप्पणीसह पुरवावेत.

प्रदीप व्यास
27-5-2015
(डॉ. प्रदीप व्यास)
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरिता
मतदार यादी व मतदान केंद्र निश्चितीबाबतचे निकष

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

निवडणूक प्राथम्य

क्रमांक- रानिआ/मनपा-२०१६/प्र.क्र. ०४/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : ०९/०३/२०१६.

प्रति,
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद

विषय:- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरिता मतदार यादी व मतदान केंद्र निश्चितीबाबतचे निकष

महोदय,

राज्य निवडणूक आयोगाच्या क्रमांक-रानिआ-२०१५/प्र.क्र.९/प्रकल्प कक्ष, दिनांक २७/५/२०१५ च्या पत्रान्वये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरिता मतदान केंद्र निश्चिती व आदर्श मतदान केंद्र निर्मितीबाबत सूचना निर्गमित करण्यात आलेल्या आहेत. सदर सूचनांमध्ये पुढीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहेत.

(१) सूचना क्रमांक- (iv) च्या शेवटी पुढील मजकूर समाविष्ट करण्यात येत आहे :-

"लोकसभा व विधानसभा निवडणुकांकरिता मतदाराचे नाव ज्या मतदान केंद्रावर होते, शक्यतोवर त्याच मतदान केंद्रावर (मतदान केंद्राची इमारत) स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरिता त्याचे नाव ठेवण्यात यावे. तसेच एका कुटुंबातील सर्व मतदार एकाच मतदान केंद्रावर असतील याची दक्षता घेण्यात यावी."

(२) सूचना क्रमांक- (vii) च्या शेवटी नवीन परिच्छेदात पुढील मजकूर समाविष्ट करण्यात येत आहे :-

"मतदान केंद्र निश्चित केल्यानंतर व यादी प्रसिध्द झाल्यानंतर जर काही कारणास्तव अपवादात्मक परिस्थितीत मतदान केंद्राचे स्थान किंवा इमारतीमध्ये बदल करावयाचा असल्यास महानगरपालिकेच्या निवडणुकीबाबत महानगरपालिका आयुक्त व इतर निवडणुकांच्या बाबतीत जिल्हाधिकारी यांची पूर्वपरवानगी घेण्याची आवश्यकता राहील व तसा बदल करण्यात आल्यानंतर तसे राज्य निवडणूक आयोगास अवगत करावे."

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रत : १. सर्व अधिकारी/सर्व कार्यासने, राज्य निवडणूक आयोग
२.निवडनस्ती

F:\महानगरपालिकांची पत्रे\महानगरपालिका निवडणुकीची पत्रे.docx

३८

महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणुका - २०१७
प्रत्येक मतदान केंद्रास जोडावयाच्या मतदारांच्या संख्येबाबत.

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०१६/प्र.क्र.१६ /का.५
नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- ०३ डिसेंबर, २०१६

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त

विषय :- महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणूक-२०१७
प्रत्येक मतदान केंद्रास जोडावयाच्या मतदारांच्या संख्येबाबत.

संदर्भ :- १) राज्य निवडणूक आयोगाचे पत्र क्र. रानिआ-२०१५/प्र.क्र.९/प्रकल्प कक्ष, दि. २७/०५/२०१५
२) राज्य निवडणूक आयोगाचे पत्र क्र. रानिआ/मनपा-२०१६/प्र.क्र.०४/का.५ दि. ०९/०३/२०१६

महोदय,

आपल्याला माहितच आहे की, महानगरपालिकांच्या सार्वत्रिक निवडणुका निर्भय, मुक्त व पारदर्शक वातावरणात पार पाडण्याची संपूर्ण जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगाच्यावतीने संबंधित महानगरपालिका आयुक्त व पर्यवेक्षकीय अधिकारी म्हणून विभागीय आयुक्त यांची आहे.

२. शासनाने दि.३० ऑगस्ट, २०१६ रोजी काढलेल्या अध्यादेशानुसार सर्व महानगरपालिका निवडणुकांकरिता (बृहन्मुंबई वगळून) एक सदस्यीय प्रभाग पध्दतीऐवजी बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दती लागू केली आहे. यामुळे प्रत्येक मतदाराला सरासरी ४ मते द्यावी लागणार आहेत.

३. ही बाब लक्षात घेता राज्य निवडणूक आयोगाच्या उपरोक्त दि. २७ मे, २००५ च्या आदेशामध्ये पुढीलप्रमाणे अंशत: सुधारणा करण्यात येत आहे :-

कृ.मा.प./-

अ.क्र.	महानगरपालिका	मतदान केंद्रास जोडावयाच्या मतदारांची संख्या
१	बृहन्मुंबई महानगरपालिका (प्रत्येक मतदार -१मत)	१२०० ते १४०० मतदार प्रती मतदान केंद्र
२	इतर सर्व महानगरपालिका (प्रत्येक मतदार - सरासरी ४ मते)	७५० ते ८०० मतदार प्रती मतदान केंद्र

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान करताना भारत निवडणूक आयोगाकडील मतदार ओळखपत्र अथवा अन्य पुरावा सादर करण्याबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र.१६/का-५.
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ८ नोव्हेंबर, २०११.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाने आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र.१६/का-५, दिनांक-१९ डिसेंबर, २००९ अन्वये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीमध्ये मतदारांची ओळख पटविण्यासाठी भारत निवडणूक आयोगाने दिलेल्या मतदार ओळखपत्राव्यतिरिक्त अन्य १६ कागदपत्रे सादर करण्यास परवानगी दिली होती. हे आदेश रद्द करुन त्यामध्ये आता सुधारणा करणे गरजेचे झाले असल्यामुळे पुढीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत :-

मतदान केंद्राध्यक्षाने मतदारास आपली ओळख पटविण्याकरिता प्रथम फोटो असलेले निवडणूक ओळखपत्र सादर करण्यास सांगावे. असे ओळखपत्र सदर मतदाराकडे उपलब्ध नसल्यास किंवा त्यावरुन त्या मतदाराची ओळख पटत नसल्यास खालील पुराव्यांपैकी कोणताही पुरावा सादर करण्याची सूचना मतदान केंद्राध्यक्ष मतदारास करेल व त्यानुसार मतदाराची ओळख पटल्यानंतर मतदारास मतदान करु देईल.

१. पासपोर्ट,
२. वाहन चालविण्याचा परवाना
३. आयकर विभागाकडील पॅन ओळखपत्र
४. केंद्र शासन / राज्य शासन / सार्वजनिक उपक्रम / स्थानिक स्वराज्य संस्था यांनी आपल्या कर्मचाऱ्यांना फोटोसहित दिलेली ओळखपत्रे
५. राष्ट्रीयकृत बँका अथवा पोस्ट ऑफिस यामधील खातेदाराचे फोटो असणारे पासबुक
६. स्वातंत्र्य सैनिकाचे फोटो असलेले ओळखपत्र
७. राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूक कार्यक्रम जाहीर केल्याच्या आधीच्या तारखेपर्यंत सक्षम प्राधिकाऱ्याने अनुसूचित जाती / अनुसूचित जमाती / इतर मागासवर्ग / विमुक्त जाती / भटक्या जमाती / विशेष मागासवर्ग प्रवर्ग इत्यादींना फोटोसहित दिलेले प्रमाणपत्र
८. राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूक कार्यक्रम जाहीर केल्याच्या आधीच्या तारखेपर्यंत सक्षम प्राधिकाऱ्याने दिलेला फोटोसहित अपंगत्वाचा दाखला
९. मालमत्तेबाबतची कागदपत्रे तसेच नोंदणी खत इत्यादी (फोटोसहित)
१०. राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूक कार्यक्रम जाहीर केल्याच्या आधीच्या तारखेपर्यंत फोटोसहित देण्यात आलेला शस्त्रास्त्राचा परवाना
११. राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूक कार्यक्रम जाहीर केल्याच्या आधीच्या तारखेपर्यंत दिलेले राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेखालील, फोटो असलेले ओळखपत्र
१२. राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूक कार्यक्रम जाहीर केल्याच्या आधीच्या तारखेपर्यंत दिलेले निवृत्त कर्मचाऱ्यांचे फोटो असलेले पासबुक
१३. राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूक कार्यक्रम जाहीर केल्याच्या आधीच्या तारखेपर्यंत दिलेले निवृत्त कर्मचाऱ्यांच्या विधवा / अवलंबित व्यक्ती यांचे, फोटो असलेले प्रमाणपत्र
१४. राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूक कार्यक्रम जाहीर केल्याच्या आधीच्या तारखेपर्यंत दिलेले वयस्कर निवृत्ती वेतनधारक अथवा त्यांच्या विधवा यांचे, फोटो असलेले प्रमाणपत्र
१५. केंद्र शासनाच्या श्रम मंत्रालयाने दिलेले आरोग्य विमा योजनेचे फोटोसहित कार्ड
१६. राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूक कार्यक्रम जाहीर केल्याच्या आधीच्या तारखेपर्यंत दिलेली शिधापत्रिका (कुटुंबातील सर्व मतदारांनी मतदान करण्यासाठी एकत्र येणे आवश्यक असेल. तसेच जर शिधापत्रिकेवर एकाच व्यक्तीचे नाव असल्यास त्याने स्वतःच्या वास्तव्याचा अन्य पुरावा जसे वीज वापराचे देयक, दूरध्वनी वापराचे देयक, प्रॉपर्टी कार्ड किंवा घरपट्टी भरल्याची पावती सोबत आणणे बंधनकारक राहील.)
१७. आधार ओळखपत्र

उमेदवाराच्या मतदान प्रतिनिधींनी मतदाराच्या ओळखीबाबत आक्षेप घेतल्यास किंवा मतदाराने सादर केलेल्या ओळखीच्या पुराव्याबाबत कोणत्याही प्रकारची शंका असल्यास मतदान केंद्राध्यक्ष त्याबाबत संपूर्ण शहानिशा करेल व आवश्यकता वाटल्यास इतर ओळखीच्या पुराव्यांची मागणी करुन मतदाराच्या ओळखीची संपूर्णतः खात्री पटल्यानंतरच त्यांना मतदान करु देईल. जर एखादा मतदार असा ओळखीबाबतचा समाधानकारक पुरावा /कागदपत्रे सादर करु न शकल्यास त्यास मतदान करु देऊ नये. कोणत्याही परिस्थितीत तोतया मतदाराकडून मतदान होणार नाही याची संपूर्ण जबाबदारी संबंधित मतदान केंद्राध्यक्षांची असेल.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व नगर परिषदा / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
सर्व तहसिलदार
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान करताना मतदार यादीतील फोटो अथवा अन्य तपशील चुकीचा असल्यास करावयाची कार्यवाही...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.१६/का-५.
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ६ फेब्रुवारी, २०१२.

आ दे श

स्थानिक स्वराज्य संस्थांची मतदार यादी विधानसभेच्या मतदार यादीवरून तयार करण्यात येते. राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे निदर्शनास आले आहे की विधानसभेच्या मतदार यादीमध्ये काही मतदारांच्या नावासमोर त्यांचे फोटो चुकीचे छापलेले आहेत अथवा अन्य तपशिलातही चुका आहेत. राज्य निवडणूक आयोगास सदर यादीवरून स्थानिक स्वराज्य संस्थांची मतदार यादी बनविताना त्यात सुधारणा करण्याचे अधिकार नाहीत.

यासंदर्भात राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र असे आदेश देत आहे की राज्य निवडणूक आयोगाने आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र.१६/का-५, दिनांक- ८ नोव्हेंबर, २०११ अन्वये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीमध्ये मतदारांची ओळख पटविण्यासाठी भारत निवडणूक आयोगाने दिलेल्या मतदार ओळखपत्राव्यतिरिक्त अन्य १७ कागदपत्रे सादर करण्यास परवानगी दिली असून या पुराव्यांच्या आधारे ज्या मतदाराची ओळख पटत असल्याबाबत मतदान केंद्राध्यक्षांची खात्री झाल्यानंतर त्या मतदारास त्याचा मतदार यादीमध्ये फोटो अथवा अन्य तपशील चुकीचा नमूद करण्यात आला असला तरी मतदानाची परवानगी देण्यात यावी.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(डॉ. अ. द. कोल्हे)
उप सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व नगर परिषदा / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
सर्व तहसिलदार
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान करताना भारत निवडणूक आयोगाकडील मतदार ओळखपत्र अथवा अन्य पुरावा सादर करण्याबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र. १६/का-५.
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २९ मार्च, २०१०.

वाचा:- राज्य निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/ प्र.क्र.१६/का-५, दिनांक- १९ डिसेंबर, २००९.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाने मतदारांची ओळख पटविण्यासाठी कुठले पुरावे ग्राह्य धरण्यात येतील याबाबत दिनांक- १९ डिसेंबर, २००९ रोजी आदेश काढलेले आहेत. या आदेशामध्ये शिधापत्रिका हा एकमेव पुरावा असा आहे की, ज्यावर मतदारांचे छायाचित्र नाही. त्यामुळे या पुराव्याचा दुरुपयोग होऊ नये यासाठी शिधापत्रिका हा पुरावा वापरावयाचा असेल तर कुटुंबातील सर्व मतदार एकत्रितरित्या मतदानासाठी यावयास पाहिजे अशी अट घातली आहे. परंतु, काही वेळेला कुटुंबामधील एकाच व्यक्तीचे नांव शिधापत्रिकेवर असेल तर अशावेळी मतदाराची ओळख पटविण्यामध्ये विश्वासार्हतेचा अभाव वाटू शकतो या कारणास्तव राज्य निवडणूक आयोग असा आदेश देत आहे की, शिधापत्रिका हा पुरावा वापरावयाचा असेल व एकाच व्यक्तीचे नांव शिधापत्रिकेवर असेल तर त्याने त्यासोबत त्याच्या स्वतःच्या वास्तव्याचा अन्य पुरावा जसे की, वीज वापराचे देयक, दूरध्वनी वापराचे देयक, प्रॉपर्टी कार्ड किंवा घरपट्टी भरल्याची पावती सोबत आणणे बंधनकारक राहील.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(रा. नी. पांडे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व नगर परिषदा / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
सर्व तहसिलदार
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान करताना भारत निवडणूक आयोगाकडील मतदार ओळखपत्र अथवा अन्य पुरावा सादर करण्याबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र. १६/का-५.
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २ ऑगस्ट, २०१२.

वाचा:- राज्य निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/ प्र.क्र.१६/का-५, दिनांक- ८ नोव्हेंबर, २०११.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाकडे अशा तक्रारी प्राप्त झाल्या आहेत की मिरा-भाईंदर महानगरपालिकेच्या दि. १२ ऑगस्ट, २०१२ रोजी होणा-या सार्वत्रिक निवडणुकीमध्ये मतदाराची ओळख पटविण्याकरिता बोगस पॅन कार्ड व शिधापत्रिकेचा वापर होण्याची शक्यता आहे.

बोगस मतदारांना आळा घालण्यासाठी राज्य निवडणूक आयोग असा आदेश देत आहे की, एखाद्या मतदाराचा मतदार यादीमध्ये फोटो नसेल आणि असा मतदार मतदानासाठी ओळखीचा पुरावा म्हणून केवळ पॅन कार्ड अथवा शिधापत्रिका देत असेल आणि त्या मतदाराच्या ओळखीबाबत मतदान केंद्राध्यक्षांना अथवा मतदान केंद्रामध्ये उपस्थित मतदान प्रतिनिधी यांना शंका आल्यास त्या मतदारास त्याच्या स्वत:च्या ओळखीकरिता संदर्भाधीन आदेशामधील ओळखीबाबतचा अन्य पुरावा सादर करणे बंधनकारक राहील.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(वि. मा. पानसरे)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व नगर परिषद / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
सर्व तहसिलदार
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०१०/प्र.क्र.४/का.५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २२ ऑक्टोबर, २०१०.

प्रति,
सर्व महापालिका आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,

विषय:- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये तोतयेगीरी बाबत मतदान केंद्राध्यक्षानी करावयाची कार्यवाही.

महोदय,

राज्य निवडणूक आयोगाने दिनांक १९ डिसेंबर, २००९ रोजी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदार आपल्या ओळखीचा पुरावा म्हणून मतदार ओळखपत्राव्यतिरिक्त सदर आदेशात नमूद केलेल्या इतर १६ पुराव्यांपैकी कोणताही पुरावा सादर करु शकतो असे आदेश निर्गमित केले आहेत. मतदानाचे वेळी तोतयेगिरीस प्रतिबंध करण्याच्या दृष्टीने राज्य निवडणूक आयोगाकडून खालील प्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

१. मतदान केंद्राध्यक्षाने मतदारास आपली ओळख पटविण्याकरिता प्रथम फोटो असलेले निवडणूक ओळखपत्र सादर करण्यास सांगावे. असे ओळखपत्र सदर मतदाराकडे उपलब्ध नसल्यास किंवा त्यावरुन त्या मतदाराची ओळख पटत नसल्यास राज्य निवडणूक आयोगाच्या दिनांक १९ डिसेंबर, २००९ च्या आदेशात नमूद केलेला मतदाराची ओळख पटविण्याकरिता त्याचा फोटो असलेला कोणताही पुरावा सादर करण्यास मतदान केंद्राध्यक्ष अशा मतदारास सूचना देईल.

२. एखादा मतदार फक्त शिधापत्रिका, ज्यामध्ये त्याचे किंवा त्याच्यासह त्याच्या कुटुंबियांचे नाव आहे, घेऊन कूटुंबासह मतदान करण्यास आल्यास मतदान केंद्राध्यक्ष त्याच्या ओळखीबाबत

आवश्यक ती शहानिशा करील. याबाबत शिधापत्रिकेवर मतदाराचे एकटयाचेच नाव असल्यास राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश दिनांक २९ मार्च, २०१० मध्ये नमूद केलेल्या इतर पुराव्यांपैकी कोणताही पुरावा सादर करण्यास मतदान केंद्राध्यक्ष आदेश देईल.

३. उमेदवारांच्या मतदान प्रतिनिधीनी मतदाराच्या ओळखी बाबत आक्षेप घेतल्यास किंवा मतदाराने सादर केलेल्या ओळखीच्या पुराव्याबाबत कोणत्याही प्रकारची शंका असल्यास मतदान केंद्राध्यक्ष त्या बाबत संपुर्ण शहानिशा करेल व आवश्यकता वाटल्यास इतर ओळखीच्या पुराव्यांची मागणी करुन मतदाराच्या ओळखीची संपुर्णतः खात्री पटल्यानंतरच त्यांना मतदान करु देईल.

जर एखादा मतदार असा ओळखी बाबतचा समाधानकारक पुरावा /कागदपत्रे सादर न करु शकल्यास त्यास मतदान करु देऊ नये. कोणत्याही परिस्थितीत तोतया मतदाराकडून मतदान होणार नाही याची संपूर्ण जबाबदारी संबंधित मतदान केंद्राध्यक्षांची असेल.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशनुसार,

आपला,

(मंगेश मोहिते)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००५/प्र.क्र.३४/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २४ डिसेंबर, २००५.

आ दे श

महाराष्ट्रातील अपंग मतदारांना मतदानाच्यावेळी काही सुविधा देण्याचा प्रश्न बरेच दिवस राज्य निवडणूक आयोगाच्या विचाराधीन होता. त्यावर राज्य निवडणूक आयोग पुढीलप्रमाणे आदेश देत आहे :-

सार्वत्रिक निवडणुकीत अथवा पोटनिवडणुकीच्यावेळी मतदार यादी प्रथम जनतेच्या हरकती व सूचनांसाठी प्रसिध्द करण्यात येते. या हरकती व सूचना मुख्यत्वे करून एका प्रभागातील उमेदवाराचे नांव दुस-या प्रभागात तर आले नाही याबाबत असते. याच कालावधीमध्ये संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थातील अपंग मतदारांना आपली नांवे देण्याचे आवाहन करण्यात यावे. त्यांनी नाव देताना आपला मतदार यादी क्रमांक, भाग क्रमांक व मतदार क्रमांक नमूद करावा.

जे अपंग मतदार आपली नांवे देतील त्याबाबत संबंधित मतदार यादी करणारे अधिकारी यांची जबाबदारी राहील की, त्या मतदारांची नांवे तळमजल्यावरील मतदान केंद्रात येतील याची दक्षता घ्यावी. कारण ब-याचदा एका इमारतीमध्ये तळमजल्यावर व वरच्या मजल्यावर असे मतदान केंद्र असते. जर अपंग मतदाराचे नांव वरच्या मजल्यावरील मतदान केंद्राच्या मतदार यादीत असेल तर ते तेथून कमी करून तळमजल्यावरील मतदान केंद्राशी संबंधित मतदार यादीमध्ये पुरवणी म्हणून जोडण्यात यावे.

जर एखादया मतदान केंद्रावर ५ पेक्षा जास्त अपंग मतदार असतील तर त्या मतदान केंद्रावर चढाव (Ramp) पुरविण्यात यावा.

(नन्द लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व नगर परिषदा/नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
राज्य-निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

प्रकरण २

नामनिर्देशनपत्राबाबतच्या तरतुदी

सर्वसाधारण सूचना

१. राज्य निवडणूक आयोगाने दिलेल्या कार्यक्रमानुसार नेमून दिलेल्या कालावधीमध्ये नामनिर्देशनपत्र देणे व स्विकारणे या प्रक्रिया करावयाच्या आहेत.

२. क्रमांक- रानिआ /मनपा / २०१५ / प्र.क्र.२४ / का-०५, दि. ५ ऑक्टोंबर, २०१५ च्या आदेशान्वये महानगरपालिकांकरिता नामनिर्देशनपत्र व एकत्रित शपथपत्र यांचे सुधारित नमुने विहित करण्यात आले आहेत. ऑनलाईन नामनिर्देशन प्रक्रियेमध्ये नामनिर्देशनपत्राचा नमुना राज्य निवडणूक आयोगाने वेळोवेळी विहित केल्यानुसार वेबसाईटवर उपलब्ध करुन देण्यात येईल.

३. अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती किंवा यथास्थिती नागरिकांचा मागासवर्ग यांच्याकरीता राखीव असलेल्या जागेसाठी निवडणूक लढविणाऱ्या व्यक्तीने नामनिर्देशनपत्रासोबत महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग (जातीचे प्रमाणपत्र देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) अधिनियम, २००० च्या तरतुदींना अनुसरून सक्षम प्राधिकाऱ्याने दिलेले जातीचे प्रमाणपत्र व पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र यांची सत्यप्रत सोबत जोडणे आवश्यक आहे. तथापि, जात वैधता प्रमाणपत्र उपलब्ध नसल्यास त्याऐवजी वैधता प्रमाणपत्र देण्यासाठी उमेदवाराने जात पडताळणी समितीकडे केलेल्या अर्जाची सत्यप्रत किंवा अन्य कोणताही पुरावा नामनिर्देशनपत्रासोबत सादर करण्याची मुभा देण्यात आली आहे. अशा उमेदवारांनी

निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास त्यांची निवड भूतलक्षी प्रभावाने रद्द करण्याबाबत तरतूद केली आहे. यासंदर्भात उमेदवाराकडून याबाबतचे हमीपत्र घेण्यात यावे.

४. जी जागा ज्या प्रवर्गासाठी राखीव आहे, त्याच प्रर्वगातील उमेदवारांना सदर जागेची निवडणूक लढविता येईल. शासनाने विशेष मागास प्रवर्गात ज्यांचा समावेश केला आहे त्यांना नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग यामधून निवडणूक लढविता येईल. यासंदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाचे पत्र क्र. एसईसी/एमएमसी-११९६/प्र.क्र.१९६/का-३ दि.०६/१०/१९९६ व शासनाचे पत्र क्र.सीबीसी-१०९६/सी-१२५८/प्र.क्र.२३८/मावक-५ दि.०५/१०/१९९६ सोबत जोडले आहे.

५. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.एसईसी/जीईएन/२००१/प्र.क्र.२९/का-१० दि.३१/३/२००९ अन्वये दोनपेक्षा जास्त मुले नसल्याबाबत शपथपत्र देणे आवश्यक आहे. सदर शपथपत्राचा नमुना दि.०५/१०/२०१५ च्या आदेशान्वये सुधारित करण्यात आला आहे व एकत्रित शपथपत्र विहित केले आहे.

६. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.एसईसी/जीईएन/२००२/प्र.क्र.८५/का-०५ दि.१५/०३/२००४ अन्वये गुन्हेगारी पार्श्वभूमी बाबत व स्थावर / जंगम मालमत्तेचा तपशील देणारे शपथपत्र सादर करणे आवश्यक आहे. निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याने उमेदवारानी सादर केलेली शपथपत्रे, सूचना फलकावर चिकटवून त्याचा प्रसार करावयाचा आहे. तसेच प्रचाराचा कालावधी संपेपर्यंत निवडणूक लढविणारा उमेदवार प्रसिदधी माध्यमे यांना योग्य ते शुल्क आकारुन त्याच्या प्रती देता येतील. कोणत्याही प्रतिस्पर्धी उमेदवाराने स्वत: शपथपत्राद्वारे परस्परविरोधी माहिती सादर केली असली

तरी त्या माहितीचादेखील वरीलप्रमाणेच प्रसार करावयाचा आहे. निवडणूक निर्णय अधिकारी शपथपत्रातील गुन्हेगारी पार्श्वभूमी व मालमत्तेचा तपशील याबाबतच्या माहितीची छाननी अथवा सत्यता पडताळून पाहणार नाही अथवा चुकीची आढळल्यास त्याच्या आधारे नामनिर्देशनपत्र नाकारणार नाही. यासंदर्भातील शपथपत्राचा नमुना दि.०५/१०/२०१५ च्या आदेशान्वये सुधारित करण्यात आला आहे व एकत्रित शपथपत्र विहित केले आहे.

७. राज्य निवडणूक आयोगाच्या दिनांक ८/१/२०१५ च्या आदेशानुसार शपथपत्रे स्टॅम्प पेपरवर करण्याची आवश्यकता नाही. नामनिर्देशनपत्रासोबत जोडावयाच्या शपथपत्रातील कोणत्याही रकान्यात माहिती न भरल्यास आयोगाच्या क्रमांक-रानिआ/नप-२०१५/प्र.क्र.५/का-६, दिनांक २७/३/२०१५ च्या पत्रासोबतच्या भारत निवडणूक आयोगाच्या आदेश क्रमांक-५७६/३/२०१३-एसडीआर, दिनांक- ३० सप्टेंबर, २०१३ समध्ये दिलेल्या सूचनांप्रमाणे निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी कार्यवाही करावी. याबाबत सर्व राजकीय पक्षांना माहिती देण्याकरिता आवश्यक त्या उपाययोजना सर्व महानगरपालिका आयुक्त यांनी कराव्यात.

८. महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ अंतर्गत निवडणूक नियमाच्या नियम क्रमांक ९(९)(ड) मधील तरतुदीनुसार उमेदवाराची ओळख मतदार यादीतील अनुक्रमांकानुसार पटणे आवश्यक आहे. तथापि, यासंदर्भात मुंबई उच्च न्यायालयाने रिट याचिका क्रमांक-३६३८/२००८ व अन्य ८ मध्ये दिनांक १७ जून, २००८ रोजी दिलेल्या एकत्रित निर्णयानुसार उमेदवार, सूचक, अनुमोदक यांचे क्रमांक चुकीचे असतील पण त्यांचे नाव संबंधित मतदार यादीत असेल तर नामनिर्देशनपत्र स्विकारण्यात यावे. या

संदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाने पत्र क्र.रानिआ/मनपा २००८/प्र.क्र.१२/का.५, दि. २३ जून, २००८ अन्वये सूचना दिल्या आहेत.

९. राज्य निवडणूक आयोगाने नामनिर्देशनपत्र व शपथपत्र उमेदवारांना सहज रितीने भरता यावे यासाठी महाऑनलाईनच्या मदतीने एक सॉफ्टवेअर तयार केलेले आहे. सर्व संभाव्य उमेदवारांनी सॉफ्टवेअरद्वारेच नामनिर्देशनपत्र व शपथपत्र भरणे आवश्यक आहे. त्यांनी वेब साईट उघडून ते भरावयाचे आहे व शपथपत्रामधील माहिती भरून व त्यामध्ये आवश्यक असल्यास दुरुस्ती करून त्याचे प्रिंट आऊट काढून त्यावर स्वाक्षरी करून ते निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांकडे सादर करावयाचे आहे. असा भरलेला व स्वाक्षरी केलेला नामनिर्देशनपत्राचा नमुना नामनिर्देशनपत्र म्हणून ग्राहय धरण्यात येईल.

१०. बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दतीमध्ये एक उमेदवार एका प्रभागातील एकाच जागेवर निवडणूक लढवू शकेल. तथापि, अन्य प्रभागातील जागेवर त्या उमेदवाराने निवडणूक लढविण्यास बंदी असणार नाही. एका उमेदवाराने एकाच प्रभागातील एकापेक्षा जास्त जागांसाठी नामनिर्देशनपत्र दाखल केल्यास छाननीच्यावेळी कोणत्या जागेची निवडणूक लढवावयाची आहे याविषयी उमेदवाराची लेखी इच्छा विचारात घेण्यात यावी. उमेदवाराने अशी इच्छा व्यक्त न केल्यास प्रथमत: प्राप्त झालेले वैध नामनिर्देशनपत्र विचारात घेण्यात यावे. यासंदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाच्या क्र.रानिआ/मनपा-२०१६/प्र.क्र.८/का.५, दि.०३/०१/२०१७ अन्वये आदेश देण्यात आले आहेत. या आदेशांमध्ये बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दतीनुसारच्या मतपत्रिकेचे नमुने विहित करण्यात आले आहेत.

प्रत्येक जागेसाठी वेगवेगळे नामनिर्देशनपत्र भरणे आवश्यक राहील. तसेच प्रत्येक जागेसाठी स्वतंत्र अनामत रक्कम भरणे आवश्यक राहील. एका जागेसाठी एका व्यक्तीकडून जास्तीत जास्त चार नामनिर्देशनपत्रे स्वीकारण्यात येतील. एकाच जागेसाठी नामनिर्देशनपत्र स्वीकारताना अनामत रक्कम एकदाच स्विकारण्यात येईल.

११. महानगरपालिका निवडणुकांकरिता उमेदवारांनी आपल्या नामनिर्देशनपत्रासोबत पुढीलप्रमाणे अनामत रक्कम भरावयाची आहे:-

उमेदवार	महानगरपालिका निवडणुकांकरिता अनामत रक्कम
अराखीव	रुपये ५,०००/-
अनुसूचित जाती	रुपये २,५००/-
अनुसूचित जमाती	रुपये २,५००/-
नागरिकांचा मागास प्रवर्ग	रुपये २,५००/-
महिला	रुपये २,५००/-

१२. नामनिर्देशनपत्राची छाननी करताना सदस्यांची अर्हता व अनर्हता याबाबतच्या खालील तरतुदींचा विचार करणे आवश्यक आहे :-

अ. महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमांतर्गत महानगरपालिका - महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ चे कलम ८, ९ व १० तसेच त्याअंतर्गत निवडणूक नियम क्र. ९

ब. बृहन्मुंबई महानगरपालिका - बृहन्मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ चे कलम ११, १४ व १६ ,

१३. शासनाने सन २०१६ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक-१९ अन्वये नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे सदस्य होण्यासाठी शौचालय असणे व त्याचा वापर करीत असल्याबाबतची सुधारणा केली असून, सर्व महानगरपालिकांकरिता सदर सुधारणा दिनांक २ जानेवारी, २०१७ पासून अंमलात येत असल्याचे अधिसूचित केले आहे.

महानगरपालिका निवडणुकांकरिता उमेदवाराने सादर करावयाचे नामनिर्देशनपत्र व एकत्रित शपथपत्र यांचे सुधारित नमुने...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक :-रानिआ/मनपा-२०१५/प्र.क्र. २४/का.५,
नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०००३२
दिनांक :- ०५/१०/२०१५.

आ दे श

ज्याअर्थी भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ झेडए, मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ च्या कलम १८ए व महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ च्या कलम १४(१) अन्वये राज्य निवडणूक आयोगावर महानगरपालिकांच्या निवडणुकांची जबाबदारी सोपविलेली आहे.

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने बृहन्मुंबई महानगरपालिकेकरिता आदेश क्र.रानिआ/मनपा/२००६/प्र.क्र.१८/का.५, दि.१७/११/२००६ अन्वये तर राज्यातील इतर महानगरपालिका निवडणुकांसाठी एकसदस्यीय पध्दतीनुसार निवडणुकीसाठी आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००६/प्र.क्र.१८/का.५, दि.२९/०९/२००६ अन्वये तर बहुसदस्यीय पध्दतीनुसार निवडणुकीसाठी आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.८/का.५, दि.२०/०९/२०११ अन्वये नामनिर्देशनपत्राचे नमुने विहित केले आहेत.

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने क्रमांक-एसईसी /जीईएन /२००२ /प्र.क्र.८५ /कार्या.५, दिनांक १५/०३/२००४ व दि.०७/०७/२००८ च्या आदेशान्वये उमेदवाराने गुन्हेगारी पार्श्वभूमी, मत्ता व दायित्वे व शैक्षणिक अर्हता इ.संदर्भात नामनिर्देशनपत्रासोबत सादर करावयाचे शपथपत्र विहित केले आहे.

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने क्रमांक-एसईसी /जीईएन /२००१ /प्र.क्र.२९ /का.१०, दि.३१/०३/२००९ अन्वये उमेदवाराने नामनिर्देशनपत्रासोबत अपत्यांसंदर्भात द्यावयाचे शपथपत्र विहित केलेले आहे.

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने क्रमांक-रानिआ/नप-२०१५/प्र.क्र.१०/का.६, दि.१०/०८/२०१५ च्या आदेशान्वये निवडणूक खर्चाचा हिशोब विहित मुदतीत सादर करण्याबाबत उमेदवाराने द्यावयाचे हमीपत्र विहित केले आहे.

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०१५/प्र.क्र.५/का.५, दि.०९/०४/२०१५ च्या पत्रान्वये अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व नागरीकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग या राखीव जागांवरुन निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराने निवडून आल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या मुदतीत जात वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास त्याची निवड भूतलक्षी प्रभावाने रद्द होईल याची त्याला जाणीव असल्याबाबत द्यावयाचे हमीपत्र विहित केले आहे.

आणि ज्याअर्थी, नामनिर्देशनाची प्रक्रिया अधिक सुलभ करण्याच्या दृष्टीने नामनिर्देशनपत्राचा नमुना सुधारणे तसेच राज्य निवडणूक आयोगाने विविध बाबींसाठी विहित केलेले शपथपत्रांचे तसेच हमीपत्रांचे नमुने एकत्रित करून शपथपत्रांचा सर्वसमावेशक असा एकच नमुना विहित करण्याची बाब राज्य निवडणूक आयोगाच्या विचाराधीन होती.

आणि त्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोग भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ झेडए तसेच मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ च्या कलम १८ए(४) व महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम १९४९ च्या कलम १४ (४) अन्वये मिळालेल्या व इतर प्राप्त अधिकारांचा वापर करून खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे.

१. राज्य निवडणूक आयोगाच्या उपरोक्त दि.२९/०९/२००६, १७/११/२००६, २०/०९/२०११, १५/०३/२००४, ०७/०७/२००८, ३१/०३/२००९, १०/०८/२०१५ व ०९/०४/२०१५ च्या आदेशांन्वये विहित केलेले यथास्थिती नामनिर्देशनपत्र / शपथपत्र / हमीपत्र यांचे नमुने याद्वारे सुधारित करण्यात येत आहेत.
२. महानगरपालिका निवडणुकांकरिता नामनिर्देशनपत्राचा नमुना अनुसूची-१ मध्ये दर्शविल्यानुसार राहील.
३. महानगरपालिका निवडणुकांकरिता उमेदवाराने सादर करावयाच्या एकत्रित शपथपत्राचा नमुना अनुसूची-२ मध्ये दर्शविल्यानुसार राहील.

मा.राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

प्रति,

१. प्रधान सचिव(२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
३. राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी
४. निवड नस्ती.

D:\Corpn २०१४-१५\Election २०१४-१५ Feb..docx

महानगरपालिका निवडणूक

(अ) नामनिर्देशनपत्र भरण्याकरिता सूचना

(१) नामनिर्देशनपत्रातील कोणत्याही रकान्यातील माहिती निरंक ठेवू नये. निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे. नामनिर्देशनपत्रासोबतच्या शपथपत्रामधील कोणत्याही रकान्यातील माहिती न भरल्यास अथवा रिक्त ठेवल्यास राज्य निवडणूक आयोगाच्या क्रमांक-रानिआ/नप-२०१५/प्र.क्र.५/का-६, दिनांक २७/३/२०१५ अनुसार नामनिर्देशनपत्र नाकरण्यास पात्र होऊ शकते.

(२) ज्या प्रभागातून निवडणूक लढवावयाची आहे त्या प्रभागाचा क्रमांक व जागा क्रमांक स्पष्टपणे नमूद करणे आवश्यक आहे.

(३) उमेदवार, प्रस्तावक व अनुमोदक यांचे नाव ज्या प्रभागाच्या मतदार यादीमध्ये आहे त्या प्रभागाचा अनुक्रमांक व मतदार यादीचा भाग क्रमांक व अनुक्रमांक नमूद करणे आवश्यक आहे.

(४) सर्व उमेदवारांनी, मग तो अपक्ष उमेदवार असो अथवा पक्षाचा पुरस्कृत उमेदवार असो, तीन चिन्हांची निवड करणे आवश्यक आहे.

(५) जंगम व स्थावर मालमत्तेचा तपशील देताना प्रत्येक बाबींचा तपशील स्वंतंत्रपणे द्यावा.

(६) महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ च्या कलम १६ मधील तरतुदींचे वाचन करण्यात यावे.

(ब) नामनिर्देशनपत्रासोबत जोडावयाची कागदपत्रे

(१) उमेदवार राखीव जागेवरून निवडणूक लढवित असल्यास -

(i) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती किंवा यथास्थिती नागरिकांचा मागासवर्ग यांच्याकरीता राखीव असलेल्या जागेसाठी निवडणूक लढविणा-या व्यक्तीने नामनिर्देशनपत्रासोबत महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागासप्रवर्ग (जातीचे प्रमाणपत्र देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) अधिनियम, २००० च्या तरतुदींना अनुसरून सक्षम प्राधिकाऱ्याने दिलेले जातीचे प्रमाणपत्र व पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र यांची सत्यप्रत सोबत जोडावी. तसेच,

(ii) नामनिर्देशनपत्राच्या छाननीच्यावेळी पडताळणीसाठी मूळ जाती प्रमाणपत्र व जात पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र सादर करावे.

(iii) उपरोक्त अधिनियमास अनुसरुन दिलेले जात वैधता प्रमाणपत्र नसल्यास जातीची वैधता तपासणीकरिता जात वैधता पडताळणी समितीकडे अर्ज केल्याचा पुरावा जोडणे आवश्यक आहे.

(२) उमेदवार दुसऱ्या प्रभागातील मतदार असल्यास त्याबाबतचा उतारा सोबत जोडणे आवश्यक आहे.

(क) शपथपत्र (नामनिर्देशनपत्रासोबतचे) भरण्याबाबतच्या सूचना

(१) बंधपत्रे /कर्जरोखे/भाग यांचे मूल्य सूचीतील कंपन्यांच्या बाबतीत शेअर बाजारामधील सध्याच्या बाजारभाव मूल्यानुसार व सूचीबाह्य कंपन्यांच्या बाबतीत पुस्तकी मूल्यानुसार देण्यात यावे.

(२) जंगम व स्थावर मालमत्तेचा तपशील देताना प्रत्येक बाबींचा तपशील स्वतंत्रपणे द्यावा.

(३) अवलंबित व्यक्ती म्हणजे उमेदवार, त्याची / तिचा पत्नी / पती व स्वतंत्र उत्पन्नाचे साधन नसलेली व पूर्णत: उमेदवारावर अवलंबून असलेली मुले व मुली.

• कोणताही रकाना रिक्त ठेवू नये. लागू नसल्यास अथवा निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे.

अनुसूची- १

नामनिर्देशनपत्र (महानगरपालिका)

(प्रस्तावक व अनुमोदनकर्ता आणि उमेदवार अथवा संबंधित अधिकारी यांनी भरावयाचे)

भाग एक

आम्ही, याद्वारे;

महानगरपालिका : ----------

प्रभाग क्रमांक : ------- जागा क्रमांक : -------

प्रभागाचे नांव (असल्यास) ---------- मधून निवडणुकीकरिता ----------

-------- यांना उमेदवार म्हणून नामनिर्देशित करीत आहोत.

१) उमेदवाराचे नांव : ----------

२) वडिलांचे/पतीचे नांव : ----------

३) लिंग : पुरुष / स्त्री / इतर

४) जन्मतारीख व वय : -----/ -------/------ , -----वर्षे --------महिने

५) व्यवसाय/धंदा : ----------

६) संपूर्ण पत्ता (पोस्टाचा पत्ता) : ----------

----

७) उमेदवाराचा मतदार यादीतील तपशील

अ) नाव : ----------

ब) प्रभाग क्रमांक : ----------

क)अनुक्रमांक : ----------

८) उमेदवाराचा प्रवर्ग : (राखीव जागेची निवडणूक असल्यास)

- अनुसूचित जाती ☐ प्रवर्ग ----------
- अनुसूचित जमाती ☐ प्रवर्ग ----------
- नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग ☐ प्रवर्ग ----------

९) महिलांकरिता राखीव असलेल्या जागेकरिता निवडणूक आहे काय ? : ----------

- कोणताही रकाना रिक्त ठेवू नये. लागू नसल्यास अथवा निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे.

नामनिर्देशनपत्र
(२/४)

१०) मतदार यादीमधील प्रस्तावकाचा तपशील -

अ) प्रस्तावकाचे नाव : ----------

ब) प्रभाग क्रमांक : ----------

क) अनुक्रमांक : ----------

दिनांक : (प्रस्तावकाची सही किंवा अंगठयाचा ठसा)

११) मतदार यादीमधील अनुमोदकाचा तपशील -

अ) अनुमोदकाचे नाव : ----------

ब) प्रभाग क्रमांक : ----------

क) अनुक्रमांक : ----------

दिनांक : (अनुमोदकाची सही किंवा अंगठयाचा ठसा)

मी, याद्वारे सूचित करतो की, निवडून आल्यास महानगरपालिका सदस्य म्हणून काम करण्यास मी तयार आहे.

दिनांक : (उमेदवाराची सही किंवा अंगठयाचा ठसा)

उमेदवाराने करावयाचे घोषणापत्र

मी, याद्वारे असे घोषित करतो की, माझी या नामनिर्देशनास संमती असून, मी असेही घोषित करतो की,

(अ) माझ्या वयाची --------- वर्षे पूर्ण झालेली आहेत.

(ब) महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ च्या कलम १० मधील तरतुदीनुसार मी महानगरपालिका सदस्य म्हणून निवडून येण्यासाठी अपात्र नाही.

(क) मी महानगरपालिकेचा ठेकेदार नाही.

(ड) मी महानगरपालिकेस नियमानुसार देय असलेली कोणत्याही रक्कमेची थकबाकी शिल्लक ठेवलेली नाही.

दिनांक :

उमेदवाराची सही किंवा
अंगठयाचा ठसा
नांव ----------

प्रभाग क्र.--------- जागा क्र.------- व प्रभागाचे नांव (असल्यास) --------

- कोणताही रकाना रिक्त ठेवू नये, लागू नसल्यास अथवा निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे.

भाग दोन
(निवडणूक चिन्हांच्या निवडीबाबतचे घोषणापत्र)

मी, याद्वारे आणखी असे घोषित करतो की, --

(अ) मी, या निवडणुकीमध्ये ---------- *पक्ष (राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र, मुंबई याच्याकडे नोंदणी झालेल्या पक्षाचे नाव) यांच्यातर्फे उभा आहे/ मी अपक्ष उमेदवार म्हणून उभा आहे. (लागू नसेल ते खोडावे.)

(ब) मी निवडलेली निवडणूक चिन्हे ही पसंतीक्रमानुसार पुढीलप्रमाणे आहेत :---

(१)

(२)

(३)

उमेदवाराची सही किंवा अंगठयाचा ठसा

दिनांक :

* कोणताही रकाना रिक्त ठेवू नये. लागू नसल्यास अथवा निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे.

भाग तीन

नामनिर्देशनपत्राचा अनुक्रमांक ----------

हे नामनिर्देशनपत्र, * उमेदवाराने / उमेदवाराच्या प्रस्तावकाने / अनुमोदनकर्त्याने ------- ---------- रोजी (दिनांक) ---------- वाजता (वेळ) माझ्याकडे माझ्या कार्यालयात सुपूर्द केले.

दिनांक : निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची सही

नामनिर्देशनपत्र स्विकारल्याबद्दल किंवा नाकारल्याबद्दल निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांचा निर्णय

मी, ---------- अधिनियमाच्या कलम ---------- नुसार हे नामनिर्देशनपत्र तपासले असून, पुढीलप्रमाणे निर्णय देत आहे :--

---

दिनांक : निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची सही

* लागू नसेल ते खोडावे.

भाग चार

(नामनिर्देशनपत्र व छाननीची नोटीस याची पोहोच)
(नामनिर्देशनपत्र सादर करणाऱ्या व्यक्तीकडे द्यावयाची)

नामनिर्देशनपत्राचा अनुक्रमांक ---------- महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक-----व जागा क्र.------- प्रभागाचे नांव (असल्यास) मधील निवडणूक उमेदवार ---------- ---- यांचे नामनिर्देशनपत्र ---------- (दिनांक) रोजी ---------(वेळ) वाजता *उमेदवाराकडून / उमेदवाराच्या प्रस्तावकाकडून / अनुमोदनकर्त्याकडून माझ्याकडे माझ्या कार्यालयात सुपूर्द करण्यात आले आहे.

सर्व नामनिर्देशनपत्रांची ----------(ठिकाण) येथे ----------(दिनांक) रोजी -- ------- (वेळ) वाजता छाननी करण्यात येईल.

दिनांक : निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची सही

*लागू नसेल ते खोडावे.

- कोणताही रकाना रिक्त ठेवू नये. लागू नसल्यास अथवा निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे.

अनुसूची- २ (१/७)

महानगरपालिका
नामनिर्देशनपत्रासोबत उमेदवाराने द्यावयाचे शपथपत्र

मी खालीलप्रमाणे प्रतिज्ञेवर सांगतो / सांगते की,

(१) वैयक्तिक माहिती -

अ) नाव : ----------

ब) लिंग : पुरुष / स्त्री / इतर

क) वडिलांचे / पतीचे नाव : ----------

ड) जन्मतारीख : ----------

इ) वय : ----------

फ) व्यवसाय / धंदा : ----------

ग) संपूर्ण पत्ता (पोस्टाचा पत्ता) : ----------

ह) दूरध्वनी / भ्रमणध्वनी क्रमांक : ---------- ----------

य) ई-मेल आयडी : ----------

(२) निवडणूक लढवू इच्छितो त्या जागेचा तपशील : महानगरपालिकेचे नाव : ----------

प्रभाग क्रमांक : ----------

प्रभागाचे नाव : ----------

(३) जातीबाबतचा तपशील -

अ) जातीचा प्रवर्ग : ----------
(अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती/
नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग)

ब) जात : ----------

ब) जात प्रमाणपत्र : देणारा अधिकारी : ---------- क्र. -------दिनांक : -------

क) जात वैधता प्रमाणपत्र : देणारा अधिकारी : ---------- क्र. -------दिनांक : -------

ड) जात वैधता प्रमाणपत्र नसेल तर उमेदवाराने जात वैधता
प्रमाणपत्रासाठी पडताळणी समितीकडे सादर केलेल्या
अर्जाच्या पोचपावतीचा तपशील : ----------

- कोणताही रकाना रिक्त ठेवू नये. लागू नसल्यास अथवा निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे.

(४) मतदार यादीतील माझा तपशील -

अ) नाव : ----------

ब) प्रभाग क्रमांक : ----------

क) अनुक्रमांक : ----------

(५) माझी शैक्षणिक अर्हता खालीलप्रमाणे आहे -

अ.क्र.	शिक्षण	विद्यालय / विश्वविद्यालयाचे नाव	उत्तीर्ण होण्याचे वर्ष

कमाल शैक्षणिक अर्हता नमूद करावी. धारण केलेल्या पदवी / पदविका / प्रमाणपत्र याचे संपूर्ण नाव नमूद करावे.

(६) अपत्यांची संख्या -

अ) आज रोजी असलेल्या अपत्यांची संख्या ----------

ब) त्यापैकी दिनांक १२ सप्टेंबर, २००९ नंतर जन्मलेल्या अपत्यांची संख्या व त्यांच्या जन्मतारखा ----------

(७) गुन्हेगारी पार्श्वभूमी -

अ) मला दोषसिध्दीनंतर दोन वर्षे किंवा त्यापेक्षा जास्त कालावधीकरिता कैद होऊ शकेल अशा अपराधांचा माझ्यावर आरोप आहे/नाही व त्याबाबत आरोपपत्र दाखल करण्यात आलेले आहे. त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे :-

(जिथे दोन वर्षे किंवा त्यापेक्षा जास्त कालावधीकरिता शिक्षा होऊ शकेल अशा प्रलंबित प्रकरणांचा तपशील येथे द्यावा.)

अ. क्र.	ज्या न्यायालयाने दखल घेतली आहे त्या न्यायालयाचे नांव	दावा क्रमांक	न्यायालयाने दखल घेतलेल्या आदेशाचा दिनांक	कायद्याचे कलम व दखल घेण्यात आलेल्या गुन्ह्यांचा तपशील

- कोणताही रकाना रिकाम ठेवू नये. लागू नसल्यास अथवा निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे.

शपथपत्र
(३/७)

ब) मला खालील अपराधांसाठी दोषी ठरविण्यात आत आहे. (ज्या अपराधांच्या अपराध सिध्दीमुळे आणि शिक्षेमुळे मला निवडणूक लढविण्याकरिता अपात्र ठरवेता येईल अशा अपराधांव्यतिरिक्त) आणि एक वर्ष किंवा त्यापेक्षा अधिक कालावधीच्या कारावासाची शिक्षा देण्यात आली आहे, त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे :-

अ. क्र.	न्यायालयाचे नांव	दावा क्रमांक	न्यायालयीन आदेशाचा दिनांक	कायद्याचे कलम व दोषी ठरविण्यात आलेल्या गुन्ह्यांचा तपशील	दखल घेतलेल्या उपरोक्त आदेशाच्या विरोधात केलेल्या अपील (ले) / पुनरिक्षण (णे) इत्यादीबाबतचा तपशील

(८) व्यवसाय किंवा कामधंदा याचा तपशील :-

(अ) स्वत: : ----------

(ब) पती/पत्नी : ----------

(९) वार्षिक उत्पन्नाबाबतचा तपशील :-

अ.क्र.	तपशील	पॅन क्रमांक	आयकर रिटर्न भरणा केलेले मागील वर्ष	आयकर रिटर्नमध्ये दर्शविलेले कूण वार्षिक उत्पन्न
१.	उमेदवाराचे			
२.	उमेदवाराचे पती/पत्नी			
३.	अवलंबित व्यक्ती -१			
४.	अवलंबित व्यक्ती -२			

• कोणताही रकाना रिक्त ठेवू नये. लागू नसल्यास अथवा निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे.

(१०) मत्ता व दायित्व यांचा तपशील -

(i) जंगम मालमत्तेचा तपशील

(संयुक्त नावावर असलेल्या मालमत्तेत संयुक्त मालकीचे प्रमाण नमूद करणें आवश्यक आहे.)

अ. क्र.	वर्णन	स्वत: नाव	पती/पत्नीचे नाव	अवलंबित-१ चे नाव	अवलंबित-२ चे नाव	अवलंबित-३ चे नाव
१	२	३	४	५	६	७
१	रक्कम					
२	बँक वित्तीय संस्था व बँकेव्यतिरिक्त वित्तीय कंपन्यांमधील ठेवी					
३	कंपन्यांमधील बंधपत्रे, कर्जरोखे व भाग					
४	इतर वित्तीय दस्तऐवज, राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्रे पोस्टाच्या बचती, एलआयसी पॉलिसी इ.					
५	मोटार वाहने (बनावटीचा तपशील इत्यादी)					
६	जडजवाहीर (वजन व मूल्य यांचा तपशील)					
७	दाव्यांचे /व्याजांचे मूल्य यासारखी इतर मालमत्ता					

- कोणताही रकाना रिक्त ठेवू नये. लागू नसल्यास अथवा निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे.

शपथपत्र
(५/७)

(ii) स्थावर मालमत्तेचा तपशील

(टीप- संयुक्त मालकीच्या संपत्तीमध्ये संयुक्त मालकीचे प्रमाण नमूद करणे आवश्यक आहे.)

अ. क्र.	वर्णन	स्वत: नाव	पती/पत्नीचे नाव	अवलंबित-१ चे नाव	अवलंबित-२ चे नाव	अवलंबित-३ चे नाव
१	२	३	४	५	६	७
१	कृषि जमीन - स्थान (ने) - सर्वे /क्रमांक -क्षेत्र(एकूण मोजमाप) -सध्याचे बाजारभावानुसार मूल्य					
२	अकृषिक जमीन - स्थान (ने) - सर्वे /क्रमांक -क्षेत्र(एकूण मोजमाप) -सध्याचे बाजारभावानुसार मूल्य					
३	इमारती (व्यापारी व निवासी) - स्थान (ने) - सर्वे /क्रमांक -क्षेत्रफळ (एकूण मोजमाप) -सध्याचे बाजारभावानुसार मूल्य					
४	घरे /सदनिका इत्यादी - स्थान (ने) - सर्वे /क्रमांक -क्षेत्रफळ (एकूण मोजमाप) -सध्याचे बाजारभावानुसार मूल्य					
५	इतर (संपत्तीमधील हक्क या सारखे)					

- कोणताही रकाना रिक्त ठेवू नये. लागू नसल्यास अथवा निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे.

(iii) मी देय असलेल्या सार्वजनिक वित्तीय संस्था यांच्याकडील व शासकीय / निमशासकीय संस्थांकडील दायित्वे/थकीत रकमा यांचा तपशील

(टीप- प्रत्येक बाबींचा तपशील स्वतंत्रपणे द्यावा.)

अ. क्र.	वर्णन	स्वत: नाव	पती/पत्नीचे नाव	अवलंबित-१ चे नाव	अवलंबित-२ चे नाव	अवलंबित-३ चे नाव
१	२	३	४	५	६	७
(अ)	१.बँकाकडून कर्जे					
	२.वित्तीय संस्थांकडून कर्जे					
	३.शासकीय/निमशासकीय देणी					
(ब)	१.आयकर (अधिभारासह)					
	२.संपत्तीकर					
	३. सेवा कर					
	४.महानगरपालिका / मालमत्ता कर					
	५.विक्रिकर					
	६.इतर देणी					

- कोणताही रकाना रिक्त ठेवू नये. लागू नसल्यास अथवा निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे.

(१०) मी शपथेवर सांगतो / सांगते की -

(i) वरील मजकूर माझ्या माहिती व समजुतीप्रमाणे सत्य व अचूक आहे. यातील कोणताही भाग खोटा नसून, त्यामध्ये कोणतीही महत्वाची वस्तुस्थिती लपविण्यात आलेली नाही.

(ii) दिनांक १२ सप्टेंबर, २००१ नंतर माझ्या एकूण मुलांच्या संख्येत भर पडून ती दोनपेक्षा जास्त झाल्यास मी उपरोक्त स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा सदस्य म्हणून राहण्यास अपात्र ठरेन याची मला जाणीव आहे.

(iii) निवडून आल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्याच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्यात कसूर केल्यास माझी निवड भूतलक्षी प्रभावाने रद्द होईल आणि मी त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा सदस्य राहण्यास अनर्ह / अपात्र ठरेन याची मला जाणीव आहे.

(iv) निकाल जाहीर झाल्याच्या दिनांकापासून ३० दिवसाच्या कालावधीमध्ये निवडणूक खर्चाचा हिशोब विहित पध्दतीने सादर न केल्यास मी त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा सदस्य राहण्यास अनर्ह / अपात्र ठरेन याची मला जाणीव आहे.

(v) महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ च्या कलम १० मधील तरतुदींचे मी वाचन केले असून त्यानुसार मी महानगरपालिका सदस्य म्हणून निवडून येण्यासाठी अपात्र नाही.

स्थळ :
दिनांक : (उमेदवाराची सही किंवा अंगठयाचा ठसा)

पडताळणी

मी वर नमूद केलेला अभिसाक्षी, तपासणी करून घोषित करतो की, या शपथपत्रातील मजकूर माझ्या माहिती व समजुतीप्रमाणे सत्य व अचूक आहे. यातला कोणतीही भाग खोटा नसून, त्यापासून कोणतीही महत्वाची वस्तुस्थिती लपविण्यात आलेली नाही.

.....येथे दिनांक .....माहे ..... २०-- रोजी तपासले.

अभिसाक्षी
माझ्यापुढे तपासले
(तपासणी प्राधिकाऱ्याची स्वाक्षरी व पदनाम शिक्का)

स्थळ :
दिनांक :

- कोणताही रकाना रिक्त ठेवू नये. लागू नसल्यास अथवा निरंक असल्यास तसे स्पष्ट नमूद करावे.

औरंगाबाद व नवी मुंबई महानगरप
सार्वत्रिक निवडणूक - जात वैधता प्र
नसल्यास हमी पत्र देणेबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक :-रानिआ/मनपा-२०१५/प्र.क्र. ५/का.५,
नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०००३२
दिनांक :- ०९/०४/२०१५.

प्रति,
आयुक्त,
औरंगाबाद व नवी मुंबई महानगरपालिका

विषय :- औरंगाबाद व नवी मुंबई महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणूक २०१५
जात वैधता प्रमाणपत्र नसल्यास हमीपत्र घेण्याबाबत...

महोदय,

शासनाने महानगरपालिका, नगर परिषद/नगर पंचायत यांच्याशी संबंधित अधिनियमामध्ये दुरुस्ती करून (महाराष्ट्र अधिनियम क्र. १३/२०१५) सदर स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सार्वत्रिक / पोटनिवडणुकांकरिता नामनिर्देशनपत्र भरण्याचा शेवटचा दिनांक ३१ डिसेंबर २०१७ किंवा त्यापूर्वीचा असेल त्याबाबतीत जात वैधता प्रमाणपत्र उपलब्ध नसल्यास त्याऐवजी जात पडताळणी समितीकडे अर्ज केल्याचा पुरावा नामनिर्देशनपत्रासोबत सादर करता येईल अशा आशयाची तरतूद केली आहे. यासंदर्भातील अधिनियमाची प्रत सोबत पाठविण्यात येत आहे.

जे उमेदवार नामनिर्देशनपत्रासोबत जात वैधता प्रमाणपत्र सादर करणार नाहीत, अशा उमेदवारांनी निवडून आल्याच्या दिनांकापासून ६ महिन्यांच्या कालावधीमध्ये जात वैधता प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक आहे. असे प्रमाणपत्र सादर करण्यास कसूर केल्यास त्या सदस्यांची निवड भूतलक्षी प्रभावाने रद्द होईल अशी तरतूद आहे. या अनुषंगाने अशा सर्व संबंधित उमेदवारांकडून सोबतच्या नमुन्यातील हमीपत्र चिन्ह वाटपाच्या वेळी घेण्यात यावे. तशा सूचना सर्व निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना देण्यात याव्यात.

आपला,
(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव
राज्य निवडणूक आयोग

सोबत :- हमीपत्राचा नमुना
प्रत : सर्व महानगरपालिका आयुक्त

निर्गमित
दिनांक ०३ ऑगस्ट २०१५
सही .....

RNI No. MAHENG/2009/35

महाराष्ट्र शासन राजपत्र
असाधारण भाग आठ

वर्ष १, अंक १६] मंगळवार, एप्रिल ७, २०१५/चैत्र १७, शके १९३७ [पृष्ठे ३, किंमत : रुपये २७.

असाधारण क्रमांक ३४

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम आणि विधि व न्याय विभागाकडून आलेली विधेयके (इंग्रजी अनुवाद).

In pursuance of clause (3) of article 348 of the Constitution of India, the following translati in English of the Maharashtra Municipal Corporations and the Maharashtra Municipal Counci *Nagar Panchayats* and Industrial Townships (Second Amendment) Act, 2015 (Mah. Act No. X of 2015), is hereby published under the authority of the Governor.

By order and in the name of the Governor of Maharasht

M. A. SAYEED,
Principal Secretary and R.L.A. to Government,
Law and Judiciary Department.

MAHARASHTRA ACT No. XIII OF 2015.

(First published, after having received the assent of the Governor in the "Maharashtra Government Gazette", on the 7th April 2015).

An Act further to amend the Mumbai Municipal Corporation Act, the Maharashtra Municipal Corporations Act and the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965.

III of 1888. LIX of 1949. Mah. XL of 1965.

WHEREAS it is expedient further to amend the Mumbai Municipal Corporation Act, the Maharashtra Municipal Corporations Act and the Maharashtra Municipal Councils, *Nagar Panchayats* and Industrial Townships Act, 1965, for the purposes hereinafter appearing; it is hereby enacted in the Sixty-sixth Year of the Republic of India as follows :—

Short title.

1. This Act may be called the Maharashtra Municiapl Corporations and the Maharashtra Municipal Councils, *Nagar Panchayats* and Industrial Townships (Second Amendment) Act, 2015.

Amendment of section 5B of III of 1888.

2. To section 5B of the Mumbai Municipal Corporation Act (hereinafter referred to as "the Mumbai Corporation Act"), the following provisos shall be added, namely:— III of 1888.

"Provided that, for the General or bye-elections for which the last date of filing of nomination falls on or before the 31st December 2017, in accordance with the election programme declared by the State Election Commission, a person who has applied to the Scrutiny Committee for the verification of his Caste Certificate before the date of filing the nomination papers but who has not received the validity certificate on the date of filing of the nomination papers shall submit, alongwith the nomination papers,-

(i) a true copy of the application preferred by him to the Scrutiny Committee for issuance of the validity certificate or any other proof of having made such application to the Scrutiny Committee; and

(ii) an undertaking that he shall submit, within a period of six months from the date of his election, the validity certificate issued by the Scrutiny Committee:

Provided further that, if the person fails to produce the validity certificate within a period of six months from the date of his election, his election shall be deemed to have been terminated retrospectively and he shall be disqualified for being a Councillor.".

Amendment of section 37 of III of 1888.

3. To sub-section *(2A)* of section 37 of the Mumbai Corporation Act, the following provisos shall be added, namely :—

"Provided that, for the election for the office of the Mayor for which the last date of filing of nomination falls on or before the 31st December 2017, a person who has applied to the Scrutiny Committee for the verification of his Caste Certificate before the date of filing the nomination papers but who has not received the validity certificate on the date of filing of the nomination papers shall submit, alongwith the nomination papers,-

(i) a true copy of the application preferred by him to the Scrutiny Committee for issuance of the validity certificate or any other proof of having made such application to the Scrutiny Committee; and

(ii) an undertaking that he shall submit, within a period of six months from the date of his election, the validity certificate issued by the Scrutiny Committee:

Provided further that, if the person fails to produce the validity certificate within a period of six months from the date of his election, his election shall be deemed to have been terminated retrospectively and he shall be disqualified for being the Mayor.".

Amendment of section 5B of LIX of 1949.

4. To section 5B of the Maharashtra Municipal Corporations Act (hereinafter referred to as "the Maharashtra Municipal Corporations Act"), the following provisos shall be added, namely :— LIX of 1949.

" Provided that, for the General or bye-elections for which the last date of filing of nomination falls on or before the 31st December 2017, in accordance with the election programme declared by the State Election Commission, a person who has applied to the Scrutiny Committee for the verification of his

Caste Certificate before the date of filing the nomination papers but who has not received the validity certificate on the date of filing of the nomination papers shall submit, alongwith the nomination papers,—

(i) a true copy of the application preferred by him to the Scrutiny Committee for issuance of the validity certificate or any other proof of having made such application to the Scrutiny Committee; and

(ii) an undertaking that he shall submit, within a period of six months from the date of his election, the validity certificate issued by the Scrutiny Committee:

Provided further that, if the person fails to produce the validity certificate within a period of six months from the date of his election, his election shall be deemed to have been terminated retrospectively and he shall be disqualified for being a Councillor.".

5. To sub-section *(1B)* of section 19 of the Maharashtra Municipal Corporations Act, the following provisos shall be added, namely :— Amendment of section 19 of LIX of 1949.

"Provided that, for the election for the office of Mayor for which the last date of filing of nomination falls on or before the 31st December 2017, a person who has applied to the Scrutiny Committee for the verification of his Caste Certificate before the date of filing the nomination papers but who has not received the validity certificate on the date of filing of the nomination papers shall submit, alongwith the nomination papers,—

(i) a true copy of the application preferred by him to the Scrutiny Committee for issuance of the validity certificate or any other proof of having made such application to the Scrutiny Committee; and

(ii) an undertaking that he shall submit, within a period of six months from the date of his election, the validity certificate issued by the Scrutiny Committee:

Provided further that, if the person fails to produce the validity certificate within a period of six months from the date of his election, his election shall be deemed to have been terminated retrospectively and he shall be disqualified for being the Mayor.".

Mah. XL of 1965.

6. In section 9A of the Maharashtra Municipal Councils, *Nagar Panchayats* and Industrial Townships Act, 1965 (hereinafter referred to as "the Municipal Councils Act"), in the first proviso, for the words, figures and letters "before the 31st December 2013" the words, figures and letters "before the 31st December 2017" shall be substituted. Amendment of section 9A of Mah. XL of 1965

7. In section 51-1B of the Municipal Councils Act, in the first proviso, for the words, figures and letters "before the 31st December 2013" the words, figures and letters "before the 31st December 2017" shall be substituted. Amendment of section 51-1B of Mah. XL of 1965.

ON BEHALF OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, PRINTED AND PUBLISHED BY SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI, PRINTED AT GOVERNMENT CENTRAL PRESS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004 AND PUBLISHED AT DIRECTORATE OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004. EDITOR : SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI.

हमीपत्र

मी श्री/श्रीमती ..... (स्वतःचे नाव) श्री ..... वडिलांचे/पतीचे नाव यांचा /यांची मुलगा/मुलगी/पत्नी, वय .. वर्षे, राहणार ..... (पत्ता) खालीलप्रमाणे हमीपत्र करतो/करते की

१) मी..... महानगरपालिका/नगरपालिका/ नगरपंचायत निवडणुकीसाठी प्रभाग क्रमांक ..... मधून या राखीव जागेकरिता नामनिर्देशनपत्र सादर करीत आहे.

२) माझ्या जवळ जात पडताळणी समितीने दिलेले वैधता प्रमाणपत्र नसल्यामुळे मी जात पडताळणी समितीकडे जातीचे प्रमाणपत्र तपासणीसाठी सादर केलेल्या अर्जाचा सत्यप्रत/पडताळणी समितीकडे तसा अर्ज केल्याबाबतचा पुरावा नामनिर्देशन पत्रासोबत जोडला असून, जात वैधता प्रमाणपत्र मिळून आल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्याच्या कालावधीत सादर करण्याबाबतची हमी या हमीपत्राद्वारे देत आहे.

३) निवडून आल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्याच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्यास कसूर केल्यास माझी निवड मुतलक्षी प्रभावाने रद्द होईल आणि मी महानगरपालिका/ नगरपालिका/नगरपंचायत सदस्य राहण्यास निरर्ह /अपात्र ठरेन, याची मला जाणीव आहे.

उमेदवाराची सही किंवा अंगठ्याचा ठसा

स्थळ :

दिनांक :

माझ्या समक्ष

निवडणूक निर्णय अधिकारी/सहाय्यक निवडणूक निर्णय अधिकारी

महाराष्ट्र शासन
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA

क्रमांक सीबीसी-१०९६/सी-१२५८/प्र.क्र. २३८/मावक-५
समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२.
Social Welfare, Cultural Affairs and
Sports Department.
Mantralaya Annexe, Mumbai 400 032.
दिनांक ५ ऑक्टोबर १९९६.

प्रति,

सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग,
नवीन प्रशासन भवन,
मंत्रालयासमोर, मुंबई ४०० ०३२.

विषय.—दिनांक १३ जून १९९५ च्या शासन निर्णयाद्वारे काही जातींचा विशेष प्रवर्गात समावेश करून त्यांना सवलती देणेबाबत.

संदर्भ.—आपले पत्र क्र. एसईसी/एमएनसी-११९६/प्र. क्र. १९६/का-३, दिनांक २४ सप्टेंबर १९९६.

महोदय,

आपण दिनांक १३ जून १९९५ च्या शासन निर्णयान्वये विशेष मागास प्रवर्गात समाविष्ट केलेल्या जातींच्या संदर्भात जी विचारणा केलेली आहे त्या संदर्भात असे नमूद करण्यात येते की, विशेष मागास प्रवर्गात समावेश असलेल्या जातीचा समावेश " नागरिकाचा मागास प्रवर्ग " या प्रवर्गामध्ये समावेश होत आहे. केवळ त्यांना विशेष सवलती शासनाने जाहिर केलेल्या आहेत. विशेष मागास प्रवर्गातील काही जाती यापूर्वी इतर मागासप्रवर्गामध्ये समाविष्ट होत्या त्यांचा समावेश विशेष मागास प्रवर्गात झाल्यामुळे इतर मागास प्रवर्गाच्या यादीतून त्या वगळण्यात आल्या. (शासन निर्णयाच्या प्रती सोबत जोडल्या आहेत) काही जाती प्रथमच विशेष मागास प्रवर्गात समाविष्ट केलेल्या आहेत. असे जरी असले तरी त्यांचा समावेश नागरिकाचा मागास प्रवर्ग या प्रवर्गासाठी ज्यांचा समावेश करण्यात आलेला आहे त्यामध्ये विशेष मागास प्रवर्गाचा समावेश अंतर्भूत राहील.

आपला,

सही/-
(स. नु. गावीत)
शासनाचे अवर सचिव.

फॅक्स

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक एसईसी/एमएमसी-११९६/प्र. क्र. १९६/का-३,
नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक ७ ऑक्टोबर १९९६.

प्रति,

आयुक्त, महानगरपालिका (सर्व)
जिल्हाधिकारी (सर्व)
मुख्याधिकारी, नगरपरिषदा (सर्व)

विषय.—महानगरपालिका, नगरपरिषदा, जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायती यांच्या सार्वत्रिक/पोट निवडणुका १९९६-९७.
नागरिकांच्या मागासवर्गात विशेष मागासवर्गाचा समावेश करण्याबाबत.

महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ च्या कलम २ (१ए) मध्ये नागरिकांचा मागासवर्ग (BACKWARD CLASS OF CITIZENS) या प्रवर्गाची व्याख्या देण्यात आली असून त्यामध्ये राज्य शासनाने वेळोवेळी इतर मागासवर्ग, विमुक्त जाती आणि भटक्या जमाती म्हणून जाहीर केलेल्या जातींचा समावेश असल्याचे नमूद करण्यात आलेले आहे. शासनाच्या समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभागाच्या दिनांक १३ जून १९९५ च्या शासन निर्णय क्रमांक सीबीसी-१४९४/प्र. क्र. २३६/मावक-५ अन्वये इतर मागासवर्गातील काही जाती व काही अन्य जाती यांचा समावेश करून विशेष मागास प्रवर्ग निर्माण करण्यात आला असून सदर वर्गास काही अधिक सवलती जाहीर करण्यात आलेल्या आहेत. तसेच शासन निर्णय क्रमांक सीबीसी-१४९४/प्र. क्र. २३६/मावक-५, दिनांक २४ ऑगस्ट १९९५ अन्वये विशेष मागास प्रवर्गात समाविष्ट केलेल्या जाती इतर मागासवर्गीयांच्या यादीतून वगळण्यात आलेल्या आहेत. त्यामुळे नागरिकांचा मागासवर्ग या प्रवर्गात विशेष मागास प्रवर्गातील जातींचा समावेश होतो किंवा कसे असा प्रश्न निर्माण झाला आहे, व त्याबाबतीत जिल्हाधिकारी कार्यालय तसेच अन्य नागरिकांकडून व मागासवर्गीयांच्या काही संघटनांकडून स्पष्टीकरण करण्याची मागणी राज्य निवडणूक आयोगाकडे करण्यात आली आहे. प्रस्तुत प्रकरणी समाजकल्याण विभागाकडून त्यांच्या दिनांक ५ ऑक्टोबर १९९६ च्या पत्राद्वारे खुलासा प्राप्त झाला असून त्याची प्रत सोबत जोडली आहे. त्या अनुषंगाने खालील प्रमाणे खुलासा करण्यात येत आहे :—

२. विषयाधीन निवडणुकांच्या संदर्भात नागरिकांचा मागासवर्ग या प्रवर्गामध्ये राज्य शासनाने इतर मागासवर्ग म्हणून जाहीर केलेल्या जाती, विमुक्त जाती व भटक्या जमाती यांचेसह विशेष मागास प्रवर्गात समाविष्ट केलेल्या जातींचाही समावेश होत असून सदर प्रवर्गातील नागरिक विषयाधीन निवडणुकीच्या प्रयोजनासाठी नागरिकांच्या मागासवर्गातून नियडणूक लढवू शकतील.

राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

सु. ग. नागवेकर,
विशेष कार्य अधिकारी,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक :- एसईसी/जीईएन/२००१/प्र.क्र.२९/का.१०,
नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- ३१ मार्च, २००९

प्रति,
आयुक्त,
महानगरपालिका (सर्व)
जिल्हाधिकारी (सर्व) (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)

विषय :- स्थानिक स्वराज्य संस्थांची निवडणूक लढविण्यासाठी दोनपेक्षा अधिक अपत्ये असलेल्या व्यक्तींना अनर्ह ठरविण्याबाबत...

संदर्भ :- राज्य निवडणूक आयोगाचे समक्रमांकाचे दि. १२ जुलै, २००१ चे पत्र.

महोदय,

राज्य निवडणूक आयोगाचे संदर्भाधिन पत्र व त्यासोबत देण्यात आलेली शपथपत्रे / घोषणापत्रे याद्वारे मागे घेण्यात येत असून स्थानिक स्वराज्य संस्थांची निवडणुक लढविण्याकरिता उमेदवाराने अपत्यांसंदर्भात दयावयाची शपथपत्रे / घोषणापत्रे याद्वारे विहित करण्यात येत आहेत.

महानगरपालिका, नगरपरिषदा, नगरपंचायती, जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायती यांच्या निवडणुका लढविण्यासाठी आवश्यक असलेल्या पात्रतेसंदर्भात शासनाने महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि नगरपरिषदा, नगरपंचायती आणि औद्योगिक नगरी (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, १९९५ तसेच मुंबई ग्रामपंचायत आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या (सुधारणा) अधिनियम, १९९५ पारित केले असून, या दोन्ही अधिनियमांना मा. राज्यपालांची संमती प्राप्त झालेली आहे. सदर दोन्ही

अधिनियमांद्वारे (१) मुबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८, (२) मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९, (३) नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८, (४) महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५, (५) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८, (६) महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ यामधील अनर्हतेशी संबंधित कलमांमध्ये सुधारणा केल्या आहेत. या दोन्ही अधिनियमांच्या प्रती सोबत जोडून पाठविण्यात येत आहेत.

२. उपरोक्त नमूद सुधारणेद्वारे स्थानिक स्वराज्य संस्थेची निवडणूक लढविण्यासाठी ज्या अपात्रता संबंधित अधिनियमाद्वारे यापूर्वी विहित करण्यात आल्या आहेत, त्यामध्ये आणखी एक अपात्रता समाविष्ट करण्यात आली असून, दोनपेक्षा अधिक मुले असलेल्या व्यक्ती यापुढे उपरोक्त नमूद स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका लढविण्यासाठी अपात्र ठरविण्यात येणार आहेत. या संदर्भात आणखी खालीलप्रमाणे स्पष्ट करण्यात येत आहे :-

(१) अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास म्हणजेच दिनांक १३ सप्टेंबर, २००० रोजी असलेल्या अपत्यांची संख्या दोनपेक्षा अधिक असली तरीदेखील अशा व्यक्ती निवडणूक लढविण्यासाठी अपात्र ठरणार नाहीत. तथापि, सदर तारखेनंतर मुलांच्या संख्येत भर पडून एकूण अपत्यांची संख्या दोनपेक्षा अधिक झाल्यास अशा व्यक्ती निवडणूक लढविण्यासाठी अपात्र ठरतील. परंतु-

अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून एक वर्षाच्या कालावधीत म्हणजेच दिनांक १३ सप्टेंबर, २००० ते दिनांक १२ सप्टेंबर, २००१ या एक वर्षाच्या कालावधीत एकाच प्रसुतीमध्ये जन्माला आलेले एक अपत्य किंवा एकापेक्षा अधिक अपत्ये या अधियिमानुसार अपात्रतेच्या प्रयोजनासाठी विचारात घेतली जाणार नाहीत.

(२) दिनांक १२ सप्टेंबर, २००१ नंतर झालेल्या मुलामुळे एकूण अपत्यांची संख्या दोनपेक्षा अधिक झाल्यास अथवा आधीच दोनपेक्षा अधिक असलेल्या अपत्यांच्या संख्येत दिनांक १२/९/२००१ नंतर भर पडल्यास अशा व्यक्ती वरील नमूद स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका लढविण्यास अपात्र ठरतील.

(३) ज्यावेळी एखादया जोडप्याला अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास म्हणजेच दिनांक १३ सप्टेंबर, २००० रोजी किंवा त्या दिनांकानंतर फक्त एकच मूल असेल आणि त्यानंतरच्या एकाच प्रसुतीमध्ये कितीही मुलांचा जन्म झाला तर ते एकच मूल असल्याचे समजण्यात येईल.

(४) "मूल" यामध्ये दत्तक असलेले मूल किंवा मुले यांचा समावेश होत नाही.

३. प्रस्तुत सुधारणेमुळे स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका लढविण्यासाठी एखादी व्यक्ती अपात्र ठरते किंवा कसे, याविषयी निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना निर्णय घेणे सुलभ व्हावे, या हेतुने राज्य निवडणूक आयोगाने एक शपथपत्र विहित केले असून, त्याचा नमुना सोबत जोडला आहे. कोणत्याही व्यक्तीस महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगरपंचायत/जिल्ह परिषद अथवा पंचायत समिती यापैकी कोणतीही निवडणूक लढवावयाची असेल त्यावेळी सादर करावयाच्या नामनिर्देशनपत्रासोबत सोबत जोडलेले शपथपत्र (Duly sworn in) रुपये १००/- च्या स्टॅम्प पेपरवर सादर करणे बंधनकारक राहील. असे शपथपत्र प्रथमवर्ग दंडाधिकारी, ओथ कमिशनर, नोटरी पब्लिक किंवा शपथपत्र देण्यासाठी सक्षम असलेले प्राधिकारी अथवा शासकीय अधिकारी (यामध्ये उपविभागीय अधिकारी, वर्ग-१ तसेच तहसिलदार, वर्ग-१ यांचा समावेश होतो.) यांच्यापुढे करावे लागेल. ग्रामपंचायतीची निवडणूक लढविण्यासाठी मात्र शपथपत्र करण्याची आवश्यकता नसून सोबत जोडलेल्या नमुन्यातील घोषणापत्र भरुन घेणे बंधनकारक राहील.

४. राज्य निवडणूक आयोगाने यापूर्वी राजकारणाचे गुन्हेगारीकरणाच्या संदर्भात विहित केलेले शपथपत्र व त्यासोबतचे प्रपत्र याव्यतिरिक्त वरील नमूद शपथपत्र/घोषणापत्र वेगळयाने सादर करावयाचे आहे, याची कृपया नोंद घ्यावी व त्यानुसार निवडणुकीच्यावेळी संबंधित उमेदवारांना याची कल्पना देण्यात यावी. निवडणुकीच्यावेळी उमेदवारांना दयावयाच्या माहितीपत्रामध्ये विषयाधीन अधिनियमाद्वारे करण्यात आलेल्या तरतुदींचीदेखील माहिती समाविष्ट करण्यात यावी.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(रा. नी. पांडे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

D:\RASHMI\dy.order of disqualification.doc/rsk

असा. क्र. ६४

रजिस्टर्ड नं. टीईसीएच/४७-३०३/एमबीआय/२०००

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

बुधवार, सप्टेंबर १३, २००० /भाद्र २२, शके १९२२

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग चार

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम

अनुक्रमणिका

सन २००० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४३.—मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९, नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी अधिनियम	पृष्ठे ४५२-४५५

दिनांक ९ सप्टेंबर २००० रोजी मा. राज्यपालांनी संमती दिलेला महाराष्ट्र विधानमंडळाचा पुढील अधिनियम माहितीसाठी याद्वारे प्रसिद्ध करण्यात येत आहे.

प्रतिमा उमरजी,
प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन,
विधी व न्याय विभाग.

सन २००० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४३.

[मा. राज्यपालांची संमती मिळाल्यानंतर " महाराष्ट्र शासन राजपत्रात " दिनांक १३ सप्टेंबर २००० रोजी प्रथम प्रसिद्ध केलेला अधिनियम.]

मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९, नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी अधिनियम.

१८८८ चा मुंबई ३. १९४९ चा मुंबई ५९. १९५० चा मध्यप्रांत व वऱ्हाड २. १९६५ चा महा. ४०.

ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांकरिता, मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९, नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ यांत आणखी सुधारणा करणे इष्ट आहे ; त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या सेहेचाळिसाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढीलप्रमाणे अधिनियम करण्यात येत आहे :—

प्रकरण एक
प्रारंभिक.

संक्षिप्त नाव.

१. या अधिनियमास, महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि नगरपरिषदा, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, १९९५ असे म्हणावे.

प्रकरण दोन
मुंबई महानगरपालिका अधिनियमातील सुधारणा.
(१८८८ चा मुंबई ३)

सन १८८८ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ३ याच्या कलम १६ ची सुधारणा.

२. मुंबई महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम १६ मधील पोट-कलम (१) मध्ये, खंड (ब) नंतर पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :— १८८८ चा मुंबई ३.

" (बअ) तिला दोनपेक्षा अधिक मुले असतील तर :

परंतु, महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि नगरपरिषदा, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, १९९५ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास (या खंडात यापुढे ज्याचा निर्देश " अशा प्रारंभाचा दिनांक " असा करण्यात आला आहे), दोन मुलांपेक्षा अधिक मुले असणारी व्यक्ती, अशा प्रारंभाच्या दिनांकास तिला असणाऱ्या मुलांच्या संख्येत वाढ होत नाही तोपर्यंत या खंडाचये निरर्ह ठरणार नाही : २००० चा महा. ४३.

परंतु, आणखी असे की, अशा प्रारंभाच्या दिनांकापासून एका वर्षाच्या कालावधीत, एकाच प्रसूतीमध्ये जन्माला आलेले एक मूल किंवा एकापेक्षा अधिक मुले या खंडात नमूद केलेल्या निरर्हतेच्या प्रयोजनाकरिता विचारात घेतली जाणार नाहीत.

स्पष्टीकरण.—या खंडाच्या प्रयोजनार्थ,—

(एक) ज्या वेळी एखाद्या जोडप्याला, अशा प्रारंभाच्या दिनांकाला किंवा त्या दिनांकानंतर आणि त्यानंतर फक्त एकच मूल असेल आणि त्यानंतरच्या एकाच प्रसूतीमध्ये कितीही मुलांचा जन्म झाला तरी ते एकच मूल असल्याचे समजण्यात येईल ;

(दोन) " मूल " यामध्ये दत्तक घेतलेले मूल किंवा मुले यांचा समावेश होत नाही. ".

प्रकरण तीन
मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ यामध्ये सुधारणा.

सन १९४९ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ५९ याच्या कलम १० ची सुधारणा.

३. मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ यांच्या कलम १० मधील, पोट-कलम (१) मध्ये खंड (ह) नंतर, पुढील खंड जादा दाखल करण्यात येईल :— १९४९ चा मुंबई ५९.

" (आय) तिला दोनपेक्षा अधिक मुले असतील तर :

परंतु, महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि नगरपरिषदा, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, १९९५ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास (या खंडात यापुढे ज्याचा २००० चा महा. ४३.

निर्देश " अशा प्रारंभाच्या दिनांक " असा करण्यात आला आहे), दोन मुलांपेक्षा अधिक मुले असणारी व्यक्ती, अशा प्रारंभाच्या दिनांकास तिला असणाऱ्या मुलांच्या संख्येत वाढ होत नाही तोपर्यंत या खंडान्वये निरर्ह ठरणार नाही :

परंतु, आणखी असे की, अशा प्रारंभाच्या दिनांकापासून एका वर्षाच्या कालावधीत, एकाच प्रसूतीमध्ये जन्माला आलेले एक मूल किंवा एकापेक्षा अधिक मुले या खंडात नमूद केलेल्या निरर्हतेच्या प्रयोजनाकरिता विचारात घेतली जाणार नाहीत.

स्पष्टीकरण.—या खंडाच्या प्रयोजनार्थ,—

(एक) ज्यावेळी एखाद्या जोडप्याला, अशा प्रारंभाच्या दिनांकाला किंवा त्या दिनांकानंतर आणि त्यानंतर फक्त एकच मूल असेल आणि त्यानंतरच्या एकाच प्रसूतीमध्ये कितीही मुलांचा जन्म झाला तरी ते एकच मूल असल्याचे समजण्यात येईल ;

(दोन) " मूल " यामध्ये दत्तक घेतलेले मूल किंवा मुले यांचा समावेश होत नाही. ".

प्रकरण चार

नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ यामध्ये सुधारणा

१९५० चा मध्यप्रांत व वऱ्हाड २.

४. नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ याच्या कलम १५ मधील, खंड (आय) नंतरच्या स्पष्टीकरणानंतर पुढील खंड जादा दाखल करण्यात येईल :— सन १९५० चा मध्यप्रांत व वऱ्हाड अधिनियम क्रमांक २ याच्या कलम १५ ची सुधारणा.

" (ज) तिला दोनपेक्षा अधिक मुले असतील तर :

२००० चा महा. ४३.

परंतु, महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि नगरपरिषदा, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, १९९५ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास (या खंडात यापुढे ज्याचा निर्देश " अशा प्रारंभाचा दिनांक " असा करण्यात आला आहे) दोन मुलांपेक्षा अधिक मुले असणारी व्यक्ती, अशा प्रारंभाच्या दिनांकास तिला असणाऱ्या मुलांच्या संख्येत वाढ होत नाही तोपर्यंत या खंडान्वये निरर्ह ठरणार नाही :

परंतु, आणखी असे की, अशा प्रारंभाच्या दिनांकापासून एका वर्षाच्या कालावधीत, एकाच प्रसूतीमध्ये जन्माला आलेले एक मूल किंवा एकापेक्षा अधिक मुले या खंडात नमूद केलेल्या निरर्हतेच्या प्रयोजनाकरिता विचारात घेतली जाणार नाहीत.

स्पष्टीकरण.—या खंडाच्या प्रयोजनार्थ,—

(एक) ज्यावेळी एखाद्या जोडप्याला, अशा प्रारंभाच्या दिनांकाला किंवा त्या दिनांकानंतर आणि त्यानंतर फक्त एकच मूल असेल आणि त्यानंतरच्या एकाच प्रसूतीमध्ये कितीही मुलांचा जन्म झाला तरी ते एकच मूल असल्याचे समजण्यात येईल ;

(दोन) " मूल " यामध्ये दत्तक घेतलेले मूल किंवा मुले यांचा समावेश होत नाही ".

प्रकरण पाच

महाराष्ट्र नगर परिषदा, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ यामध्ये सुधारणा

१९६५ चा महा. ४०.

५. महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ याच्या कलम १६ मधील पोट-कलम (१) मध्ये खंड (ज) नंतर पुढील खंड जादा दाखल करण्यात येईल :— सन १९६५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४० याच्या कलम १६ बी सुधारणा.

" (के) जिला दोनपेक्षा अधिक मुले असतील अशी व्यक्ती :

२००० चा महा. ४३.

परंतु, महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि नगरपरिषदा, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, १९९५ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास (या खंडात यापुढे ज्याचा निर्देश " अशा प्रारंभाचा दिनांक " असाकरण्यात आला आहे), दोन मुलांपेक्षा अधिक मुले असणारी व्यक्ती, अशा प्रारंभाच्या दिनाकास तिला असणाऱ्या मुलांच्या संख्येत वाढ होत नाही तोपर्यंत या खंडान्वये निरर्ह ठरणार नाही :

परंतु, आणखी असे की, अशा प्रारंभाच्या दिनांकापासून एका वर्षाच्या कालावधीत, एकाच प्रसूतीमध्ये जन्माला आलेले एक मूल किंवा एकापेक्षा अधिक मुले या खंडात नमूद केलेल्या निरर्हतेच्या प्रयोजनाकरिता विचारात घेतली जाणार नाहीत.

स्पष्टीकरण.—या खंडाच्या प्रयोजनार्थ.—

(एक) ज्यावेळी एखाद्या जोडप्याला, अशा प्रारंभाच्या दिनांकाला किंवा त्या दिनांकानंतर आणि त्यानंतर फक्त एकच मूल असेल आणि त्यानंतरच्या एकाच प्रसूतीमध्ये कितीही मुलांचा जन्म झाला तरी ते एकच मूल असल्याचे समजण्यात येईल ;

(दोन) " मूल " यामध्ये दत्तक घेतलेले मूल किंवा मुले यांचा समावेश होत नाही. ".

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई

असा. क्र. ७

रजिस्टर्ड नं. टीईसीएच/४७-३०३/एमबीआय/२००३-०५

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

सोमवार, मार्च १५, २००४/फाल्गुन २५, शके १९२५

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग एक-अ—मध्य उप-विभाग

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक १५ मार्च २००४

आदेश

क्रमांक एसईसी/जीईएन/२००२/प्र.क्र.-८५/कार्या-०५.—ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३-के व २४३-झेडए अन्वये राज्यातील पंचायती व नगरपालिका यांच्या सर्व निवडणुकांचे अधीक्षण, संचालन व नियंत्रण याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे.

२. आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक एसईसी/जीईएन/२००२/सीआर-३९/डी-१०, दिनांक ३ जुलै २००२ अन्वये प्रतिज्ञापत्र (महानगरपालिका, नगरपरिषदा, नगरपंचायती, जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समिती निवडणुकांकरिता) आणि घोषणापत्र (ग्रामपंचायती निवडणुकांकरिता) विहित करण्यात आले आहे.

३. आणि ज्याअर्थी, मा. सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या निकालामध्ये लोकसभा व विधानसभा निवडणुकांसंदर्भात दाखल करावयाच्या प्रतिज्ञापत्रासंदर्भात काही सूचना व निरीक्षण विचार प्रकट केले आहेत, त्या दृष्टिकोनातून यासंदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाने दिनांक ३ जुलै २००२ रोजी दिलेले आदेश सुधारित करणे आवश्यक आहे.

४. त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३-के व २४३ झेडए तसेच मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ (१८८८ मुंबई ३) च्या कलम १८ ए (४), मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (१९४९ चा मुंबई ५९) च्या कलम १४ (४), नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ (१९५० चा मध्य प्रांत व वऱ्हाड २) च्या कलम ९-बी (४), महाराष्ट्र नगरपालिका, नगरपंचायत आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ च्या कलम

[किंमत रुपये १०.००]

१०-ए (४), महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समित्या अधिनियम, १९६२ (सन १९६२ चा महा. ५) च्या कलम ९-ए (४), मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ (सन १९५९ चा मुंबई ३) च्या कलम १०-ए (४) अन्वये तसेच राज्य निवडणूक आयोगास समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकाराचा वापर करून राज्य निवडणूक आयोगाने यासंदर्भात यापूर्वी दिलेल्या आदेशांचे अधिक्रमण करून खालीलप्रमाणे सुधारित आदेश देत आहे :—

(१) प्रत्येक उमेदवार जिल्हा परिषदा किंवा पंचायत समित्या किंवा महानगरपालिका किंवा नगरपरिषदा किंवा नगरपंचायती यांच्या सार्वत्रिक अथवा पोट-निवडणुकीकरिता नामनिर्देशनपत्र दाखल करताना शपथपत्रात विनिर्दिष्ट केलेली संपूर्ण माहिती सादर करेल; या आदेशासोबतच्या जोडपत्र-एक मध्ये विहित नमुन्यातील शपथपत्राचे प्रपत्र जोडले आहे. परंतु, ग्रामीण भागात शपथपत्र दाखल करण्याकरिता येणाऱ्या अडचणी विचारात घेता मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ नुसार ग्रामपंचायत निवडणुकांकरिता निवडणूक लढविणास उमेदवार शपथपत्राऐवजी निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यासमोर घोषणापत्र दाखल करेल. या आदेशासोबत जोडपत्र-दोन मध्ये विहित नमुन्यातील प्रपत्र जोडले आहे.

(२) प्रत्येक उमेदवाराने उपरोक्त शपथपत्र प्रथमवर्ग दंडाधिकारी, लेख प्रमाणक (नोटरी पब्लिक), उच्च न्यायालयाने नेमलेले ओथ कमिशनर अथवा शपथपत्र देण्यासाठी सक्षम असलेला अधिकारी (यामध्ये जिल्हा दंडाधिकारी/उपविभागीय दंडाधिकारी/तालुका दंडाधिकारी यांचा समावेश होतो) यांच्यासमोर करण्यात यावे.

(३) उमेदवाराने शपथपत्र अथवा घोषणापत्र सादर न करणे हे या आदेशाचे उल्लंघन असल्याचे मानण्यात येईल आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी संबंधित उमेदवाराचे नामनिर्देशनपत्र छाननीच्या वेळी शपथपत्र/घोषणापत्र सादर न केल्यामुळे नाकारू शकेल.

(४) अशाप्रकारे उमेदवाराने सादर केलेल्या यथास्थिती शपथपत्र अथवा घोषणापत्रातील माहितीचा संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकारी सथास्थिती शपथपत्र अथवा घोषणापत्राची प्रत त्यांच्या कार्यालयातील सूचना फलकावर चिटकवून त्याचा प्रसार करेल आणि निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याने निश्चित केल्यानुसार प्रती काढण्याकरिता येणारे शुल्क आकारून त्याच्या प्रती प्रचाराचा कालावधी संपेपर्यंत पुढे नमूद केलेल्यांना उपलब्ध करून देण्यात येतील :-—

(एक) संबंधित निवडणूक लढविणारा कोणताही उमेदवार ;

(दोन) कोणताही मुद्रण/इलेक्ट्रॉनिक प्रसार माध्यमाचा प्रतिनिधी ;

(तीन) कोणताही लोक प्रतिनिधी.

(५) कोणत्याही प्रतिस्पर्धी उमेदवाराने स्वतः केलेल्या शपथपत्राद्वारे किंवा घोषणापत्राद्वारे परस्पर विरोधी माहिती सादर केली असली तरी ; ती माहिती संबंधित उमेदवाराच्या शपथपत्र किंवा घोषणापत्रासोबत वर नमूद केल्यानुसारच प्रसारित करण्यात येईल.

(६) निवडणूक निर्णय अधिकारी शपथपत्रात/घोषणापत्रात दिलेल्या माहितीची सारांशाने छाननी करून अथवा अन्यप्रकारे त्याची सत्यता पडताळून पहाणार नाही आणि त्याच्या/तिच्या मते माहिती चुकीची आढळली याच्या आधारे नामनिर्देशनपत्र नाकारणार नाही.

५. नामनिर्देशनपत्रासोबत सर्व उमेदवारांना आयोगाने याद्वारे विहित केलेल्या यथास्थिती शपथपत्र अथवा घोषणापत्राच्या प्रती देण्यात येतील, याची सर्व निवडणूक निर्णय अधिकारी खात्री करतील.

६. हे आदेश दिनांक १ एप्रिल २००४ पासून अंमलात येतील आणि राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र यांच्या निदेशानुसार घेण्यात येणाऱ्या निवडणुकांना लागू रहातील.

य. ल. राजवाडे,
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र.

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA

New Administrative Building, Opp. Mantralaya, Madam Cama Road,
Mumbai 400 032, dated 15th March 2004

Order

No. SEC/GEN/2002/CR-85/D-5.—Whereas, the Superintendence, direction and control of all elections to the Panchayats and Municipalities in the State are vested in the State Election Commission by Article 243-K and 243-ZA of the Constitution of India ;

2. And whereas, the State Election Commission, Maharashtra *vide* its Order No. SEC/GEN/2002/CR-39/D-10, dated 3rd July 2002 has prescribed the format of affidavit (for elections to the Municipal Corporations, Municipal Councils, Nagar Panchayats, Zilla Parishads and Panchayat Samitis) and format of declaration (for elections to the Village Panchayats).

3. And whereas, in view of the judgements of the Hon'ble Supreme Court wherein certain directions/observations were made regarding filing of affidavit in the elections to the Parliament and State Legislatures. Hence, it is felt to modify Order of the State Election Commission, dated the 3rd July 2002 issued in this regard.

4. Now, therefore, the State Election Commission, Maharashtra, in exercise of the powers conferred by Article 243-K and 243-ZA of the Constitution of India, read with sub-section (*4*) of section 18A of the Mumbai Municipal Corporation Act (Bom. III of 1888), sub-section (*4*) of section 14 of the Bombay Provincial Municipal Corporations Act, 1949 (Bom. LIX of 1949), sub-section (*4*) of section 9B of the City of Nagpur Corporation Act, 1948 (C.P. Berar II of 1950), sub-section (*4*) of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965, sub-section (*4*) of section 9A of the Maharashtra Zilla Parishads and Panchayat Samitis Act, 1962 (Mah. V of 1962), sub-section (*4*) of section 10A of the Bombay Village Panchayats Act, 1958 (Bom. III of 1959) and of all other powers enabling it in this behalf, the State Election Commission, Maharashtra, hereby issues, in supersession of all earlier Orders issued in this regard, its revised directions as follows :—

(1) Every candidate at the time of filing his nomination paper for any election or bye-election for electing a Member or Members of any Zilla Parishad or Panchayat Samiti or Municipal Corporation or Municipal Council or Nagar Panchayat and shall furnish full and complete information in regard to the matters specified in an affidavit, the format whereof is annexed hereto as Annexure-I to this order :

Provided that having regard to the difficulties in swearing an affidavit in a village, a contesting candidate at the election to a Village Panchayat under the Bombay Village Panchayats Act, 1958 shall, instead of filing an Affidavit, file before the Returning Officer a declaration, the format whereof is annexed hereto as Annexure-II to this Order.

(2) The said affidavit by each candidate shall be duly sworn before a Magistrate of the First Class or a Notary Public or a Commissioner of Oaths appointed by the High Court of the State or before an officer competent for swearing an affidavit which includes District Magistrate/Sub-Divisional Magistrate/Taluka Magistrate.

(3) Non-furnishing of the affidavit or declaration as the case may be by any candidate shall be considered to be violation of this order and the nomination of the candidate concerned shall be liable to rejection by the returning officer at the time of scrutiny of nomination for such non-furnishing of the affidavit.

(4) The information so furnished by each candidate in the aforesaid affidavit or the declaration, as the case may be, shall be disseminated by the respective returning officers by displaying a copy of the affidavit or the declaration, as the case may be, on the notice board of his office and also by making the copies thereof available before closing period of campaigning is over, on payment of copying charges as may be decided by the returning officer to :—

(*i*) any other contesting candidate ;

(*ii*) any representative of print/electronic media ;

(*iii*) any member of the public.

(5) If any rival candidate furnishes information to the contrary, by means of a duly sworn affidavit or declaration, as the case may be of the rival candidate shall also be disseminated alongwith the affidavit or the declaration of the candidate concerned in the manner prescribed above.

(6) The returning officer, shall not verify by means of a summary enquiry or otherwise the correctness of the information furnished in the affidavit/declaration and reject the nomination paper on the ground that in his/her opinion the information furnished is incorrect.

5. All returning officers shall ensure that the copies of affidavit or the declaration, as the case may be, prescribed herein by the Commission shall be delivered to the candidates alongwith the nomination papers.

6. This Order shall come into force from 1st April 2004 and shall be applicable for the elections as per the directions of the State Election Commission, Maharashtra.

Y. L. RAJWADE,
State Election Commissioner,
Maharashtra.

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक रानिआ/मनपा२००८/प्र.क्र. १२/का.०५
नवीन प्रशासन भवन,मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- २३ जून, २००८

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त

विषय:- न्यायालयाचा निर्णय

महोदय,

मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ अंतर्गत असलेल्या निवडणूक नियमांमधील नियम क्रमांक-९(ड) येथे अशी तरतूद आहे की, उमेदवार, त्याचा सूचक किंवा अनुमोदक यांची त्यांच्या मतदार यादीतील क्रमांकावरुन ओळख पटली पाहिजे. अशी ओळख पटत नसेल तर त्यांचे नामनिर्देशनपत्र अस्वीकृत करावे. मुंबई उच्च न्यायालयाने सांगली-मिरज-कुपवाड शहर महानगरपालिकेच्या सार्वत्रिक निवडणुकीसंबंधी दाखल झालेल्या रिट याचिकांमध्ये असा निर्णय दिला आहे की, जर उमेदवार, उमेदवाराचा सूचक किंवा अनुमोदक यांचे मतदार यादीतील क्रमांक जर नामनिर्देशनपत्रात चुकीचे लिहिले असतील परंतु, त्यांचे नांव जर संबंधित मतदार यादीत असेल तर ते नामनिर्देशनपत्र स्वीकारण्यात यावे.

२. मुंबई उच्च न्यायालयाचा हा निर्णय आपल्या माहितीसाठी सोबत जोडला आहे.

आपला,

(रा. नी. पांडे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

D:\CORPORATION\aab१३८.doc

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक - रानिआ/मनपा/२०१२/प्र.क्र.१२/का.५,
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २८/०१/२०१२

वाचा: १) राज्य निवडणूक आयोगाचे क्र.एसईसी/जीईएन/२००१/प्र.क्र.२९ /का.१०, दि.३१/३/२००९ चे पत्र व त्यासोबतची सहपत्र.
२) राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र. एसईसी/जीईएन/२००२/ सी.आर.८५ /का.५, दि. १३/३/२००४ चे (मराठी व इंग्रजी) आदेश व त्यासोबतची सहपत्र.
३) राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र. एसईसी/जीईएन/२००२ सी.आर.८५ /का.५, दि. ७/७/२००८ चे (मराठी) आदेश.

परिपत्रक

राज्य निवडणूक आयोगाच्या दि. ३१/३/२००९ च्या पत्रासोबत स्थानिक स्वराज्य संस्थांची निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांनी नामनिर्देशनपत्रासोबत अपत्यांसंदर्भात द्यावयाचे शपथपत्र / घोषणापत्राचा मराठी व इंग्रजी भाषेतील नमुना विहित केलेला आहे.

आयोगाच्या दि. १५/३/२००४ च्या आदेशासोबत स्थानिक स्वराज्य संस्थांची निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांनी गुन्हेगारी पार्श्वभुमी तसेच स्थावर व जंगम मालमत्तेचा तपशील देणारे शपथपत्र / घोषणापत्राचा मराठी व इंग्रजी भाषेतील नमुना विहित केलेला आहे. तसेच आयोगाच्या दि.७/७/२००८ च्या आदेशान्वये यासंदर्भातील शपथपत्र / घोषणापत्राच्या मराठी भाषेतील नमुन्यामध्ये सुधारणा केलेली आहे.

वर नमूद केल्याप्रमाणे आयोगाने शपथपत्र / घोषणापत्राचे नमुने मराठी व इंग्रजी या दोन्ही भाषांमध्ये दिलेले असल्यामुळे निवडणूक लढविणारे उमेदवार यापैकी कोणत्याही भाषेमध्ये शपथपत्र / घोषणापत्र सादर करु शकतात. तथापि, राज्य निवडणूक आयोगाकडे अशा तक्रारी आल्या आहेत की, उमेदवारांनी शपथपत्र / घोषणापत्र मराठी भाषेतच भरले पाहिजे यासाठी निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडून आग्रह धरला जातो. तरी यासंदर्भात

स्पष्ट करण्यात येते की, निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांना मराठी अथवा इंग्रजी यापैकी कोणत्याही भाषेतून विहित नमुन्यात शपथपत्र / घोषणापत्र सादर करण्याची मुभा देण्यात यावी.

सर्व संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांना वरीलप्रमाणे सूचना देण्यात याव्यात.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति
सर्व जिल्हाधिकारी. (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व महानगरपालिका आयुक्त.

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये उमेदवारांनी नामनिर्देशनपत्रासोबत तसेच खर्चाच्या हिशोबासोबत सादर करावयाची तसेच आयोगाकडे राजकीय पक्ष नोंदणीसाठीच्या अर्जासोबत सादर करावयाची शपथपत्र/घोषणापत्र स्टॅम्प पेपरवर सादर करण्याची आवश्यकता नसल्याबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०१४/प्र.क्र.२२/का.५,
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- ०८/०१/२०१५

वाचा :- १. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.एसईसी/१०९५/१०१/डेस्क-३, दि.७/२/१९९५.
२. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.एसईसी/जीईएन/२००२/प्र.क्र.८५/का.५, दिनांक १५/०३/२००४
३. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.एसईसी/जीईएन/२००९/प्र.क्र.२९/का.१०, दिनांक ३१/०३/२००९
४. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.एसईसी/२००९/प्र.क्र.४९/का.११, दिनांक ३१/०३/२००९
५. शासन आदेश महसूल व वन विभाग क्र.मुद्रांक २००४/१६३६/सीआर ४३६/म-१, दिनांक ०१/०७/२००४

आदेश

राज्य निवडणूक आयोगाच्या उपरोक्त आदेशांन्वये राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका लढविणा-या उमेदवारांनी नामनिर्देशनपत्रासोबत त्यांच्या गुन्हेगारी पार्श्वभूमीबाबत व मत्ता व दायित्वाबाबतचा तपशील देणारे विहित नमुन्यातील शपथपत्र / घोषणापत्र तसेच उमेदवाराच्या अपत्याबाबतचे विहित नमुन्यातील शपथपत्र / घोषणापत्र दाखल करणे बंधनकारक करण्यात आलेले आहे. यापैकी नामनिर्देशनपत्रासोबत दाखल करण्यात येणारी विहित नमुन्यातील शपथपत्रे ही रु.१००/- च्या स्टॅम्प पेपरवर सादर करण्यात येतात. तसेच निवडणूक लढविणा-या उमेदवारांनी निवडणुकीचा निकाल जाहीर झाल्यापासून ३० दिवसाच्या आत खर्चाचा हिशोब सादर करावयाचा असतो. या हिशोबासोबत उमेदवाराने विहित नमुन्यात शपथपत्र दाखल करणे आवश्यक करण्यात आलेले आहे. याव्यतिरिक्त राज्य निवडणूक आयोगाकडे राजकीय पक्षाची नोंदणी करण्यासाठी दाखल करण्यात येणा-या अर्जासोबत सादर करावयाची विहित नमुन्यातील घोषणापत्रे ही संबंधितांकडून रु.१००/- च्या स्टॅम्प पेपरवर सादर

केली जातात. तथापि, राज्य शासनाच्या महसूल व वन विभागाच्या दि.०१/०७/२००४ च्या आदेशान्वये जात प्रमाणपत्र / उत्पन्नाचा दाखला / डोमिसाईल सर्टीफिकेट / राष्ट्रीयत्व प्रमाणपत्र किंवा इतर कोणत्याही कारणासाठी कोणत्याही शासकीय प्राधिका-यासमोर किंवा न्यायालयात दाखल करण्यात येणा-या शपथपत्र / घोषणापत्रावर मुंबई मुद्रांक अधिनियम, १९५८ मधील तरतुदीनुसार मुद्रांक शुल्क आकारणीतून सूट देण्यात आलेली आहे.

शासन आदेशातील उपरोक्त तरतूद विचारात घेऊन असे आदेशित करण्यात येत आहे की, यापुढे राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये नामनिर्देशनपत्रासोबत सादर करण्यात येणारी शपथपत्रे, निवडणूक लढविणा-या उमेदवारांनी निवडणूक खर्चाच्या हिशोबासोबत सादर करावयाचे विहित नमुन्यातील शपथपत्र तसेच आयोगाकडे राजकीय पक्ष नोंदणीसाठीच्या अर्जासोबत सादर करण्यात येणारी विहित नमुन्यातील घोषणापत्रे स्टॅम्प पेपरवर सादर करण्याची आवश्यकता नाही. सदरचे दस्तऐवज साध्या कागदावर तयार करुन आवश्यकतेनुसार सक्षम प्राधिका-यासमोर दृढकथन करुन सादर करता येतील.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग,
महाराष्ट्र

प्रत :-

१. सर्व विभागीय आयुक्त
२. सर्व जिल्हाधिकारी
३. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
४. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
५. सर्व मुख्याधिकारी, नगरपरिषद / नगरपंचायत
६. राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी झालेले सर्व राजकीय पक्ष
७. राज्य निवडणूक आयोगाच्या कार्यालयातील सर्व अधिकारी / सर्व कार्यासने
८. मा.राज्य निवडणूक आयुक्त यांचे स्वीय सहायक
९. सचिव, राज्य निवडणूक आयोग यांचे स्वीय सहायक
१०. निवड नस्ती

१०८

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये नामनिर्देशनपत्रा सोबत जोडावयाच्या शपथपत्रामध्ये कोणत्याही रकान्यात माहिती न भरल्यास करावयाच्या कार्यवाहीबाबत.....

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक -रानिआ/नप-२०१५/प्र.क्र.५/का-६,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : २७/०३/२०१५.

प्रति,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व नगर परिषदा/नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी

विषय:- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये नामनिर्देशनपत्रासोबत जोडावयाच्या शपथपत्रामध्ये कोणत्याही रकान्यात माहिती न भरल्यास करावयाच्या कार्यवाहीबाबत.....

संदर्भ:- १. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र. एसईसी/जीईएन/२००२/प्र.क्र.८५/का-५, दिनांक- १५/३/२००४.
२. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र. एसईसी/जीईएन/२००१/प्र.क्र.२९/का-१०, दिनांक ३१/०३/२००९.
३. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र. रानिआ/मनपा-२०१४/प्र.क्र.२२/का-५, दिनांक ८/१/२०१५.
४. भारत निवडणूक आयोगाचे निदेश क्रमांक-५७६/३/२०१३-एसडीआर, दिनाक ३० सप्टेंबर, २०१३.

महोदय,

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए अन्वये राज्यातील स्थानिक स्वराज्य

...कृ.मा.प./-

ROTAI/1697(550-3-2015)-1
F:\Anagha\Local Disk (D)\बैठका\कलेक्टर टिप्पणी.docx

संस्थांच्या निवडणुकांचे अधिक्षण, संचालन व नियंत्रण याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे.

२. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये शक्यतोवर भारत निवडणूक आयोगाने जी पध्दत वापरली आहे त्यानुसार कार्यवाही करण्याचा निर्णय राज्य निवडणूक आयोगाने घेतला आहे. राज्यामध्ये नुकत्याच पार पडलेल्या विधानसभा निवडणुकांचेवेळी शपथपत्रामध्ये आवश्यक ती माहिती न भरल्यास/कोणत्याही रकान्यामधील माहिती रिक्त ठेवल्यास अशा नामनिर्देशनपत्राच्या संदर्भात काय कार्यवाही करावी याबाबत भारत निवडणूक आयोगाचे निदेश क्रमांक-५७६/३/२०१३-एसडीआर, दिनाक ३० सप्टेंबर, २०१३ ची प्रत सोबत पाठविण्यात येत आहे.

३. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या यापुढे होणाऱ्या सर्व निवडणुकांमध्ये भारत निवडणूक आयोगाच्या उपरोक्त निदेशामध्ये दिलेल्या सूचनांप्रमाणे निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी कार्यवाही करावी. याबाबत सर्व राजकीय पक्षांना माहिती देण्याकरिता आवश्यक त्या उपाययोजना सर्व जिल्हाधिकारी/महानगरपालिका आयुक्त यांनी कराव्यात.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

F:\Anagha\Local Disk (D)\बैठका\कानेड टिप्पणी.docx

ELECTION COMMISSION OF INDIA

NIRVACHAN SADAN, ASHOKA ROAD, NEW DELHI-110001

No. 576/3/2013-SDR

Dated: 30th September, 2013

To

The Chief Electoral Officers of
all States and Union Territories.

Sub: Judgment dated 13-09-13 of the Hon'ble Supreme Court in WP (C) No. 121 of 2008-Resurgence India vs. Election Commission of India and other, regarding filing of incomplete affidavit of candidates.

Sir/ Madam,

I am directed to enclose herewith a copy of the abovementioned judgment of the Hon'ble Supreme Court. It would be seen that by this judgment, the Hon'ble Supreme Court has held that the voter has the elementary right to know full particulars of a candidate who is to represent him in the Parliament/ Assemblies and such right to get information is universally recognized natural right flowing from the concept of democracy and is an integral part of Art. 19 (1) (a) of the Constitution.

2. The Hon'ble Court has accordingly held that in the affidavits filed by candidates along with their nomination paper, the candidates are required to fill up all columns therein and no column can be left blank. Therefore, at the time of filing of affidavit, RO has to check whether all columns of the affidavit filed with the nomination paper are filled up. If not, the RO shall give a reminder to the candidate to furnish information against blank columns. The Hon'ble Court has held that is there is no information to be furnished against any item, appropriate remarks such as 'NIL' or 'Not Applicable' or 'Not Known' as may be applicable shall be indicated in such column. They should not leave any column blank. If a candidate fails to fill the blanks even after reminder, the nomination paper will be liable to be rejected by the RO at the time of scrutiny of nomination papers.

3. The Hon'ble Court has observed that another clause may therefore be inserted in the standard draft format already prescribed by the Commission for reminding the candidates to fill the blanks with the relevant information thereby conveying the message that no affidavit with blank particulars will be entertained. The Hon'ble Court has categorically mentioned that it is the duty of the Returning Officer to check whatever the information required is fully furnished at the time of filing of affidavit with the nomination paper since such information is very vital for giving effect to the 'right to know' of the citizens. If a candidate fails to fill in the blanks even after the reminder by the Returning Officer, the nomination paper is fit to be rejected.

4. The relevant extracts from the judgment are reproduced below:-

(i) *The voter has the elementary right to know full particulars of a candidate who is to represent him in the Parliament/Assemblies and such right to get information is universally recognized. Thus, it is held that right to know about the candidate is a natural right flowing from the concept of democracy and is an integral part of Article 19(1) (a) of the Constitution.*

(ii) The ultimate purpose of filing of affidavit along with the nomination paper is to effectuate the fundamental right of the citizens under Article 19(1)(a) of the Constitution of India. The citizens are supposed to have the necessary information at the time of filing of nomination paper and for that purpose, the Returning Officer can very well compel a candidate to furnish the relevant information.

(iii) Filing of affidavit with blank particulars will render the affidavit nugatory.

(iv) It is the duty of the Returning Officer to check whether the information required is fully furnished at the time of filing of affidavit with the nomination paper since such information is very vital for giving effect to the 'right to know' of the citizens. If a candidate fails to fill the blanks even after the reminder by the Returning Officer, the nomination paper is fit to be rejected. We do comprehend that the power of Returning Officer to reject the nomination paper must be exercised very sparingly but the bar should not be laid so high that the justice itself is prejudiced.

(v) We clarify to the extent that Para 73 of People's Union for Civil Liberties case (supra) will not come in the way of the Returning Officer to reject the nomination paper when affidavit is filed with blank particulars.

(vi) The candidate must take the minimum effort to explicitly remark as 'NIL' or 'Not Applicable' or 'Not known' in the columns and not to leave the particulars blank.

(i) Filing of affidavit with blanks will be directly hit by Section 125A(i) of the RP Act However, as the nomination paper itself is rejected by the Returning Officer, we find no reason why the candidate must be again penalized for the same act by prosecuting him/her.

5. The CHECK LIST of documents required to be filed by a candidate along with the nomination paper was prescribed by the Commission vide letter No.576/3/2009/SDR dated 10-02-2009 in order to ensure transparency and accountability and to streamline the procedure of filing of nomination and scrutiny of nomination papers. The CHECK LIST was modified in pursuance of Hon'ble Supreme Court judgment dated 09-12-2011 in CA No.4956 of 2010 – Ramesh Rout Vs. RavindraNath Rout and circulated vide letter No.576/3/2013/SDR dated 21-01-2013. The same CHECK LIST is now further amended to comply with the direction of the Apex Court in the instant case to insert another clause for reminding the candidates to fill in the blank columns, if any, in the affidavit. A revised format of the CHECK LIST is enclosed herewith. Please replace the existing Format of Check List in the ROs Handbook as well in other records where the Check List is kept.

6. The Commission has directed that the revised format of the CHECK LIST should be brought to the notice of the all Returning Officers for all elections conducted by the Commission, including elections to Rajya Sabha and Legislative Councils (in the States having Legislative Council). You may kindly ensure that all the Returning Officers, including Returning Officers for elections to Council of States and Legislative Councils (in States were Legislative Council is in existence), receive a copy of this letter along with the revised CHECK LIST and acknowledgement of receipt be obtained from every Returning Officer in the State. A consolidated certificate that all the Returning Officers have received the instructions may be forwarded to the Commission within one month of receipt of this letter.

Kindly acknowledge receipt.

Yours faithfully

(Ashish Chakraborty)
SECRETARY

Original/Duplicate

(Original to be kept with nomination paper and duplicate to be handed over to candidate)

Check list of documents in connection with filing of nomination

Name of constituency .....
Name of the candidate .....
Date and time of filing nomination paper .....
Sl.No. of nomination paper .....

Sl.No.	Documents	Whether filed (Write Yes/No) *{if there is any defect/ shortcoming in the documents, the same should be specified}*
1	Affidavit in Form 26 --- (a) Whether all columns are filled up. (b) If not, which are blank column(s) (Please specify): (c) Whether the affidavit is sworn before an Oath Commissioner or Magistrate of First Class or before a Notary Public.	
2	Certified extract of electoral roll(when candidate is an elector of a different constituency)	
3	Form A and B (applicable in the case of candidates set up by political parties)	
4	Copy of cast certificates (if the candidate claims to belong to SC/ ST)	
5	Security deposit (whether made)	
6	Oath and affirmations (whether taken)	

The following documents which have not been filed should be filed as indicated below:

(a)_____should be filed latest by_____.

(b) Above mentioned columns in the Affidavit in Form 26 have been left blank. You must submit a fresh Affidavit will columns duly filled up before the commencement of scrutiny of nominations, failing which the nomination paper will be liable to be rejected.

(c)_____should be filed latest by_____.

Received.

....

(Signature of candidate) Signature of RO/ARO

Date & time:
Place:

N.B

1. The affidavit in Form 26 and Forms A& B.have to be filed latest by 3.00 P.M on the last date of filing nominations.
2. The nomination paper will be rejected if a candidate fails to fill the blanks in Form 26 even after reminder by RO by the hour fixed for scrutiny of nomination paper.
3. Oath has to be taken after filing nomination paper and before the date fixed for scrutiny.
4. Certified extract of electoral roll can be filed up to the time of scrutiny.
5. Security deposit should be made either before filing of nomination paper or at the time of filing of nomination paper. Therefore, there is no question of issuing notice for making the security deposit.

महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणुका-२०१७
बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दतीच्या अनुषंगाने
मतपत्रिकेचा नमुना.

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरू चौक, मादाम कामा मार्ग,
मुंबई- ४०० ०३२. दिनांक : ०३ जानेवारी, २०१७

आदेश

क्रमांक रानिआ/मनपा-२०१६/प्र.क्र. ०८ /का.५ ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ झेडए अन्वये राज्यातील महानगरपालिका निवडणुकांचे अधिक्षण, संचालन व नियंत्रण याची सर्व जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगाची आहे.

२. आणि ज्याअर्थी, शासनाने "महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी (सुधारणा) अध्यादेश २०१६ (२०१६ चा अध्या. १६)" दिनांक १३ मे २०१६ व ३० ऑगस्ट २०१६ अन्वये महानगरपालिकांमध्ये (बृहन्मुबई वगळून) एक सदस्यीय प्रभाग पध्दतीऐवजी बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दती लागू केली असून त्या अनुषंगाने मतपत्रिका व इतर अनुषंगिक बाबींकरिता नव्याने आदेश पारित करणे आवश्यक झाले आहे.

३. त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ झेडए व महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ च्या कलम १४ (४) अन्वये तसेच आयोगास समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करुन व आदेश क्रमांक रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र.८/का.५, दि. २० सप्टेंबर, २०११ अधिक्रमीत करुन राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र खालीलप्रमाणे नव्याने आदेश देत आहे :-

३.१ **प्रभागातील जागांना क्रमांक देणे** - महानगरपालिका सदस्य पदाच्या निवडणुकांकरिता प्रत्येक प्रभागातील प्रत्येक सदस्य पदाच्या जागेला प्रभागाच्या क्रमांकासोबत यथास्थिती "अ" , "ब", "क" "ड" किंवा "इ" अशा रितीने क्रमांक देण्यात येतील. उदा. प्रभाग क्र. १० मध्ये ३ जागा असतील तर त्या प्रभागातील जागांना १०अ, १०ब, व १०क असे संबोधण्यात येईल.

३.२ **नामनिर्देशनपत्र सादर करणे** - महानगरपालिका सदस्य पदाच्या प्रत्येक जागेसाठी वेगवेगळे नामनिर्देशनपत्र भरणे आवश्यक राहील. तसेच प्रत्येक जागेसाठी स्वतंत्र अनामत रक्कम भरणे आवश्यक राहील. एका जागेसाठी एका व्यक्तीकडून जास्तीत जास्त ४ नामनिर्देशनपत्रे स्वीकारण्यात येतील. एकाच जागेसाठी नामनिर्देशनपत्र स्वीकारताना अनामत रक्कम एकदाच स्वीकारण्यात येईल.

४. बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दतीमध्ये एक उमेदवार एका प्रभागातील एकाच जागेवर निवडणूक लढवू शकेल. तथापि, अन्य प्रभागातील जागेवर त्या उमेदवाराने निवडणूक लढविण्यास बंदी असणार नाही. एका उमेदवाराने एकाच प्रभागातील एकापेक्षा जास्त जागांसाठी नामनिर्देशनपत्र दाखल केल्यास, छाननीच्यावेळी कोणत्या जागेची निवडणूक लढवायची आहे याविषयी उमेदवाराची लेखी इच्छा विचारात घेण्यात यावी. उमेदवाराने अशी इच्छा व्यक्त न केल्यास प्रथमत: प्राप्त झालेले वैध नामनिर्देशनपत्र विचारात घेण्यात यावे

५. **मतपत्रिकेचा रंग** - बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दतीमध्ये मतदान यंत्रावर लावण्यात येणाऱ्या विविध जागांच्या मतपत्रिका मतदारांच्या चटकन लक्षात येण्यासाठी प्रत्येक प्रभागातील प्रत्येक जागेसाठी वेगवेगळ्या रंगाच्या मतपत्रिका लावणे आवश्यक आहे. त्या अनुषंगाने प्रत्येक जागेच्या मतपत्रिकेचा रंग खालीलप्रमाणे राहील :-

१) प्रत्येक प्रभागातील "अ" जागेची मतपत्रिका - पांढरा रंग.

२) प्रत्येक प्रभागातील "ब" जागेची मतपत्रिका - फिका गुलाबी रंग.

३) प्रत्येक प्रभागातील "क" जागेची मतपत्रिका - फिका पिवळा रंग.

४) प्रत्येक प्रभागातील "ड" जागेची मतपत्रिका - फिका नीळा रंग.

५) प्रत्येक प्रभागातील "इ" जागेची मतपत्रिका - फिका हिरवा रंग.

६. **मतपत्रिकेचा नमुना** - महानगरपालिका निवडणुकांकरिता मतपत्रिकेचा नमुना परिशिष्ट- १ मध्ये विर्निदिष्ट केल्याप्रमाणे राहील.

राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति,

१) सचिव (२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२) सर्व विभागीय आयुक्त तथा प्रादेशिक संचालक, नगरपालिका प्रशासन.
३) सर्व महानगरपालिका आयुक्त
४) सर्व जिल्हाधिकारी
५) राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी / सर्व कार्यासने.
६) निवड नस्ती.

परिशिष्ट-१

(प्रभागातील "अ" जागेच्या मतपत्रिकेचा नमुना) (पांढरा रंग)

क्र..... .....महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणूक निवडणूक सन २०---

प्रभाग क्र. ..... जागा क्र. "अ" (पद *)----------

१. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
२. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
३. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
४. "वरीलपैकी एकही नाही" (NOTA)	(NOTA)

* येथे आरक्षण उदा. अनुसूचित जाती / अनुसूचित जाती (स्त्री) / अनुसूचित जमाती / अनुसूचित जमाती (स्त्री) / नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग / नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग (स्त्री) /सर्वसाधारण / सर्वसाधारण (स्त्री) नमूद करावे.

परिशिष्ट-१

(प्रभागातील "ब" जागेच्या मतपत्रिकेचा नमुना) (फिका गुलाबी रंग)

क्र..... .....महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणूक निवडणूक सन २०---

प्रभाग क्र. ..... जागा क्र. "ब" (पद *)----------

१. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
२. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
३. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
४. "वरीलपैकी एकही नाही" (NOTA)	(NOTA)

* येथे आरक्षण उदा. अनुसूचित जाती / अनुसूचित जाती (स्त्री) / अनुसूचित जमाती / अनुसूचित जमाती (स्त्री) / नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग / नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग (स्त्री) / सर्वसाधारण / सर्वसाधारण (स्त्री) नमूद करावे.

परिशिष्ट-१
(प्रभागातील "क" जागेच्या मतपत्रिकेचा नमुना) (फिका पिवळा रंग)

क्र..... .....महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणूक निवडणूक सन २०---

प्रभाग क्र. ..... जागा क्र. "क" (पद *)----------

१. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
२. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
३. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
४. "वरीलपैकी एकही नाही" (NOTA)	(NOTA)

* येथे आरक्षण उदा. अनुसूचित जाती / अनुसूचित जाती (स्त्री) / अनुसूचित जमाती / अनुसूचित जमाती (स्त्री) / नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग / नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग (स्त्री) / सर्वसाधारण / सर्वसाधारण (स्त्री) नमूद करावे.

परिशिष्ट-१
(प्रभागातील "ड" जागेच्या मतपत्रिकेचा नमुना) (फिका नीळा रंग)

क्र..... .....महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणूक निवडणूक सन २०---

प्रभाग क्र. ..... जागा क्र. "ड" (पद *)----------

१. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
२. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
३. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
४. "वरीलपैकी एकही नाही" (NOTA)	(NOTA)

* येथे आरक्षण उदा. अनुसूचित जाती / अनुसूचित जाती (स्त्री) / अनुसूचित जमाती / अनुसूचित जमाती (स्त्री) / नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग / नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग (स्त्री) /सर्वसाधारण / सर्वसाधारण (स्त्री) नमूद करावे.

परिशिष्ट-१

(प्रभागातील "इ" जागेच्या मतपत्रिकेचा नमुना) (फिका हिरवा रंग)

क्र..... .....महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणूक निवडणूक सन २०---

प्रभाग क्र. ..... जागा क्र. "इ" (पद *)----------

१. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
२. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
३. आसरे विलास अनंत	चिन्ह
४. "वरीलपैकी एकही नाही" (NOTA)	(NOTA)

* येथे आरक्षण उदा. अनुसूचित जाती / अनुसूचित जाती (स्त्री) / अनुसूचित जमाती / अनुसूचित जमाती (स्त्री) / नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग / नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग (स्त्री) / सर्वसाधारण /सर्वसाधारण (स्त्री) नमूद करावे.

927

महाराष्ट्र शासन

दूरध्वनी क्रमांक-०२२-२२८३८८७५
इमेल-pratibha.patil78@nic.in

क्र: स्वमअ-२०१६/प्र.क्र.२५४/नवि-३४
नगर विकास विभाग, ४ था मजला,
मंत्रालय, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मादाम कामा मार्ग, मुंबई- ३२
दिनांक- २ जानेवारी, २०१७

राज्य निवडणूक आयोग
आवक क्रमांक 9 ८४
दिनांक 5/1/2017
वाचा

प्रति,
आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई.

विषय- नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे सदस्य होण्यासाठी शौचालय असणे व त्याचा वापर करीत असणे याबाबत.

महोदय,

नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे सदस्य होण्यासाठी शौचालय असणे व त्याचा वापर करीत असणे. अशी तरतू "मुंबई महानगरपालिका अधिनियम १८८८, महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनिमय आणि महाराष्ट्र नगरपरिषद नगरपंचायती आणि औद्योगिक नगरी अधिनिमय १९६५" मध्ये करण्यासाठी मंत्रिमंडळाने दिलेल्या मान्यतेनुसार राज विधानमंडळासमोर विधेयक सादर करण्यात आले होते.

२. महाराष्ट्र विधानमंडळाची मान्यता मिळाल्यानंतर दिनांक ७ मे, २०१६ रोजी याबाबतचा अधिनियम अस्तित्वात आल आहे. सदर "महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी (चौथ सुधारणा) अधिनियम, २०१५" च्या प्रकरण एक मधील, कलम १ च्या पोट कलम (२) मधील तरतूदी नुसार राज्य शासन राजपत्रातील अधिसूचनेव्दारे, नेमून देईल अशा दिनांकास सदर अधिनिमय अंमलात येईल अशी तरतूद आहे. त्यानुसा सदर अधिनियम अंमलात येण्यासाठी, दिनांक १६ डिसेंबर, २०१६ रोजीच्या अधिसूचनेन्वये २ जानेवारी, २०१७ ही तारी निश्चित करण्यात आली आहे.

३. सबब, "महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी (चौथ सुधारणा) अधिनियम, २०१५" दिनांक २ जानेवारी, २०१७ पासून अंमलात आलेला आहे. त्यानुसार कार्यवाही करण्यासा उपरोक्त नमूद अधिसूचना दिनांक ७ मे, २०१६ व दिनांक १६ डिसेंबर, २०१६ सोबत जोडून पाठविण्यात येत आहे

आपली,

(प्रतिभा मा. पाटील)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

RNI No. MAHBIL /2009/35530

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार

वर्ष २, अंक २०] शनिवार, मे ७, २०१६/वैशाख १७, शके १९३८ [पृष्ठे ३, किंमत : रुपये २३.००

असाधारण क्रमांक २८

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम.

अनुक्रमणिका

	पृष्ठे
सन २०१६ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १९.— मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ यांत आणखी सुधारणा करण्यासाठी अधिनियम. . .	१-३

दिनाक ६ मे २०१६ रोजी माननीय राज्यपालांनी संमती दिलेला महाराष्ट्र विधानमंडळाचा पुढील अधिनियम माहितीसाठी, याद्वारे, प्रसिद्ध करण्यात येत आहे.

प्रकाश हिं. माळी,
सचिव,
महाराष्ट्र शासन,
विधि व न्याय विभाग.

सन २०१६ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १९.

(मा. राज्यपालांची संमती मिळाल्यानंतर " महाराष्ट्र शासन राजपत्रात " दिनांक ७ मे २०१६ रोजी प्रथम प्रसिद्ध केलेला अधिनियम.)

मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ यांत आणखी सुधारणा करण्यासाठी अधिनियम.

१८८८ चा ३. १९४९ चा ५९. १९६५ चा महा. ४०.

ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांकरिता, मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ यांमध्ये आणखी सुधारणा करणे इष्ट आहे; त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या सहासष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

प्रकरण एक

प्रारंभिक

संक्षिप्त नाव व प्रारंभ.

१. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी (चौथी सुधारणा) अधिनियम, २०१५ असे म्हणावे.

(२) तो, राज्य शासन, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, नेमून देईल अशा दिनांकास अंमलात येईल.

प्रकरण दोन

मुंबई महानगरपालिका अधिनियमाची सुधारणा

सन १८८८ चा अधिनियम क्रमांक ३ याच्या कलम १६ ची सुधारणा.

२. मुंबई महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम १६ मधील, पोट-कलम (१) मध्ये खंड (ग) नंतर पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :— १८८८ चा ३.

"(ह) जी व्यक्ती,—

(एक) तिच्या मालकीच्या घरात राहत असून, त्या घरामध्ये शौचालय आहे व ती अशा शौचालयाचा नियमितपणे वापर करीत आहे; किंवा

(दोन) तिच्या मालकीच्या घरात राहत नाही आणि त्या घरामध्ये शौचालय आहे व ती अशा शौचालयाचा नियमितपणे वापर करीत आहे किंवा तिच्या घरामध्ये असे शौचालय नाही मात्र ती सामुदायिक किंवा सार्वजनिक शौचालयाचा नियमितपणे वापर करीत आहे,

असे प्रमाणित करणारे सहायक आयुक्ताचे प्रमाणपत्र तिने महानगरपालिकेला सादर करण्यात कसूर केली आहे :

परंतु, कोणत्याही पालिका सदस्याने, महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी (चौथी सुधारणा) अधिनियम, २०१५ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून एकशे ऐंशी दिवसांच्या कालावधीच्या आत असे प्रमाणपत्र सादर केले तर, या खंडान्वये, तो, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास निरर्ह ठरणार नाही. २०१६ चा महा. १९.

परंतु, आणखी असे की, असा अर्ज प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या आत सहायक आयुक्ताने असे प्रमाणपत्र देण्याविषयीच्या अर्जावर निर्णय घेतला नाही तर, असे प्रमाणपत्र देण्याविषयीचा अर्ज मंजूर केला असल्याचे मानण्यात येईल आणि त्यानुसार सहायक आयुक्त अर्जदारास असे प्रमाणपत्र देईल.".

प्रकरण तीन

महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमाची सुधारणा

सन १९४९ चा अधिनियम क्रमांक ५९ याच्या कलम १० ची सुधारणा.

३. महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम १० मधील, पोट-कलम (१) मध्ये खंड (ज) नंतर पुढील खंड जादा दाखल करण्यात येईल :— १९४९ चा ५९.

"(के) जी व्यक्ती,—

(एक) तिच्या मालकीच्या घरात राहत असून, त्या घरामध्ये शौचालय आहे व ती अशा शौचालयाचा नियमितपणे वापर करीत आहे; किंवा

(दोन) तिच्या मालकीच्या घरात राहत नाही आणि त्या घरामध्ये शौचालय आहे व ती अशा शौचालयाचा नियमितपणे वापर करीत आहे किंवा तिच्या घरामध्ये असे शौचालय नाही मात्र ती सामुदायिक किंवा सार्वजनिक शौचालयाचा नियमितपणे वापर करीत आहे.

असे प्रमाणित करणारे प्रभाग अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र तिने संबंधित महानगरपालिकेला सादर करण्यात कसूर केली आहे :

परंतु, कोणत्याही पालिका सदस्याने, महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी (चौथी सुधारणा) अधिनियम, २०१५ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून एकशे ऐंशी दिवसांच्या कालावधीच्या आत असे प्रमाणपत्र सादर केले तर, या खंडान्वये, तो, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास निरर्ह ठरणार नाही. २०१६ चा महा. १९.

परंतु, आणखी असे की, असा अर्ज प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या आत प्रभाग अधिकाऱ्याने असे प्रमाणपत्र देण्याविषयीच्या अर्जावर निर्णय घेतला नाही तर, असे प्रमाणपत्र देण्याविषयीचा अर्ज मंजूर केला असल्याचे मानण्यात येईल आणि त्यानुसार प्रभाग अधिकारी अर्जदारास असे प्रमाणपत्र देईल.".

प्रकरण चार

महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ याची सुधारणा.

१९६५ चा महा. ४०. सन १९६५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४० याच्या कलम १६ ची सुधारणा.

४. महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ याच्या कलम १६ मधील, पोट-कलम (१) मध्ये खंड (ल) नंतर पुढील खंड जादा दाखल करण्यात येईल :—

"(म) जी व्यक्ती,—

(एक) तिच्या मालकीच्या घरात राहात असून, त्या घरामध्ये शौचालय आहे व ती अशा शौचालयाचा नियमितपणे वापर करीत आहे ; किंवा

(दोन) तिच्या मालकीच्या घरात राहात नाही आणि त्या घरामध्ये शौचालय आहे व ती अशा शौचालयाचा नियमितपणे वापर करीत आहे किंवा तिच्या घरामध्ये असे शौचालय नाही मात्र ती सामुदायिक किंवा सार्वजनिक शौचालयाचा नियमितपणे वापर करीत आहे,

असे प्रमाणित करणाऱ्या संबंधित परिषदेच्या प्राधिकृत अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र तिने परिषदेला सादर करण्यात कसूर केली आहे :

२०१६ चा महा. १९. परंतु, कोणत्याही परिषद सदस्याने, महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी (चौथी सुधारणा) अधिनियम, २०१५ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून एकशे ऐंशी दिवसांच्या कालावधीच्या आत असे प्रमाणपत्र सादर केले तर, या खंडान्वये, ती, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास निरर्ह ठरणार नाही .

परंतु, आणखी असे की, असा अर्ज प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या आत प्राधिकृत अधिकाऱ्याने असे प्रमाणपत्र देण्याविषयीच्या अर्जावर निर्णय घेतला नाही तर, असे प्रमाणपत्र देण्याविषयीचा अर्ज मंजूर केला असल्याचे मानण्यात येईल आणि त्यानुसार प्राधिकृत अधिकारी अर्जदारास असे प्रमाणपत्र देईल.".

ON BEHALF OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, PRINTED AND PUBLISHED BY SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI, PRINTED AT GOVERNMENT CENTRAL PRESS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004 AND PUBLISHED AT DIRECTORATE OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004, EDITOR : SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI.

RNI No. MAHBIL /2009/31749
Reg. No. MCS /174/2016-18

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग एक—अ-मध्य उप-विभाग

वर्ष २, अंक ७२] शुक्रवार, डिसेंबर १६, २०१६/अग्रहायण २५, शके १९३८ [पृष्ठे २, किंमत : रुपये २६.००

असाधारण क्रमांक १४५

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना.

नगरविकास विभाग

हुतात्मा राजगुरू चौक, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय,
मुंबई ४०० ०३२, दिनांक १६ डिसेंबर २०१६

अधिसूचना

महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, २०१५.

क्रमांक स्वमअ. २०१५/प्र. क्र. २५४/नवि. ३४.—महाराष्ट्र महानगरपालिका आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी (चौथी सुधारणा) अधिनियम, २०१५ (महा. २०१६ चा १९) याच्या कलम १ च्या पोट-कलम (२) द्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करून महाराष्ट्र शासन, याद्वारे उक्त अधिनियम ज्या दिनांकास अंमलात येईल, तो दिनांक २ जानेवारी २०१७ असा नियम करीत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सुधाकर शा. बोबडे,
शासनाचे उप सचिव.

URBAN DEVELOPMENT DEPARTMENT

Hutatma Rajguru Chowk, Madam Cama Marg, Mantralaya,
Mumbai 400 032, dated the 16th December 2016

NOTIFICATION

MAHARASHTRA MUNICIPAL CORPORATIONS AND THE MAHARASHTRA MUNICIPAL COUNCILS, NAGAR PANCHAYATS AND INDUSTRIAL TOWNSHIPS ACT, 2015.

No. SMA. 2015/CR-254/UD-34.—In the exercise of the powers conferred by sub-section (2) of section 1 of the Maharashtra Municipal Corporations and the Maharashtra Municipal Councils, *Nagar Panchayats* and Industrial Townships (Fourth Amendment) Act, 2015 (Mah. XIX of 2016), the Government of Maharashtra hereby appoints the 2nd January 2017 to be the date on which the said Act shall come into force.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

SUDHAKAR D. BOBADE,
Deputy Secretary to Government.

ON BEHALF OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, PRINTED AND PUBLISHED BY : SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI, PRINTED AT GOVERNMENT CENTRAL PRESS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004 AND PUBLISHED AT DIRECTORATE OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004. EDITOR : SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI.

प्रकरण ३

चिन्ह वाटप

चिन्ह वाटपाबाबत सर्वसाधारण सूचना

राज्य निवडणूक आयोगाने राजकीय पक्षांची नोंदणी व चिन्हांचे वाटप आदेश, दिनांक- २० नोव्हेंबर, २००४ अन्वये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरिता पक्षांची नोंदणी आवश्यक केली. दि. ३१ मार्च, २००९ च्या आदेशानुसार याबाबत नव्याने एकत्रित आदेश दिले आहेत. त्यानुसार जे पक्ष राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी करतील केवळ त्याच पक्षांना स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका लढविताना चिन्ह राखून ठेवता येते किंवा चिन्ह वाटपामध्ये प्राधान्य मिळते. ज्या पक्षांनी राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी केली आहे अशा पक्षांची यादी राज्य निवडणूक आयोग वेळोवेळी प्रसिध्द करते. त्या यादीनुसारच चिन्ह वाटप करणे आवश्यक आहे. कोणत्याही परिस्थितीत केवळ भारत निवडणूक आयोगाच्या पक्षांच्या यादीतील नावांच्या आधारे चिन्ह वाटप करण्यात येऊ नये. दिनांक १८/१०/२०१६ च्या आदेशान्वये राज्य निवडणूक आयोगाने पक्षांची यादी व चिन्हे अधिसूचित केली आहेत. या यादीमध्ये वेळोवेळी सुधारणा करण्यात येते. प्रत्येक निवडणूकीच्या वेळी अद्ययावत यादी राज्य निवडणूक आयोगाकडून प्राप्त करून घ्यावी. दिनांक १८/१०/२०१६ ते १२/०१/२०१७ या कालावधीत नोंदणी झालेल्या १२ पक्षांची यादी सोबत देण्यात आली आहे.

१. राज्य निवडणूक आयोगाने क्र.एसईसी/आरपीपी/२००९/सीआर-४९/का-११, दिनांक ३१ मार्च, २००९ च्या आदेशान्वये राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणीकृत राजकीय पक्ष व अपक्ष उमेदवारांना चिन्हाचे वाटप कशाप्रकारे करावे याबाबत आदेश दिले आहेत. तसेच राज्य निवडणूक आयोगाने आदेश क्रमांक-रानिआ/रापनों-२००९/प्र.क्र.४९/(भाग-२)/का-११,

दिनांक- २५/२/२०१३ च्या आदेशान्वये चिन्ह वाटपाबाबत जोडपत्र-१ व २ विहित केले आहे. चिन्ह वाटपाच्या संदर्भातील तरतुदी थोडक्यात खालीलप्रमाणे आहेत:-

i. उमेदवाराच्या नामनिर्देशनपत्रामध्ये तो ज्या पक्षाचा उमेदवार म्हणून निवडणूक लढवित आहे त्याचा उल्लेख असणे आवश्यक आहे.

ii. संबंधित राजकीय पक्षाने विहित कालावधीमध्ये उमेदवाराचे अधिकारपत्र व ते अधिकारपत्र सही करण्यास सक्षम असलेला अधिकारी कोण याबाबतची जोडपत्र १ व २, महानगरपालिका आयुक्त आणि संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडे नामनिर्देशनपत्र दाखल करण्याच्या शेवटच्या दिवशी निश्चित केलेल्या वेळेत सादर करणे आवश्यक आहे.

iii राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी केलेले राष्ट्रीय अथवा राज्यस्तरीय पक्ष तसेच इतर पक्ष यांनी उभे केलेले उमेदवार महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश २००९ दि. ३१.०३.२००९ च्या परिच्छेद ९ मधील अटी पूर्ण करीत असल्यास त्यांना त्यानुसार त्या पक्षाकरिता राखीव असलेले चिन्ह वाटप करता येईल किंवा चिन्ह वाटपामध्ये प्राधान्य मिळेल.

iv. बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दतीमध्ये अमान्यताप्राप्त पक्षाद्वारे उभे करण्यात येणारे उमेदवार तसेच अपक्ष उमेदवार यांना चिन्ह वाटप करण्याबाबतची कार्यपध्दती राज्य निवडणूक आयोगाच्या क्र.एसईसी-२००९/प्र.क्र.४९/का.११, दि.०४/०२/२०१२ अन्वये विहित करण्यात आलेली आहे. त्यानुसार एखाद्या पक्षाच्या "अ" जागेवरील उमेदवारास वाटप झालेले चिन्ह त्या पक्षाच्या त्या प्रभागातील अन्य जागांवरील उमेदवारांना देता येईल. तसेच प्रभागात निवडणूक लढविणाऱ्या सर्व अपक्ष उमेदवारांना वेगवेगळ्या चिन्हांचे वाटप होईल, याद्दष्टीने हे आदेश आहेत.

v. राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणीकृत असलेल्या इतर पक्षांना मुक्त चिन्हांमधील त्यांनी मागणी केलेले एक चिन्ह प्राधान्याने देता येईल. (ज्या पक्षांनी राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी केली आहे अशा पक्षांना राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी न केलेले पक्ष व अपक्ष उमेदवार यांच्यावर प्राधान्याने चिन्ह वाटप करण्यात येते.) याकरिता खालीलप्रमाणे कार्यपध्दती अनुसरावी:-

(अ) जेथे एखाद्या मुक्त चिन्हाची मागणी केवळ एकाच नोंदणीकृत राजकीय पक्षाच्या उमेदवाराने केली असेल तेथे ते चिन्ह त्या उमेदवारास देण्यात येईल.

(ब) जेथे एखाद्या चिन्हाची मागणी दोन किंवा अधिक नोंदणीकृत राजकीय पक्षाच्या उमेदवारांनी केली असेल त्या ठिकाणी निवडणूक निर्णय अधिकारी चिठ्ठया टाकून कोणत्या नोंदणीकृत राजकीय पक्षाच्या उमेदवारास ते मुक्त चिन्ह द्यावयाचे हे ठरवील.

vi. राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी न झालेल्या राजकीय पक्षाच्या उमेदवारांना अपक्ष उमेदवार असल्याचे मानण्यात येईल. या अपक्ष उमेदवार यांना खालीलप्रमाणे चिन्ह वाटप करण्यात येईल.

(अ) जेथे एकापेक्षा जास्त उमेदवारानी एकाच मुक्त चिन्हाची मागणी केली असेल त्या ठिकाणी निवडणूक निर्णय अधिकारी चिठ्ठया टाकून कोणत्या उमेदवारास ते मुक्त चिन्ह द्यावयाचे हे ठरवील.

(ब) काही प्रसंगी पक्षाकडून उमेदवारांना पक्षाचा अधिकृत उमेदवार निश्चित करण्याबाबतचे नमुने एकापेक्षा अधिक उमेदवारांना देण्यात येतात अशा वेळी-

(i) जर नमुन्यांमध्ये एका उमेदवारास मूळ उमेदवार व दुस-या उमेदवारास डमी उमेदवार असल्याचा उल्लेख असेल अथवा तशा आशयाचे पत्र पक्षाच्या नमुना-२ सही करण्यास सक्षम असणाऱ्या व्यक्तीने दिले असेल अशा वेळी त्या मूळ उमेदवाराचे नामनिर्देशनपत्र वैध ठरल्यास त्याला पक्षाचा अधिकृत उमेदवार गृहित धरावे. अशा परिस्थितीत डमी उमेदवार अपक्ष उमेदवार समजण्यात येईल. मूळ उमेदवाराचे नामनिर्देशनपत्र अवैध ठरल्यास अथवा मूळ उमेदवाराने माघार घेतल्यास डमी उमेदवार हा पक्षाचा अधिकृत उमेदवार समजण्यात येईल.

(ii) जर पक्षातर्फे मूळ उमेदवार म्हणून दोघांना विहित नमुने देण्यात आले असतील व त्यापैकी कोणता उमेदवार पक्षाचा अधिकृत उमेदवार राहील याबाबत नामनिर्देशनपत्र भरण्याच्या शेवटच्या दिवसापर्यंत निश्चित केलेल्या वेळेत पक्षाकडून कोणतेही सूचनापत्र देण्यात आले नसेल तर ज्या उमेदवाराचे नामनिर्देशन प्रथम प्राप्त झाले असेल त्याला पक्षाचा अधिकृत उमेदवार म्हणून गृहीत धरण्यात यावे.

२. राज्य निवडणूक आयोगाचे परिपत्रक क्रमांक-एसईसी-२००९/सीआर-४९/का-११, दिनांक ५/२/२०१२ अन्वये एखाद्या उमेदवाराने एकापेक्षा जास्त राजकीय पक्षांची नामनिर्देशनपत्र दाखल केली असल्यास करावयाची कार्यवाही विहित केली आहे. त्यानुसार उचित कार्यवाही करावी.

३. राजकीय पक्षांच्या अधिकृत उमेदवारांबाबतची सूचना नामनिर्देशनपत्र भरावयाच्या शेवटच्या दिवशी त्यासाठी विहित वेळेपर्यंत किंवा त्यापूर्वी प्राप्त झाली पाहिजे. पक्षाने एकापेक्षा

जास्त उमेदवारांना "ए" व "बी" फॉर्म दिले असल्यास राज्य निवडणूक आयोगाचे क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००६/प्र.क्र.१९/का-५, दिनांक ६ जानेवारी, २००७ नुसार कार्यवाही करावी. राज्य निवडणूक आयोगाने क्रमांक-रानिआ/रापनों-२००९/प्र.क्र.४९/(भाग-दोन)/का-११, दिनांक २५/२/२०१३ अन्वये सुधारित आदेश निर्गमित केले आहेत.

४. वैधरित्या नामनिर्देशित झालेली उमेदवारांची यादी प्रसिध्द झाल्यानंतर उमेदवार आपली उमेदवारी मागे घेण्याबाबतची लेखी सूचना निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना नामनिर्देशनपत्रे मागे घेण्याच्या शेवटच्या दिवशी निश्चित केलेल्या वेळेपर्यंत देऊ शकतात अशी सूचना उमेदवार स्वत: त्याचे सूचक व अनुमोदक अथवा उमेदवारांना प्राधिकृत केलेली व्यक्ती आणून देऊ शकतो. निवडणूक निर्णय अधिकारी अशी लेखी सूचना मिळाल्यानंतर त्याचा खरेपणा पडताळून व अशी सूचना आणून देणाऱ्या व्यक्तीची ओळख पटवून त्याची प्रत सूचना फलकावर लावतील.

५. राज्य निवडणूक आयोगाने आदेश क्रमांक-रानिआ/रापनों-२०१६/प्र.क्र.४/का.११, दि.२०/१०/२०१६ अन्वये राजकीय पक्षांनी सादर करावयाचे अहवाल, विवरणपत्र इ. विहित केलेले आहेत. त्यानुसार कार्यवाही करण्याच्या सूचना सर्व संबंधितांना देणे आवश्यक आहे.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासन भवन, पहिला मजला, मादाम कामा रोड, मंत्रालयासमोर, मुंबई ४०० ०३२,

दिनांक ३१ मार्च २००९

आदेश

महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश, २००९.

भारतीय संविधानाच्या भाग नऊ व नऊ (अ) अनुसार गठित महाराष्ट्रातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी निवडणूक चिन्हांचे आरक्षण व वाटप व इतर अनुषंगिक बाबींविषयीचे आदेश.

क्रमांक एसईसी/आरपीपी/२००९/सीआर-४९/का. ११.—ज्याअर्थी, भारताच्या संविधानाने राज्यातील पंचायती व नगरपालिका यांच्या सर्व निवडणुकांचे अधीक्षण, संचालन व नियंत्रण याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविली आहे.

आणि ज्याअर्थी, राज्यातील पंचायती व नगरपालिकांच्या निवडणुका घेणे व अशा निवडणुका मुक्त, निःपक्षपातीपणे, पारदर्शकतेने आणि प्रभाविपणे पार पाडण्याच्या दृष्टीने राजकीय पक्षांना चिन्हांचे विनिर्देश, आरक्षण, निवड व वाटप यासंबंधी व इतर अनुषंगिक बाबींची तरतूद करणे आवश्यक झाल्यामुळे; राज्य निवडणूक आयोगाने, आदेश क्रमांक एसईसी/जीइएन. २०००/सीआर-६०/का-१०, दिनांक २९ सप्टेंबर २००६ रोजी निर्गमित केलेले, महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण वाटप) आदेश, २००६ अन्वये (त्या आदेशात वेळोवेळी सुधारणा केल्यानुसार) राज्यातील पंचायती व नगरपरिषदांच्या निवडणुकांसाठी निवडणूक चिन्हांचे आरक्षण व वाटप याबाबत आणि त्यासंबंधी इतर तरतुदी केल्या आहेत ;

आणि ज्याअर्थी, सदर आदेशामध्ये काही सुधारणा करणे आवश्यक आहे अशी आयोगाची खात्री झाली आहे.

त्याअर्थी, आता, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद-२४३ के व २४३ झेडए व महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ (१९६२ चा महा. ५) च्या कलम ९अ व महाराष्ट्र जिल्हा परिषद (निर्वाचक गट व निवडणूक घेणे) नियम, १९६२ च्या नियम १५अ (१) व महाराष्ट्र पंचायत समिती (निर्वाचक गण व निवडणूक घेणे) नियम, १९६२ च्या नियम १५अ (१), मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ (१८८८ चा मुंबई तीन) च्या कलम १८-ए चे पोट-कलम (४), मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (१९४९ चा मुंबई ५९) च्या कलम १४ चे पोट-कलम (४), नागपूर शहर महानगरपालिक अधिनियम, १९४८ (१९५० चा सी.पी. एन्ड बेरार २) च्या कलम ९ ब चे पोट-कलम (४) व महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (१९६५ चा महा. ४०) च्या कलम १०-ए चे पोट-कलम (४) महाराष्ट्र नगर परिषद व नगरपंचायत निवडणूक नियम, १९६६ च्या नियम १६ चे पोट-नियम (१) द्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारान्वये व याबाबत सहाय्यभूत होणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचे व जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या, महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगरपंचायतीच्या निवडणुकी संबंधीचे आरक्षण व चिन्हांचे वाटपासंबंधीचे अगोदरचे सर्व आदेश अधिक्रमित करून राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र याद्वारे खालील आदेश देत आहे.——

१. **संक्षिप्त नाव, व्याप्ती, प्रयुक्ती व प्रारंभ.**—— (१) या आदेशास महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश, २००९ असे म्हटले जाईल.

(२) त्याची व्याप्ती संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यभर राहील व जिल्हा परिषदा, पंचायत समिती, महानगरपालिका, नगरपरिषद व नगरपंचायतीच्या निवडणुकांना तो लागू राहील.

(३) सदर आदेश **महाराष्ट्र शासन राजपत्रात** प्रसिद्ध होईल त्या तारखेपासून अंमलात येईल.

२. **व्याख्या व निर्वाचन.**—— या आदेशात संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(१) "आयोग" म्हणजे भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए अन्वये गठित राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र ;

(२) "निर्वाचन क्षेत्र" म्हणजे जिल्हा परिषदेचा मतदार गट, पंचायत समितीचा मतदार गण व महानगरपालिकेचा, नगरपरिषदेचा किंवा यथास्थिती नगरपंचायतीचा प्रभाग ;

(३) "लढविण्यात येणारी निवडणूक" म्हणजे ज्या निवडणुकीत जिल्हापरिषद मतदार गट, पंचायत समिती मतदार गण व महानगरपालिका, नगरपरिषद किंवा नगरपंचायतीचा प्रभाग जेथे सार्वत्रिक अथवा पोट-निवडणुकांसाठी मतदान घेण्यात येते अशी निवडणूक ;

(४) "निवडणूक" म्हणजे सार्वत्रिक निवडणूक किंवा पोट-निवडणूक ज्यास हे आदेश लागू आहेत ;

(५) "सार्वत्रिक निवडणूक" म्हणजे हा आदेश लागू झाल्यानंतर राज्यात जिल्हा परिषदा, पंचायत समिती, महानगरपालिका, नगरपरिषद किंवा नगरपंचायती स्थापन करण्याच्या प्रयोजनाकरिता घेतलेली कोणतीही सार्वत्रिक निवडणूक ;

(६) "स्थानिक स्वराज्य संस्था" म्हणजे,—

(अ) महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ अन्वये गठित जिल्हा परिषद किंवा पंचायत समिती ;

(ब) महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ अन्वये गठित नगरपरिषद किंवा नगरपंचायत ;

(क) मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ अन्वये गठित मुंबई महानगरपालिका ;

नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ अन्वये गठित नागपूर महानगरपालिका ; किंवा

(इ) मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ अन्वये गठित करण्यात आलेली कोणतीही महानगरपालिका ;

(७) "मान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष" म्हणजे भारत निवडणूक आयोगाद्वारे काढण्यात आलेल्या निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश, १९६८, आणि त्यात वेळोवेळी करण्यात आलेल्या सुधारणा अन्वये राजकीय पक्ष म्हणून मान्यता मिळालेला आणि तसेच राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदविण्यात आलेला राष्ट्रीय पक्ष किंवा राज्यस्तरीय पक्ष ;

(८) "नोंदणीकृत राजकीय पक्ष" म्हणजे आयोगाकडे नोंदणी करण्यात आलेला भारतीय नागरिकांचा संघ/समूह.

(९) या आदेशात वापरलेले परंतु व्याख्या न केलेले शब्द व वाक्यप्रयोग यांना राज्यातील सध्या अस्तित्वात असणाऱ्या कोणत्याही अधिनियमात किंवा त्याअन्वये तयार केलेल्या नियमाद्वारे जे अर्थ दिले असतील तेच अर्थ प्राप्त होतील.

३. **चिन्हांचे वाटप.**—— लढविण्यात येणाऱ्या प्रत्येक निवडणुकीत, निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराला या आदेशातील तरतुदींनुसार चिन्हाचे वाटप करण्यात येईल, व एकाच स्थानिक स्वराज्य संस्थेची निवडणूक लढविणाऱ्या वेगवेगळ्या उमेदवारांना वेगवेगळ्या चिन्हांचे वाटप करण्यात येईल.

४. **चिन्हांचे वर्गीकरण.**—— (१) या आदेशाच्या प्रयोजनार्थ चिन्हे आरक्षित असतील किंवा मुक्त असतील.

(२) या आदेशात अन्यथा तरतूद असेल त्या व्यतिरिक्त आरक्षित चिन्ह हे मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत उमेदवारासाठी आरक्षित असेल.

(३) आरक्षित चिन्हांव्यतिरिक्त इतर चिन्हे ही मुक्त चिन्हे असतील.

५. **नोंदणीकृत राजकीय पक्षाचे वर्गीकरण.**—— या आदेशाच्या प्रयोजनांकरिता व आवश्यकतेनुसार आयोग विनिर्दिष्ट करील अशा इतर प्रयोजनांकरिता राजकीय पक्ष हा मान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष किंवा अमान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष असेल.

ह्या आदेशांच्या प्रयोजनांकरिता "अमान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष" याचा अर्थ, मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षाव्यतिरिक्त, आयोगाकडे नोंदविण्यात आलेला कोणताही पक्ष असा आहे.

६. **राष्ट्रीय पक्ष आणि राज्य पक्ष यांच्यातर्फे उभ्या केलेल्या उमेदवारांसाठी चिन्हांची निवड व वाटप.**—— (१) राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कोणत्याही निवडणुकीला मान्यताप्राप्त राष्ट्रीय पक्षाद्वारे उभा करण्यात आलेल्या उमेदवारास भारत निवडणूक आयोगाद्वारे त्या पक्षाकरिता आरक्षित केलेल्या चिन्हाची निवड करता येईल व त्याचे त्यांना वाटप करण्यात येईल आणि इतर कोणतेही चिन्ह दिले जाणार नाही.

(२) राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कोणत्याही निवडणुकीला मान्यताप्राप्त राज्य पक्षाद्वारे उभ्या करण्यात आलेल्या उमेदवारास, जरी तो पक्ष राज्यातील पक्ष असो किंवा नसो, भारत निवडणूक आयोगाद्वारे त्या पक्षाकरिता आरक्षित केलेल्या चिन्हांची निवड करता येईल व त्याचे त्यांना वाटप करण्यात येईल आणि इतर कोणतेही चिन्ह दिले जाणार नाही.

परंतु असे की, महाराष्ट्र राज्यात राज्य पक्ष म्हणून मान्यताप्राप्त असलेल्या पक्षास त्यांच्याकरिता आरक्षित असलेले चिन्ह देण्यात येईल.

परंतु आणखी असे की, जर महाराष्ट्र राज्याबाहेरील एकापेक्षा अधिक राज्यांतील मान्यताप्राप्त राज्य पक्षांकरिता विविध राज्यात समान चि[illegible] आरक्षित करण्यात आली असतील तर राज्य निवडणूक आयोग अशा राज्य पक्षांपैकी ज्या पक्षाचा, महाराष्ट्र राजकीय पक्षांची नोंदणी आदेश, २००९ च्या परिच्छेद ३ नुसार नोंदणीसाठी अर्ज राज्य निवडणूक आयोगाकडे प्रथम प्राप्त झाला असेल, फक्त त्याच पक्षाला त्या आरक्षित चिन्हांचे वाटप करील व त्यानंतर नोंदणी अर्ज करणाऱ्या इतर राज्य पक्षांना त्यांच्यासाठी आरक्षित असलेल्या चिन्हांव्यतिरिक्त इतर चिन्हांचे वाटप करील.

(३) राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या कोणत्याही निवडणुकीत, मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षाद्वारे निवडणुकीला उभा करण्यात आलेल्या उमेदवारांव्यतिरिक्त कोणत्याही इतर उमेदवारास, जरी अशा निवडणुकीत अशा पक्षाद्वारे निवडणुकीली उमेदवार उभा केला नसेल तरी अशा पक्षाकरिता आरक्षित करण्यात आलेल्या चिन्हांची निवड करता येणार नाही किंवा वाटप केले जाणार नाही.

७. **पूर्वी राष्ट्रीय किंवा राज्यस्तरीय मान्यताप्राप्त पक्ष असलेल्या व आता अमान्यताप्राप्त असलेल्या पक्षांनी उभ्या केलेल्या उमेदवारांना चिन्ह वाटपासंदर्भात द्यावयाची सवलत.**—— जर एखादा पक्ष आता अमान्यताप्राप्त पक्ष असेल, तथापि निवडणुकीच्या तारखेच्या घोषणेपूर्वी ६ वर्षे अगोदर असा पक्ष राष्ट्रीय किंवा महाराष्ट्रातील राज्यस्तरीय पक्ष म्हणून मान्यताप्राप्त होता अशा पक्षाने उभ्या केलेल्या उमेदवारांना जिल्हा परिषद, पंचायत समिती, महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगरपंचायतीच्या निवडणुकांमध्ये, त्या पक्षास, तो पक्ष ज्यावेळी राष्ट्रीय किंवा राज्यस्तरीय पक्ष म्हणून मान्यताप्राप्त पक्ष होता, त्यावेळी जे चिन्ह आरक्षित केलेले होते, त्या पक्षाचे चिन्ह राज्य निवडणूक आयोगाने निश्चित केलेल्या मुक्त चिन्हांच्या यादीमध्ये नसले तरी ते चिन्ह आरक्षित करण्याबाबतची सवलत खालील अटीच्या पूर्ततेनंतर देता येईल :—

(क) राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणुकीचा कार्यक्रम जाहीर केल्यापासून एका आठवड्याच्या आत अशा पक्षाने त्यांच्यातर्फे उभ्या करण्यात येणाऱ्या उमेदवारांना आरक्षित चिन्ह मिळावे म्हणून आयोगाकडे अर्ज सादर केलेला असावा.

(ख) अशा उमेदवाराने त्यांच्या नामनिर्देशन पत्रामध्ये तो संबंधित पक्षातर्फे उभा असल्याबाबतची घोषणा केलेली असून, तसे हा आदेशाच्या परिच्छेद ९ मधील तरतुदींची पूर्तता केलेली असावी.

(ग) अशाप्रकारे चिन्ह वाटप करण्याकरिताची विनंती अमान्य करण्यासाठी कोणतेही संयुक्तिक कारण नाही, असे राज्य निवडणूक आयोगाचे मत असेल :

परंतु उपरोक्त परिच्छेदामध्ये काहीही नमूद असले तरी, यापूर्वीच एखाद्या राष्ट्रीय किंवा राज्यस्तरीय पक्षासाठी चिन्ह राखीव ठेवण्यात आले असेल, तर या परिच्छेदातील तरतुदी लागू होणार नाहीत.

८. **नोंदणीकृत राजकीय पक्षाद्वारे उभ्या केलेल्या उमेदवारांद्वारे किंवा इतर उमेदवारांद्वारे चिन्हांची निवड व चिन्ह वाटप.**— (१) राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कोणत्याही निवडणुकीस मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षांनी उभ्या केलेल्या उमेदवारांव्यतिरिक्त उभ्या राहिलेल्या कोणत्याही उमेदवारास या परिच्छेदात यानंतर नमूद केलेल्या तरतुदीनुसार, आयोगाद्वारे मुक्त चिन्हे म्हणून विनिर्दिष्टित केलेल्या चिन्हांपैकी एका चिन्हाची निवड करता येईल व त्यानुसार वाटप करण्यात येईल.

(२) अशा निवडणुकीत एका उमेदवाराद्वारे जर एका मुक्त चिन्हाची निवड करण्यात आली, तर निवडणूक निर्णय अधिकारी/निवडणूक अधिकारी यांनी त्या चिन्हाचे उमेदवारास वाटप करावे व इतर चिन्ह देऊ नये.

(३) जर अशा निवडणुकीत अनेक उमेदवारांद्वारे एकाच मुक्त चिन्हाची निवड करण्यात आली आणि जर या अनेक उमेदवारांपैकी केवळ एक उमेदवार नोंदणीकृत राजकीय पक्षाद्वारे उभा केला असेल आणि उर्वरित अपक्ष उमेदवार असल्यास, निवडणूक निर्णय अधिकारी ते मुक्त चिन्ह नोंदणीकृत राजकीय पक्षाच्या उमेदवारास देईल आणि इतर कोणासही नाही. जर या अनेक उमेदवारांपैकी दोन किंवा अधिक नोंदणीकृत राजकीय पक्षाचे उमेदवार असतील आणि उर्वरित अपक्ष उमेदवार असल्यास, निवडणूक निर्णय अधिकारी चिठ्ठ्या टाकून कोणत्या नोंदणीकृत राजकीय पक्षाच्या उमेदवारास ते मुक्त चिन्ह द्यायचे ते ठरवील आणि ज्या उमेदवारांची चिठ्ठी येईल, त्या उमेदवारास त्या मुक्त चिन्हाचे वाटप करेल आणि इतर कोणासही नाही.

९. **एखाद्या उमेदवारास नोंदणीकृत राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत केल्याचे केव्हा समजले जाईल.**— या आदेशाच्या प्रयोजनार्थ एखाद्या उमेदवारास राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत केल्याचे तेव्हा समजले जाईल जेव्हा,—

(१) उमेदवारानी त्याबाबत नामनिर्देशनपत्रात तशी घोषणा केलेली असेल तर,

(२) (अ) संबंधित मतदारसंघाच्या निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यास व संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यास किंवा यथास्थिती महानगरपालिका आयुक्ताना तशी लेखी सूचना देण्यात आलेली असेल,—

(एक) उक्त लेखी सूचना ही महाराष्ट्र जिल्हा परिषद निर्वाचक विभागाच्या निवडणुकीच्या प्रयोजनासाठी विहित केलेल्या महाराष्ट्र जिल्हा परिषद (निर्वाचक विभाग व निवडणूक घेणे) नियम, १९६२ च्या नियम १५अ नुसार विहित केलेल्या नमुना "दोन अ" व "दोन ब" नुसार पाठविण्यात यावी ;

(दोन) उक्त लेखी सूचना ही पंचायत समिती निर्वाचक गणाच्या निवडणुकीच्या प्रयोजनार्थ विहित केलेल्या महाराष्ट्र पंचायत समित्या (निर्वाचक गण व निवडणूक घेणे) नियम, १९६२ च्या नियम १५अ नुसार विहित केलेल्या नमुना "दोन अ" व "दोन ब" नुसार पाठविण्यात यावी ;

(तीन) महानगरपालिका, नगरपरिषद, नगरपंचायती यांच्या निवडणुकीच्या बाबतीत उक्त लेखी सूचना व सूचनापत्र जिल्हाधिकारी किंवा यथास्थिती महानगरपालिका आयुक्त यांना जोडपत्र एक व जोडपत्र दोन मध्ये विनिर्दिष्टित केल्याप्रमाणे पाठविण्यात यावी.

(ब) उक्त सूचनापत्रावर, पक्षाच्या अध्यक्ष, सचिव किंवा अशी सूचना पाठविण्यास अधिकृत केलेल्या पक्षाच्या अन्य पदाधिकाऱ्याने, शाईने अथवा बॉलपेनने स्वाक्षरी केलेली असेल. अशा सूचना पत्रावर प्रतिरूप सही असलेली अगर रबर स्टॅम्पची सही असलेली अगर अन्य प्रकारे सही असलेले चालणार नाही. तसेच फॅक्सने अगर अन्य प्रकारेही सूचनापत्र पाठविता येणार नाही. अशा कुठल्याही अन्य प्रकाराने पाठविण्यात आलेली सूचनापत्रे जिल्हाधिकारी अगर निर्वाचन अधिकारी यांनी स्वीकारू नये ;

१०. **चिन्हांची सूची असलेली अधिसूचना.**— आयोग, महाराष्ट्र शासन राजपत्रात प्रसिद्ध केलेल्या, एक किंवा अधिक अधिसूचनाद्वारे खालील माहिती विनिर्दिष्टित करील.—

(अ) राष्ट्रीय पक्ष

(ब) राज्यस्तरीय पक्ष

(क) इतर राज्यातील राज्यस्तरीय पक्ष आणि त्यांच्यासाठी राखून ठेवलेली चिन्हे

(ड) मुक्त चिन्हांची यादी.

११. **सूचना देण्याचे आयोगाचे अधिकार.**— आयोग खालील बाबतीत सूचना व निदेश देऊ शकेल :—

(अ) या आदेशातील कोणत्याही तरतुदी बाबतच्या स्पष्टीकरणाकरिता ;

(ब) अशा कोणत्याही तरतुदीची अंमलबजावणी करण्याच्या संबंधात उत्पन्न झालेल्या कोणत्याही अडचणी दूर करण्याकरिता ;

(क) निवडणूक चिन्हे आरक्षित ठेवणे व राजकीय पक्षांना त्यांचे वाटप करणे या संबंधात ह्या आदेशात तरतूद करण्यात आली नसेल किंवा करण्यात आलेली तरतूद अपूर्ण असेल तेव्हा ; आणि निवडणुका सुरळीत व सुस्थितीत पार पाडण्यास आयोगास आवश्यक वाटतील अशा योग्य त्या तरतुदी करणे आवश्यक आहे असे आयोगाचे मत झाल्यास.

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA

New Administrative Building, Opposite Mantralaya,
Madam Cama Road, Mumbai 400 032.
Dated the 31st March 2009.

Order

MAHARASHTRA ELECTION SYMBOLS (RESERVATION AND ALLOTMENT) ORDER, 2009.

An order to provide for reservation and allotment of symbols for the elections to Panchayats and Municipalities constituted under Part-IX and IX-A of the Constitution of India.

No. SEC/RPP-2009/CR-49/D-11.—Whereas, the superintendence, direction and control of all elections to the Panchayats and Municipalities in the State are vested in the State Election Commission, Maharashtra by the Constitution of India ;

And whereas, in the interest of holding elections to the Panchayats and Municipalities in the State and Conduct of such elections in free, fair, transparent and effcient manner, it was expedient to provide for certain matters incidental to the specification, reservation, choice and allotment of symbols for political parties and for matters connected therewith and therefore; the State Election Commission, Maharashtra by it's Order No. SEC/GEN-2000/CR-60/D-10, dated the 29th September 2006 as amended form time to time, made certain provisions with regard to reservation and allotment of symbols for the elections to the Panchayats and Municipalities ;

And whereas, the Commission is satisfied that it is expedient to amend the said Order ;

Now, therefore, in exercise of the powers conferred by Article 243-K and 243-ZA of the Constitution of India, read with section 9A of the Maharashtra Zilla Parishads and Panchayat Samitis Act, 1961 (Mah. V of 1962) and sub-rule (*1*) of rule 15A of the Maharashtra Zilla Parishads (Electoral Divisions and Conduct of Elections) Rules, 1962 and sub-rule (*1*) of rule 15A of the Maharashtra Panchayat Samitis (Electoral Colleges and Conduct of Elections) Rules, 1962 sub-section *(4)* of Section 18A of the Mumbai Municipal Corporation Act, 1888 (Bom. III of 1888), sub-section (*4*) of Section 14 of the Bombay Provincial Municipal Corporations Act, 1949 (Bom. LLX of 1949), sub-section *(4)* of section 9B of the City of Nagpur Corporation Act, 1948 (C. P. and Berar II of 1950) and sub-sections *(4)* of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965, read with sub-rule (*1*) of rule 16 of the Maharashtra Municipal Councils and Nagar Panchayats Election Rules, 1966 and of all other powers enabling it in this behalf and in supersession of it's all previous orders' regarding the reservation and allotment of symbols in the elections to the Zilla Parishads, Panchayat Samitis, Municipal Corporations, Municipal Councils and Nagar Panchayats in the State, the State Election Commission, Maharashtra, hereby makes the following order :—

1. **Short title, extent, application and commencement.**—(1) This Order may be called the Maharashtra Election Symbols (Reservation and Allotment.) Order, 2009.

(2) It extends to whole of the State of Maharashtra and applies in relation to elections to Zilla Parishads, Panchayat Samitis, Municipal Corporations, Municipal Councils and Nagar Panchayats.

(3) It shall come into force on the date of it's publication in the *Official Gazette.*

2. **Definitions and Interpretation.**—In this Order, unless the context, otherwise requires,—

(1) " commission " means the State-Election Commission, Maharashtra constituted under Article 243-K and 243-ZA of the Constitution of India ;

(2) " constituency " means an electoral division of the Zilla Purishad, electoral college of the Panchayat Samiti, ward of the Municipal Corporation, the Municipal Council or the Nagar Panchayat, as the case may be ;

(3) " contested election " means an election or bye-election in an electoral division of the Zilla Palrishad, electoral college of the Panchayat Samiti, ward of the Municipal Corporation, the Municipal Council or the Nagar Panchayat where poll is taken ;

(4) " **election** " means general election or bye-election to which this Order applies ;

(5) " **general election** " means any general election, held after the commencement of this Order, for the purpose of constituting a Zilla Parishad, Panchayat Samiti, Municipal Corporation, Municipal Council or Nagar Panchayat in the State ;

(6) " **local body** " means,—

(*a*) a Zilla Parishad or a Panchayat Samiti constituted under the Maharashtra Zilla Parishads and Panchayat Samitis Act, 1961;

(*b*) a Municipal Council or Nagar Panchayat constituted under the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965 ;

(*c*) Mumbai Municipal Corporation constituted under the Mumbai Municipal Corporation Act, 1888 ;

(*d*) Nagpur Municipal Corporation constituted under the City of Nagpur Corporation Act, 1948 ; or

(*e*) any other Corporation constituted under the Bombay Provincial Municipal Corporations Act, 1949 ;

(7) " recognised political party" means a political party recognised as a National Party or as a State Party under the Election Symbols (Reservation and Allotment) Order, 1968, as amended from time to time, issued by the Election Commission of India and which is also registered with the State Election Commission ;

(8) " registered political party " means an association or body of individual citizens of India registered with the State Election Commission ;

(9) Words and expressions used but not defined in this Order but defined in the relevant Acts governing the elections to a local body or the rules made thereunder shall have the meanings respectively assigned to them in the relevant Acts and Rules.

3. Allotment of symbols.—In every contested election, a symbol shall be allotted to a contesting candidate accordance with the provisions of this Order and different symbols shall be allotted to different candidates contesting an election in the same constituency.

4. Classification of symbols.—(1) For the purpose of this Order, symbols shall be either reserved or free ;

(2) Save as otherwise provided in this Order, a reserved symbol is a symbol which is reserved for a recognised, political party for exclusive allotment to contesting candidates set up by that party ;

(3) All symbols other than reserved symbols are free symbols.

5. Classification of registered political parties.—For the purposes of this Order and for such other purposes as the Commission may specify as and when necessity therefor arises, political parties are either recognised political parties or unrecognised political parties.

For the purposes of this Order an "un-recognised political party" means a party registered with the Commission other than a recognised political party.

6. Choice of symbol by candidates of National and State Parties and allotment thereof.—(1) A candidate set up by a recognised National Party at any election to the local bodies in the State shall choose, and shall be allotted, the symbol reserved for that party by the Election Commission of India and no other symbol.

(2) A candidate set up by a recognised State Party at any election to the local bodies in the State, whether such party is a State Party in the State or not, shall choose, and shall be allotted the symbol reserved for that party by the Election Commission of India and no other symbol :

Provided that a State party recognised in the Maharashtra State shall get the symbol reserved for it :

Provided further that when more than one political party is recognized in States other than Maharashtra and have the same symbol, reserved in different States, the State Election Commission shall allot such reserved symbol only to that State Party whose application for registration under para 3 of the Maharashtra Registration of Political Parties Order, 2009, is first received by the Commission and the State Parties whose applications for such registration are received thereafter, shall be allotted symbols other than those reserved for them.

(3) In any election to the local bodies in the State, a reserved symbol shall not be chosen by, or allotted to any candidate other than a candidate set up by a recognised political party for whom such symbol has been reserved, even if no candidate has been set up by such party in such election.

7. Concession to candidates set up-by an unrecognised political party which was earlier recognised as a National or State Party.—If a political party, which is unrecognised at present but was a recognised Naitional Party or State Party in Maharashtra State not earlier than six years from the date of announcement, of election, set up a candidate at an election in a constituency in any Zilla Parishad, Panchayat Samiti, Municipal Corporation, Municipal Council or Nagar Panchayat, as the case may be, then such candidate may, to the exclusion of all other candidates in the constituency be allotted the symbol reserved earlier for that party when it was a recognised National Party *or* State Party in Maharashtra State, notwithstanding that such a symbol is not specified in the list of free symbols, on the fulfilment of each of the following conditions, namely :—

(*a*) that an application is made to the Commission by the Party for exclusive allotment of that symbol to the candidate set up by it, within a week after the declaration of the programme of election by the commission ;

(*b*) that the said candidate has made a declaration in his nomination paper that he has been set up by that party at an election and that the party has also fulfilled the requirements of paragraphs of this Order ;

(*c*) that in the opinion of the Commission, there is no reasonable ground for refusing the application for such allotment:

Provided that the provisions of this paragraph shall not apply where the same symbol is already reserved for some other National Party or State Party.

8. Choice of symbols by candidates of registered political parties or other candidates and allotment thereof.—(1) Any candidate at an election to local bodies in the State other than a candidate set up by recognised political party shall choose and shall be allotted in accordance with the provisions hereinafter set out in this paragraph one of the symbols specified as free symbols by the Commission.

(2) Where any free symbol has been chosed by only one candidate at such election, the returning officer/ election officer shall allot that symbol to that candidate and to no one else.

(3) Where the same free symbol has been chosen by several candidates at such election, then, if of those several, candidates only one is a candidate set up by registered political party, and all the rest are independent candidates, the returning officer shall allot that free symbol to the candidate,set up by the registered political party and to no one else, and if of those several candidates two or more are set up by different registered political parties and the rest are independent candidates, the returning officer shall decide by lot to which of the two or more candidates set up by the different registered political parties that free symbol shall be allotted and allot that symbol to the candidate on whom the lot falls and to no one else.

9. When a candidate shall be deemed to be set up by *a* registered political party.—*for the purpose of this order, a candidate shall be deemed tobe set up by a political party, if and only if,*—

(1) the candidate has made a declaration to that effect in his nomination paper ;

(2) (*a*) a notice in writing to that effect has been delivered to the Returning Officer of the constituency and the concerned Collector or Municipal Commissioner, as the case may be—

(*i*) the political party setting up candidate at any election to Zilla Parishad shall

communicate the names of the authorised persons in Form II-A prescribed under rule I5A of the Maharashtra Zilla Parishads (Electoral Divisions and Conduct of Election) Rules, 1962. Such authorised persons shall give notice of intimation of names of candidates in Form II-B of the said rules ;

(*ii*) the political party setting up candidate at any election to Panchayat Samiti shall communicate the names of the authorised persons in Form II-A prescribed under rule I5A of the Maharashtra Panchayat Samitis (Electoral Colleges and Conduct of Election) Rules, 1962. Such authorised persons shall give notice of intimation of names of candidates in Form II-B of the said rules ;

(*iii*) such notice and communication shall be sent to the Municipal Commissioner or, as the case may be, the Collector for the purpose of elections to the Municipial Corporations, Municipal Councils and Nagar Panchayats in the form prescribed in Annexure-I and Annexure-II respectively.

(b) The said notice shall be signed in ink pen or ball point pen by the President, Secretary or any other, officer who is authorised by the party to send such notice. A notice signed on behalf of the President, Secretary or the authorised person; or bearing a counter signature, or rubber stamp signature or signed in any other manner, or a notice sent by fax, shall not be permissible. A notice, which is not so permissible, shall not be accepted by the Collector or the Returning Officer.

10. Notification containing list of symbols.— The commission shall, by one or more notifications published in the *Official Gazette*, specify,—

(*a*) the National Parties ;

(*b*) the State Parties ;

(*c*) the parties from other States for which symbols have been reserved ;

(*d*) list of free symbols.

11. Powers of Commission to issue instructions.—The Commission, may issue instructions and directions,—

(*a*) for the clarification of any of the provision of this Order ;

(*b*) for the removal of any difficulty which may arise in-relation to the implementation of any such provisions ; and

(*c*) in relation to any matter with respect to the reservation and allotment of symbols to the recognised political parties, for which this order makes no provision or makes insufficient provision, and provision is in the opinion of the Commission necessary for the smooth and orderly conduct of elections.

१२५

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्र.रानिआ/रापनों/२००९/प्र.क्र.४९(भाग-२)/का.११
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक: - २५ फेब्रुवारी, २०१३

आदेश

ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ झेडए नुसार नगरपालिकांच्या सर्व निवडणूकासाठी मतदार यादया तयार करण्याची आणि अशा निवडणूकांचे आयोजन करण्याच्या कामाचे अधीक्षण, संचालन आणि नियंत्रण करण्याची संविधानिक जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे.

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाच्या क्र.एसईसी/आरपीपी/२००९/सीआर-४९/का.११ दि.३१/०३/२००९ च्या आदेशातील (महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश २००९) परिच्छेद ९ मधील तरतुदींनुसार एखादया उमेदवारास नोंदणीकृत राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत केले असल्याचे समजण्यासाठी उक्त आदेशासोबतच्या विहित नमुन्यातील लेखी सूचनापत्र नामनिर्देशनपत्र दाखल करण्याच्या शेवटच्या दिवशी दुपारी ३.०० वाजेपर्यंत निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडे पोहचविणे आवश्यक करण्यात आले होते.

आणि ज्याअर्थी, सन २०१२ मध्ये संपूर्ण राज्यामध्ये मोठया प्रमाणावर घेण्यात आलेल्या महानगरपालिका व नगरपालिकांच्या सार्वत्रिक निवडणुकींच्यावेळी विविध राजकीय पक्षांकडून अशी मागणी करण्यात आली होती की, मोठया प्रमाणावर निवडणूका असल्याने विहित नमुन्यातील सूचनापत्र सर्व उमेदवारांना विहित कालमर्यादेत देता येणे अशक्य असल्याने सूचनापत्र सादर करण्याची मुदत वाढवून देण्यात यावी. सदरची मागणी विचारात घेऊन राज्य निवडणूक आयोगाच्या आयोगाच्या क्र.एसईसी/आरपीपी/२००९/सीआर-४९/का.११ दि.२४/०१/२०१२ च्या आदेशान्वये (ज्याला महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) सुधारणा आदेश, २०११ असे संबोधण्यात आले आहे.) महानगरपालिका, नगर परिषद व नगर पंचायती यांच्या निवडणुकीच्या बाबतीत राजकीय पक्षातर्फे निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराने सादर करावयाचे जोडपत्र-२ सुधारीत करण्यात आले होते व या सुधारणेनुसार सदर सूचनापत्र नामनिर्देशनपत्र मागे घेण्याच्या शेवटच्या दिवशी दुपारी ३.०० वाजेपर्यंत निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडे पोहचविणे आवश्यक आहे अशी तरतूद करण्यात आली आहे.

आणि ज्याअर्थी, उपरोक्त दि.२४/०१/२०१२ च्या आदेशान्वये विहित जोडपत्र-२ सादर करण्याची मुदत वाढविण्यात आल्यामुळे छाननीनंतर वैधरीत्या नामनिर्देशीत उमेदवारांची यादी प्रसिध्द करताना या यादीमध्ये उमेदवार कोणत्या पक्षाचा आहे हे नमूद करण्यासाठी स्पष्टीकरणात्मक आदेश निर्गमित करणे आवश्यक झाले होते. आणि म्हणून राज्य निवडणूक आयोगाच्या क्र.रानिआ/रापनों/२००९/प्र.क्र.४९(भाग-२)/का-११. दि.३१/०१/२०१२ आदेशान्वये स्पष्टीकरणात्मक आदेश देण्यात आले आहेत

आणि ज्याअर्थी, राजकीय पक्षातर्फे निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराचे नामनिर्देशनपत्र छाननी मध्ये वैध ठरल्यानंतर असा उमेदवार विहित जोडपत्र-१ व जोडपत्र-२ उमेदवारी मागे घेण्याच्या शेवटच्या दिवशी दुपारी ३.०० वाजेपर्यंत सादर करु शकला नाही तर अशा प्रकरणात करावयाच्या कार्यवाही संदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाच्या क्र. एसईसी/आरपीपी/२००९सी.आर.४९/का-११. दि.१०/१०/२०१२ च्या आदेशान्वये कार्यपध्दती विहित करुन देण्यात आली आहे.

आणि ज्याअर्थी, महाराष्ट्र नगरपालिका निवडणूक नियम १९६६ मधील नियम १२ मधील राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत करण्यात येणाऱ्या उमेदवारांना एक सूचक व अपक्ष उमेदवाराने पाच सूचक देण्याची तरतूद आहे अशा परिस्थितीत एखादया उमेदवाराने राजकीय पक्षाचा उमेदवार म्हणून नामनिर्देशनपत्र भरले असल्यास व त्यामध्ये एकच सूचक दिला असल्यास असा उमेदवार जर विहित नमुन्यातील सूचनापत्र देऊ न शकल्यास तो अपक्ष उमेदवार म्हणूनही निवडणूक लढविण्यास अपात्र ठरतो. ही परिस्थिती विहित जोडपत्र-२ सादर करण्यासाठीची मुदत वाढविल्यामुळे निर्माण झालेली आहे. म्हणून पूर्वीप्रमाणेच जोडपत्र-१ व जोडपत्र-२ नामनिर्देशनपत्र दाखल करण्याच्या शेवटच्या दिवशी दुपारी ३.०० वाजेपर्यंत सादर करणे आवश्यक राहील अशी तरतूद करणे आवश्यक झाले आहे अशा निष्कर्षाप्रत राज्य निवडणूक आयोग आलेला आहे. तसेच राज्य निवडणूक आयोगाच्या उक्त दि.३१/०३/२००९ च्या आदेशासोबत विहित करण्यात आलेल्या सुधारीत जोडपत्र-२ मधील मूळ उमेदवाराने उमेदवारी मागे घेतल्यास पर्यायी उमेदवार त्याची जागा घेईल अशी तरतूद कायम ठेवणे आवश्यक आहे.

त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ झेड(ए) व मुंबई महानगरपालिका अधिनियम (सन १८८८ चा मुंबई अधिनियम क्र.३) चे कलम १८अ (४), महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (सन १९४९ चा मुंबई अधिनियम क्र.५९) च्या कलम १४ (४) महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (सन १९६५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्र.४०) चे कलम

१०-अ (४) खालील व इतर सर्व अधिकाराचा वापर करुन राज्य निवडणूक आयोग आता पुढील प्रमाणे आदेश देत आहे.

अ) राज्य निवडणूक आयोगाचे (१)क्रमांक:-एसईसी/आरपीपी/२००९/सी.आर.४९/का-११, दि.२४/०१/२०१२, (२) क्रमांक: सनिआ/रापनों/२००९/प्र.क्र.४९(भाग-२)/का-११,दि.३१/०१/२०१२, व (३) क्रमांक:-एसईसी/आरपीपी/२००९सी.आर.४९/का-११,दि.१०/१०/२०१२ चे आदेश रद्द करण्यात येत आहेत.

ब) राज्य निवडणूक आयोगाच्या क्र.एसईसी/आरपीपी/२००९/सीआर-४९/का.११ दि.३१/०३/२००९ (महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश २००९) च्या आदेशासोबतच्या जोडपत्र-दोन मध्ये अंशत: सुधारणा करण्यात येत असून सुधारीत जोडपत्र-१ व जोडपत्र-२ या आदेशासोबत जोडण्यात आले आहे. यामुळे, **महानगरपालिका व नगरपालिका/नगर पंचायत निवडणुकांकरिता राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत करण्यात आलेल्या उमेदवाराने विहित जोडपत्र-१ व जोडपत्र-२ मधील सूचनापत्र नामनिर्देशनपत्र दाखल करावयाच्या अखेरच्या दिवशी दुपारी ३.०० वाजेपर्यंत सादर करणे आवश्यक राहील.**

सदर आदेश तात्काळ अंमलात येतील.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(वि. मा. पानसरे)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

प्रति,

सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व नगरपरिषदा/नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
सर्व नोंदणीकृत राजकीय पक्ष
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

(राज्य निवडणूक आयोगाचे क्र.रानिआ/राप्नों/२००९/प्र.क्र.४९(भाग-२)/का.११, दि.२५ फेब्रुवारी, २०१३ च्या सोबतचे सहपत्र)

जोडपत्र १

राजकीय पक्षांनी पुरस्कृत केलेल्या उमेदवारांची नावे कळविण्यासाठी प्राधिकृत करण्यात आलेल्या व्यक्तींबाबत द्यावयाचे सूचनापत्र.

(केवळ महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगरपंचायतीच्या निवडणुकांसाठी लागू)

प्रति.

१) महानगरपालिका आयुक्त,..... .... महानगरपालिका

२) जिल्हाधिकारी, ... जिल्हा

३) निवडणूक निर्णय अधिकारी.

प्रभाग क्र. .... महानगरपालिका / नगरपरिषद / नगरपंचायत निवडणूक

विषय :- सार्वत्रिक / पोट निवडणूक ..... महानगरपालिका / नगरपरिषद / नगर पंचायत, जिल्हा .....
चिन्ह वाटपासाठी उमेदवारांची नावे कळविण्याच्यादृष्टीने व्यक्तींना प्राधिकृत करणेबाबत.

महोदय,

मी, याद्वारे .... हा पक्ष, जो राष्ट्रीय मान्यताप्राप्त पक्ष/ राज्यस्तरीय मान्यताप्राप्त पक्ष/ नोंदणीकृत अमान्यताप्राप्त पक्ष असून, वरील निवडणुकीसाठी सदर पक्षाद्वारे पुरस्कृत केलेल्या उमेदवारांची नावे कळविण्यासाठी प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तींची नावे खालीलप्रमाणे कळवू इच्छितो :-

सूचनापत्र पाठविण्यासाठी प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीचे नाव / व्यक्तींची नावे	पक्षामध्ये धारण करीत असलेले पद	प्रभाग क्र. .... महानगरपालिका/नगरपरिषद/ नगर पंचायत याबाबत प्राधिकृत
(१)	(२)	(३)

२. वर नमूद केलेल्या व्यक्तींची / व्यक्तींच्या नमुना स्वाक्षऱ्या खालीलप्रमाणे आहेत :-

(१) श्री. ..... यांची

नमुना स्वाक्षरी

(अ)..... (ब)... ....

(क).....

(२) श्री. ..... यांची

नमुना स्वाक्षरी

(अ)..... ..... (ब)... ....

(क).....

(३) श्री. ..... यांची

नमुना स्वाक्षरी

(अ)..... (ब)..... ....

(क)..... .....

आपला विश्वासू,

अध्यक्ष/सचिव.

(शाईची अथवा बॉलपॉईंट पेनची स्वाक्षरी)

पक्षाचे नाव

पक्षाची मुद्रा (सील)

ठिकाण :

दिनांक :

टीप :- सदर सूचनापत्रावर पक्षाचे अध्यक्ष, सचिव अथवा अशी सूचना पाठविण्यास अधिकृत केलेल्या पक्षाच्या अन्य पदाधिकाऱ्यांची शाईने अथवा बॉलपॉईंट पेनने स्वाक्षरी केलेली असावी.

(राज्य निवडणूक आयोगाचे क्र.रानिआ/रापनों/२००९/प्र.क्र.४९(भाग-२)/का.११, दि.२५ फेब्रुवारी, २०१३ च्या सोबतचे सहपत्र)

जोडपत्र २

राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत करण्यात आलेल्या उमेदवारांची नावे कळविणारे सूचनापत्र (केवळ महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगरपंचायतींच्या निवडणुकांसाठी लागू)

प्रति,

१) महानगरपालिका आयुक्त,..... .... महानगरपालिका

२. जिल्हाधिकारी, ... जिल्हा

३. निवडणूक निर्णय अधिकारी,

प्रभाग क्र. ....., ... महानगरपालिका / नगरपरिषद / नगरपंचायत

विषय :- .... महानगरपालिका /नगरपरिषद / नगरपंचायत निवडणूक

जिल्हा . ... उमेदवार उभे करणेबाबत.

महोदय,

.... पक्षातर्फे प्रभाग क्रमांक .... महानगरपालिका/ नगरपरिषद/ नगर पंचायत या सार्वत्रिक / पोट निवडणुकीमध्ये उभे करण्यात आलेल्या उमेदवारांची नावे मी खालीलप्रमाणे कळवू इच्छितो :-

प्रभागाचे नाव / क्रमांक	मान्यता दिलेल्या उमेदवाराचे नाव	मान्यता दिलेल्या उमेदवाराच्या वडिलांचे / पतीचे नाव	मान्यता दिलेल्या उमेदवाराचा पोस्टाचा पत्ता	मान्यता दिलेल्या उमेदवाराचे नामनिर्देशन छाननीमध्ये रद्द झाल्यास अथवा मूळ उमेदवाराने माघार घेतल्यास त्याची जागा घेणाऱ्या पर्यायी उमेदवारांचे नाव	पर्यायी उमेदवाराच्या वडिलांचे/पतीचे नाव	पर्यायी उमेदवाराचा पोस्टाचा पत्ता
१	२	३	४	५	६	७

आपला विश्वासू,

नाव कळविण्यासाठी प्राधिकृत केलेल्या
व्यक्तीचे नाव व स्वाक्षरी.
(शाईची अथवा बॉलपॉईंट पेनची स्वाक्षरी)

पक्षाचे नाव
पक्षाची मुद्रा (सील)

ठिकाण :
दिनांक :

टीप :- (१) सदर सूचनापत्रावर अध्यक्ष, सचिव अथवा अशी सूचना पाठविण्यास प्राधिकृत केलेल्या पक्षाच्या अन्य पदाधिकाऱ्यांची शाईने अथवा बॉलपॉईंट पेनने स्वाक्षरी केलेली असावी.

(१) सदर सूचनापत्र नामनिर्देशनपत्रे **दाखल करण्याच्या** शेवटच्या दिवशी दुपारी ३.०० वाजेपर्यंत निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे पोहोचविणे आवश्यक आहे

RNI No. MAHBIL/2009/31748
Reg. No. MCS/174/2016-18

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग एक-अ—मध्य उप-विभाग

वर्ष २, अंक ६२] मंगळवार, ऑक्टोबर १८, २०१६/आश्विन २६, शके १९३८ [पृष्ठे ४२, किंमत : २६.००

असाधारण क्रमांक १०१

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर, मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक १८ ऑक्टोबर २०१६

अधिसूचना

क्रमांक रानिआ/रापनों-२०१६/प्र.क्र.८३/का.-११.—ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३-के व २४३-झेडए अन्वये राज्यातील सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांचे अधिक्षण, संचलन व नियंत्रण याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगाची आहे.

२. आणि ज्याअर्थी, राजकीय पक्षाच्या आधारावर लढविल्या जाणाऱ्या राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या (महानगरपालिका, जिल्हा परिषदा/पंचायत समित्या व नगर परिषदा/नगर पंचायती) निवडणूकांचे पावित्र्य राखणे व अशा निवडणूका निर्भय, मुक्त व पारदर्शक वातावरणात पार पाडण्याच्या दृष्टीने राज्य निवडणूक आयोगाने खालीलप्रमाणे आदेश पारित केलेले आहेत :—

(१) राजकीय पक्षांची नोंदणी आदेश, २००४/२००९ व

(२) महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश २००९

३. आणि ज्या अर्थी, दिनांक १ सप्टेंबर २०१५ रोजी राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी झालेल्या सर्व पक्षांची यादी (एकूण ३५७) (राखून ठेवलेली व मुक्त चिन्हे यांच्यासह) राज्य निवडणूक आयोग यांनी अधिसूचना क्रमांक- रानिआ/रापनों-२०१४/प्र.क्र.१/का-११, दिनांक २६ ऑक्टोबर, २०१५ अन्वये राजपत्रात प्रसिध्द केलेली होती.

४. आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने वरील अधिसूचनेनंतर आतापर्यंत खालीलप्रमाणे कार्यवाही केलेली आहे.

(अ) २३१ राजकीय पक्षांची नोंदणी रद्द केली, व

(ब) २६ नवीन राजकीय पक्षांची नोंदणी केली.

५. त्याअर्थी, महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश, २००९ व महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) (सुधारणा) आदेश, २०१५ मधील तरतुदींचा वापर करुन, वरील दिनांक २६ ऑक्टोबर, २०१५ रोजी प्रसिध्द केलेली अधिसूचना अधिक्रमित करुन

राज्य निवडणूक आयोग दिनांक १५ ऑक्टोबर, २०१६ रोजी राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी झालेल्या/असलेल्या पक्षांची यादी (राखून ठेवलेल्या व मुक्त चिन्हांसह) खालीलप्रमाणे प्रसिद्ध करीत आहे :—

(१) राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणीकृत पक्षांचे नाव व त्यांच्या मुख्यालयांचे पत्ते

(१.१) भारत निवडणूक आयोगाकडील मान्यताप्राप्त पक्ष (राखून ठेवलेल्या चिन्हासह) (एकूण १४)

(I) राष्ट्रीय पक्ष - (एकूण ६)	: परिशिष्ट-एक (अ)
(II) महाराष्ट्र राज्यातील राज्यस्तरीय पक्ष- (एकूण २)	: परिशिष्ट-एक (ब)
(III) इतर राज्यातील राज्यस्तरीय पक्ष - (एकूण ६)	: परिशिष्ट-एक (क)
(१.२) इतर पक्ष - (एकूण १३८)	: परिशिष्ट-दोन
(२) मुक्त चिन्हांची यादी - (एकूण ४८)	: परिशिष्ट-तीन

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांचे आदेशानुसार,

शेखर चन्ने,
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र.

परिशिष्ट-एक—अ

दिनांक १५-१०-२०१६ रोजी राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणीकृत पक्षांचे नाव व त्यांच्या मुख्यालयांचे पत्ते

भारत निवडणूक आयोगाकडील मान्यताप्राप्त पक्ष (राखीव चिन्हांसह)

राष्ट्रीय पक्ष (एकूण—६)

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव व नोंदणीचा दिनांक (२)	चिन्ह (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
१	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया २८/०३/२००५	**कणीस आणि विळा**	अजय भवन, १५, कॉ. इंद्रजित गुप्ता मार्ग, न्यू दिल्ली ११० ००२. मुंबई कार्यालयाचा पत्ता : ३१४, राजभुवन, सरदार वल्लभभाई पटेल रोड, खेतवाडी, सातवी गल्ली, मुंबई ४०० ००४.
२	भारतीय जनता पार्टी ३०/०३/२००५	**कमळ** 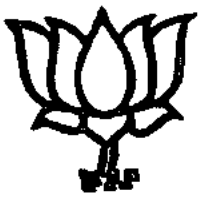	११, अशोक रोड, न्यू दिल्ली ११० ००१. मुंबई कार्यालयाचा पत्ता : सी.डी.ओ., बॅरॅक नं.१, वसंतराव भागवत चौक, योगक्षेमसमोर, नरीमन पॉईंट, मुंबई ४०० ०२०.
३	नॅशनलिस्ट काँग्रेस पार्टी २९/०४/२००५	**घड्याळ**	१०, बिशंभर दास मार्ग, नवी दिल्ली ११० ००१. मुंबई कार्यालयाचा पत्ता : राष्ट्रवादी भवन, शासकीय कुटीर क्र.२१, फ्री प्रेस जनरल मार्ग, मुंबई ४०० ०२१.
४	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया (मार्क्सीसिस्ट) १६/०५/२००५	**हातोडा विळा आणि तारा**	ए.के.गोपालन भवन, २७-२९, भाई वीरसिंह मार्ग, गोल मार्केट, न्यू दिल्ली ११० ००१. मुंबई कार्यालयाचा पत्ता : जनशक्ती, पांडूरंग बुधकर मार्ग, वरळी, मुंबई-१३.
५	बहुजन समाज पार्टी ०८/१०/२००५	**हत्ती** 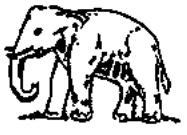	१२, गुरु रकाबगंज रोड, नवी दिल्ली ११० ००१. मुंबई कार्यालयाचा पत्ता : डी-१, हंसा हटमेंट, पालिका रोड, आझाद मैदान, मुंबई ४०० ००१.

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव व नोंदणीचा दिनांक (२)	चिन्ह (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
६	इंडियन नॅशनल काँग्रेस ०५/१२/२००५	हात 	२४, अकबर रोड, न्यू दिल्ली ११० ०११. मुंबई कार्यालयाचा पत्ता : टिळक भवन, काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर, मुंबई ४०० ०२५. मुंबई कार्यालयाचा पत्ता : गांधी भवन, फ्री प्रेस जनरल मार्ग, मंत्रालयासमोर, मुंबई ४०० ०२१.

परिशिष्ट-एक—ब

दिनांक १५-१०-२०१६ रोजी राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणीकृत पक्षांचे नाव व त्यांच्या मुख्यालयांचे पत्ते

भारत निवडणूक आयोगाकडील मान्यताप्राप्त पक्ष (राखीव चिन्हांसह)

महाराष्ट्र राज्यातील राज्यस्तरीय पक्ष (एकूण—२)

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव व नोंदणीचा दिनांक (२)	चिन्ह (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
१	शिवसेना १६/०५/२००५	धनुष्यबाण 	शिवसेना भवन, राम गणेश गडकरी चौक, दादर, मुंबई ४०० ०२८. मुंबई कार्यालयाचा पत्ता : शिवालय, बरॅक क्र.७, फ्री प्रेस रोड, नरिमन पॉईंट, मुंबई ४०० ०२१.
२	महाराष्ट्र नवनिर्माण सेना २०/०५/२००६	रेल्वे इंजिन 	राजगड, मातोश्री टॉवर, बी विंग, दुसरा मजला, रुम नं. २०२, पदमाबाई ठक्कर मार्ग, मुंबई ४०० ०१६.

परिशिष्ट-एक—क

दिनांक १५-१०-२०१६ रोजी राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणीकृत पक्षांचे नाव व त्यांच्या मुख्यालयांचे पत्ते

भारत निवडणूक आयोगाकडील मान्यताप्राप्त पक्ष (राखीव चिन्हांसह)

इतर राज्यातील राज्यस्तरीय पक्ष (एकूण—६)

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव व नोंदणीचा दिनांक (२)	चिन्ह (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
१	समाजवादी पार्टी १३/०६/२००५	सायकल 	१८, कोपरनिकस लेन, न्यू दिल्ली ११० ००१. मुंबई कार्यालयाचा पत्ता : बॅरेक नं.६ च्या समोर, फ्री प्रेस जनरल मार्ग, मनोरा आमदार निवासजवळ, नरीमन पॉईंट, मुंबई ४०० ०२१
२	जनता दल (सेक्यूलर) ३१/०५/२००५	डोक्यावर भारा घेतलेली स्त्री 	३, रेसकोर्स रोड, बंगलोर ५६० ००१ मुंबई पत्ता : १०, सी.डी.ओ.बरॅक, योगक्षेम, एल.आय.सी.बिल्डिंग, जीवनबीमा मार्ग, चर्चगेट, मुंबई ४०० ०२०.
३	लोकजनशक्ती पार्टी १९/१२/२००६	बंगला 	१२, जनपथ, नवी दिल्ली ११० ००१ मुंबई कार्यालयाचा पत्ता : २५, नेसबित रोड, सेल्सटॅक्स कार्यालयाजवळ, मुंबई ४०० ०१०.
४	ऑल इंडिया अण्णा द्रविड मुन्नेत्र कझगम २६/०१/२००७	दोन पाने 	२२६/२७५, अवाई शनमुगम सलाई, रोयापेठा, चेन्नई ६०० ०१४. मुंबई कार्यालयाचा पत्ता : व्ही.ओ.सी. टॉवर, डी विंग, रुम नं ७०४, ९० फीट रोड, धारावी, मुंबई ४०० ०१७.
५	जनता दल (युनायटेड) १५/११/२०११	बाण 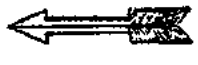	७, जंतर-मंतर रोड, नवी दिल्ली ११० ००१. मुंबई कार्यालयाचा पत्ता : सी-७२, टेक्सटाइल टेक, ३४, विरा देसाई रोड, अंधेरी (प.), मुंबई ४०० ०५३.

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव व नोंदणीचा दिनांक (२)	चिन्ह (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
६	ऑल इंडिया मजलिस इत्तेहदूल मुस्लिमीन १२/०१/२०१२	पतंग	रा.पा. पत्ता : ५-६-१, दरुस सलाम, अघापूरा, हैद्राबाद ५०० ००१. महाराष्ट्रातील कार्यालयाचा पत्ता : ७-१-२१, इतबार बझार, मन्यार गल्ली, बरखी चौक, नांदेड ४३१ ६०४.

परिशिष्ट-दोन

दिनांक १५-१०-२०१६ रोजी राज्य निवडणूक आयोगाकडे, नोंदणीकृत पक्षांचे नाव व त्यांच्या मुख्यालयांचे पत्ते

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव (२)	नोंदणीचा दिनांक (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
१	रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया (ए)	०७/०५/२००५	रा.पा.पत्ता: प्लॉट नं.९४, लक्ष्मी बंगलो, छेडा नगर, चेंबूर, मुंबई ४०० ०७९. मुंबईतील कार्यालय पत्ता : इंदिसे निवासाजवळ, शास्त्रीनगर, पोखरण रोड नं.१, पो.जे.के. ग्राम, ठाणे (प.) ४०० ६०६.
२	जन सुराज्य शक्ती	२५/०५/२००५	जे. एन. ४, बिल्डिंग नं.१५, फ्लॅट नं. ७, सेक्टर ९-ए,दैवज्ञ हॉलजवळ, वाशी, मुंबई ४०० ७०५.
३	राष्ट्रीय समाज पक्ष	२५/०५/२००५	१/बी/३५, हमाम स्ट्रीट, अंबालाल दोशी मार्ग, फोर्ट, मुंबई ४०० ०२३.
४	लोकभारती	३१/०५/२००५	ए/७०२, वेदांत बिल्डिंग, उन्नत नगर नं.२, गोरेगांव (प.), मुंबई ४०० ०६२.
५	आष्टा शहर विकास आघाडी	१०/०२/२००५	शिवम बंगला, मुंबई तलाव नजीक, आष्टा, जि. सांगली ४१६ ३०१.
६	पीपल्स रिपब्लिकन पार्टी	०१/०७/२००५	जय भिम विकली, जय भिम ऑवर, सिताबर्डी, नागपूर ४४० ०१२.
७	भारतीय शेतकरी कामगार पक्ष	०६/०८/२००५	शासकीय कुटीर, मंत्रालयासमोर, व्ही.बी.राव मार्ग, नरीमन पॉईंट, मुंबई ४०० ०२१.
८	स्वाभिमानी पक्ष	०८/०८/२००५	राधाबाई रोड, ९ वी लेन, जयसिंगपूर, ता. शिरोळ, जिल्हा कोल्हापूर.
९	जनता आघाडी	१२/०८/२००५	पुण्याई, यशवंतराव नगर, विटा, जिल्हा सांगली ४१५ ३११.
१०	रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया	२५/०८/२००५	एन्सा हटमेंट, आय ब्लॉक, महापालिका मार्ग, आझाद मैदान, मुंबई ४०० ००१.
११	भारिप बहुजन महासंघ	२४/१०/२००५	शासकीय कुटीर क्र. ८, फ्री प्रेस जर्नल मार्ग, नरिमन पॉईंट, मुंबई ४०० ०२१.
१२	बहुजन रिपब्लिकन एकता मंच	१५/०२/२००६	हरदास नगर, कामठी, जिल्हा नागपूर ४४१ ००२.
१३	सर्वप्रांतीय सेना	१०/०४/२००६	४०७-बी, आकांक्षा अपार्टमेंट, मनिषा नगर, मुंबई-पुणे रोड, कळवा, जि. ठाणे- ४०० ६०५.
१४	युवक क्रांती आघाडी	०५/०७/२००६	श्री. राजाराम चित्र मंदिर, एस. टी. स्टँडसमोर, वडगांव, ता. हातकणंगले, जिल्हा कोल्हापूर ४१६ ११२.
१५	पंढरपूर विकास आघाडी	१०/०८/२००६	३२३५, विजापूर गल्ली, पंढरपूर, जिल्हा सोलापूर
१६	मानव एकता पार्टी	१७/१०/२००६	द्वारा : अलंकार चित्र मंदीर, जयश्रीराम सहकारी पतसंस्था, मेनरोड, शिरपूर, जिल्हा धुळे.
१७	यादव पॅनल आघाडी	१९/१०/२००६	मु.पो. पेठ वडगांव, ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर ४१६ ११२.

परिशिष्ट-दोन—चालू

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव (२)	नोंदणीचा दिनांक (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
१८	नगर विकास आघाडी, सातारा	३०/१०/२००६	सुरु बंगला, ११८, शुक्रवार पेठ, सातारा, जिल्हा सातारा.
१९	लोकमित्र जनसेवा आघाडी, महाबळेश्वर	१४/११/२००६	द्वारा हॉटेल सनी इंटरनॅशनल, स्टेट बँकेसमोर, मस्जिद रोड, महाबळेश्वर, जि. सातारा ४१२ ८०६.
२०	सातारा विकास आघाडी	१४/११/२००६	१, शुक्रवार पेठ, जलमंदिर परिसर, सातारा.
२१	विकास आघाडी, विटा	१५/११/२००६	मु.पो. विटा (शिवाजीनगर), ता. खानापूर, जिल्हा सांगली ४१५ ३११.
२२	जनशक्ती विकास आघाडी, शेवगांव	०२/१२/२००६	पेट्रोल पंपासमोर, मिरीरोड, शेवगांव, ता. शेवगांव, जिल्हा अहमदनगर ४१४५०२
२३	नगर विकास पार्टी, बाळापूर	०६/१२/२००६	सय्यदपुरा, मु.पो. बाळापूर, ता. बाळापूर, जिल्हा अकोला.
२४	श्री. छत्रपती शाहू आघाडी	१२/०६/२००६	कागल सिनियर ऑफीस, २४९-ई, पागा बिल्डिंग, नागाळा पार्क, कोल्हापूर.
२५	अखिल भारतीय सेना	०६/१२/२००६	गीताई सहकारी गृहनिर्माण संस्था, तळमजला, दगडी चाळ कंपाउंड, बापूराव जगताप मार्ग, भायखळा (प.), मुंबई ४०० ०११.
२६	पाटण तालुका विकास आघाडी	०६/१२/२००६	मु.पो. मरळी, ता. पाटण. जिल्हा सातारा.
२७	शिरुर शहर विकास आघाडी (शिरुर)	११/१२/२००६	श्री. शिवसेवा मंडळ कॉम्प्लेक्स, नगर-पुणे रोड, शिरुर, जिल्हा पुणे ४१२ २१०.
२८	लोकशाही आघाडी, कराड शहर	११/१२/२००६	अनंत कॉम्प्लेक्स ५८, मंगळवार पेठ, कराड, ता. कराड, जिल्हा सातारा.
२९	जन विकास आघाडी, कोपरगाव	२२/०१/२००७	गौतम नगर, पो. कोळपेवाडी, ता. कोरेगाव, जिल्हा अहमदनगर.
३०	शहर विकास आघाडी, चोपडा	२३/०१/२००७	शरद चंद्रिका अक्का मॅटर्निटी व सर्जिकल हॉस्पिटल, चोपडा, जि. जळगाव ४२५ १०७.
३१	नगर सुधार (समिती) आघाडी	०८/१२/२००७	द्वारा- श्री विक्रमसिंह परशरामसिंह परीहार, राजपुतपुरा दर्यापूर, जिल्हा अमरावती.
३२	बहुजन विकास आघाडी	२८/६/२००८	ए/३०१, आरती अपार्टमेन्ट, वर्तक रोड, विरार (पश्चिम), ता. वसई, जिल्हा ठाणे ४०१ ३०३.
३३	बहुजन भिमसेना	२२/०७/२००८	सर्व्हे नं.२४, बोपोडी, पुणे ४११ ००३.
३४	श्री लक्ष्मी डोंगराई देवी नगर विकास आघाडी मलकापूर	०६/०८/२००८	मलकापूर-लक्ष्मीनगर, तालुका कराड, जिल्हा सातारा ४११ ५३९.
३५	मलकापूर शहर विकास आघाडी	०१/१०/२००८	यादव आर्केड, पुणे-बेंगलोर रोड, मलकापूर, ता. कराड, जिल्हा सातारा.
३६	लोकसंग्राम	०१/०१/२००९	घ.नं.१३२१, लेन नं.४, धुळे, जिल्हा धुळे.
३७	मा. यशवंतराव चव्हाण कृष्णा विकास आघाडी	१०/०२/२००९	कृष्णा महिला नागरी सहकारी पतसंस्था मर्यादित, कराड, ४३८, शनिवार पेठ, अनु एजन्सीसमोर, कराड.

परिशिष्ट-दोन–चालू

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव (२)	नोंदणीचा दिनांक (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
३८	रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया (S)	०७/०७/२००९	ई/१०, धम्मगंगा हौसिंग सोसायटी, पिंपरी, पुणे ४११ ०१७.
३९	आदिम संविधान संरक्षण समिती	१०/०७/२००९	प्लॉट नं.६५, पराते लेन, धरमपेठ, जि. नागपूर ४४० ०१०.
४०	ब्लॅक पँथर	०१/०९/२००९	५२६/१, सायली पार्क, सम्राटनगर, टेलिफोन ऑफिसजवळ, जिल्हा कोल्हापूर.
४१	समानता काँग्रेस पार्टी	१४/०९/२००९	त्रिमूर्ती बुक डेपो बिल्डिंग, परंडा रोड, भोसरे, ता. माढा, जि. सोलापूर.
४२	महाराष्ट्र स्वाभिमान काँग्रेस	२७/०८/२०१०	राजकमल ते राजापेठ रोड, अमरावती
४३	महाराष्ट्र परिवर्तन सेना	०१/०९/२०१०	५ जे १०१/१०२, जयहिंद को-ऑप हौ. सोसा., पहिला मजला, संघर्ष नगर, चांदिवली, अंधेरी (पूर्व), मुंबई ४०० ०७२.
४४	ताराराणी आघाडी पक्ष	०४/११/२०१०	कोल्हापूर मोटारमालक संघ प्रा. लि., ताराराणी चौक, कोल्हापूर.
४५	गर्जना लोकराज्य चळवळ (महाराष्ट्र)	१८/१२/२०१०	गट नं. ११२, निमखेडी शिवार, प्लॉट नं. ९, हिरागौरी पार्कजवळ, जळगाव ४२५ ००१.
४६	ओबीसी एनटी पार्टी ऑफ इंडिया	३१/०१/२०११	के- ७/१०, बर्वेनगर कॉलनी, घाटकोपर (प.), मुंबई ४०० ०८४.
४७	भारतीय क्रांती सेना	२१/०२/२०११	बी. आर. पाटील, राजे संभाजी कॉलनी, २३/१, सुरेवाडी, हर्सुल, जि. औरंगाबाद ४३१ ११९.
४८	हिंदुस्तान जनता पार्टी	३०/०४/२०११	प्लॉट नं.८, विशाल सागर अपार्टमेंट, फ्लॅट नं. ३३, नूतन कॉलनी, औरंगाबाद ४११ ००१.
४९	अखिल भारतीय सम्राट सेना	०४/०६/२०११	मु.पो. पिंपरी खुर्द, ता. इंदापूर, जि. पुणे ४१३१०६
५०	गेवराई विकास आघाडी	०४/०६/२०११	भगवती निवास, कोल्हेर रोड, गेवराई, ता. गेवराई, जि. बीड ४१३ १२७.
५१	पश्चिम महाराष्ट्र स्वतंत्र राज्य पक्ष	१०/०६/२०११	ग्रा. पं. मिळकत नं. १३५२, मु. पो. गोटखिंडी, ता. वाळवा, जि. सांगली ४१६ ३०१.
५२	नागोबा विकास आघाडी, म्हसवड	१०/०६/२०११	मौजे म्हसवड, येथील सि.स.नं., खोली नं.१५६, ता. माण, जिल्हा सातारा.
५३	भारतीय मायनॉरिटीज सुरक्षा महासंघ	०७/०७/२०११	रा.पा.पत्ता : ४१०,आरकेड बिल्डिंग सर जे. जे. रोड, जे. जे. हॉस्पिटलसमोर, मुंबई ४०० ००८.
५४	स्वाभिमानी परिवर्तन आघाडी	३०/०७/२०११	घर नं. ४२६७, दाळे गल्ली, पंढरपूर, जि. सोलापूर ४१३ ३०४.
५५	भारतीय मानवतावादी पार्टी	२०/०८/२०११	द्वारा- श्री. संतोष जयवंत पवार, रुम नं. ३०१, सी विंग, सुंदरम कॉम्प्लेक्स, नवरे आर्केड, स्टेशन रोड, अंबरनाथ (पू.), ता. अंबरनाथ, जि. ठाणे.
५६	राजर्षी शाहू विकास आघाडी जयसिंगपूर	२०/०९/२०११	लेन नं. ६, यडरावकर चेंबर्स, नेहरु रोड, जयसिंगपूर, ता. शिरुर, जिल्हा पुणे.

परिशिष्ट-दोन—चालू

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव (२)	नोंदणीचा दिनांक (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
५७	जनक्रांती आघाडी	२०/०९/२०११	१४२, बालाजी पेठ, जळगाव,ता. जि. जळगाव.
५८	जनमत विकास आघाडी, सासवड	२०/०९/२०११	मु. पो. सासवड, ता. पुरंदर, जि. पुणे.
५९	पुणे विकास आघाडी	२०/०९/२०११	द्वारा.— श्री. चंदन किसनराव सोंडेकर. मौजे पिंपळे जगताप, ता. शिरुर, जि. पुणे.
६०	लोकशाही क्रांती आघाडी	१४/१०/२०११	३०-अ, यशवंत वसाहत, मु.पो.ता.शिरुर, जिल्हा पुणे ४१२ २१०.
६१	वाशिम जिल्हा विकास आघाडी, वाशिम	३१/१०/२०११	सुखानंद पन्नालाल पटणी ऑफीसची इमारत, जवाहर कॉलनी, पुसद नाका, वाशिम, ता. जि. वाशिम.
६२	जनराज्य आघाडी	३१/१०/२०११	मधुरम एन-४२, एसी-२/४/५, सप्तश्रृंगी चौकासमोर, पवन नगर, नवीन नाशिक ४२२ ००९.
६३	स्वावलंबी	०१/११/२०११	१०, ग्रीन रुफ्स सोसायटीजवळ, सारडा सर्कल, नाशिक ४२२ ००१.
६४	शहर सुधारणा आघाडी, कुरुंदवाड	०१/११/२०११	द्वारा.— अध्यक्ष, श्री. रावसाहेब ऊर्फ दा.आ. पाटील, रा. राजवाड्याजवळ, पाटील वाडा, कुरुंदवाड, ता. शिरोळ, जि. कोल्हापूर ४१६ १०६.
६५	स्वाभिमानी विकास आघाडी, सांगली	०१/११/२०११	९९६/ब, चितळे डेअरीसमोर, आवटीवाडा, चव्हाणवाडी, आष्टा, ता. वाळवा, जिल्हा सांगली ४१६ ३०१.
६६	सन्मान	११/११/२०११	द्वारा.— श्री.हिरालाल कचरुजी गायकवाड, घर नं. ४१२, वॉर्ड ६, प्लॉट नं. ५६, लोहारा, जिल्हा यवतमाळ ४४५ ००१.
६७	धरणगांव शहर विकास आघाडी, धरणगाव	१४/११/२०११	शिवाजी शॉपिंग कॉम्प्लेक्स, शॉप नं २९, धरणगांव, ता. धरणगाव, जिल्हा जळगाव ४२५ १०५.
६८	विकास आघाडी	१४/११/२०११	द्वारा.— श्री. विक्रम अशोकराव पाटील, शिवाजी चौक, उरूण-इस्लामपूर, ता. वाळवा, जि. सांगली ४१५ ४०९.
६९	अंमळनेर तालुका शहर विकास आघाडी	१८/११/२०११	सिध्दिविनायक कॉलनी ,धुळे रोड, अंमळनेर, ता. अंमळनेर, जि. जळगाव.
७०	सेक्युलर अलांयन्स ऑफ इंडिया	१९/११/२०११	पहिला मजला, केसवानी कॉम्पलेक्स, नवजीवन को.-ऑ. बँकेच्यावर, चोपडा कोर्टसमोर,उल्हासनगर, ठाणे ४२१ ००३.
७१	राष्ट्रीय क्रांती सेना	१९/११/२०११	मु. पहाडी दहिफळ, पोस्ट पारगाव, ता. धरुर, जि. बीड ४३१ १२४.
७२	जनविकास काँग्रेस	०३/१२/२०११	श्रीराम मार्केट, राजापेठ,जिल्हा अमरावती
७३	मा. लोकनेते अनिलदादा देशमुख शहर विकास आघाडी, चाळीसगाव	२०/१२/२०११	लकी कॉम्प्लेक्स, पहिला माळा, गाळा क्र १, भडगाव रोड, चाळीसगाव,जिल्हा जळगांव.
७४	महाराष्ट्र विकास आघाडी	०४/०१/२०१२	द्वारा ॲड. अण्णाराव पाटील गोविंदाग्रज सदन, पहिला मजला, एस.एस.सी. बोर्डाशेजारी, शामनगर, ता. जि.लातूर ४१३ ५३१.

परिशिष्ट-दोन—चालू

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव (२)	नोंदणीचा दिनांक (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
७५	आकोट विकास आघाडी, आकोट	०६/०१/२०१२	पोपटखेड रोड, आकोट, ता. आकोट, जि. अकोला.
७६	महाराष्ट्र कोकण विकास आघाडी	०६/०१/२०१२	५५५, पंचमुखी हनुमान मंदिर, मेनरोड, शिवाजी चौक, देवरुख, ता. संगमेश्वर, जि. रत्नागिरी -४१५ ८०४.
७७	वरुड विकास आघाडी	०६/०१/२०१२	द्वारा.— उमेश आत्मारामजी यावलकर, वॉर्ड नं.९, रिंग रोड, वरुड, ता. वरुड, जिल्हा अमरावती.
७८	मायनॉरिटीज डेमोक्रॅटिक पार्टी	०६/०१/२०१२	१३, हैदरी रोड कॉम्प्लेक्स, मोमीनपूरा, नागपूर -४४० ०१८.
७९	राष्ट्रीय संतसंदेश पार्टी	०७/०१/२०१२	२६३, वनारसे निवास, मित्र नगर, ता. जि. लातूर ४१३ ५१२.
८०	रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया (सेक्युलर)	१०/०१/२०१२	रा.पा. पत्ता : द्वारा लेबर फ्रंट, डॉ. छाया हॉस्पिटलशेजारी, अंबरनाथ (प.), ठाणे ४२१ ५०१.
८१	भ्रष्टाचार विरोधी जन-क्रांती आघाडी	११/०१/२०१२	घर नं. ११३, वॉर्ड नं. १८, द्वारा.— सत्यनारायण मंगल कार्यालय, स्टेशन रोड, आंबेडकर पुतळयाजवळ, गजराज पेट्रोल पंपामागे, इचलकरंजी, कोल्हापूर ४१६ ११५.
८२	आंबेडकर नॅशनल काँग्रेस	१२/०१/२०१२	रा. प. पत्ता : डी. एन. ८-३-३२३, आंबेडकर भवन, आमिर पेठ, एक्स रोड, हैद्राबाद ५०० ८७३. महाराष्ट्रातील कार्यालयाचा पत्ता : डॉ. आंबेडकर नगर, आय. टी. आय. कॉर्नर, जिंतूररोड, परभणी ४३१४०१
८३	धर्मराज्य पक्ष	०६/०२/२०१२	दुकान नं ए/ए-२०३, पंचजन्य-२, रिगल प्लाझा, लोकपूरक प्रिमाइसेस, श्रीमती ग्लॅडजे अलवरीस मार्ग, पोखरण रोड नं.२, माजीवडा, ठाणे पश्चिम.
८४	रिपब्लिकन सोशालिस्ट पार्टी	०६/१२/२०१२	मिळकत नं.५/८९२, मु.पो.लोणी, काळभोर,ता.हवेली, जिल्हा पुणे.
८५	स्वाभिमानी शेतकरी विकास आघाडी	०७/०२/२०१२	शिवछत्र, छत्रपती संकुल, सुभाष रोड , जि. बीड ४३१ १२२.
८६	रयत विकास आघाडी	०७/०२/२०१२	रा. कणदूर, ता. शिराळा, जि. सांगली ४१५ ४०८
८७	अकोला विकास आघाडी, अकोला	१५/०२/२०१२	लँडमार्क बिल्डिंग, कृष्णा मंदिराजवळ, रामनगर, अकोला ४४४ ००५.
८८	जिल्हा विकास आघाडी, नंदूरबार	०२/०४/२०१२	३५, वृंदावन नगर, शहादा, ता.शहादा, जिल्हा नंदूरबार.
८९	शहर विकास आघाडी, पारोळा	१३/०६/२०१२	महानुभव गल्ली, पारोळा, ता. पारोळा, जिल्हा जळगाव.

परिशिष्ट-दोन—चालू

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव (२)	नोंदणीचा दिनांक (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
९०	जयहिंद नवनिर्माण सेना	२८/०९/२०१२	केशवकुंज, शनी मंदिर गल्ली, न्यू प्लॉट, अंमळनेर, जि. जळगाव.
९१	जनकल्याण सेना	२८/०९/२०१२	ए/१, जय भारत हौ.सो., इंदिरानगर, सुंदरबाग लेन, कमानी, कुर्ला (प.), मुंबई ४०० ०७०.
९२	खोपोली शहर विकास आघाडी	१२/०३/२०१३	पंचरत्न निवास, वासरंग (खोपोली), पो. जगदीश नगर, ता. खालापूर, जि. रायगड.
९३	संभाजी सेना	१२/०३/२०१३	घर नं. १६, मुक्ताई निवास, अयोध्या सोसायटी, जुना आग्रा रोड, ता. जि. लातूर.
९४	परिवर्तन समता पार्टी	१७/०१/२०१३	क्रांतीरत्न, घर नं. ३७, राजीव गांधी नगर, भवानी पेठ, सोलापूर ४१३ ००२.
९५	ऋषीवट विकास आघाडी, रिसोड	०६/०७/२०१३	हिंगोली रोड, स्टेट बँक ऑफ इंडिया जवळ, पोस्ट रिसोड, जिल्हा वाशिम ४४४ ५०६.
९६	युवा-जन-सेना	१९/०९/२०१३	आय. यू. डी. पी. कॉलनी, पूसदनाका, वाशिम ४४४ ५०५.
९७	स्वाभिमानी रिपब्लिकन पार्टी	२९/१०/२०१३	कुसगाव (बु.), लोणावळा, ता. मावळ, जि. पुणे.
९८	भारतीय नवजवान सेना (पक्ष)	१५/११/२०१३	श्री. मोरया पार्क, स.नं. ४४/२, शॉप नं. ४, सोमनाथ नगर, सोमनाथ मंदिराजवळ, वडगावशेरी, जिल्हा पुणे ४११ १०४.
९९	तीर्थक्षेत्र विकास आघाडी, पंढरपूर	१८/११/२०१०	हुंदेकरी चेंबर्स, महावीरनगर, पंढरपूर, जिल्हा सोलापूर ४१३ ३०४
१००	सरदार वल्लभभाई पटेल पार्टी	०३/१२/२०१३	१,ओलेकर हाऊस, दत्तपाडा रोड, बोरीवली (पू.), मुंबई ४०० ०६६.
१०१	वाशिम जिल्हा जन विकास आघाडी	०१/०३/२०१४	द्वारा श्री. चैतन्य अनंतराव देशमुख, लोणी फाटा, रिसोड, जि. वाशिम.
१०२	जय जवान जय किसान शेतकरी संघटना, म.राज्य	१६/०१/२०१४	मु.पो. सिरसमार्ग, ता. गेवराई, जि.बीड
१०३	ह्युमॅनिस्ट मुव्हमेंट ऑफ इंडिया	१६/०१/२०१४	चेंबर नं. ५, व्हीन्झवे कॉम्प्लेक्स, ओल्ड पोलीस लेन, अंधेरी (पूर्व), मुंबई ४०० ०६९.
१०४	लोकसेवा आघाडी, कोपरगाव	३१/०१/२०१४	साईबंगला, डॉल्फीन हाईट्ससमोर, इंदिरापथ, ता.कोपरगाव, जि. अहमदनगर ४२३ ६०१.
१०५	अखिल भारत हिन्दु महासभा, महाराष्ट्र प्रदेश	०२/०५/२०१४	रा.पा.पत्ता : हिन्दुमहासभा भवन, मंदिर मार्ग, नवी दिल्ली ११० ००१. मुंबईतील कार्यालयाचा पत्ता : ७, कमल निवास ३९४, न.चि.केळकर मार्ग, दादर (प.), मुंबई ४०० ०२८ .
१०६	"मातृतिर्थ" विकास आघाडी	०२/११/२०१४	श्री.ए.एम्.काझी, द्वारा श्री. वसंतराव यादवराव ठाकरे, वॉर्ड क्र.५, मु.पो.ता. सिंदखेडराजा, जि. बुलडाणा.

परिशिष्ट-दोन—चालू

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव (२)	नोंदणीचा दिनांक (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
१०७	प्रजासत्ताक भारत पक्ष	२४/०२/२०१४	शैलेश्वर, पोस्ट भडस, तालुका मुळशी, जिल्हा पुणे ४१२ १०८
१०८	जन क्रांती सेना	३०/०४/२०१४	बँक कॉलनी (जिरेवाडी), सपना हॉटेलजवळ, अंबाजोगाई रोड, परळी (वै.), ता. परळी (वै.), जिल्हा बीड.
१०९	एस. राजू माने प्रणित एस ४ ए विकास आघाडी	०७/०२/२०१४	१७३/९, प्रविण ऑटो सेंटरजवळ, एन एच- ४, उजळाईवाडी, ता. करवीर, जि. कोल्हापूर ४१६ ००४.
११०	शेतकरी क्रांती सेना	०७/०८/२०१४	मु.पो. माळी गल्ली, बदनापूर, ता. बदनापूर, जिल्हा जालना ४३१ २०२.
१११	राष्ट्र विकास सेना	१७/०९/२०१४	बेथेलहेम नगर, कृपामयी हॉस्पिटलसमोर, सांगली-मिरज रोड, सांगली ४१६ ४१६.
११२	हिंदुस्थान मानव पक्ष	११/०१/२०१४	मु. नढवळ, लक्ष्मीनगर, वडूज, पो. ता. खटाव, जिल्हा सातारा.
११३	नॅशनल ब्लॅक पँथर	०३/०१/२०१६	हिल पार्क, शॉप नं. १, तळमजला, पारेख नगर, कोकणी पाडा, नर्मदा हॉलजवळ, कुरार गाव, मालाड (पूर्व), मुंबई ४०० ०९७.
११४	क्रांतीकारी शेतकरी पक्ष	१७/०३/२०१६	मु.पो. देवराई, ग्रामपंचायत हद्दीतील गट नं. ३२० मधील इमारत, ता. पाथर्डी, जिल्हा अहमदनगर ४१४ १०६.
११५	माळशिरस नागरी आघाडी, माळशिरस	२१/०७/२०१६	२५८९, सुमंगल कार्यालयाजवळ, अकलूज रोड, माळशिरस, जिल्हा सोलापूर ४१३ १०७.
११६	बहुजन मुक्ती पार्टी	०८/०६/२०१६	मु. का. पत्ता : प्लॅट नं.१४, आशापुष्प विहार समिती, सेक्टर १४, कौशंबी गाजियाबाद, राज्य उत्तरप्रदेश रा. पा. पत्ता- घर नं.११५२/५/३/१, वॉर्ड नं.१६, आंबेडकर नगर, इंदापूर, जिल्हा पुणे.
११७	जन शक्ती आघाडी, कराड	२०/०८/२०१६	५०अ, रविवार पेठ, कराड, जिल्हा सातारा.
११८	काकू नाना विकास आघाडी	२०/०८/२०१६	घर क्र. ३३०, नाथकृपा कॉम्प्लेक्स, बीड रोड, मु.पो. पारगाव (शिरसा), ता.जि. बीड ४३१ १२२.
११९	श्रीमंत भय्यासाहेब राजेमाने पॅनल	२०/०८/२०१६	राजवाडासमोर, मेन रोड, म्हसवड, ता. माण, जिल्हा सातारा.
१२०	बदामराव पंडीत मित्रमंडळ आघाडी	२६/०८/२०१६	रा. मावळमोही, २११ बीड-जालना रोड, इंडिया बँकेजवळ, गेवराई, ता. गेवराई, जिल्हा बीड ४३१ १२७.

परिशिष्ट-दोन—चालू

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव (२)	नोंदणीचा दिनांक (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
१२१	कराड शहर नागरी विकास आघाडी	६/०९/२०१६	द्वारा- श्री. नदीम बाबासो सुतार, घर नं ३८३/१२, उर्दु शाळेसमोर, शनिवार पेठ, कराड, ता. कराड, जिल्हा सातारा.
१२२	जनआधार विकास पार्टी	१९/०९/२०१६	द्वारा- बाळासाहेब भास्करराव पाटील, मु.पो.कै. आप्पासाहेब भास्करराव पाटील, शॉपिंग कॉम्प्लेक्स, पारोळा, ता.पारोळा, जिल्हा जळगाव.
१२३	मुव्हमेंट फॉर इंडियन मुस्लिम आघाडी, भुसावळ	१९/०९/२०१६	तनजीया मंजिल, नसरवांजी फाईल, गवळी वाडा, भुसावळ, जिल्हा जळगांव.
१२४	आम्ही जयसिंगपूरकर नागरिक विकास आघाडी जससिंगपूर	१९/०९/२०१६	राजमती पॅलेस, नांदणी नाका, संभाजीपूर, जयसिंहपूर, ता. शिरोळा, जिल्हा कोल्हापूर ४१६ १०१.
१२५	लेबर पार्टी महाराष्ट्र प्रदेश	१९/०९/२०१६	१४४, सिध्देश्वर पेठ, गाळा नं.६, नॅशनल कॉम्प्लेक्स, जिल्हा सोलापूर ४१३ ००२.
१२६	राष्ट्रीय विर योद्धा संघटना	२६/०९/२०१६	घर नं.एमएच-२४/२३५/७१५, मिरानंद निवास हत्ते नगर, रोड क्रमांक ५, ता. जिल्हा लातूर ४१३ ५१२
१२७	जनशक्ती विकास आघाडी सेलू	२६/०९/२०१६	बोराडे निवास, शास्त्रीनगर, सेलू, ता. सेलू, जिल्हा परभणी.
१२८	शाहू महाआघाडी किल्ले पन्हाळा पक्ष	०३/१०/२०१६	सि.स. नं. ३६५, ताराबाई रोड, मु.पो. पन्हाळा, जिल्हा कोल्हापूर ४१६ २०१.
१२९	आमदार श्री शिरीषदादा चौधरी मित्र परिवार (आघाडी)	०३/१०/२०१६	आमदार कार्यालय, स्टेशन रोड, अमळनेर, जिल्हा जळगाव ४२५ ४०१.
१३०	भारतवादी एकता पार्टी	१५/१०/२०१६	मु.पो.श्रीक्षेत्र राक्षसभुवन (शनीचे), ता.गेवराई, जिल्हा बीड ४३१ १३०.
१३१	जिजाऊ प्रतिष्ठान महाराष्ट्र	१५/१०/२०१६	नांदेड-लातूर रोड, त्रिमूर्ती चौक, चाकूर, ता.चाकूर, जिल्हा लातूर ४१३ ५१३.
१३२	शिवाजी महाराज कागल तालुका विकास आघाडी	१५/१०/२०१६	द्वारा- अजितसिंह विश्वनाथराव पाटील, घर नं. १६२३, पाटील गल्ली, मु.पो.मुरगूड, ता. कागल, जिल्हा कोल्हापूर.
१३३	कराड तालुका विकास आघाडी	१५/१०/२०१६	द्वारा- श्री. धनाजी निवृत्ती काटकर, रा.प्लॉट नं.१६, तारांगण विश्व कॉलनी, होली फॅमिली बनवडी रोड, विद्यानगर, सैदापूर, ता. कराड, जिल्हा सातारा.
१३४	डॉ. सौ. विमलताई मुंदडा विकास आघाडी	१५/१०/२०१६	गंगा निवास, शिवाजी नगर, रिंग रोड, अंबाजोगाई, जिल्हा बीड ४३१ ५१७.
१३५	जगदंबा विकास आघाडी	१५/१०/२०१६	१९ अ/२३६, प्लॉट क्र. ५६, साईनाथ नगर, माणीक दौडी रोड, मु. पो. ता. पाथर्डी, जिल्हा अहमदनगर ४१४ १०२.

परिशिष्ट-दोन—समाप्त

अ.क्र. (१)	पक्षाचे नाव (२)	नोंदणीचा दिनांक (३)	मुख्यालयाचा पत्ता (४)
१३६	महाराष्ट्र लोकसेवा पार्टी	१५/१०/२०१६	श्रीराम कॉलनी, हिवरखेडा रोड, कन्नड, ता.कन्नड, जिल्हा औरंगाबाद ४३१ १०३.
१३७	जनहित विकास आघाडी, मंगळवेढा.	१५/१०/२०१६	खंडोबा गल्ली, मंगळवेढा, जिल्हा सोलापूर ४१३ ३०५.
१३८	आष्टा शहर लोकशाही आघाडी, सांगली जिल्हा	१५/१०/२०१६	द्वारा- श्री. अमोल शामराव पडळकर, २११/१ कर्मवीर नगर, महात्मा गांधी विद्यालयाशेजारी, आष्टा, ता. वाळवा, जिल्हा सांगली ४१६ ३०१.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांचे आदेशानुसार,

शेखर चन्ने,
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र.

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA

New Administrative Building, Opp. Mantralaya,
Hutatma Rajguru Chowk, Madame Cama Road,
Mumbai 400 032. dated 18th October 2016.

NOTIFICATION

No. SEC/RPP/2016/CR-83/D-11.— Whereas, the superintendence, direction and control of all elections to the local bodies in the State is vested in the State Election Commission, Maharashtra, by virtue of Articles 243-K and 243-ZA of the Constitution of India.

2. And whereas the State Election Commission has issued the following orders in order to ensure free, fair and transparent elections to the local bodies in the State of Maharashtra (Municipal Corporations/Zilla Parishads/Panchayat Samitis and Nagar Parishads/Nagar Panchayats) contested on the basis of political parties:

(i) Registration of Political Parties Order 2004/2009, and

(ii) Maharashtra Election Symbols (Reservation and Allotment) Order, 2009

3. And whereas the State Election Commission had published the list of all political parties (total 357) (including the list of Reserved and Free Symbols) as on 1st September 2015 vide notification No. SEC/RPP-2014/CR-1/D-11 dated 26th October 2015.

4. And whereas, after the above notification, the State Election Commission has taken following action so far in respect of political parties:

(i) Deregistered 231 political parties, and

(ii) Registered 26 new political parties

5. Now, therefore, in pursuance to the Maharashtra Election Symbols (Reservation & Allotment) Order, 2009 and Amendment Order 2015, the State Election Commission hereby in supersession of its above mentioned Notification dated 26th October 2015, publishes the list of political parties (along with the Reserved and Free symbols) registered with the State Election Commission as on 15th October 2016.

(1) Name and address of Head office of political parties registered with the State Election Commission.

(1.1) Political parties recognised by the Election Commission of India (along with the Reserved symbol)

(I) National Parties – 6	: *ANNEXURE-I(A)*
(II) State Parties in Maharashtra-2	: *ANNEXURE-I(B)*
(III) State Parties in other States-6	: *ANNEXURE-I(C)*
(1.2) Name of other Parties – 138	: *ANNEXURE-II*
(2) List of free symbols – 48	: *ANNEXURE-III*

By order of State Election Commissioner,

SHEKHAR CHANNE,
Secretary,
State Election Commission, Maharashtra.

ANNEXURE–I (*A*)

Parties registered with the State Election Commission Maharashtra as on 15th October 2016 alongwith the postal address of their Headquarters

Recognized by Election Commission of India (alongwith Reserved Symbols)

National Parties (Total-6)

Sr. No. (1)	Name of the Parties and Date of Registration (2)	Symbols (3)	Headquarters Address (4)
1	Communist Party of India 28/03/2005	**Ears of Corn and Sickle**	Ajay Bhavan, 15, Comrade Indrajeet Gupta Marg, New Delhi 110 002. Mumbai : 314, Rajbhuwan, Sardar Vallabhbhai Patel Road, 7th Lane, Khetwadi, Mumbai 400 004.
2	Bhartiya Janata Party 30/03/2005	**Lotus** 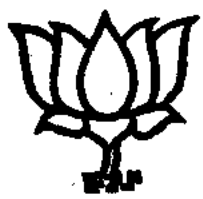	11, Ashok Road, New Delhi 110 001. Mumbai : C.D.O. Barrack No.1, VasantraoBhagwat Chowk, Near Yogkshame, Nariman Point, Mumbai 400 020.
3	Nationalist Congress Party 29/04/2005	**Clock**	10, Bishambhar Das Marg, New Delhi 110 001. Mumbai : Rashtrawadi Bhavan, Shaskiya Kutir No. 21, Free Press Journal Marg, Mumbai 400 021.\
4	Communist Party of India (Marxist) 16/05/2005	**Hammer Sickle and Star**	A.K.Gopalan Bhawan, 27-29, Bhai Veersingh Marg, Goal Market, New Delhi 110 001. Mumbai : Janshakti, Pandurang Budhkar Marg, Worli, Mumbai 400 013.
5	Bahujan Samaj Party 08/10/2005	**Elephant**	12, Guru Rakabganj Road, New Delhi 110 001. Mumbai : D-1, Hansa Hutment, Palika Road, Azad Maidan, Mumbai 400 001.

Sr. No. (1)	Name of the Parties and Date of Registration (2)	Symbols (3)	Headquarters Address (4)
6	Indian National Congress 05/12/2005	**Hand**	24, Akbar Road, New Delhi 110 011. Mumbai : Tilak Bhavan, Kakasaheb Gadgil Marg, Dadar, Mumbai 400 025. Mumbai: Gandhi Bhavan, Free Press Journal Marg, Near Mantralaya, Mumbai 400 021.

ANNEXURE–I (*B*)

Parties registered with the State Election Commission Maharashtra as on 15th October 2016 alongwith the postal address of their Headquarters

Recognized by Election Commission of India (alongwith Reserved Symbols)

State Parties of Maharashtra (Total-2)

Sr. No. (1)	Name of the Parties and Date of Registration (2)	Symbols (3)	Headquarters Address (4)
1	Shivsena 16/05/2005	**Bow and Arrow**	Shivsena Bhavan, Ram Ganesh Gadkari Chowk, Dadar, Mumbai 400 028. Mumbai : Shiwalaya, Barrack No.7, Free Press Road, Nariman Point, Mumbai 400 021.
2	Maharashtra Navnirman Sena 20/05/2006	Railway Engine	Rajgad, Matoshri Tower, B-Wing, 2nd Floor, Padmabai Thakkar Marg, Mumbai 400 016.

ANNEXURE-I (C)

Parties registered with the State Election Commission Maharashtra as on 15th October 2016 alongwith the postal address of their Headquarters
Recognized by Election Commission of India (alongwith Reserved Symbols)
State Parties other than Maharashtra (Total-6)

Sr. No. (1)	Name of the Parties and Date of Registration (2)	Symbols (3)	Headquarters Address (4)
1	Samajwadi Party 13/06/2005	**Bicycle**	18, Kopernikas Lane, New Delhi 110 001. Mumbai : 6/17, Grants Building, Hazi Niyaz Ahmed Azami, Colaba, Mumbai 400 005.
2	Lok Janshakti Party 19/12/2006	**Bungalow**	12, D, Firozshaha Marg, New Delhi 110 001. Mumbai : 25, Nesbith Road, Near Sales Tax Office, Mumbai 400 010.
3	All India Anna Dravid Munetra Kazagum 26/01/2007	**Two Leaves**	226/275, Awai Shanmugam Salai, Royapetha, Chennai 600 014. Mumbai : V.O.C. Tower, D-Wing, Room No. 704, 90 Feet Road, Dharavi, Mumbai 400 017.
4	Janata Dal (United) 15/11/2011	**Arrow** 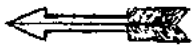	7, Jantar-Mantar Road, New Delhi 110 001. Mumbai : C-72, Textiles Teck, 34, Veera Desai Road, Andheri (W.), Mumbai-53.
5	Janata Dal (Secular) 31/05/2005	**A Lady Farmer Carrying Paddy on her head**	3, Racecours Road, Banglore 560 009. Mumbai : 10, C.D.O., Barrack, Yogshem, Near LIC Building, Jeevanbima Marg, Churchgate, Mumbai 400 020.
6	All India Majlis-E-Ittehadul Muslimeen. 12/01/2012	**Kite** 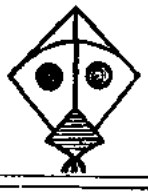	5-6-1, Darus Salam, Aghapura, Hyderabad 500 001. Mumbai : 7-1-21, Itbar Bazar, Manyar Galli, Barkhi Chowk, Nanded 431 604.

ANNEXURE-II

Other Parties registered with the State Election Commission Maharashtra as on 15th October 2016 Alongwith the postal address of their Headquarters

Sr. No. (1)	Name of the Parties (2)	Date of Registration (3)	Address of Headquarters (4)
1	Republican Party of India (A)	07/05/2005	N.P.Address: Plot No. 94, Laxmi Bungalow, Chedda Nagar, Chembur, Mumbai 400 079. Mumbai Address: Near Indeese Niwas, Shashtri Nagar, Pokharan Road No.1, P. J. K. Gram, Thane (W.) 400 606.
2	Jan Surajya Shakti	25/05/2005	J.N.4, Bldg., Ho 15, Flat No.7, Sector 9-A, Near Daivadnya Hall, Vashi, Navi Mumbai 400 705.
3	Rashtriya Samaj Paksh	25/05/2005	1/B/35, Hamam Street, Ambalal Doshi Marg, Fort, Mumbai 400 023.
4	Lokbharati	31/05/2005	A/702, Vedant Building, Unnat Nagar No.2, Goregaon (W.), Mumbai 400 062.
5	Ashta Shahar Vikas Aghadi	10/02/2005	Shivam Bungalow, Near Mumbai Talao, Ashta, District Sangli 416 301.
6	Peoples Republican Party	01/07/2005	Jai Bhim Weekly, Jai Bhim Tower, Sitabardi, Dist. Nagpur 440 012.
7	Bhartiya Shetkari Kamgar Paksh	06/08/2005	Shaskiya Kutir, Front of Mantralaya, V. B. Rao Road, Nariman Point, Mumbai 400 021.
8	Swabhimani Paksh	08/08/2005	Radhabai Road, 9th Lane, Jaisingpur, Tal.Shirol, District Kolhapur.
9	Janata Aaghadi	12/08/2005	Punyai, Yashwantrao Nagar, Vita, District Sangli 415 311.
10	Republican Party of India	25/08/2005	Ensa Hutment, I Block, Mahapalika Marg, Azad Maidan, Mumbai 400 001.
11	Bharip Bahujan Mahasangh	24/10/2005	Shaskiya Kutir No.8, Free Press Journal Marg, Nariman Point, Mumbai 400 021.

ANNEXURE-II—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)
12	Bahujan Republican Ekta Manch	15/02/2006	Hardas Nagar, Kamti, District Nagpur 441 002.
13	Sarvaprantiya Sena	10/04/2006	407-B, Aakanksha Apartments, Manisha Nagar, Mumbai-Pune Road, Kalwa, District Thane 400 605.
14	Yuvak Kranti Aaghadi	05/07/2006	Shri Rajaram Chitra Mandir, Opp. S. T. Stand, Wadgaon, Tal.Hatkangale, District Kolhapur 416 112.
15	Pandharpur Vikas Aghadi	10/08/2006	3235, Vijapur Galli, Pandharpur, Dist. Solapur.
16	Manav Ekta Party	17/10/2006	C/o. Alankar Chitra Mandir, Jay Shriram Co-op. Pathsanstha, Main Road, Shirpur, Dist. Dhule.
17	Yadav Panel Aghadi	19/10/2006	At Post Peth Vadgaon, Tal. Hatkanangale, Dist. Kolhapur 416 112.
18	Nagar Vikas Aghadi, Satara	30/10/2006	Suru Bungalow, 118, Shukrawar Peth, Satara, District Satara.
19	Lokmitra Janseva Aghadi, Mahabaleshwar	14/11/2006	C/o. Hotel Sunny International, Opp.State Bank, Masjid Road, Mahabaleshwar, District Satara 412 806.
20	Satara Vikas Aghadi	14/11/2006	1-Shukrawar Peth, Jalmandir Parisar, District Satara.
21	Vikas Aghadi, Vita	15/11/2006	At Post Vita (Shivajinagar), Tal. Khanapur, District Sangli 415 311.
22	Jan Shakti Vikas Aghadi, Shevgaon	02/12/2006	Opp. Petrol Pump, Miri Road, Shevgaon, Tal. Shevgaon, District Ahmednagar 414 502.
23	Nagar Vikas Party, Balapur	06/12/2006	Sayyadpura, At Post Balapur, Tal.Balapur, District Akola.
24	Shri Chhatrapati Shahu Aghadi	12/06/2006	Kagal Senior Office, 249-E, Paga Bldg., Nagala Park, Kolhapur.

ANNEXURE-II—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)
25	Akhil Bharatiya Sena	06/12/2006	Gitai Sahakari Grihanirman Sanstha, Ground Floor, Dagdi Chawl Compound, Bapurao Jagtap Marg, Byculla (West), Mumbai 400 011.
26	Patan Taluka Vikas Aghadi	06/12/2006	At Post Marali, Tal.Patan, District Satara.
27	Shirur Shahar Vikas Aghadi (Shirur)	11/12/2006	Shri Shivseva Mandal Complex, Nagar Pune Road, Shirur, District Pune 412 210.
28	Lokshahi Aghadi, Karad Shahar	11/12/2006	Anant Complex, 58, Mangalwar Peth, Karad, Tal.Karad, District Satara.
29	Jan Vikas Aghadi, Kopergaon	22/01/2007	Gautam Nagar, Post Kolpewadi, Tal. Kopergaon, District Ahmednagar.
30	Shahar Vikas Aghadi, Chopda	23/01/2007	Sharad Chandrika Akka Maternity & Surgical Hospital, Chopda, District Jalgaon 425 107.
31	Nagar Sudhar (Samiti) Aghadi	08/02/2007	C/o. Shri Vikramsingh Parasram Singh Parihar, Rajputpura Daryapur, District Amaravati.
32	Bahujan Vikas Aghadi	28/06/2008	A/301, Aarati Apartment, Vartak Road, Virar (W.), Tal. Vasai, Dist. Thane 401 303.
33	Bahujan Bhimsena	22/07/2008	Survey No. 24, Bopodi, Dist. Pune 411 003.
34	Shree Laxmi Dongarai Devi Nagar Vikas Aghadi , Malkapur.	06/08/2008	Malkapur, Laxmi Nagar, Tal. Karad, Dist. Satara 411 539.
35	Malkapur Shahar Vikas Aghadi	01/10/2008	Yadev Aarkade, Pune-Bangalore Road, Malkapur, Tal. Karad, Dist. Satara.
36	Loksangram	01/01/2009	House No. 1321, Lane No. 4, Dhule, Dist. Dhule.
37	Ma. Yashwantrao Chavan Krishna Vikas Aghadi	10/02/2009	Krishna Mahila Nagari Sahakari Pat Sanstha Ltd., Karad, 438, Shaniwar Peth, Opp. Anu Agency, Karad.

ANNEXURE-II—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)
38	Republican Party of India(S)	07/07/2009	E/10, Dhammaganga Hsg. Soc., Pimpri, Pune 411 017.
39	Aadim Samhvidhan Saurakshan Samiti	10/07/2009	Plot No. 65, Parate Lane, Dharampeth, Dist. Nagpur 440 010.
40	Panthar	01/09/2009	526/1, Sayali Park, Samrat Nagar, Near Telephone Office, Dist. Kolhapur.
41	Samanata Congress Party	14/09/2009	Trimurti Book Depot building, Paranda Road, Bhosare, Tal. Madha, Dist. Solapur.
42	Maharashtra Swabhiman Congress	27/08/2010	Raj Kamal To Raja Peth Road, Dist. Amravati.
43	Maharashtra Parivartan Sene	01/09/2010	5 J, 101/102, Jaihind Co-op. Hsg. Soc., 1st Floor, Sangharsha Nagar, Chandivali, Andheri (East), Mumbai 400 072.
44	Tara Rani Aghadi Paksh	04/11/2010	Kolhapur Motor Malak Sangh Pvt. Ltd., Tara Rani Chowk, Kolhapur.
45	Garjana Lokrajya Chalval (Maharashtra)	18/12/2010	Group No. 112, Nimkhedi Shiwar, Plot No. 9, Near Hiragauri Park, Jalgaon 425 001.
46	OBC NT Party of India	31/01/2011	K-7/10, Barvenagar Colony, Ghatkopar (W.), Mumbai 400 084.
47	Bhartiya Kranti Sena	21/02/2011	B. R. Patil, Raje Sambhaji Colony, 23/1, Surewadi, Harsul, Dist. Aurangabad 431 119.
48	Hindusthani Janata Party	30/04/2011	Flat No. 8, Vishal Sagar Apartment, Plot No. 33, Nutan Colony, Dist. Aurangabad 431 001.
49	Akhil Bhartiya Samrat Sena	04/06/2011	At post Pimpari Khurd, Tal. Indapur, Dist. Pune 413 106.
50	Gewarai Vikas Aghadi	04/06/2011	Bhagwati Niwas, Kolher Road, Gewrai, Tal. Gewrai, Dist. Beed 413 127.
51	Paschim Maharashtra Swatantra Rajya Paksha	10/06/2011	Gram Panchayat Property No. 1352, Walwa, Dist. Sangali 416 301.

ANNEXURE-II—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)
52	Nagoba Vikas Aghadi, Mhaswad	10/06/2011	At Mhaswad, City Survey No. Room No. 156, Tal. Maan, Dist. Satara.
53	Bhartiya Minorities Suraksha Mahasangh.	07/07/2011	410, Arcade Bldg., Sir J. J. Road, Opp. Sir J. J. Hospital, Mumbai 400 008.
54	Swabhimani Parivartan Aghadi	30/07/2011	Ghar No. 4267, Dale Lane, Pandharpur, Dist. Solapur 413 304.
55	Bhartiya Manavatawadi Party	20/08/2011	C/o Shri Santosh Jayawant Pawar, Room No. 301, C Wing, Sundaram Complex, Naware Arcade, Station Road, Ambernath (E.), Tal. Dist. Thane.
56	Rajarshi Shahu Vikas Aghadi, Jaysingpur.	20/09/2011	Lane No. 6, Yadrawakar Chambers, Nehru Road, Jaysingpur, Tal. Shirol, Dist. Kolhapur.
57	Jankranti Aaghadi	20/09/2011	142, Balaji Peth, Jalgaon, Tal. Dist. Jalgaon.
58	Janmat Vikas Aghadi, Saswad	20/09/2011	At & Post Saswad, Tal. Purandar, Dist. Pune.
59	Pune Vikas Aaghadi	20/09/2011	C/o. Shri Chandan Kisanrao Sondekar, At Post Pimple Jagtap, Tal. Shirur, Dist. Pune.
60	Loakshahi Kranti Aghadi	14/10/2011	30-A, Yeshwant Vasahat, At & Post Shirur, Dist. Pune 412 210.
61	Washim Zilla Vikas Aaghadi, Washim.	31/10/2011	Sukhanand Pannalal Patni Office Building, Jawahar Colony, Pusad Naka, Washim, Tal. & Dist. Washim.
62	Janrajya Aaghadi	31/10/2011	Madhuram, N-42, A. C -2/4/5, Saptshrungi Chowk, Pawan Nagar, New Nashik 422 009.
63	Swavlambi	01/11/2011	10, Near Green Roofs Society, Sarda Circle, Nashik 422 001.
64	Shahar Sudharna Aaghadi, Kurundwad.	01/11/2011	C/o. President Shri Raosaheb *Alias* D.A. Patil, Resi. Near Rajwada, Patil Wada, Kurundwad, Tal. Shirol, Dist. Kolhapur 416 106.

ANNEXURE-II—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)
65	Swabhiman Vikas Aghadi, Sangli	01/11/2011	996/B, Opp. Chitale Dairy, Awatipada, Chandivali, Ashta, Tal. Valva, Dist. Sangli.
66	Sanman	11/11/2011	C/o. Shri Hiralal Kachruji Gaikwad, Ghar No. 412, Ward 6, Plot No. 56, Lohara, Dist. Yeotmal 445 001.
67	Dharangaon Shahar Vikas Aaghadi, Dharangaon.	14/11/2011	Shivaji Shopping Complex, Shop No. 29, Dharangaon, Tal. Dharangaon, Dist. Jalgaon 425 105.
68	Vikas Aaghadi	14/11/2011	C/o. Vikram Ashokrao Patil, Shivaji Chowk, Urun Islampur, Tal. Walwa, Dist. Sangali 415 409.
69	Amalner Taluka Shahar Vikas Aaghadi.	18/11/2011	Sidhivinayak Colony, Dhule Road, Amalner, Tal. Amalner, Dist. Jalgaon.
70	Secular Alliance of India	19/11/2011	1st Floor, Keswani Complex, Above Navjivan Co.op. Bank, Opp. Chopda Court, Ulhasnagar, Thane 421 003.
71	Rashtriya Kranti Sena	19/11/2011	At Pahadi Dahiphal, Post Pargaon, Tal. Dharur, Dist. Beed 431 124.
72	Janvikas Congress	03/12/2011	Shriram Market, Rajapeth, Amravati.
73	Manniya Loknetha Anildada Deshmukh Shahar Vikas Aaghadi, Chalisgaon.	20/12/2011	Lucky Complex, 1st Floor, Gala No. 1, Bhadgaon Road, Chalisgaon, Dist. Jalgaon.
74	Maharashtra Vikas Aaghadi	04/01/2012	C/o. Adv. Annarao Patil, Govindagraj Sadan, 1st Floor, Near S.S.C. Board, Sham Nagar, Latur, Tal. Dist. Latur 413 531.
75	Aakot Vikas Aaghadi, Aakot	06/01/2012	Popatkhed Rd., Aakot, Tal. Aakot, Dist. Akola.
76	Maharashtra Konkan Vikas Aaghadi.	06/01/2012	555, Panchmukhi Hanuman Mandir, Main Rd., Shivaji Chowk, Devrukh, Tal. Sangameshwar, Dist. Ratnagiri 415 804.
77	Vikas Aaghadi	06/01/2012	C/o. Umesh Aatmaramji Yewalkar, Ward No. 9, Ring Road, Tal. Varud, Dist. Amravati.

ANNEXURE-II—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)
78	Minorities Democratic Party	06/01/2012	13, Hyadri Road Complex, Mominpura, Nagpur 440 018.
79	Rashtriya Sant Sandesh Party	07/01/2012	263, Vanarse Niwas, Mitra Nagar, Latur, Tal. Dist. Latur 413 512.
80	Republican Party of India (Secular)	10/01/2012	1. C/o. Labour Front, Near Dr. Chaya Hospital, Ambernath (W.), Dist. Thane 421 501.
81	Bhrashtachar Virodhi Jankranti Aaghadi.	11/01/2012	House No. 113, Ward No. 18, C/o. Satyanarayan Mangal Karyalaya, Station Rd., Near Ambedkar Statue , Behind Gajraj Petrol Pump, Ichalkaranji, Kolhapur 416 115.
82	Ambedkar National Congress	12/01/2012	1. D. N. 8-3-323, Ambedkar Bhavan, Aamir Peth, "X" Road, Hyadrabad 500 873. 2. Dr. Ambedkar Nagar, I.T.I. Corner, Jintur Road, Parbhani, Tal. & Dist. Parbhani 431401.
83	Dharmarajya Paksh	06/02/2012	Shop-A/A 203, Panchjanya-2, Regal Plaza, Lokpuram Premises, Smt. Gladaje Alvaris Marg, Off Pokharan Road No. 2, Maziwada, Thane (W.).
84	Republican Socialist Party	06/02/2012	Milkat No. 5/892, At Post Loni Kalbhor, Tal. Haveli, Dist. Pune.
85	Swabhimani Shetakari Vikas Aaghadi.	07/02/2012	"Shivchhtra" Chhatrapati Sankul, Subhash Road, Dist. Beed 431 122.
86	Rayat Vikas Aaghadi	07/02/2012	Resi. Kandur, Tal. Shirala, Dist. Sangli 415 408.
87	Akola Vikas Aaghadi, Akola	15/02/2012	Landmark Building, Near Krishna Temple, Ramnagar, Akola 444 005.
88	District Vikas Aaghadi, Nandurbar	02/04/2012	35, Vrindavan Nagar, Shahada, Tal. Shahada, Dist. Nandurbar.
89	Shahar Vikas Aaghadi, Parola	13/06/2012	Mahanubhav Galli, Parola, Tal. Parola, Dist. Jalgaon.

ANNEXURE-II—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)
90	Jayhind Navnirman Sena	28/09/2012	Keshav Kunj Shani Mandir Galli, New Plot Amalner, Dist. Jalgaon.
91	Jankalyan Sena	28/09/2012	A/1, Jai Bharat Hsg. Soc., Indiranagar, Sunderbaug Lane, Kamani, Kurla (W.), Mumbai 400 070.
92	Khopoli Shahar Vikas Aaghadi	12/03/2013	Panchratna Nivas, Wasrang (Khopoli), Jagdish Nagar, Tal. Khalapur, Dist. Raigad.
93	Sambhaji Sena	12/03/2013	House No. 16, Muktai Niwas, Ayodhya Society, Old Agra Road, Latur 413 512.
94	Parivartan Samta Party	17/01/2013	Krantiratna, House No. 37, Rajiv Gandhi Nagar, Bhavani Peth, Solapur 413 002.
95	Rushivat Vikas Aghadi, Risod	06/07/2013	Hingoli Road, Near State Bank of India, At Post Risod, Dist. Washim 444 506.
96	Yuva-Jan-Sena	19/09/2013	I.U.D.P. Colony, Pusadnaka, Washim 444 505.
97	Swabhimani Republican Party	29/10/2013	Kusgaon (Bu.), Lonavala, Tal. Maval, Dist. Pune.
98	Bhartiya Navjawan Sena (Party)	15/11/2013	Shree Morya Park, Survey No. 44/2, Shop No. 4, Soamnath Nagar, Near Soamnath Mandir, Wadgaon Sheri, Dist. Pune 411 104.
99	Tirthakshetra Vikas Aaghadi, Pandharpur.	18/11/2010	Hundekari Chambers, Mahavirnagar, Pandharpur, Dist. Solapur 413 304.
100	Sardar Vallabhbhai Patel Party	03/12/2013	1, Olekar House, Dattapada Road, Borivali (E.), Mumbai 400 066.
101	Washim Zilha Jan Vikas Aghadi	03/1/2014	C/o. Shri Chaitnya Anantrao Deshmukh, Loni Phata, Risod, Dist. Washim
102	Jay Jawan Jay Kisan Shetkari Sanghatana, Maharashtra Rajya.	16/01/2014	At Post Sirasmarg, Tal. Gevrai, Dist. Beed

ANNEXURE-II—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)
103	Humanist Movement of India	16/01/2014	Chamber No 5, Vinsye Complex, Old Police Lane, Andheri (East), Mumbai 400 069.
104	Lokseva Aghadi, Kopargaon	31/01/2014	'Saibunglow', Opp. Dolphin Heights, Indirapath, Kopargaon, Tal. Kopargaon, Dist. Ahmednagar 423 601.
105	Akhil Bharat Hindu Mahasabha, Maharashtra Pradesh.	05/02/2014	1.Hindu Mahasabha Bhavan, Mandir Marg, New Delhi 110 001. 2, 7, Kamal Niwas, 394, N. C. Kelakar Marg, Dadar (West), Mumbai 400 028.
106	"Matrutirth" Vikas Aghadi	11/02/2014	Shri A.M.Kazhi, C/o. Shri Vasantrao Yadavrao Thakare, Ward No. 5, At Post Tal. Sindkhedraja, Dist. Buldhana.
107	Prajasattak Bharat Paksha	24/02/2014	At Shaileshwar, Post Bhadas, Taluka-Mulshi, District Pune 412 108.
108	Jan Kranti Sena	30/04/2014	Bank Colony (Jirewadi), Near Sapana Hotel, Ambajogai Road, Parli (Vai.), Tal. Parli (Vai.), Dist. Beed (Maharashtra State)
109	S. Raju Mane Pranit S 4 A Vikas Aghadi.	02/07/2014	173/9, Near Pravin Auto Center, N.H.-4, Ujalaivadi, Tal. Karvir, Dist. Kolhapur 416 004.
110	Shetkari Kranti Sena	08/07/2014	A/P Mali Galli, Badanapur, Tal. Badnapur, Dist. Jalana 431 202.
111	Rashtra Vikas Sena	17/09/2014	Bethelhem Nagar, Opp. Krupamai Hospital, Sangli Miraj Road, Sangli 416 416.
112	Hindustan Manav Paksh	01/11/2014	At Nadhaval (Laxmi Nagar), Post Vaduj, Tal. Khatav, Dist. Satara.
113	National Black Panthar	03/01/2016	Hill Park, Shop No. 1, Ground Floor, Parekh Nagar, Kanajpada, Near Narmada Hall, Kurar Village, Malad (East), Mumbai 400 097.

ANNEXURE-II—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)
114	Krantikari Shetkari Paksh	17/03/2016	At and Post Deorai, Building amongst Grampanchayat Hadditil Hissa No. 320, Taluka Pathardi, District Ahamednagar 414 106.
115	Malshiras Nagari Aaghadi, Malshiras	21/07/2016	2589, Near Sumangal Office, Akluj Road, Malshiras, Dist Solapur 413107
116	Bahujan Mukti Party	06/08/2016	Main Office, Plot No. 14, Ashapushpa Vihar Samitee, Sector 14, Kaushambi Gajiyabad State Uttar Pradesh Mumbai: Ghar No.1152/5/3/1, Ward No 16, Ambedkar Nagar, Indapur,District Pune.
117	Jan Shakti Aaghadi,Karad	20/08/2016	50 A, Ravivar Peth, Karad,District Satara.
118	Kaku Nana Vikas, Aaghadi	20/08/2016	Ghar No.330, Nathkrupa, Beed Road, At and Post Pargaon (Shirsa), Tal and District Beed 431 122.
119	Shrimanth Bhaiyasaheb Rajemane Panel	20/08/2016	Near Rajewada, Main Road, Mhaswad, Tal Maan, Dist. Satara.
120	Badamrao Pandit Mitramandal Aaghadi	26/08/2016	At Post Madalmohi, 211 Beed-Jalana Road, Near India Bank, Gevrai, Tal Gevrai, Dist Beed 431 127
121	Karad Shahar Nagri Vikas Aaghadi	08/09/2016	C/o Shri Nadeem Babaso Sutar, Room No. 383/12, Near Urdu School, Shaniwar Peth, Tal. Karad, Dist. Satara.
122	Jan Aadhar Vikas Party	19/09/2016	C/o Balasaheb Bhaskarrao Patil, At Post Late Appasaheb Bhaskarrao Patil, Shopping Complex, Tal. Parola, Dist. Jalgaon
123	Movement For Indian Muslim Aaghadi Bhusawal	19/09/2016	Tanjiya Manzil, Nasarwanji File, Gawli Wada, Bhusawal, Dist. Jalgaon
124	Aamhi Jaisinghpurkar Nagrik Vikas Aaghadi Jaisinghpurkar	19/09/2016	Rajmathi Palace, Nandni Naka, Sambhajipur, Jaisinghpur, Tal. Shirola, Dist. Kolhapur.

ANNEXURE-II—Concld.

(1)	(2)	(3)	(4)
125	Labour Party Maharashtra Pradesh	19/09/2016	144, Sidheshwar Peth, Gala No. 6, National Complex, Dist. Solapur 413 002.
126	Rashtriya Veer Yodha Sanghatana	26/09/2016	Ghar No.MH-24/235/715, Miranand Niwas Hatte Nagar, Road No.5, Tal. and Dist. Latur 413 512.
127	Janshakti Vikas Aaghadi Selu	26/09/2016	Borade Niwas, Shashtri Nagar, Selu, Tal. Selu, Dist. Parbhani.
128	Shahu Mahaaghadi Kille Panhala Party	03/10/2016	City Survey No 365, Tarabai Road, At Post Panhala, Dist. Kolhapur.
129	Aamdar Shri Shirishdada Choudhari Mitra Pariwar (Aaghadi)	03/10/2016	Aamdar Office, Station Road, Amalner, Dist. Jalgaon 425 401.
130	Bharatwadi Ekta Party	15/10/2016	At Post Shree Shketra Rakshasbhuwan, Tal Gevrai, Dist. Beed, Marathwada 431 130
131	Jijau Pratishthan Maharashtra	15/10/2016	Madhavarthi Samparka Office, Nanded-Latuu Road, Treemurti Chowk, Chakur, Tal. Chakur, Dist. Maharashtra 413 513.
132	Shivaji Maharaj Kagal Taluka Vikas Aaghadi	15/10/2016	C/o Ajit Singh Vishwanathrao Patil, Ghar No. 1623, Patil Galli, At Post Murgud, Tal Kagal, Dist. Kolhapur.
133	Karad Taluka Vikas	15/10/2016	C/o Shri Dhanaji Niwruthi Katkar, R.Plot No. 16, Tarangan, Vishwa Colony, Holy Family Banwadi Road, Vidhyanagar, Saidapur, Tal. Karad, Dist. Satara.
134	Dr Sau Vimaltai Mundada Vikas Aaghadi	15/10/2016	Ganga Niwas, Shiwaji Nagar, Ring Road, Ambejogai, Dist. Beed 431 517.
135	Jagdamba Vikas Aaghadi	15/10/2016	19 A/226, Plot No. 56, Sainath Nagar, Manik Daudi Road, At Post Tal Pathardi, Dist. Ahamednagar 414 102.
136	Maharashtra Lokseva Party	15/10/2016	Shree Ram Colony, Hiverkheda Road, Kannad, Tal. Kannad, Dist. Aurangabad 431 103.

ANNEXURE-II—Concld.

(1)	(2)	(3)	(4)
137	Janheet Vikas Aaghadi, Mangalvedha.	15/10/2016	Khandoba Galli, Mangalvedha, Dist. Solapur 413 305.
138	Aashta Shahar Lokshahi Aaghadi, Sangli Dist.	15/10/2016	C/o. Shri Amol Shamrao Padalkar, 211/1 Karmaveer Nagar, Near Mahatma Gandhi Vidhyalay, Aashta, Tal. Valwa, Dist. Sangli 416 301.

By Order of the Hon. State Election Commissioner,

SHEKHAR CHANNE,

Secretary,
State Election Commission, Maharashtra.

परिशिष्ट-तीन /Annexure - 3

मुक्त चिन्हांची यादी (एकूण ४८)/List of free Symbols (Total 48)

अ. क्र.	मराठी नाव	चिन्ह	इंग्रजी नाव
१	कपाट		Almirah
२	ब्रश		Brush
३	डिझेल पंप		Diesel Pump
४	इस्त्री		Iron
५	करवत		Saw
६	तंबू		Tent

मुक्त चिन्हांची यादी

अ. क्र.	मराठी नाव	चिन्ह	इंग्रजी नाव
७	फुगा		Balloon
८	केक		Cake
९	विजेचा खांब	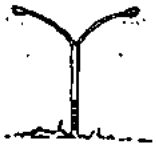	Electric Pole
१०	जग		Jug
११	कात्री		Scissors
१२	व्हायेलीन		Violin

मुक्त चिन्हांची यादी

अ. क्र.	मराठी नाव	चिन्ह	इंग्रजी नाव
१३	टोपली		Basket
१४	कॅमेरा		Camera
१५	काटा		Fork
१६	किटली		Kettle
१७	शिवणयंत्र		Sewing Machine
१८	चालण्याची काठी		Walking Stick

मुक्त चिन्हांची यादी

अ. क्र.	मराठी नाव	चिन्ह	इंग्रजी नाव
१९	बॅट		Bat
२०	मेणबत्ती		Candles
२१	कढई		Frying Pan
२२	शटल		Shuttle
२३	शिटी		Whistle
२४	फलंदाज		Batsman

मुक्त चिन्हांची यादी

अ. क्र.	मराठी नाव	चिन्ह	इंग्रजी नाव
२५	छताचा पंखा		Ceiling Fan
२६	गॅस सिलेंडर		Gas Cylinder
२७	पत्रपेटी		Letter Box
२८	पाटी		Slate
२९	बॅटरी टॉर्च		Battery Torch
३०	कोट		Coat

मुक्त चिन्हांची यादी

अ. क्र.	मराठी नाव	चिन्ह	इंग्रजी नाव
३१	काचेचा पेला		Glass Tambler
३२	मका		Maize
३३	स्टुल		Stool
३४	फळा		Black Board
३५	नारळ		Coconut
३६	हारमोनियम	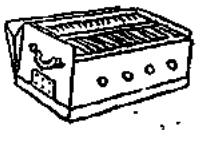	Harmonium

मुक्त चिन्हांची यादी

अ. क्र.	मराठी नाव	चिन्ह	इंग्रजी नाव
३७	नगारा		Nagara
३८	टेबल	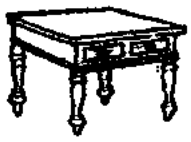	Table
३९	पाव		Bread
४०	कंगवा		Comb
४१	हॅट		Hat
४२	अंगठी		Ring

मुक्त चिन्हांची यादी

अ. क्र.	मराठी नाव	चिन्ह	इंग्रजी नाव
४३	टेबल लॅम्प		Table Lamp
४४	ब्रीफकेस		Brief Case
४५	कपबशी		Cup and Saucer
४६	आइस्क्रीम		Ice Cream

मुक्त चिन्हांची यादी

अ. क्र.	मराठी नाव	चिन्ह	इंग्रजी नाव
४७	रोडरोलर	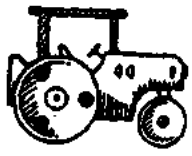	Road Roller
४८	दुरदर्शनसंच	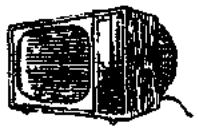	Television

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांचे आदेशानुसार,

शेखर चन्ने,
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

ON BEHALF OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, PRINTED AND PUBLISHED BY SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI, PRINTED AT GOVERNMENT CENTRAL PRESS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004 AND PUBLISHED AT DIRECTORATE OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004, EDITOR : SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI.

दि. १८.१०.२०१६ नंतर नोंदणी झालेल्या पक्षांची नावे		
अ.क्र.	पक्षाचे नाव	पत्ता
१	स्वाभिमानी माढा तालुका विकास आघाडी	मुकूंदनगर, करमाळा रोड, बुध्दविहार रोड, कुर्डूवाडी, ता. माढा, जिल्हा सोलापूर
२	संभाजी ब्रिगेड	१३ अपुर्वा कॉम्प्लेक्स जामखेड रोड,, कॅम्प पोस्ट ऑफिस एरीया,जामखेड रोड, अहमदनगर ४१४००१
३	म्हसवड परिवर्तन पॅनल	सुयश बिल्डिंग, दहीवाडी कॉलेज शेजारी ,दहीवडी वडुज रोड, दहीवडी ता. माण, जिल्हा सातारा, महाराष्ट्र ४१५५०८
४	तळेगाव शहर सुधारणा व विकास समिती	३४, शुभम कॉम्प्लेक्स तळेगाव दाभाडे (स्टेशन), ता. वडगांव मावळ, जिल्हा पुणे
५	जनविकास आघाडी	२२२ रिंगरोड, माजलगाव, ता. माजलगाव , जिल्हा बीड ४३१ १३१ (महाराष्ट्र राज्य)
६	जय मातृभुमी पक्ष	द्वारा सुनिल देवराम बाविस्कर, बौध्द वाडा, भादली बु.ता. जिल्हा जळगांव
७	नॅशनल सोशालिस्ट पार्टी	द्वारा: सिध्दीविनायक कन्सट्रक्शन, काकडे कॉर्नर, इंद्रायणी कॉलेज जवळ, गाळा क्रमांक ३, तळेगाव दाभाडे, जिल्हा पुणे-४१०५०७
८	जगताप बागल शहर विकास आघाडी, करमाळा	सटवाई फार्म हाऊस, बायपास रोड, करमाळा, ता. करमाळा, जिल्हा सोलापूर
९	विकासमहर्षी रायभानजी जाधव विकास आघाडी	पांडे स्क्वेअर बिल्डिंग, पिशोर नाका, कन्नड, ता. कन्नड, जिल्हा औरंगाबाद, महाराष्ट्र राज्य ४३११०३
१०	शहर विकास पक्ष	द्वारा पंडीतराव परशराम शिंदे, मानसिंगका बिल्डिंग बस स्टॅन्ड रोड, पाचोरा, ता. पाचोरा, जिल्हा जळगांव
११	शहर विकास आघाडी, मानवत	मेनरोड, मानवत, ता. मानवत, जिल्हा परभणी

अ.क्र.	पक्षाचे नाव	पत्ता
१२	राजर्षी शाहु नगर विकास आघाडी, इचलकरंजी	१०/१२ शहापूर रोड, विक्रमनगर, इचलकरंजी, ता. हातकणंगले, जिल्हा कोल्हापूर
१३	कारंजा - मानोरा विकास आघाडी	द्वारा: दत्ताराज उत्तमराव डहाके, वार्ड क्र.३०, कारंजा, ता. कारंजा, जिल्हा वाशिम
१४	लोकविकास मंच, शहादा	प्रभात तुपबाजार, मेनरोड शहादा, ता. शहादा, जिल्हा नंदुरबार ४२५४०९
१५	परंडा विकास आघाडी, परंडा	१-१३२/१, चेतक हॉटेल जवळ, राजापुर गल्ली, मंडई पेठ, ता. परांडा, जिल्हा उस्मानाबाद
१६	जनहित विकास पक्ष	७४६/४, नविन बस स्टॅन्ड समोर, लातूर रोड, तुळजापूर, ता. तुळजापुर, जिल्हा उस्मानाबाद
१७	दर्यापूर बहुजन विकास आघाडी	द्वारा प्रदिप गोपालजी मलीये, R/O कुसूमांजली, शिवाजी नगर, बनोसा, तालुका दर्यापूर, जिल्हा अमरावती
१८	लोकसेवा शहर विकास आघाडी	११६, बुधवार पेठ, कराड, जिल्हा सातारा
१९	यशवंत विकास आघाडी, कराड	प्लॉ.नं.६१/ब, नगरपरिषद मिळकत क्र.१९० अ, शनिवार पेठ, कराड, जिल्हा सातारा
२०	आंबेडकराईट पार्टी ऑफ इंडिया	API, सेन्ट्रल सेक्रेटरीयट : प्लॉट नं. १६७२, नवबुध्द विहार जवळ, नारा रोड, इंदोर (वरपाखड), नागपूर ४४००१४
२१	पलुस शहर स्वाभिमानी विकास आघाडी, पलुस	संग्राम भवन, डॉ. पतंगराव कदम औद्योगिक वसाहत, प्लॉट नं. १८७/१, तालुका पलुस, जिल्हा सांगली
२२	क्रेद्रिय जनविकास पार्टी	द्वारा १७९, आयुर्वेदिक लेआऊट, उमरेड रोड, जिल्हा नागपूर, महाराष्ट्र ४४० ०२४

अ.क्र.	पक्षाचे नाव	पत्ता
२३	मलकापूर मतदार संघ विकास आघाडी	द्वारा : शिवचंद तेजराव तायडे, बस स्टॅन्ड मागे मलकापुर, ता. मलकापूर, जिल्हा बुलडाणा
२४	बंडखोर सेना	इंदिरा कॉलनी (तासगांव रोड), पेठ वडगांव, ता. हातगणंगले, जिल्हा कोल्हापूर
२५	मंगरूळपीर शहर विकास आघाडी	द्वारा अशोक महादेव परळीकर, वॉर्ड क्र.१३, मंगळूरवीर, तालुका मंगरूळपीर, जिल्हा वाशिम
२६	विश्व इंडियन पार्टी (व्ही.आय.पी.)	द्वारा नामदेव खंडु पाटील, स.न. १९/१, प्लॉट नं.७ (गणेश कॉलनी), शिरपूर, ता. शिरपूर, जिल्हा धुळे
२७	जनतावादी काँग्रेस पार्टी	घर नं.५७९, असुर्डे (पिंपळवाडी), ता. चिपळूण, रत्नागिरी - ४१५ ६०५
२८	करमाळा शहर विकास आघाडी	७३३, सावंत गल्ली, करमाळा, ता. करमाळा, जिल्हा सोलापूर
२९	शहर विकास आघाडी, कोल्हापूर जिल्हा	१९/१५८/ कमला नेहरू हौसिंग सोसायटी,इचलकरंजह ता. हातकणंगले, जिल्हा कोल्हापूर पिन ४१६११५
३०	मँचेस्टर विकास आघाडी, इचलकरंजी	दद्वारा श्री. सागर चाळके ११६२, लंगोटे मळा, इचलकरंजी, ता. हातकणंगले, जिल्हा कोल्हापूर - ४१६११५
३१	भारतीय युवा सेना	घर नं. १-४०७, कसबा विभाग, किल्ले धारूर, ता. धरूर, जिल्हा बीड (महाराष्ट्र) ४३१ ४२४
३२	पी. के. अण्णा पाटील लोकशाही आघाडी	७१, विद्याविहार, मोहीदे, तालुका शहादा, जिल्हा नंदूरबार
३३	संताजी बहुजन विकास मंच, काटोल, जिल्हा नागपूर	द्वारा रविन्द्र दामोधरराव येणूरकर, गळपूरा चौक, काटोल, ता. काटोल, जिल्हा नागपूर

अ.क्र.	पक्षाचे नाव	पत्ता
३४	इचलकरंजी सुधारणा पार्टी, इचलकरंजी	द्वारा : मिश्रीलाल गोपीकिसन जाजू, ४०४ , अपना बाझार रोड, कापड मार्केट, इचलकरंजी, ता. हातकणंगले, जिल्हा कोल्हापूर ४१६११५
३५	जनहित लोकशाही पार्टी	रूम नं. ४१/३, गावदेवी रोड, पावणेगाव, नवी मुंबई, महाराष्ट्र ४००७०५
३६	भारतीय संग्राम परिषद	भारतीय संग्राम परिषद, २०, साईदर्शन सोसायटी, रोड नं. ७, आकृती ट्रेड सेंटरजवळ, एम. आय. डी. सी. अंधेरी (पूर्व), मुंबई - ४०० ०९६
३७	जय जनसेवा पार्टी	१४/४३, सामाजी चौक इचलकरंजी, ता. हातकणंगले, जिल्हा कोल्हापूर, पिन ४१६११५
३८	भुसावळ शहर विकास आघाडी	जय सियाराम कॉम्प्लेक्स, शनि मंदीर वॉर्ड, भुसावळ, ता. भुसावळ, जिल्हा जळगांव ४२५ २०१
३९	टिपु सुलतान सेना	शेख सादेक मुनीरोद्दीन, अतार हाऊस, करबला बेसच्या जवळ, रविवार पेठ, अंबाजोगाई, ता. अंबाजोगाई, जिल्हा बीड पीन ४३१५१७
४०	आपला माणूस आपली आघाडी	रायगड जनसंपर्क कार्यालय, मु. चाळकवाडी, पो. पिंपळवाडी, ता. जुन्नर, जिल्हा पुणे, पिन ४१२ ४१२
४१	विदर्भ माझापाटी	इंद्रजित आमगांवकर, २०३७, पोस्ट- उबाळी, तह. कळमेश्वर, जिल्हा नागपूर
४२	कोल्हापूर जिल्हा ताराराणी विकास आघाडी	द्वारा- श्री. रमेश वसंत वाघेला, रा. वॉर्ड नं.६,घर नं २०६७, धनगर माळ, (शिवनगर)कोरोची,ता. हातकणंगले, जिल्हा कोल्हापूर
४३	रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया (खोब्रागडे)	द्वारा - श्री. योगेश जांभूळकर, १७९, कपील नगर, नागपूर, जिल्हा नागपूर ४३३०२६

अ.क्र.	पक्षाचे नाव	पत्ता
४४	आंबेडकरवादी रिपब्लिकन पार्टी	ईश्वरबाबू घांगळे, घांगळे लॉन व सभागृह, राष्ट्रभाषेच्या मागे, नागरी बँक कॉलनी, जिल्हा वर्धा
४५	खानदेश विकास आघाडी	६/३, खान्देश मिल शॉपिंग कॉम्प्लेक्स, जिल्हा जळगांव ४२५००१
४६	डेमोक्रेटिक सेक्यूलर पार्टी	कोहिनूर बेकरी, उमरेड रोड, ताजाबाद, औलिया नगर, जिल्हा नागपूर ४४० ०२४
४७	रिपब्लिकन पक्ष (खोरिपा)	८/९, एन्सा हटमेंटस, आझाद मैदान, मुंबई महानगरपालिकेसमोर, फोर्ट, मुंबई १
४८	गोंडवाना गणतंत्र पार्टी	रा.पा.पत्ता : मु.पो.तिवरता,ता. तानारवार, जिल्हा कोरबा, छत्तीसगड राज्य मु.का.पत्ता : शिवशक्तीनगर, तपस्या विद्यालयाजवळ, मानेवाडा, रिंगरोड, नागपूर
४९	इंडियन युनियन मुस्लीम लीग	ताज नगर नं.२ मस्जिदजवळ, जिल्हा अमरावती ४४४६०१
५०	कोणार्क विकास आघाडी	कोणार्क विकास आघाडी, पहिला माळा, मनोहर पॅलेस, सपना टॉकीजच्या मागे, उल्हासनगर, जिल्हा ठाणे ४२१००३
५१	पीस पार्टी	रा.पा.पत्ता : जोहरा कॉम्प्लेक्स, बरहलगंज, गोरखपूर, उत्तरप्रदेश . मु.का.पत्ता : ८७ वा लेव्हल १, डीनसेंटर, एस.व्ही. रोड, जागेश्वरी (प.), जिल्हा मुंबई उपनगर
५२	नेताजी काँग्रेस सेना	रंगा बिल्डिंग, सर्वे नं. १२३, संतोषनगर, कात्रज, जिल्हा पुणे ४११ ०४६
५३	रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया (एकतावादी)	रा.पा.पत्ता: बी-९/६६७, देवनगर, करोल बाग, नवीदिल्ली ११०००५. मु.का. पत्ता : इंदिसे निवासासमोर, शास्त्रीनगर, पोखरण रोड नं. १, पो.जे.के.ग्राम, जिल्हा ठाणे (प) ४०० ६०६

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक - एसईसी-२००९/प्र.क्र.४९/का.११,
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक-४ फेब्रुवारी, २०१२.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाने राज्यातील महानगरपालिका, नगर परिषदा/नगर पंचायती, जिल्हा परिषदा/पंचायत समित्या या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी निवडणूक चिन्हांचे आरक्षण व वाटप करण्यासंदर्भात दिनांक- ३१/३/२००९ रोजी महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश, २००९ जारी केलेले आहेत. या आदेशातील परिच्छेद-८ मध्ये नोंदणीकृत राजकीय पक्षांद्वारे उभ्या करण्यात येणाऱ्या उमेदवारांना व अपक्ष उमेदवारांना चिन्हांची निवड व चिन्ह वाटप करण्यासंदर्भात तरतूद करण्यात आलेली आहे. तथापि सदर आदेशानंतर बृहन्मुंबई महानगरपालिका वगळून इतर महानगरपालिका तसेच नगर परिषदा/नगर पंचायतींमध्ये बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दती लागू करण्यात आली. परिणामी, एका प्रभागात एकापेक्षा जास्त जागांसाठी मतदान घेण्यात येते. त्यामुळे या निवडणुकीमध्ये अमान्यताप्राप्त पक्षाद्वारे उभ्या करण्यात येणारे उमेदवार तसेच अपक्ष उमेदवारांना चिन्ह वाटप करण्यासंदर्भातील कार्यपध्दती विहित करून देणे आवश्यक झाले आहे. सबब, उपरोक्त आदेशातील परिच्छेद-८ च्या खालील पुढे नमूद केल्याप्रमाणे परंतुक समाविष्ट करण्यात येत आहे:-

परिच्छेद-८ च्या खालील परंतुक

परंतु, बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दतीनुसार निवडणुकीमध्ये अमान्यताप्राप्त पक्षाद्वारे उभे करण्यात येणारे उमेदवार तसेच अपक्ष उमेदवारांना चिन्ह वाटप करताना पुढील कार्यपध्दतीचा अवलंब करण्यात यावा:-

(१) चिन्ह वाटप करताना प्रभागनिहाय चिन्हांचे वाटप होईल. प्रभागातील सर्व जागांकरिता चिन्हांचे वाटप एकाच वेळी सुरू होईल.

(२) एकच चिन्ह एका प्रभागातील जागांवर अग्रक्रमानुसार एकापेक्षा जास्त नोंदणीकृत अमान्यताप्राप्त राजकीय पक्षाच्या उमेदवारांनी मागितले असेल तर, त्या चिन्हाचे वाटप कोणत्या पक्षाच्या उमेदवारास करावे हे सोडतीने निश्चित करण्यात येईल.

(३) त्यानुसार एखाद्या प्रभागात एखादे चिन्ह एका नोंदणीकृत अमान्यताप्राप्त पक्षाच्या उमेदवारास वाटप केल्यानंतर ते चिन्ह त्याच प्रभागातील दुसऱ्या जागेवरील त्याच पक्षाच्या अन्य उमेदवारास त्याच्या मागणीनुसार वाटप करता येईल. मात्र अन्य पक्षाच्या उमेदवारास अथवा अपक्ष उमेदवारास ते चिन्ह त्याच प्रभागात देता येणार नाही.

(४) अशा प्रकारे नोंदणीकृत अमान्यताप्राप्त राजकीय पक्षाना चिन्हाचे वाटप केल्यानंतर अपक्ष उमेदवाराना चिन्हाचे वाटप करताना एका प्रभागातील जागांवर अग्रक्रमानुसार एकच चिन्ह एकापेक्षा जास्त अपक्ष उमेदवारांनी मागितले असल्यास त्या चिन्हाचे वाटप कोणत्या अपक्ष उमेदवारास करावे हे सोडतीने निश्चित करण्यात येईल. मात्र कोणत्याही परिस्थितीत एकच चिन्ह एकाच प्रभागात एकापेक्षा जास्त अपक्ष उमेदवारांना देण्यात येणार नाही.

(५) प्रभागातील नोंदणीकृत अमान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष अथवा अपक्ष उमेदवारांना मुक्त चिन्हे, वाटप करण्याकरिता कमी पडत असतील तर अशा परिस्थितीत निवडणूक निर्णय अधिकारी गरजेनुसार नवीन चिन्हांचा अंतर्भाव करून त्या चिन्हाचे उमेदवारांना वाटप करतील व तसे राज्य निवडणूक आयोगास कळवतील.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(डॉ. अ. द. कोल्हे)
उप सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी,

207

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

निवडणूक तात्काळ

क्रमांक-रानिआ/मनपा/२००६/प्र.क्र.१९/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ६ जानेवारी, २००७.

प्रति,
आयुक्त,
महानगरपालिका,
बृहन्मुंबई, ठाणे, उल्हासनगर, पुणे, पिंपरी-चिंचवड,
सोलापूर, नाशिक, अकोला, अमरावती, नागपूर

विषय:- राजकीय पक्षाद्वारे उभे करण्यात येणारे उमेदवार

राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे लक्षात आले आहे की, बऱ्याचदा महानगरपालिका निवडणुकांमध्ये एकाच पक्षाद्वारे एकाच प्रभागात एकापेक्षा अनेक उमेदवारांना पक्षातर्फे ए व बी फॉर्म देण्यात येतात. त्यावेळी असा संभ्रम निर्माण होतो की, कोणत्या उमेदवारास पक्षाचा उमेदवार म्हणून जाहीर करावा. त्याबाबत राज्य निवडणूक आयोग असे स्पष्टीकरण देत आहे की, ज्यावेळी पक्षाद्वारे एकापेक्षा जास्त उमेदवारांना ए व बी फॉर्म देण्यात येतात त्यावेळी जर त्या पक्षाने **उमेदवारी अर्ज सादर करण्याच्या शेवटच्या दिवशी** दुपारी ३.०० वाजेपर्यंत नेमक्या कोणत्या उमेदवाराला उमेदवारी दयावयाची असे पत्र संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांकडे दिले असेल तर त्या उमेदवारांना त्या पक्षाची उमेदवारी देण्यात यावी. जर असे पत्र शेवटच्या दिवशी दुपारी ३.०० वाजेपर्यंत दिले नसेल तर ज्या उमेदवाराने सर्वप्रथम उमेदवारी अर्ज दाखल केला असेल त्यालाच पक्षाचा अधिकृत उमेदवार मानण्यात यावे. ही बाब सर्व निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या लक्षात आणून दयावी.

दिनांक- ५ जानेवारी, २००७ रोजी निर्गमित करण्यात आलेले पत्र अधोरेखित केलेल्या भागाऐवजी उमेदवारी अर्ज मागे घेण्याच्या शेवटच्या दिवशी असा झाला होता. त्यामुळे दिनाक- ५ जानेवारी, २००७ चे पत्र रद्द समजण्यात यावे.

(नन्द लाल)
आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग

२०७

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-एसईसी/२००९/सीआर-४९/का-११
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ५/०२/२०१२

वाचा :- १. आयोगाचे आदेश क्र. क्रमांक-एसईसी/आरपीपी/२००९/सीआर-४९/का-११, दि.३१ मार्च,२००९

२. आयोगाचे आदेश क्र. क्रमांक-एसईसी/२००९/सीआर-४९/का-११, दि.४ फेब्रुवारी,२०१२

परिपत्रक

राज्य निवडणूक आयोगाच्या दि. ३१ मार्च, २००९ व दि. ४ फेब्रुवारी, २०१२ च्या आदेशांमध्ये स्थानिक स्वराज्य संस्थांची निवडणूक (ग्रामपंचायत निवडणूक वगळून) लढविणाऱ्या उमेदवाराद्वारे चिन्हाची निवड व त्यांना चिन्ह वाटप करण्यासंदर्भातील कार्यपध्दती विहित करुन देण्यात आलेली आहे. यासंदर्भात संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडून वेळोवेळी उपस्थित करण्यात येणाऱ्या मुद्दयांवर पुढीलप्रमाणे स्पष्टीकरण देण्यात येत आहे :-

निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराने नामनिर्देशनपत्रात त्याला राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत केले असल्याबाबत घोषणा केलेली असेल तर व त्याने जिल्हा परिषद व पंचायत समित्यांच्या बाबतीत नमुना २ (अ) व २ (ब) व महानगरपालिका, नगर परिषदा व नगर पंचायतींच्याबाबतीत जोडपत्र १ व २ विहित कालावधीत सादर केले असल्यास अशा उमेदवारास या राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत केले असल्याचे समजले जाते. एखाद्या उमेदवाराने एकापेक्षा जास्त नामनिर्देशनपत्र दाखल केली असल्यास व त्यामध्ये एकापेक्षा जास्त राजकीय पक्षातर्फे पुरस्कृत केले असल्याबाबत नामनिर्देशनपत्रात घोषणा केली असल्यास किंवा अपक्ष

उमेदवार म्हणून एकापेक्षा जास्त नामनिर्देशनपत्र दाखल केली असल्यास पुढीलप्रमाणे कार्यपध्दती अवलंबण्यात यावी :-

१) एकाच उमेदवाराने एकापेक्षा जास्त राजकीय पक्षांची नमुना २ (अ) व २ (ब) किंवा यथास्थिती जोडपत्र १ व २ सादर केले असल्यास नामनिर्देशनपत्र मागे घेण्याच्या शेवटच्या दिवशी विहित वेळेत एक राजकीय पक्ष वगळता अन्य राजकीय पक्षाने लेखी सूचना देऊन नमुना २ (ब) किंवा यथास्थिती जोडपत्र २ मागे घेतले असल्यास त्या उमेदवारास ज्या पक्षाने नमुना २ (ब) किंवा जोडपत्र २ मागे घेतलेले नाही त्या पक्षाचा अधिकृत उमेदवार असल्याचे मानण्यात यावे.

२) जर नामनिर्देशनपत्र मागे घेण्याच्या शेवटच्या दिवशी विहित कालावधीनंतर दोन किंवा त्यापेक्षा जास्त राजकीय पक्षाने दिलेले नमुना २ (ब) किंवा यथास्थिती जोडपत्र २ शिल्लक राहिले असल्यास त्या उमेदवाराने तो कोणत्या पक्षातर्फे निवडणूक लढवू इच्छितो याबाबत लेखी दिल्यास त्याला त्या पक्षाचा अधिकृत उमेदवार असल्याचे मानण्यात यावे.

३) जर वरील अ.क्र. २ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे एखाद्या उमेदवाराने तो कोणत्या पक्षातर्फे निवडणूक लढवू इच्छितो याबाबत लेखी न दिल्यास त्याने प्रथम ज्या पक्षाच्यावतीने नामनिर्देशनपत्र दाखल केले असेल त्या राजकीय पक्षाचा तो अधिकृत उमेदवार आहे असे मानण्यात यावे.

४) एखाद्या उमेदवाराने अपक्ष उमेदवार म्हणून एकापेक्षा जास्त नामनिर्देशनपत्र दाखल केली असल्यास चिन्ह वाटप करतांना त्याने प्रथम दाखल केलेल्या वैध नामनिर्देशनपत्रात नमूद केलेला चिन्हांचा पसंतीक्रम विचारात घेण्यात यावा.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(डॉ. अशोक कोल्हे)
उप सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व महानगरपालिका आयुक्त.

प्रकरण ४

आचारसंहिता

प्रकरण ४

आचारसंहिता

सर्वसाधारण सूचना

राज्य निवडणूक आयोगाने आचारसंहितेसंदर्भात वेळोवेळी आदेश / निदेश / सूचना जारी केल्या आहेत. त्याचा काळजीपूर्वक अभ्यास करुन आचारसंहितेचा भंग होणार नाही याची खबरदारी घ्यावी. राज्य निवडणूक आयोगाने आचारसंहितेसंदर्भात **आदेश क्रमांक -रानिआ/नप-२०१६/प्र.क्र.३१/का-०६, दिनांक १४ ऑक्टोबर २०१६** अन्वये सर्वसाधारण सूचना जारी केल्या आहेत. त्याचप्रमाणे यासंदर्भातील इतर महत्वाचे आदेश खालीलप्रमाणे आहेत :-

१. मालमत्ता विद्रुपीकरण यासंदभातील पत्र क्रमांक-एसईसी-१०९५/सीआर-२५/९५/पीआर, दिनांक २१ जानेवारी, १९९५.

२. मद्यविक्री वरील बंदीबाबत - राज्य निवडणूक आयोगाचे निदेश क्रमांक-एसईसी१०९५/सीआर-१/९५/डेस्क-३, दिनांक ७ मार्च, १९९५.

३. उमेदवाराने निवडणुकीमध्ये करावयाच्या खर्चाची मर्यादा व यासंदर्भात सादर करावयाची विवरणपत्रे क्रमांक-एसईसी-१०९५/१०१/डेस्क-३, दिनांक ७ फेब्रुवारी, १९९५.

४. उमेदवार व राजकीय पक्ष यांनी निवडणूक खर्चाचा हिशोब देण्यासाठी वेळ (Time) आणि रित (Manner) निश्चित करण्याबाबत तसेच स्वतंत्र बँक खात्यामार्फत निवडणूक खर्च करण्याबाबत सविस्तर आदेश क्र.रानिआ/२०१६/उनिख/प्र.क्र.१३/ संगणकीकरण कक्ष, दि.१५/१०/२०१६.

५. उमेदवार व राजकीय पक्षांच्या निवडणूक खर्चाबाबतची विवरणपत्रे व शपथपत्रे यांचे नमुने तसेच प्रचलित दर निश्चित करण्याबाबतचे नमुने विहित करण्याबाबत आदेश क्रमांक-रानिआ-२०१६/प्र.क्र.१३/का-सं.कक्ष, दिनांक २५/१०/२०१६.

६. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००६/प्र.क्र.१७/का-५, दिनांक ३० जुलै, २०११ अन्वये उमेदवाराने निवडणुकीमध्ये करावयाच्या खर्चाची मर्यादा खालीलप्रमाणे विहित आहे :-

अ.क्र.	स्थानिक स्वराज्य संस्था	उमेदवाराने करावयाच्या खर्चाची मर्यादा
१	अ-वर्ग- मुंबई महानगरपालिका	रुपये ५.०० लाख
२	ब-वर्ग-पुणे व नागपूर महानगरपालिका	रुपये ४.०० लाख
३	क-वर्ग-पिंपरी-चिंचवड, ठाणे, नाशिक, नवी मुंबई व कल्याण-डोंबिवली महानगरपालिका	रुपये ४.०० लाख
४	ड- वर्ग उपरोक्त महानगरपालिका वगळून इतर सर्व महानगरपालिका	रुपये ३.०० लाख

७. निवडणुकांकरिता पक्षाने केलेला खर्च सादर करणेबाबत आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००६/प्र.क्र.१७/का-५, दिनांक- २८ डिसेंबर, २००६.

८. ३० दिवसांच्या कालावधीमध्ये खर्च सादर न केल्यास अशा उमेदवारांना अनर्ह ठरविण्याबाबतची अधिसूचना दिनांक २९/९/२००८.

९. महानगरपालिका निवडणुकांमध्ये खर्चाचा हिशोब सादर न केल्यामुळे अनर्ह ठरविलेल्या उमेदवारांचा तपशील आयोगाच्या mahasec.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर वेळोवेळी अपलोड करण्यात येतो.

१०. निवडणूक लढविणा-या उमेदवाराने (बिनविरोध निवडून आलेल्या उमेदवारानेसुध्दा) दैनंदिन खर्चाचा हिशोब तसेच निवडणूकीचा निकाल जाहीर झाल्याच्या तारखेपासून ३० दिवसांच्या आत एकत्रित खर्चाचा तपशिल संबंधित महानगरपालिका आयुक्त किंवा महानगरपालिका आयुक्त प्राधिकृत करतील अशा उपायुक्त दर्जापेक्षा कमी नसलेल्या अधिकाऱ्याकडे सादर करावयाचा आहे. खर्चाचा हिशोब सादर न केलेल्या उमेदवारांना अनर्ह ठरविण्याचे अधिकार विभागीय आयुक्तांना प्रदान करण्यात आले आहेत. यासंदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/नप-२००९/प्र.क्र.१३/का.५ व का.६, दि.०५/०६/२०१० तसेच क्र.रानिआ/नप २०१५/ प्र.क्र.१०/का.०६, दि.१०.०८.२०१५ नुसार आदेश काढण्यात आलेले आहेत.

११. ध्वनीक्षेपकाच्या वापराबाबत - राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक-एसईसी-१०९५ /सीआर-९/९५/डेस्क-३, दिनांक १८ मार्च १९९५.

१२. पोस्टर्स व पॅम्प्लेटच्या छपाई व प्रसिध्दीवरील निर्बंध यासंदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक -एसईसी-१०९५ /सीआर-७७/९५/डेस्क-३, दि. २८ ऑगस्ट १९९५.

१३. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक-एसईसी/जीईएन-२००२/सीआर-१०/डी-१०, दिनांक २५ जानेवारी, २००२ व क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.३/का-५, दिनांक ११/१/२०१२ अन्वये झेंडावंदन करण्यासंदर्भात सूचना देण्यात आल्या आहेत.

१४. मतदानाच्या दिवशी उमेदवार व त्याचा निवडणूक प्रतिनिधी, राजकीय पक्षांचे नेते व कार्यकर्ते या सर्वांना मिळून एकच वाहन वापरण्याबाबतचे आदेश क्रमांक-एसईसी/जीईएन-११९८/प्र.क्र.१/का-३, दिनांक ६/१/१९९८.

१५. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र.१/का-५, दिनांक ६ जानेवारी, २००९ अन्वये निवडणुकांशी संबंधित कोणतीही जाहिरात इलेक्ट्रॉनिक प्रचार माध्यमांमार्फत टेलिव्हिजन वाहिन्या, केबल नेटवर्क, आकाशवाणी इत्यादीमार्फत दाखवावयाची असल्यास त्यास महानगरपालिका/जिल्हाधिकारी स्तरावर राज्य निवडणूक आयोगाच्या समक्रमांकाच्या दिनांक २२ डिसेंबर, २०११ च्या आदेशान्वये गठीत केलेल्या समितीकडून प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक आहे.

१६. राज्य निवडणूक आयोगाने आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र.१/का-५, दिनांक १६/१/२०१२ अन्वये प्रसिध्दी माध्यमांमध्ये येणाऱ्या पेड न्यूजबाबत कशा प्रकारे कार्यवाही करावी याबाबत सूचना दिल्या आहेत.

१७. उमेदवारांनी प्रचार फेरीमध्ये किती वाहने वापरावीत याबाबत आदेश क्रमांक-रानिआ/जिपपंस-२०१६/प्र.क्र.३१/का-७, दिनांक १९ नोव्हेंबर, २०१६ अन्वये सूचना दिल्या आहेत. त्यानुसार जास्तीत जास्त १० वाहने वापरता येतात. यामध्ये ३ वाहने चार चाकी अथवा तीन चाकी व इतर दुचाकी असू शकतील.

१८. प्रचाराकरिता आलेल्या व्यक्तींनी ते मतदार नसल्यास प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या हद्दीमध्ये वास्तव्य न करण्याबाबत आयोगाच्या क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र.४/का-५, दिनांक ९/४/२०१० अन्वये आदेश निर्गमित करण्यात आलेले आहेत.

१९. राज्य निवडणूक आयोगाचे परिपत्रक क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.२६/का-५, दिनांक २३/१२/२०११ अन्वये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीच्या प्रचारामध्ये प्राण्यांचा वापर करण्यास प्रतिबंध करण्याबाबत आदेश काढले आहेत.

२०. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००७/प्र.क्र.६/का-५, दिनांक ४/२/२०१२ अन्वये मतदान केंद्र व आजूबाजूच्या परिसरातील उमेदवारांचा प्रवेश व निवडणूक काळात उमेदवारांची उघडावयाची प्रचार कार्यालये याबाबत सुधारित आदेश देण्यात आलेले आहेत.

२१. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.१७/का-५, दिनांक ८/११/२०११ अन्वये निवडणुकांदरम्यान महत्वाचे राजकीय पुढारी (Star Campaigners) यांनी केलेल्या प्रचार दौऱ्यावरील प्रवास खर्चास उमेदवारांच्या निवडणूक खर्चामधून वगळण्याबाबत आदेश देण्यात आले आहेत.

२२. जाहीर प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर उमेदवार मतदान केंद्राच्या १०० मीटर बाहेर मतदारांना भेटून तसेच घरोघरी जाऊन प्रचार करू शकतील. मात्र माईकचा वापर करता येणार नाही आणि समूहाने फिरता येणार नाही. क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.३/का-५, दिनांक १४/२/२०१२ अन्वये आदेश देण्यात आले आहेत.

२३. आचारसंहिता लागू असलेल्या क्षेत्रात नियोजन समितीची बैठक न घेण्याबाबत आयोगाचे आदेश क्रमांक-रानिआ/ग्रापनि-२०१२/प्र.क्र.६/का-८, दिनांक २१/८/२०१२.

२४. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांपूर्वी स्वेच्छा निधीतून (Discretionary Grant) खर्च करण्यावर निर्बंध घालण्यासंदर्भातील आदेश क्रमांक-रानिआ-२०१६/लोस्वेनि/प्र.क्र.१२/सं.कक्ष, दिनांक ५/१०/२०१६.

२५. सुरक्षा रक्षक पुरविण्यात आलेल्या व्यक्तीस तसेच लोकप्रतिनिधीस निवडणूक प्रतिनिधी, मतदान प्रतिनिधी वा मतदान प्रतिनिधी न नेमण्याबाबत आदेश क्रमांक-रानिआ/जिपपंस/२०१६/प्र.क्र.२३/का-७, दिनांक१९/१०/२०१६.

२६. आचारसंहितेच्या कालावधीत उमेदवार /राजकीय पक्ष यांना सभा/प्रचाराकरिता विविध परवानग्या देण्याकरिता "एक खिडकी योजना" राबविण्याबाबत आदेश क्रमांक-रानिआ/जिपपंस/२०१६/प्र.क्र.३०/का-७, दिनांक २३/११/२०१६.

२७. निवडणूक नियंत्रण समितीने जप्त केलेल्या रोकड रकमा परत करण्यापूर्वी आयोगाची मान्यता घेण्याबाबत पत्र क्रमांक-रानिआ/नप-२०१६/प्र.क्र४२/का-६, दिनांक २४/११/२०१६.

RNI No. MAHBIL/2009/31748
Reg. No. MCS/174/2016-18

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग एक-अ—मध्य उप-विभाग

वर्ष २, अंक ६१(२)] शुक्रवार, ऑक्टोबर १४, २०१६/आश्विन २२, शके १९३८ [पृष्ठे ३४, किंमत : २६.००

असाधारण क्रमांक १००

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर, मादाम कामा रोड,
मुंबई ४०० ०३२, दिनांक १४ ऑक्टोबर २०१६

क्रमांक रानिआ/नप-२०१६/प्र. क्र. ३१/का-६.— भारतीय संविधानातील तरतुदीनुसार निवडणुका निर्भय, मुक्त व पारदर्शक वातावरणात व्हाव्यात यासाठी राजकीय पक्ष व उमेदवार यांच्या वर्तणुकीकरिता सर्वप्रथम १९६० साली केरळ विधानसभा निवडणुकीच्यावेळी काही मार्गदर्शक तत्वे निश्चित करण्यात आली. याचा प्रभावी परिणाम लक्षात घेता ह्यात आवश्यकतेप्रमाणे सुधारणा करण्यात आली असून, आता ही आदर्श आचासंहिता सर्व निवडणुकांसाठी वापरली जाते.

२. आचारसंहिता ही लोकसभा व विधानसभेने पारित केलेला अधिनियम नसून, निवडणूक काळात राजकीय पक्ष व उमेदवार यांची आदर्श वर्तणूक कशी असावी, याबाबत राजकीय पक्षांनी स्वतःहून निश्चित केलेली मार्गदर्शक तत्वे आहे. (MCC is a set of norms for ideal conduct and behavior during elections, set of behavioral guidance for political parties and candidates. It is not a statute.) आदर्श आचारसंहिता जरी राजकीय पक्षांनी स्वतःहून निश्चित केलेला मापदंड असला तरीही त्याची प्रभावी अंमलबजावणी निवडणूक आयोगाकडून करण्यात येते आणि हे करताना संविधानाच्या अनुच्छेद ३२४ मध्ये उपलब्ध अधिकारांचा वापर करण्यात येतो.

३. भारतीय संविधानामध्ये १९९२ साली झालेल्या दुरुस्तीनुसार प्रत्येक राज्यात अनुच्छेद २४३-के व २४३-झेड- ए नुसार राज्य निवडणूक आयोगाची स्थापना करण्यात आली असून राज्यातील सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांचे अधीक्षण, संचालन व नियंत्रण यांची जबाबदारी त्यांचेवर (राज्य निवडणूक आयोग) सोपविण्यात आलेली आहे. मा.सर्वोच्च न्यायालयाने सिव्हिल अपिल क्र. ५७५६/२००५, (श्री. किशनसिंग तोमर विरुद्ध अहमदाबाद महानगरपालिका व इतर) या याचिकेमध्ये दिनांक १९ ऑक्टोबर २००६ रोजी दिलेल्या आदेशानुसार राज्य निवडणूक आयोग यांचे अधिकार, शक्ती व दर्जा भारत निवडणूक आयोगाच्या समकक्ष आहेत.

४. लोकसभा व विधानसभेच्या निवडणुकांप्रमाणेच स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका निर्भय, मुक्त व पारदर्शक होणे आवश्यक असल्याने राज्य निवडणूक आयोगाने लोकसभा व विधानसभेसाठी वापरण्यात येणारी आदर्श आचारसंहिता स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठीसुद्धा स्वीकारलेली आहे. याकरिता राज्य निवडणूक आयोगाने वेळोवेळी दिलेले सर्व आदेश एकत्रित करून आदेश क्रमांक स्थास्वसं- २०११/प्र.क्र.२५/का-०५, दिनांक २९ डिसेंबर २०११ रोजी काढले होते.

५. २०११ पासून झालेल्या नवीन घडामोडी, भारत व राज्य निवडणूक आयोगाने निर्गमित केलेले नवीन आदेश, इत्यादी या सर्व बाबींचा विचार करून वर नमूद दिनांक २९ डिसेंबर २०११ चे आदेश रद्द करुन आदर्श आचारसंहितेबाबत सुधारित आदेश खालीलप्रमाणे पारित करण्यात येत आहेत :—

आदेश

६.१ लोकसभा व विधानसभा निवडणुकीसाठी तयार करण्यात व वेळोवेळी सुधारण्यात आलेली आदर्श आचारसंहिता सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या (सार्वत्रिक व पोट) निवडणुकीकरिता लागू राहील. (महानगरपालिका, नगर परिषदा/नगर पंचायती, जिल्हा परिषदा/पंचायत समित्या व ग्रामपंचायती) (परिशिष्ट-१).

६.२ राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूक कार्यक्रम जाहीर केल्यापासून निवडणुकीचा निकाल जाहीर झाल्यापर्यंत ही आदर्श आचारसंहिता लागू राहील.

६.३ स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या ज्या ज्या क्षेत्रात निवडणुका असतील त्या त्या क्षेत्रामध्ये किंवा राज्य निवडणूक आयोग ठरवील त्या क्षेत्रामध्ये आचारसंहिता लागू राहील.

७. आदर्श आचारसंहितेद्वारे विनियमित होणारे मुख्य विषय खाली दर्शविल्याप्रमाणे आहेत.

(i) शांततापूर्ण आणि नियमबद्ध आचरण (Peaceful and orderly conduct)

(ii) समान संधी (Equal opportunity)

(iii) नागरिकांचा शांततेचा अधिकार (Right of citizens to peace)

(iv) प्रचाराकरिता पाळावयाची सभ्यता (Decorum in campaign)

(v) निवडणुकीमधील भ्रष्ट आचरण आणि निवडणूक विषयक गुन्हे प्रतिबंधित करणे (Preventing corrupt practices and electoral offences)

(vi) शासकीय यंत्रणा आणि पदाचा दुरुपयोग यावर प्रतिबंध (Preventing misuse of government machinery and position of power)

(vii) आचारसंहिता आणि शासन (MCC and Government).

८. आदर्श आचारसंहितेस न्यायालयाकडून न्यायालयीन आधार (Judicial Recognitions) प्राप्त झालेला आहे. यासंदर्भात मा.उच्च न्यायालय पंजाब आणि हरियाणा यांनी सीव्हिल रिट याचिका क्रमांक २७०/१९९७, दिनांक २७ मे १९९७ चे आदेश मध्ये उदा. दाखल दिले आहेत. (परिशिष्ट-२)

९. आदर्श आचारसंहितेच्या अंमलबजावणीसाठी वेगवेगळ्या सूचनांचे संकलन सोबत जोडले आहे. (परिशिष्ट-३)

१०.१ आदर्श आचारसंहितेच्या अंमलबजावणीची जबाबदारी नगर परिषद/नगर पंचायती, जिल्हा परिषद/पंचायत समिती व ग्रामपंचायतींकरिता संबंधित जिल्हाधिकारी व महानगरपालिकांकरिता महानगरपालिका आयुक्त यांची राहील.

१०.२ सर्व निवडणुका निर्भय, मुक्त व पारदर्शक वातावरणात होतील याकरिता निवडणुकांशी निगडित सर्व अधिकारी/कर्मचारी यांनी कोणत्याही पक्ष व उमेदवार यांची बाजू न घेता (प्रामुख्याने संत्तेमध्ये असलेल्या पक्षाबाबत) निष्पक्षपणे व नियमाप्रमाणे कामे करावीत. तसेच मतदारांवर विपरीत प्रभाव टाकणाऱ्या किंवा प्रलोभन देणाऱ्या सर्व योजना किंवा कृत्यांवर लक्ष ठेवून अंकुश ठेवावेत.

१०.३ जिल्हाधिकारी व महानगरपालिका आयुक्त यांनी परिशिष्ट-१ ते ३ येथील नमूद केलेले सिध्दांत लक्षात घेता आवश्यक ती कार्यवाही करावी. ज्या बाबींच्या संदर्भात स्पष्टता नसेल अशा बाबींच्या संदर्भात भारत निवडणूक आयोगाने दिलेल्या सूचना विचारात घ्याव्यात. तसेच जर भारत निवडणूक आयोगाच्या सूचना उपलब्ध नसतील तर राज्य निवडणूक आयोगाचे मार्गदर्शन मागवावे. मात्र, आदर्श आचारसंहितेची प्रभावी अंमलबजावणीची सर्वस्वी जबाबदारी जिल्हाधिकारी व महानगरपालिका आयुक्त यांची राहील.

११. आदर्श आचारसंहितेचे उल्लंघन झाले असेल तर जिल्हाधिकारी, महानगरपालिका आयुक्त व निवडणुकीशी निगडीत संबंधित अधिकाऱ्यांनी राजकीय पक्ष/उमेदवार/अधिकारी-कर्मचारी व इतर यांच्याविरुद्ध तातडीने खालीलप्रमाणे कार्यवाही करावी :—

(अ) आदर्श आचारसंहितेअंतर्गत,—

(i) संबंधितांना Reprimand, Censure, Condemnation करावे.

(ii) संबंधितांना निर्देश किंवा मार्गदर्शन द्यावे.

(iii) राजकीय पक्ष नोंदणी आदेश, २००९ (२०१६) पर्यंत झालेल्या सुधारणांसह अंतर्गत नोंदणी रद्द करण्याबाबतचे प्रस्ताव राज्य निवडणूक आयोगास पाठवावेत.

(ब) निवडणूक विषयक कायदा व तरतुदीअंतर्गत—

संबंधित अधिनियमातील तरतुदीनुसार गुन्हे दाखल करावेत.

(क) अस्तित्वात असलेल्या इतर कायद्यांतर्गत गुन्हे दाखल करावे.

(उदा. भारतीय दंड संहिता, सार्वजनिक मालमत्ता नुकसान प्रतिबंध अधिनियम, १९८४ खाजगी वा सरकारी मालमत्ता विद्रुपन अधिनियम, १९९६; प्राण्यांचा छळ प्रतिबंध अधिनियम, १९६० इत्यादी).

१२. निवडणूक ही एक कालबद्ध प्रक्रिया आहे, ज्यामध्ये अनेक घडामोडी घडत राहतात. त्यामुळे आदर्श आचारसंहितेचे उल्लंघन झाल्यावर त्याबाबत अत्यंत तातडीने कार्यवाही होणे अपेक्षित आहे.

१३. सदर आचारसंहिता दिनांक १ ऑक्टोबर २०१६ नंतर होणाऱ्या सर्व निवडणुकांसाठी लागू होईल.

परिशिष्ट- १ -अ

ELECTION COMMISSION OF INDIA
MODEL CODE OF CONDUCT FOR THE GUIDANCE OF POLITICAL PARTIES AND CANDIDATES

I. General Conduct

(1) No party or candidate shall include in any activity which may aggravate existing differences or create mutual hatred or cause tension between different castes and communities, religious or linguistic.

(2) Criticism of other political parties, when made, shall be confined to their policies and programme, past record and work. Parties and Candidates shall refrain from criticism of all aspects of private life, not connected with the public activities of the leaders or workers of other parties. Criticism of other parties or their workers based on unverified allegations or distortion shall be avoided.

(3) There shall be no appeal to caste or communal feelings for securing votes. Mosques, Churches, Temples or other places of worship shall not be used as forum for election propaganda.

(4) All parties and candidates shall avoid scrupulously all activities which are "corrupt practices" and offences under the election law, such as bribing of voters, intimidation of voters, impersonation of voters, canvassing within 100 meters of polling stations, holding public meetings during the period of 48 hours ending with the hour fixed for the close of the poll, and the transport and conveyance of voters to and from polling station.

(5) The right of every individual for peaceful and undisturbed home-life shall be respected, however much the political parties or candidates may resent his political opinions or activities. Organizing demonstrations or picketing before the houses of individuals by way of protesting against their opinions or activities shall not be resorted to under any circumstances.

(6) No political party or candidate shall permit its or his followers to make use of any individual's land, building, compound wall etc., without his permission for erecting flag-staffs, suspending banners, pasting notices, writing slogans etc.

(7) Political parties and candidates shall ensure that their supporters do not create obstructions in or break up meetings and processions organized by other parties. Workers or sympathisers of one political party shall not create disturbances at public meetings organized by another political party by putting questions orally or in writing or by distributing leaflets of their own party. Processions shall not be taken out by one

party along places at which meetings are held by another party. Posters issued by one party shall not be removed by workers of another party.

II. Meetings

(1) The party or candidate shall inform the local police authorities of the venue and time any proposed meeting Well in time so as to enable the police to make necessary arrangements for controlling traffic and maintaining peace and order.

(2) A Party or candidate shall ascertain in advance if there is any restrictive or prohibitory order in force in the place proposed for the meeting if such orders exist, they shall be followed strictly. If any exemption is required from such orders, it shall be applied for and obtained well in time.

(3) If permission or license is to be obtained for the use of loudspeakers or any other facility in connection with any proposed meeting, the party or candidate shall apply to the authority concerned well in advance and obtain such permission or license.

(4) Organizers of a meeting shall invariably seek the assistance of the police on duty for dealing with persons disturbing a meeting or otherwise attempting to create disorder. Organizers themselves shall not take action against such persons.

III. Procession

(1) A Party or candidate organizing a procession shall decide before hand the time and place of the starting of the procession, the route to be followed and the time and place at which the procession will terminate. There shall ordinary be no deviation from the programme.

(2) The organizers shall give advance intimation to the local police authorities of the programme so as to enable the letter to make necessary arrangement.

(3) The organizers shall ascertain if any restrictive orders are in force in the localities through which the procession has to pass, and shall comply with the restrictions unless exempted specially by the competent authority. Any traffic regulations or restrictions shall also be carefully adhered to.

(4) The organizers shall take steps in advance to arrange for passage of the procession so that there is no block or hindrance to traffic. If the procession is very long, it shall be organized in segments of suitable lengths, so that at convenient intervals, especially at points where the procession has to pass road junctions, the passage of held up traffic could be allowed by stages thus avoiding heavy traffic congestion.

(5) Processions shall be so regulated as to keep as much to the right of the road as possible and the direction and advice of the police on duty shall be strictly complied with.

6) If two or more political parties or candidates propose to take processions over the same route or parts thereof at about the same time, the organizers shall establish contact well in advance and decide upon the measures to be taken to see that the processions do not clash or cause hindrance to traffic. The assistance of the local police shall be availed of for arriving at a satisfactory arrangement. For this purpose the parties shall contact the police at the earliest opportunity.

(7) The political parties or candidates shall exercise control to the maximum extent possible in the matter of processionists carrying articles which may be put to misuse by undesirable elements especially in moments of excitement.

(8) The carrying of effigies purporting to represent member of other political parties or their leaders, burning such effigies in public and such other forms demonstration shall not be countenanced by any political party or candidate.

IV. Polling Day

All Political parties and candidates shall –

(i) co-operate with the officers on election duty to ensure peaceful and orderly polling and complete freedom to the voters to exercise their franchise without being subjected to any annoyance or obstruction.

(ii) supply to their authorized workers suitable badges or identity cards.

(iii) agree that the identity slip supplied by them to voters hall be on plain (white) paper and shall not contain any symbol, name of the candidate or the name of the party;

(iv) refrain from serving or distributing liquor on polling day and during the forty eight hours preceding it.

(v) not allow unnecessary crowd to be collected near the camps set up by the political parties and candidates near the polling booths so as to avoid Confrontation and tension among workers and sympathizers of the parties and the candidate.

(vi) ensure that the candidate's camps shall be simple .They shall not display any posters, flags, symbols or any other propaganda material. No eatable shall be served or crowd allowed at the camps and

(vii) co-operate with the authorities in complying with the restrictions to be imposed on the plying of vehicles on the polling day and obtain permits for them which should be displayed prominently on those vehicles.

V. Polling Booth

Excepting the voters, no one without a valid pass from the Election Commission shall enter the polling booths.

VI. Observers

The Election Commission is appointing Observers. If the candidates or their agents have any specific complaint or problem regarding the conduct of elections they may bring the same to the notice of the Observer.

VII. Party in Power

The party in power whether at the Centre or in the State or States concerned, shall ensure that no cause is given for any complaint that it has used its official position for the purposes of its election campaign and in particular –

(i) (a) The Ministers shall not combine their official visit with electioneering work and shall not also make use of official machinery or personnel during the electioneering work.

(b) Government transport including official air-crafts, vehicles, machinery and personnel shall not be used for furtherance of the interest of the party in power;

(ii) Public places such as maidens etc., for holding election meetings, and use of helipads for air-flights in connection with elections shall not be monopolized by itself. Other parties and candidates shall be allowed the use of such places and facilities on the same terms and conditions on which they are used by the party in power;

(iii) Rest houses, dark bungalows or other Government accommodation shall not be monopolized by the party in power or its candidates and such accommodation shall be allowed to be used by other parties and candidates in a fair manner but no party or candidate shall use or be allowed to use such accommodation (including premises appertaining thereto) as a campaign office or for holding any public meeting for the purposes of election propaganda;

(iv) Issue of advertisement at the cost of public exchequer in the newspapers and other media and the misuse of official mass media during the election period for partisan coverage of political news and publicity regarding achievements with a view to furthering the prospects of the party in power shall be scrupulously avoided.

(v) Ministers and other authorities shall not sanction grants/payments out of discretionary funds from the time elections are announced by the Commission; and

(vi) From the time elections are announced by Commission, Ministers and other authorities shall not –

(a) announce any financial grants in any form or promises thereof; or

(b) (except civil servants) lay foundation stones etc. of projects or schemes of any kind; or

(c) make any promise of construction of roads, provision of drinking water

facilities etc.; or

(d) make any ad-hoc appointments in Government, Public Undertakings etc. which may have the effect of influencing the voters in favor of the party in power.

Note : The Commission shall announce the date of any election which shall be a date ordinarily not more than three weeks prior to the date on which the notification is likely to be issued in respect of such elections.

(vii) Ministers of Central or State Government shall not enter any polling station or place of counting except in their capacity as a candidate or voter or authorized agent.

VIII Guidelines on Election Manifestos

1. The Supreme Court in its judgment dated 5th July 2013 in SLP(C) No. 21455 of 2008 (S. Subramaniam Balaji Vs Govt. of Tamil Nadu and Others) has directed the Election Commission to frame guidelines with regard to the contents of election manifestos in consultation with all the recognized political parties. The guiding principles which will lead to framing of such guidelines are quoted below from the judgment:-

(i) "Although, the law is obvious that the promises in the election manifesto cannot be construed as 'corrupt practice' under Section 123 of RP Act, the reality cannot be ruled out that distribution of freebies of any kind, undoubtedly, influences all people. It shakes the root of free and fair elections to a large degree".

(ii) "The Election Commission, in order to ensure level playing field between the contesting parties and candidates in elections and also in order to see that the purity of the election process does not get vitiated, as in past been issuing instructions under the Model Code of Conduct. The fountainhead of the powers under which the Commission issues these orders is Article 324 of the Constitution which mandates the Commission to hold free and fair elections."

(iii) "We are mindful of the fact that generally political parties release their election manifesto before the announcement of election date, in that scenario, strictly speaking, the Election Commission will not have the authority to regulate any act which is done before the announcement of the date. Nevertheless, an exception can be made in this regard as the purpose of election manifesto is directly associated with the election process".

2. Upon receiving the above directions of the Hon'ble Supreme Court, the Election Commission held a meeting with the recognized National and State Political Parties for consultation with them in the matter and took note of their conflicting views in the matter.

During consultations, while some political parties supported the issuance of such guidelines, others were of the view that it is their right and duty towards voters to make such offers and promises in manifestos in a healthy democratic polity. While the Commission agrees in principle with the point of view that framing of manifestos is the right of the political parties, it cannot overlook the undesirable impact of some of the promises and offers on the conduct of free and fair elections and maintaining level playing field for all political parties and candidates.

3. The Constitution under Article 324 mandates the Election Commission, to conduct elections inter alia to the Parliament and the State Legislatures. Having due regard to the above directions of the Supreme Court and after consultation with the Political Parties, the Commission, in the interest of free and fair elections , hereby directs that Political Parties and Candidates while releasing election manifestos for any election to the Parliament or State Legislatures, shall adhere to the following guidelines :-

(i) The election manifesto shall not contain anything repugnant to the ideals and principles enshrined in the Constitution and further that it shall be consistent with the letter and spirit of other provisions of Model Code of Conduct.

(ii) The Directive Principles of State Policy enshrined in the Constitution enjoin upon the State to frame various welfare measures for the citizens and therefore there can be no objection to the promise of such welfare measures in election manifestos. However, political parties should avoid making those promises which are likely to vitiate the purity of the election process or exert undue influence on the voters in exercising their franchise.

(iii) In the interest of transparency, level playing field and credibility of promises, it is expected that manifestos also reflect the rationale for the promises and broadly indicate the ways and means to meet the financial requirements for it. Trust of voters should be sought only on those promises which are possible to be fulfilled.

परिशिष्ट १-ब

भारत निर्वाचन आयोग

राजनैतिक दलों और अभ्यर्थियों के मार्गदर्शन के लिये आदर्श आचार संहिता

I. साधारण आचरण

(1) किसी दल या अभ्यर्थी को ऐसा कोई कार्य नहीं करना चाहिये, जो विभिन्न जातियों और धार्मिक या भाषायी समुदायों के बीच विद्यमान मतभेदों को बढ़ाये या घृणा की भावना उत्पन्न करें या तनाव पैदा करे ।

(2) जब अन्य राजनैतिक दलों की आलोचना की जाये, तो वह उनकी नीतियों और कार्यक्रम, पूर्व रिकार्ड और कार्य तक ही सीमित होनी चाहिये । यह भी आवश्यक है कि व्यक्तिगत जीवन के ऐसे सभी पहलुओं की आलोचना नहीं की जानी चाहिये, जिनका संबंध अन्य दलों के नेताओं या कार्यकर्त्ताओं के सार्वजनिक क्रियाकलाप से न हो । दलों या उनके कार्यकर्त्ताओं के बारे में कोई ऐसी आलोचना नहीं की जानी चाहिये, जो ऐसे आरोपों पर जिनकी सत्यता स्थापित न हुई हो या जो तोड़–मरोड़कर कही गई बातों पर आधारित हों ।

(3) मत प्राप्त करने के लिये जातीय या साम्प्रदायिक भावनाओं की दुहाई नहीं दी जानी चाहिये । मस्जिदों, गिरजाघरों, मंदिरों या पूजा के अन्य स्थानों का निर्वाचन प्रचार के मंच के रूप में प्रयोग नहीं किया जाना चाहिये ।

(4) सभी दलों और अभ्यर्थियों को ऐसे सभी कार्यों से ईमानदारी के साथ बचना चाहिये, जो निर्वाचन विधि के अधीन 'भ्रष्ट आचरण' और अपराध हैं जैसे कि मतदाताओं को रिश्वत देना, मतदाताओं को डराना/धमकाना, मतदाताओं का प्रतिरूपण, मतदान केन्द्र के 100 मीटर के भीतर मत याचना करना, मतदान की समाप्ति के लिये नियत समय को खत्म होने वाली 48 घंटे की अवधि के दौरान सार्वजनिक सभाएं करना और मतदाताओं को वाहन से मतदान केन्द्रों तक ले जाना और वहां से वापस लाना ।

(5) सभी राजनैतिक दलों या अभ्यर्थियों को इस बात का प्रयास करना चाहिये कि वे प्रत्येक व्यक्ति के शांतिपूर्ण और विघ्नरहित घरेलू जिन्दगी के अधिकार का आदर करें चाहे वे उसके राजनैतिक विचारों या कार्यों के कितने ही विरूद्ध क्यों न हों । व्यक्तियों के विचारों या कार्यों का विरोध करने के लिये उनके घरों के सामने प्रदर्शन करने या धरना देने के तरीकों का सहारा किसी भी परिस्थिति में नहीं लेना चाहिये ।

(6) किसी भी राजनैतिक दल या अभ्यर्थी को ध्वजदण्ड बनाने, ध्वज टांगने, सूचनाएं चिपकाने, नारे लिखने आदि के लिये किसी भी व्यक्ति को भूमि, भवन, अहाते, दीवार आदि का उसकी अनुमति के बिना उपयोग करने की अनुमति अपने अनुयायियों को नहीं देनी चाहिये ।

(7) राजनैतिक दलों और अभ्यर्थियों को यह सुनिश्चित करना चाहिये कि उनके समर्थक अन्य दलों द्वारा आयोजित सभाओं–जुलूसों आदि में बाधायें उत्पन्न न करें या उन्हें भंग न करें । एक राजनैतिक दल के कार्यकर्त्ताओं या शुभचिंतकों को दूसरे राजनैतिक दल द्वारा आयोजित सार्वजनिक सभाओं में मौखिक रूप से या लिखित रूप से प्रश्न पूछकर या अपने दल के परचे वितरित करके गड़बड़ी पैदा नहीं करनी चाहिये । किसी दल द्वारा जुलूस उन स्थानों से होकर नहीं ले जाना चाहिये, जिन स्थानों पर दूसरे दल द्वारा सभाएं की जा रही हों । एक दल द्वारा लगाए गये पोस्टर दूसरे दल के कार्यकर्त्ताओं द्वारा हटाये नहीं जाने चाहिये ।

II. सभाएं

(1) दल या अभ्यर्थी को किसी प्रस्तावित सभा के स्थान और समय के बारे में स्थानीय प्राधिकारियों को उपयुक्त समय पर सूचना दे देनी चाहिये ताकि वे यातायात को नियंत्रित करने और शांति तथा व्यवस्था बनाये रखने के लिये आवश्यक इंतजाम कर सकें ।

(2) दल या अभ्यर्थी को उस दशा में पहले ही यह सुनिश्चित कर लेना चाहिये कि उस स्थान पर जहां सभा करने का प्रस्ताव है, कोई निर्बन्धात्मक या प्रतिबंधात्मक आदेश लागू तो नहीं है यदि ऐसे आदेश लागू हों तो उनका कड़ाई के साथ पालन किया जाना चाहिये । यदि ऐसे आदेशों से कोई छूट अपेक्षित हो तो उसके लिये समय से आवेदन करना चाहिये और छूट प्राप्त कर लेनी चाहिये ।

(3) यदि किसी प्रस्तावित सभा के संबंध में लाउडस्पीकरों के उपयोग या किसी अन्य सुविधा के लिये अनुज्ञा या अनुज्ञप्ति प्राप्त करनी हो तो दल या अभ्यर्थी को सम्बद्ध प्राधिकारी के पास काफी पहले ही से आवेदन करना चाहिये और ऐसी अनुज्ञा या अनुज्ञप्ति प्राप्त कर लेनी चाहिये ।

(4) किसी सभा के आयोजकों के लिये यह अनिवार्य है कि वे सभा में विघ्न डालने वाले या अन्यथा अव्यवस्था फैलाने का प्रयत्न करने वाले व्यक्तियों से निपटने के लिये ड्यूटी पर तैनात पुलिस की सहायता प्राप्त करें । आयोजकों को चाहिये कि वे स्वयं ऐसे व्यक्तियों के विरूद्ध कोई कार्रवाई न करें ।

III. जुलूस

(1) जुलूस का आयोजन करने वाले दल या अभ्यर्थी को पहले ही यह बात तय कर लेनी चाहिये कि जुलूस किस समय और किस स्थान से शुरू होगा, किस मार्ग से होकर जायेगा और किस समय और किस स्थान पर समाप्त होगा । सामान्यतः कार्यक्रम में कोई फेरबदल नहीं होनी चाहिये ।

(2) आयोजकों को चाहिये कि वे कार्यक्रम के बारे में स्थानीय पुलिस प्राधिकारियों को पहले से सूचना दे दें, ताकि वे आवश्यक प्रबंध कर सकें ।

(3) आयोजकों को यह पता कर लेना चाहिये कि जिन इलाकों से होकर जुलूस गुजरता है, उनमें कोई निर्बन्धात्मक आदेश तो लागू नहीं है और जब तक सक्षम प्राधिकारी द्वारा विशेष रूप से छूट न दे दी जाये, उन निर्बन्धनों की पालना करना चाहिये ।

(4) आयोजकों को जुलूस का आयोजन ऐसे ढंग से करना चाहिये, जिससे कि यातायात में कोई रूकावट या बाधा उत्पन्न किये बिना जुलूस का निकलना संभव हो सके । यदि जुलूस बहुत लम्बा है तो उसे उपयुक्त लम्बाई वाले टुकड़ों में संगठित किया जाना चाहिये, ताकि सुविधाजनक अन्तरालों पर विशेषकर उन स्थानों पर जहां जुलूस को चौराहों से होकर गुजरना है, रूके हुए यातायात के लिये समय–समय पर रास्ता दिया जा सके और इस प्रकार भारी यातायात के जमाव से बचा जा सके ।

(5) जुलूसों की व्यवस्था ऐसी होने चाहिये कि जहां तक हो सके उन्हें सड़क की दायीं ओर रखा जाये और ड्यूटी पर तैनात पुलिस के निर्देश और सलाह का कड़ाई के साथ पालन किया जाना चाहिये ।

(6) यदि दो या अधिक राजनैतिक दलों या अभ्यर्थियों ने लगभग उसी समय पर उसी रास्ते से या उसके भाग से जुलूस निकालने का प्रस्ताव किया है तो, आयोजकों को चाहिये कि वे समय से काफी पूर्व

आपस में सम्पर्क स्थापित करें और ऐसी योजना बनाएं, जिससे कि जुलूसों में टकराव न हो या यातायात को बाधा न पहुंचे । स्थानीय पुलिस की सहायता संतोषजनक इंतजाम करने के लिये सदा उपलब्ध होगी । इस प्रयोजन के लिये दलों को यथाशीघ्र पुलिस से सम्पर्क स्थापित करना चाहिये ।

(7) जुलूस में शामिल लोगों द्वारा ऐसी चीजें लेकर चलने के विषय में जिनका अवांछनीय तत्वों द्वारा, विशेष रूप से उत्तेजना के क्षणों में दुरूपयोग किया जा सकता है, राजनैतिक दलों या अभ्यर्थियों को उन पर अधिक से अधिक नियंत्रण रखना चाहिये ।

(8) किसी भी राजनैतिक दल या अभ्यर्थी को अन्य राजनैतिक दलों के सदस्यों या उनके नेताओं के पुतले लेकर चलने, उनको सार्वजनिक स्थान में जलाने और इसी प्रकार के अन्य प्रदर्शनों का समर्थन नहीं करना चाहिये ।

IV. मतदान दिवस

सभी राजनैतिक दलों और अभ्यर्थियों को चाहिये कि वे :—

(i) यह सुनिश्चित करने के लिये कि मतदान शांतिपूर्वक और सुव्यवस्थित ढंग से हों और मतदाताओं को इस बात की पूरी स्वतंत्रता हो कि वे बिना किसी परेशानी या बाधा के अपने मताधिकार का प्रयोग कर सकें, निर्वाचन कर्त्तव्य पर लगे हुए अधिकारियों के साथ सहयोग करें ।

(ii) अपने प्राधिकृत कार्यकर्त्ताओं को उपयुक्त बिल्ले या पहचान पत्र दें ।

(iii) इस बात से सहमत हों कि मतदाताओं को उनके द्वारा दी गई पहचान पर्चियां सादे (सफेद) कागज पर होंगी और उन पर कोई प्रतीक, अभ्यर्थी का नाम या दल का नाम नहीं होगा ।

(iv) मतदान के दिन और उसके पूर्व के 48 घंटों के दौरान किसी को शराब पेश या वितरित न करें ।

(v) राजनैतिक दलों और अभ्यर्थियों द्वारा मतदान केन्द्रों के निकट लगाये गये कैम्पों के नजदीक अनावश्यक भीड़ इकट्ठी न होने दें, जिससे दलों और अभ्यर्थियों के कार्यकर्त्ताओं और शुभचिन्तकों में आपस में मुकाबला और तनाव न होने पाये ।

(vi) यह सुनिश्चित करें कि अभ्यर्थियों के कैम्प साधारण हों । उन पर कोई पोस्टर, झण्डे, प्रतीक या कोई अन्य प्रचार सामग्री प्रदर्शित न की जाये । कैम्पों में खाद्य पदार्थ पेश न किये जाये और भीड़ न लगाई जाये ।

(vii) मतदान के दिन वाहन चलाने पर लगाये जाने वाले निर्बन्धनों का पालन करने में प्राधिकारियों के साथ सहयोग करें और वाहनों के लिये परमिट प्राप्त कर लें और उन्हें उन वाहनों पर ऐसे लगा दें जिससे ये साफ-साफ दिखाई देते रहें ।

V. मतदान केन्द्र

मतदाताओं के सिवाय कोई भी व्यक्ति निर्वाचन आयोग द्वारा दिये गये विशेषाधिकार पत्र के बिना मतदान केन्द्रों में प्रवेश नहीं करेगा ।

VI. प्रेक्षक

निर्वाचन आयोग प्रेक्षक नियुक्त कर रहा है । यदि निर्वाचनों के संचालन के संबंध में अभ्यर्थियों या उनके अभिकर्त्ताओं को कोई विशिष्ट शिकायत या समस्या हो तो वे उसकी सूचना प्रेक्षक को दे सकते हैं ।

VII. सत्ताधारी दल

सत्ताधारी दल को, चाहे वे केन्द्र में हो या संबंधित राज्य या राज्यों में हो, यह सुनिश्चित करना चाहिये कि यह शिकायत करने का कोई मौका न दिया जाये कि उस दल ने अपने निर्वाचन अभियान के प्रयोजनों के लिये अपने सरकारी पद का प्रयोग किया है और विशेष रूप से :—

(i) (क) मंत्रियों को अपने शासकीय दौरों को, निर्वाचन से संबंधित प्रचार के साथ नहीं जोड़ना चाहिये और निर्वाचन के दौरान प्रचार करते हुए शासकीय मशीनरी अथवा कार्मिकों का प्रयोग नहीं करना चाहिये;

(ख) सरकारी विमानों, गाड़ियों सहित सरकारी वाहनों, मशीनरी और कार्मिकों का सत्ताधारी दल के हित को बढ़ावा देने के लिये प्रयोग नहीं किया जायेगा;

(ii) सत्ताधारी दल को चाहिये कि वह सार्वजनिक स्थान जैसे मैदान इत्यादि पर निर्वाचन सभाएं आयोजित करने और निर्वाचन के संबंध में हवाई उड़ानों के लिये हैलीपेडों का इस्तेमाल करने के लिये अपना एकाधिकार न जमाएं । ऐसे स्थानों का प्रयोग दूसरे दलों और अभ्यर्थियों को भी उन्हीं शर्तों पर करने दिया जाये, जिन शर्तों पर सत्ताधारी दल उनका प्रयोग करता है ।

(iii) सत्ताधारी दल या उसके अभ्यर्थियों का विश्रामगृह, डाक बंगलों या अन्य सरकारी आवासों पर एकाधिकार नहीं होगा और ऐसे आवासों का प्रयोग निष्पक्ष तरीके से करने के लिये अन्य दलों और अभ्यर्थियों को भी अनुमति होगी लेकिन दल या अभ्यर्थी ऐसे आवासों का (इनके साथ संलग्न परिसर सहित) प्रचार कार्यालय के रूप में या निर्वाचन प्रचार के लिये कोई सार्वजनिक सभा करने की दृष्टि से प्रयोग नहीं करेगा या प्रयोग करने की अनुमति नहीं दी जायगी ।

(iv) निर्वाचन अवधि के दौरान सत्ताधारी दल के हितों को अग्रसर करने की दृष्टि से उनकी उपलब्धियां दिखाने के उद्देश्य से राजनैतिक समाचारों तथा प्रचार की पक्षपातपूर्ण ख्याति के लिये सरकारी खर्चे से समाचार पत्रों में या अन्य माध्यमों से ऐसे विज्ञापनों का जारी किया जाना, सरकारी जन माध्यमों का दुरूपयोग ईमानदारी से बिल्कुल बन्द होना चाहिये ।

(v) मंत्रियों और अन्य प्राधिकारियों को उस समय जब से निर्वाचन आयोग द्वारा निर्वाचन घोषित किये जाते है, विवेकाधीन निधि में से अनुदानों/अदायगियों की स्वीकृति नहीं देनी चाहिये ।

(vi) मंत्री और अन्य प्राधिकारी, उस समय से जब से निर्वाचन आयोग द्वारा निर्वाचन घोषित किये जाते हैं :—

(क) किसी भी रूप में कोई भी वित्तीय मंजूरी या वचन देने की घोषणा नहीं करेंगे; अथवा

(ख) (लोक सेवकों को छोड़कर) किसी प्रकार की परियोजनाओं अथवा स्कीमों के लिये आधारशिलाएं आदि नहीं रखेंगे; या

(ग) सड़कों के निर्माण का कोई वचन नहीं देंगे, पीने के पानी की सुविधाएं नहीं देंगे आदि या

(घ) शासन, सार्वजनिक उपक्रमों आदि में ऐसी कोई भी तदर्थ नियुक्ति न की जाये जिससे सत्ताधारी दल के हित में मतदाता प्रभावित हों ।

टिप्पणी :—आयोग किसी भी निर्वाचन की तारीख की घोषणा इस प्रकार करेगा, जो ऐसे निर्वाचनों के बारे में जारी होने वाली अधिसूचना की तारीख से सामान्यतः तीन सप्ताह से अधिक नहीं होगी ।

(vii) केन्द्रीय या राज्य सरकार के मंत्री, अभ्यर्थी या मतदाता अथवा प्राधिकृत अभिकर्त्ता की अपनी हैसियत को छोड़कर किसी भी मतदान केन्द्र या गणना स्थल में प्रवेश नहीं करेंगे ।

(viii) निर्वाचन घोषणापत्रों पर दिशा–निर्देश

1. उच्चतम न्यायालय ने 2008 (एस. सुब्रिमणियम बालाजी बनाम तमिलनाडु सरकार एवं अन्य) की विशेष अनुमति याचिका (सिविल) संख्या 21455 में दिनांक 05 जुलाई, 2013 को अपने निर्णय में यह निदेश दिया था कि भारत निर्वाचन आयोग सभी मान्यता प्राप्त राजनैतिक दलों के परामर्श से निर्वाचन घोषणापत्रों की विषय–वस्तु के संबंध में दिशा–निर्देश तैयार करे । निर्णय में उल्लिखित वे मार्गदर्शक सिद्धांत जो ऐसे दिशा–निर्देशों को बनाने में सहायक होंगे, नीचे दिए गए है :—

(i) यद्यपि, विधि निश्चित रूप से स्पष्ट है कि लोक प्रतिनिधित्व अधिनियम की धारा 123 के अधीन निर्वाचन घोषणापत्र का 'भ्रष्ट प्रथा' के रूप में अर्थ नहीं लगाया जा सकता है, परंतु इस वास्तविकता से भी इंकार नहीं किया जा सकता है कि किसी भी प्रकार के मुफ्त उपहारों का वितरण, निस्संदेह लोगो को प्रभावित करता है । बहुत हद तक, यह स्वतंत्र और निष्पक्ष निर्वाचनों की जड़ें ही हिला देता है ।

(ii) निर्वाचन आयोग, निर्वाचनों में निर्वाचन लड़ने वाले दलों तथा अभ्यर्थियों को एक समान अवसर सुनिश्चित कराने के प्रयोजनार्थ और यह जानने के लिए कि कहीं निर्वाचन प्रकिया की शुचिता विगत की भांति दूषित तो नहीं हो रही है, आदर्श आचार संहिता के अधीन अनुदेश जारी करता रहता है । संविधान का अनुच्छेद 324 उन शक्तियों का ऐसा स्रोत है, जिसके अधीन आयोग इन अनुदेशों को जारी करता है तथा जो आयोग को स्वतंत्र एवं निष्पक्ष निर्वाचनों को संचालित कराने का अधिदेश देता है ।

(iii) हम इस वास्तविकता से परिचित हैं कि सामान्यतः राजनैतिक दल अपना निर्वाचन घोषणपत्र निर्वाचन की तारीख की घोषणा से पहले जारी करते हैं । स्पष्ट कहा जाए तो, उस परिदृश्य में, भारत निर्वाचन आयोग के पास ऐसे किसी कार्य को विनियमित करने का कोई अधिकार नहीं है जो निर्वाचनों की तारीख की घोषणा से पहले किया गया हो । हालांकि, निर्वाचन घोषणापत्र का सीधा संबंध निर्वाचन प्रकिया से होता है, अतः इस संबंध में अपवाद बनाया जा सकता है ।

2. माननीय उच्चतम न्यायालय से उपर्युक्त निदेश प्राप्त करने पर भारत निर्वाचन आयोग ने इस मामले में परामर्श करने के लिए मान्यता प्राप्त राष्ट्रीय तथा राज्यीय राजनैतिक दलों के साथ बैठक आयोजित की और इस मामले में उनके परस्पर–विरोधी विचारों को नोट कर लिया ।

विचार–विमर्श के दौरान, जबकि कुछ राजनैतिक दलों ने ऐसे दिशा–निर्देशों को जारी करने का समर्थन किया, वहीं कुछ लोगों का विचार था कि बेहतर लोकतांत्रिक राज्य–व्यवस्था में घोषणापत्रों में मतदाताओं को ऐसे प्रस्ताव देना तथा वायदे करना उनका अधिकार है । जबकि, आयोग सैद्धांतिक रूप से इस विचार से सहमत है कि घोषणापत्र तैयार करना राजनैतिक दलों का अधिकार है, परंतु स्वतंत्र तथा निष्पक्ष निर्वाचनों के संचालन और सभी राष्ट्रीय दलों तथा अभ्यार्थियों को एक समान अवसर प्रदान करने की भावना को बनाए रखने में, कुछेक वायदों और प्रस्तावों के अवांछित प्रभाव को अनदेखा नहीं किया जा सकता ।

3. संविधान का अनुच्छेद 324 निर्वाचन आयोग को, अन्य बातों के साथ–साथ, संसद तथा राज्य विधान मंडलों में निर्वाचन कराने का अधिदेश देता है । माननीय उच्चतम न्यायालय के उपर्युक्त निदेशों को ध्यान में रखते हुए तथा राजनैतिक दलों के साथ परामर्श करने के उपरान्त, स्वतंत्र और निष्पक्ष निर्वाचनों के हित में, आयोग एतद्द्वारा यह निदेश देता है कि संसद या राज्य विधान मंडलों के किसी भी निर्वाचन के लिए निर्वाचन घोषणापत्र जारी करते समय राजनैतिक दल और अभ्यर्थी निम्नलिखित दिशा–निर्देशों का अनुसरण करेंगें :–

(i) निर्वाचन घोषणा पत्र में ऐसी कोई बात नहीं होगी जो संविधान में दिए गए सिद्धांतों और आदर्शों के प्रतिकूल हो और इसके अलावा यह आदर्श आचार संहिता के अन्य प्रावधानों में निहित भावना के अनुरूप होगी ।

(ii) संविधान में अधिष्ठापित राज्य के नीति निदेशक तत्व, राज्य को यह आदेश देते है कि राज्य नागरिकों के लिए विभिन्न कल्याण संबंधी उपायों की रचना करे तथा इसलिए निर्वाचन घोषणापत्रों में ऐसे कल्याण संबंधी उपायों के वायदों पर कोई आपत्ति नहीं हो सकती है । तथापि, राजनैतिक दलों को ऐसे वायदे करने से बचना चाहिए जो निर्वाचन प्रकिया की शुचिता को दूषित करें या मतदाताओं पर उनके मताधिकार के प्रयोग में कोई अनुचित प्रभाव डालें ।

(iii) पारदर्शिता, एक समान अवसर प्रदान करने तथा वायदों की विश्वसनीयता हेतु यह अपेक्षा की जाती है कि घोषणापत्रों में वायदों के मूलाधार पर भी विचार किया जाना चाहिए और इस प्रयोजनार्थ वित्तीय अपेक्षाओं को पूरा करने के साधनों का व्यापक रूप से उल्लेख किया जाना चाहिए । मतदाताओं का विश्वास ऐसे वायदों पर मांगा जाना चाहिए जिन्हे पूरा करना संभव हो सके ।

परिशिष्ट-२

न्यायालयीन निर्णय

HIGH COURT OF PUNJAB & HARYANA AT CHANDIGARH

Civil Writ Side Civil Writ Petition No. 270 of 1997

(Decision dated 27.5.1997)

Harbans Singh Jalal, Ex-MLA ...Petitioner

S/o S. Mehar Singh, R/o Shri Jalal Ashram,

Harbans Nagar, Bathinda (Punjab)

Vs.

1. Union of India, through Secretary, Ministry of Home Affair, New Delhi ..Respondents
2. State of Punjab through Secretary (Home) Chandigarh.
3. Election Commission of India, New Delhi
4. Mr. M. S. Gill, Chief Election Commissioner Ashoka Road, New Delhi
5. Mr. KVS Ramamurthy, Election Commissioner New Delhi

SUMMARY OF THE CASE The Election Commission announced the programme for the general election to the Punjab Legislative Assembly on 30th December, 1996. Simultaneously, the Commission informed the State Government and all other authorities concerned that the Model Code of Conduct would come into effect from the date of announcement of the election schedule by the Commission (i.e. on 30th December, 1996). Prior to the announcement of the election schedule by the Election Commission, the political party in power in the State, namely, Indian National Congress, had announced certain welfare measures and schemes at a State level conference on 22nd December, 1996. These welfare measures and schemes were to be implemented with effect from 1st January, 1997. Enforcement of Model Code of Conduct from 30th December, 1996 affected the implementation by the State Government of the said welfare schemes from 1st January, 1997. The present writ petition was filed before the Punjab and Haryana High Court contending , inter alia, that the Model Code of Conduct could be brought into force only from the date of actual notification of the election by the Governor of the State and not from the date of announcement of the election schedule by the Election Commission and that the Election Commission could not control the activities of the Government during the period between the announcement of the election schedule and the notification of the election by the Governor. The High Court dismissed the writ petition, holding that the Election Commission is entitled to take necessary steps for the conduct of a free and fair election, even anterior to the date of issuance of notification of election by the Governor, and from the date of announcement of the election by the Commission. While doing so, the Model Code of Conduct adopted to be followed by all political parties, can be directed by the Commission to be followed from the date of announcement of election schedule by it.

Writ Petition under Article 226 of the Constitution of India Prayed that this court be pleased to call for the record of this case and after perusal may pleased to

(*a*) Issued a writ, order or direction quashing the instructions issued by the Election Commission by way of fax message whereby State Govt. has been restrained from implementing welfare measures for the general public at large;

(*b*) Issue a writ order or direction communing the State Govt to implement the welfare measures announced for welfare of general public at large, ignoring the illegal and unconstitutional restrictions imposed by Election Commission;

(*c*) Dispense with service of advance notice on respondents;

(*d*) exempt filing of certified copies of annexure;

(*e*) award cost of the petition in favour of the petitioner.

It is further prayed that during the pendency of this petition, the operation of the instructions issued by the Election Commission (p-4 & 5) may be stayed.

Dated the 27th May, 1997 JUDGMENT

Present :— The Hon'ble The Chief Justice K. Sreedharan,
The Hon'ble Mr. Justice Swatantar Kumar

For the Petitioner : Mr. R. S. Randhawa, Advocate with Mr. G. S. Chahal, Advocate For the Respondents : Mr. Arun Nehra, Advocate for Respondent No. 1,

Mr. G. S. Grewal, Advocate-General, Punjab with Mr. D. S. Dhillon, Deputy Advocate-General For Respondent No. 2

Mr. M. L. Sarin, Senior Advocate with Mr. Hemant Sarin, Advocate for Respondents 3 to 5 K. SREEDHARAN, C. J.

An issue of far reaching consequences is raised in this writ petition. It is whether; Election Commission can control the activities of Government during the period subsequent to the announcement of election to the Parliament or the Legislative Assembly of a State before notification in that regard is issued by the President of India or the Governor of a State, as the case may be? Short facts, necessary for disposal of this case are as follows. Petitioner was a former Convenor of Kisan Dal which is a Wing of Shiromani Akali Dal, in short, SAD. He claims to be a public man and states that he is aggrieved by the illegal and unconstitutional action of the Election Commission in imposing the restrictions on the Government of Punjab on the eve of the general elections to the Punjab State Legislature. The term of the then Assembly was to expire on March 15, 1997. SAD Party had announced free electricity to agricultural sector; abolition of octroi and Inspector Raj and other welfare measures. The Party then in power, namely, Congress also announced various welfare measures for the people of the State. Virtually, the policies announced by the parties are same, aimed to the welfare of the common people, Ruling party announced various ameliorative measures for the benefit of agriculturists, trade and industrial sector; for the welfare of women; for the welfare of people belonging to economically backward classes; war widows; pensioners; students; Food and supplies sector and Transport sector etc. They were so announced in a State level conference held on December 22, 1996, at Ludhiana. Majority of the schemes announced are unobjectionable, aimed to uplift the common man. The ruling party also announced that some of the schemes formulated by them would be implemented with effect from January 1, 1997. It is stated by the petitioner that the office bearers of SAD approached the Election Commission to prevent the Government from proceeding with the implementation of the schemes. Even though Election Commission had no legal or constitutional authority to interfere with the working of the Government in power, the Chief Election Commissioner announced the poll dates on December 30, 1996. Thereupon, he started exercising control to stall the implementation of policies announced by the State Government on Dec. 22, 1996. Immediately on the announcement of the poll dates, the Commission caused to send Annexure p-5 fax message to the Chief Secretary and the Chief Electoral officer stating that the Model code of conduct and ban on transfer of election related officers will be applicable in the State. Any violation of instructions regarding non-transfer of officers, payment of grants out of discretionary funds and guidelines enumerated in Model code of conduct for political parties and candidates will be viewed very seriously and necessary action as deemed appropriate would be taken on each case of violation. Annexure p-4 Press Note issued by Election Commission on December 30, 1996, stated that Commission has to recommend to the Governor of Punjab to issue notification under section 15 of the Representation of the People Act, 1951 (hereinafter referred to as the Act), for issuing the requisite notification for the election to Punjab Legislative Assembly. Governor was to issue the notification on January 13, 1997, and the poll to take place on February 6, 1997. When the notification was to be issued by the Governor on January 13, 1997, it is the petitioner's contention, that Election Commission had no authority to impose any restriction whatsoever in the functioning of the Government in power with effect from the date of announcement of election up to the date of issue of notification. The argument of the petitioner is that unless a notification is issued by the Governor, as contemplated by section 30 of the Act, Election Commission cannot exercise any power, or rule in the conduct of election. Pursuant to the notification issued under section 15 of the Act, Election commission shall issue notification under section 30 of the Act, fixing dates for making nomination; their scrutiny; for their withdrawal by the candidates; date of poll and date before which election shall be completed. Prior to issue of such a notification, the Election Commission cannot have any superintendence over the activities of the Government. Election Commission has the power of superintendence of the conduct and control of elections from the date of issue of notification by the Governor and not from any earlier date. Viewed in this light, it is contended that the action of the Election Commission by directing the State Government, as

per Annexure p-5 fax message, to adhere to the Model code of conduct, and other directions, is illegal and beyond their jurisdiction. Attempt on the part of the Election Commission to restrain the Government from implementing the welfare measures announced by Government, is totally beyond jurisdiction; hence unconstitutional. The Model code of conduct is not having any statutory backing. It is not mandatory either. Implementation of such a code of conduct, if at all, can be resorted to by the Commission only after the issuance of the notification by the Governor. Before the issuance of such a notification, Commission cannot assume powers which are available to them in regard to the conduct of elections. On these bases, petitioner prayed for the issuance of a writ of certiorari quashing the instructions given to Government of Punjab in Annuxure p-5 message. He also prayed for the issuance of a writ of mandamus directing the State Government to implement the welfare measures announced by them ignoring the message Annexure p-5 sent by the Election Commission. First respondent, the Union of India, filed written statement supporting the contention that neither Article 324 of the constitution of India nor any other provision of the Constitution or any election law empowers the Election Commission to legally enforce the Model Code of Conduct or their other standing instructions that are impugned in the writ petition. According to Government of India, Election Commission has been of the view that under Article 324 of the Constitution, it is empowered to enforce the provisions of Model Code of Conduct and other instructions like bar on transfer of officials connected with the election work, bar on making payments from the discretionary funds etc. from the date it announced election. The said view of the Election Commission is not having any statutory backing and as such no legal consequences would follow from the breach of those provisions. Though the Model Code of Conduct was formulated by the Election Commission in 1968 in consultation with political parties for their guidance, the Central Government or the State Governments, were not parties in formulation of that code of conduct. The Model Code of Conduct was intended to be followed voluntarily by political parties so as to maintain election campaign on healthy lines to ensure peace and order during the campaign period. Central Government has categorically stated that the jurisdiction of the Election Commission under Article 324 of the Constitution in relation to general elections to the Assembly of a State begins only with issue of notification under section 15 of the Act. Article 324 of the Constitution vests in Election Commission the superintendence, direction and control of conduct of elections, as would be necessary for the performance of the above functions only. On behalf of State of Punjab, second respondent, Joint Secretary to Government, Punjab, Department of Home Affairs and Justice, filed written statement dated January 13, 1997. After admitting receipt of Annexure p-5 fax message sent by the Election Commission on December 30, 1996, it is contended that though the notification for poll was to be issued on January 13, 1997, the Commission enforced restrictions on the administration with effect from December 31, 1996. By the above action. Election Commission has interfered with the administration of the State and has prohibited the implementation of various social schemes which the State Government were under obligation to fulfil, Election Commission should not have interfered with the implementation of the schemes announced prior to the commencement of election process, which commenced only by the issue of notification by the Governor. According to the State Government, Election Commission is competent to exercise its powers and to issue guidelines for enforcement of the Model Code of Conduct only from the date of issue of the notification till the declaration of the result of the election. It was further submitted that the State of Punjab did fully comply with all instructions issued by the Election Commission in keeping with the sanctity of the constitutional body. On behalf of the Election Commission, a detailed written statement has been filed. According to them, the Government of Kerala took steps to evolve a code of conduct for observance by organised political parties prior to the general election of 1960. The code was discussed and approved by representatives of leading political parties. In December, 1966, the same code was adopted at a conference of the representatives of political parties in Kerala. In 1966, that model code was accepted by the political parties in the States of Madras, Andhra Pradesh and West Bengal. In 1968, Election Commission circulated that code to all recognised political parties in India and to the State Governments. On acceptance by the political parties, it was extended throughout the country. In 1996, a series of meetings were held by the Commission with recognised political parties at National and State levels. All stressed need for observance of the model code of conduct and appreciated the efforts of the Commission to ensure its compliance. Some of the national parties even desired that the model code of conduct should be enforced at least three months prior to the date of election so that the party in power may not misuse the governmental machinery and its power for its partisan ends. The model code of conduct was not framed by the Commission unilaterally, but by the consensus of all political parties. Its implementation is

necessary for the conduct of free and fair election and to ensure that no political party gets an unfair advantage by virtue of its being in power at the time of election. Announcement of election is made prior to the issuance of statutory notification, as contemplated by section 15 of the Act. If implementation of the model code of conduct is postponed to the date of notification, it will defeat the very purpose of the said code of conduct. No political party has, till date, come forward, to challenge the adherence of the model code of conduct by the Commission. Challenge now put forth by the petitioner in his individual capacity is only to be dismissed. If the model code of conduct is not followed simultaneously with the announcement of election, it would give political parties and candidates opportunity to violate the same in between the dates of announcement of election and issuance of statutory notification. That will give opportunity to parties and candidates to resort to evil practices, if not corrupt practices. If the petitioner's contentions are accepted. Election Commission will have to remain a mute spectator to blatant violations of the code of conduct and the elections will turn out to be a farce. It is to avoid such a situation that the model code of conduct provides that it shall come into force from the date of announcement of election. Apex court has, on many occasions, critically commented on the laxity of the election laws concerning election expenses as well as misuse of official machinery for the purpose of electioneering. Dilute the principle of free and fair election which is a corner-stone of our democracy. Use of official machinery for furthering election prospectus in some cases will fall outside the net of corrupt practices mentioned in section 123 of the Act, but will certainly vitiate the atmosphere of free and fair elections. Philosophy underlying the model code of conduct is that unfair advantage should not be taken by the ruling party because of its being in power to tilt the views of the electorate on the eve of election. The present writ petition has been filed purporting it to be in public interest. Actually, this writ petition is aimed at defeating the purpose of holding a free and fair election. In this view, it is contended that writ petition has only to be dismissed. Chief Election Commissioner, Dr. M. S. Gill, has been impleaded in these proceedings by name as fourth respondent. Allegations of mala fides have been made against him. So, he has filed a separate written statement denying those allegations. According to him, Election Commission is a multimember body, he being only a member. All its members took the decision and announced the election. He has no mala fide intention to interfere with the functioning of any Government. Election to Punjab Legislature took place on February 7, 1997. Notification of that election was issued by the Governor of Punjab on January 13, 1997. Election Commission announced the election to the Punjab Legislative Assembly on December 30, 1996, by issuing Annexure p-4 Press Note. Side by side with the Press Note, Annexure p-5, fax message was sent to the Chief Secretary to Government, Punjab requiring them to follow the model code of conduct. State Government in their written statement admitted that they have duly complied with the instructions issued by the Election Commission in view of the sanctity of the Constitutional body. Thus, all the directions given by the Election Commission in Annexure p-5 were complied with from the date of announcement of election i.e., from Dec. 30, 1996, and the Election has been properly held on February 7, 1997. So, the issues raised in this writ petition have become academic. Even so, learned counsel appearing on either side wanted to have an authoritative pronouncement regarding the powers of the Election Commission between the dates of announcement and notification for the conduct of free and fair election. Therefore, we have heard counsel at length and we are passing this judgement. One of the contentions raised by the counsel representing petitioner is that the Election Commission announced the election to the Punjab Legislative Assembly on December 30, 1996. When its term was to expire on March 15, 1997. The announcement made virtually two and a half months prior to the date of expiry of the term was improper and it will go to substantive the contention that Election Commission was bent upon stalling the welfare measures announced by Government in power, on December 22, 1996. Annexure p-4 is the Press Note issued by the Election Commission announcing the election to the State Legislative Assembly. Along with election to the Punjab State Legislative Assembly, bye-elections to the Houses of the People/State Legislative Assemblies and State Legislative Councils were announced. Reasons for making the announcement early, are stated in the notification. As per Section 15 of the Act, Election Commission is bound to hold the election for the purpose of constituting a new Legislative Assembly. In Punjab, general election was to be held otherwise than on dissolution of the existing Legislative Assembly. So, general election could be held at any time within a period of six months immediately preceding the date of expiry of the term of the Legislative Assembly. The term of the elected Legislative Assembly was to expire on March 15, 1997. So, at any time, within six months, preceding March 15, 1997, general election to the Punjab Legislative Assembly could be held. The announcement made on December 30, 1996 of the election to be notified on January 13, 1997 falls

within the period of six months mentioned in Section 15 of the Act. Therefore, it cannot be said that notification violated any statutory provision. Reasons for making the announcement for an early election are also stated in the Press Note. One such reason is presentation of Union budget and the presentation of the budgets of various States during the last week of February. According to Commission, holding of elections nearer to the date of presentation of budget will cause difficulties to the Government. The said reason is reasonable one and we do not find any ground to doubt its bona fides. Further, the Press Note states that bye-election to three Parliamentary Constituencies; biennial election to fill 13 vacancies in the Legislative Council of Uttar Pradesh; bye-election to fill one seat in the Legislative Council for Karnataka, were also announced as per Annexure p-4 Press Note. After considering all relevant factors, Commission announced general election to the Punjab Legislative Assembly; bye-election to three seats of Lok Sabha; 17 seats to various State Legislative Assemblies; one seat to Karnataka Legislative Council and 13 seats to the Legislative Council of Uttar Pradesh. The announcement of election to various bodies cannot be termed as mala fide on the basis that election to Punjab Legislative Assembly was stated to be held a few days prior to the expiry of its term. In these circumstances, we are clear in our mind that the allegation of mala fides made by the petitioner against the fourth respondent has only to be rejected and we do so. Before proceeding further, learned counsel representing Election Commission has fairly and rightly submitted that Election Commission's actions are subject to judicial review by the High Court in exercise of the powers under Article 226 of the Constitution; that Election Commission has never tried to interfere with day to day administration of any Government and that the election process starts only on the issue of a notification contemplated by section 15 of the Act. The short question now to be dealt with is: whether the Election Commission has any authority to direct the Government to follow model code of conduct, adopted by various political parties? The fact that a model code of conduct has been adopted by all recognised political parties, is not in dispute. As per the said code of conduct, certain norms are to be followed by the political parties and the party in power which faces election. On the eve of election, it has been agreed among the political parties that no action is to be taken to influence the electorate. The party in power is not to make use of governmental machinery for the betterment of its prospects in the ensuing elections. It is also provided that Ministers and other authorities shall not sanction grant or payment out of discretionary funds from the time the elections are announced by the Commission. So, the date of announcement by the Commission has been accepted by all political parties as a date to be reckoned for following the model code of conduct. The argument advanced by the counsel representing the petitioner and the Central Government is that under Article 324 of the Constitution, Commission has the power of superintendence, to issue directions and to control the conduct of all elections. The conduct of election, according to the learned counsel starts only by issuance of a notification under section 15 of the Act. In support of this argument, reliance has been placed on the decisions in N. P. Punnuswami v. Returning Officer, Namkkal, A.I.R. 1952 Supreme Court 64. Hari Vishnu Kamath v. Ahmad Ishaque, A.I.R. 1995 Supreme Court 233; Mohinder Singh Gill, v. The Chief Election Commissioner, New Delhi, A.I.R. 1978 Supreme Court 851 and Lakshmi Charan Sen v. A.K.M. Hassan Uzzaman, A.I.R. 1985 Supreme Court 1233. In the first case, appellant filed nomination for election to the Madras Legislative Assembly. Returning Officer, on scrutiny, rejected the same. He moved the High Court under Article 226 of the Constitution for the issuance of a writ of certiorari to quash the order of the Returning Officer. High court dismissed that application in view of the provisions contained in Article 329 (b) of the Const]tution. While upholding decision rendered by the High Court, their lordships took the view that the word "election" used in Part XV of the Constitution should take in the entire process to be gone through to return a candidate to the legislature and that it should have the same meaning wherever that word is used in the said part of the Constitution. In Hari Vishnu Kamath's case arising out of an election petition, their lordships followed the view expressed in N. P. Pannuswami' case (supra) that the word "election" in Article 329 (b) was used in a comprehensive sense as including the entire process of election commencing with the issue of a notification and terminating with the declaration of election of a candidate. In Mohinder Singh Gill's case (supra) also, their lordships reiterated the view that election has a very wide notation commencing from the issue of the notification calling upon the electrorate to elect, and culminating in the final declaration of the returned candidate. Goswami, J., in his concurring judgment opined, — ".....it is well-settled that election covers the entire process from the issue of the notification under section 14, to the declaration of result under section 66 of the Act....." The above view has been followed in the latter decisions as well. On the basis of this statement of law made by their lordships, it is contended by counsel representing petitioner that Election Commission can give any direction to

Government only after the issuance of a notification under section 15 of the Act. At no point of time prior to the issuance of the notification can the Election Commission issue any direction to any authority, it is argued. In N. P. Punnuswami's case (supra) the Constitution Bench, quoted with approval, the following passage from Halsbury's Laws of England Edition 2, volume 12 under the heading "Commencement of the Election",— "Although the first formal step in every election is the issue of a writ the election is considered for some purpose to begin at an early date. It is a question of fact in each case when an election begins in such a way as to make the parties concerned responsible for breaches of election law, the test being whether the contest is 'reasonably imminent'. Neither the issue of the writ nor the publication of the notice of election can be looked to as fixing the date when an election begins from this point of view. Nor, again, does the nomination day afford any criterion. The election will usually begin at least earlier than the issue of the writ. The question when the election begins must be carefully distinguished from that as to when 'the conduct and management of' an election may be said to begin. Again, the question as to when a particular person commences to be a candidate is a question to be considered in each case." The 'writ' mentioned therein, according to us, can be the notification, contemplated by section 15 of the Act. The conduct and management of the election may start from the date of issue of notification, but it is to be considered that the election begins earlier to the date of the notification. Parties to the election will begin their activities prior to the date of notification. It can safely be held that such activities will begin from the date of announcement of the date by the Election Commission. Activities of parties during the time log between the date of announcement and the date of publication of the notification, should necessarily have effect in the ensuing election. Actions resorted to by the parties during this period may tend to influence the electorate. Are such actions of the candidates to be curbed by the Election Commission? In Halbury's Laws of England, Fourth Edition, volume, 15 under the heading, "684. Meaning of 'candidate." it is observed that a candidate may be guilty of bribing or treating and election expenses may be incurred on his behalf even though the bribery or treating takes place, or expenses are incurred, before he comes within the statutory definition of candidate. One becomes a candidate only on filing the nomination pursuant to the notification, but law states that his actions prior to his becoming a candidate within the statutory definition are also to be taken note of for deciding the issue as to whether he is guilty of the offence under the election law. In paragraph, 712 of the same book, it is observed that a person can incur election expenses before he has been formally adopted by a party as a candidate. An election has been held to begin for the purpose of election expenses at periods varying from four months to thirty months before the date of the poll. It states,.—— "The necessity for determining when an election begins has been criticised on the ground that the real test laid down by the statute is not one of time but of motive; expenditure must be in reference to the conduct or management of the election. As the statute expressly recognises that election expenses may be incurred before the election, it seems that the real issue in the cases considered above was the date when a particular candidate began the conduct or management of the election. This date might, at the same election, be different for different candidates." As per this, it is crystal clear that the conduct and management of election cannot be decided with reference to the date of notification of the election. It can apply to the conduct and management of the election anterior to the date of notification. It is the common case that Election Commission is duty bound to ensure free and fair election. For the said purpose, Election Commission is clothed with the powers emanating from Article 324 of the Constitution. According to their lordships of the Supreme Court 'A.I.R. 1978 Supreme Court 851), Constitution has made comprehensive provision in Article 324 to take care of surprise situations. Their lordships observed, — "The Constitution contemplates a free and fair election and vests comprehensive responsibilities of superintendence, direction and control of the conduct of elections in the Election Commission. This responsibility may cover powers, duties and functions of many sorts, administrative or other, depending on the circumstance." Goswami, J. in his concurring judgment in that decision observed,- "The Commission may be required to cope with some situation which may not be provide for in the enacted laws and the rules. That seems to be the raison d' etre for the opening clause in Article 327 and 328 which leaves the exercise of powers under. Article 324 operative and effective when "it is reasonably called for in a vacuous area. There is, however, no doubt whatsoever that the Election Commission will have to conform to the existing laws and rules in exercising its powers and performing its manifold duties for the conduct of free and fair elections." In A. Neelalohithadasan Nadar v. George Mascrene, 1994 Supp (2) Supreme Court Cases 619 their lordships stated that the principle of purity of election must have its way. The Election Commission is not only to see that free and fair election is to be held, but the purity of election should also be observed. What is a meant by purity

of election?According to us, it means the election should not only be free from corrupt practices but also free from evil practices. In Ghasi Ram v. Dal Singh, A.I.R. 1968 Supreme Court 1191, Hidayatullah, J., (as his lordship then was), observed, — "Election is something which must be conducted fairly. To arrange to spend money on the eve of elections in different constituencies, although for general public good, is when all is said and done an evil practice, even if it may not be corrupt practice. The dividing line between an evil practice and a corrupt practice is a very thin one. It should be understood that energy to do public good should be used not on the eve of elections but much earlier and that even slight evidence might change this evil practice into corrupt practice. Payments from discretionary grants on the eve of elections should be avoided." From this statement of law, it is evident that activities on the eve of election should also be for the conduct of a free and fair election. "Eve of election" can only be the period prior to the date of notification of election. By the date of notification, the process of election starts. It is not with reference to the date after process of commencement of election, their lordships referred to the period 'on the eve of election'. So, according to us, during the eve of election also, the Election Commission should ensure that nothing which tends to interfere with the conduct of free and fair election, takes place. Viewed in this light, we are of the considered view that Election Commission should take necessary steps for conduct of free and fair election even before the date of the issue of the notification. Petitioner has no case that Election Commission acted against any statutory provision. Their action in directing the Government to follow model code of conduct did not amount to issuing direction to act against any provision of law. When it is seen that the Election Commission has been entrusted with the responsibility to have a free and fair election which should be pure, and the source of their power is Article 324 of the Constitution, we are clear in our mind that the action taken by them in issuing Annexure p-5 is not at all illegal or arbitrary. The existence of political parties and their participation in election cannot be denied by any one. In the present democratic system prevailing in India, political parties play a vital role in the administration of the country. Leaders of the political parties, in their wisdom, evolved a model code of conduct, to be followed by them in election. That was so framed by them under the auspices of the Election Commission. That code does not contain any provision contrary or derogatory to any enactment. Such a code of conduct when it is seen that it does not violate any of the statutory provisions, can certainly be adopted by the Election Commission for the conduct of free and fair election which should be pure as well. On the eve of election, political parties or candidates may come forward with tempting offers to the electorate to win their favour. If such a course is allowed to be resorted to by the parties or the candidates contesting the elections, it will certainly undermine the purity of elections. In such a situation, if Election Commission took steps to implement the code of conduct which in no way infringes any of the laws, this Court, in exercise of the powers under Article 226 of the Constitution, is not to interfere. Election Commission has not taken any step to prevent activities of the party which is in power during the period prior to the date of announcement of the election. Knowing the situation, Election Commission announced the election more than three weeks prior to the issuance of the notification under section 15 of the Act. This period of three weeks is to apprise the political parties of the ensuing elections, for enabling them to prepare for the election. The said period intervening between the date of announcement and date of notification, is not at all unreasonable. During the short period preceding the notification, the Election Commission compels the political parties, the party in power and the candidates to behave in a manner which will not undermine conduct of free and fair election. On the basis of the observations made by the Supreme Court regarding payments from the discretionary grants at the disposal of the Ministers on the eve of election, Election Commission suggested law to be passed on the issue. Government of India, after considering that suggestion, took a decision that instead of making provisions in the rules regulating the disbursements from the discretionary grants, a convention should be adopted that for a period of three months immediately prior to the polling no expenditure should ordinarily be incurred from the Ministers' discretionary grants. So also, the Government of India in their communication dated October 28, 1969, took the view that instead of making any specific provision in the rules regulating disbursement from discretionary grants, a convention should be evolved that for a period of three months immediately prior to the polling, no expenditure should ordinarily be incurred from a Minister's discretionary grant. These decisions taken by the Government show that Government was inclined to have conventions on these matters and not to have statutory provisions. In such a situation, the action on the part of the Election Commission in directing Governments to follow the model code of conduct adopted by the various national parties appears to be quite legal and proper. Election Commission has categorically stated that they have not interfered with the day

to day decisions of the State Government. They only wanted officers connected with election to be retained as their respective places. They also wanted to ensure the conduct of free and fair election without interference by officers as well. If permanent executives of the State took into their heads that some of the actions which the political executive wanted to implement, as violative of directions given by the Election Commission, the Election Commission cannot be faulted. No direction of the Election Commission having the effect of interfering with the day to day decisions of the Government, has been brought to our notice either. In such a situation, we are not in a position to find any illegality in the action resorted to by the Election Commission. In view of what has been stated above, we are clear in our mind that the Election Commission are entitled to take necessary steps for the conduct of a free and fair election even anterior to the date of issuance of notification, from the date of announcement of the election. While doing so, the model code of conduct adopted to be followed by all political parties including the political party in Government, can be directed to be followed by the Election Commission. Action of the Commission in this regard cannot be faulted, for the said model code of conduct adopted by the political parties does not go against any of the statutory provisions. It only ensures the conduct of a free any fair election which should be pure. Writ petition fails. It is accordingly dismissed.

Sd/-

K. SREEDHARAN, CHIEF JUSTICE.

Sd/-

May 27, 1997

SWATANTER KUMAR, JUDGE.

परिशिष्ट-३

आदर्श आचारसंहितेच्या अंमलबजावणीसाठी विविध बाबींच्या अनुषंगाने सूचनांचे संकलन

भाग—एक

सर्वसाधारण वर्तणूक

१. **धार्मिक तणाव**—कोणताही पक्ष अथवा उमेदवार, वेगवेगळया जाती आणि धार्मिक किंवा सामाजिक गट यांच्यामध्ये मतभेद होणारी किंवा त्यांच्यामध्ये ज्यामुळे परस्परांमध्ये द्वेष किंवा तणाव निर्माण होईल अशी कोणतीही कृती करणार नाही.

२. **प्रतिस्पर्ध्यांवरील टीका**—इतर राजकीय पक्षांवर टीका करण्यात येईल तेव्हा ती पक्षांची धोरणे किंवा कार्यक्रम, त्यांचे पूर्वीचे कार्य यांच्यापुरती मर्यादित असेल. पक्षाच्या नेत्यांच्या किंवा कार्यकर्त्यांच्या सार्वजनिक कामांशी संबंधित नसलेल्या, खाजगी आयुष्याच्या कोणत्याही पैलूवर टीका करण्यापासून, पक्ष आणि उमेदवार दूर राहतील. बिनबुडाचे आरोप आणि विपर्यस्त माहिती यांच्या आधारावर पक्ष आणि त्यांचे कार्यकर्ते यांच्यावर टीका केली जाणार नाही.

राजकीय पक्ष आणि उमेदवारांना एखाद्या व्यक्तीची राजकीय मते वा कामे कितीही नापंसत असली तरी आपापल्या घरात शांत आणि स्वस्थ जीवन जगण्याचा प्रत्येक माणसाच्या अधिकारांचा आदर केला जाईल. लोकांच्या मतांचा किंवा त्यांच्या कामांचा निषेध करण्यासाठी त्यांच्या घरासमोर निदर्शन करणे किंवा धरणे देणे या उपायांचा कोणत्याही परिस्थितीत अवलंब केला जाणार नाही.

३. **प्रार्थना स्थळांचा वापर**—मते मिळविण्याकरिता धर्म, जात यांना आवाहन केले जाणार नाही. कोणत्याही धर्माच्या प्रार्थनास्थळांचा निवडणूक प्रचाराचे व्यासपीठ म्हणून वापर केला जाणार नाही. तसेच कोणत्याही निवडणूक कामासाठी वापरता येणार नाहीत. विशिष्ट जाती, धर्मांच्या सभा घेण्यात येऊ नये.

४. **मतदारांना प्रलोभन /धाक**—मतदारांना लाच देणे, वस्तूंचे वाटप करणे, मतदारांना धाकदपटशा दाखविणे, मतदारांची तोतयेगिरी, मतदान केंद्राजवळच्या २०० मीटर्स क्षेत्रामध्ये प्रचार करणे, या बाबी कारवाईस पात्र ठरतील. मतदानापूर्वी जाहीर प्रचार बंद करण्यासंबंधी तरतुदींचे पालन करणे आवश्यक राहील. तसेच प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर सार्वजनिक सभा घेणे आणि मतदारांची मतदान केंद्रावर ने-आण करण्यासाठी वाहतुकीची आणि वाहनांची व्यवस्था करणे यासारख्या "भ्रष्टाचाराच्या" आणि निवडणूक कायद्यांतर्गत गुन्हा समजल्या जाणाऱ्या गोष्टी सर्व पक्ष आणि उमेदवार कटाक्षाने टाळतील. सोशल मिडीया, इलेक्ट्रॉनिक मिडीया / प्रिंट मिडीयाचा वापर करुन प्रलोभने किंवा लाच देता येणार नाही. कोणताही उमेदवार किंवा त्याचा प्रतिनिधी यांनी संपूर्ण आचारसंहितेच्या काळात दारुचे वाटप करु नये.

५. **खाजगी व स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या जागांवर बॅनर / फलक लावण्याबाबत**—कोणताही राजकीय पक्ष वा उमेदवार ध्वजदंड उभारण्यासाठी, फलक टांगण्यासाठी, सूचना चिटकविण्यासाठी, घोषणा लिहिण्यासाठी वगैरे कोणत्याही व्यक्तीच्या जमीन, इमारत, कुंपण इत्यादींचा त्याच्या मालकाच्या परवानगीशिवाय वापर करणार नाही. तसेच यासंदर्भात संबंधित महानगरपालिका अथवा जिल्हाधिकारी कार्यालय अथवा आवश्यकतेनुसार संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्था यांच्याकडूनही परवानगी आवश्यक असेल. (महाराष्ट्र मालमत्ता विरुपन प्रतिबंध अधिनियम, १९९५ चे काटेकोर पालन करणे आवश्यक आहे. सदर अधिनियमाचे उल्लंघन केल्यास सदर अधिनियमातील कलमांनुसार संबंधीतांवर कारवाई करणे)

स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या मालकीच्या असलेल्या जागांवर निवडणूक प्रचाराचे बॅनर / फलक लावण्याकरिता परवानगी घ्यावी किंवा कसे याबाबत संबंधित महानगरपालिका आयुक्त / मुख्याधिकारी / जिल्हाधिकारी यांनी निर्णय घेणे आवश्यक आहे. अशा ठिकाणी निवडणूक प्रचाराचे फलक / बॅनर लावण्यास परवानगी द्यावयाची असल्यास सर्व उमेदवार अथवा राजकीय पक्षांना समान व न्याय्य पद्धतीने त्याचे वाटप करता येईल. कोणत्याही उमेदवारास / पक्षास झुकते माप दिले जाणार नाही याची खबरदारी घेऊन आवश्यक तर सोडत पद्धतीने असे वाटप करण्यात यावे.

भाग—दोन

सत्तारुढ पक्ष

१. **राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणुका घोषित केल्यापासून कोणतेही मंत्री, अथवा इतर प्राधिकारी यांनी,—**

(क) कोणत्याही प्रकारची वित्तीय अनुदान देण्याची किंवा ती देण्याबाबतची अभिवचने घोषित करता कामा नयेत.

(ख) कोणत्याही प्रकारचे प्रकल्प किंवा योजना यांच्या कोनशिला बसवता कामा नयेत,

(ग) रस्त्यांचे बांधकाम करण्याची किंवा पिण्याच्या पाण्याची सुविधा इत्यादींसाठी तरतूद करण्याबाबत कोणतेही अभिवचन देता कामा नये,

(घ) शासन, सार्वजनिक उपक्रम तथा स्थानिक स्वराज्य संस्था इत्यादीमध्ये कोणत्याही नवीन अधिकारी, कर्मचारी यांच्या नियुक्त्या करता कामा नये. तसे केल्यास सत्तारुढ पक्षाच्या बाजूने मतदारांवर प्रभाव पाडल्यासारखे होईल.

२. घोषणा व जाहिराती—वित्तीय अनुदान किंवा इतर कल्याणकारी योजना घोषित करण्याच्या संबंधात निवडणूक आचारसंहितेत वर उध्दृत करण्यात आल्याप्रमाणे सर्व मनाई आदेश हे निवडणुका घोषित करण्यात आल्यानंतरच लागू होतील याची आयोगाला जाणीव आहे. तथापि, केंद्रातील आणि महाराष्ट्रातील व स्थानिक स्वराज्य संस्थांमधील सत्तारुढ पक्षांनी निरनिराळ्या प्रकारच्या कल्याणकारी योजना आणि इतर सवलतींची घोषणा करुन, तसेच सार्वजनिक पैशांतून मुद्रित होणाऱ्या किंवा इलेक्ट्रॉनिक माध्यम इत्यादीद्वारे केंद्रात आणि राज्यातील शासनाची कामगिरी ठळकपणे निदर्शनास आणून देऊन शासन पुरस्कृतरितीने आपल्या पक्षाचा प्रचार वाढविण्यासाठी अधिकाराचा वापर करण्यास बंदी राहील.

जाहीर प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर इलेक्ट्रॉनिक व प्रिंट मिडीयाद्वारे कोणत्याही प्रचारविषयक जाहीराती देता येणार नाहीत. मतदानाच्या आदल्या दिवशी व मतदानाच्या दिवशी वृत्तपत्रांमधून तसेच प्रसार माध्यमांद्वारे कोणत्याही प्रचारविषयक जाहीराती देण्यात येणार नाहीत याची खबरदारी सर्व उमेदवार व राजकीय पक्षांनी घ्यावी.

३. जात, धर्म, जमात किंवा भाषा याच्या आधारे आचारसंहिता कालावधीत अधिवेशने घेता येणार नाहीत.

भाग—तीन

राजकीय पक्ष/उमेदवार यांच्यासंबंधीत

१. इलेक्ट्रॉनिक मिडीयाद्वारे प्रचार करणेबाबत—राज्य निवडणूक आयोगाच्या दिनांक ६ जानेवारी २००९ च्या आदेशानुसार इलेक्ट्रॉनिक मिडीयाद्वारे कोणतेही साहित्य प्रसारित करण्यापूर्वी यासंदर्भात महानगरपालिका अथवा जिल्हाधिकारी कार्यालयात गठित केलेल्या समितीकडून सदर साहित्य तपासून प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक आहे. यासंदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाच्या दिनांक २२ डिसेंबर २०११ च्या आदेशानुसार समितीचे अध्यक्ष व सदस्य कोण राहतील हे निश्चित करण्यात आले आहे. प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर इलेक्ट्रॉनिक मिडीयाद्वारे तसेच प्रिंट मिडीयाद्वारे देखील प्रचारावर बंदी राहील. यामध्ये एसएमएस, सोशल मिडीया, उदा. व्हॉट्स अप, फेसबुक, ट्विटर, इ.चाही समावेश होतो. निवडणूकीच्या कालावधीत इलेक्ट्रॉनिक मिडीयाचा गैरवापर केल्यास, इलेक्ट्रॉनिक मिडीयाद्वारे आक्षेपार्ह संदेश प्रसिद्ध केल्यास सायबर गुन्हयांचा (बंदी, प्रतिबंध इ.) कायदा २०१५ अंतर्गत असलेल्या तरतुदीनुसार तसेच, संबंधीत इतर लागू असलेल्या कायद्यांनुसार कायदेशीर कारवाईस पात्र राहतील.

राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक:स्थास्वसं-११०३/प्र.क्र३२/का.५, दिनांक १७/०३/२००५ च्या आदेशानुसार राजकीय स्वरुपाच्या मुलाखती किंवा इतर कार्यक्रमाचे प्रसारण करताना केबल नेटवर्क किंवा स्थानिक वाहिनी तसेच सहभागी होणारे राजकीय पक्ष किंवा उमेदवार यांनी राज्य निवडणूक आयोगाने नेमून दिलेल्या आचारसंहितेचे कटाक्षाने पालन करणे आवश्यक आहे. तसेच या प्रसार माध्यमातून जाहीराती प्रसिद्ध केल्यास त्याचा खर्च संबंधित उमेदवाराच्या निवडणूक खर्चात समाविष्ट करणे आवश्यक आहे.

२. निवडणूक प्रचारासंदर्भात उमेदवाराने भित्तीपत्रके, पोस्टर्स, बॅनर्स लावण्याबाबत—निवडणूक प्रचार मोहिमांच्यावेळी राजकीय पक्षांचे व उमेदवारांचे कार्यकर्ते खाजगी व सार्वजनिक इमारतींच्या भिंतीवर निवडणूकविषयक भित्तीपत्रके चिकटवून घोषणा लिहून, निवडणूक चिन्हे रंगविण्यासाठी भिंतीचा उपयोग करतात. तसेच या गोष्टी इमारतींच्या मालकांची परवानगी न घेताच केल्या जातात व त्यांना त्या अतिशय त्रासदायक ठरतात. याबाबतीत सध्या अस्तित्वात असलेल्या सार्वजनिक मालमत्ता नुकसान प्रतिबंध कायदा, १९८४ व तसेच खाजगी वा सरकारी मालमत्ता विद्रुपन कायदा, १९९६ खाली असलेल्या तरतुदी पुरेशा परिणामकारक आहेत, वरील प्रकारची अनिष्ट कृत्ये करणाऱ्या पक्षांविरुद्ध/व्यक्तींविरुद्ध गुन्हा दाखल करण्यात यावा. राज्य निवडणूक आयोगाने मालमत्ता विद्रुपिकरणासंदर्भात पत्र क्र. एसईसी/१०९५/सी.आर.२५/९५/आरआर, दिनांक २१ जानेवारी १९९५ अन्वये दिलेल्या सूचना यासंदर्भात लागू राहतील.

निवडणूक सुरू असलेल्या कालावधीत राजकीय पक्ष वा उमेदवार यांनी त्यांच्या अनुयायांना चिन्हे लावणे, फलक लावणे, नोटीसा चिकटवणे व घोषणा लिहिणे इत्यादींसाठी खाजगी जमीन, इमारती, भिंती इत्यादींचा मालकांच्या लेखी परवानगीशिवाय वापर करण्यास अनुमती देता कामा नये. तसेच राजकीय पक्ष वा उमेदवार किंवा त्यांचे कार्यकर्ते यांना कोणत्याही सार्वजनिक इमारतींवर आपली भित्तीपत्रके चिकटवणे, घोषणा लिहिणे, आपली निवडणूक चिन्हे रंगविणे अशाप्रकारे विद्रुपित करण्याचे अधिकार नाहीत.

पोस्टर, बॅनर इत्यादीबाबत परवानगी, जाहीर प्रचाराचा कालावधी संपेपर्यंतच्या कालावधीसाठी देण्यात येईल. जाहीर प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर सदर साहित्य संबंधित उमेदवार / पक्षांनी तात्काळ काढून टाकणे आवश्यक राहील. जर त्यांनी असे प्रचार साहित्य जाहीर प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर काढले नाही तर त्याबाबत उपरोक्त मालमत्ता विद्रुपीकरण कायद्यानुसार गुन्हा दाखल करावा व असे प्रचार साहित्य त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेने काढून टाकावे आणि ते साहित्य काढण्याकरिता आलेल्या खर्चाचा समावेश संबंधित उमेदवाराच्या खर्चामध्ये करावा. निवडणुकांच्या संदर्भात राजकीय पक्ष/उमेदवारांनी संबंधितांची लेखी परवानगी न घेता खाजगी मालमत्तेवर त्यांची भित्तीपत्रके, घोषणा, निवडणूक चिन्हे इत्यादी चिकटवून किंवा लिहून ती मालमत्ता विद्रुपित केली असल्यास त्यांनी सदर भित्तीपत्रके, घोषणा, निवडणूक चिन्हे, पोस्टर्स, बॅनर्स काढून टाकून ती मालमत्ता पूर्ववत करण्याबाबत त्यांना सूचना देण्यात याव्यात. तसे न केल्यास त्या पक्ष / उमेदवाराविरुद्ध योग्य त्या कलमांन्वये गुन्हा दाखल करण्यात यावा. परवानगी प्राप्त भित्तीपत्रके, पोस्टर्स, बॅनर्स यांचे संरक्षण संबंधीत उमेदवार/पक्ष यांनी स्वतः करावयाचे आहे.

३. प्रचारामध्ये प्राण्यांच्या वापरास प्रतिबंध—राज्य निवडणूक आयोगाच्या क्रमांक रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.२६/का.५, दिनांक २३ डिसेंबर २०११ च्या आदेशानुसार निवडणूक प्रचारामध्ये प्राण्यांचा वापर करण्यास बंदी घातलेली आहे. त्यानुसार कोणत्याही परिस्थितीत निवडणूक प्रचाराकरिता प्राण्यांचा वापर करण्यात येऊ नये.

४. निवडणूक प्रचारामध्ये लहान मुलांचा वापर न करण्याबाबत—निवडणुकीच्या प्रचाराच्या मिरवणुका तसेच निवडणूक प्रचाराशी संबंधित कार्यक्रमांमध्ये १४ वर्षाखालील मुलांना सामील करण्यात येऊ नये.

५. मतदान केंद्रातील प्रवेशाबाबत—मंत्री, राज्यमंत्री, उपमंत्री इत्यादींनी त्यांचे नाव ज्या मतदान केंद्रात आहे, अशा मतदान केंद्रात फक्त मतदान करण्यासाठीच प्रवेश करावा. अन्य कोणत्याही मतदान केंद्रात त्यांना प्रवेश देऊ नये अथवा त्यांनी भेट देऊ नये.

६. मुद्रक व प्रकाशकाचे नाव छापणेबाबत.—राज्य निवडणूक आयोगाच्या आदेश क्रमांक एसईसी-१०९५/सीआर७७/९५/डेस्क-३, दिनांक २८ ऑगस्ट १९९५ अनुसार प्रचारासाठी छापण्यात येणाऱ्या साहित्यावर प्रतींची संख्या, प्रत क्रमांक, मुद्रणालयाचे व प्रकाशकाचे नाव व पत्ता असणे आवश्यक आहे. या आदेशांचे पालन न झाल्याचे आढळल्यास प्रेस ॲक्टनुसार कार्यवाही करावी.

७. प्रचार फेरीतील वाहनांबाबत—प्रचार फेरी किंवा मिरवणुका यामध्ये किती वाहने वापरावीत याबाबत राज्य निवडणूक आयोगाने क्रमांक रानिआ/मनपा-२००६/प्र.क्र.१९/का.५, दिनांक १९ ऑक्टोबर २००६ अन्वये आदेश दिले आहेत. त्यानुसार महानगरपालिका, नगरपरिषदा, नगरपंचायती, जिल्हा परिषद व पंचायत समिती निवडणुकांकरिता जास्तीत जास्त तीन वाहने वापरता येतील. तर ग्रामपंचायत निवडणुकांकरिता जास्तीत जास्त एक वाहन वापरता येईल. राज्य निवडणूक आयोगाने विहित केलेल्या मर्यादेपेक्षा जास्त वाहने आढळल्यास प्रचार फेरी किंवा मिरवणुकीची परवानगी तात्काळ रद्द करण्यात यावी.

८. प्रचार कार्यालयांची संख्या—राज्य निवडणूक आयोगाने उमेदवाराने निवडणुकीमध्ये करावयाच्या खर्चाची मर्यादा निश्चित केलेली आहे. उमेदवाराने उघडलेल्या सर्व प्रचार कार्यालयांचा खर्च, त्यांच्या निवडणूक खर्चात समाविष्ट होतो. त्यामुळे किती प्रचार कार्यालये उघडावीत यासंदर्भातील मर्यादा राज्य निवडणूक आयोगाच्या क्रमांक रानिआ/मनपा-२००७/प्र.क्र.६/का.५, दिनांक ४ फेब्रुवारी २०१२ अन्वये काढून टाकण्यात आलेली आहे. त्यानुसार प्रचार कार्यालयांना परवानगी देताना सर्व उमेदवारांना समान तत्वानुसार परवानगी द्यावी. तसेच महानगरपालिका आयुक्त अथवा जिल्हाधिकारी आणि पोलिस यंत्रणा यांनी सुरक्षितता आणि जागोजागी प्रचार कार्यालये उघडल्यास नागरिकांची गैरसोय होणार नाही याची खबरदारी घेऊन प्रचार कार्यालयांना परवानगी देणे आवश्यक आहे. प्रचार कार्यालये ही सकाळी ६.०० वाजल्यापासून ते रात्री १०.०० वाजेपर्यंत उघडे ठेवण्याची मुभा राहील.

९. नामनिर्देशनपत्र भरण्यासाठी येणा-या उमेदवारांना सुचना—निवडणुकीसाठी नामनिर्देशनपत्र भरताना निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या कार्यालयाच्या आवारात फक्त चार व्यक्ती यांना परवानगी द्यावी. मिरवणुकीने येत असल्यास निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचे कार्यालयापासून १०० मीटर अगोदर मिरवणूक थांबवावी.

१०. अ. सभा—

१. सभेच्या परवानगीबाबत—स्थानिक पोलीस प्राधिकाऱ्यांना वाहतुकीचे नियंत्रण करणे आणि शांतता आणि सुव्यवस्था राखणे शक्य व्हावे यासाठी पक्ष किंवा उमेदवारास, कोणत्याही प्रस्तावित सभेची जागा आणि वेळ त्यांना ४८ तास अगोदर कळविणे बंधनकारक असेल. सभेसाठी प्रस्तावित केलेल्या जागेत कोणतेही निर्बंधक किंवा प्रतिबंधक आदेश जारी केलेले आहेत किंवा कसे, याबद्दल पक्ष किंवा उमेदवार अगोदर खात्री करुन घेईल. अशा आदेशांमधून काही सूट हवी असल्यास, त्यासाठी अर्ज करुन अशी सूट अगोदर प्राप्त केली जाईल. सभेची परवानगी देताना सर्वांना समान संधी मिळावी आणि प्रथम येणा-यास प्रथम प्राधान्य (FIRST COME FIRST SERVED) या तत्वाचा अवलंब करावा.

२. ध्वनिक्षेपकाच्या वापराबाबत—ध्वनिवर्धकाचा वापर करण्यासाठी किंवा प्रस्तावित सभेच्या संदर्भात इतर कोणत्याही सुविधेसाठी परवानगी किंवा लायसन्स मिळवावयाचे असल्यास पक्ष किंवा उमेदवार संबंधित प्राधिकाऱ्याकडे त्यासाठी ४८ तास अगोदर अर्ज करुन अशी परवानगी किंवा लायसन्स प्राप्त करील. तसेच याबाबतचे The Noise Pollution (Regulation and Control) Rules, २००० ची अंमलबजावणी बंधनकारक राहील.

३. सभेमध्ये अडथळा निर्माण न करणेबाबत—आपले समर्थक, इतर पक्षांनी आयोजित केलेल्या सभा किंवा मिरवणुका यामध्ये अडथळा निर्माण करीत नाहीत किंवा ते उधळून लावीत नाहीत याची राजकीय पक्षांनी आणि उमेदवारांनी दक्षता घ्यावी. एक राजकीय पक्षाचे कार्यकर्ते आणि समर्थक, दुसऱ्या पक्षाने आयोजित केलेल्या सार्वजनिक सभांमध्ये तोंडी किंवा लेखी प्रश्न विचारुन किंवा स्वतःच्या पक्षाची पत्रके वाटून अडथळा निर्माण करणार नाहीत. एक पक्ष सभा घेत असेल अशा ठिकाणी दुसरा पक्ष मिरवणूक घेऊन जाणार नाही. एका पक्षाने लावलेली भित्तीपत्रके दुसऱ्या पक्षाचे कार्यकर्ते काढणार नाहीत. सभेमध्ये अडथळा उत्पन्न करणाऱ्या किंवा इतर मार्गानी गोंधळ माजविणाऱ्या व्यक्तींचा बंदोबस्त करण्याकरिता सभेचे आयोजक स्वतः अशा व्यक्तींविरुद्ध कारवाई करणार नाहीत तथापि, कर्तव्यार्थ असलेल्या पोलिसांची मदत घ्यावी.

ब. मिरवणुका—

१. मिरवणुकीची वेळ व जागा निश्चितीबाबत—पक्ष किंवा उमेदवार, मिरवणूक सुरू होईल ती वेळ किंवा आणि ती जेथून जाईल तो मार्ग आणि मिरवणूक संपेल ती वेळ आणि जागा अगोदर निश्चित करील. कार्यक्रमांमध्ये सहसा बदल होणार नाही. कार्यक्रमाच्यावेळी स्थानिक पोलीस प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती व्यवस्था करावी यासाठी आयोजक त्यांना कार्यक्रमासंबंधी सर्व माहिती आगाऊ पुरवतील. मिरवणूक जेथून जाणार असेल त्या भागात काही निर्बंधक आदेश जारी असतील तर आयोजक त्याबद्दल खातरजमा करुन घेतील आणि सक्षम प्राधिकाऱ्यांनी त्यामधून मुद्दाम सूट दिली नसल्यास, त्या निर्बंधाचे अनुपालन करतील. वाहतुकीच्या विनियमांचे आणि निर्बंधांचेही काळजीपूर्वक पालन केले जाईल.

२. **वाहतूक नियंत्रणाबाबत**—वाहतुकीची कोंडी होऊ नये किंवा तिला अडथळा होऊ नये अशारितीने मिरवणूक नेण्याची व्यवस्था करण्यासाठी आयोजक आगाऊ उपाययोजना करतील. मिरवणूक जर खूप लांब असेल तर तिचे सोयीस्कर आकाराच्या तुकड्यांमध्ये विभाजन केले जाईल, ज्यायोगे काही ठराविक स्थळांवर, विशेषतः मिरवणुकीला चौकांमधून जावयाचे असेल तेव्हा अडकलेल्या वाहतुकीला टप्प्याटप्प्याने मोकळे करता येईल आणि वाहतुकीची कोंडी होणे टाळता येईल. मिरवणुकीसंबंधी कर्तव्यार्थ असलेल्या पोलिसांचे निदेश आणि सल्ला यांचे काटेकोरपणे अनुपालन केले जावे. सभा, मिरवणूक, इ.च्यावेळी उमेदवारांनी / पक्षाने त्यांचे कार्यकर्ते अथवा स्वयंसेवक नेमून रहदारीचे नियंत्रण अशाप्रकारे करावे जेणेकरुन सभा अथवा मिरवणुकीचा त्रास सर्वसामान्य जनतेला होणार नाही.

३. **दोन मिरवणुका समोरासमोर येऊ न देणेबाबत**—दोन किंवा त्यापेक्षा अधिक राजकीय पक्ष एकाच मार्गावरुन किंवा त्याच्या भागांवरुन साधारणपणे एकाच वेळी मिरवणूक नेण्याचे ठरवित असतील तर आयोजक पुरेसे अगोदर संपर्क प्रस्थापित करतील आणि मिरवणुकी एकमेकांसमोर येणार नाहीत किंवा त्या वाहतुकीला अडथळा करणार नाहीत यादृष्टीने काय उपाययोजना करावयाच्या ते निश्चित करतील. समाधानकारक उपाययोजना निश्चित करण्यासाठी स्थानिक पोलिसांची मदत घेतली जाईल. पक्ष या प्रयोजनासाठी पोलिसांशी शक्य तेवढया लवकर संपर्क साधतील.

४. **मिरवणुकीदरम्यान बाळगावयाच्या वस्तूंबाबत**—असामाजिक तत्वांकडून, विशेषतः प्रक्षुब्ध मनःस्थितीत ज्यांचा दुरुपयोग केला जाऊ शकेल अशा, धारदार वस्तू, शस्त्रे किंवा विस्फोटक साहित्य जवळ बाळगता येणार नाहीत. बाळगलेली आढळल्यास ती जप्त करण्यात येतील व कायद्यानुसार कारवाई करण्यात येईल.

५. **प्रतिकृतींच्या वापराबाबत**—इतर राजकीय पक्षांचे, सदस्यांचे किंवा त्यांच्या नेतृत्वाचे प्रतिनिधीत्व करीत असल्याचे समजल्या जाणाऱ्या त्यांच्या प्रतिकृती घेऊन जाणे, त्यांचे जाहीरपणे दहन करणे हे आणि असे निदर्शनांचे प्रकार कोणत्याही पक्षाकडून किंवा उमेदवाराकडून चालवून घेतले जाणार नाहीत.

६. **प्रचार फेरीवरील खर्चाबाबत**—प्रचार फेरी किंवा प्रचार मिरवणुकीत महानगरपालिका, नगरपरिषदा, नगरपंचायती, जिल्हा परिषद व पंचायत समिती यांच्या क्षेत्रामध्ये जास्तीत जास्त ३ वाहनांचा समावेश करण्यात येईल. ही प्रचार फेरी अथवा मिरवणूक जर एकाच उमेदवाराची असेल तर त्या उमेदवाराने त्या प्रचार फेरीचा येणारा खर्च आपल्या खर्चात समाविष्ट केला पाहिजे. जर प्रचार फेरी पक्षातर्फे अथवा आघाडीतर्फे काढण्यात आली असेल तर ती प्रचार फेरी अथवा मिरवणूक ज्या प्रभागांमधून जाईल त्या सर्व प्रभागांमधील त्या पक्षाच्या किंवा आघाडीच्या उमेदवारांमध्ये तो खर्च विभागून दाखविण्यात येईल.

क. **मतदानाचा दिवस—**

१. **मतदारांना द्यावयाच्या ओळखचिठ्ठया**—उमेदवारांनी मतदारांना पुरविलेल्या ओळखचिठ्ठया स्वच्छ पांढऱ्या कागदाच्या आहेत आणि त्यांच्यावर कोणतेही चिन्ह, उमेदवाराचे नाव किंवा पक्षाचे नाव नाही याची खातरजामा करुन घेतली जाईल.

२. **उमेदवाराच्या तात्पुरत्या कार्यस्थान (उमेदवार/पक्षामार्फत चिठ्ठी वाटपाकरिता लावण्यात येणारे टेबल)**—कार्यकर्ते आणि पक्षाचे व उमेदवारांचे समर्थक यांच्यामधील संघर्ष आणि तणाव टाळण्याच्या दृष्टीने पक्षांनी आणि उमेदवारांनी मतदान केंद्रापासून २०० मीटर लांब उभारलेल्या तात्पुरत्या कार्यस्थानाजवळ विनाकारण गर्दी होऊ देऊ नये. उमेदवाराच्या तात्पुरत्या कार्यस्थळाच्या भागावर कोणतेही भित्तीपत्रक, ध्वज, चिन्हे किंवा इतर प्रचार साहित्य लावलेले असणार नाही. तेथे कोणत्याही खाद्यवस्तूंचे वाटप केले जाणार नाही किंवा गर्दी होईल अशी कोणतीही कृती केली जाणार नाही.

३. **मतदानाच्या दिवशी वाहनांच्या वापराबाबत**—मतदानाच्या दिवशी वाहनांच्या वापराबाबत राज्य निवडणूक आयोगाचे क्र. एसईसी/जीईएन-१९९८/प्र.क्र.१/का.३, दिनांक ६ जानेवारी १९९८ च्या आदेशान्वये दिलेल्या निर्बंधाचे अनुपालन करताना सर्व पक्षांचे उमेदवार व कार्यकर्ते संबंधित प्राधिकाऱ्याशी सहकार्य करतील आणि वाहने चालविताना त्यासाठी आवश्यक परवाने मिळवून ते त्या वाहनांच्या दर्शनी भागांवर ठळकपणे लावले जातील. मतदानाच्या दिवशी वापरावयाच्या वाहनांच्या मर्यादेमध्ये बदल करण्यात येत असून त्यानुसार मतदानाच्या दिवशी प्रत्येक उमेदवारास स्वतःच्या किंवा निवडणूक प्रतिनिधीच्या वापरासाठी दोन वाहने वापरण्याचा अधिकार असेल. ही वाहने त्याच्या मतदारसंघातच वापरता येतील.

४. **मतदान केंद्रामध्ये प्रचार साहित्य नेण्यावरील निर्बंध**—निवडणूक चिन्ह, पार्टीचे/उमेदवाराचे नाव असलेले कोणतेही प्रचार साहित्य उदा. चिन्ह छपाई केलेले टी शर्ट, टोप्या, उपरणे तसेच छापील चिठ्ठया इ. मतदानाच्या दिवशी मतदान केंद्रामध्ये आणता येणार नाही.

५. **मतदान केंद्रात उमेदवाराच्या प्रवेशाबाबत**—उमेदवार/उमेदवाराचा निवडणूक प्रतीनिधी यांना मतदानाचे निरिक्षणासाठी मतदान केंद्राचे आत तीन मतदारांचे मतदान होईपर्यंतच थांबता येईल. त्यानंतर उमेदवाराने मतदान केंद्राच्या बाहेर पडणे अपेक्षित असेल. या सूचनांचा भंग करणाऱ्या उमेदवारास/उमेदवाराच्या प्रतीनिधीस पोलीसांमार्फत त्या क्षेत्राच्या बाहेर काढावे. उमेदवारास/उमेदवाराचा निवडणूक प्रतीनिधीस एका केंद्रामध्ये संपूर्ण मतदानाच्या कालावधीत जास्तीत जास्त तीन वेळा जाता येईल.

६. **मतदारांची ने-आण करण्यास वाहनांच्या वापरास बंदी असल्यास**—कोणत्याही उमेदवारास अथवा पक्षाला मतदारांची ने-आण करण्यासाठी कुठल्याही वाहनाचा वापर करता येणार नाही. असे वाहन आढळल्यास पोलिसांनी ते तात्काळ ताब्यात घ्यावे व नियमानुसार योग्य ती कार्यवाही करावी.

७. मतदानाच्या दिवशी वाहनांच्या सर्वसाधारण वापराबाबत—मतदानाच्या दिवशी सर्व प्रकारच्या वाहनांच्या रहदारीवर बंदी घालून जनतेला गैरसोय होईल असा निवडणूक आयोगाचा कोणताही हेतू नाही. निवडणुकीच्या कामाखेरीज अन्य आवश्यक असलेल्या खऱ्याखुऱ्या प्रयोजनासाठी मतदानाच्या दिवशी पुढील प्रकारची वाहने वापरण्यास निवडणूक आयोगाची परवानगी असेल.

(अ) खाजगी वाहनांच्या मालकांना त्यांच्या स्वतःच्या खाजगी वापरासाठी वापरण्यात येणारी खाजगी वाहने परंतु, निवडणुकीच्या कामाशी त्यांचा कोणताही संबंध नसावा.

(ब) खाजगी वाहनांच्या मालकांना त्यांच्या स्वतःसाठी किंवा त्यांच्या स्वतःच्या कुटुंबातील व्यक्तीसाठी मतदानाचा हक्क बजावता येण्याकरिता मतदान केंद्रावर जाण्यासाठी खाजगी वाहने वापरता येतील. परंतु मतदान केंद्रापासून २०० मीटर त्रिज्येच्या आत अशी वाहने नेता येणार नाहीत.

(क) रुग्णालयातील वाहने, रुग्णवाहिका, दूधगाडया, वॉटर टँकर्स, तातडीच्या वीज पुरवठ्याची वाहने, कामावर असलेल्या पोलिसांची वाहने, निवडणुकीच्या कामावार असलेल्या अधिकाऱ्यांची वाहने यासारख्या अत्यावश्यक सेवांसाठी वापरण्यात येणारी वाहने.

(ड) ठराविक थांब्यावरुन व ठराविक मार्गांनी चालविण्यात येणाऱ्या सार्वजनिक परिवहन सेवेच्या बसगाडया.

(इ) विमानतळ, रेल्वे स्टेशन, आंतर-राज्यीय बस स्थानक, इस्पितळ येथे जाण्यासाठीचा जो प्रवास अनिवार्य ठरत असेल त्यासाठी टॅक्सी, तीन चाकी स्कूटर, रिक्षा इत्यादींचा वापर.

(फ) आजारी किंवा विकलांग व्यक्ती यांनी स्वतःच्या उपयोगासाठी केलेला खाजगी वाहनांचा वापर.

८. वाहनांच्या गैरवापराबाबत—अनिष्ट/अवैध कृत्यांना पायबंद घालण्यासाठी निवडणूक लढविणारे उमेदवार व त्यांचे इतर पक्ष नेते यांच्यासोबतच्या व्यक्तींकडून वापरण्यात येणाऱ्या वाहनांनी बेकायदेशीर दारुगोळा व शस्त्रास्त्रे वाहून नेणे यासारख्या गुन्हेगारी कृत्यांसह कोणत्याही संभाव्य अपकृत्यांवर जिल्हा प्रशासनाने बारीक लक्ष ठेवले पाहिजे. जर या वाहनांपैकी एकतर पक्षाची किंवा खाजगी मालकीची वाहने, अशा कोणत्याही कृत्यामध्ये किंवा मतदारांच्या मनात धाकदपटशा दाखविण्यासाठी किंवा दहशत निर्माण करण्याच्या हेतूने समाजविघातक व्यक्तीची ने-आण करण्यासाठी वापरात असल्याचे दिसून आल्यास अशी वाहने अटकावून ठेवणे आणि निवडणूक प्रक्रिया पूर्ण होईपर्यंत त्यांना मुक्त न करणे हे स्थानिक प्रशासनाचे कर्तव्य असेल. याशिवाय, जे अशा अवैध कृत्यांमध्ये गुंतलेले आहेत असे वाहनांचे मालक, वहिवाटदार आणि उमेदवार/राजकीय पक्ष यांच्या विरुद्धदेखील कायद्यानुसार फौजदारी कारवाई करण्यात येईल.

९. निवडणूक आचारसंहितेमध्ये येणाऱ्या सार्वजनिक सणांमधील आचरणाबाबत—बऱ्याचदा निवडणुकींच्या आचारसंहितेच्या कालावधीत काही सण व उत्सव येतात. या सण / उत्सवांच्या कालावधीत बरेच सार्वजनिक कार्यक्रम आयोजित करण्यात येतात. महाराष्ट्रात काही सण / उत्सव सर्वच गावांमधून आयोजित करण्यात येतात. यावेळी भोजनेदेखील आयोजित करण्यात येतात. या सर्व कार्यक्रमांमुळे आचारसंहितेस बाधा येऊ शकते काय अशी विचारणा वेगवेगळया स्थानिक स्वराज्य संस्थाकडून करण्यात येते. सर्व बाबींचा विचार करुन व सामाजिक सलोखा लक्षात ठेवून विशेष बाब म्हणून राज्य निवडणूक आयोग या कार्यक्रमाबद्दल पुढीलप्रमाणे मार्गदर्शक तत्त्वे ठरवून देत आहे :—

(१) राजकीय पक्षाचे नेते, उमेदवार, कार्यकर्ते या सण / उत्सवाच्या कार्यक्रमामध्ये व्यक्तिगतरित्या सहभागी होऊ शकतात.

(२) सण / उत्सवाच्या एखाद्या मंडळाचे विश्वस्त किंवा पदाधिकारी, उमेदवार म्हणून एखादी राजकीय व्यक्ती असल्यास तिचे नाव कार्यक्रम पत्रिकेवर राहू शकते. परंतु, तेथे ते कुठल्या पक्षाशी संबंधित आहे किंवा कुठल्या प्रभागातील उमेदवार आहे याचा उल्लेख नको.

(३) या सणांमध्ये कोणत्याही राजकीय नेत्याचा / उमेदवाराचा सत्कार आयोजित करण्यात येऊ नये.

(४) या सण / उत्सवाच्या निमित्ताने कोणत्याही राजकीय नेत्याने अथवा उमेदवाराने कोणत्याही वस्तूंचे वाटप करु नये अथवा त्यासाठी कुठल्याही सार्वजनिक मंडळाचा आधार घेऊ नये. ज्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये सार्वत्रिक निवडणुका आहेत तेथे संपूर्ण स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रासाठी या सूचना लागू राहतील.

(५) सण/उत्सव निमित्त लावण्यात आलेल्या पोस्टर्स, बॅनर्सवर उमेदवारांचा फोटो असू शकेल तथापि, त्या बॅनर्स पोस्टर्स वर प्रचाराचा उल्लेख असू नये.

(६) निवडणूक आचारसंहिता कालावधीमध्ये भोजनावळ/जेवणाच्या कार्यक्रमाचेआयोजन करु नये.

१०. उमेदवारांनी खर्चाचा हिशोब सादर करणेबाबत—नामनिर्देशनपत्र भरल्यापासून ते मतमोजणीपर्यंतच्या कालावधीत प्रत्येक उमेदवाराने निवडणुकीवर किती खर्च करावा यासाठी आयोगाने मर्यादा घालून दिलेली आहे. उमेदवारांनी निवडणूक खर्च करण्याकरिता स्वतंत्र बँक खाते उघडून निवडणुकीचा खर्च त्या बँक खात्यामार्फत करणे आवश्यक आहे. तसेच दररोजच्या खर्चाचा हिशोब निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडे दुसऱ्या दिवशी दुपारी दोन वाजेपर्यंत उमेदवाराने देणे आवश्यक आहे. तसेच निवडणुका पार पडल्यानंतर विहित कालावधीत सदर हिशोब व त्याबाबतचे शपथपत्र संबंधित अधिकाऱ्यांकडे सादर करणे आवश्यक आहे. यासंदर्भात नियमांचे पालन न करणाऱ्या उमेदवारांवर भारतीय दंड संहितेच्या कलम १७१ आय नुसार कार्यवाही करण्यात यावी. तसेच जे उमेदवार राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र. एसईसी/१०९५/१०१/डेस्क-३, दिनांक ७ फेब्रुवारी १९९५ नुसार विहित केलेल्या रितीने खर्चाचा हिशोब सादर करणार नाहीत अथवा राज्य निवडणूक आयोगाने वेळोवेळी विहित केलेल्या मर्यादेत खर्च करणार नाहीत असे उमेदवार अधिनियमातील तरतुदीनुसार अनर्हतेस पात्र आहेत. त्यामुळे यासंदर्भातील सूचनांचे पालन काटेकोरपणे होणे आवश्यक आहे.

राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक रानिआ/मनपा/२००६/प्र.क्र. १७/का.५, दिनांक २८ डिसेंबर २००६ च्या आदेशानुसार पक्षाने निवडणुकांकरिता केलेला खर्च त्या पक्षाच्या उमेदवारांमध्ये विभागून दाखवायचा आहे. तसेच या आदेशान्वये विहित करण्यात आल्याप्रमाणे पक्षाने आचारसंहिता सुरू झाल्यापासून ठराविक कालावधीत हा खर्च संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांना सादर करावयाचा आहे. राज्य निवडणूक आयोगाच्या दिनांक ८ नोव्हेंबर २०११ च्या आदेशानुसार स्टार प्रचारकांच्या प्रवास खर्चास उमेदवाराच्या खर्चात समाविष्ट करण्यापासून सूट आहे. मात्र त्यांनी घेतलेल्या सभेतील इतर खर्चाचा समावेश उमेदवाराच्या निवडणूक खर्चात करणे आवश्यक राहील.

भाग—चार

शासनसंबंधी

१. धोरणात्क निर्णय व करावयाची कामे :— आचारसंहितेच्या कालावधीत कोणतेही धोरणात्मक निर्णय घेता येणार नाहीत. या संदर्भातील कोणत्याही स्वरुपाचा प्रस्ताव राज्य निवडणूक आयोगाकडे पाठविण्यात येऊ नये. निवडणुका जाहीर करतेवेळी जी कामे प्रत्यक्ष सुरू असतील ती तशीच पुढे चालू ठेवता येतील.

२. दुष्काळ, पाणी टंचाई, इतर नैसर्गिक आपत्ती, गंभीररित्या आजारी (मरणासन्न) असलेल्यांना मदत करणे व सुरू असलेल्या योजना पुढे चालू ठेवता येतील. आचारसंहिता असल्याने एखाद्या ठिकाणी दुष्काळ असेल अथवा पाणी टंचाई असेल तर ती दूर करण्याबाबत कार्यवाही करु नये असा आचारसंहितेचा अर्थ होत नाही. त्यामुळे दुष्काळ, पाणीटंचाई व नैसर्गिक आपत्ती निवारणासाठी कामे करण्यास बंदी असणार नाही.

३. पोट निवडणुकीवेळी इतर कामे व योजना—स्थानिक स्वराज्य संस्थांमधील पोट-निवडणुकांच्यावेळी ज्या कामांसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या अर्थसंकल्पामध्ये तरतूद असेल व जे काम एखाद्या विशिष्ट भागाशी संबंधित नसेल असे कोणतेही काम हाती घेण्यास बंदी राहणार नाही.

४. अत्यावश्यक बाबींबाबत राज्य निवडणूक आयोगाकडे परवानगीची विनंती करताना महानगरपालिकेबाबत, महानगरपालिका आयुक्तांचे तर इतर सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्याबाबत जिल्हाधिकाऱ्यांचे स्पष्ट मत आवश्यक असेल.

५. बदल्या—आचारसंहितेच्या काळात निवडणुकांशी संबंधित अधिकारी/कर्मचाऱ्यांच्या बदल्या करता येणार नाहीत. जर अशा बदल्या करणे आवश्यक असल्यास त्याला राज्य निवडणूक आयोगाची पूर्वपरवानगी आवश्यक असेल. यासंदर्भात राज्य निवडणूक आदेश क्रमांक एसईसी/१०९५/सी.आर-५/९५/डी-३, दिनांक १५ मार्च १९९५ लागू राहतील. निवडणुकांशी संबंधित अधिकारी/कर्मचारी यामध्ये संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थांमधील अधिकारी/कर्मचारी, महानगरपालिका आयुक्त, मुख्याधिकारी, नगरपरिषद/नगरपंचायत, पोलीस आयुक्त, पोलीस अधीक्षक व इतर पोलीस अधिकारी वा निवडणुकीशी संबंधित इतर अधिकारी जसे, जिल्हाधिकारी, उप जिल्हाधिकारी, तहसीलदार इत्यादी यांचाही समावेश होतो.

६. आचारसंहितेच्या कालावधीमध्ये नेमणुका/भरती करण्याच्या दृष्टीने जाहिराती देणे, मुलाखती घेणे व प्रत्यक्ष नियुक्त्या करणेबाबत—आचारसंहितेच्या कालावधीमध्ये शासन सेवेत तसेच निमसरकारी संस्था, शासकीय मंडळे/महामंडळे सार्वजनिक उपक्रम इ. संस्थांमध्ये भरती करण्याच्या दृष्टीने जाहिरात देणे, मुलाखत घेणे इ. करण्यात येऊ नये. आचारसंहिता लागू होण्यापूर्वीच पत्र पाठविले असल्यास लेखी परीक्षा घेण्यास हरकत नाही. तथापि, त्याचा निकाल जाहीर करता येणार नाही. तसेच मुलाखती व प्रत्यक्ष नेमणुका याबाबतची कार्यवाही आचारसंहिता कालावधीत करता येणार नाही. महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत करण्यात येणाऱ्या सेवाभरतीसाठी जर संघ लोकसेवा आयोगाच्या (UPSC) धर्तीवर अगोदरच वेळापत्रक जाहीर केलेले असल्यास, ही अट लागू असणार नाही.

७. स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या सर्वसाधारण सभा व बैठका—स्थानिक स्वराज्य संस्थेमधील सर्वसाधारण सभा, विविध समित्यांच्या (विषय समित्या इ.) बैठका ज्या कायद्यानुसार घेणे बंधनकारक आहे, त्या घेता येतील. परंतु नेमणुका, अनुदान, कर्ज अथवा आर्थिक सहाय्य मंजूर किंवा अदा करण्यात येऊ नये. कोणत्याही नवीन कामास मंजुरी देता येणार नाही. तसेच मतदारांवर कोणत्याही प्रकारे प्रभाव पडेल असे कोणतेही धोरणात्मक निर्णय घेता येणार नाहीत.

८. आचारसंहिता कालावधीत नियोजन समितीच्या व अन्य समित्या यांच्या बैठका—आचारसंहिता लागू असलेल्या क्षेत्रामध्ये नियोजन समितीची व अन्य समित्यांची बैठक घेता येत नाही. तसेच त्या क्षेत्राकरिता कोणतीही नवीन योजना जाहीर करता येत नाही. मात्र दुष्काळ, पाणीटंचाई अथवा नैसर्गिक आपत्ती दूर करण्यासंदर्भात आवश्यक कार्यवाही करता येते. यासंदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाने क्रमांक रानिआ/ग्रापनि/२०१२/प्र.क्र.६/का.८, दिनांक २१ ऑगस्ट २०१२ अन्वये सविस्तर आदेश जारी केलेले आहेत. अशा नियोजन समिती व अन्य समित्या, ज्यांचे अध्यक्ष / पदाधिकारी लाभाचे पद धारण करणारे असतील त्यांनादेखील हे आदेश लागू राहतील. ज्या समित्यांचे अध्यक्षपद जिल्हाधिकारी अथवा अन्य शासकीय अधिकाऱ्याकडे असेल त्यांना हे आदेश लागू होणार नाहीत. मात्र अशा समित्यांच्या बैठकांकरिता लाभाचे पद धारण करणाऱ्या पदाधिकाऱ्यांना बोलविता येणार नाही.

९. आचारसंहितेच्या कालावधीत लोकशाही दिन साजरा करण्याबाबत—स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या निवडणूक आचारसंहितेच्या कालावधीत लोकशाही दिन साजरा करावयाचा झाल्यास त्यामध्ये लोकांकडून नेमणुका, अनुदान, आर्थिक कर्ज किंवा आर्थिक सहाय्य याबाबत प्रस्ताव स्वीकारता येत नाहीत. तसेच मतदारांवर प्रभाव पडेल असे कोणतेही निर्णय घेता येत नाहीत. याबाबत राज्य निवडणूक आयोगाने

क्रमांक रानिआ/ग्रापनि/२०१३/प्र.क्र.५/का.८, दिनांक ४ मार्च २०१३ अन्वये सविस्तर आदेश निर्गमित केलेले आहेत. त्यांचे पालन करुन लोकशाही दिन साजरा करता येईल. लाभाचे पद धारण करणारे पदाधिकारी, इ. यांनी निवडणूक आचारसंहितेच्या कालावधीमध्ये लोकशाही दिन साजरा करु नये.

१०. भूमिपूजन व उद्घाटन समारंभ—निवडणुका जाहीर झाल्यानंतर स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या क्षेत्रामध्ये स्थानिक स्वराज्य संस्था अथवा राज्य शासनाच्या/केंद्र शासनाच्या खर्चाने पूर्ण झालेल्या कामांचे भूमिपूजन व उद्घाटन, समारंभ इत्यादी आयोजित करता येणार नाहीत. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या किंवा राज्य शासनाच्या किंवा केंद्र शासनाच्या किंवा केंद्र शासन अथवा राज्य शासन यांच्या अधिपत्याखालील महामंडळाच्या अथवा स्वायत्त संस्थेच्या खर्चातून पूर्ण झालेल्या कामांचा उपयोग जनतेसाठी तात्काळ व्हावा, यादृष्टीने समारंभ आयोजित न करतादेखील पूर्ण झालेली कामे, सक्षम प्राधिकाऱ्याचे पूर्णता प्रमाणपत्र घेऊन जनतेच्या उपयोगासाठी खुली/सुरू करता येतील. यामध्ये राजकीय व्यक्ती, उमेदवार यांना सहभागी करुन घेता येणार नाही. आचारसंहिता एका विशिष्ट क्षेत्रापुरती (जिल्ह्यापुरती किंवा नगर परिषद क्षेत्रापुरती) मर्यादीत असली तरी आजुबाजूच्या क्षेत्रात अथवा संपूर्ण राज्यामध्ये आचारसंहितेच्या कालावधीत मतदारांवर प्रभाव पडु शकेल असे कार्यक्रम आयोजित करता येणार नाहीत.

११. शासकीय दौरे व विश्रामगृहाच्या (शासकीय, निमशासकीय व महामंडळे, स्वायत्त संस्था यांच्या मालकीचे) वापराबाबत- केंद्रिय मंत्री, राज्याचे मंत्री, लाभाचे पद धारण करणारे अन्य पदाधिकारी, आचारसंहिता कालावधीत जर आचरसंहिता लागू असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रात शासकीय दौऱ्यावर येणार असतील तर त्यांच्या खाजगी सचिवाने असा दौरा का आवश्यक आहे, या स्पष्टीकरणासह महानगरपालिका निवडणुकांच्या बाबतीत महानगरपालिका आयुक्तांना व इतर सर्व निवडणुकांच्या बाबतीत संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यांना किमान दोन दिवस आधी कळविले पाहिजे. अशा दौऱ्याला जोडून कोणताही खाजगी किंवा प्रचाराचा कार्यक्रम ठेवता येणार नाही.

आचारसंहितेच्या कालावधीमध्ये विश्रामगृहाचे (Circuit House/Rest House इ.) वाटप करण्याचे अधिकार संबंधित जिल्हाधिकारी यांच्याकडे राहतील. विश्राम भवन (Circuit House/Rest House इ.) कसे द्यावे यासंदर्भात पुढीलप्रमाणे कार्यपद्धती अवलंबिण्यात यावी :-

आचारसंहितेच्या कालावधीमध्ये शासकीय विश्रामगृह, निवडणूक कर्तव्यार्थ असलेले राज्य निवडणूक आयोगातील अधिकारी/ कर्मचारी तसेच निवडणुकीशी संबंधित अधिकारी व कर्मचारी यांना सर्वोच्च प्राधान्याने उपलब्ध करुन देणे आवश्यक राहील.

केंद्राच्या तसेच राज्य शासनाच्या मंत्र्यांना विश्राम भवन (Circuit House/Rest House) देण्यास हरकत नाही. तथापि, मंत्र्यांना आपल्या शासकीय कामकाजासाठी काढलेल्या दौऱ्याची निवडणुकीच्या कामकाजाशी सांगड घालू नये आणि निवडणुकीच्या कामाच्यावेळी सरकारी यंत्रणा व कर्मचारीवर्ग यांचा वापर करु नये.

विश्राम भवन (Circuit House/Rest House) चा वापर फक्त सत्ताधारी पक्ष किंवा त्यांच्या उमेदवारांसाठी असू नये आणि अशा निवासी व्यवस्थेचा वापर इतर पक्षांना किंवा उमेदवारांनाही न्याय्य पद्धतीने उपलब्ध करुन देण्यात यावा. मात्र, कोणत्याही पक्षाला किंवा उमेदवाराला विश्राम भवन, विश्रामगृहे अथवा अन्य कोणत्याही शासकीय/निमशासकीय संस्थांच्या इमारतीचा अथवा आवाराचा निवडणुकीच्या मोहिमेसाठी, उमेदवारांच्या मुलाखतीसाठी, बैठकीसाठी अथवा प्रचारासाठी किंवा निवडणुकीशी संबंधित पत्रकार परिषदेसाठी वापर करता येणार नाही. तसा वापर झाल्याचे निदर्शनास आल्यास अथवा कोणी निदर्शनास आणून दिल्यास महानगरपालिका आयुक्त अथवा जिल्हाधिकारी यांनी तात्काळ कार्यवाही करावी व असे प्रकार तात्काळ थांबविण्यात यावेत. आचारसंहितेच्या कालावधीत राज्य निवडणूक आयोगाचे अधिकारी/कर्मचारी यांनी निवडणुकीच्या कामासाठी जर विश्रामगृहात आरक्षण केले असेल तर ते कुठल्याही परिस्थितीत रद्द करता येणार नाही. अन्य शासकीय अधिकारी किंवा कर्मचारी यांनी जर आरक्षण केले असेल तर ते राजकीय नेत्यांच्या निवडणूक दौऱ्याकरिता रद्द करता येणार नाही. निवडणुकीच्या प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर ते निकाल लागेपर्यंत कोणत्याही राजकीय व्यक्तीस/नेत्यास विश्रामगृहाचा वापर करता येणार नाही, राजकीय नेत्यांमध्ये मंत्री, राज्यमंत्री तसेच लाभाचे पद धारण करणारे पदाधिकारी यांचाही समावेश होतो.

१२. शासकीय वाहनांच्या वापराबाबत—स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या आचारसंहितेच्या कालावधीत महानगरपालिका आयुक्त, जिल्हाधिकारी व इतर शासकीय अधिकारी अथवा इतर स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे अधिकारी यांच्याकडून दौऱ्यावर असलेले मंत्री, लाभाचे पद धारण करणारे इतर पदाधिकारी यांना डी.व्ही. कार देता येणार नाही.निवडणुकीच्या काळात प्रचार मोहिम, निवडणूक कार्य किंवा निवडणुकीशी संबंधित प्रचार करण्यासाठी शासकीय वाहनांचा वापर होणार नाही, याची दक्षता घ्यावयाची आहे. शासकीय वाहनांमध्ये केंद्र शासन, राज्य शासन, केंद्र व राज्य शासनाचे सार्वजनिक उपक्रम, केंद्र व राज्य शासनाचे संयुक्तिक क्षेत्र उपक्रम, स्थानिक संस्था, महानगरपालिका, नगरपरिषदा, नगरपंचायती, पणन मंडळे, सहकारी संस्था, जिल्हा परिषदा अथवा पंचायत समित्या, महामंडळे, स्वायत्त संस्था ज्यामध्ये जनतेच्या पैशांची गुंतवणूक आहे, अशा अन्य कोणत्याही संस्था यांच्या वाहनांचा वापर करता येणार नाही. ज्या पदाधिकाऱ्यांना वाहनांच्या वापराची परवानगी असते अशा पदाधिकाऱ्यांना आचारसंहितेच्या काळात फक्त शासकीय कामासाठी निवासस्थान ते शासकीय कार्यालय पर्यंत एवढ्याच वापराची परवानगी असेल. पदाधिकाऱ्यांकडुन शासकीय वाहन इतर कोणत्याही कामासाठी वापर करणार नाही याची लेखी हमी घेण्यात यावी. मात्र याचा अर्थ असा नाही की, सदर पदाधिकाऱ्यांची वाहने निवडणुकांच्या कामाकरिता महानगरपालिका आयुक्त अथवा संबंधित जिल्हाधिकारी यांना अधिग्रहित करता येणार नाहीत. आचारसंहितेची सुरूवात झाल्यापासून सहकारी संस्था, पणन मंडळे, शैक्षणिक संस्था, महामंडळे, स्वायत्त संस्था इत्यादींचीही वाहने वापरण्यावर बंदी असेल. अशा बंदीचे उल्लंघन होताना आढळल्यास ते वाहन ताब्यात घेण्याचा अधिकार संबंधित जिल्हाधिकारी/महानगरपालिका आयुक्त यांना असेल.

शासकीय वाहनांचा निवडणूक प्रचाराकामी गैरवापर झाल्याचे आढळून आल्यास वाहने ज्या शासकीय विभाग प्रमुखांच्या अखत्यारीत आहेत ते व्यक्तीशः जबाबदार राहतील व त्यांचेविरुद्ध कायदेशीर कारवाई करावी.

आचारसंहितेच्या कालावधीत केंद्र शासनाची, राज्य शासनाची वा इतर सार्वजनिक उपक्रमांची विमाने किंवा हेलिकॉप्टर्स प्रचार दौऱ्याकरिता राजकीय नेत्यांनी वापरण्यावर पूर्णपणे बंदी असेल. राजकीय नेते यामध्ये मंत्र्यांचाही समावेश होतो. भारताचे प्रधानमंत्री मात्र शासकीय विमानाने अथवा हेलिकॉप्टरने प्रवास करु शकतील. सरकारी ब्ल्यु पुस्तकामध्ये ज्या सुरक्षा आवश्यकता प्रधानमंत्र्यांसाठी नियंत्रित केलेल्या आहेत त्या भारताचे प्रधानमंत्री यांना लागू राहतील. तसेच, ज्या व्यक्तींना झेड प्लस सुरक्षा पुरविण्यात आली आहे अशा व्यक्तींच्या बाबत भारत निवडणूक आयोगाच्या सूचना लागू राहतील.

प्रचाराकरिता खाजगी विमाने अथवा हेलिकॉप्टर्स यांचा वापर करता येईल. मात्र त्याचा खर्च पक्षाने करावयाच्या खर्चामध्ये समाविष्ट करण्यात यावा. राज्य निवडणूक आयोगाने आदेश क्रमांक रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र.१७/का.५, दिनांक ८ नोव्हेंबर २०११ अन्वये महत्वाचे राजकीय नेते/प्रचारक (Star Campaigner) यांची नांवे कळविण्यात तरतूद आहे. त्यानुसार उमेदवाराच्या खर्चामध्ये केवळ ज्यांची नावे महत्वाचे राजकीय प्रचार (Star Campaigner) म्हणून कळविण्यात आली आहेत त्यांच्या प्रवासाचा खर्च समाविष्ट होणार नाही.

१३. वाहने, कर्मचारी व मालमत्ता अधिग्रहित करणेबाबत—राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र. एसईसी/१०९५/३०६/डेक्स-३, दिनांक २ मार्च, १९९५ अनुसार महानगरपालिका आयुक्त अथवा जिल्हाधिकारी हे निवडणुकीच्या कामाकरिता वाहने, कर्मचारी व मालमत्ता अधिग्रहित करण्याकरिता सक्षम असून सदर आदेशांचे उल्लंघन करणारी व्यक्ती आदेशात नमूद शिक्षेस पात्र राहील.

१४. ध्वजारोहण व शासकीय सण—महानगरपालिकांमध्ये महापौरांनी, जिल्हा परिषदांमध्ये जिल्हा परिषद अध्यक्ष, नगरपरिषद/नगरपंचायतीमध्ये त्यांच्या अध्यक्षानी, पंचायत समितीच्या सभापतींनी व ग्रामपंचायतीमध्ये सरपंचांनी प्रजासत्ताक दिनी अथवा स्वातंत्र्यदिनी ध्वजारोहण करण्यास हरकत नाही. तथापि, अशा कार्यक्रमांच्या नेहमीच्या स्थळामध्ये बदल करण्यात येऊ नये. तसेच या समारंभात करावयाची भाषणे स्वातंत्र्य मिळविण्यासाठी बलिदान केलेल्या हुतात्म्यांच्या तसेच देशाचा गौरव यापुरतीच मर्यादित ठेवण्यात यावीत. कोणत्याही परिस्थितीत या समारंभात निवडणूक प्रचाराविषयी भाषणे करता येणार नाहीत.

१५. मतदान केंद्राच्या आतील चित्रीकरण—मतदान केंद्रातील प्रत्यक्ष मतदानाचे, मतदान कक्षाचे तसेच ज्यामुळे मतदानाची गुप्तता भंग होऊ शकते अशा कुठल्याही बाबींचे व मतदान केंद्राच्या आतील भागाचे चित्रीकरण करता येणार नाही.

१६. पेड न्यूज—काही उमेदवार, राजकीय पक्ष निवडणुकांच्या दरम्यान बातम्यांच्या स्वरुपात वर्तमानपत्रामध्ये, इलेक्ट्रॉनिक मिडीयामध्ये आपल्या जाहिराती करतात. या जाहिरातींचे दृष्य स्वरुप बातमीसारखे असले तरी प्रत्यक्षात अशा बातम्या किंमत देऊन छापून आणल्या/प्रसिद्ध केल्या जातात. राज्य निवडणूक आयोगाच्या दिनांक १६/०१/२०१२ च्या आदेशानुसार महानगरपालिका, नगरपरिषद / नगरपंचायत तसेच जिल्हा परिषद व पंचायत समिती निवडणुकांच्या वेळी पेड न्यूजबाबत आलेल्या तक्रारींवर चौकशी करण्यासाठी समिती नेमणे आवश्यक आहे. या समितीने एखादी बातमी पेड न्यूज असल्याचे मत दिल्यास त्या न्यूजवर झालेला खर्च संबंधित उमेदवाराच्या निवडणूक खर्चामध्ये समाविष्ट करणे आवश्यक आहे.

१७. पक्ष/उमेदवारांचे सभेच्या जागा निश्चित करणे—संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेने सभेची जागा निश्चित व वाटप करण्यासाठी नियम/धोरण निश्चित करुन सर्वसंबंधीतांना अवगत करणे.

भाग—पाच

पोलीस विभागाशी संबंधित

१. शस्त्रास्त्र बंदी—निवडणुका जाहीर झाल्यापासून शस्त्रास्त्रे बाळगण्यास निर्बंध घालणे आवश्यक आहे. ही बंदी निवडणूक प्रक्रिया पूर्ण होईपर्यंत अंमलात राहील. राज्य निवडणूक आयोगाच्या दिनांक ९ एप्रिल २०१५ च्या पत्रान्वये निवडणुकांच्या काळामध्ये शस्त्र जमा करण्याबाबत छाननी समिती गठित करण्याच्या सूचना देण्यात आल्याचे कळविले आहे. सदर आदेश जिल्हाधिकारी अथवा अन्य संबंधित पोलीस अधिकारी यांच्याकडून वेळीच काढले जातील, याची संबंधित जिल्हाधिकारी व महानगरपालिका आयुक्त यांनी दक्षता घ्यावी.

२. दारुबंदी—कोणताही उमेदवार किंवा त्याचा प्रतिनिधी संपूर्ण आचारसंहितेच्या कालावधीत दारुचे वाटप करु शकणार नाही. तसेच मतदानाच्या आदल्या दिवशी, मतदानाच्या दिवशी व मतमोजणीच्या दिवशी मद्यविक्रीवर बंदी राहील. यासंदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक एसईसी/१०९५/सी.आर.१/९५ /डेक्स ३, दिनांक ७ मार्च १९९५ लागू राहतील.

३. ध्वनिक्षेपकाच्या वापराबाबत—ध्वनिक्षेपकाच्या वापराबाबत पूर्वपरवानगी घेणे आवश्यक असेल. तसेच रात्री १०.०० ते सकाळी ६.०० वाजेपर्यंत ध्वनिक्षेपकाच्या वापरावर बंदी राहील यासंदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाचे पत्र क्रमांक एसईसी/१०९५/सी.आर.९/९५/डेस्क-३, दिनांक १८ मार्च १९९५ अन्वये ध्वनिक्षेपकाच्या वापराबाबत दिलेल्या सूचना लागू राहतील. तसेच, याबाबत असलेले The Noise Pollution (Regulation and Control) Rules, २००० ची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करण्यात यावी.

४. प्रचार संपल्यानंतर प्रचारासाठी आलेल्या व्यक्तींनी हद्दीमध्ये वास्तव्य न करणेबाबत—राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र.४/का.५, दिनांक ९ एप्रिल २०११ अन्वये प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर प्रचारार्थ आलेल्या व्यक्तींना किंवा ज्यांच्याबाबत पोलिसांना संशय असेल अशा, त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या हद्दीमध्ये वास्तव्य न करण्याचे आदेश दिले आहेत. सदर आदेशाचे उल्लंघन करणाऱ्यांना पोलीस हद्दीबाहेर हलविण्याबाबतची कार्यवाही करु शकतील.

उपरोक्त बाबीव्यतीरिक्त आदर्श आचारसंहितेतील इतर मुद्यांमध्ये जेथे जेथे पोलीस विभागाशी संबंधीत असेल तेथे सेच, कायद्याचे/ आचारसंहितेचे भंग होत असल्याचे आढळल्यास त्यामध्येसुद्धा पोलीस विभागाने कारवाई करावयाची आहे.

भाग—सहा

" काय करावे व काय करु नये "

(अ) " काय करावे " :—

१. चालू असलेले कार्यक्रम/योजना पुढे सुरू ठेवता येईल.

२. ज्याविषयी शंका निर्माण होईल अशा बाबींच्या संबंधात, राज्य निवडणूक आयोग/महानगरपालिका आयुक्त/जिल्हाधिकारी यांच्याकडून स्पष्टीकरण/मान्यता प्राप्त करण्यात यावी.

३. पूर, अवर्षण, साथीचे रोग किंवा अन्य नैसर्गिक आपत्ती यामुळे बाधित झालेल्या क्षेत्रातील जनतेसाठी साह्यकारी व पुनर्वसनाच्या उपाययोजना चालू करता येतील व चालू असलेल्या योजना पुढे सुरू ठेवता येतील.

४. मरणासन्न किंवा गंभीररित्या आजारी असलेल्या व्यक्तींना रोख रक्कम किंवा वैद्यकीय सवलती देण्याचे समुचित मान्यतेने पुढे चालू ठेवता येईल.

५. मैदानासारख्या सार्वजनिक जागा सर्व पक्षांना/निवडणुकीत उभे असलेल्या उमेदवारांना निवडणूक सभा घेण्यासाठी निःपक्षपातीपणे उपलब्ध करुन दिल्या पाहिजे. त्याचप्रमाणे सर्व पक्षांना/निवडणुकीस उभे असलेल्या उमेदवारांना हेलिपॅडचा वापर निःपक्षपातीपणे उपलब्ध करून दिला पाहिजे.

६. विश्रामगृहे, डाक बंगले व इतर शासकीय निवासस्थाने वगैरे बाबतीत निवडणूक आयोगाने व त्या अनुषंगाने शासनाने काढलेल्या आदेशास संपूर्णतया अधीन राहून सर्व राजकीय पक्षांना व निवडणुकीस उभे असलेले सर्व उमेदवारांना समानतेच्या तत्वावर उपलब्ध करुन देता येणे अनुज्ञेय असल्यास त्याप्रमाणे देण्यात यावेत.

७. इतर राजकीय पक्ष किंवा उमेदवार यांच्यावर करण्यात येणारी टीका ही त्यांची धोरणे, कार्यक्रम, पूर्वीची कामगिरी, पार पडलेली कामे, केवळ याबाबींशी संबंधित असावी.

८. शांततामय व उपद्रवरहित गृहस्थ जीवन जगण्याच्या प्रत्येक व्यक्तीच्या अधिकाराचे पूर्णपणे जतन करण्यात यावे.

९. प्रस्तावित सभेची जागा व वेळ याविषयी स्थानिक पोलीस प्राधिकाऱ्यांना पूर्ण माहिती देण्यात यावी आणि त्यासाठी आवश्यक त्या सर्व परवानगी मिळविण्यात याव्यात.

१०. प्रस्तावित सभेच्या जागी निर्बंधात्मक व प्रतिबंधक आदेश जारी केलेले असल्यास त्यांचे पूर्णपणे पालन करण्यात यावे. आवश्यक असल्यास त्याबाबत सवलत मिळविण्याविषयी अर्ज केले पाहिजेत व वेळीच अशी सवलत मिळविली पाहिजे.

११. प्रस्तावित सभेसाठी ध्वनिवर्धक (Loudspeaker) किंवा कोणत्याही इतर अशा सवलतीचा वापर करण्यासाठी योग्य परवानगी मिळविली पाहिजे.

१२. सभेमध्ये अडथळे आणणाऱ्या किंवा अव्यवस्था निर्माण करणाऱ्या व्यक्तींना प्रतिबंध करण्यासाठी पोलिसांचे सहाय्य मिळविण्यात यावे.

१३. कोणत्याही मिरवणुकीची प्रारंभीची वेळ व जागा, मिरवणूक ज्या मार्गाने जाईल तो मार्ग व मिरवणुकीची अखेर होईल अशी वेळ व स्थान ही बाब आगाऊ स्वरुपात निश्चितपणे ठरविण्यात यावी व पोलीस प्राधिकाऱ्यांकडून त्यासाठी आगाऊ परवानगी घेण्यात यावी.

१४. मिरवणूक ज्या वस्तीमधून जात असेल त्या वस्त्यांबाबत कोणतेही निर्बंधात्मक आदेश जारी केलेले असल्यास त्याविषयी खात्री करून त्याचे पूर्णपणे अनुपालन करण्यात यावे. त्याचप्रमाणे सर्व वाहतूक नियमांचे व अन्य निर्बंधांचे अनुपालन करण्यात यावे.

१५. मिरवणुकीमुळे वाहतुकीत कोणताही अडथळा निर्माण होऊ देऊ नये.

१६. ज्यांचा क्षेपके किंवा हत्यारे म्हणून गैरवापर होऊ शकेल अशा कोणत्याही वस्तू प्रचार फेरीत सहभागी असलेल्या व्यक्तींनी बाळगू नयेत.

१७. मतदानाचे काम शांतता व सुव्यवस्थेने पार पडावे यासाठी सर्वतोपरी सर्व निवडणूक अधिकाऱ्यांना सहकार्य देण्यात यावे. उमेदवार व त्याच्या अधिकृत कार्यकर्त्यांनी विहित परवानगी घेऊन योग्य असे बिल्ले आणि ओळखपत्रे निवडणूक प्रशासनाकडून मिळवावीत आणि ती दर्शनी भागावर लावावीत.

१८. मतदारांना देण्यात येणाऱ्या ओळखचिठ्ठया साध्या (पांढऱ्या) कागदावर देण्यात येतील व त्यावर कोणतेही चिन्ह, उमेदवाराचे किंवा पक्षाचे नाव यांचा निर्देश असणार नाही.

१९. मतदानाच्या दिवशी वाहनांच्या वापरावरील निर्बंधांचे पूर्णपणे पालन करण्यात यावे.

२०. निवडणूक आयोगाचे, महानगरपालिका आयुक्त यांचे अथवा जिल्हाधिकाऱ्यांचे किंवा त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याचे दिलेले वैध प्राधिकारपत्र असल्याखेरीज कोणत्याही व्यक्तीस कोणत्याहीवेळी मतदान कक्षात प्रवेश करता येणार नाही. वरच्या दर्जाच्या कोणत्याही व्यक्तींना (उदा. मुख्यमंत्री, मंत्री, राज्यमंत्री, संसद सदस्य, विधानसभा सदस्य) यातून सूट देण्यात आलेली नाही.

२१. निवडणूक पार पाडण्याच्या संबंधातील कोणतीही तक्रार किंवा समस्या, निवडणूक निर्णय अधिकारी / क्षेत्र /प्रभाग दंडाधिकारी यांच्या किंवा राज्य निवडणूक आयोग यांनी नियुक्त केलेल्या निरीक्षकांच्या निर्देशनास आणून देण्यात यावी.

२२. राज्य निवडणूक आयोग/आयुक्त, महानगरपालिका/जिल्हाधिकारी/निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचे निवडणुकीच्या विविध पैलूंच्या संबंधातील सर्व बाबींविषयीचे निर्देश/आदेश/अनुदेश यांचे पालन करण्यात यावे.

(ब) " काय करु नये " :—

१. शासकीय वाहने किंवा कर्मचारीवर्ग किंवा यंत्रणा यांचा निवडणूक प्रचारविषयक कामासाठी वापर करण्यात येऊ नये. शासकीय वाहनात पुढील कार्यालयाच्या वाहनांचा समावेश असेल :—

(१) केंद्र शासन, (२) राज्य शासन, (३) केंद्र व राज्य शासनाचे सार्वजनिक उपक्रम, मंडळे, महामंडळे, (४) केंद्र व राज्य शासनाच्या संयुक्त क्षेत्रातील उपक्रम, (५) स्थानिक स्वराज्य संस्था, (६) महानगरपालिका, (७) नगरपरिषदा/नगरपंचायती, (८) पणन मंडळ (कोणत्याही नावाचे), (९) सहकारी संस्था, (१०) जिल्हा परिषदा/पंचायत समित्या/ग्रामपंचायती किंवा, (११) ज्यामध्ये सार्वजनिक निधी मग तो एकूण निधीच्या हिश्श्यातील कितीही अल्पांशाने असो गुंतविण्यात आला आहे अशी कोणतीही संस्था आणि तसेच, (१२) संरक्षण मंत्रालयाच्या मालकीची आणि गृह मंत्रालय व राज्य शासन यांच्या केंद्रिय पोलीस संघटनेच्या मालकीची असलेली पुढील वाहने—

मालमोटारी, लॉरी, टेंपो, जीपगाड्या, मोटारगाड्या,ऑटोरिक्षा, बसगाड्या, विमाने, हेलिकॉप्टर, जहाजे, बोटी, हॉवर क्रॉफ्ट व इतर सर्व वाहने.

२. सत्तेमध्ये असलेला पक्ष/शासन यांनी साध्य केलेल्या उद्दिष्टांबाबत सरकारी कोषागाराच्या खर्चाने कोणतीही जाहिरात देऊ नये.

३. कोणत्याही वित्तीय अनुदानाची घोषणा करणे, कोनशिला बसविणे, नवीन रस्ते इ. बांधण्याचे वचन देणे इत्यादी गोष्टी करू नयेत.

४. शासन / सार्वजनिक उपक्रम यांच्या सेवेत कोणत्याही नवीन नियुक्त्या करू नयेत.

५. मंत्री, ते उमेदवार असल्याखेरीज किंवा प्राधिकृत प्रतिनिधी असल्याखेरीज किंवा मतदानासाठी मतदार या नात्याने असेल त्याखेरीज मतदान कक्षामध्ये किंवा मतमोजणीच्या जागी प्रवेश करणार नाहीत.

६. निवडणूक मोहिम/प्रचार यांच्या जोडीने कोणतेही सरकारी काम पार पाडण्यात येऊ नये.

७. मतदारास आर्थिक किंवा अन्य प्रकारचे कोणतेही प्रलोभन दाखविण्यात येऊ नये. कोणत्याही वस्तूंचे वाटप करू नये. यामध्ये ई-कॉमर्समधील ऑनलाईन खरेदीचादेखील समावेश होतो.

८. मतदाराच्या जातीय व धार्मिक भावनांना आवाहन करण्यात येऊ नये.

९. विभिन्न जाती, जमाती यांच्यातील किंवा धार्मिक किंवा भाषिक गटातील मतभेद ज्यामुळे अधिक तीव्र होतील किंवा परस्परातील वैमनस्य वाढेल किंवा त्यांच्यात तणाव निर्माण होईल अशी कोणतीही कृती करण्याचा प्रयत्न करण्यात येऊ नये.

१०. इतर पक्षांचे कोणतेही नेते किंवा कार्यकर्ते यांच्या सार्वजनिक कार्याशी संबंधित नसेल अशा त्यांच्या खाजगी जीवनातील कोणत्याही पैलूवर टीका करण्याची परवानगी देण्यात येऊ नये.

११. ज्यांचा खरे-खोटेपणा पडताळून पाहिलेला नाही असे आरोप ठेवून किंवा त्यास विकृत स्वरुप देऊन इतर पक्ष किंवा त्यांचे कार्यकर्ते यांच्यावर टीका करण्यात येऊ नये.

१२. निवडणूक प्रचार तसेच भाषणे, निवडणूक प्रचाराचे फलक, संगीत इत्यादीसाठी कोणत्याही प्रार्थनास्थळांचा वापर करण्यात येऊ नये.

१३. लाच देणे, अवाजवी प्रभाव टाकणे, मतदारांना धाकदपटशा दाखविणे, खोट्या नावाने मतदान करणे, मतदारांना मतदान कक्षापर्यंत पोहचविणे व तेथून परत नेणे यासारख्या भ्रष्ट प्रथा किंवा निवडणूकविषयक अपराध करण्यास प्रतिबंध आहेत.

१४. व्यक्तींची मते किंवा कृत्ये याविरुद्ध निषेध व्यक्त करण्यासाठी त्यांच्या घरासमोर निदर्शने किंवा धरणे धरण्यात येऊ नये.

१५. कोणत्याही व्यक्तीला, कोणत्याही व्यक्तीची जमीन, इमारत आवारभिंत इत्यादींचा वापर त्यांच्या मालकांच्या परवानगीखेरीज करणे, ध्वजदंड उभारणे, कापडी फलक लावणे, नोटीशी चिकटविणे किंवा घोषणा इत्यादि लिहिणे यासाठी करता येणार नाही. यामध्ये खाजगी व सार्वजनिक जागांचा समावेश असेल.

१६. इतर राजकीय पक्षाच्या किंवा उमेदवारांच्या सार्वजनिक सभांमध्ये कोणत्याही प्रकारचा अडथळा निर्माण करण्यात येऊ नये.

१७. एका पक्षाची जेथे सभा चालू असेल अशा जागी दुसऱ्या पक्षाद्वारे प्रचार फेरी काढण्यात येऊ नये.

१८. इतर पक्षांनी आयोजित केलेल्या सभा व मिरवणुकीमध्ये कोणतेही अडथळे निर्माण करु नयेत.

१९. दुसऱ्या पक्षांनी किंवा उमेदवारांनी लावलेली प्रचारपत्रके काढून टाकण्यात येऊ नयेत. मात्र याबाबत काही आक्षेप असल्यास पोलिसांच्या किंवा निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या निदर्शनास आणावे.

२०.मतदानाच्या दिवशी ओळखचिठ्ठ्या वितरित करण्याच्या जागी किंवा मतदान कक्षानिकट प्रचारपत्रके, पक्षांचे ध्वज, चिन्हे किंवा इतर प्रचार साहित्य यांचे प्रदर्शन करू नये.

२१. ध्वनिवर्धकांचा मग ते एकाच जागी लावलेले असोत किंवा फिरत्या वाहनांवर बसविलेले असोत सकाळी ६-०० वाजण्यापूर्वी किंवा रात्री १०-०० वाजल्यानंतर आणि संबंधित प्राधिकाऱ्यांची लेखी पूर्वपरवानगी घेतलेली असल्याखेरीज वापर करू नये. तसेच, याबाबत असलेले The Noise Pollution (Regulation and Control) Rules, २००० ची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करण्यात यावी.

२२. तसेच संबंधित प्राधिकाऱ्यांची पूर्व लेखी परवानगी असल्याखेरीज सार्वजनिक सभेच्या जागी किंवा प्रचार फेरीत ध्वनिवर्धकाचा वापर करू नये. अशा सभा / प्रचार फेरी रात्री १०-०० वाजल्यानंतर चालू ठेवण्याची परवानगी देण्यात येणार नाही. याबाबत सर्वोच्च न्यायालयाने घालून दिलेल्या अटींचे पालन करावे. याखेरीज, ती स्थानिक कायदे, त्या क्षेत्रातील सुरक्षिततेच्या आवश्यकतेचा स्थानिक दृष्टीकोन आणि हवामान, सणासुदीचा मोसम, परिक्षेचा काळ यांच्या अधीनतेने असतील.

२३. निवडणुकीच्या काळात कोणत्याही प्रकारच्या मद्याचे वाटप करण्यात येऊ नये.

आचारसंहितेची अंमलबजावणी योग्यरितीने करण्यात येईल याबाबत सर्वांनी कसोशीने प्रयत्न करावेत. आचारसंहितेच्या अंमलबजावणीबाबत या आदेशात नमूद नसलेली काही अपवादात्मक परिस्थिती उद्‌भवल्यासच जिल्हाधिकारी/ महानगरपालिका आयुक्त यांनी स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह प्रस्ताव राज्य निवडणूक आयोगाच्या मान्यतेसाठी सादर करावा.

कोणत्याही प्रकारे आचारसंहितेचा भंग झाल्यास तात्काळ नियमानुसार कार्यवाही करुन त्याचा अहवाल विनाविलंब आयोगास सादर करावा.

टीप :— 'काय करावे' किंवा 'काय करू नये' यांची वरील सूची केवळ वानगीदाखल असून ती सर्वसमावेशक नाही. वरील विषयावरील इतर तपशीलवार आदेश, निदेश/सूचना यांना पर्यायी असणार नाही. त्यांचे काटेकोर पालन करावेच लागेल.

भाग—सात

आचारसंहिते संदर्भात विविध विषयांवरील निदेशांचे संकलन सर्वसमावेशक नाही. आचारसंहितेच्या अंमलबजावणी योग्यरितीने करण्यात येईल याबाबत सर्वांनी कसोशिने प्रयत्न करावेत. निवडणुकीच्या प्रक्रियेमध्ये या उदा. दाखल दिलेल्या संकलनामध्ये नमूद नसलेली कोणतीही अपवादात्मक परिस्थिती उद्‌भवल्यास परिशिष्ट-१ मध्ये दिलेल्या भारत निवडणूक आयोगाच्या आचारसंहितेमधील तत्वांचे पालन करावे.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांचे आदेशानुसार,

एस. एम. चव्हे,
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग.

ON BEHALF OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, PRINTED AND PUBLISHED BY SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI, PRINTED AT GOVERNMENT CENTRAL PRESS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004 AND PUBLISHED AT DIRECTORATE OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004, EDITOR : SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI.

STATE ELECTION COMMISSION

No. SEC.1095/CR-25/95/PR,
New Administrative Building,
Opp. Mantralaya, Madam Cama Road, Bombay 400.032.
Dated 21st January 1995.

To

The Commissioners,
(All Revenue Divisions),
The Municipal Commissioner,
(All Municipal Corporations),
The Collector,
(All Districts),
The Chief Executive Officer,
(All Zilla Parishads).

Sub.—Elections to the Panchayats and the Municipalities—

Prevention of defacement of property and for matters connected therewith or incidents thereto :—

The Governor of Maharashtra has promulgated an Ordinance, being Maharashtra Ordinance No. 1 of 1995, to provide for prevention of defacement of property and for matters connected therewith or incidental thereto. This Ordinance has been published in the *Maharashtra Government Gazette*, Extraordinary, Part IV, dated the 18th January 1995 at pages 14.

2. It is common knowledge that political parties/associations/bodies or candidates or their workers, supporters or sympathisers indulge in defacing or spoiling private or public property including buildings by pasting of posters, writing of slogans, painting of symbols, erecting flagstaffs, suspending banners, etc. Indulgence in such undesirable activities, without written permission of the owner of the building, whether private or public, by such party/association/body/candidate/person, calls for action such as prosecution or otherwise being proceeded against under the law. All such acts of defacement of property indulged in by political parties/ associations/bodies or persons whether during the election period or non-election period call for such action as mentioned above. The laws in relation to the Panchayati Raj institutions and the Municipal Corporations or Municipal Councils do not adequately provide for appropriate action against such party or persons and as the Government has observed that there is increasing tendency of defacing private or public properties for personal purpose and advertisement, etc. without obtaining necessary permission for the same from the local authority concerned, the abovementioned Ordinance has been promulgated.

3. The Ordinance defines the expressions " advertisement " " defacement ", " place open to public view ", " public place " as under—

(*a*) advertisement means any printed, cyclostyled typed or written notice, document paper on any other thing containing any letter, word, picture, sign or visible representation ;

(*b*) " defacement " includes impairing or interferring with the appearance of beauty, damaging, disfiguring spoiling or injuring in any way whatsoever and the word " daface " shall be construed accordingly;

(*c*) " place open to public view " includes any private place or building monument, statue post, wall, fence or contrivance, visible to a person being in, or passing along, any public place ;

(*d*) " public place " means any place (including a road, street, or way whether a throughfare or not and a landing place) to which the public are granted access or have a right to resort or over which they have a right to pass.

The offence for defacing property is punishable with imprisonment for a period which may extent to three months or with fine which may extend to two thousand rupees or with both.

The provisions of the Ordinance do not apply to any advertisement exhibitedwith the written permission of the local authority; or exhibited in the window of any building in relation to trade, profession or business carried on within the land or building upon or over which such advertisement is exhibited or to any sale or to letting of such land or building or any effects therein; or advertisement of any sale, entertainment or meeting to be held on or upon or in the same; or advertisement to business of railway administration.

The offence punishable under the Ordinance is cognizable. Under the provisions of the Ordinance, the State Government is empowered to free the property from any defacement, or to erase any writing or remove any erection or fixation from any place open to public view and the expenditure incurred in doing so shall be recoverable from the person guilty of such offence.

The provisons of this special law which has been enacted through this Ordinance would now be available for checking and preventing defacement of property more particularly when resorted to during or about the period of elections to the Panchayats and the Municipalities.

The copy of this Ordinance can be had from the relevant gazette pointed out above, and, with a view to checking or preventing defacement of private and public property, the authorities in the field shall no doubt bring the provisions thereof to the notice of the Officers and employees who would be dealing with election matters in respect of elections to the Panchayats and the Municipalties.

D. N. CHAUDHARI.
State Election Commissioner,
Maharashtra.

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA

No. SEC. 1095/CR-1/95/Desk-3,
New Administrative Building,
Opposite Mantralaya,
Madame Cama Road, Bombay 400 032.
Dated the 7th March 1995.

To,

The Chief Secretary to the Government of Maharashtra,
Mantralaya, Bombay 400 032.

Subject.—Prohibition on sale of liquor.

DIRECTION

Whereas, the superintendence, direction and control of all elections to the Panchayats and the Municipalities in the State are vested in the State Election Commission, Maharashtra in accordance with the provisions of Articles 243-K and 243-ZA of the Constitution of India ;

And Whereas, as envisaged in the provisions made by the Constitution (Seventy-third) Amendment Act, 1992 and the Constitution (Seventy-fourth) Amendment Act, 1992, it is intended *inter alia* to ensure regular, timely and also free, fair and in efficient manner, all elections to the Panchayats and the Municipalities under the superintendence, direction and control of the State Election Commission ;

And Whereas the provisions with regard to the elections to the Panchayats and the Municipalities made in the relevant State Acts under which Panchayat and the Municipalities are constituted do not, in all the Acts, provide for the prohibition on sale of liquor, during an election to a Panchayat or a Municipality ;

And Whereas, it is necessary and expedient in the interest of maintaining purity of elections to a Panchayat or a Municipality and in the interest of conduct of such elections in a free, fair, peaceful and efficient manner, to provide for prohibition on sale of liquor during any election to a Panchayat or the Municipality including any bye-election ;

And Whereas, the State Election Commission has ordered holding of general elections to over about 14,000 Village Panchayats throughout the State and fixed the programme therefor in two stages according to which the dates of poll fall on the 20th April 1995 and the 19th May 1995 and those of counting on the 20th or 21st April 1995 and the 19th or 20th May 1995 ;

Now, Therefore, in exercise of the powers conferred by Articles 243-K and 243-ZA of the Constitution of India, read with sub-section (*4*) of section 18A of the Bombay Municipal Corporation Act (Bom. III of 1888), sub-section (*4*) of section 9B of the City of Nagpur Corporation Act, 1948 (C. P. and Berar II of 1950), sub-section (*4*) of section 14 of the Bombay

Provincial Municipal Corporation Act, 1949 (Bom. LIX of 1949), sub-section (*4*) of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965, sub-section (*4*) of section 10A of the Bombay Village Panchayats Act, 1958 (Bom. III of 1959), the Zilla Parishads and Panchayat Samitis Act, 1961 (Mah. V of 1962), and of all other powers enabling me in this behalf, and in relation to holding of elections under these provisions under the supervision, direction and control of the State Election Commission, I, D. N. Chaudhari, State Election Commissioner, Maharashtra hereby direct as follows :—

1. The sale of liquor and intoxicants is banned on the day immediately before the day of poll, on the day of poll, and also on the day of counting of votes. Such a ban is considered imperative for the proper maintenance of public order and also to prevent the possibility, not too indistinct in social culture, of the use of intoxicants as an inducement to colour the judgement of the voter at the time of poll and also disturbing public order. This also has indirect impact on the reduction of illegal election expenses.

2. No liquor shops, hotels, restaurants, clubs and other establishments selling/serving liquor; shall be permitted to sell/serve liquor to any one whosoever, on the aforesaid days.

3. Non-proprietary clubs, Star Hotels, restaurants, etc and hotels run by anyone even if they are issued different categories of licences for possession and supply of liquor, should also not be permitted to serve liquor on these days.

4. The storage of liquor by individuals shall be curtailed during the above period and the restrictions provided in the Prohibition and Excise laws on the storage of liquor in unlicense premises shall be vigorously enforced.

5. Steps shall also be taken to prohibit sale of liquor in adjoining areas of the concerned Panchayat or Municipality so that there are no chances of clandestine movement of liquor from those areas, had the restrictions not been in operation.

6. The authorities concerned of the State Government shall declare and notify " dry days " under the Bombay Prohibition Act, 1949 (Bom. XXV of 1949) on the days referred to in direction 1 hereinabove.

7. The State Government shall strictly implement the above measures and issue detailed and comprehensive standing instructions to all the authorities concerned to take appropriate and legally effective steps in that behalf and assist the election authorities in the peaceful and smooth conduct of free and fair poll. A copy of the instructions so issued should be endorsed to the State Election Commission.

8. These directions shall apply at all other/future general or bye-elections to any Panchayat or Municipality in the State ;

D. N. CHAUDHARI,
State Election Commissioner, Maharashtra.

Copy forwarded for information to—
All the Divisional Commissioners.
All the Municipal Commissioners.
All the Collectors of Districts.
All the Chief Executive Officers of the All Zilla Parishad.

असा. क्र. ३३

रजिस्टर्ड नं. एमएच/वाय-साऊथ/२०

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

शुक्रवार, फेब्रुवारी १०, १९९५ / माघ २१, शके १९१६

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत

भाग एक-अ—मध्य उप-विभाग

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखा परीक्षा अधिनियम याखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना

STATE ELECTION COMMISSION

New Administrative Building, Opp. Mantralaya, Madam Cama Road, Bombay 400 032, dated 7th February 1995.

Order

CONSTITUTION OF INDIA.

No. SEC. 1095/101/Desk-3.—Whereas the Superintendence, direction and control of all elections to the Panchayats and the Municipalities in the State are vested in the State Election Commission, Maharashtra in accordance with the provisions of Articles 243-K, and 243-ZA of the Constitution of India;

And whereas as envisaged in the provisions made by the Constitution (Seventy-third) amendment Act, 1992 and the Constitution (Seventy-fourth) amendment Act, 1992 it is intended *inter alia* to ensure regular, timely and also free, fair and in efficient manner, all elections to the Panchayats and the Municipalities under the superintendence, direction and control of the State Election Commission ;

And whereas the increasing role of money power in elections has a pernicious influence on society, resulting into malady which tends to reduce the process of election into a mere farce therby placing some privileged candidates with financial resources in a distinctly advantageous position over the other candidates with meagre resources ;

And whereas the provisions with regard to the elections to the Panchayats and the Municipalities made in the relevant State Acts under which the Panchayats and the Municipalities are constituted do not provide for any limit of expenditure to be incurred by a candidate at an election to a Panchayat or a Municipality ;

And whereas it is necessry and expendient in the interest of purity of elections to a Panchayat or a Municipality and in the interest of conduct of such election in a free, fare and efficient manner, to provide for limit of expenditure to be incurred bya candidate at an election and for incidental provisions with regard to rendering of accounts of such expenditure at elections ;

Now therefore, in exercise of the powers conferred by Articles 243-K and 243-ZA of the Constitution of India, read with sub-section (*4*) of section 18A of the Bombay Municipal Corporation Act (Bom. III of 1888), sub-section (*4*) of section 9B of the City of Nagpur Corporation Act, 1948 (C.P. and Berar II of 1950), sub-section (*4*) of section 14 of the Bombay Provincial Municipal Corporations Act, 1949 (Bom. LIX of 1949), sub-section (*4*) of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965, sub-section (*4*) of section 10A of the Bombay Village Panchayats Act, 1958 (Bom. III of 1959), the Maharashtra Zilla Parishads and Panchayat Samitis Act, 1961 (Mah. V of 1962) and of all other powers enabling me in this behalf, and in relation to holding of elections under these provisions by the State Election Commission, I., D. N. Chaudhari, State Election Commissioner, Maharashtra, hereby direct as follows :—

1. The limit of expenditure that may be incurred by a contesting candidate (either by himself or by his authorised election agent or any particular Party/Aghadi/Front or any other association, body or individual) in connection with the election to any of the Panchayats or the Municipalities shall—

(*a*) in the case of an election as a Councillor to a Municipal Corporation, be Rs. 40,000 ;
(*b*) in the case of an election as a Councillor to a Municipal council, be Rs. 30,000;
(*c*) in the case of an election as a Councillor to a Zilla Parishad, be Rs. 30,000 ;
(*d*) in the case of election as a member of a Panchayat Samiti, be Rs. 20,000 ; and
(*e*) in the case of election as a member of a Village Panchayat, be Rs. 5,000 ;

2. The contesting candidate shall maintain accounts of expenditure and submit the details of expenditure which may generally be on the items of expenditure specified in the proforma in Annexure I, and the account of such expenditure shall be submitted in detail in that Annexure as directed in paragraph 7 herein.

3. The contesting candidate for an election as a councillor to a Municipal Corporation, Municipal council or Zilla Parishad or a member to a *Panchayat Samit* shall maintain day-to-day account of expenditure in the proforma in Annexure II and submit the same to the Returning Officer concerned on the following day by 2-00 p.m.

4. The contesting candidate shall, either by himself or by his authorised election agent, keep separate and correct accounts of all expenditure in connection with the election between the date he has been nominated and the date of declaration of results, both dates inclusive. The total of such expenditure shall not exceed the limit laid down hereinabove.

5. No particular party/*Aghadi* /Front or any other association, body or individual shall put up any cut-outs, boardings, wall paintings or any other paintings on any property, buntings, arches, gates, banners, flags, advertisement in newspapers, etc. without the general or special authority in writing of the candidate whose election is sought to be promoted or procured by such cut-outs, hoardings, paintings, etc. as expenditure of all such items shall be treated as his legitimate expenditure incurred by the contesting candidate. No contesting candidate or any individual on his behalf shall put up any cutout, hoardings, paintings etc. on any property whatsoever without prior permission of the owner or the government or the local body concerned, as the case may be.

6. the failure to submit day-to-day account, as required under paragraph 3 above, by the candidate shall be viewed seriously and treated as a major default on the part of such candidate. Further as a consequence of that default, the result of election of such candidates shall not be declared till such time as details of day-to-day expenditure upto the date of poll is submitted to the returning officer concerned and the expenditure is found to be within the limit of expenditure permissible in the case of such a candidate at such election.

7. The statement of accounts maintained in Annexure-I by the contesting candidate shall be submitted by him within thirty days of the declaration of the result, in the case of a contesting candidate as councillor of Municipal Corporation, to the Municipal Commissioner concerned and the Municipal Commissioner or an officer not below the rank of Deputy Municipal Commissioner authorised by the Municipal Commissioner in this behalf, shall give an acknowledment for receipt of the statement. In any other case, such statement of accounts shall be submitted by the contesting candidate, within the period aforesaid, to the Collector of a District concerned and the Collector or an officer not below the rank of Deputy Collector authorised by the Collector in this behalf shall give acknowledgement for receipt of the statement.

8. The contesting candidate shall, while submitting the accounts, furnish together with the account, the following details of expenditure, if any incurred in respect thereof—

(*a*) size of the advertisement released in the Newspaper and the amount paid for each such advertisement and the name and date of such newspaper.

(*b*) Details of hoardings put up by them and of the writing on the walls, etc. and expenditure incurred on such items.

(*c*) Number of vehicles used by them and details of such vehicles and the expenditure incurred in respect thereof including expenditure incurred on petrol, etc.

9. A voucher shall be obtained for every item of expenditure, unless from the nature of the case, such as postage, travel by rail and the like, it is not practicable to obtain a voucher.

10. The statement of account of expenditure in Annexure I, submitted by the contesting candidate shall be accompanied by an affidavit on oath sworn in by him in the format in Annexure-III. The affidavit shall *inter alia* recite specifically that the expenditure against each item has been completely and unexceptionally included in the statement of accounts in Annexure-I and that no expenditure whatsoever has remained to be disclosed.

11. Any violation by the contesting candidate or his authorised agent or particular Party/ *Aghadi* / Front or any association, body or individual to incur expenditure in excess of the limit mentioned above or failure to submit the accounts as indicated hereinabove will be viewed seriously by the State Election Commission and stringent action as may be available under the relevant law including action to institute criminal prosecution shall be taken against the defaulter.

12. On receipt of the Statement of accounts in Annexure I, the Municipal Commissioner/the Collector shall satisfy that the statement reflects the *correct* account of *all* expenses and before recording that the statement of accounts is in accordance with the directions hereinabove he may, if found expedient, conduct such enquiry as he deem necessary. On being so satisfied, the Municipal Commissioner/the Collector shall certify to the Commission that the statement of account submitted by the contesting candidate is accepted as correct and complete in all respects.

13. The contesting candidate shall, on demand by the Municipal Commissioner or the Collector or an Officer authorised by them under paragraph 7, make available for inspection the accounts and vouchers etc. so maintained by him.

ANNEXURE I

Abstract Statement of Election Expenses

Item of expenditure (1)	Quantity/ number (2)	Name of person/Political Party/Aghadi/Front/ Body/Association incurring or authorising the expenditure. (3)	Amount of expenditure (4)	Date of payment (5)	Mode of payment (6)	Evidence of payment enclosed with the Account (7)	Remarks (8)
			Rs.				
1 Cost of nomination forms ...							
2 Expenditure on security deposit ...							
3 Expenditure on purchase of copies of electoral rolls/list of voters. ...							
4 Expenditure on hiring of campaign offices.							
5 Expenditure on printing of manifestos.							
6 Expenditure on printing of personal history.							
7 Expenditure on printing of posters ...							
8 Expenditure on printing of handbills.							
9 Expenditure on pasting of posters ...							
10 Expenditure on distribution of handbills.							
11 Expenditure on writing of wall writings.							
12 Expenditure on publication of advertisement.							
13 Expenditure on propoganda for public meetings.							
14 Hiring charges of places for public meetings.							
15 Hiring charges of pandals etc. for public meetings.							
16 Hiring charges of loudspeakars for public meetings.							
17 Hiring charges of photographers for public meetings.							
18 Expenditure on producting and playing of video cassettes.							
19 Expenditure on production and playing of audio cassettes.							
20 Visits of VIPs.							
21 Expenditure on construction of gates and arches.							
22 Hiring charges and POL on vehicle used by the candidate.							

245

23 Hiring charges and POL on vehicle used by Election agent.
24 Hiring charges and POL on vehicle used by polling agent.
25 Hiring charges and POL on vehicles used by counting agents.
26 Remuneration/cost of refreshment given to election agent.
27 Remuneration/cost of refreshments given to poling agents.
28 Remuneration/cost of refreshments given to counting agents.
29 Remuneration/cost of refreshments to house to house workers.
30 Expenditure on travelling to party head office by public transport.
31 Miscellaneous expenses (other than those listed above).

Signature of the contesting candidate.

Note.—1. The items listed hereinabove are not exhaustive. Therefore, item 31 is a general one under which the details of expenditure on any other item not covered by items 1 to 30 shall be furnished.

2. This proforma must be accompanied by an affidavit in the Format prescribed by the State Election Commission. No statement of account of expenditure shall be accepted as complete without the affidavit.

3. The Statement of account shall be countersigned by the candidate if it is lodged by his election agent and shall be certified by the candidate to be correct copy of the account kept.

4. The expenditure should be supported by vouchers which should be attached, except where it was not practicable to obtain a voucher such as in the case of postage stamps, travel by rail and the like.

ACKNOWLEDGEMENT

The account of the election expenses in respect of ..... (Candidate) at the general/bye-election to the .....Corporation/Municipal Council/Zilla Parishad/Panchayat Samit from ward/electoral division/electoral college number ..... result of which was declared on ..... (Date) has been filed by him/on his behalf on ..... (Date) has been received by me today the ..... (Date) of ..... (Month) ..... (Year).

Municipal Commissioner .....
Officer authorised by the Municipal Commissioner.
Collector,
District ..... /Office authorised by the Collector.

ANNEXURE II

proforma for the submission of election expenditure

Name of the Candidate

Name of the political party/Aghadi/Front, if any, by which the candidate is set up.

Ward/Electoral Division/Electoral College from which contesting

Date of declaration of result.

DAY-TO-DAY ACCOUNT

Date of Expenditure	Nature of Expenditure with reference to Item of expenditure	Amount of Expenditure		Date of Payment	Name and address of Payee	Serial number of Voucher in case of amount paid	Serial number of Bill in case of an amount outstanding	Name and Address of person to whom the amount outstanding is payable	Remark
		Paid	Out Standing						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
		Rs.	Rs.						

Certified that this is a true copy of the account kept by me/my election agent.

Signature of the contesting Ca[illegible]date.

ANNEXURE III

FORM OF AFFIDAVIT

Before the Municipal Commissioner ...../Collector, District .....

AFFIDAVIT

I, ... son/wife/Daughter of .... aged ..... years .... r/o ..... do hereby sloemnly and sincerely state and declare as under :—

(1) That I was a contesting candidate at the general election/bye election to the

*Ward Number ..... of the ..... Municipal Corporation/Council

Electoral Division/Electoral College Number ..... of the ..... Zilla Parishad/Panchayat Samiti, the result of which was declared on .....

(2) That I/my election agent kept a seperate and correct account of all expenditure in connection with the above election incurred or authorised by me or by my election agent between ..... (the date on which I was nominated) and the date of declaration of the result thereof, both days inclusive.

(3) That the said account of all election expenditure was maintained in the proforma devised by the State Election Commission for the purpose and a true copy thereof is annexed hereto with the supporting vouchers/bills mentioned in the said account.

(4) That the account of my election expenditure as annexed hereto includes all items of election expenditure incurred or authorised by me or by my election agent and nothing has been concealed or withheld/suppressed/omitted there from.

(5) that the statement in the foregoing paragraphs (1) to (4) are true to my personal knowledge, that nothing is false and nothing material has been concealed or withheld or supprsed or omitted.

Deponent.

Solemnly affirmed/sworn by ..... at ..... this day of 199 before me.

*Strike out whichever is not applicable.

D. N. CHAUDHARI,
State Election Commissioner, Maharashtra.

भाग एक

निवडणूकविषयक खर्चाचे संक्षिप्त विवरण

खर्चाची बाब (१)	परिमाण/संख्या (२)	खर्च करणाऱ्या किंवा त्याला अधिकृत मंजूरी देणाऱ्या व्यक्तीचे/राजकीय पक्षांचे/संस्थेचे/संघाचे नाव (३)	खर्चाची रक्कम (४)	प्रदानाचा/ प्रदानाचे दिनांक (५)	प्रदानाची पद्धत (६)	लेख्या सोबत जोडलेला प्रदानाचा पुरावा (७)	शेरा (८)
१ नामनिर्देशनपत्रावरील खर्च							
२ प्रतिभूति ठेवीवरील खर्च							
३ मतदार याद्यांच्या प्रती खरेदी करण्यावरील खर्च							
४ प्रचार मोहिमासाठी कार्यालये भाड्याने घेण्यावरील खर्च.							
५ जाहीरनाम्यांच्या मुद्रणावरील खर्च							
६ व्यक्तिगत माहिती पत्रकाच्या मुद्रणावरील खर्च							
७ भित्तिपत्रकांच्या मुद्रणावरील खर्च							
८ हस्तपत्रकांच्या मुद्रणावरील खर्च							
९ भित्तीपत्रके चिकटवण्यासाठी झालेला खर्च							
१० हस्तपत्रकांचे वितरण करण्यासाठी झालेला खर्च							
११ भित्तीवर लिखाण करण्यासाठी झालेला खर्च							
१२ जाहिराती प्रसिद्ध करण्यासाठी झालेला खर्च							
१३ सार्वजनिक सभांचा प्रचार करण्यासाठी झालेला खर्च.							
१४ सार्वजनिक सभांसाठी जागा भाड्याने घेण्यासाठी झालेला खर्च.							
१५ सार्वजनिक सभांसाठी मंडप वगैरे गोष्टी भाड्याने घेण्यासाठी झालेला खर्च.							
१६ सार्वजनिक सभांसाठी ध्वनिक्षेपक भाड्याने घेण्यासाठी झालेला खर्च.							
१७ सार्वजनिक सभांमध्ये छायाचित्रे काढण्यासाठी बोलाविलेल्या छायाचित्रकारांना भाडे खर्च.							

२३२

१८ व्हिडिओ कॅसेट काढण्यासाठी व दाखविण्यासाठी झालेला खर्च.

१९ ध्वनिमुद्रीत कॅसेट काढण्यासाठी व ऐकविण्यासाठी झालेला खर्च.

२० विशेष मान्यवर व्यक्तींच्या भेटी

२१ द्वारे व कमानी उभारण्यासाठी झालेला खर्च

२२ उमेदवाराने वापरलेल्या वाहनांचा भाडे खर्च आणि पेट्रोल व वंगण यावर झालेला खर्च

२३ निवडणूक प्रतिनिधींनी वापरलेल्या वाहनांचा भाडे खर्च आणि पेट्रोल व वंगण यावर झालेला खर्च.

२४ मतदान प्रतिनिधींनी वापरलेल्या वाहनांचा भाडे खर्च आणि पेट्रोल व वंगण यावर झालेला खर्च.

२५ मतमोजणी प्रतिनिधींनी वापरलेल्या वाहनाचा भाडे खर्च आणि पेट्रोल व वंगण यावर झालेला खर्च.

२६ निवडणूक प्रतिनिधींना दिलेले पारिश्रमिक/दिलेल्या अल्पोपहारावरील खर्च.

२७ मतदान प्रतिनिधींना दिलेले पारिश्रमिक/दिलेल्या अल्पोपहारावरील खर्च.

२८ मतमोजणी प्रतिनिधींना दिलेले पारिश्रमिक/दिलेल्या अल्पोपहारावरील खर्च.

२९ घरोघरी जाणाऱ्या कर्मचाऱ्यांना दिलेले पारिश्रमिक/दिलेल्या अल्पोपहारावरील खर्च.

३० पक्षाच्या मुख्यालयामध्ये जाण्यासाठी केलेल्या प्रवासावरील खर्च.

३१ संकीर्ण खर्च (वर यादीमध्ये नमूद केलेल्या बाबींच्या व्यतिरिक्त)

निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची स्वाक्षरी

टिप.—(१) वर उल्लेखिलेल्या बाबी सर्व समाविष्ट नाहीत, त्यामुळे क्र. १ ते ३० बाबींव्यतिरिक्त करण्यात आलेला खर्च बाब क्र. ३१ या सर्वसाधारण खर्चाचे अंतर्गत तपशीलवार देण्यात यावा.

(२) या प्रपत्रासोबत विहित नमुन्यातील शपथपत्र जोडणे आवश्यक आहे. शपथपत्राशिवाय असलेले खर्चाचे विवरणपत्र पूर्ण विवरणपत्र म्हणून स्वीकारण्यात येणार नाही.

(३) हिशेब निवडणूक प्रतिनिधीने दाखल केला असेल तर त्यावर उमेदवाराने प्रतिस्वाक्षरी करावी व निवडणूक प्रतिनिधीने ठेवलेल्या हिशेबाची सत्यप्रत आहे असे प्रमाणित करावे.

(४) टपालखर्च, रेल्वे प्रवास अशा प्रकारची प्रमाणके सादर करणे व्यवहार्य नाही अशी प्रमाणके वगळता इतर सर्व खर्चाच्या बाबींची प्रमाणिके सादर करणे आवश्यक आहे.

283

जोडपत्र दोन

निवडणूक खर्च सादर करण्यासंबंधीचा नमुना

उमेदवाराचे नाव .

ज्यांच्यातर्फे उमेदवार निवडणूक लढवित असेल त्या राजकीय पक्ष/आघाडी/फ्रंट यांचे नाव

निवडणूक लढवित असलेला प्रभाग/मतदार गण/मतदार गट :

निवडणूक जाहीर झाल्याचा दिनांक :

दैनंदिन खर्च

खर्चाचा दिनांक	खर्चाचे स्वरुप	खर्चाची रक्कम		प्रदानाची तारीख	आदात्याचे नाव व पत्ता	दिलेलया रकमेच्या बाबतीत प्रमाणकाचा अनुक्रमांक	अदत्त रकमेच्या बाबतीत देयकाचा अनुक्रमाक	अदत्त रक्कम ज्या व्यक्तीस देय आहे त्या व्यक्तीचे नांव व पत्ता	शेरा
		दिलेली	अदत्त						
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)	(९)	(१०)

प्रमाणित करण्यात येत आहे की, मी/माझ्या निवडणूक प्रतिनिधीने ठेवलेल्या लेख्यांची ही सत्य प्रत आहे.

निवडणूक लढणाऱ्या उमेदवाराची स्वाक्षरी.

पोचपावती

दिनांक ..... रोजी सार्वजनिक निवडणूक/ पोटनिवडणूक निकाल घोषित करण्यात आलेल्या नगरपालिका/नगरपरिषद/जिल्हापरिषद/पंचायत समिती मधील प्रभाग/मतदार गण/मतदार गट क्रमांक ..... मधील ..... (उमेदवाराचे नाव) यांच्या बाबतीतील निवडणूकविषयक खर्चाचा हिशेब त्यांनी/त्यांच्या वतीने दिनाक ..... रोजी सादर केला असून तो मला आज दिनांक ..... महिना ..... वर्ष ..... रोजी मिळाला आहे.

नगरपालिका आयुक्त/महानगरपालिका
आयुक्तांनी प्राधिकृत केलेला अधिकारी.

जिल्हा अधिकारी
जिल्हा ..... /जिल्हाधिकारी
यांनी प्राधिकृत केलेला अधिकारी.

जोडपत्र तीन
(शपथपत्राचा नमुना)

महानगरपालिका आयुक्त, ... /जिल्हाधिकारी,

..... यांच्या समक्ष

शपथपत्र

मी, ... यांचा मुलगा/यांची मुलगी/पत्नी, वय ..... वर्षे, राहणार ..... याद्वारे गांभीर्यपूर्वक व मनःपूर्वक पूढील गोष्टी जाहीरपणे नमूद करत आहे.

(१) मी ..... नगरपालिका/नगरपरिषद ..... प्रभाग क्रमांक ..... /जिल्हा परिषद/पंचायत समिती मतदार गण/मतदार गट क्रमांक ..... मधून सार्वत्रिक निवडणूक/पोट निवडणूक लढवत होतो/होती आणि तिचा निकाल दिनांक ..... रोजी घोषित करण्यात आला होता.

(२) मी/माझ्या निवडणूक प्रतिनिधीने, दिनांक ..... (ज्या दिनांकास मला निवडणूकीसाठी नामनिर्देशन करण्यात आले तो दिनांक) ते त्या निवडणूकीचा निकाल घोषित करण्यात आला तो दिनांक ..... दोन्ही दिवस धरून, यांच्या दरम्यानच्या कालावधीमध्ये वरील निवडणूकीच्या संबंधात मी किंवा माझ्या निवडणूक प्रतिनिधीने केलेल्या किंवा अधिकृत मंजूरी दिलेल्या सर्व खर्चाचा स्वतंत्र व बिनचूक हिशेब ठेवला होता.

(३) उक्त हिशेब, राज्य निवडणूक आयोगाने या प्रयोजनार्थ तयार केलेल्या प्रपत्रामध्ये ठेवण्यात आला होता आणि उक्त हिशोबामध्ये नमूद केलेली प्रमाणके/देयके पुष्ट्यर्थ जोडून त्याची एक सत्यप्रत यासोबत जोडलेली आहे.

(४) सोबत जोडलेल्या माझ्या निवडणूक खर्चाच्या हिशोबामध्ये मी किंवा माझ्या निवडणूक प्रतिनिधीने केलेल्या किंवा अधिकृत मंजुरी दिलेल्या खर्चाच्या सर्व बाबी समाविष्ट केल्या आहेत आणि त्यामधील कोणतीही बाब लपवण्यात आलेली नाही किंवा रोखून ठेवण्यात आलेली नाही/दाबून ठेवण्यात आलेली नाही.

(५) पूर्वगामी परिच्छेद (१) ते (४) यांमध्ये केलेली विधाने माझ्या वैयक्तिक माहितीनुसार खरी आहेत, ती विधाने खोटी नाहीत आणि कोणतीही महत्वाची गोष्ट मी लपवून ठेवलेली नाही.

अभिसाक्षी

माझ्या समक्ष दिनांक ..... रोजी ..... येथे यांना गांभीर्यपूर्वक कथन केले शपथपूर्वक कथन केले.

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका निवडणूक खर्चाचा हिशोब देण्यासाठी उमेदवारांकरिता "वेळ (Time) आणि रीत (Manner)" निश्चित करणेबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक : रानिआ/२०१६/उनिख/प्र.क्र.१३/संगणकीकरण कक्ष
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : १५ ऑक्टोबर, २०१६.

आदेश

लोकसभा/विधानसभा व स्थानिक स्वराज्य संस्था (नगर परिषदा/ नगरपंचायती, जिल्हा परिषदा/ पंचायत समित्या व महानगरपालिका) च्या निवडणुका राजकीय पक्षांच्या आधारावर लढविण्यात येत असल्याने उमेदवार तसेच राजकीय पक्ष हे मतदारांपर्यंत पोहोचण्यासाठी प्रचारासह अनेक बाबींवर खर्च करतात.

२. निवडणुकांमध्ये अवैध मार्गाने (जो Corrupt किंवा Evil Practice मध्ये मोडू शकतो) होणाऱ्या खर्चावर आळा बसविणे सुदृढ लोकशाहीसाठी आवश्यक असल्याने "लोकप्रतिनिधीत्व अधिनियम १९५१" मध्ये अनेक तरतुदी करण्यात आलेल्या आहेत. (उदा. कलम ७७, कलम १२३ इत्यादी)

३. महाराष्ट्र राज्य निवडणूक आयोगाने स्थापनेच्या १९९४ मध्ये स्थापना झाल्याबरोबरच उमेदवारांच्या खर्चाबाबत खालील बाबींचा समावेश असलेले एक आदेश क्रमांक-एसईसी.१०९५/१०१/डी-३, दि.०७/०२/१९९५ मध्ये निर्गमित केले :

(i) **खर्चावरील मर्यादा** - प्रत्येक उमेदवारासाठी खर्चाची मर्यादा निश्चित करण्यात आली असून, खर्चाचा हिशोब सादर न करणाऱ्या किंवा ओलांडणाऱ्या उमेदवारांविरुध्द कारवाई (फौजदारी गुन्ह्यासह) करण्याची तरतूद आहे.

(ii) **दैनंदिन निवडणूक खर्च** :- उमेदवारांनी खर्चाचा हिशोब दर दिवशी सादर करणे आवश्यक आहे. तसे न केल्यास उमेदवारांचा निकाल राखून ठेवण्याची तरतूद आहे.

(iii) **एकूण निवडणूक खर्च व शपथपत्र** :- निवडणुकीचा निकालानंतर ३० दिवसांच्या आत एकूण खर्चाचा हिशोब व त्यासोबत 'निवडणुकीवर झालेल्या सर्व खर्चाचा हिशोब व तपशील देण्यात आलेला आहे आणि कोणताही खर्च लपविण्यात आलेला नाही' या आशयाचे शपथपत्र प्रत्येक उमेदवाराने देण्याची तरतूद आहे.

(iv) जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांना खर्चाची सत्यता तपासण्याचे अधिकार आहेत.

(v) जर जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांनी मागणी केली, तर उमेदवाराने खर्चाच्या हिशोबाची पुस्तके, बिले, व्हाऊचर इत्यादी तपासण्याकरिता देणे आवश्यक आहे.

४. राज्य निवडणूक आयोगाने यानंतर आवश्यकतेनुसार उमेदवाराच्या खर्चाबाबत अनेक आदेश निर्गमित केलेले आहेत.

५. उमेदवाराच्या निवडणूक खर्चाचे खालील मुख्य स्रोत असतात :

(अ) उमेदवाराने अगर त्याच्या प्रतिनिधीने स्वत: केलेला खर्च,

(ब) राजकीय पक्षाने त्यांचेवर केलेला खर्च.

(क) इतर व्यक्ती (जसे-नातेवाईक, आप्तेष्ट, मित्रमंडळी, हितचिंतक, समर्थक इ.) किंवा संस्थेने त्यांचेवर केलेला खर्च.

६. निवडणुकीमध्ये अवाजवी खर्च व तसेच अवैध मार्गाने मतदारांना प्रभावित करण्यासाठी किंवा प्रलोभन देण्यासाठी राजकीय पक्ष व उमेदवारांकडून वापरण्यात येणाऱ्या नवनवीन योजनांबाबत मा. सर्वोच्च न्यायालयाने अनेक प्रकरणांमध्ये चिंता व्यक्त करुन त्यांच्यावर आळा बसविण्यावर सर्वांचे लक्ष

केंद्रीत केलेले आहे. सर्वोच्च न्यायालयाच्या काही निर्णयांचा थोडक्यात तपशील परिशिष्ट-१ मध्ये नमूद केला आहे.

७. निवडणुकांमध्ये आर्थिक बळाचा वाढता दुरुपयोग, त्यावर मा. सर्वोच्च/उच्च न्यायालयाचे निरनिराळया प्रकरणामध्ये अभिप्राय व लोकप्रतिनिधित्व अधिनियम, १९५१ मधील तरतुदी लक्षात घेता राज्य शासनाने सन २००८ मध्ये मुंबई महानगरपालिका, महाराष्ट्र महानगरपालिका व महाराष्ट्र नगरपरिषदा,नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम आणि सन २०१० मध्ये जिल्हा परिषद व पंचायत समिती व ग्रामपंचायत अधिनियमांमध्ये दुरुस्ती करुन खालीलप्रमाणे तरतूद केलेली आहे.

Disqualification by State Election Commission

If the State Election Commission is satisfied that a person,-

(a) has failed to lodge an account of election expenses within the time and in the manner required by the State Election Commission, and

(b) has no good reason or justification for such failure,

the State Election Commission may, by an order published in the Official Gazette, declare him to be disqualified and such person shall be disqualified for being a Councillor (for Corporation, Council & Nagar Panchayat) /Member (for Z.P. , P.S. & G.P) or for contesting an election for being a Councillor (for Corporation, Council & Nagar Panchayat) /Member (for Z.P. , P.S. & G.P) for a period of three (for Corporation, Council & Nagar Panchayat) /five years (for Z.P. , P.S. & G.P) from the date of the order.

८. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या अधिनियमातील वरील दुरुस्ती लक्षात घेता दि.०७/०२/१९९५ चे आदेश सुधारित करुन निवडणूक खर्चाचा तिशोब देण्यासाठी उमेदवारांकरिता राज्य निवडणूक आयोग खालीलप्रमाणे "वेळ (Time) व रीत (Manner)" निश्चित करत आहे.

आ दे श

९. **सर्व उमेदवारासाठी :-**

९.१. **स्वतंत्र बँक खाते उघडणे, निधी स्वीकारणे व खर्च करणे इ. करण्यासाठी :**

(i) निवडणूक लढविणाऱ्या प्रत्येक उमेदवाराने शेड्यूल बँकेमध्ये एक स्वतंत्र खाते उघडावे व त्या खात्याचा तपशिल नामनिर्देशनपत्र दाखल करताना निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडे सादर करावा.

(ii) बँकेच्या वरील खात्यामधूनच उमेदवारांनी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीसाठी सर्व आर्थिक व्यवहार करावेत. तसेच हे सर्व व्यवहार धनादेशाद्वारे (Cheque) करण्यात यावेत. (जसे-देणग्या स्वीकारणे, भेटी स्वीकारणे, कर्ज स्वीकारणे, पक्ष निधी मदत स्वीकारणे, निवडणूक खर्च करणे, देयके अदा करणे, इत्यादी). अत्यंत किरकोळ स्वरुपाचे खर्च रोखीने करता येतील, तथापि, त्याचे व्हाऊचर्स, पावती इ.ठेवणे बंधनकारक असेल.

(iii) उमेदवारांनी असाच निधी स्वीकारावयाचा आहे जो कोणत्याही अमिषाला/दबावाला बळी न पडता स्वखुशीने देण्यात येईल. जर एखाद्या निधीबाबत तक्रार प्राप्त झाली तर उमेदवाराविरुध्द कायदेशीर कारवाई करण्यात येईल.

९.२. **स्वत: केलेल्या खर्चाबाबत खालील कागदपत्रे/विवरणपत्रे/शपथपत्र सादर करावे :**

(i). **दैनंदिन निवडणूक खर्च** :- नामनिर्देशपत्र भरल्यापासून निकाल लागेपर्यंत, केलेल्या खर्चाचा दैनंदिन तपशिल प्रत्येक उमेदवाराने निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडे दुसऱ्या दिवशी दुपारी २.०० वाजेपर्यंत सादर करावा.

(ii). **एकूण निवडणूक खर्च** :- निवडणुकीचा निकाल लागल्यानंतर ३० दिवसाच्या आत प्रत्येक उमेदवाराने केलेल्या एकूण खर्चाचा तपशिल, संबंधित जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्तांकडे सादर करावा व त्याची पोच घ्यावी.

(iii). **एकूण निवडणूक खर्चाच्या बाबी** :- सदर एकूण निवडणूक खर्चामध्ये वरील परिच्छेद-५ मध्ये नमूद केलेल्या तिन्ही बाबींचा समावेश असणे आवश्यक आहे :-

(अ) उमेदवाराने अगर त्याच्या प्रतिनिधीने स्वत: केलेला खर्च

(आ) राजकीय पक्षाने त्याचेवर केलेला खर्च

(इ) इतर व्यक्ती (जसे- नातेवाईक, आप्तेष्ट, मित्रमंडळी, हितचिंतक, समर्थक इ.) किंवा संस्थेने त्यांचेवर केलेला खर्च

(iv). **शपथपत्र** :- एकूण खर्चाच्या तपशिलासोबत सदर उमेदवाराने 'निवडणुकीवर झालेल्या सर्व खर्चाचा खरा, अचूक व योग्य हिशोब व तपशील देण्यात आलेला आहे आणि कोणताही खर्च लपविण्यात आलेला नाही' या आशयाचे शपथपत्र सादर करावे.

(v). **निवडणूक निधीचे स्रोत** : उमेदवाराने निवडणूक खर्चासाठी स्वीकारलेला निधी (देणग्या, भेटी, कर्ज, पक्ष मदत, इत्यादी) चा तपशील निकाल लागल्यापासून ३० दिवसात सादर करावा.

९.३. राज्य निवडणूक आयोगाने वेळोवेळी ठरवून दिलेल्या एकूण खर्चाच्या मर्यादेचे काटेकोरपणे पालन करावे.

९.४. उमेदवाराने केलेल्या सर्व निवडणूक खर्चाचे खरे, अचूक व योग्य पध्दतीने हिशोबाच्या नोंदी अभिलेख्यात ठेवाव्यात, व त्या खर्चास दुजोरा देणारी पुराव्याची कागदपत्रे जसे- पावती, बिल, व्हाऊचर इ. दिनांक व अनुक्रमांकानुसार फाईलिंग करुन जतन करावे. निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याने अगर जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांनी तपासणीसाठी मागणी केल्यास, सदर मूळ अभिलेख व खर्चास दुजोरा देणारी पुराव्याची मूळ कागदपत्रे सादर करावीत.

१०. **सर्व राजकीय पक्षांसाठी** -

१०.१ **स्वतंत्र बँक खाते उघडणे, निधी स्वीकारणे व खर्च करणे इत्यादि.**-

(i) स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका लढवू इच्छिणाऱ्या सर्व राजकीय पक्षांनी शेड्यूल बँकेमध्ये खालीलप्रमाणे खाते उघडावे :-

(अ) प्रत्येक महानगरपालिकेकरिता एक स्वतंत्र खाते तसेच

(ब) इतर स्थानिक स्वराज्य संस्थांकरिता प्रत्येक जिल्हयासाठी एक स्वतंत्र खाते.

(ii) पक्षांनी वरील खात्याचा तपशिल राज्य निवडणूक आयोगास व संबंधित जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांना निवडणुकीपूर्वी सादर करावा.

(iii) उघडलेल्या बँकेच्या वरील खात्यामधूनच राजकीय पक्षांनी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीसाठी सर्व आर्थिक व्यवहार करावेत. तसेच हे सर्व व्यवहार धनादेशाद्वारे (Cheque) करण्यात यावेत. (जसे-देणग्या स्वीकारणे, भेटी स्वीकारणे, कर्ज स्वीकारणे, उमेदवारांना पक्ष निधी मदत देणे, निवडणूक खर्च करणे, देयके अदा करणे, इत्यादी)

(iv) राजकीय पक्षांनी असाच निधी स्वीकारावयाचा आहे जो कोणत्याही अमिषाला/दबावाला बळी न पडता स्वखुशीने देण्यात येईल. जर एखाद्या निधीबाबत तक्रार प्राप्त झाली तर पक्षाविरुध्द कायदेशीर कारवाई करण्यात येईल.

१०.२. उमेदवारांवर केलेल्या खर्चाबाबतची खालील कागदपत्रे/विवरणपत्रे/शपथपत्र सादर करावे :

सर्व राजकीय पक्षांनी निकाल लागल्यापासून २० किंवा ६० दिवसाच्या आत स्थानिक स्वराज्य संस्थानिहाय खालील प्रकारचे अहवाल, विवरणपत्र संबंधित जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांचेमार्फत राज्य निवडणूक आयोगास सादर करावे.

(i) नामनिर्देशनपत्र दाखल करणाऱ्या, पक्षातर्फे प्रपत्र-अ व ब देण्यात आलेल्या, माघार घेणाऱ्या व विजयी झालेल्या उमेदवारांचा तपशील सादर करावा. (निकाल लागल्यानंतर २० दिवसाच्या आत)

(ii) स्थानिक स्वराज्य संस्थांनिहाय एकूण खर्चाचा तपशिल सादर करावा. (निकाल लागल्यानंतर ६० दिवसाच्या आत)

(iii) स्थानिक स्वराज्य संस्थेनिहाय पक्षांतर्फे निवडणूक लढविणाऱ्या प्रत्येक उमेदवारांकरिता खालील दोन्ही प्रकारचा केलेल्या खर्चाचा तपशिल सादर करावा. (निकाल लागल्यानंतर २० दिवसाच्या आत)

(अ) उमेदवारांवर केलेला थेट खर्च (Directly attributable to candidate). उदा. उमेदवारांना दिलेली पक्ष निधीची मदत, उमेदवारांसाठी छापलेले प्रचार साहित्य, उमेदवारांना पुरवलेली वाहने इ. ज्याचा संबंधित उमेदवाराशी थेट संबंध जोडता येतो व खर्च त्या उमेदवारावर थेट आकारण्यात यावा.

(आ) उमेदवारांवर केलेला खर्च जो त्यांच्यामध्ये विभाजित करता येतो (directly divisible between them). उदा. पक्षाने घेतलेली जाहिर सभा अगर रॅली अगर जाहिरात ज्यामुळे एकापेक्षा अनेक उमेदवारांचे नाव वापरले जाते आणि त्या उमेदवारांचा प्रचार होतो, असा खर्च त्या सर्व उमेदवारांमध्ये समप्रमाणात विभाजीत करण्यात यावा.

(iv) राजकीय पक्षाच्या पदाधिकाऱ्याने 'निवडणुकीवर झालेल्या सर्व खर्चाचा खरा, अचूक व योग्य हिशोब व तपशील देण्यात आलेला आहे आणि कोणताही खर्च लपविण्यात आलेला नाही' या आशयाचे शपथपत्र सादर करावे. (निकाल लागल्यानंतर ६० दिवसाच्या आत)

(v) राजकीय पक्षाने निवडणूक खर्चासाठी स्वीकारलेला निधी (देणग्या, भेटी, कर्ज, इत्यादी) चा तपशील (निकाल लागल्यानंतर ६० दिवसाच्या आत)

(vi) मात्र, प्रत्येक उमेदवारांवर केलेला खर्च त्या उमेदवारांना २० दिवसांच्या आत अवगत करावा, जेणेकरुन सदर खर्च उमेदवार त्यांच्या एकूण खर्चात सादर करु शकतील.

(vii) खर्चाचा तपशील देताना भारत निवडणूक आयोगाच्या आदेशातील तत्व अवलंबिण्यात यावे.

(viii) प्रत्येक राजकीय पक्षांनी "वार्षिक लेखापरिक्षित लेख्याची" ऑडिटरद्वारे अधिप्रमाणित एक प्रत व संबंधित वर्षातील भरलेल्या "आयकर विवरणाची

(रिटर्नसची)" एक प्रमाणित प्रत वित्तीय वर्ष संपल्यापासून एक वर्षाच्या आत (जरी राजकीय पक्षाचे उत्पन्न करपात्र उत्पन्नापेक्षा कमी किंवा निरंक असेल तरीही दरवर्षी) राज्य निवडणूक आयोगाला सादर करावे.(दरवर्षी)

१०.३ पक्षाने केलेल्या सर्व खर्चाचे खरे, अचुक, व योग्य पध्दतीने हिशोबाच्या नोंदी अभिलेख्यात नोंदवाव्यात, व त्या खर्चास दुजोरा देणारी पुराव्याची कागदपत्रे जसे- पावती, बील, व्हाऊचर इ. दिनांक व अनुक्रमांनुसार फाईलिंग करुन जतन करावे. राज्य निवडणूक आयोगाने अगर संबंधित जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांनी मागणी केल्यास सदर मूळ अभिलेख व खर्चास दुजोरा देणारी मूळ कागदपत्रे तपासणीसाठी सादर करावे.

११. इतर व्यक्ती अगर संस्थांनी उमेदवारासाठी केलेला खर्च -

इतरांनी (जसे-नातेवाईक, आप्तेष्ट, मित्रमंडळी, हितचिंतक, समर्थक इ.) किंवा संस्थेने केलेल्या खर्चाचा संपूर्ण हिशोब वरील परिच्छेद ९ च्या धर्तीवर देण्याची सर्व जबाबदारी संबंधित उमेदवाराची राहील. इतर व्यक्तींनी कोणत्याही माध्यमातून दिलेल्या जाहिराती, प्रसार, माहिती ज्यामध्ये उमेदवाराचे नाव अगर फोटो असेल, त्याचा खर्च हा इतरांनी उमेदवारासाठी केलेला खर्च धरण्यात यावा.

१२. खर्चाच्या तपशीलाची सत्यता तपासणे -

मा. सर्वोच्च न्यायालय यांचे एल.आर. शिवरामगौडा इतर विरुध्द टि.एम.चंद्रशेखर सिव्हिल याचिका क्र. ४२७२/१९९१ मध्ये निकालाप्रमाणे उमेदवाराने सादर केलेला तपशील योग्य आहे किंवा कसे हे तपासण्याचे पूर्ण अधिकार आयोगाला असल्याने वरील " वेळ व रित" न पाळणाऱ्या उमेदवार व पक्षाविरुध्द पुढीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात येईल.

१२.१ उमेदवारांबाबत :-

(i) जिल्हाधिकारी यांनी जिल्हानिहाय (आवश्यकता असेल तर स्थानिक स्वराज्य संस्थानिहाय) व महानगरपालिका आयुक्त यांनी संबंधित महानगरपालिकाकरिता निवडणुकीमधील ज्या मुख्य बाबींवर खर्च केला जातो

त्या बाबींचे स्थानिक स्तरावर प्रचलित दर निश्चित करावेत. नुकत्याच पार पडलेल्या इतर निवडणूकीकरिता दर निश्चिती झाली असल्यास, योग्य भाववाढ विचारात घेऊन सदर दर वापरण्यात यावेत.

(ii) प्रभाग रचना अंतिम झाल्यावर राजकीय पक्ष तसेच स्थानिक तज्ज्ञ इत्यादींच्या सल्लामसलतीने प्रचलित दर निश्चित करावेत व त्यास योग्य ती प्रसिध्दी द्यावी.

(iii) उमेदवाराने सादर केलेला दैनंदिन खर्च निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी सूचना फलकावर प्रसिध्द करावा. याबाबत तक्रारी प्राप्त झाल्यास किंवा निवडणूक संनियंत्रण यंत्रणेने काही आक्षेपार्ह बाबी नजरेस आणल्या तर निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी याबाबत संबंधित उमेदवारांना नोटीस देऊन, त्यांची बाजू ऐकून, निश्चित केलेल्या दरपत्रकाशी तुलना करून झालेला खर्च योग्य आहे किंवा कसे, याची चौकशी /खात्री करून निर्णय घ्यावा. दरपत्रकापेक्षा कमी खर्च दाखविण्यात आला असेल किंवा खर्च लपविण्यात आला असेल तर दरपत्रकाप्रमाणे खर्च ग्राह्य धरण्यात यावा.

(iv) उमेदवाराने निवडणुकीचा निकाल लागल्यानंतर खर्चाचा एकूण तपशील ३० दिवसांच्या आत जिल्हाधिकारी/महानगरपालिका आयुक्त यांना देणे आवश्यक आहे. प्राप्त झालेला तपशील जिल्हाधिकारी/महानगरपालिका आयुक्त यांनी सूचना फलकावर प्रसिध्द करावा. एकूण खर्चाच्या तपशीलाबाबत जनतेकडून तक्रारी प्राप्त झाल्यास किंवा निवडणूक संनियंत्रण यंत्रणेने काही आक्षेपार्ह बाबी नजरेस आणल्या तर जिल्हाधिकारी/महानगरपालिका आयुक्त यांनी याबाबत संबंधित उमेदवारांना नोटीस देऊन त्यांची बाजू ऐकून, निश्चित केलेल्या दरपत्रकाशी तुलना करून झालेला खर्च योग्य आहे किंवा कसे, याची चौकशी व खात्री करून निर्णय घ्यावा. दरपत्रकापेक्षा कमी खर्च दाखविण्यात आला

असेल किंवा लपविण्यात आला असेल तर दरपत्रकाप्रमाणे खर्च ग्राह्य धरण्यात यावा.,

(v) जर उमेदवाराने वरील "वेळ व रित" प्रमाणे खर्चाचा तपशील सादरच केला नसेल किंवा उमेदवाराचा एकूण खर्च मर्यादेपेक्षा जास्त असेल किंवा "वेळ व रित" याचे पालन झाले नसेल, तर संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या अधिनियमामध्ये सन-२००८ / सन-२०१० मध्ये झालेल्या दुरुस्तीनुसार उमेदवारांना अनर्ह करण्याबाबतची कार्यवाही करावी.

१२.२ राजकीय पक्षाबाबत :-

(i) निश्चित करण्यात आलेल्या वरील "वेळ व रित" चे पालन न केल्यास, जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांनी संबंधित राजकीय पक्षांना, विनाविलंब कागदपत्रे/विवरणपत्रे/ शपथपत्रे सादर करण्याबाबत सूचना द्यावी.

(ii) सदर सूचना मिळाल्यानंतरही कागदपत्रे/विवरणपत्रे/ शपथपत्रे सादर केले नाही, तर जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांनी त्याबाबत अहवाल राज्य निवडणूक आयोगास सादर करावा.

(iii) निश्चित केलेली "वेळ व रीत" न पाळणाऱ्या राजकीय पक्षांविरुध्द राज्य निवडणूक आयोग "राजकीय पक्ष नोंदणी आदेश २००९" (प्रामुख्याने परिच्छेद ३ (१०) (इ), ४ (क), व ५ (अ) (ब) (क)) अंतर्गत खालीलप्रमाणे एक किंवा अनेक कारवाई करेल :-

(अ) नोंदणी निलंबित करणे.

(आ) विलंबाकरिता प्रती दिवस आर्थिक दंड (राज्य निवडणूक आयोग ठरविल त्याप्रमाणे) आकारणे

(इ) कायदेशीर कारवाई (फौजदारी गुन्ह्यासह) करणे.

(ई) राजकीय पक्ष नोंदणी आदेश, २००९ व २०१६ मधील तरतुदींनुसार नोंदणी रद्द करणे.

१३. वरील आदेश खालीलप्रमाणे लागू राहतील :-

(अ) सर्व उमेदवारांना - सर्व प्रकारच्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये निवडणूक लढविणाऱ्या.

(ब) सर्व राजकीयपक्षांना - ग्रामपंचायत वगळून सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये भाग घेणाऱ्या.

१४. आयोगाने ऑनलाईन पध्दतीची सुविधा उपलब्ध करुन दिल्यास, त्याद्वारेच निवडणूक खर्च सादर करावेत.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार.

(एस.एम. चन्ने)
सचिव
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत:-

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
२. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
३. सचिव, विधी मंडळ, विधानभवन, मुंबई.
४. प्रधान सचिव, वित्त व नियोजन, मंत्रालय, मुंबई ३२.
५. प्रधान सचिव, ग्रामविकास विभाग. मंत्रालय, मुंबई.
६. सचिव (२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. सर्व विभागीय आयुक्त (कोंकण, पुणे, नाशिक, औरंगाबाद, अमरावती व नागपूर)
८. आयुक्त (सर्व महानगरपालिका)
९. जिल्हाधिकारी, (सर्व)
१०. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)

११. मुख्याधिकारी नगर परिषदा/ नगरपंचायती (सर्व)
१२. राष्ट्रीय मान्यता प्राप्त पक्ष /राज्यस्तरीय पक्ष व नोंदणी कृत राजकीय पक्ष
१३. मा. आयुक्त यांचे स्वीय सहायक, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई.
१४. मा. सचिव यांचे स्वीय सहायक, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई.
१५. आयोगातील सर्व कार्यासने
१६. निवड नस्ती

परिशिष्ट -१

(मा.सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायालयाच्या निकालातील संदर्भ)

I. श्री. यशवंतराव गडाख (१९९४)... "खर्चासाठी निश्चित केलेल्या मर्यादा बहुतांशी प्रकरणामध्ये ओलांडल्या जातात..." (civil Appeal No २११५/१९९३, (१९९४) १SCC ६८२:AIR १९९४ SC६७८, Date of Decision १९/११/१९९३)

II. श्री. एल.आर. सिवारामा गौड वि. पंतप्रधान चंद्रशेखर (१९९९) :... "निवडणूक आयोगास उमेदवाराने सादर केलेल्या खर्चाचा तपशील योग्य आहे किंवा कसे, हे तपासण्याचे अधिकार आहेत..." सिव्हिल याचिका क्र. ४२७२/१९९१

"Rule enables the Election Commission to decide whether a contesting candidate has failed to lodge his account of election expenses within the time and in the manner required by the Act after adopting the procedure mentioned therein. If an account is found to be incorrect or untrue by the Election Commission after enquiry under Rule ८९, it could be held that the candidate had failed to lodge his account within the meaning of Section १०(A) and the Election Commission may disqualify the said person".

III. भिकाजी केशव जोशी विरुध्द ब्रिजलाल नंदलाल बियानी सिव्हिल अपिल क्र.१५/१९५४ (१९५५) AIR ६१०, १९५५ SCR (२) ४२८, Date of Decision ०२/०५/१९५५)

".. ..Respondent has given a totally untrue return of election expenses. This is in contravention of law.. ..

.. .. It is not in the interest of purity of elections that such allegations of disqualification should be completely ignored without enquiry"

IV. एस.खादर शरिफ विरुध्द मुत्तुस्वामी गांऊडर (१९५५) २ एससीआर ४६९ (१९५५)२ SCR ४६९: ११ELR२०८: AIR१९५५SC, ७७५, Date of Decision १५/०९/१९५५)

".. ..while it is meritorious to make a donation for charitable purposes, if that is made at the time or on the eve of an election, it is open to the charge that its real object was to induce the electors to vote in favour of the particular candidate, and that it should therefore be treated as election expense.. ..

Charity at election times ought to be kept by politicians in the background....."

V. विद्या सागर जोशी विरुध्द सुरेंद्रनाथ गैतम सिव्हील अपिल क्र. ८५३/१९६८ (Civil appeal No ८५३/१९६८) (१९६९) २SCR ८४: AIR१९६९SC २८८: ४४ELR२९) १३/०९/१९६८

".. ..if the expenses are primarily or principally, expenses incurred for the promotion of the interest of the candidate, they are election expenses"

VI. मोहिंदर सिंग गिल विरुध्द मुख्य निवडणूक आयुक्त सिव्हिल अपिल क्र.१२९७/१९७७ (१९७८ AIR ८५१, १९७८ SCR (३) २७२, Date of Decision ०२/१२/१९७७)

"Article ३२४, in our view, operates in areas left unoccupied by legislation and the words 'superintendence, direction and control' as well as 'conduct' of all elections' are the broadest terms."

"Parliament or any State Legislature has made valid law relating to or in connection with elections, the Commission shall act in conformity with, not in violation of such provision but where such law is silent Art. ३२४ is a reservoir of power to act for the avowed purpose of, not divorced from pushing forward a free and fair election with expedition.

" the Commission shall be responsible to the rule of law, act bona fide and be amenable to the norms of natural justice in so far as conformance to such canons can reasonably and realistically be required of it as fairplay-in-action in a most important area of the constitutional order, viz., elections."

VII. ए. सी. जोस विरुध्द सिवन पिल्ले व इतर सिव्हिल अपिल ३८३९/१९८२ ((१९८४)२ SCC no ६५६, Date of Decision ०५ march १९८४)

"To sum up, therefore, the legal and constitutional position is as follows:

१(a). When there is no Parliamentary legislation or rule made under the said legislation, the Commission is free to pass any orders in respect of the conduct of elections.

१(b). where there is an Act and express Rules made thereunder it is not open to the Commission to override the Act or the Rules and pass orders in direct disobedience to the mandate contained in the Act or the Rules. In other words, the powers of the Commission are meant to supplement rather than supplant the law (both statute and Rules) in the matter of superintendence, direction and control as provided by Art. ३२४,

१(c). where the Act or the Rules are silent, the Commission has no doubt plenary powers under Art. ३२४ to give any direction in respect of the conduct of election, and.."

VIII. गडाख शंकराव विरुध्द बाळासाहेब विखे पाटील सिव्हिल याचिका क्र. २११५/१९९३ (१९९४ AIR ६७८, १९४४ SCC (१) ६८२)

".. .. The ceiling on expenditure is fixed only in respect of the expenditure incurred or authorised by the candidate himself but the expenditure incurred by the party or anyone else in his election campaign is safely outside the net of legal sanctionThe spirit of the provision suffers violation through the escape route. The prescription of ceiling on expenditure by a candidate is a mere eye-wash and no practical check on election expenses for which it was enacted to attain a meaningful democracy. This lacuna in the law is, however, for the Parliament to fill lest the impression is reinforced that its retention is deliberate for the convenience of everyone. If this be not feasible, it may be advisable to omit the provision to prevent the resort to indirect methods for its

circumvention and subversion of the law, accepting without any qualm the role of money power in the elections. This provision has ceased to be even a fig leaf to hide the reality.. .."

IX. कॉमन कॉसेस रजिस्ट्रर सोसायटी विरुध्द भारत सरकार (१९९६) २ SCC ७५२ (IT १९९६ (३) ७०६ १९९६ Scale (३) २५८, Date of Decision ०४/०४/१९९६)

"The Court ruled that (१) the political parties that had not been filing tax returns violated the provisions of the Income Tax Act and (२) the burden lies with the candidate to prove that expenditures were incurred by the party and not the candidate him or herself. the Court concluded that the Election Commission's constitutional authority includes issuing directions for political parties to submit for its scrutiny the details of all expenditures incurred or authorized by the parties in connection with the election of their respective candidates (pg. १५). Thus, the Court ruled that the Government of India shall (i) to inquire into why requirements under the Income Tax Act for the disclosure and filing of income tax by political parties were not being enforced by the tax authorities, and (ii) investigate political parties that had failed to disclose and file Income Tax and initiate action, including any penal action against the defaulting political parties, in accordance with the Income Tax Act"

(x) कॉमन कॉसेस रजिस्ट्रर सोसायटी विरुध्द भारत सरकार (मा.सर्वोच्च न्यायालय ६८२) रिट याचिका क्र.१३/२००३

".. ..Though advertising by governments should remain regulated all the time, it is particularly important to scrupulously follow these principles before and during the elections. As far as possible, during the period prior to elections, only those advertisements required by law (such as public health and safety advisories or job and contract advertisements) alone be released by governments;.. ..

.. .. aim to influence public support for a political party or a candidate for election o or.. .. .. embargo on advertisements on the eve of the elections.. .."

(xi) अशोक शंकरराव चव्हाण विरुध्द माधवराव किन्हाळकर (२०१४) ७ एससीसी ९९ **W.P.No. 4590/2014 & CM 9137/2014, Date of Decision 12/9/2014)**

. . . . .Where the Election Commission decides that a contesting candidate has failed to lodge his account of election expenses within the time and in the manner required by the Act and these rules it shall by notice in writing call upon the candidate to show cause why he should not be disqualified. . . . .

. . .The said Rule prescribes that a voucher shall be obtained for every item of expenditure and for lodging all vouchers along with the account of TC election expenses. . . .

. .. . . . Rule enables the Election Commission to decide whether a contesting candidate has failed to lodge his account of election expenses within the time and in the manner required by the Act after adopting the procedure mentioned therein. If an account is found to be incorrect or untrue by the Election Commission after enquiry under Rule ८९, it could be held that the candidate had failed to lodge his account within WP (C) No.२५११/२०११ page १५ of १८ the meaning of Section १०(A) and the Election Commission may disqualify the said person.. .."

(xii) Association for Democratic Reforms Vs. Union of India and another सिव्हिल रिट याचिका क्र. ५१५/२००२,दि.१३/०३/२००३

". . . .Omission to furnish the information as per the mandate of Section ३३B and furnishing false information in that behalf is made punishable.. . . ."

(xiii) मनोज नरुला विरुध्द केंद्र सरकार सिव्हिल रिट याचिका क्र. २८९/२००५, दि.२७/०८/२००५

". . . . . Democratic polity - Pure concept of - Abhorrence to corruption and repulsiveness to idea of criminalisation of politics - Held, democracy expects prevalence of genuine orderliness, positive propriety, dedicated discipline and sanguine sanctity by constant affirmance of constitutional morality which is the pillar stone of good governance,

Free and fair elections and democracy - Holding of free and fair election held, is the heart and soul of parliamentary system - It is one of the features, absence of which can erode fundamental values of democracy - Concern of Supreme Court expressed in earlier cases with regard to various facets of candidates who contest election and seek votes, noticed. . . .

. . . .Criminalisation of politics - Negative effects on democracy - Held, systemic corruption and sponsored criminalisation can corrode fundamental core of elective democracy and, consequently, the constitutional governance - Criminalisation of politics creates dent in marrows of the nation - Democratic republic polity hopes and aspires to be governed by government which is run by elected representatives who do not have any involvement in serious criminal offences or offences relating to corruption, casteism, societal problems, affecting sovereignty of nation and many other offences. . . . .

. . . . . Need for cleansing of political climate - Electoral reforms - Recommendations of Justice J.S. Verma Committee Report on Amendments to Criminal Law (२०१३) and Law Commission २४४th Report (२०१४) on electoral reforms - Need for enactment into law, emphasised . . . . . ."

राजकीय पक्ष नोंदणी आदेश, २००९(सुधारित -२०१६)
सार्वत्रिक निवडणुका -
राजकीय पक्षांनी सादर करावयाचे अहवाल,
विवरणपत्रे, इत्यादी बाबत

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक रानिआ/रापनों-२०१६/प्र.क्र.०४/का.११.
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,मादाम कामा रोड, मुंबई- ४०० ०३२
दि. २० ऑक्टोबर, २०१६.

अधिसूचना

राजकीय पक्षांची नोंदणी आदेश, २००९. (सुधारित २०१६)

भारतीय संविधानाच्या भाग नऊ व नऊ (अ) अनुसार गठीत महाराष्ट्रातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरिता राजकीय पक्षांची नोंदणी करणे व इतर अनुषंगिक बाबींविषयीचे आदेश.

ज्याअर्थी, भारतीय संविधानातील तरतुदीनुसार लोकसभा व विधानसभेच्या निवडणुकांचे व तसेच राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांचे अधिक्षण, संचलन व नियंत्रण याची जबाबदारी अनुक्रमे भारत निवडणूक आयोग व संबंधित राज्य निवडणूक आयोगाची आहे.

२. आणि ज्याअर्थी, राजकीय पक्षांना लोकसभा/विधानसभा निवडणुकांसाठी भारत निवडणूक आयोगातर्फे त्यांच्या निकषानुसार मान्यता प्रदान व चिन्ह आरक्षित करण्यात येते.

३. आणि ज्याअर्थी, राजकीय पक्षाच्या आधारावर लढविल्या जाणाऱ्या राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या (महानगरपालिका, जिल्हा परिषदा / पंचायत समित्या व नगर परिषदा/नगर पंचायती) निवडणुकांचे पावित्र्य राखणे व अशा निवडणुका निर्भय, मुक्त व पारदर्शक वातावरणात पार पाडण्याच्या दृष्टीने राज्य निवडणूक आयोगाने खालील प्रमाणे दोन आदेश पारित केलेले आहेत :-

(i) राजकीय पक्षांची नोंदणी आदेश, २००४ / २००९, व

(ii) महाराष्ट्र निवडणूक चिन्ह (आरक्षण व वाटप) आदेश २००९

४. आणि ज्याअर्थी, या दोन्ही आदेशामध्ये खालील मुख्य बाबींचा अंतर्भाव आहे :-

(i) राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी केलेल्या राजकीय पक्षास, निवडणुकीच्यावेळी चिन्ह वाटप करताना इतरांपेक्षा प्राधान्य देणे.

(ii) नोंदणीकृत राजकीय पक्षांनी काही अहवाल, विवरणपत्रे इत्यादी राज्य निवडणूक आयोगाकडे सादर करणे व तसेच राजकीय पक्षांनी राज्य निवडणूक आयोगाचे निर्देश पाळणे बंधनाकारक असणे व तसे न केल्यास त्यांची नोंदणी रद्द करणे.

(iii) आदेशातील कोणत्याही तरतुदींबाबत स्पष्टता नसल्यास किंवा काही अडचणी येत असल्यास, त्याबाबत सूचना देण्याचे सर्व अधिकार राज्य निवडणूक आयोगास असणे.

(iv) निवडणुका निर्भय, मुक्त व पारदर्शक व्हाव्यात व त्यामध्ये पावित्र्य राखता यावे यासाठी :

(अ) राजकीय पक्ष यांनी त्यांचे मिळकत व खर्च यांचे हिशोब योग्य रीतीने ठेवणे आणि विशेषत: स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांवर करण्यात आलेला खर्च, पक्षाच्या सर्वसाधारण प्रसिध्दीवर करण्यात आलेल्या खर्चाचा तपशील दर्शविणारा खर्च व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये उभ्या करण्यात आलेल्या ठराविक उमेदवारांच्या किंवा पक्षाद्वारे पाठिंबा देण्यात आलेल्या

उमेदवारांच्या प्रचाराकरिता करण्यात आलेल्या खर्चाचे उमेदवारनिहाय वेगळे हिशोब ठेवणे.

(ब) पक्षाच्या "वार्षिक लेखा परिक्षित लेख्याची" एक प्रत व संबंधित वर्षातील कायद्यान्वये भरलेल्या आयकर विवरणाची (रिटर्नची) एक प्रत संबंधित वित्तीय वर्ष संपल्यापासून एका वर्षाच्या आत आयोगाच्या कार्यालयात देणे.

५. आणि ज्याअर्थी निवडणुकांमध्ये आर्थिक बळाचा वाढता दुरुपयोग, त्यावर मा. सर्वोच्च/उच्च न्यायालयाचे निरनिराळया प्रकरणामध्ये अभिप्राय व लोकप्रतिनिधीत्व अधिनियम, १९५१ मधील तरतुदी लक्षात घेता राज्य शासनाने सन २००८ मध्ये मुंबई महानगरपालिका, महाराष्ट्र महानगरपालिका व महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नागरी अधिनियम आणि सन २०१० मध्ये जिल्हा परिषद व पंचायत समिती व ग्रामपंचायत अधिनियमांमध्ये दुरुस्ती करुन खालीलप्रमाणे तरतूद केलेली आहे:

<u>Disqualification by State Election Commission</u>

If the State Election Commission is satisfied that a person,-

(a) has failed to lodge an account of election expenses within the time and in the manner required by the State Election Commission, and

(b) has no good reason or justification for such failure,

the State Election Commission may, by an order published in the Official Gazette, declare him to be disqualified and such person shall be disqualified for being a Councillor (for Corporation, Council & Nagar Panchayat) /Member (for Z.P. , P.S. & G.P) or for contesting an election for being a Councillor (for Corporation, Council & Nagar Panchayat) /Member (for Z.P. , P.S. & G.P) for a period of three years (for Corporation, Council & Nagar Panchayat) /five years (for Z.P. , P.S. & G.P) from the date of the order.

६. आणि ज्याअर्थी, अधिनियमातील वरील तरतुदीनुसार निवडणूक खर्चाचा हिशोब देण्यासाठी उमेदवारांकरिता राज्य निवडणूक आयोगाने त्यांचे आदेश क्र.रानिआ/२०१६/उनिख/प्र.क्र.१३/ संगणकीकरण कक्ष, दि. १५.१०.२०१६ अन्वये " वेळ व रीत " निश्चित केली असून त्या प्रमाणे इतर गोष्टी शिवाय खर्चाचा हिशोब (स्थानिक स्वराज्य संस्था निहाय व उमेदवार निहाय) राज्य निवडणूक आयोगाला देणे नोदंणीकृत राजकीय पक्षांना बंधनकारक करण्यात आले आहे. ही बाब लक्षात घेता "राजकीय पक्ष नोंदणी आदेश २००९ " मध्ये दुरूस्ती करणे आवश्यक झालेले आहे.

७. त्याअर्थी, " राजकीय पक्ष नोंदणी आदेश २००९ " मधील (प्रामुख्याने तरतुदी ३(१०) (इ), ४(क) व ५(अ), (ब) व (क)) प्राप्त व इतर अधिकार वापरून राज्य निवडणूक आयोग "राजकीय पक्ष नोंदणी आदेश २००९" मध्ये दुरूस्ती करून खालीलप्रमाणे आदेश पारीत करीत आहे.:

आदेश

८. राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी झालेल्या सर्व राजकीय पक्षांनी (भारत निवडणूक आयोगाकडील मान्यताप्राप्त पक्षांसह) खालील प्रमाणे कार्यवाही करावी व राज्य निवडणूक आयोगाला अहवाल / विवरणपत्रे इत्यादी सादर करावे:-

८.१ <u>स्वतंत्र बँक खाते उघडणे, निधी स्वीकारणे व खर्च करणे इत्यादी -</u>

(i) स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका लढवू इच्छिणाऱ्या सर्व राजकीय पक्षानी शेड्यूल बँकेमध्ये खालीलप्रमाणे खाते उघडावे :-

(अ) प्रत्येक महानगरपालिकेकरिता एक स्वतंत्र खाते, तसेच

(ब) इतर स्थानिक स्वराज्य संस्थांकरिता प्रत्येक जिल्हयासाठी एक स्वतंत्र खाते .

(ii) पक्षांनी वरील खात्याचा तपशिल राज्य निवडणूक आयोगास व संबंधित जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांना निवडणूकीपूर्वी सादर करावा.

(iii) बँकेच्या वरील खात्यामधूनच राजकीय पक्षांनी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीसाठी सर्व आर्थिक व्यवहार करावेत. तसेच हे सर्व व्यवहार धनादेशाद्वारे (Cheque) करण्यात यावेत. (जसे-देणग्या स्वीकारणे, भेटी स्वीकारणे, कर्ज स्वीकारणे, उमेदवारांना पक्ष निधी मदत देणे, निवडणूक खर्च करणे, देयके अदा करणे, इत्यादी)

(iv) राजकीय पक्षांनी असाच निधी स्वीकारावयाचा आहे जो कोणत्याही अमिषाला/दबावाला बळी न पडता स्वखुशीने देण्यात येईल. जर एखाद्या निधीबाबत तक्रार प्राप्त झाली तर पक्षाविरुध्द कायदेशीर कारवाई करण्यात येईल.

८.२. <u>उमेदवारांवर केलेल्या खर्चाबाबतची खालील कागदपत्रे/विवरणपत्रे/शपथपत्र सादर करावे</u> : सर्व राजकीय पक्षांनी निकाल लागल्यापासून २० किंवा ६० दिवसाच्या आत स्थानिक स्वराज्य संस्थानिहाय खालील प्रकारचे अहवाल, विवरणपत्र संबंधित जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांचेमार्फत राज्य निवडणूक आयोगास सादर करावीत:

(i) नामनिर्देशनपत्र दाखल करणाऱ्या, पक्षातर्फे प्रपत्र-अ व ब देण्यात आलेल्या, माघार घेणाऱ्या व विजयी झालेल्या उमेदवारांचा तपशील सादर करावा. (निकाल लागल्यापासून २० दिवसाच्या आत)

(ii) स्थानिक स्वराज्य संस्थांनिहाय एकूण खर्चाचा तपशिल सादर करावा. (निकाल लागल्यापासून ६० दिवसाच्या आत)

(iii) स्थानिक स्वराज्य संस्थेनिहाय पक्षातर्फे निवडणूक लढविणाऱ्या प्रत्येक उमेदवारांकरिता खालील दोन्ही प्रकारचा केलेल्या खर्चाचा तपशिल सादर करावा. (निकाल लागल्यापासून २० दिवसाच्या आत)

(अ) उमेदवारांवर केलेला थेट खर्च जो त्यांच्यामध्ये विभाजित (Directly divided between them) करता येतो. उदा. उमेदवारांना दिलेली पक्ष

निधीची मदत, उमेदवारांसाठी छापलेले प्रचार साहित्य इ. ज्याचा संबंधित उमेदवाराशी थेट संबंध जोडता येतो व खर्च त्या उमेदवारावर थेट आकारता येतो इत्यादी

(आ) उमेदवारांवर केलेला खर्च जो त्यांच्यामध्ये संविभाजित (Indirectly Apportioned between them)करता येतो. उदा. पक्षाने घेतलेली जाहिर सभा अगर रॅली अगर जाहिरात ज्यामुळे एकापेक्षा अनेक उमेदवारांचा प्रचार होतो, असा खर्च त्या सर्व उमेदवारांमध्ये त्यांच्या होणाऱ्या प्रचाराच्या प्रमाणात (अंदाजे) संविभाजीत करण्यात येतो इत्यादी

(iv) राजकीय पक्षाच्या पदाधिकाऱ्याने " निवडणुकीवर झालेल्या सर्व खर्चाचा खरा, अचूक व योग्य हिशोब व तपशील देण्यात आलेला आहे आणि कोणताही खर्च लपविण्यात आलेला नाही " या आशयाचे शपथपत्र सादर करावे.

(निकाल लागल्यापासून ६० दिवसाच्या आत)

(v) राजकीय पक्षाने निवडणूक खर्चासाठी स्वीकारलेला निधी (देणग्या, भेटी, कर्ज, इत्यादी) चा तपशील निकाल लागल्यापासून ६० दिवसात सादर करावा. (निकाल लागल्यापासून ६० दिवसाच्या आत)

(vi) मात्र, प्रत्येक उमेदवारांवर केलेला खर्च पक्षांनी त्या उमेदवारांना २० दिवसाच्या आत अवगत करावा, जेणेकरुन सदर खर्च उमेदवार त्यांच्या एकूण खर्चात सादर करु शकतील.

(vii) खर्चाचा तपशील देताना भारत निवडणूक आयोगाच्या आदेशातील तत्व अवलंबिण्यात यावे.

(viii) प्रत्येक राजकीय पक्षांनी "वार्षिक लेखापरिक्षित लेख्याची" ऑडिटरद्वारे अधिप्रमाणित एक प्रत व संबंधित वर्षातील भरलेल्या "आयकर विवरणाची (रिटर्नसची)" एक प्रमाणित प्रत वित्तीय वर्ष संपल्यापासून एक वर्षाच्या आत (जरी राजकीय पक्षाचे उत्पन्न करपात्र उत्पन्नापेक्षा कमी किंवा निरंक असेल तरीही) राज्य निवडणूक आयोगाला सादर करावे. (दरवर्षी)

८.३ पक्षाने केलेल्या सर्व खर्चाचे खरे, अचुक, योग्य पध्दतीने हिशोबाच्या नोंदी अभिलेख्यात नोंदवाव्यात, व त्या खर्चास दुजोरा देणारी पुराव्याची कागदपत्रे जसे- पावती, बील, व्हाऊचर इ. दिनांक व अनुक्रमांनुसार फाईलिंग करुन जतन करावे. राज्य निवडणूक आयोगाने अगर संबंधित जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांनी मागणी केल्यास सदर मूळ अभिलेख व खर्चास दुजोरा देणारी मूळ कागदपत्रे तपासणीसाठी सादर करावे.

९. खर्चाच्या तपशीलाची सत्यता तपासणे -

मा. सर्वोच्च न्यायालय यांचे एल. आर. शिवरामगौडा इतर विरुध्द टि.एम. चंद्रशेखर सिव्हील याचिका क्र ४२७२/१९९१ मध्ये निकालाप्रमाणे उमेदवाराने सादर केलेला तपशील योग्य आहे किंवा कसे हे तपासण्याचे पूर्ण अधिकार राज्य निवडणूक आयोगाला असल्याने वरील " वेळ व रीत " न पाळणाऱ्या पक्षाविरुध्द खालीलप्रमाणे कारवाई करण्यात येईल.

(i) निश्चित करण्यात आलेल्या वरील " वेळ व रित " चे पालन न केल्यास, जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांनी संबंधित राजकीय पक्षांना, विनाविलंब कागदपत्रे/विवरणपत्रे/ शपथपत्रे इत्यादी सादर करण्याबाबत सूचना द्यावी.

(ii) सदर सूचना मिळाल्यानंतरही कागदपत्रे/विवरणपत्रे/ शपथपत्रे सादर केले नाही, तरी जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांनी त्याबाबत अहवाल राज्य निवडणूक आयोगास सादर करावा.

(iii) "निर्धारित केलेली वेळ व रीत" न पाळणाऱ्या राजकीय पक्षांविरुध्द राज्य निवडणुक आयोग खालीलप्रमाणे एक किंवा अनेक कारवाई करेल करू शकेल :-

(अ) नोंदणी निलंबित करणे.

(आ) विलंबाकरिता प्रती दिवस आर्थिक दंड (राज्य निवडणूक आयोग ठरविल त्याप्रमाणे) आकारणे

(इ) कायदेशीर कारवाई (फौजदारी गुन्ह्यासह) करणे.

(ई) राजकीय पक्ष नोंदणी आदेश, २००९ मधील तरतुदींनुसार नोंदणी रद्द करणे.

१०. सदर आदेश ग्रामपंचायत वगळून सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूका मध्ये भाग घेतलेल्या सर्व राजकीय पक्षांना लागू राहतील.

११. आयोगाने ऑनलाईन पध्दतीची सुविधा उपलब्ध करुन दिल्यास, त्याद्वारे निवडणूक खर्च सादर करावेत.

भा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार.

(एस.एम. चन्ने)
सचिव
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत :-

१. भा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

२. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

३. सचिव, विधी मंडळ, विधानभवन, मुंबई.

४. प्रधान सचिव, वित्त व नियोजन, मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.

५. प्रधान सचिव, ग्राम विकास विभाग, २५, मर्झबान पथ, बांधकाम भवन, फोर्ट, मुंबई - ४०० ००१.

६. सचिव (२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

७. सर्व विभागीय आयुक्त (कोंकण, पुणे, नाशिक, औरंगाबाद, अमरावती व नागपूर)

८. आयुक्त (सर्व महानगरपालिका)

९. जिल्हाधिकारी (सर्व)

१०. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)

११. मुख्याधिकारी नगर परिषदा/नगरपंचायती (सर्व)

१२. राष्ट्रीय मान्यता प्राप्त पक्ष/राज्यस्तरीय पक्ष व नोंदणीकृत राजकीय पक्ष

१३. मा. आयुक्त यांचे स्वीय सहायक, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई

१४. मा. सचिव यांचे स्वीय सहायक, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई.

१५. आयोगातील सर्व कार्यासने

१६. निवड नस्ती

२९५

उमेदवारांच्या व राजकीय पक्षांच्या निवडणूक खर्चाबाबत विवरणपत्रे व शपथपत्रे यांचे नमुने....

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्र : रानिआ-२०१६/प्र.क्र.१३/का. सं.कक्ष,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक
मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : २५ ऑक्टोबर, २०१६.

आ दे श क्र.२

राज्य निवडणूक आयोगाने दि.१५ ऑक्टोबर, २०१६ रोजी, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या अधिनियमातील तरतुदीच्या अनुषंगाने निवडणूक खर्चाचा हिशोब देण्यासाठी "वेळ (Time) व रीत (Manner)" निश्चित केली आहे. सदर आदेशात उमेदवाराने तसेच राजकीय पक्षाने विविध विवरणपत्रे व शपथपत्रे सादर करावयाची आहेत. सदर आदेशाच्या अनुषंगाने या आदेशाद्वारे या विवरणपत्रे व शपथपत्रे यांचे नमुने निर्धारित करण्यात येत आहेत. सदर नमुने देताना उमेदवारांना हिशोब सादर करणे सोपे व्हावे तसचे सर्व उमेदवारांच्या खर्चाच्या हिशोबात एकसारखेपणा व एकवाक्यता राहावी, हा मुख्य उद्देश आहे.

२. उमेदवाराने सादर करावयाचे खर्चाच्या हिशोबाचे नमुने

२.१.परिच्छेद.९.२ (i) नुसार दैनंदिन निवडणूक खर्चाकरिता नमुना क्र.१

२.२.परि.९.२ (ii) व (iii) नुसार एकूण निवडणूक खर्चाकरिता नमुना क्र.२

२.३.परि.९.२ (iv) नुसार शपथपत्र नमुना क्र. ३

२.४.परि.९.२ (v) नुसार निधीचे स्रोत नमुना क्र. ४

३. राजकीय पक्षांनी सादर करावयाची विवरणपत्रे व शपथपत्र

३.१. परि.१०.२ (i) नुसार पक्षातर्फे नामनिर्देशन पत्र दाखल करणाऱ्या उमेदवारांचा तपशिल नमुना क्र. ५

३.२.परि.१०.२ (ii) नुसार पक्षाने स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीवर केलेला खर्चाचा तपशिल नमुना क्र. ६

३.३.परि.१०.२ (iii) नुसार पक्षाने स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका लढविणाऱ्या त्यांच्या उमेदवारांवर केलेला खर्चाचा तपशिल नमुना क्र. ७

३.४. परि.१०.२ (iv) नुसार पक्षाने सादर करावयाचे शपथपत्र नमुना क्र.८

३.५.परि.१०.२ (v) नुसार पक्षाने निवडणुकांकरिता स्विकारलेला निधीचा तपशिल, हा निवडणूक लढविणाऱ्या सर्व राजकीय पक्षांनी सोबत जोडलेल्या नमुना क्र. ९

४. स्थानिक प्रचलित दराची प्रसिध्दी :-

४.१. परि.१२.१ (i) नुसार जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांनी निश्चित केलेले स्थानिक प्रचलित दराची प्रसिध्दी ही सोबत जोडलेला नमुना क्र.१०नुसार करावे.

५. जनतेचे आक्षेप :-

५.१. जनतेनी नोंदविलेल्या आक्षेपांची / तक्रारींची दि.१५/१०/२०१६ रोजीच्या आदेशातील परि.१२.१ (iii) व (iv) नुसार पुढील कार्यवाही करण्यात यावी.

६. निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याचे उमेदवारांच्या खर्चाबाबतचे कर्तव्य

६.१. सर्व उमेदवार त्यांचा दैनंदिन निवडणुकीचा खर्च निर्धारित वेळेत व विहित पध्दतीने सादर करतात किंवा कसे हे रोज तपासून, खर्च सादर न करणाऱ्या उमेदवारांना असे खर्च सादर करण्याच्या लेखी सूचना दयाव्यात.

६.२. निवडणुकीचा निकाल लागल्यापासून एका आठवडयाच्या आत निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याने आवश्यक त्या कर्मचाऱ्यांची मदत घेऊन सर्व उमेदवारांनी सादर केलेले दैनंदिन खर्च तपासावे. हे तपासताना स्थानिक प्रचलित दरापेक्षा कमी दर लावलेले खर्च (तफावत असलेला खर्च) याबाबत आवश्यकतेनुसार नैसर्गिक न्याय तत्वाचा अवलंब करुन दि.१५/१०/२०१६ रोजीच्या आदेशानुसार निर्णय घेतील.

६.३. निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याने उमेदवाराच्या खर्चात केलेली वाढ (स्थानिक प्रचलित दरानुसार) ही त्याच्या एकूण खर्चामध्ये समाविष्ट करण्यात येईल.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार.

(एम. एम. चन्ने)
सचिव
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत

१. सर्व विभागीय आयुक्त (कोंकण, पुणे, नाशिक, औरंगाबाद, अमरावती व नागपूर)
२. आयुक्त (सर्व महानगरपालिका)
३. जिल्हाधिकारी, (सर्व)
४. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हापरिषद (सर्व)
५. मुख्याधिकारी नगर परिषदा/ नगरपंचायती (सर्व)
६. राष्ट्रीय मान्यता प्राप्त पक्ष /राज्यस्तरीय पक्ष व नोंदणी कृत राजकीय पक्ष
७. मा. आयुक्त यांचे स्वीय सहायक, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई.
८. मा. सचिव यांचे स्वीय सहायक, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई.
९. आयोगातील सर्व कार्यासने
१०. निवड नस्ती

नमुना-१

उमेदवार - दैनंदिन निवडणूक खर्च

(उमेदवारांनी नामनिर्देशन पत्र दाखल केलेल्या दिनांकापासून निकाल लागेपर्यंत दररोज सादर करावे)

उमेदवाराचे नाव :
पक्षाचे नाव :
स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :
प्रभाग/गण/गट क्रमांक :
जागा / seat क्र :

जिल्ह्याचे नाव :
सार्वत्रिक/ पोट निवडणूक :
मतदानाचा दिनांक :
खर्चाचा दिनांक :

अ.क्र.	खर्चाची मुख्य बाब	खर्चाची आंतर बाब	तपशिल	संख्या/क्षेत्रफळ/दिवस इ. Single unit	प्रति दर rate	एकूण खर्च (रोख आणि उधारी मिळून)	चेक/ रोखीने	कोणास दिले/कोणास देणे बाकी	पावती/बिल/व्हाऊचर क्र.	स्वतःचा की/ पक्षाचा की/ इतर व्यक्तीचा	पक्षाचा केलेल्या खर्चाच्या बाबत पक्षाचे नाव / इतर व्यक्तिने केलेल्या खर्चाच्या बाबत त्याचा तपशिल नाव, पत्ता, मोबाईल नंबर ई
1											
2											
3											
4											
.											
.											

दिनांक .....रोजी .....वा मी दैनंदिन खर्चाचा नमुना १ सादर करत आहे.

उमेदवाराची सही

सादर दैनंदिन खर्चाचा नमुना १, दिनांक .....रोजी .....वा मला प्राप्त झाला.

सही
निवडणूक निर्णय अधिकारी
प्रभाग / गण / गट
.....स्थानिक स्वराज्य संस्था

टीप : (१) दररोज खर्च नोंदवून सदर नमुना १ दुसऱ्या दिवशी दुपार २ वाजे पर्यंत निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना सादर करावा.
(२) सादर करतेवेळी उमेदवाराने न चुकता पोहोच घ्यावी. सदर पोहोच हि भविष्यात उमेदवाराला बचावासाठी उपयोगी होऊ शकेल.
(३) ऑन लाईन पद्धतीने खर्च भरल्यास सदर नमुना ऑटोमॅटिक तयार होईल. उमेदवाराने फक्त नमुना डाऊनलोड करून, तपासून, प्रिंट करून, सही करून, (१) प्रमाणे सादर करावा.

नमुना-२
उमेदवार - एकूण निवडणूक खर्च

उमेदवाराचे नाव :
पक्षाचे नाव :
स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :
प्रभाग/वार्ड/गट क्रमांक :
जागा / seat क्र :

(निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांनी निकाल जाहीर झाल्यापासून 30 दिवसाच्या आत एकूण निवडणूक खर्च सादर करावा. यामध्ये स्वतः केलेला खर्च पक्षाने केलेला खर्च व इतर व्यक्ती/संस्था यांनी केलेल्या

जिल्ह्याचे नाव :
सार्वत्रिक/ पोट निवडणूक :
मतदानाचा दिनांक :
दिनांक :

					खर्चाची रक्कम		
अ.क्र.	खर्चाची मुख्य बाब	खर्चाची अंतर बाब	तपशील	दिनांक	उमेदवाराने	पक्षाने	इतर व्यक्तींनी
1	नामनिर्देशन प्रक्रिया खर्च	नामनिर्देशन फी					
		अनामत रक्कम					
		इतर खर्च					
2	प्रचार दरम्यान आडे खर्च	प्रचार कार्यालय					
		प्रचार मैदाने					
		प्रचारातील वाहने					
		उमेदवाराची वाहने					
		कार्यालयीन वाहने					
		विविध प्रतिनिधींना दिलेले वाहने					
		जाहिरातीची ठिकाणे					
		व्यासपिठ					
		मंडप					
		बुथ					
		खुर्ची, टेबल इ.					
		विविध इलेक्ट्रॉनिक व इलेक्ट्रीकल उपकरण					
		इतर खर्च					
3	प्रचार कार्यालयीन खर्च	प्रचारकांचा भत्ता					
		प्रतिनिधी भत्ता					
		मतदान प्रतिनिधी भत्ता					
		मतमोजणी प्रतिनिधी भत्ता					
		दुरध्वनी/भ्रमणध्वनी खर्च					
		विज/ पाणी/चहापान खर्च					
		इतर कार्यालयीन खर्च					
4	प्रचार साहित्यावरील खर्च	जाहिरनामा छपाई व वितरण					
		वैयक्तिक माहिती पुस्तिका					
		पोस्टर छपाई व वितरण					
		हॅन्ड बिल छपाई वितरण					
		भिंतीवरील प्रचाराचे लिखाण					
		व्होटर स्लिप					
		इतर साहित्य खर्च					

300

5	प्रचार माध्यमावरील खर्च	वर्तमान पत्र खर्च					
		होर्डिंग खर्च					
		ऑडिओ जाहिरात					
		व्हिडीओ जाहिरात					
		एसएमएस					
		केबल टिव्ही					
		संकेतस्थळ इत्यादी इंटरनेट माध्यम					
		सोशल मिडिया					
		रेडिओ/एफएम					
		प्रदेश दूरदर्शनची कमान					
		टिव्ही चॅनल					
		इतर प्रचार माध्यम					
6	प्रचारातील खर्च	रॅली					
		जन सभा					
		व्हिआयपी वरील खर्च					
		सजावट खर्च					
		इतर खर्च					
7	खानपान	प्रचारातील खानपान					
		मतदान प्रतिनिधी खानपान					
		मतमोजणी प्रतिनिधी खानपान					
		कार्यकर्ता खानपान					
		इतर खर्च					
8	इतर सर्व खर्च (जे वरील						
				एकूण निवडणुकीचा खर्च	xxx	yyy	zzz

दिनांक .....रोजी .....वा मी एकूण निवडणूक खर्चाचा नमुना २ सदर करत आहे.

उमेदवाराची सही

सदर दैनंदिन खर्चाचा नमुना १, दिनांक .....रोजी .....वा प्राप्त झाला.

सही
जिल्हाधिकारी / महापालिका आयुक्त
एवं निवडणूक अधिकारी
.....स्थानिक स्वराज्य संस्था

टीप : (१) एकूण खर्च सदर नमुना २ प्रमाणे निवडणूक निकाल लागल्यापासून ३० दिवसांच्या आत, जिल्हाधिकारी/ महापालिका आयुक्त यांना सादर करावा.
(२) सादर करतेवेळी उमेदवाराने न चुकता पोहोच घ्यावी. सदर पोहोच हि भविष्यात उमेदवाराला बचावासाठी उपयोगी होऊ शकेल.
(३) ऑन लाईन पद्धतीने दैनंदिन खर्च भरल्यास सदर नमुना २ ऑटोमॅटिक तयार होईल. उमेदवाराने फक्त नमुना डाऊनलोड करून, तपासून, प्रिंट करून,

302

८

नमुना-३

उमेदवाराचे शपथपत्र

(निकाल लागल्यापासून 30 दिवसाच्या आत शपथपत्र सादर करावे.)

मी नावे . . . . . वडीलाचे/पतीचे नाव . . . . . , वय. . . वर्ष, राहणार . . . . . याद्वारे गांभीर्यपूर्वक व मनपूर्वक पुढीलप्रमाणे या शपथपत्राद्वारे जाहिर करतो आहे की,

१. मी..... महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायत/ जिल्हापरिषद/पंचायत समितीच्या ..... प्रभाग क्रमांक/गट/ गण मधुन सार्वत्रिक /पोट निवडणूक दिनांक ..... मधुन निवडणूक लढविली होती व तिचा निकाल ..... रोजी घोषित करण्यात आला होता आणि सदर निकालानुसार मी विजयी/पराभूत झालो आहे.

२. मी/ माझ्या प्रतिनिधीने नामनिर्देशन दिनांक ..... ते निकाल घोषित करण्यात आलेल्या दिनांक ....., दोन्ही दिवस धरुन; या काळात केलेले सर्व निवडणूक खर्चाचे खरे व बिनचूक हिशोब ठेवलेले आहेत, तसेच खर्चाचे पूरक पुराव्याचे कागद देखील जतन केले आहे.

३. मी राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.१५/१०/२०१६ मधील सर्व निदेशाचे तंतोतंत पालन केलेले आहे.

४. मी सादर केलेल्या खर्चामध्ये कोणतीही बाबत लपवून ठेवलेली नाही किंवा रोखून ठेवलेली नाही.

५. मी स्वत: केलेला खर्च, पक्षाने माझ्यासाठी केलेला खर्च, इतर व्यक्तींनी व संस्थांनी माझ्यासाठी केलेला खर्च संपूर्णपणे, खरे व अचुकपणे माझ्या एकूण खर्चात अंतर्भूत केलेला आहे.

६. मी निवडणुकीकरिता देणगी, भेटी, कर्ज, पक्ष निधी इत्यादि स्वरुपात गोळा केलेला निधीचा अचूक तपशिल सादर केला आहे. हा सर्व निधी स्वखुशीने देण्यात आलेला आहे.

७. मी ठेवलेले हिशोबाचे पुस्तके व त्यासंबंधातील खर्चाच्या पृष्ठयार्थ ठेवलेले पावती/बिल/ व्हाऊचर इ. यांच्या मूळ प्रती, मी निवडणूक अधिकारी / निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या मागणीनुसार पडताळणीसाठी न चुकता व विनाविलंब सादर करील.

८. मी सादर केलेल्या खर्चाचे दर जर प्रचलित स्थानिक दरापेक्षा कमी असल्यास व त्याबाबत माझा खुलासा निवडणूक अधिकारी / निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना मान्य नसल्यास ; त्यांनी ठरविलेला प्रचलित स्थानिक दराप्रमाणे खर्च मला मान्य असेल.

९. मी पेड न्यूजचा अवलंब केलेला नाही. पण तरीही तशी तक्रार आल्यास, त्याबाबतच्या पेड न्यूज समितीने घेतलेला निर्णय मला मान्य असेल.

१०. मी सादर केलेले निवडणूक खर्च जर, राज्य निवडणूक आयोगाने ठरवून दिलेल्या वेळेमध्ये व आवश्यक रितीने खर्च केले, हिशोब ठेवले अगर नमुन्यात सादर केली नसतील तर मी कारवाईस पात्र असेन याची मला कल्पना आहे.

वरील केलेले विधान हे खरे आहे. या विधानात कोणतीही माहिती खोटी व लपवून ठेवलेली नाही.

अभिसाक्षी

माझ्या समक्ष दिनांक..... रोजी ..... येथे श्री..... यांनी शपथपूर्वक कथन केले आहे.

निवडणूक प्राधिकारी

नमुना ४

उमेदवार - निधीबाबतचा तपशिल (देणगी, भेट, कर्ज, पक्ष निधी इ.)

उमेदवाराचे नाव :

पक्षाचे नाव :

स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :

प्रभाग/गण/गट क्रमांक :

जागा / seat क्र :

(निकाल घोषित झाल्यापासून 30 दिवसांच्या आत सादर करावा.)

जिल्ह्याचे नाव :

सार्वत्रिक/ पोट निवडणूक :

मतदानाचा दिनांक :

दिनांक :

अ. क्र.	निधी देणाऱ्याचा नाव व पत्ता	निधी देणाऱ्याचा संपर्क क्रमांक	दिनांक	रोख/ चेक/ डि.डी. / इतर प्रकारे	देणाऱ्याच्या बँकेचे नाव व शाखा	निधीचा प्रकार (देणगी, भेट, कर्ज इ.)	रक्कम

नमुना - ५

राजकीय पक्ष - उमेदवारांची यादी

(सदर विवरणपत्र निकाल लागल्यापासून 20 दिवसाच्या आत सादर करावे)

पक्षाचे नाव :
स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :
एकूण लढविलेल्या जागा :

जिल्ह्याचे नाव :
सार्वत्रिक/ पोट निवडणूक :
मतदानाचा दिनांक :
दिनांक :

अ.क्र.	स्थानिक स्वराज्य सस्थेचे नाव	प्रभाग /गट/गण क्रमांक	जागा / seat क्र	उमेदवाराचे नाव	छाननीत वैध/अवैध	माघार घेतली/ घेतली नाही	विजयी/ पराभूत
1							
2							
3							
.							
.							
.							

दिनांक .....रोजी .....वा. नमुना ५ सादर करित आहे.

पक्षाच्या पदाधिकाऱ्याची सही

(सही करणाऱ्याचे नाव, पद)

पक्षाचे नाव

सदर नमुना ५ हा दिनांक ..... रोजी प्राप्त झाला.

सही

जिल्हाधिकारी / महापालिका आयुक्त

एवं निवडणूक अधिकारी

.....स्थानिक स्वराज्य संस्था

टीप : (१) एकूण उमेदवारांची माहिती स्थानिक स्वराज्य संस्थांनिहाय नमुना 5 मध्ये, निकाल लागल्यापासून 20 दिवसाच्या आत, जिल्हाधिकारी/ महापालिका आयुक्त यांना सादर करावा. सदर नमुना त्यांच्यामार्फत छाननी होऊन राज्य निवडणूक आयोगाकडे अग्रेषित होईल याची खात्री करावी.

(२) सादर करतेवेळी न चुकता पोहोच घ्यावी. सदर पोहोच हि भविष्यात बचावासाठी उपयोगी होऊ शकेल.

नमुना-६

पक्षाने केलेला एकूण निवडणुकीचा खर्च

(सदर विवरणपत्र निकाल लागल्यापासून ६० दिवसाच्या आत सादर करावे.)

पक्षाचे नाव :
स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :
एकूण लढविलेल्या जागा :

जिल्ह्याचे नाव :
सार्वत्रिक/ पोट निवडणूक :
मतदानाचा दिनांक :
दिनांक :

अ.क्र.	खर्चाची मुख्य बाब	खर्चाची आंतर बाब	तपशिल	दिनांक	खर्चाची रक्कम	कोण-कोणत्या स्था.स्व.संस्थेच्या निवडणुकीसाठी खर्च केला, त्यांची नावे
1	कार्यालयीन खर्च	कार्यालयाचे भाडे				
		विज बिल				
		पाणी बिल				
		स्टेशनरी खर्च				
		चहापान				
		इतर खर्च				
2	प्रशासकीय खर्च	कर्मचाऱ्यांचे पगार				
		इतर खर्च				
3	पक्षाचा प्रचार कार्यालयीन खर्च	पक्षाच्या प्रचार कार्यालयाचे भाडे				
		स्टेशनरी खर्च				
		कार्यकर्त्यांचा भत्ता				
		कर्मचाऱ्यांचे पगार				
		दुरध्वनी/भ्रमणध्वनी खर्च				
		विज/ पाणी/चहापान खर्च				
		इतर कार्यालयीन खर्च				
4	पक्षाचा प्रचार साहित्यावरील खर्च	जाहिरनामा छपाई व वितरण				
		वैयक्तिक माहिती पुस्तिका				
		पोस्टर छपाई व वितरण				
		हॅन्ड बिल छपाई वितरण				
		भिंतीवरील प्रचाराचे लिखाण				
		व्होटर स्लिप				
		इतर साहित्या खर्च				
5	प्रचार माध्यमावरील खर्च	वर्तमान पत्र खर्च				
		होर्डिंग खर्च				
		ऑडिओ जाहिरात				
		व्हिडीओ जाहिरात				
		एसएमएस				
		केबल टिव्ही				
		संकेतस्थळ इत्यादी इंटरनेट माध्यम				

३०५

३१६

		सोशल मिडिया				
		रेडिओ/एफएम				
		प्रवेश द्वाराची कमान				
		टिव्ही चॅनल				
		इतर प्रचार माध्यम				
6	विविध प्रकारचा प्रचार	रॅली				
		जन सभा				
		व्हिआयपी वरील खर्च				
		स्टार प्रचारकांचा खर्च				
		सजावट खर्च				
		इतर खर्च				
7	प्रवास खर्च	हवाई मार्गाने प्रवास				
		लोहमार्गाने प्रवास				
		रस्तेमार्गाने प्रवास				
		भाड्याच्या वाहनांचा खर्च				
		खाजगी वाहनान केलेल्या प्रवासाचा खर्च जसे -इंधन, वाहन चालकाचा पगार इ.				
		इतर खर्च				
8	इतर सर्व खर्च (जे वरील बाबीत मोडत नाहीत)	पक्षाने केलेल्या इतर सर्व किरकोळ खर्चाचा यात समावेश करावा.				
				एकूण निवडणुकीचा खर्च	xxx	

दिनांक .....रोजी .....चा. नमुना ६ सादर करित आहे.

पक्षाच्या पदाधिकाऱ्याची सही
(सही करणाऱ्याचे नाव, पद)
पक्षाचे नाव

सदर नमुना ६ हा दिनांक ..... रोजी प्राप्त झाला.

सही
जिल्हाधिकारी / महापालिका आयुक्त
एवं निवडणूक अधिकारी
.....स्थानिक स्वराज्य संस्था

टीप : (१) एकूण सर्व सामान्य खर्चाची माहिती स्थानिक स्वराज्य संस्थांनिहाय नमुना 6 मध्ये, निकाल लागल्यापासून 90 दिवसाच्या आत, जिल्हाधिकारी/ महापालिका आयुक्त यांना सादर करावा. सदर नमुना त्यांच्यामार्फत छाननी होऊन राज्य निवडणूक आयोगाकडे अग्रेषित होईल याची खात्री करावी.

(२) सादर करतेवेळी न चुकता पोहोच घ्यावी. सदर पोहोच हि भविष्यात बचावासाठी उपयोगी होऊ शकेल.

नमुना क्र.७

पक्षाने केलेला स्थानिक स्वराज्य संस्थानिहाय उमेदवार निहाय निवडणुकीचा खर्च

(सदर विवरणपत्र निकाल लागल्यापासून 90 दिवसाच्या आत सादर करावा)

पक्षाचे नाव :	जिल्हयाचे नाव :
स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :	सार्वत्रिक/ पोट निवडणूक :
एकूण लढविलेल्या जागा :	मतदानाचा दिनांक :
	दिनांक :

स्था. स्व. सं. नाव	उमेदवाराचे नाव	अ.क्र.	खर्चाची मुख्य बाब	खर्चाची अंतर बाब	तपशिल	दिनांक	खर्चाची रक्कम
		1	पक्षाने दिलेला निवडणूक लढविण्यासाठी निधी	रोखीने			
				चेकने			
		2	उमेदवारांच्या प्रचार कार्यालयासाठी पक्षाने केलेला खर्च	पक्षाच्या प्रचार कार्यालयाचे भाडे			
				स्टेशनरी खर्च			
				कार्यकर्त्यांचा भत्ता			
				कर्मचाऱ्यांचे पगार			
				दुरध्वनी/भ्रमणध्वनी खर्च			
				विज/ पाणी/चहापान खर्च			
				इतर कार्यालयीन खर्च			
		3	उमेदवारांच्या प्रचार साहित्यासाठी पक्षाने केलेला खर्च	जाहिरनामा छपाई व वितरण			
				वैयक्तिक माहिती पुस्तिका			
				पोस्टर छपाई व वितरण			
				हॅन्ड बिल छपाई वितरण			
				भिंतीवरील प्रचाराचे लिखाण			
				व्होटर स्लिप			
				इतर साहित्या खर्च			
		4	उमेदवारांच्या प्रचार माध्यमांसाठी पक्षाने केलेला खर्च	वर्तमान पत्र खर्च			
				होर्डिंग खर्च			
				ऑडिओ जाहिरात			
				व्हिडीओ जाहिरात			
				एसएमएस			
				केबल टिव्ही			
				संकेतस्थळ इत्यादी इंटरनेट माध्यम			
				सोशल मिडिया			
				रेडिओ/एफएम			

				प्रवेश द्वारांची कमान			
				टिव्ही चॅनल			
				इतर प्रचार माध्यम			
		6	उमेदवारांसाठी विविध प्रकारच्या प्रचारावरील पक्षाचा खर्च	रॅली			
				जन सभा			
				व्हिआयपी वरील खर्च			
				स्टार प्रचारकांचा खर्च			
				सजावट खर्च			
				इतर खर्च			
		7	उमेदवारांच्या प्रचारासाठी पक्षाने केलेला प्रवास खर्च	हवाई मार्गाने प्रवास			
				लोहमार्गाने प्रवास			
				रस्तेमार्गाने प्रवास			
				भाड्याच्या वाहनांचा खर्च			
				स्वतःची वाहनाने केलेल्या प्रवासाचा खर्च जसे -इंधन, वाहन चालकाचा पगार इ.			
				इतर खर्च			
		8	इतर सर्व खर्च (जे वरील बाबीत मोडत नाहीत)	पक्षाने केलेल्या इतर सर्व किरकोळ खर्चाचा यात समावेश करावा.			
							xxx

दिनांक .....रोजी .....वा. नमुना 7 सादर करित आहे.

पक्षाच्या पदाधिकाऱ्याची सही
(सही करणाऱ्याचे नाव, पद)
पक्षाचे नाव

सदर नमुना ७ हा दिनांक ..... रोजी प्राप्त झाला.

सही
जिल्हाधिकारी / महापालिका आयुक्त
एवं निवडणूक अधिकारी
.....स्थानिक स्वराज्य संस्था

टीप : (१) एकूण सर्व सामान्य खर्चाची माहिती स्थानिक स्वराज्य संस्थानिहाय नमुना 7 मध्ये, निकाल लागल्यापासून 90 दिवसाच्या आत, जिल्हाधिकारी/ महापालिका आयुक्त यांना सादर करावा. सदर नमुना त्यांच्यामार्फत छाननी होऊन राज्य निवडणूक आयोगाकडे अग्रेषित होईल याची खात्री करावी.

(२) सादर करतेवेळी न चुकता पोहोच घ्यावी. सदर पोहोच हि भविष्यात बचावासाठी उपयोगी होऊ शकेल.

नमुना-८

राजकीय पक्षाचे शपथपत्र

(निकाल लागल्यापासून ६० दिवसाच्या आत)

मी नावे . ..... वडीलाचे/पतीचे नाव ....., वय.... वर्ष, राहणार .....; .... राजकीय पक्षाचा .... पदाधिकारी असून पक्षाचे मुख्य कार्यालय .... पत्यावर आहे. मी या शपथपत्राद्वारे पक्षातर्फे, पक्षाने मला प्राधिकृत केले असल्याने, मी गांभीयपूर्वक व मनपूर्वक पक्षातर्फे पुढीलप्रमाणे जाहिर करतो आहे की,

१. पक्षातर्फे नामनिर्देशन पत्र भरणाऱ्या स्था. स्व. संस्थानिहाय उमेदवारांची यादी प्रपत्र ५ प्रमाणे दिली आहे. सदर यादी व त्यातील तपशिल अचूक व बरोबर आहे. या सर्व उमेदवारांना पक्षातर्फे निवडणूक लढविण्यासाठी प्रपत्र-अ व प्रपत्र-ब देण्यात आले होते.

२. माझ्या पक्षाने स्था. स्व. सं. निहाय निवडणुकीसाठी केलेला सामान्य खर्च प्रपत्र ६ प्रमाणे अचूक दिलेला आहे. पक्षाने केलेले सर्व निवडणूक खर्चाचे खरे व बिनचूक हिशोब ठेवलेले आहेत, तसेच खर्चाचे पूरक पुराव्याचे कागद देखील जतन केलेले आहेत.

३. माझ्या पक्षाने उमेदवारनिहाय, उमेदवारांच्या निवडणूक प्रचारासाठी केलेला खर्च हा प्रपत्र ७ प्रमाणे अचूक दिलेला आहे. पक्षाने केलेले सर्व निवडणूक खर्चाचे खरे व बिनचूक हिशोब ठेवलेले आहेत, तसेच खर्चाचे पूरक पुराव्याचे कागद देखील जतन केलेले आहेत.

४. माझ्या पक्षाने राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र..... मधील सर्व निदेशाचे तंतोतंत पालन केलेले आहे.

५. माझ्या पक्षाने सादर केलेल्या खर्चामध्ये कोणतीही बाबत लपवून ठेवलेली नाही किंवा रोखून ठेवलेली नाही.

६. माझ्या पक्षाने केलेला सर्वसामान्य खर्च व उमेदवारनिहाय खर्च (उचित प्रमाणात विभाजीत (Directly divided between them) व संविभाजीत (Indirectly Apportioned between them)) सादर केलेला असून, तो संपूर्ण, खरा व अचुकपणे नमुन्यात अंतर्भूत केलेला आहे.

७. माझ्या पक्षाने ठेवलेले हिशोबाची पुस्तके व त्यासंबंधातील खर्चाच्या पृष्ठयार्थ ठेवलेले पावती/बिल/ व्हाऊचर इ. यांच्या मूळ प्रती; मी अगर प्रतिनिधी हा, जिल्हाधिकारी/ महापालिका आयुक्त यांच्या मागणीनुसार पडताळणीसाठी न चुकता व विनाविलंब सादर करु.

८. माझ्या पक्षाने पेड न्यूजचा अवलंब केलेला नाही. पण तरीही तशी तक्रार आल्यास, त्याबाबत समितीने पक्षाचे म्हणने ऐकून घेतलेला निर्णय माझ्या पक्षाला मान्य असेल.

९. माझ्या पक्षाने सादर केलेले निवडणूक खर्चात तसेच उमेदवाराने सादर केलेल्या खर्चात काही तफावत आढळल्यास, आम्हाला संधी दिल्यानंतर जिल्हाधिकारी/ महापालिका आयुक्त यांनी घेतलेला निर्णय आम्हाला मान्य असेल.

१०. जर राज्य निवडणूक आयोगाच्या आदेशाचे पालन झाले नाही तर राज्य निवडणूक आयोग राजकीय पक्ष नोंदणी आदेश २००९ अन्वये माझा पक्ष कारवाई पात्र असेन याची पक्षाला कल्पना आहे.

वरील केलेले विधान हे खरे आहे. या विधानात कोणतीही माहिती खोटी व लपवून ठेवलेली नाही.

अभिसाक्षी

माझ्या समक्ष दिनांक..... रोजी ..... येथे श्री..... यांनी शपथपूर्वक कथन केले आहे.

एच-१७६७[८००-१२-१६]-५.

नमुना ९

राजकीय पक्ष - निधीबाबतचा तपशिल (देणगी, भेट, कर्ज, पक्ष निधी इ.)

पक्षाचे नाव :
निधी स्विकारल्याचा कालावधी : दि.....ते दि.....
निवडणुकीचा दिनांक :
स्थानिक स्वराज्य संस्थेची नावे :

(निकाल लागल्यापासून सदर विवरणपत्र ६० दिवसाच्या आत सादर करावे.)

दिनांक :

अ. क्र.	निधी देणाऱ्याचा नाव व पत्ता	निधी देणाऱ्याचा संपर्क क्रमांक	दिनांक	रोख/ चेक/ डि.डी. / इतर प्रकारे	देणाऱ्याच्या बँकेचे नाव व शाखा	निधीचा प्रकार (देणगी, भेट, कर्ज इ.)	रक्कम

पक्षाच्या पदाधिकाऱ्याची सही
(सही करणाऱ्याचे नाव, पद)
पक्षाचे नाव

स्थानिक प्रचलित दर

जिल्हाधीश/महानगरपालिकेचे नाव :
सार्वत्रिक/पोट निवडणूक :
मतदानाचा दिनांक :
दिनांक :

स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव

जिल्हाधिकारी/ महानगरपालिका आयुक्त यांच्या अध्यक्षतेखाली असलेल्या समितीने तसेच राजकीय पक्षांच्या उपस्थितीत व मान्यतेने निश्चित केलेले स्थानिक प्रचलित दर

अ.क्र.	खर्चाची मुख्य बाब	खर्चाची आंतर बाब	तपशिल	दिनांक	स्थानिक प्रचलित दर
1	नामनिर्देशन प्रक्रिया खर्च	नामनिर्देशन फी			
		अनामत रक्कम			
		इतर खर्च			
2	प्रचार दरम्यान भाडे खर्च	प्रचार कार्यालय			
		प्रचार मैदाने			
		प्रचारातील वाहने			
		उमेदवाराची वाहने			
		कार्यालयीन वाहने			
		विविध प्रतिनिधींना दिलेले वाहने			
		जाहिरातीची ठिकाणे			
		व्यासपिठ			
		मंडप			
		बुथ			
		खुर्ची, टेबल इ.			
		विविध इलेक्ट्रॉनिक व इलेक्ट्रीकल उपकरण			
		इतर खर्च			
3	प्रचार कार्यालयीन खर्च	प्रचारकांचा भत्ता			
		प्रतिनिधी भत्ता			
		मतदान प्रतिनिधी भत्ता			
		मतमोजणी प्रतिनिधी भत्ता			
		दुरध्वनी/भ्रमणध्वनी खर्च			
		विज/ पाणी/चहापाणी खर्च			
		इतर कार्यालयीन खर्च			
4	प्रचार साहित्यावरील खर्च	जाहिरनामा छपाई व वितरण			
		वैयक्तिक माहिती पुस्तिका			
		पोस्टर छपाई व वितरण			

१८ ३९२

		हॅन्ड बिल छपाई वितरण			
		भिंतीवरील प्रचाराचे लिखाण			
		व्होटर स्लिप			
		इतर साहित्या खर्च			
5	प्रचार माध्यमावरील खर्च	वर्तमान पत्र खर्च			
		होर्डिंग खर्च			
		ऑडिओ जाहिरात			
		व्हिडीओ जाहिरात			
		एसएमएस			
		केबल टिव्ही			
		संकेतस्थळ इत्यादी इंटरनेट माध्यम			
		सोशल मिडिया			
		रेडिओ/एफएम			
		प्रवेश द्वाराची कमान			
		टिव्ही चॅनल			
		इतर प्रचार माध्यम			
6	प्रचारातील खर्च	रॅली			
		जन सभा			
		व्हिआयपी वरील खर्च			
		सजावट खर्च			
		इतर खर्च			
7	खानपान	प्रचारातील खानपान			
		मतदान प्रतिनिधी खानपान			
		मतमोजणी प्रतिनिधी खानपान			
		कार्यकर्ता खानपान			
		इतर खर्च			
8	इतर सर्व खर्च (जे वरील बाबीत मोडत				

सही

जिल्हाधिकारी / महापालिका आयुक्त

एवं निवडणूक अधिकारी

.....स्थानिक स्वराज्य संस्था

टीप : (१) सदर दर हा समितीचे सदस्य व मान्यता प्राप्त राजकीय पक्षांच्या प्रतिनिधींच्या उपस्थितीत निश्चित करण्यात आलेले आहे.

(२) उमेदवाराने जर स्थानिक प्रचलित दरापेक्षा कमी दराने खर्च केला तर त्या उमेदवाराला प्रचलितदरापेक्षा कमी दर कार याचे कागद पत्रांच्या पुराव्यासह योग्य कारण असणे आवश्यक असेल.

(३) दरामध्ये तफावत असणाऱ्या उमेदवारांना निवडणूक निर्णय अधिकारी त्यांचे म्हणने मांडण्याची संधी देतील.

(4) तफावतीच्या सुनावणीनंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी त्यावर अंतिम निर्णय घेतील. त्या निर्णयानुसार उमेदवाराच्या सादर केलेल्या खर्चात वाढ करण्यात येईल.

393

महानगरपालिका, नगर परिषदा, नगर पंचायती, जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायतींच्या निवडणुकांमध्ये उमेदवाराने करावयाची खर्चाची मर्यादा निश्चित करणेबाबत..

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ३० जुलै, २०११.

to be revised

आ दे श

क्रमांक-रानिआ/मनपा/२००६/प्र.क्र.१७/का-५. --ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या ७३ व ७४ व्या दुरुस्तीनुसार राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांचे अधिक्षण, संचालन व नियंत्रण यांची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे, आणि,

ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने आदेश क्रमांक--एसईसी-१०९५/१०१/डेस्क-३, दिनांक- ७ फेब्रुवारी, १९९५, क्रमांक-एसईसी/जीईएन/२०००/सीआर-४३/डी-१० दि. ८ सप्टेंबर, २००० व क्रमांक-एसईसी/जीईएन/२००१/सीआर-६८/डी-१० दि. १४ डिसेंबर २००१, क्रमांक-रानिआ/मनपा/२००६/प्र.क्र.१७/का-५ दि.१९ सप्टेंबर २००६ व २३ जानेवारी २००७ अन्वये उमेदवाराने महानगरपालिका, नगर परिषदा, नगर पंचायती, जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायतींच्या निवडणुकांमध्ये करावयाची खर्चाची मर्यादा विहित करण्यात आली आहे. आणि,

ज्याअर्थी, उपरोक्त आदेशानुसार उमेदवाराने स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांमध्ये करावयाच्या खर्चाची सध्या विहित केलेली मर्यादा पुरेशी नसल्यामुळे तसेच बृहन्मुंबई महानगरपालिका वगळता इतर महानगरपालिका व नगरपालिकांमध्ये बहुसदस्यीय पध्दत अंमलात आल्यामुळे सुधारित करणे आवश्यक झाले आहे.

त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए तसेच मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ चे कलम १४(४), मुंबई महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम १८अ(४), नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ चे कलम ९ब(४), महाराष्ट्र नगर परिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ चे कलम १०अ(४), महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा अणि पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ चे कलम ९अ व मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ चे कलम १०अ(४) अन्वये तसेच राज्य निवडणूक आयोगास समर्थ करणा-या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करुन व राज्य निवडणूक आयोगाने यापूर्वी काढलेल्या उपरोक्त आदेशांचे अंशत: अधिक्रमण करुन आता दिनांक- ७ फेब्रुवारी, १९९५ च्या आदेशामधील मुद्दा क्रमांक-१ मधील (a),

(b), (c), (d), (e) मध्ये उमेदवाराने निवडणुकीमध्ये करावयाच्या खर्चाच्या मर्यादेऐवजी खाली दर्शविल्यानुसार सुधारीत खर्चाची मर्यादा निश्चित करण्यात येत आहे :-

अ. क्र.	स्थानिक स्वराज्य संस्था	उमेदवाराने करावयाच्या खर्चाची मर्यादा	
		सध्या अस्तित्वात असलेली	सुधारीत मर्यादा
१	अ-वर्ग - मुंबई महानगरपालिका	रुपये १,३५,०००/-	रुपये ५,००,०००/-
२	ब-वर्ग - पुणे व नागपूर महानगरपालिका	रुपये १,००,०००/-	रुपये ४,००,०००/-
३	क-वर्ग - महानगरपालिका- पिंपरी चिंचवड, ठाणे, नाशिक व नवी मुंबई	रुपये १,००,०००/-	रुपये ४,००,०००/-
४	ड-वर्ग - महानगरपालिका उपरोक्त महानगरपालिका वगळून मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियमांतर्गत इतर महानगरपालिका	रुपये १,००,०००/-	रुपये ३,००,०००/-
५	"अ" वर्ग नगर परिषदा	रुपये ४५,०००/-	रुपये ३,००,०००/-
६	"ब" वर्ग नगर परिषदा	रुपये ४५,०००/-	रुपये २,००,०००/-
७	"क" वर्ग नगर परिषदा	रुपये ४५,०००/-	रुपये १,५०,०००/-
८	नगर पंचायत	रुपये ४५,०००/-	रुपये १,५०,०००/-
९	जिल्हा परिषदा	रुपये ६०,०००/-	रुपये ३,००,०००/-
१०	पंचायत समित्या	रुपये ४०,०००/-	रुपये २,००,०००/-
११	ग्रामपंचायती	रुपये ७,५००/-	रुपये २५,०००/-

याद्वारे असेही आदेशित करण्यात येत आहे की, निवडणूक लढविणाऱ्या प्रत्येक उमेदवाराने तो लढवित असलेल्या प्रत्येक निवडणुकीकरीता एक स्वतंत्र बँक खाते उघडून त्या खात्याद्वारेच सदर निवडणूक खर्च करावयाचा आहे. तसेच खात्याचा संपूर्ण तपशील देखील निवडणूक निर्णय अधिकारी आणि जिल्हाधिकारी किंवा यथास्थिती महानगरपालिका आयुक्त यांच्याकडे सादर करावा.

हे आदेश निर्गमित केल्यानंतर होणाऱ्या सर्व निवडणुकांसाठी सदर खर्चाची सुधारीत मर्यादा लागू होईल. तसेच याबाबत राज्य निवडणूक आयोगाच्या क्र. एसईसी १०९५/१०१/डेक्स-३, दि. ७ फेब्रुवारी, १९९५ व क्र. रानिआ/मनपा-२००६/प्र.क्र.१७/का.५,दि. २८ डिसेंबर, २००६ मधील तरतुदींचे पालन करणे बंधनकारक आहे.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व विभागीय आयुक्त.
सर्व जिल्हाधिकारी.
सर्व मुख्याधिकारी, नगरपरिषद.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

शनिवार, डिसेंबर ३०, २००६/पौष ९, शके १९२८

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग एक-अ—मध्य उप विभाग

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-अ मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर, मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २८ डिसेंबर २००६

आदेश

क्रमांक रानिआ./मनपा. २००६/प्र.क्र.१७/का.५.—ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व अनुच्छेद २४३-झेडए नुसार राज्यातील पंचायती व नगरपालिका यांच्या निवडणुकांचे अधीक्षण, संचालन व नियंत्रण याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे ;

ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका मोकळ्या, स्वतंत्र व निष्पक्ष वातावरणात पार पाडाव्यात यासाठी आदर्श आचारसंहितेचे आदेश दिनांक २९ मार्च २००४ रोजी काढलेले आहेत व त्या आदेशांचा उद्देश निवडणूक लढविणाऱ्या सर्व उमेदवारांना समान पातळीवर निवडणूक लढविता यावी हा आहे ;

ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने क्रमांक रानिआ./मनपा./२००६/प्र.क्र.१७/का.५, दिनांक १९ सप्टेंबर २००६ अन्वये आदेश काढून विविध स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये उमेदवारांनी निवडणुकांमध्ये करावयाच्या खर्चाची मर्यादा विहित करण्यात आलेली आहे ;

ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र यांनी आदेश क्रमांक एसईसी/एमसी/२००४/सीआर-२६/डी-५, दिनांक २० नोव्हेंबर २००४ अन्वये राजकीय पक्षांच्या नोंदणीस प्रारंभ केला आहे ;

ज्याअर्थी, सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका मोकळ्या, स्वतंत्र व निष्पक्ष वातावरणात पार पाडणे आणि स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये पैसा व ताकद यांचा वापर नाहीसा व्हावा असे केल्याने निवडणुका स्वतंत्र व मोकळ्या वातावरणात पार पडू शकतील व निवडणुकांमध्ये पारदर्शकता येईल असे राज्य निवडणूक आयोगाचे उद्दिष्ट आहे. या उद्दिष्टाला बाधा आणणारी निवडणुकीमधील विशेषतः सार्वत्रिक निवडणुकीमधील एक बाब राज्य निवडणूक आयोगाच्या लक्षात आली आहे, ती म्हणजे

[किंमत : रुपये २४.००]

महाराष्ट्र राज्यात राजकीय पक्षाद्वारे करण्यात येणारा खर्च राजकीय पक्षाद्वारे स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये प्रचारावर, पोस्टर्सवर, विविध सभांवर केला जातो व हा खर्च उमेदवारांच्या खर्चामध्ये दाखविण्यात येत नाही. भारत निवडणूक आयोगाने अशी तरतूद केली आहे की, पक्षातर्फे करण्यात येणारा खर्च हा उमेदवारांच्या खर्चामध्ये समाविष्ट करण्यात येत नाही. परंतु, राज्य निवडणूक आयोग व भारत निवडणूक आयोग यांच्यामध्ये जो फरक आहे तो असा की, सर्व पक्ष भारत निवडणूक आयोगाला दरवर्षी जमाखर्चाचा ताळमेळ सादर करीत असतात. जरी राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र यांनी राजकीय पक्षांच्या नोंदणीस सुरुवात केली आहे तरीही पक्षाच्या जमाखर्चाचा ताळमेळ राज्य निवडणूक आयोगाला सादर केला जात नाही. महाराष्ट्रात नोंदणीकृत पक्षांनी उभे केलेले उमेदवार व अपक्ष उमेदवार यांना समान पातळीवर निवडणूक लढविता येणे शक्य व्हावे म्हणून राजकीय पक्षांनी निवडणुकीच्या प्रचारावर केलेला खर्च म्हणजे पक्षातर्फे घेण्यात येणाऱ्या सभा, पोस्टर्स, बॅनर्स, प्रचार फेरी यावर होणारा खर्च त्या पक्षाने उभ्या केलेल्या उमेदवारांमध्ये विभागून दाखवावा असे राज्य निवडणूक आयोगाचे मत झाले आहे ;

त्याअर्थी, भारतीय संविधानातील अनुच्छेद २४३ के व अनुच्छेद २४३ ऐडए तसेच मुंबई महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम १८अ (४), मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ चे कलम १४ (४), नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ च्या कलम ९प (४), महाराष्ट्र नगर परिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ चे कलम १०अ (४), महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ चे कलम ९अ अन्वये तसेच राज्य निवडणूक आयोगास याबाबतीत समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून राज्य निवडणूक आयोग असे आदेश देत आहे की, महाराष्ट्रातील महानगरपालिका, नगर परिषदा/नगर पंचायती, जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या यांच्या निवडणुकांमध्ये राजकीय पक्षामार्फत जो खर्च करण्यात येतो तो त्या-त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये त्या पक्षाने उभ्या केलेल्या उमेदवारांमध्ये कोणकोणत्या प्रमाणात वाटून दाखविण्यात यावा हे महानगरपालिकांच्या निवडणुकीत संबंधित महानगरपालिका आयुक्त, नगर परिषदा/नगर पंचायती यांच्या निवडणुकीत संबंधित जिल्हाधिकारी व निवडणूक निर्णय अधिकारी, जिल्हा परिषद व पंचायत निवडणुकीत जिल्हाधिकारी व संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना कळवावे. तसेच खर्चाची माहिती पुढील वेळापत्रकानुसार देण्यात यावी :—

(१) आचारसंहिता सुरू झाल्यानंतर २० दिवसांनी

(२) आचारसंहिता सुरू झाल्यानंतर ३५ दिवसांनी

(३) निकाल लागल्यानंतर ३ दिवसांत

सर्व पक्षांवर राज्य निवडणूक आयोगाच्या आदेश क्रमांक एसईसी/एमसी/२००४/सीआर-२६/पी-५, दिनांक २० नोव्हेंबर २००४ मधील परिच्छेद ९ अनुसार राज्य निवडणूक आयोगाने दिलेल्या सूचनांचे पालन करणे नोंदणीकृत पक्षांवर बंधनकारक आहे. जे पक्ष वरील सूचनांचे पालन करणार नाहीत त्यांची नोंदणी रद्द करण्याचा निर्णय राज्य निवडणूक आयोग घेऊ शकतो.

मन्नू लाल,
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र.

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व नगरपरिषदा/नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी,
सर्व तहसीलदार,
राज्य निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी केलेले सर्व राजकीय पक्ष,
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी.

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई.

असा. क्र. ५६ रजिस्टर्ड नं. एमएच/एमआर/साऊथ-२२९/२००६-०८

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

सोमवार, सप्टेंबर २९, २००८/आश्विन ७, शके १९३०

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग एक-अ—मध्य उप-विभाग

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर, मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २९ सप्टेंबर २००८

आदेश

क्रमांक रानिआ/मनपा/२००८/प्र.क्र. ५/का-०५.—ज्याअर्थी, सन २००८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १२ अन्वये महानगरपालिका, नगरपरिषदा, नगर पंचायत निवडणुकांमध्ये उमेदवाराने निवडणूक खर्चाचा हिशोब राज्य निवडणूक आयोगाने निर्धारित केलेल्या वेळेमध्ये आणि आवश्यक केलेल्या रीतीने देण्यास कसूर केली तर त्याला तीन वर्षाच्या कालावधीकरिता निवडणूक लढविण्यास अनर्ह ठरविण्याबाबत तरतूद केली आहे.

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये करावयाच्या खर्चाची मर्यादा वेळोवेळी निश्चित केली असून, आदेश क्रमांक एसईसी.१०९५/१०१/डेस्क-३, दिनांक ७ फेब्रुवारी १९९५ अन्वये निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराने निवडणुकीमध्ये केलेल्या खर्चाची माहिती निकाल जाहीर झाल्याच्या दिनांकापासून ३० दिवसांत सादर केली पाहिजे, अशी तरतूद केली आहे ;

आणि ज्याअर्थी, शासनाने सन २००८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १२ अन्वये केलेली उमेदवारास अनर्ह करण्याबाबतची तरतूद ही केवळ महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगर पंचायत निवडणुकांबाबत आहे.

त्याअर्थी, भारतीय संविधानातील अनुच्छेद २४३ झेडए तसेच मुंबई महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम १८अ (४), मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ चे कलम १४(४), नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ च्या कलम ९ब(४) व महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ चे कलम १०अ(४) तसेच राज्य निवडणूक आयोगास याबाबतीत समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून असे आदेश देण्यात येत आहेत की, राज्य निवडणूक आयोगाच्या दिनांक ७ फेब्रुवारी १९९५ च्या आदेशान्वये जरी सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्याबाबत खर्चाची मर्यादा तसेच खर्चाचा हिशोब सादर करण्याची मर्यादा विहित केली असली तरी शासनाने सन २००८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १२ अन्वये केलेली तरतूद ही केवळ महानगरपालिका, नगरपरिषदा, नगर पंचायतसंदर्भात असल्यामुळे महानगरपालिका, नगरपरिषद व नगर पंचायत निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांनी निवडणूक खर्चाची माहिती राज्य निवडणूक आयोगाने विहित केल्यानुसार निकाल जाहीर झाल्यापासून ३० दिवसांच्या कालावधीमध्ये सादर न केल्यास अशा उमेदवारांना अनर्ह ठरविण्याबाबत कायदेशीर कार्यवाही करण्यात येईल.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

रचना नातू,
उप सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग.

[किंमत : रुपये १८.००]

भाग एक-अ(म.उ.वि.)—६२

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई

महानगरपालिका निवडणूकीत निवडणूक खर्चाचा हिशोब विहित मुदतीत सादर न केल्यामुळे अनर्ह ठरविलेल्या उमेदवारांचा तपशिल आयोगाच्या वेबसाईटवर वेळोवेळी अपलोड करण्यात येतो. सदर तपशिल पाहण्यासाठी mahasec.maharashtra.gov.in वेबसाईटचे अवलोकन करावे.

महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगरपंचायत निवडणुकांमध्ये उमेदवाराने केलेल्या खर्चाचा तिसरा नमुना करण्याबाबत.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर, मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ५ जून २०१०

आदेश

क्रमांक रानिआ./नप-२००९/प्र.क्र. १३/का. ५ व का. ६.—भारतीय संविधानातील अनुच्छेद २४३ झेडए अन्वये राज्य निवडणूक आयोगावर महाराष्ट्र राज्यातील महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगरपंचायती यांच्या निवडणुकांची जबाबदारी सोपविलेली आहे. मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १९८८ चे कलम १८ अ(२), नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ चे कलम १४ (२), महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ चे कलम १० अ(२) यानुसार मिळालेल्या व इतर प्राप्त अधिकारांचा वापर करून मी, नीला सत्यनारायण, राज्य निवडणूक आयुक्त, मुंबई महानगरपालिका, नागपूर शहर महानगरपालिका, इतर प्रांतिक महानगरपालिका व नगरपरिषदा/ नगरपंचायत निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांनी निवडणूक खर्चाची माहिती शपथपत्रासह राज्य निवडणूक आयोगाने विहित केल्यानुसार, निकाल जाहीर झाल्यापासून ३० दिवसांच्या कालावधीमध्ये सादर न केल्यास अशा उमेदवारांना अनर्ह ठरविण्याबाबतचे मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १९८८ चे कलम १६ (१ई), नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ चे कलम १५ (४) (अ) व मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ चे कलम १० (१ई) चे अधिकार संबंधित विभागीय आयुक्त यांना प्रदान करीत आहे आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ च्या कलम १६ चे पोट-कलम (१ड) चे अधिकार संबंधित जिल्हाधिकारी यांना प्रदान करीत आहे.

नीला सत्यनारायण,
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र.

ON BEHALF OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, PRINTED AND PUBLISHED BY SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI, PRINTED AT GOVERNMENT CENTRAL PRESS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004 AND PUBLISHED AT DIRECTORATE OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004. EDIOR: SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI.

323

महानगरपालिका, नगर परिषदा, नगरपंचा
जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व
ग्रामपंचायतींच्या सार्वत्रिक / पोट
निवडणुकांमध्ये उमेदवाराने केलेल्या खच
हिशेब सादर न केल्यास अनर्ह ठरविण्याबा

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक- रानिआ/नप-२०१५/प्र.क्र. १०/का-६,
नवीन प्रशासन भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई :- ४०० ०३२
दिनांक - १० ऑगस्ट, २०१५.

संदर्भ :- १) क्र.एसईसी-१०९५/१०१/कार्या-३, दि.०७/०२/१९९५ चे आदेश.
२) क्र.एसईसी-१०९५/१०१/कार्या-३, दि.२१/०४/१९९५ चे आदेश.
३) क्र.रानिआ/मनपा/२००६/प्र.क्र:१७/का.५, दि.३०/०७/२०११ चे आदेश.
४) क्र.रानिआ/नप-२००९/प्र.क्र.१३/का.५ व ६, दि.५/६/२०१० चे आदेश.
५) क्र.रानिआ/जिपपंस-२०१०/प्र.क्र.९/का.७, दि.१९/११/२०१० चे आदेश.

आदेश

ज्याअर्थी, -

(i) भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए अन्वये राज्यातील स्थानि स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी मतदार याद्या तयार करणे व या निवडणुका अधिक्षण, संचालन व नियंत्रण याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्या आलेली आहे.

(ii) राज्य निवडणूक आयोगाने स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये उमेदवारा करावयाच्या खर्चाची मर्यादा, खर्च सादर करण्याचा कालावधी आणि पध्दत दि. फेब्रुवारी, १९९५ मध्ये निश्चित केली असून खर्चाच्या मर्यादेमध्ये वेळोवेळी सुधारणा केलेल आहे. सध्या खर्चाची मर्यादा दि.३०/०७/२०११ च्या आदेशाप्रमाणे वापरण्यात येते.

(iii) राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.एमईसी-१०९५/१०१/कार्या-३, दि. ७ फेब्रुवारी १९९५ अन्वये निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराने निवडणुकीमध्ये केलेल्या खर्चाची माहिती निकाल जाहीर झाल्याच्या दिनांकापासून ३० दिवसात सादर करणे बंधनकारक आहे.

(iv) उमेदवाराने निवडणूक खर्चाचा हिशोब राज्य निवडणूक आयोगाने निर्धारित केलेल्या वेळेमध्ये आणि रितीने देण्यात कसूर केली तर महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगरपंचायतींकरिता त्याला तीन वर्षाच्या कालावधीकरिता व जिल्हा परिषदा, पंचायत

समित्या व ग्रामपंचायतींकरिता पाच वर्षाकरिता अनर्ह ठरविण्याबाबतची तरतूद केलेली आहे. अनर्ह ठरविण्याचे अधिकार महानगरपालिकांकरिता विभागीय आयुक्त आणि नगरपरिषदा, नगरपंचायती, जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायतींकरिता जिल्हाधिकारी यांना दि. ५ जून, २०१० व दि. १९ नोव्हेंबर, २०१० च्या आदेशान्वये प्रदान करण्यात आलेले आहेत. (सक्षम अधिकारी)

(v) सक्षम अधिकाऱ्याने उमेदवारास अनर्ह ठरविल्यानंतर महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगरपंचायतींकरिता अनर्ह झालेले उमेदवार राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्याकडे व जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायतींकरिता विभागीय आयुक्त यांच्याकडे अपिल दाखल करु शकतात.

आणि ज्याअर्थी राज्य निवडणूक आयोगाच्या खालील बाबी निदर्शनास आलेल्या आहेत, -

(i) निवडणुकीमध्ये केलेल्या खर्चाबाबतचे विवरणपत्र उमेदवार वेळीच सादर करत नाहीत.

(ii) विभागीय आयुक्त किंवा जिल्हाधिकारी उमेदवारांना अनर्ह ठरविण्याबाबतचे आदेश अनेक वेळा विलंबाने काढतात.

(iii) नगरपरिषदा / नगरपंचायतींमध्ये अनर्ह ठरविण्याचे आदेश संबंधित जिल्हाधिकारी यांचे असून अपिल थेट राज्य निवडणूक आयोग यांच्याकडे आहे. (याउलट जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व ग्रामपंचायतींकरिता सक्षम अधिकारी जिल्हाधिकारी असून अपिल विभागीय आयुक्त यांच्याकडे आहे.)

आणि ज्याअर्थी,

वरील कारणांमुळे निवडणूक खर्च विहित कालावधीत व रितीने सादर न करणा-या उमेदवारांना वेळीच अनर्ह ठरविले जात नाही.

त्याअर्थी,

(i) निवडणुकीमध्ये केलेल्या खर्चाबाबत माहिती संबंधित उमेदवाराने वेळीच सादर करणे, आणि

(ii) विभागीय आयुक्त किंवा जिल्हाधिकारी यांनी संबंधितांना वेळीच अनर्ह ठरविणे.

या दोन बाबींकरिता राज्य निवडणूक आयोग भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए तसेच मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ (१८८८ मुंबई ३) च्या कलम १८ए(४), महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम १९४९ च्या कलम १४(४), महाराष्ट्र नगरपालिका, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ च्या कलम १०ए (४),महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ चे कलम ९अ व महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ (सन १९५९ चा मुंबई ३) च्या कलम १०ए (४) अन्वये तसेच राज्य निवडणूक आयोगास समर्थ

करणाऱ्या इतर सर्व अधिकाराचा वापर तसेच मा. सर्वोच्च न्यायालयाने पारित केलेले आदेश लक्षात घेता खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे:-

आदेश

(i) निवडणुकांच्या नामनिर्देशनपत्रासोबत संबंधित उमेदवार यांचेकडून सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट-१ नुसार हमीपत्र घेण्यात यावे.

(ii) या आदेशाच्या दिनांकापासून अनर्ह ठरविणे व अपिलावर निर्णय घेण्याचे अधिकार खालीलप्रमाणे राहतील:-

(अ) निकाल घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून संबंधित उमेदवारांनी ३० दिवसांच्या आत खर्चाचा हिशोब विहित रितीने सोबतच्या परिशिष्ट-२ मधील रकाना क्रमांक (३) मध्ये नमूद केलेल्या प्राधिकृत अधिकाऱ्याकडे सादर करावा.

(ब) खर्चाचा हिशोब विहित मुदतीत व रितीने सादर न करणा-या उमेदवारांना अनर्ह ठरविण्याचे अधिकार रकाना क्रमांक- (४) मध्ये नमूद सक्षम अधिकारी यांना राहतील. त्यांनी अनर्हतेसंबंधीचा निर्णय सर्वसाधारणपणे कमाल ३ महिन्यांत घ्यावा.

(क) सक्षम अधिकारी यांनी अनर्ह ठरविल्याच्या आदेशाविरुध्द संबंधित उमेदवारास अनर्ह ठरविल्याच्या दिनांकापासून एक महिन्याच्या आत रकाना क्रमांक-(५) मध्ये नमूद केलेल्या प्राधिकाऱ्याकडे अपील दाखल करता येईल.

(ड) अपिलीय अधिकारी यांनी सर्वसाधारणपणे १ महिन्यात अपिलावर निर्णय घ्यावा.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(ध.मा.कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

प्रति,

१. प्रधान सचिव (२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२. संचालक, नगरपालिका प्रशासन, संचालनालय, वरळी, मुंबई
३. सर्व विभागीय आयुक्त
४. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
५. सर्व जिल्हाधिकारी
६. सर्व नगर परिषदा / नगर पंचायतींचे संबंधित तहसिलदार तथा प्रशासक / मुख्याधिकारी
७. राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी
८. राज्य निवडणूक आयोगाचे मुंबई उच्च न्यायालयाच्या तिन्ही खंडपीठांमध्ये नेमलेले वकील
९. निवड नस्ती

परिशिष्ट-२

(राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/नप-२०१५/प्र.क्र. १०/का-६, दि. १०/०८/२०१५)

अ. क्र.	स्थानिक स्वराज्य संस्था	खर्चाचा हिशोब कोणास सादर करावयाचा आहे. (प्राधिकृत अधिकारी)	खर्चाचा हिशोब विहित मुदतीत व रितीने सादर न करणाऱ्या उमेदवारांना अनर्ह ठरविण्यास सक्षम अधिकारी	अनर्ह ठरविल्याच्या आदेशाविरुध्द अपिल कोणाकडे दाखल करता येईल?.
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१	महानगरपालिका	महानगरपालिका आयुक्त किंवा त्यांनी प्राधिकृत केलेला महानगरपालिका उपायुक्त यांच्यापेक्षा कमी दर्जा नसलेला अधिकारी	विभागीय आयुक्त	आयुक्त, राज्य निवडणूक आयोग
२	नगर परिषद, नगर पंचायती	जिल्हाधिकारी किंवा त्यांनी प्राधिकृत केलेला उपजिल्हाधिकारी यांच्यापेक्षा कमी दर्जा नसलेला अधिकारी (जिल्हयाकरिता एक)	जिल्हाधिकारी	विभागीय आयुक्त
३	जिल्हा परिषद, पंचायत समिती	जिल्हाधिकारी किंवा त्यांनी प्राधिकृत केलेला उपजिल्हाधिकारी यांच्यापेक्षा कमी दर्जा नसलेला अधिकारी (जिल्हयाकरिता एक)	जिल्हाधिकारी	विभागीय आयुक्त
४	ग्रामपंचायत	जिल्हाधिकारी किंवा त्यांनी प्राधिकृत केलेला तहसिलदार यांच्यापेक्षा कमी दर्जा नसलेला अधिकारी (आवश्यकतेप्रमाणे प्रत्येक तहसीलकरिता एक)	जिल्हाधिकारी	विभागीय आयुक्त

परिशिष्ट-१

(राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/नप-२०१५/प्र.क्र. १०/का-६, दि. १०/०८/२०१५ सोबतचे)

हमीपत्र

मी * श्री/श्रीमती .....(स्वत:चे नाव) श्री ..... *वडिलांचे/पतीचे नाव यांचा /यांची मुलगा/मुलगी/पत्नी, वय ..... वर्षे, राहणार ..... (पत्ता) खालीलप्रमाणे हमीपत्र करतो/करते की,

१. मी.....* महानगरपालिका/नगरपालिका/ नगरपंचायत/जिल्हा परिषद/पंचायत समिती/ग्रामपंचायत निवडणुकीसाठी * प्रभाग / निवडणूक विभाग / निर्वाचक गण क्रमांक.....मधून या.....(जागेचे नाव असल्यास) जागेकरिता नामनिर्देशनपत्र सादर करीत आहे.

२. मी दररोजच्या निवडणूक खर्चाचा हिशोब दुसऱ्या दिवशी दुपारी २.०० वाजेपर्यंत सादर करावयाची हमी घेतो / घेते.

३. मी निकाल जाहीर झाल्याच्या दिनांकापासून ३० दिवसांच्या आत विहित शपथपत्रासह निवडणूक खर्चाचा सविस्तर हिशोब सादर करून त्याची पोचपावती घेण्याची हमी या हमीपत्राद्वारे देत आहे.

४. निकाल जाहीर झाल्याच्या दिनांकापासून ३० दिवसांच्या कालावधीत निवडणूक खर्चाचा हिशोब विहिती पध्दतीने सादर करण्यास कसूर केल्यास मी महानगरपालिका / नगरपालिका / नगरपंचायत / जिल्हा परिषद / पंचायत समिती / ग्रामपंचायत सदस्य राहण्यास निरर्ह / अपात्र ठरेन, याची मला जाणीव आहे.

(उमेदवाराची सही किंवा अंगठयाचा ठसा)

स्थळ :

दिनांक :

* आवश्यक नसलेला मजकूर खोडावा.

32e

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA

No. SEC. 1095/CR-9/95/Desk-3,
New Administrative Building,
Opposite Mantralaya,
Madame Cama Road, Bombay 400 032.
Dated the 18th March 1995.

To,

The Chief Secretary to the Government of Maharashtra,
Mantralaya, Bombay 400 032.

Subject.—Use of loudspeakers at the elections to Panchayats and Municipalities.

Sir,

The State Election Commission has fixed a programme for holding general elections to three Municipal Corporations (Municipal Corporations of Aurangabad, Kalyan and Navi-Mumbai), nine Municipal Councils (Municipal Councils of Ambernath, Bhiwandi-Nizampur, Kulgaon-Badlapur, Nalasopara, Navghar-Manikpur and Ulhasnagar in Thane District, Shirdi in Ahmednagar District, Waghala in Nanded District and Jalgaon in Jalgaon District) and over about 14,000 Village Panchayats. The election programme for all these elections has already commenced. It is necessary that all these elections should be held and completed in a peaceful, free and fair manner, and for that purpose, to take certain steps with a view to preventing annoyance, disturbance, discomfort and injury to the public or to any person during the propoganda by the political parties, candidates or their supporters.

2. Section 33 of the Bombay Police Act, 1951 provides for power to make rules *inter alia* for regulation of the use of loudspeaker in or near any public place or in any place of public entertainment. Section 36(ea) of that Act empowers the Commissioner of Police or the Superintendent of Police or other police officers to give directions to regulate and control the use of loudspeakers in or near any public place or in any place of public entertainment and clause (f) of that section empowers them to make reasonable orders subordinate to, or in furtherance of, any order made by a competent authority under section 33, etc., Section 38 of that Act empowers the Commissioner of Police or the Superintendent of Police to prohibit, etc. continuance of music, sound or noise in order to prevent annoyance, disturbance, discomfort or injury or risk of annoyance, disturbance, discomfort or injury to the public or to any person. Contravention of any orders made under these provisions are offences and are punishable under the said Act. All these provisions have been obtaining for all the years in the past, but the indiscriminate use of loudspeakers during elections could be checked only with the strict enforcement of the Code of Conduct by the Chief Election Commissioner of India during the elections to the Assembly and Parliament.

3. In connection with their electioneering campaigns for the elections including bye-elections to the Panchayats and Municipalities, political parties, candidates, their supporters and sympathisers will convene and hold public meetings and take out processions, etc. where loudspeakers will be used as one of the means of election propoganda and imparting information to the public. These loudspeakers are not only used from fixed rostrums but also used mounted/fitted on vehicles like trucks, tempos, cars, taxis, vans, three wheelers, scooters, cycles, rickshaws, etc. These vehicles move on all roads and go around villages and localities with the loudspeakers broadcasting at a very great volume. This results in serious noise pollution and causes great disturbance to the peace and tranquility of the general public. The student community, in particular, gets seriously disturbed as their studies are badly hampered because

loudspeakers are used from very early hours in the mornings, continue to do so throughout the day till extremely late hours in the night. The aged, the infirm and the sick are also put to severe discomfort.

4. The use of loudspeakers can not be stopped altogether during the election period. But at the same time, indiscriminate use of loudspeakers at odd hours and at odd places at very high volumes which have the effect of disturbing peace and tranquility and causing annoyance to the general public, the sick and the student community, in particular, should not be permitted and has got to be regulated effectively.

5. After considering all aspects of the matter, the State Election Commission, in exercise of the powers conferred by Articles 243-K and 243-ZA of the Constitution of India, read with sub-section (*4*) of section 18A of the Bombay Municipal Corporation Act (Bom. III of 1888), sub-section (*4*) of section 9B of the City of Nagpur Corporation Act, 1948 (C. P. and Berar II of 1950), sub-section (*4*) of section 14 of the Bombay Provincial Municipal Corporation Act, 1949 (Bom. LIX of 1949), sub-section (*4*) of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965, sub-section (*4*) of section 10A of the Bombay Village Panchayats Act, 1958 (Bom. III of 1959), the Zilla Parishads and Panchayats Samitis Act, 1961 (Mah. V of 1962), and of all other powers enabling it in this behalf, and in relation to holding of elections under these provisions under the supervision, direction and control of the State Election Commission, hereby directs that the use of loudspeakers for propoganda or public meetings at the elections shall be strictly regulated as follows :—

(i) Use of loudspeakers during the election period shall be permitted only between 6-00 a.m. and 10-00 p.m.

(ii) Any loudspeaker being used beyond the hours prescribed shall require written permission of the authorities concerned.

(iii) Any loudspeaker being used beyond the hours prescribed above, or without permission of authorities concerned shall be confiscated and in case of a use of loudspeaker on the moving vehicle, the loudspeaker alongwith all the apparatus and the vehicle shall be confiscated in accordance with the provisions of law for the time being in force.

(iv) Prosecution should be launched against a person who contravenes any of the orders of the appropriate authority in this behalf.

6. The State Government shall strictly implement the above measures and issue detailed and comprehensive standing instructions to all the authorities concerned to take appropriate legally effective steps in this behalf and assist the election authorities in the peaceful, smooth free and fair conduct of elections. A copy of the instructions so issued should be endorsed to the State Election Commission.

7. These directions shall apply at all other/future general or bye-elections to any Panchayat or Municipality in the State.

Yours faithfully,

D. N. CHAUDHARI,
State Election Commissioner, Maharashtra.

Copy forwarded with compliments to the Additional Chief Secretary, to the Government of Maharashtra Home Department, Mantralaya, Mumbai 400 032.

Copy forwarded for information to—
All the Divisional Commissioners.
All the Municipal Commissioners of Municipal Corporations.
All the Collectors of Districts.

असा. क्र. ५६

रजिस्टर्ड नं. एमएच/एम्.बी.आय.-साऊथ/२०

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

सोमवार, ऑगस्ट २८, १९९५/भाद्र ६, शके १९१७

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत

भाग एक अ—मध्य उप-विभाग

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखा परीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA

New Administrative Bldg., Opp. Mantralaya, Mumbai 400 032, Dated 28th August 1995.

Order

CONSTITUTION OF INDIA.

No. SEC. 1095/CR-77/95/Desk-3.—Whereas, by its Order No. SEC. 1095/101/Desk-3, dated the 7th February 1995, the State Election Commission has laid down the limit of expenditure to be incurred by contesting candidate at any Panchayat or Municipality election;

And whereas, amongst the various items on which expenditure, if any, incurred by a contesting candidate is required to be furnished in the Statement of Accounts, the items with regard to printing and publishing any election pamphlet or posters by or on behalf of such contesting candidate are also included;

And whereas, the laws in operation in the State with regard to elections to Panchayat or Municipality do not make any specific provisions providing for restrictions on the printing of pamphlets, posters, etc. in respect of such elections;

And whereas, with a view to have free and fair elections it is expedient to make provisions with regard to the restrictions on the printing of pamphlets, posters, etc. by contesting candidate at the elections to the Panchayat and the Municipality;

Now, therefore, in exercise of the powers conferred by Article 243-K and article 243-ZA of the Constitution of India read with sub-section (*4*) of section 18A of the Bombay Municipal Corporation Act (Bom. III of 1888), sub-section (*4*) of section 9B of the city of Nagpur Corporation Act. 1948 (C. P. and Berar II of 1950), sub-section (*4*) of section 14 of the Bombay Provincial

Municipal Corporations Act, 1949 (Bom. LIX of 1949), sub-section (4) of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965 (Mah. XL of 1965), sub-section (4) of section 10A of the Bombay Village Panchayats Act, 1958 (Bom. III of 1959), the Zilla Parishads and Panchayat Samitis Act, 1961 (Mah. V of 1962), and of all other powers enabling me in this behalf, and in relation to holding of elections under these provisions under the supervision, direction and control of the State Election Commission, I, D. N. Chaudhari, State Election Commissioner, Maharashtra hereby make the following order, namely :—

1. This order may be called the Restrictions on Printing and Publishing of Pamphlets and Posters at Panchayat and Municipal Election Order, 1995.

2. (1) No person shall print or publish, or cause to be printed or published any election pamphlet or poster which does not bear or does not have names and addresses of the printer and the publisher thereon.

(2) No person shall print or cause to be printed any election pamphlet or poster—

(a) unless the declaration as to the identity of the publisher thereof, signed by him and attested by two persons to whom he is personally known is delivered by him to the printer in duplicate; and

(b) unless, within a reasonable time after printing of the document, one copy of the declaration is sent by the printer, together with one copy of the document—

(i) where it is printed by or on behalf of the contesting candidate at the Panchayat or Municipal elections other than Municipal corporation election, to the collector; and

(ii) where it is printed by or on behalf of a contesting candidate at the Municipal Corporation election to the Municipal Commissioner.

(3) for the purpose of this clause,—

(a) the expression " election " includes by-election;

(b) printing includes material produced in printed form from a computer or a teleprinter or any such device, and any process for multiplying copies of a document, other than copying it by hand shall be deemed to be printing and the expression " printing " shall be construed accordingly;

(c) an election pamphlet or poster means any printed pamphlet, handbill or other document distributed for the purpose of promoting or prejudicing the election of any candidate or group of candidates or any placard or poster having reference to an election but does not include a handbill, placard or poster merely announcing the date, time, place and other particulars of an election meeting or routine instructions to election agents or workers.

3. Any expenditure incurred by or on behalf of any contesting candidate for printing and publishing any such election pamphlet or poster shall be included in the Statement of Expenditure to be furnished by the contesting candidate.

D. N. CHAUDHARI
State Election Commissioner,
Maharashtra.

असा. क्र. ५ रजिस्टर्ड नं. टीईएचएन/४७-३०३/एमबीआय/२००२

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

शुक्रवार, जानेवारी २५, २००२/माघ ५, शके १९२३

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग एक-अ—मध्य उप-विभाग

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखा परीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना वगळतांना) आदेश व अधिसूचना.

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA

New Administrative Building, Opp. Mantralaya, Madam Cama Road,
Mumbai 400 032, dated the 25th January 2002

Order

No. SEC./GEN/ 2002/CR-10/D-10.—Whereas, the superintendence, direction and control of all elections to the Panchayats and Municipalities in the State vest in the State Election Commission, Maharashtra by virtue of provisions of Article 243-K and 243-ZA of the Constitution of India ; and

Whereas, during the process of election to the Panchayats and Municipalities, the Code of Conduct is made applicable by the State Election Commission with a view to have the elections held in free, fair and peaceful manner. During the period of Code of Conduct, flag hoisting was not allowed for various reasons in the Municipal Corporations, Municipal Councils, Nagar Panchayats, Zilla Parishads, Panchayat Samitis and Village Panchayats by their democratically elected heads, such as Mayors of the Municipal Corporations, Presidents of the Municipal Councils, Nagar Panchayats, Zilla Parishads and Panchayat Samitis and Sarpanchas of the Village Panchayats on Republic Day, Maharashtra Day, Independence Day ; and

Whereas, the State Election Commission has reconsidered its view regarding hoisting of national flag on ceremonial occasions such as Republic Day, Maharashtra Day and Independence Day etc. by the elected heads of the Panchayats and Municipalities ;

Now Therefore, taking into account all relevant considerations, the State Election Commission in exercise of the powers conferred by Article 243-K and 243-ZA of the Constitution of India, read with sub-section (4) of section 18A of the Mumbai Municipal Corporation Act, 1888, sub-section (4) of section 9B of the City of Nagpur Corporation Act, 1948, sub-section (4) of section 14 of the Bombay Provincial Municipal Corporations Act,1949, sub-section (4) of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965, sub-section (4) of section 9A of the Maharashtra Zilla Parishads

and Panchayat Samitis Act, 1961, sub-section (4) of section 10A of the Bombay Village Panchayats Act, 1958 and of all other powers enabling it in this behalf, the State Election Commission hereby directs as follows :—

1. So far as hoisting of the National Flag on ceremonial occasions such as Republic Day, Maharashtra Day and Independence Day is concerned, this is a purely formal, official function and even the standing instructions of 28th July 1999 of the Election Commission of India make it clear that Prime Ministers and Chief Ministers can continue to hoist the flag at National and State Head Quarters as per long standing convention. Democratic decentralisation has taken governance down to the District level and even lower levels and Municipal Corporation and Municipal Councils are also part of the process of decentralised Government. Therefore, there can be absolutely no objection to Mayors of Municipal Corporations, Presidents of Municipal Councils, Nagar Panchayats, Zilla Parishads and Panchayat Samitis, as also Sarpanchas of the Village Panchayats, hoisting the National Flag on such ceremonial occasions (even during an ongoing election process) provided no political speeches accompany on that occasion. The flag hoisting should be done at the conventional place where it is done every year either in the Municipal Corporation, Municipal Council, Nagar Panchayat, Zilla Parishad, Panchayat Samiti and Village Panchayat, but a new venue should not be selected for the purpose like a large playground or at a place where large crowds can be attracted unless such a venue is an already conventionally existing venue.

2. So long therefore as this long standing past practice is continued in regard to the hoisting of the National Flag on Republic Day, Maharashtra Day and Independence Day, at the existing location, and no other activities are performed such as delivering political party speeches or honouring groups of people (by way of new addition to the function) on that occasion as a part of the ceremony, there cannot be any objection to the elected heads performing the honours on such National occasions. However, when the Code of Conduct is in operation the elected heads of local self Government institutions in their speeches will confine themselves to extolling the Achievements of the Martyrs in securing freedom of the country, glorification of the Indian State and so on Under no circumstances should these become a platform for political campaign.

Y. L. RAJWADE,
State Election Commissioner,
Maharashtra.

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक - रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.३/का.५
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक - ११ जानेवारी, २०१२.

प रि प त्र क

आचारसंहितेच्या कालावधीत प्रजासत्ताक दिन येत असल्यामुळे संबंधित महानगरपालिकेमध्ये महापौरांना, जिल्हा परिषदेमध्ये जिल्हा परिषद अध्यक्ष, पंचायत समितीचे सभापती व ग्रामपंचायतींचे सरपंच यांना ध्वजारोहण करता येईल का, याबद्दल राज्य निवडणूक आयोगाकडे विचारणा होत आहे. याबाबत असे स्पष्ट करण्यात येते की आचारसंहितेच्या कलम १४ नुसार अश्या कार्यक्रमांना लोकप्रतिनिधींची उपस्थिती असण्यास हरकत नाही. मात्र कार्यक्रमाच्या नेहमीच्या स्थळामध्ये बदल करण्यात येऊ नये. तसेच समारंभात करावयाची भाषणे बलिदान केलेल्या हुतात्म्यांचा तसेच देशाचा गौरव यापुरती मर्यादित ठेवण्यात यावीत. कोणत्याही परिस्थितीत निवडणूक प्रचाराची भाषणे करण्यात येणार नाहीत व आचारसंहितेचा भंग होणार नाही याची खबरदारी जिल्हाधिकाऱ्यांनी घ्यावी.

नीला सत्यनारायण
(नीला सत्यनारायण) ११/१/१२
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,
महानगरपालिका आयुक्त,
बृहन्मुंबई, ठाणे, उल्हासनगर, पुणे, पिंपरी-चिंचवड,
सोलापूर, नाशिक, अकोला, अमरावती व नागपूर

सर्व जिल्हा परिषदा/पंचायत समित्यांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक - रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.३/का.५
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक - ११ जानेवारी, २०१२.

प रि प त्र क

आचारसंहितेच्या कालावधीत प्रजासत्ताक दिन येत असल्यामुळे संबंधित जिल्हयाच्या पालक मंत्र्यांना ध्वजारोहण करता येईल का, याबद्दल राज्य निवडणूक आयोगाकडे विचारणा होत आहे. याबाबत असे स्पष्ट करण्यात येते की आचारसंहितेच्या कलम १४ नुसार अश्या कार्यक्रमांना लोकप्रतिनिधींची उपस्थिती असण्यास हरकत नाही. मात्र कार्यक्रमाच्या नेहमीच्या स्थळामध्ये बदल करण्यात येऊ नये. तसेच समारंभात करावयाची भाषणे बलिदान केलेल्या हुतात्म्यांचा तसेच देशाचा गौरव यापुरती मर्यादित ठेवण्यात यावीत. कोणत्याही परिस्थितीत निवडणूक प्रचाराची भाषणे करण्यात येणार नाहीत व आचारसंहितेचा भंग होणार नाही याची खबरदारी जिल्हाधिकाऱ्यांनी घ्यावी.

नीला सत्यनारायण
(नीला सत्यनारायण) ११/१/१२
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व जिल्हाधिकारी

D:\Code of Conduct Reference\sab-MC- References.doc/zab

असा. क्र. १

रजिस्टर्ड नं. एमएच/बाय-साऊध/२०

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

मंगळवार, जानेवारी ६, १९९८/पौष १६, शके १९१९

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत

भाग एक-अ—मध्य उप-विभाग

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखा परीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालयासमोर, मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ६ जानेवारी १९९८

आदेश

भारतीय संविधान,

क्रमांक एसईसी/जीईएन-११९८/प्र.क्र. १/का-३.—ज्याअर्थी, भारतीय संविधानातील कलम २४३-झेडए नुसार राज्यातील नगरपालिकांच्या निवडणुकांच्या संदर्भात अधीक्षण, संचालन व नियंत्रण याबाबतची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे;

आणि ज्याअर्थी, नगरपालिकांच्या निवडणुका मुक्त, निर्भय व शांत वातावरणात पार पाडण्याची व निवडणूक प्रक्रियेची शुद्धता अथवा पावित्र्य राखण्याची राज्य निवडणूक आयोगाची जबाबदारी आहे.

आणि ज्याअर्थी, नगरपालिकांच्या निवडणूकामध्ये मतदानाच्या दिवशी उमेदवारांनी, त्याच्या निवडणूक प्रतिनिधींनी, तसेच राजकीय पक्षांचे नेते व कार्यकर्ते यांनी किती वाहने वापरावीत याबाबत नगरपालिका निवडणुकांच्या संदर्भात असलेल्या अधिनियमांमध्ये अथवा निवडणूक नियमांमध्ये काहीही उल्लेख नाही. यास्तव, त्या बाबतीत आवश्यक त्या सूचना संबंधितांना देणे आवश्यक तर आहेच पण निवडणुका मुक्त, निर्भय, शांत व स्वच्छ वातावरणात होण्याच्या दृष्टीने उपयुक्त होणार आहे.

त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या कलम २४३-झेडए व मुंबई महानगरपालिका अधिनियम (सन १८८८ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ३) चे कलम १८अ(४) नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ (सन १९५० चा मध्य प्रांत व बऱ्हाड अधिनियम क्रमांक २) चे कलम ९-ब (४), मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (सन १९४९ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ५९) चे कलम १४(४), महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (सन १९६५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४०) चे कलम १०-अ (४) खाली व इतर सर्व प्राप्त अधिकारांचा वापर करून मी दे. ना. चौधरी, राज्य निवडणूक आयुक्त, महाराष्ट्र खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे :—

१. महानगरपालिका व नगरपरिषदांच्या निवडणुकांमध्ये निवडणूक लढविणारा उमेदवार, स्वतः (यात स्वतः उमेदवार किंवा त्याच्या कुटुंबातील व्यक्ती किंवा तिचा अभिकर्ता यांचा समावेश राहील) तसेच त्याचे निवडणूक प्रतिनिधी, संबंधित राजकीय पक्षांचे नेते व कार्यकर्ते यांना सर्वांना मिळून मतदानाच्या दिवशी फक्त एकच वाहन वापरण्यास अनुमती देण्यात येईल व त्याबाबतची कार्यपद्धती खालीलप्रमाणे राहील :—

(अ) महानगरपालिका/नगरपरिषदा यांच्या निवडणुकांच्या संदर्भात मतदानाच्या दिवशी अशातऱ्हेने वाहने वापरण्याच्या दृष्टीने निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराने त्याबाबतची मागणी संबंधित महानगरपालिका आयुक्त/जिल्हाधिकारी यांचेकडे लेखीपत्राद्वारे मतदानाच्या दिवसापूर्वी कमीत कमी १ आठवडा करावी.

(ब) अनुमती मागणारे पत्र प्राप्त झाल्यानंतर महानगरपालिका आयुक्त/जिल्हाधिकारी यांनी तशा आशयाची लेखी अनुमती संबंधित उमेदवारास द्यावी. तसेच " ..... महानगरपालिका/नगरपरिषद निवडणूक परवाना " असे संबंधित उमेदवाराचे नाव व त्याच्या प्रभाग क्रमांकाच्या तपशिलासह छापील परवानापत्र आपल्या सही-शिक्क्यासह संबंधित उमेदवारास देण्यात यावे. तसेच सदर परवानापत्र मतदानाच्या दिवशी संबंधित वाहनाच्या दर्शनी बाजूस काचेवर लावण्याची सक्त सूचना द्यावी.

(क) महानगरपालिका अथवा नगरपरिषद निवणुकांमध्ये मतदानाच्या दिवशी संबंधित प्रभागामध्ये फिरणाऱ्या वाहनाच्या संदर्भात असा परवाना त्याने सक्षम अधिकाऱ्याकडून मिळविला आहे किंवा कसे याची तपासणी करण्याचे अधिकार निवडणूक निर्णय अधिकारी अथवा त्यांनी नियुक्त केलेल्या अधिकाऱ्यास तसेच पोलीस अधिकाऱ्यास राहतील.

(ड) सदर वाहनाचा वापर मतदारांना मतदान केंद्रावर किंवा मतदान केंद्राच्या जवळपास आणण्या-नेण्यासाठी करता येणार नाही.

(इ) जे उमेदवार, त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी, राजकीय पक्षांचे नेते अथवा कार्यकर्ते उपरोक्त विहित परवाना न घेता मतदानाच्या दिवशी वाहनात बसून संबंधित प्रभागामध्ये फिरत असताना आढळतील तर त्यांनी निवडणुकीसंदर्भात भ्रष्ट आचरण केले आहे तसेच मतदान केंद्रात किंवा मतदान केंद्राजवळ प्रचार करण्यासाठी अशा वाहनांचा वापर केला जात आहे असे समजण्यात येईल आणि निवडणुकीचे पावित्र्य राखण्यासाठी असे वाहन जप्त करण्याचे अधिकार संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकारी तसेच पोलीस अधिकारी यांना राहतील.

(ई) वरील आदेशांचे उल्लंघन करणाऱ्या व्यक्तीस ३ महिनेपर्यंत कारावासाची शिक्षा अथवा रुपये ५०० पर्यंत दंड किंवा दोन्ही शिक्षा होऊ शकतील.

२. महानगरपालिका व नगरपरिषदांच्या निवडणुकांमध्ये एखाद्या उमेदवाराने एकापेक्षा जास्त प्रभागांमधून जरी नामनिर्देशनपत्रे भरली असतील तरी तो उमेदवार, त्याचे निवडणूक प्रतिनिधी, राजकीय पक्षाचे नेते व कार्यकर्ते यांना सर्वांना मिळून मतदानाच्या दिवशी फक्त एकच वाहन वापरता येईल.

दे. ना. चौधरी,
राज्य निवडणूक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र.

असा. क्र. १ रजिस्टर्ड नं. एमएच/एमआर/साऊथ-२२९/२००८-०९

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

मंगळवार, जानेवारी ६, २००९/पौष १६, शके १९३०

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग एक-अ—मध्य उप-विभाग

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर, मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ६ जानेवारी २००९

आदेश

क्रमांक रानिआ./मनपा/२००९/प्र.क्र. १/का-५.—भारत सरकारच्या माहिती व प्रसारण मंत्रालयाने आकाशवाणीवरील जाहिरातींसाठीच्या संहितेमध्ये अशी तरतूद केली आहे की, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरिता आचारसंहिता ज्यावेळी लागू असेल त्यावेळी या निवडणुकांकरिता जाहिराती प्रसारित करता येतील. परंतु, अशा जाहिराती राज्य निवडणूक आयोगाने प्रसारित होण्यापूर्वी त्याच्या छाननीस अनुसरुन असतील.

२. वरील तरतुदीस अनुसरुन राज्य निवडणूक आयोग असे आदेश देत आहे की, महाराष्ट्रातील कुठल्याही स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या सार्वत्रिक निवडणुकीसाठी राजकीय पक्षाच्या वतीने किंवा अपक्ष उमेदवाराच्या वतीने राजकीय मजकूर असलेल्या जाहिराती विविध टेलिव्हिजन वाहिन्या, केबल नेटवर्क, आकाशवाणी, आकाशवाणीवरून प्रसारित होणाऱ्या खाजगी एफएम वाहिन्या यावरून संबंधित सार्वत्रिक निवडणुकीची आचारसंहिता अंमलात असताना प्रसारित करता येतील. मात्र, अशा जाहिरातीसाठी प्रसारित करण्यासंबंधीचे प्रमाणपत्र आवश्यक असेल. सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सार्वत्रिक निवडणुकींच्याबाबतीत प्रमाणपत्र देण्याचे अधिकार राज्य निवडणूक आयोगास असतील.

३. राजकीय पक्षांनी अथवा उमेदवारांनी अर्जासह अशा जाहिरातीची ध्वनीफित/चित्रफित/सीडी/प्रस्तावित जाहिरातीच्या साक्षांकित प्रतिलेखांसह (Transcript) राज्य निवडणूक आयोगाकडे जाहिरात प्रसारित करण्याच्या दिनांकापूर्वी किमान ५ दिवस आधी सादर करावे.

४. राज्य निवडणूक आयोगाकडे प्रसारणाचे प्रमाणपत्रासाठी आलेल्या जाहिरातींची एक नोंदवही ठेवावी. या नोंदवहीमध्ये प्राप्त झालेल्या प्रत्येक अर्जाची नोंद ठेवण्यात यावी. तसेच त्या अर्जावर काय निर्णय झाला, याचीही नोंद त्या नोंदवहीत असावी. अर्जाचा नमुना परिशिष्ट-१ मध्ये दिला आहे. देण्यात आलेल्या प्रत्येक प्रसारणाचे प्रमाणपत्र परिशिष्ट-२ मध्ये दिल्याप्रमाणे असावे. अर्जदाराने प्रत्येक प्रस्तावित जाहिरातीच्या तीन प्रती इलेक्ट्रॉनिक माध्यमातून द्यावयास हव्या. त्यासोबतच त्याने साक्षांकित केलेल्या त्या जाहिरातीचे प्रतिलेख द्यावयास हवे.

 [किंमत : रुपये २०.००]

५. आलेल्या प्रत्येक अर्जाची नोंदवहीमध्ये योग्य ती नोंद ठेवण्यात यावी. प्रत्येक अर्जाला अनुक्रमांक देण्यात यावा. हा अनुक्रमांक त्याने सादर केलेल्या प्रस्तावित जाहिरातीच्या प्रतिलेखावरही घालण्यात यावा. अशा कोणत्याही जाहिरातीला मान्यता दिल्यानंतर प्रत्येक जाहिरातीची एक इलेक्ट्रॉनिक प्रत की जिला राज्य निवडणूक आयोगाने मान्यता दिली आहे ती आयोगाकडे ठेवण्यात यावी.

६. राज्य निवडणूक आयोगाच्या कार्यालयात टेलिव्हिजन किंवा रेडिओवर जाहिराती देण्यासाठी आलेले अर्ज व त्यासोबत आलेले साहित्य तपासण्यासाठी एक समिती स्थापन करतील. या समितीची रचना पुढीलप्रमाणे असेल :—

(१) प्रधान सचिव / सचिव, राज्य निवडणूक आयोग

(२) उप सचिव, राज्य निवडणूक आयोग

(३) उपायुक्त, राज्य निवडणूक आयोग

(४) संबंधित विधी अधिकारी, राज्य निवडणूक आयोग

(५) संबंधित अवर सचिव किंवा संबंधित सहायक आयुक्त.

माहिती व जनसंपर्क अधिकारी, राज्य निवडणूक आयोग यांच्याकडे याबाबतीतील सर्व कागदपत्रे राहतील व ते समितीच्या कामकाजात मदत करतील.

७. कुठलीही टेलिव्हिजन वाहिनी किंवा रेडिओ वाहिनी किंवा केबल प्रक्षेपक अशी कोणतीही जाहिरात प्रसारित करणार नाहीत की जी राज्य निवडणूक आयोगाने काढलेल्या आचारसंहितेसंबंधी आदेशास विपरीत असेल किंवा त्या जाहिरातीमुळे भारतामधील किंवा महाराष्ट्रातील कोणत्याही अधिनियमातील तरतुदींचे पालन होत नसेल व अशा जाहिरातींमध्ये सभ्यतेचे सर्व संकेत पाळण्यात यावेत.

८. अशा जाहिरातींचे प्रक्षेपण महानगरपालिका निवडणुकांच्या बाबतीत संबंधित महानगरपालिका आयुक्त व इतर स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या बाबतीत संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी यावर लक्ष ठेवावे. राज्य निवडणूक आयोग कोणत्याही जाहिरातीस मान्यता दिल्यानंतर त्या जाहिरातीची प्रतिलेखासह एक प्रत संबंधित महानगरपालिका आयुक्त किंवा संबंधित जिल्हाधिकारी यांच्याकडे पाठविल.

९. अशा जाहिरातींवर होणारा खर्च हा जाहिरात एखाद्या उमेदवारातर्फे देण्यात आली असेल तर उमेदवाराच्या निवडणूक खर्चात समाविष्ट केला जाईल किंवा अशी जाहिरात जर पक्षातर्फे देण्यात आली असेल तर तो खर्च त्या पक्षातर्फे उभ्या करण्यात आलेल्या सर्व उमेदवारांमध्ये विभागून भागविला जाईल.

१०. अशा प्रस्तावित जाहिरातींसंबंधीचे अर्ज आयोगाकडे जाहिरातीच्या प्रस्तावित प्रसारणाच्या किमान ५ दिवस प्राप्त झाले पाहिजे.

(क) प्रस्तावित जाहिरात तयार करण्यासाठी किती खर्च आला आहे हेदेखील अर्जामध्ये नमूद केलेले असावे.

(ख) प्रस्तावित जाहिरात टेलिव्हिजन किंवा रेडिओवर प्रसारित करण्यासाठी येणारा अंदाजे खर्च आणि त्यामध्ये ही जाहिरात प्रत्येक दिवशी किती वेळा दाखविण्यात येणार आहे आणि प्रत्येक वेळी ती जाहिरात दाखविण्यासाठी येणारा खर्च हेदेखील नमूद केलेले असावे.

(ग) अर्जामध्ये ही जाहिरात कोणत्या उमेदवारासाठी / पक्षासाठी देण्यात येणार आहे तेही नमूद केलेले असावे.

(घ) एखादी जाहिरात किंवा एखाद्या व्यक्तीने स्वतःच्या वैयक्तिक कुवतीनुसार दिली असेल अशी व्यक्ती कोणत्याही राजकीय पक्षाशी किंवा उमेदवाराशी संबंधित नसेल तर अशा व्यक्तीला अर्जासोबत असे शपथपत्र जोडावे लागेल की ही जाहिरात कोणत्याही राजकीय पक्षाच्या फायद्यासाठी किंवा उमेदवाराच्या फायद्यासाठी नाही आणि या जाहिरातीसाठी येणारा खर्च कोणत्याही राजकीय पक्षाद्वारे वा उमेदवाराद्वारे देण्यात येणार नाही.

(ह) या अर्जासोबत असेही निवेदन द्यावे लागेल की, या जाहिरातीसाठी देण्यात येणारी सर्व राशी मग ती जाहिरात तयार करण्यासाठी येणारा खर्च असो किंवा ती प्रसारित करण्यासाठी येणारा खर्च असो धनादेश अथवा धनाकर्षाद्वारे देण्यात येईल.

परिशिष्ट-एक

टेलिव्हिजन अथवा रेडिओवर प्रसारित होणाऱ्या जाहिरातीसाठी प्रमाणपत्र मिळविण्यासाठी करावयाचा अर्जाचा नमुना

(१) स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नांव

(२) अर्जदाराचे नाव व पूर्ण पत्ता

(३) प्रस्तावित जाहिरात कोणत्याही राजकीय पक्षाद्वारे/निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारातर्फे/अन्य व्यक्तींतर्फे/नागरिकांच्या समूहातर्फे/असोसिएशन ऑर्गनायझेशन न्यासतर्फे देण्यात येणार आहे काय (नाव द्यावे)

(४) (क) राजकीय पक्ष असल्यास त्या पक्षाचा दर्जा (पक्ष मान्यताप्राप्त राष्ट्रीय/राज्य किंवा मान्यता नसलेला पक्ष)

(ख) जर जाहिरात उमेदवारातर्फे देण्यात येणार असेल तर उमेदवार लढवित असलेल्या प्रभागाचा/मतदार गटाचा किंवा मतदार गणाचा क्रमांक.

(५) पक्षाचा मुख्यालयाचा पत्ता (राजकीय पक्ष/असोसिएशन ऑर्गनायझेशन, न्यास) (नांव)

(६) टेलिव्हिजन वाहिनी/केबल नेटवर्क/रेडिओ वाहिनी की ज्या वाहिनीवर जाहिरात प्रसारित होणार आहे

(७) (क) जाहिरात कोणत्या विशिष्ट उमेदवारासाठी प्रस्तावित करण्यात आली आहे काय ?

(ख) जर असेल तर अशा उमेदवाराचे/ उमेदवारांची नावे व पत्ता आणि ते लढवित असलेला प्रभाग, मतदार गट/मतदार गण यांचे क्रमांक

(८) प्रत्यक्ष प्रस्तावित जाहिरातीचा प्रसारणाचा दिनांक

(९) जाहिरातीमध्ये वापरण्यात येणारी भाषा (प्रत्येक भाषेमधील जाहिरातीच्या दोन इलेक्ट्रॉनिक प्रती व त्यासोबत एक साक्षांकित केलेला प्रतिलेख)

(१०) जाहिरातीचे शीर्षक

(११) जाहिरात तयार करण्यासाठी आलेला खर्च

(१२) जाहिरातीच्या प्रसारणाचा अंदाजे खर्च व जाहिरात प्रत्येक दिवशी किती वेळा दाखविण्यात येणार आहे त्याची संख्या व प्रत्येक वेळी जाहिरात प्रसारित करण्यासाठी येणारा खर्च

(१३) एकूण खर्च

मी श्री./श्रीमती ———————— पूर्ण पत्ता ————————

याची खात्री देतो की, या अर्जासोबत देण्यात आलेली जाहिरात तयार करण्यासाठी व प्रसारित करण्यासाठी आलेला खर्च हा धनादेशाद्वारे अथवा धनाकर्षाद्वारे केलेला आहे किंवा करण्यात येणार आहे.

ठिकाण :

दिनांक : अर्जदाराची सही

व्यक्ती किंवा व्यक्तींद्वारे देण्यात येणाऱ्या जाहिरातीसाठी की, जे राजकीय पक्षाशी किंवा कुठल्याही उमेदवाराशी संबंधित नाही.

मी श्री./श्रीमती ———————— पूर्ण पत्ता ————————

याची खात्री देतो की, सोबत जोडलेली प्रस्तावित जाहिरात कोणत्याही राजकीय पक्षाच्या अथवा कोणत्याही उमेदवाराच्या व्यक्तीसाठी नाही आणि या जाहिरातीसाठी येणारा खर्च कोणत्याही स्वरुपात कुठल्याही राजकीय पक्षाने अथवा कुठल्याही उमेदवाराने दिलेला नाही अथवा देणार नाही.

ठिकाण :

दिनांक : अर्जदाराची सही

परिशिष्ट-दोन

जाहिरात प्रसारित करण्यासंबंधीचे प्रमाणपत्र

(१) स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :

(२) अर्जदाराचे नाव व पूर्ण पत्ता :

(३) जाहिरातीचे शीर्षक :

(४) जाहिरात प्रसारणासाठी लागणारा कालावधी :

(५) जाहिरात कोणत्या भाषांमध्ये आहे :

(६) जाहिरातीचा प्रस्ताव सादर केला ती तारीख :

(७) जाहिरात प्रसारित करण्यासाठी प्रमाणपत्र देण्याची तारीख :

असे प्रमाणित करण्यात येते की, वर नमूद केलेली जाहिरात प्रसारणासाठी योग्य आहे व ती राज्य निवडणूक आयोगाने याबाबतीत प्रसिद्ध केलेल्या निदेशांना अनुसरुन आहे.

प्राधिकृत अधिकाऱ्याची सही

ठिकाण :

दिनांक :

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

उपमन्यु चॅटर्जी,
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग.

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA

New Administrative Building, Opp. Mantralaya, Madame Cama Road, Mumbai 400 032
dated the 6th January 2009

Order

No. SEC/MC/2009/CR-1/D-5.—The Ministry of Information and Broadcasting, Government of India, has amended the code for commercial advertising to provide for broadcast / telecast of political advertisements for local body elections subject to pre-broadcast / telecast scrutiny by the State Election Commissions.

2. In view of the above provision, the State Election Commission hereby orders that advertisements of political nature on TV channels, cable networks, FM channels could be broadcast / telecast during the model code of conduct for general elections. However, for broadcast / telecast of such advertisements, certification of advertisement for broadcast / telecast shall be necessary. The powers to issue such certificate shall be with the State Election Commission for all local bodies.

3. Application for certification shall be submitted to the State Election Commission in electronic form along with an attested transcript thereof, at least 5 days before the proposed broadcast / telecast of the advertisement.

4. A proper record in a register shall be maintained for all applications received for certification. Each application shall be serially numbered and the serial number shall also be indicated on the three copies in electronic form and the format for application shall be as prescribed in Annexure 1 and certification for broadcast / telecast shall be as in Annexure 2. The applicant should submit three copies in electronic format of the proposed advertisement along with transcript of the proposed advertisement.

5. Each application received shall be recorded in a register. Each application shall be given serial number. This serial number shall be mentioned on the transcript of the proposed advertisement. After certification of broadcast / telecast, one electronic copy of such advertisement should be retained with the concerned officer.

6. In the office of the State Election Commission, there shall be constituted a committee to scrutinize all applications and material submitted with them. The Committee shall be as under :—

(1) Principal Secretary / Secretary, State Election Commission

(2) Deputy Secretary, State Election Commission

(3) Deputy Commissioner, State Election Commission

(4) Concerned Law Officer, State Election Commission

(5) Concerned Under Secretary or concerned Assistant Commissioner, State Election Commission.

The Information and Public Relations Officer, State Election Commission shall maintain all the necessary record in this context and he shall assist the Committee in its working.

7. Any TV channel, radio channel, cable operator will not broadcast / telecast any political advertisement which will not be in consonance with the orders issued by the State Election Commission on model code of conduct or if that advertisement violates any provision in the Act in India or Maharashtra, such advertisement will not violate all norms of decency and morality.

8. All such advertisements will be monitored by the concerned Municipal Commissioner or the Collector. The State Election Commission shall forward a copy of the advertisement along with a copy of transcript to the concerned Municipal Commissioner or the concerned Collector.

9. Any expenditure on such advertisement will be added to the election expenditure of the candidate in case of an advertisement given by a candidate or if the candidate is given by the political party, then the expenditure on such advertisement will be divided equally among all the candidates fielded by such political party.

10. Application for proposed advertisement should reach the office of the Commission at least 5 days before the proposed broadcast / telecast.

(*a*) The application should mention the expenditure incurred on making of such an advertisement.

(*b*) The proposed expenditure for broadcast / telecast of proposed advertisement and the proposed insertion of the advertisement and expenditure for each insertion should also be mentioned.

(*c*) The application should mention that the advertisement is prepared on behalf of which candidate / political party

(*d*) If advertisement is issued by any person other than political party or a candidate, the person should state on oath that the advertisement is not for the benefit of any political party or for the benefit of any candidate and the advertisement is not sponsored by any political party or candidate.

(*e*) A statement shall be made that all the payment shall be made by way of cheque or demand draft.

ANNEXURE I

Application for Certification of Advertisement

(i) Name of the local body

(ii) Name and full address of the applicant

(iii) Whether the advertisement is by a political party / contesting candidate any other person / group of persons association / organization / Trust (give the name)

(iv) (a) In case of political party, the status of the party (whether recognized National / State / Unrecognized party)

(b) In case of a candidate, number and name from where contesting

(v) Address of Headquarters of political party / group or body of persons / association / organization / Trust

(vi) Channels / cable networks on which the advertisement is proposed to be telecast

(vii) (a) Is the advertisement for the benefit of prospects of election of any candidate(s)

(b) If so, give the name(s) of such candidate(s) with full address and name(s) of constituency(ies)

(viii) Date of submission of the advertisement

(ix) Language(s) used in the advertisement (advertisement is to be submitted with two copies in electronic form alongwith a duly attested transcript)

(x) Title of advertisement

~~(xi) Cost of production of the advertisement~~

(xii) Approximate cost of proposed telecast with the breakup of number of insertions and rate proposed for each such insertion

(xiii) Total expenditure involved (in Rupees)

I, Shri/Smt. ..... S/o / D/o W/o ..... (full address) ..... undertake that all payments related to the production and telecast of this advertisement will be made by way of cheque / demand draft.

Place :

Date : Signature of the Applicant

(Applicable for advertisement by a person / persons, other than a political party or a candidate)

I, Shri/Smt. ..... S/o / D/o W/o ..... (full address) ..... hereby state and affirm that the advertisement(s) submitted herewith is not for the benefit of any political party or any candidate and that this advertisement(s) has / have not been sponsored / commissioned or paid for by any political party or a candidate.

Place :

Date : Signature of the Applicant

ANNEXURE - 2

Certification of Advertisement for Broadcast / Telecast

(i) Name of the local body

(ii) Name and address of the applicant/political party/ candidate person/group of persons/association; organization Trust

(iii) Title of advertisement

(iv) Duration of advertisement

(v) Language(s) used in advertisement

(vi) Date of submission of advertisement

(vii) Date of certification for broadcast/telecast

Certified that the above advertisement is fit for broadcast / telecast as per the guidelines prescribed by the State Election Commission.

Place :

Date :

Authorised Officer

By order of the State Election Commissioner.

UPAMANYU CHATTERJEE,
Secretary,
State Election Commission.

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई

38e

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक - रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र.०१/का.०५
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२
दिनाक - २२ डिसेंबर, २०११.

आ दे श

ज्याअर्थी भारत सरकारच्या माहिती व प्रसारण मंत्रालयाने आकाशवाणीवरील जाहिरातींच्या प्रसारणाबाबत केलेल्या तरतुदींना अनुसरुन राज्य निवडणूक आयोगाने क्रमांक - रानिआ/मनपा/२००९/प्र.क्र.१/का.०५, दिनांक ६ जानेवारी, २००९ अन्वये सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सार्वत्रिक निवडणुकींबाबतीत जाहिरात प्रसारणाकरिता प्रमाणपत्र देण्याचे अधिकार राज्य निवडणूक आयोगास असतील असे आदेश जारी केले आहेत.

१. आणि ज्याअर्थी राजकीय पक्ष अथवा उमेदवारांनी सादर केलेल्या जाहिरातीची ध्वनीफित/चित्रफित/सीडी इत्यादी साहित्याची तपासणी करुन त्यांना त्याबाबतचे प्रमाणपत्र विहित मुदतीत देणे आवश्यक आहे.

२. आणि त्याअर्थी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सार्वत्रिक/पोट निवडणुकींच्याबाबतीत जाहिरात प्रसारणाकरीता प्रमाणपत्र देण्याचे राज्य निवडणूक आयोगाचे अधिकार महानगरपालिकेच्या बाबतीत संबंधित महानगरपालिका आयुक्त यांना तर नगर परिषद / नगरपंचायत तसेच जिल्हा परिषद व पंचायत समिती निवडणूकांच्या बाबतीत संबंधित जिल्हाधिकारी यांना प्रदान करण्यात येत आहेत. यास अनुसरुन महानगरपालिका आयुक्त / जिल्हाधिकारी, कार्यालयात टेलिव्हिजन किंवा रेडिओवर जाहिराती देण्यासाठी आलेले अर्ज व त्यासोबत आलेले साहित्य तपासण्यासाठी एक समिती स्थापन करतील. या समितीची रचना पुढीलप्रमाणे असेल :-

<u>महानगरपालिका निवडणुकांकरिताची समिती</u>

१.	महानगरपालिका आयुक्त	अध्यक्ष
२.	महानगरपालिका आयुक्तांनी नेमलेला महानगरपालिकेतील उपायुक्त दर्जाचाअधिकारी	सदस्य
३.	संबधित प्रभागाचे निवडणूक निर्णय अधिकारी	सदस्य

नगर परिषद/नगर पंचायत तसेच जिल्हा परिषद व पंचायत समिती निवडणूकांकरिताची समिती

१.	संबंधित जिल्हाधिकारी	अध्यक्ष
२.	जिल्हाधिकारी यांनी नेमलेला जिल्हाधिकारी कार्यालयातील अपर जिल्हाधिकारी दर्जाचा अधिकारी	सदस्य
३.	संबधित प्रभागाचे, मतदार विभाग/निर्वाचक गण यांचे निवडणूक निर्णय अधिकारी.	सदस्य

२. महानगरपालिकेच्याबाबतीत संबंधित महानगरपालिकेतील माहिती व जनसंपर्क अधिकारी यांच्याकडे याबाबतीतील सर्व कागदपत्रे राहतील. नगर परिषद/नगर पंचायत, जिल्हा परिषद/पंचायत समिती निवडणुकांच्याबाबतीत संबंधित जिल्हा माहिती अधिकारी यांच्याकडे याबाबतीतील सर्व कागदपत्रे राहतील.

३. या समितीने राज्य निवडणक आयोगाच्या क्रमांक रानिआ/मनपा/२००९/प्र.क्र.१/का.५, दिनांक ६ जानेवारी, २००९ मध्ये नमूद केलेल्या विवरणानुसार जाहिरात प्रसारीत करण्याचे प्रमाणपत्र संबंधितांना निर्गमित करावे. समितीने मान्यता दिलेल्या प्रतिलेख्यांची एक प्रत राज्य निवडणूक आयोगाला पाठविण्यात यावी.

राज्य निवडणूक आयूक्त यांच्या आदेशानुसार,

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति :-

१. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
२. सर्व विभागीय आयुक्त
३. सर्व जिल्हाधिकारी
४. सर्व नगर परिषद / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
५. राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/मनपा/२००९/प्र.क्र. १/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- १६ जानेवारी, २०१२.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, काही उमेदवार, राजकीय पक्ष निवडणुकांमध्ये वर्तमानपत्रामधील बातम्यांच्या स्वरुपात आपली जाहिरात करतात. या जाहिरातीचे दृश्य स्वरुप जरी बातमीसारखे असले तराही प्रत्यक्षात प्रसारमाध्यमांना किंमत देऊन अशा बातम्या छापून आणल्या जातात. (अशा बातम्यांना पेड न्यूज असे संबोधण्यात येते) छापील प्रसारमाध्यमांद्वारे (Print Media) देण्यात येणा-या अश्या जाहिरातींबाबत कोणती कार्यवाही करावी याबाबत कार्यपध्दती ठरविणे आवश्यक आहे.

२. आणि ज्याअर्थी, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरिता उमेदवारांनी करावयाच्या खर्चावर राज्य निवडणूक आयोगाने निर्बंध घातले असून निवडणूक लढविणा-या उमेदवाराने राज्य निवडणूक आयोगाने विहित केलेल्या मर्यादेपेक्षा जास्त खर्च केल्यास अशा उमेदवारास अनर्ह ठरविण्याचे अधिकार राज्य निवडणूक आयोगास आहेत.

३. आणि ज्याअर्थी, पेड न्यूज या सदराखाली मोडणा-या जाहिराती / बातम्या यावर होणारा खर्च कुठेही दर्शविला जात नाही आणि त्यामुळे हा खर्च निवडणूक खर्चामध्ये समाविष्ट होत नाही. ही बाब ध्यानी घेता पेड न्यूजसंदर्भात येणाऱ्या तक्रारींवर कार्यवाही करण्यासाठी महानगरपालिकानिहाय अथवा जिल्हानिहाय समितीचे गठन करणे आवश्यक आहे.

४. आणि त्याअर्थी, महानगरपालिका आयुक्त / जिल्हाधिकारी यांच्या कार्यालयात संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांच्या अनुषंगाने छापील प्रसार माध्यमांवर देण्यात आलेल्या पेड न्यूजच्या संदर्भात आलेल्या तक्रारींवर चौकशी करून निर्णय घेण्यासाठी एक समिती स्थापन करण्यात येईल. त्या समितीची रचना पुढीलप्रमाणे असेल -

महानगरपालिका निवडणुकांकरिताची समिती

१.	महानगरपालिका आयुक्त	अध्यक्ष
२.	संबंधित पोलीस आयुक्त / पोलीस अधिक्षक यांचा प्रतिनिधी	सदस्य
३.	महानगरपालिका आयुक्तांनी नेमलेला महानगरपालिकेतील उपायुक्त दर्जाचाअधिकारी	सदस्य
४.	जिल्हा माहिती अधिकारी	सदस्य
५.	प्रेस कौन्सिल ऑफ इंडियाचा नामनिर्देशित प्रतिनिधी	सदस्य
६.	संबधित प्रभागाचे निवडणूक निर्णय अधिकारी	सदस्य
७.	महानगरपालिकेचा जनसंपर्क अधिकारी	सदस्य-सचिव

नगर परिषद/नगर पंचायत तसेच जिल्हा परिषद व पंचायत समिती निवडणुकांकरिताची समिती

१.	संबंधित जिल्हाधिकारी	अध्यक्ष
२.	संबंधित पोलीस आयुक्त / पोलीस अधिक्षक यांचा प्रतिनिधी	सदस्य
३.	जिल्हाधिकारी यांनी नेमलेला जिल्हाधिकारी कार्यालयातील अपर/उप जिल्हाधिकारी दर्जाचा अधिकारी	सदस्य
४.	प्रेस कौन्सिल ऑफ इंडियाचा नामनिर्देशित प्रतिनिधी	सदस्य
५.	संबंधित प्रभागाचे, मतदार विभाग/निर्वाचक गण यांचे निवडणूक निर्णय अधिकारी	सदस्य
६.	संबंधित तहसिलदार अथवा नगर परिषदेचे मुख्याधिकारी	सदस्य
७.	जिल्हा माहिती अधिकारी	सदस्य-सचिव

५. महानगरपालिकेच्याबाबतीत संबंधित महानगरपालिकेतील माहिती व जनसंपर्क अधिकारी यांच्याकडे याबाबतीतील सर्व कागदपत्रे राहतील. नगर परिषद/नगर पंचायत, जिल्हा परिषद/पंचायत समिती निवडणुकांच्याबाबतीत संबंधित जिल्हा माहिती अधिकारी यांच्याकडे याबाबतीतील सर्व कागदपत्रे राहतील.

६. पेड न्यूज म्हणजे काय ?

काही उमेदवार, राजकीय पक्ष निवडणुकांमध्ये वर्तमानपत्रामधील बातम्यांच्या स्वरुपात आपली जाहिरात करतात. या जाहिरातीचे दृश्य स्वरुप जरी बातमीसारखे असले तराही प्रत्यक्षात प्रसार माध्यमांना किंमत देऊन अशा बातम्या छापून आणल्या जातात. उदा.-

(अ) संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थांची निवडणूक असलेल्या क्षेत्रात प्रसिध्द होणा-या / वितरित होणा-या वृत्तपत्रांमध्ये येणाऱ्या बातम्या विशिष्ट पक्षाशी अथवा उमेदवाराशी संबंधित असून त्याची वारंवारता फार जास्त असते.

(ब) एखादया प्रसार माध्यमामार्फत विशिष्ट पक्षाची अथवा उमेदवाराची प्रचार सभा, भाषणे अथवा इतर कार्यक्रम ज्याला अवास्तव प्रसिध्दी देण्यात येते.

७. पेड न्यूजच्या संदर्भात समिती पुढीलप्रमाणे कार्यवाही करेल :-

(१) राज्य निवडणूक आयोगाने स्थानिक स्वराज्य संस्थेची निवडणूक जाहीर केल्यावर सदर समिती एक वार्ताहर परिषद घेऊन तसेच वृत्तपत्रामध्ये जाहीर सूचना देऊन निवडणुकांमध्ये होणा-या पेड न्यूज म्हणजे काय याची माहिती सर्व संबंधितांना देईल. तसेच अशाप्रकारे पेड न्यूजबाबत आलेल्या तक्रारींवर कार्यवाही करण्याकरिता जाहिरात समितीचे गठन केलेले आहे हे सर्वांच्या निदर्शनास आणेल.

(२) सदर समिती संबंधित जिल्हयात प्रसिध्द होणा-या / वितरित होणा-या वृत्तपत्रांमध्ये पेड न्यूज यामध्ये मोडणाऱ्या बातम्या निवडणुकीच्या कालावधीत प्रसिध्द होत आहेत यासंदर्भात तक्रार आल्यास अश्या तक्रारींच्या अनुषंगाने त्या पेड न्यूज या सदराखाली मोडतात किंवा कसे याची निवडणुकीचा निकाल लागेपर्यंत छाननी करेल.

(३) एखादी राजकीय जाहिरात / उमेदवाराची बातमी पेड न्यूजच्या स्वरुपात असल्याचे समितीचे मत झाल्यास या बातमीवर, जाहिरातीवर झालेला खर्च उमेदवारांच्या खर्चात का समाविष्ट करण्यात येऊ नये अशी नोटीस संबंधित पक्ष / उमेदवार यांना देईल.

(४) या समितीकडे संबंधित पक्ष, उमेदवार तसेच प्रसार माध्यम यांनी आपली बाजू लेखी स्वरुपात मांडल्यानंतर समिती यासंदर्भात अंतिम निर्णय घेईल.

(५) एखादी बातमी पेड न्यूज आहे असे समितीचे मत झाल्यास या पेड न्यूजवर झालेला खर्च संबंधित उमेदवाराच्या निवडणूक खर्चामध्ये समाविष्ट करण्याबाबत संबंधित निवडणूक निर्णय अधिका-यांना कळवेल.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति :-

१. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
२. सर्व विभागीय आयुक्त
३. सर्व जिल्हाधिकारी
४. सर्व नगर परिषद / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
५. राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने

G:\aab-ele.comm.of india.doc

३५५

३।१५

स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या प्रचारादरम्यान वापरावयाच्या वाहन संख्येबाबत..

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक : रानिआ/जिपपस-२०१६/प्र.क्र. ३१/का-७,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : १९ नोव्हेंबर, २०१६.

आदेश

राज्य निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्र. रानिआ/मनपा-२००६/प्र.क्र.१९/का.५, दि. ११ ऑगस्ट, २००६ अन्वये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीच्यावेळी प्रचारफेरी किंवा प्रचारासाठी मिरवणुकांच्यावेळी वापरण्यात येणाऱ्या वाहनांची संख्या महानगरपालिका, नगरपरिषदा, नगरपंचायती, जिल्हापरिषदा व पंचायत समिती निवडणुकांसाठी ३, तर ग्रामपंचायत निवडणुकीसाठी १ करण्यात आली आहे.

२. राज्य निवडणूक आयोगाकडून आयोजित करण्यात आलेल्या पोलीस व इतर विभागांच्या माहे ऑक्टोबर, २०१६ मधील कार्यशाळेतील चर्चेच्या अनुषंगाने उपरोक्त आदेशात सुस्पष्टता आणण्याच्या दृष्टीने पुढीलप्रमाणे सुधारणा करणे आवश्यक झाले आहे. तरी उपरोक्त आदेश अधिक्रमीत करण्यात येत असून पुढीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत :-

i) निवडणूक आचारसंहिता कालावधीत प्रचार फेरी किंवा प्रचार मिरवणुकीत वापरण्यात येणाऱ्या वाहनांची संख्या महानगरपालिका, नगरपरिषदा, नगरपंचायती, जिल्हापरिषद व पंचायत समिती निवडणुकीत जास्तीत जास्त १० राहील. (यामध्ये जास्तीत जास्त ३ वाहने चारचाकी, वा तीनचाकी असतील व इतर वाहने दुचाकी असू शकतील.) तर ग्रामपंचायत निवडणुकीत सदर मर्यादा ही जास्तीत जास्त ३ राहील. (१ वाहन तीन वा चार चाकी व इतर वाहने दुचाकी असू शकतील)

ii) उपरोक्त मर्यादेमध्ये एखाद्या मंत्री वा अन्य प्रचारकाला पुरविण्यात आलेल्या सुरक्षितेसाठीच्या वाहनांचा समावेश होणार नाही. परंतु त्या वाहनांद्वारे प्रचार (फलक / झेंडे वा ध्वनीक्षेपकाद्वारे प्रचार करणे) करता येणार नाही.

iii) प्रचारासाठी वापरण्यात येणाऱ्या वाहनांची पूर्वपरवानगी संबंधित जिल्हाधिकारी / निर्वाचक अधिकारी पोलीस यांचेकडून घेणे आवश्यक राहील. सदर मर्यादेपेक्षा जास्त वाहने वापरणे व परवानगी नसणाऱ्या वाहनांद्वारे प्रचार करणे या दोन्ही गोष्टी निवडणुकांमधील गैरप्रकार मानण्यात येईल. तसेच त्याचा खर्चही प्रचार फेरीच्या खर्चात समाविष्ट करण्यात येईल. त्यासाठी संबंधित उमेदवार वा संबंधित पक्ष (पक्षाची प्रचार फेरी वा मिरवणूक असल्यास) यांच्यावर भारतीय दंड संहिताअंतर्गत कायदेशीर कारवाई करण्यात येईल.

iv) संबंधित यंत्रणेने दिलेली परवानगी ही वाहनाच्या दर्शनीभागी लावणे आवश्यक राहील.

v) प्रचारासाठी वापरण्यात येणारी वाहने ही एकाच उमेदवाराच्या प्रचारासाठी असल्यास त्यासाठीचा खर्च हा उमेदवाराच्या खर्चात समाविष्ट होईल. जर सदरचा प्रचार हा पक्षातर्फे वा आघाडीतर्फे करण्यात येत असेल तर सदरची प्रचार फेरी / मिरवणूक ही ज्या प्रभागांतून / निवडणूक विभाग / निर्वाचक गणांच्या हद्दीतून जाईल त्या सर्व प्रभागांमधील त्या पक्षाच्या किंवा आघाडीच्या उमेदवारांमध्ये तो खर्च समप्रमाणात विभागून दाखविण्यात येईल.

(प्रेम.एम. चन्ने)
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी
निवड नस्ती
D:\वाहनांची संख्या.docx

३५७

स्थानिक स्वराज्य संस्थांमधील प्रचार...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र. ४/का-५.
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ९ एप्रिल, २०१०.

आ दे श

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीत प्रचार करण्यासाठी राजकीय नेते, कार्यकर्ते व इतर व्यक्ती त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या हद्दीबाहेरुन येऊन प्रचार करतात. अशा व्यक्ती जर जाहीर प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर जर त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या हद्दीत राहिले तर कायदा व सुव्यवस्थेचा प्रश्न उद्भव शकतो. निवडणुका शक्य तेवढया मुक्त व निर्भय वातावरणात पार पाडण्यासाठी राज्य निवडणूक आयोगाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे :-

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीत प्रचार करण्यासाठी जे राजकीय नेते, कार्यकर्ते व इतर व्यक्ती त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या हद्दीबाहेरुन येतात त्यांनी त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या निवडणुकीतील जाहीर प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या हद्दीमध्ये वास्तव्य करु नये.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(रा. नी. पांडे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,
पोलिस महासंचालक
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व पोलिस आयुक्त / पोलिस अधिक्षक
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व नगर परिषदा / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
सर्व तहसिलदार
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने

३५२

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीच्या प्रचारामध्ये प्राण्यांचा वापर करण्यास प्रतिबंध करणेबाबत.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक - रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र. २६/का.५
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २३/१२/२०११

परिपत्रक

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए अन्वये राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका घेण्याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे. राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, या निवडणुकांमध्ये निवडणूक लढविणारे उमेदवार तसेच राजकीय पक्ष निवडणूक प्रचारासाठी किंवा काही बाबींचा निषेध करण्यासाठी प्राण्यांचा वापर करतात. यामध्ये बैल, हत्ती, गाढव, इ. प्राण्यांना चपलांचा हार घालणे, त्यांच्या तोंडाला काळे फासणे इ. प्रकारे त्यांचे हाल करण्यात येतात. हे प्रकार अमानवी असून प्राण्यांचा छळ प्रतिबंध अधिनियम, १९६०(Prevention of Cruelty to Animals Act, 1960) च्या उद्देशाशी विसंगत आहेत. या अधिनियमाच्या कलम ११ व ३१ च्या तरतुदीन्वये अशी कृती दखलपात्र गुन्हे आहेत. त्यामुळे राज्य निवडणूक आयोग असे आदेश देत आहे की, यापुढे स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीच्या प्रचारामध्ये किंवा यासाठी काढण्यात येणाऱ्या मिरवणुकांमध्ये प्राण्यांचा वापर करण्यास राजकीय पक्ष, निवडणूक लढविणारे उमेदवार तसेच इतर सर्व संबंधितांना प्रतिबंध करण्यात यावा. तसेच या सूचनांचे पालन न करणाऱ्यांविरुध्द फौजदारी कारवाई करण्यात यावी.

नीला सत्यनारायण
(नीला सत्यनारायण)
२३/१२/११
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व मंत्रालयीन विभाग
सर्व विभागीय आयुक्त.
सर्व महानगरपालिका आयुक्त.
सर्व जिल्हाधिकारी.
सर्व नगर परिषदा / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी.
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने.

D:\SD.doc/D.O.7

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक - रानिआ/मनपा-२००७/प्र.क्र. ६/का.५
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक - ४ फेब्रुवारी, २०१२.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाने समक्रमांकाच्या दिनांक- ९ मे, २००७ अन्वये निवडणुकीच्या दिवशी मतदान केंद्र व आजूबाजूच्या परिसरात उमेदवारांचा प्रवेश व निवडणूक काळात उमेदवारांनी उघडावयाची प्रचार कार्यालये याबाबत आदेश दिले आहेत. तसेच याबाबत दिनांक- २९/१२/२०११ च्या आचारसंहिता आदेशातही याचा उल्लेख आहे. यासंदर्भात सदर आदेश रद्द करून पुढीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत

उमेदवारांना मतदान केंद्रात प्रवेश करण्याची जी मुभा देण्यात आली आहे त्याचा गैरवापर केला जातो. यामध्ये मतदान केंद्रापासून १०० मीटरच्या परिसरात उमेदवारांने स्वतःची ओळख करून देणे किंवा मतदान केंद्रात वाजवीपेक्षा जास्त वेळ थांबणे याचा समावेश होतो. मतदारांना ओळख करून देण्याचा प्रकार निश्चितच प्रचारामध्ये मोडतो. तसेच वाजवीपेक्षा जास्त वेळ मतदान केंद्रात थांबणे हा प्रकारदेखील मतदार व निवडणूक यंत्रणा यांच्यावर दबाव आणण्याचा प्रयत्न असतो. असे प्रकार टाळण्यासाठी प्रत्येक उमेदवाराला अश्या सूचना देण्यात याव्यात की मतदान केंद्रापासून १०० मीटरच्या परिसरात त्याने कोणत्याही व्यक्तीला स्वतःची ओळख करून देऊ नये किंवा अन्य कोणत्याही प्रकारचा प्रचार करू नये. तसेच मतदान केंद्रात प्रवेश केल्यानंतर मतदान प्रक्रियेचे निरीक्षण दोन ते तीन मतदारांचे मतदान होईपर्यंत करावे. त्यानंतर उमेदवाराने मतदान केंद्राच्या बाहेर पडणे अपेक्षित असेल. या सूचनांचा भंग करणाऱ्या उमेदवारांस पोलिसांकरवी त्या क्षेत्राच्या बाहेर काढावे.

२. राज्य निवडणूक आयोगाने उमेदवाराने निवडणुकीमध्ये करावयाच्या खर्चाची मर्यादा निश्चित केली आहे. उमेदवारांनी उघडलेल्या सर्व प्रचार कार्यालयांचा खर्च त्यांच्या निवडणूक खर्चात समाविष्ट होईल. त्यास अनुसरून किती प्रचार कार्यालयं उघडावी यासंदर्भातील मर्यादा काढून टाकण्यात येत आहे. मात्र प्रचार कार्यालयांची परवानगी देताना सर्व उमेदवारांना समान तत्वानुसार परवानगी देण्यात यावी. तसेच महानगरपालिका आयुक्त अथवा जिल्हाधिकारी आणि पोलीस यंत्रणा यांनी सुरक्षितता आणि जागोजागी प्रचार कार्यालये उघडल्यास नागरिकांची गैरसोय होणार नाही याची खबरदारी घेऊनच प्रचार कार्यालयांना परवानगी दयावी.

राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

(डॉ. अ. द. कोल्हे)
उप सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व पोलीस आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व जिल्हा पोलीस अधिक्षक,
सर्व तहसिलदार
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक
मादाम कामा रोड,मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ८ नोव्हेंबर, २०११.

आ दे श

क्रमांक-रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र.१७/का-०५.- ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए अन्वये राज्यातील पंचायती व नगरपालिका यांच्या सर्व निवडणुकांचे अधिक्षण, संचालन व नियंत्रण याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे.

आणि ज्याअर्थी, शासनाने महानगरपालिका, नगर परिषदा / नगर पंचायती, जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समित्या सार्वत्रिक निवडणुकांकरिता निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराने खर्चाचा हिशोब राज्य निवडणूक आयोगाने निर्धारित केलेल्या वेळेमध्ये आणि आवश्यक केलेल्या रितीने देण्यास कसूर केली तर अशा उमेदवारास अनर्ह ठरविण्याबाबत अधिनियमात तरतूद केली आहे.

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराने निवडणुकीचा खर्च कशाप्रकारे सादर करावा यासंदर्भात क्रमांक-एसईसी-१०९५/१०१/डेस्क-३, दिनांक- ७ फेब्रुवारी, १९९५ अन्वये आदेश दिले आहेत. तसेच उमेदवाराने विविध निवडणुकांमध्ये करावयाच्या खर्चाची कमाल मर्यादादेखील वेळोवेळी निश्चित करण्यात येते.

आणि ज्याअर्थी, उपरोक्त विहित करण्यात आलेल्या खर्चाच्या मर्यादेमधून महत्वाचे राजकीय पुढारी (Star Compaigners) यांच्या प्रचार दौऱ्याचा प्रवास खर्चास सूट देण्याची बाब राज्य निवडणूक आयोगाच्या विचाराधीन होती.

त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए तसेच मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ (१८८८ मुंबई ३) च्या कलम १८ ए (४), मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (१९४९ चा मुंबई ५९) च्या कलम १४ (४), नागपूर शहर

महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ (१९५० चा मध्य प्रांत व वऱ्हाड २) च्या कलम ९बी महाराष्ट्र नगरपालिका, नगरपंचायत आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ च्या ३७(४), महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समित्या अधिनियम, १९६२ (सन १९६२ चा ५) च्या कलम ९ए (४) अन्वये तसेच राज्य निवडणूक आयोगास समर्थ करणाऱ्या इतर अधिकारांचा वापर करुन पुढीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत :-

(१) निवडणूक कार्यक्रमाची अधिसूचना प्रसिध्द केल्यापासून ७ दिवसांच्या आत निवडणूक आयोगाकडे नोंदणी केलेल्या राजकीय पक्षांनी त्यांच्या महत्वाचे राजकीय पुढारी (Compaigners) यांची यादी संबंधित महानगरपालिका निवडणुकांच्या बाबतीत महानगरपालिका आयुक्त तसेच नगर परिषद/नगर पंचायती आणि जिल्हा परिषदा/पंचायत समिती निवडणुकांच्या बाबतीत संबंधित जिल्हयाचे जिल्हाधिकारी यांच्याकडे सादर करावी.

(२) मान्यताप्राप्त नोंदणीकृत राष्ट्रीय, राज्यस्तरीय तसेच इतर राज्यातील राज्यस्तरीय राजकीय पक्ष यांना २० महत्वाचे राजकीय पुढारी यांची यादी सादर करता येईल. तसेच अमान्यताप्राप्त नोंदणीकृत राजकीय पक्ष यांना १० महत्वाचे राजकीय पुढारी यांची यादी सादर करता येईल.

(३) उपरोक्त राजकीय पक्षांच्या महत्वाच्या पुढाऱ्यांचा (Star Compaigner) निवडणुकीच्या प्रचाराकरिता जाण्याचा तसेच परतीच्या प्रवासाच्या खर्चास संबंधित उमेदवाराच्या निवडणूक खर्चामधून वगळण्यात येईल.

(४) मात्र कोणत्याही उमेदवारास स्वतःच्या प्रभागामध्ये स्वतःचे नाव महत्वाचे राजकीय पुढारी म्हणून घोषित करता येणार नाही. प्रत्येक उमेदवाराने त्याच्या स्वतःच्या निवडणूक प्रभागामध्ये प्रचाराकरीता केलेल्या सर्व प्रवासखर्चाचा समावेश त्याच्या निवडणूक खर्चात होईल.

राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति:-

१. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
२. सर्व विभागीय आयुक्त
३. सर्व जिल्हाधिकारी
४. सर्व राज्य निवडणूक आयोगाकडील नोंदणीकृत मान्यताप्राप्त व अमान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष
५. राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक- रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र.३/का.५
नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक - १४/२/२०१२

निवडणूक तात्काळ

आदेश

राज्य निवडणूक आयोगाने वितरित केलेल्या आचारसंहितेबाबतच्या पुस्तिकेमध्ये असलेल्या प्रश्नावलीतील प्रश्न क्र.५३ वर जाहीर प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर इलेक्ट्रॉनिक मिडीयाद्वारे प्रचारावर बंदी राहील, आणि एस.एम.एस. चा देखील समावेश राहील असे नमूद आहे.

तथापि, सदरहू सूचनेमध्ये जाहीर प्रचार बंदीनंतर उमेदवाराने घरोघरी जाऊन प्रचार करणे या संदर्भात कोणतीही स्पष्टता नाही.

जाहीर प्रचाराचा कालावधी संपल्यानंतर उमेदवार हे मतदान केंद्राचे १०० मीटर बाहेर मतदारांना भेटून तसेच घरोघरी जाऊन प्रचार करु शकतील. परंतु माईकचा वापर करता येणार नाही आणि उमेदवारांना समुहानेही फिरता येणार नाही.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांचे आदेशानुसार,

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त.
सर्व जिल्हाधिकारी.

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांची आचारसंहिता लागू असल्याच्या कालावधीत जिल्हा नियोजन समितीची बैठक घेणेबाबत.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक – रानिआ/प्रापनि/२०१२/प्र.क्र. ६ /का.८
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालयासमोर, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक- २१ / ०८/२०१२

आदेश

राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका घेण्याची सांविधानिक जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर आहे. आयोगाने निवडणुकांचा कार्यक्रम घोषित केल्याच्या दिनांकापासून (रात्री १२ वाजल्यापासून) संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रात आचारसंहिता लागू होते. तसेच सदरची आचारसंहिता ही मतमोजणीच्या दिनांकापर्यंत लागू रहाते. आचारसंहितेच्या कालावधीत जिल्हा नियोजन समित्यांची बैठक आयोजित करता येईल किंवा कसे या मुद्दयावर शासनाकडून तसेच जिल्हाधिकारी यांचेकडून वारंवार आयोगाकडे विचारणा केली जाते. या मुद्दयावर राज्य निवडणूक आयोग पुढीलप्रमाणे आदेश देत आहे :-

१) स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीची आचारसंहिता लागू असलेल्या क्षेत्रात बैठक आयोजित करण्यात येऊ नये.

२) आचारसंहिता लागू असलेल्या जिल्हा परिषद, पंचायत समिती, नगरपंचायत, नगर परिषद तसेच ग्रामपंचायतीच्या क्षेत्राकरीता नविन योजना जाहीर करता येणार नाही. मात्र या क्षेत्रापैकी एखाद्या ठिकाणी दुष्काळ अथवा पाणी टंचाई असेल तर ती दूर करण्यासंदर्भात आवश्यक कार्यवाही करण्यास प्रत्यवाय असणार नाही.

३) जिल्ह्यामध्ये ज्यावेळी मोठ्या प्रमाणावर स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका घेण्यात येत असतील त्यावेळी समितीचे अध्यक्ष / पालक मंत्र्यांनी वार्ताहार परिषद आयोजित करु नये. तसेच संबंधितांनी राजकीय स्वरुपाचे भाषण करु नये.

४) राज्य निवडणूक आयोगाने स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या निवडणुकांसाठी आचारसंहितेबाबत दि.२९/१२/२०११ रोजी निर्गमित केलेल्या एकत्रित आदेशातील तरतुदींचे पालन करणे सर्व संबंधितांवर बंधनकारक राहील.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(वि. मा. पानसरे)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति,

१) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई-३२.
२) सर्व मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव / सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग
३) सर्व विभागीय आयुक्त.
४) सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई व मुंबई उपनगर जिल्हा वगळून)
५) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषदा.

१४८

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांपूर्वी लोकप्रतिनिधींना स्वेच्छा निधीतून (Discretionary Grant) खर्च करण्यावर निर्बंध...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक : सनिआ-२०१६/लोकनि/प्र.क्र.१२/सं.क.
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक
मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : ५ ऑक्टोबर, २०१६.

आ दे श

लोकसभा व विधानसभेच्या निवडणुका संविधानातील तरतुदीनुसार निर्भय, मुक्त व पारदर्शक होण्याच्या दृष्टीने निवडणुकीच्यावेळी पक्षांची व उमेदवारांनी वर्तणूक कशी असावी याबाबत सर्व राजकीय पक्षांनी १९६६ मध्ये एक आदर्श आचारसंहिता तयार केली. ही आचारसंहिता जरी लोकसभा व विधानसभेने पारित केलेला अधिनियम नसला तरीही सर्व राजकीय पक्ष, शासन व मा. न्यायालयाने त्यास पाठिंबा दिला असून, प्रत्येक निवडणुकीमध्ये या आदर्श आचारसंहिते (वेळोवेळी सुधारणांसह) प्रमाणे कार्यवाही केली जाते.

२. देशाच्या, राज्यांच्या व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या स्तरावर अर्थसंकल्पीय तरतुदीमधून खर्च केला जातो. याशिवाय, निवडून आलेल्या प्रतिनिधींना स्थानिक स्तरावर सामाजिक कामांवर खर्च करण्यासाठी काही स्वेच्छा निधी (Discretionary Grant) उपलब्ध करून दिला जातो.

३. निवडणुकांपूर्वी काही लोकप्रतिनिधी स्वेच्छा निधी मतदारांवर प्रभाव टाकण्याच्या उद्देशाने, खर्च करतात ही बाब लक्षात घेता मा.सर्वोच्च न्यायालयाने सिविल अपिल क्र.१६३२/१९६७ घासी राम विरुध्द दाल सिंग व इतर या प्रकरणामध्ये खालील प्रमाणे अभिप्राय नोंदविले :

"..... १४. we are constrained to say that the attitude of Government is far from laudable. Election is something which must be conducted fairly. To arrange to spend money on the eve of elections in different constituencies although for general public good, is when all is said and done an evil practice, even if it may not be corrupt practice. The dividing line between an evil practice and a corrupt practice is a very thin one. It should be understood that energy to do public good should be used not on the eve of elections but much earlier and that even slight evidence might change this evil practices into corrupt practice. Payments from discretionary grants on the eve of elections should be avoided."

४. आदर्श आचारसंहिता निवडणूक आयोगाने निवडणूक कार्यक्रम जाहिर केलेल्या दिनांकापासून किंवा निवडणुकीची अधिसूचना काढलेल्या दिनाकापासून लागू करण्यात यावी, याबाबतचा प्रश्न मा. उच्च न्यायालय, पंजाब व हरियाणा यांनी श्री. हरबंससिंग जल्लाल यांच्या प्रकरणी दिनांक २७/५/१९९७ रोजी खालीलप्रमाणे अभिप्राय देऊन निकाली काढलेला आहे :-

"On the basis of the observations made by the Supreme Court regarding payments from the discretionary grants at the disposal of the Ministers on the eve of election. Election Commission suggested law to be passed on the issue. Government of India, after considering that suggestion, took a decision that instead of making provisions in the rules regulating the disbursements from the discretionary grants, a convention should be adopted that for a period of three months immediately prior to the polling no expenditure should ordinarily be incurred from the Ministers discretionary grants. So also, the Government of India in their communication dated October 28, 1969, took the view that instead of making any specific provision in the rules regulating disbursement from discretionary grants, a convention should be evolved that for a period of three months immediately prior to the

polling, no expenditure should ordinarily be incurred from a Minister's discretionary grant. These decisions taken by the Government show that Government was inclined to have conventions on these matters and not to have statutory provisions. In such a situation, the action on the part of the Election Commission in directing Governments to follow the model code of conduct adopted by the various national parties appears to be quite legal and not only be free form corrupt practices but also free from evil practices.

५. मा. उच्च न्यायालयाच्या वरील आदेशाप्रमाणे राज्य निवडणूक आयोग ज्या दिवशी निवडणुका घोषित करेल त्या दिवसापासून संबंधित क्षेत्रात आदर्श आचारसंहिता लागू करण्यात येते. या आचारसंहितेच्या कालावधीमध्ये मतदारांवर प्रभाव टाकून निवडणुकांवर विपरीत परिणाम होणार नाही याकरिता राज्य निवडणूक आयोगाने अनेक निर्बंध घातलेले आहेत. मात्र, निवडणूक कार्यक्रम जाहिर होण्यापूर्वीच्या कालावधीसाठी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीमध्ये मा.उच्च न्यायालयाच्या वरील आदेशाप्रमाणे स्वेच्छा निधी (Discretionary Grant) यावर कोणतेही निर्बंध घालण्यात आलेले नाहीत.

६. भारत सरकारच्या दिनांक २८/८/१९६९ च्या मार्गदर्शक सूचना व त्यावर मा. उच्च न्यायालयाचे वरील आदेश (परिच्छेद-४) लक्षात घेता सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये लोकप्रतिनिधीद्वारे स्वेच्छा निधीमधील करण्यात येणाऱ्या खर्चावर निर्बंध घालणे आवश्यक आहे. या सर्व बाबींचा विचार करून स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका निर्भय, मुक्त व पारदर्शक होण्याच्या दृष्टीने राज्य निवडणूक आयोग खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे :-

७ आदेश

७.१ कोणत्याही स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या सार्वत्रिक किंवा पोटनिवडणुकीमध्ये संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेची मुदत संपण्याच्या तीन महिने आधीपासून किंवा निवडणूक कार्यक्रम जाहीर केल्यापासून, यापैकी जे अगोदर घडेल त्या दिनांकापासून कोणत्याही लोकप्रतिनिधींना त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रातील कामांवर स्वेच्छा निधीतून खर्च करता येणार नाही.

७.२ वरील निर्बंध कोणत्या दिनांकापासून लागू होतील याबाबतचे आदेश, संबंधित जिल्हाधिकारी (जिल्हा परिषद/पंचायत समिती, ग्रामपंचायती, नगर परिषदा/नगर पंचायतीकरिता) व महानगरपालिका आयुक्त (महानगरपालिकांकरिता) यांनी निर्गमित करावेत.

७.३ वरील दिनांकानंतर (परि.७.२) कोणत्याही लोकप्रतिनिधीने स्वेच्छा निधीतून कोणत्याही प्रकारचे आश्वासन देऊ नये किंवा मंजुरीसाठी नव्याने प्रस्ताव संबंधित अधिकाऱ्याकडे सादर करु नये.

७.४ स्वेच्छा निधीतून काम मंजुर करणाऱ्या, कार्यारंभ आदेश देणाऱ्या किंवा प्रत्यक्ष काम करणाऱ्या अधिकारी यांनी खालील बाबींचे कटाक्षने पालन करावे.

i. वरील दिनांकानंतर (परि.७.२) कोणत्याही नवीन कामाच्या प्रस्तावास मंजुरी देऊ नये.

ii. वरील दिनांकापूर्वी (परि.७.२) प्रस्ताव मंजूर असेल, पण प्रत्यक्ष कामास सुरुवात झाली नसेल तर कार्यारंभ आदेश देऊ नये किंवा कामास सुरुवात करु नये.

iii. वरील दिनांकापुर्वी (परि.७.२) जर प्रत्यक्ष कामाची सुरुवात झाली असेल तर ते काम सुरु ठेवावे.

७.५ सर्व लोकप्रतिनिधी (मंत्री व राज्यमंत्री सह) यांना हे आदेश लागू राहतील.

८. वरील निर्बंध न पाळल्यास, ते काम मतदारांवर प्रभाव टाकण्याच्या उद्देशाने करण्यात आल्याचे गृहित धरण्यात येऊन त्या कामास त्वरित स्थगिती देण्यात यावी व संबंधित अधिकाऱ्याविरुध्द योग्य ती कारवाई करण्यात यावी.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार.

(शेखर चन्ने)
सचिव
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

टिप :- सर्व अधिकाऱ्यांनी याबाबत संबंधितांना आवश्यक त्या सूचना दाव्यात.

प्रत:-

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
२. मा. मंत्री व राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
३. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
४. सचिव, विधी मंडळ, विधानभवन, मुंबई.
५. प्रधान सचिव, वित्त व नियोजन, मंत्रालय, मुंबई ३२.
६. प्रधान सचिव, ग्रामविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. सचिव (२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
८. सर्व विभागीय आयुक्त (कोंकण, पुणे, नाशिक, औरंगाबाद, अमरावती व नागपूर)
९. आयुक्त (सर्व महानगरपालिका)
१०. जिल्हाधिकारी, (सर्व)
११. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हापरिषद (सर्व)
१२. मुख्याधिकारी नगर परिषदा/ नगरपंचायती (सर्व)
१३. मा. आयुक्त यांचे स्वीय सहायक, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई.
१४. मा. सचिव यांचे स्वीय सहायक, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई.
१५. आयोगातील सर्व कार्यासने
१६. निवड नस्ती

C:\Users\Avinash.Sanas\Desktop\Discretionary Grant ४.१०.२०१६.docx५

वाय-१७७५ -३अ-

३०५

सुरक्षारक्षक पुरविण्यात आलेल्या व्यक्तीस तसेच लोकप्रतिनिधीस निवडणूक प्रतिनिधी, मतदान प्रतिनिधी या मतमोजणी प्रतिनिधी न नेमणेबाबत.

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक- रानिआ/जिपपंस/२०१६/प्र.क्र.२३/का.७
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मादाम कामा मार्ग,मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : १९/१०/२०१६

आदेश

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या संबंधित अधिनियमाखाली तयार करण्यात आलेल्या नियमांमध्ये निवडणूक प्रतिनिधी, मतदान प्रतिनिधी तसेच मतमोजणी प्रतिनिधी यांची नेमणूक करण्यासंदर्भातील तरतूदी आहेत. तथापि, यासंदर्भात सुरक्षा पुरविलेले मंत्री, खासदार, विधानसभा सदस्य, विधान परिषद सदस्य किंवा इतर कोणत्याही व्यक्ती यांची निवडणूक प्रतिनिधी, मतदान प्रतिनिधी अथवा मतमोजणी प्रतिनिधी म्हणून नियुक्ती करता येईल किंवा कसे अशी राज्य निवडणूक आयोगाकडे विचारणा करण्यात येते.

२. यासंदर्भात विचारात घेणे आवश्यक असलेल्या बाबी म्हणजे शासनाने सुरक्षा पुरविलेल्या व्यक्तीची निवडणूक प्रतिनिधी, मतदान प्रतिनिधी तसेच मतमोजणी प्रतिनिधी म्हणून नेमणूक करण्यासाठी त्या व्यक्तीस सुरक्षा सोडण्याची परवानगी देता येणार नाही. कारण सुरक्षा सोडण्याची परवानगी दिल्यास, त्या व्यक्तीची वैयक्तिक सुरक्षा धोक्यात येऊ शकते. दुसरी महत्वाची बाब म्हणजे स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका समान पातळीवर लढविता येणे सर्वांना शक्य व्हावे तसेच निवडणुका निर्भय व मुक्त वातावरणात पार पाडल्या जाव्यात याहष्टीने खासदार, विधानसभा सदस्य, विधान परिषद सदस्य, इत्यादी लोकप्रतिनिधींना उमेदवाराचे निवडणूक प्रतिनिधी, मतदान प्रतिनिधी तसेच मतमोजणी प्रतिनिधी म्हणून नियुक्ती देणे योग्य ठरणार नाही.

३. वरील परिस्थितीत भारतीय संविधानाच्या २४३ के व २४३ झेडए तसेच स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या संबंधित अधिनियमातील तरतुदीनुसार राज्य निवडणूक आयोगास प्राप्त झालेल्या

अधिकाराचा वापर करुन असे आदेशित करण्यात येत आहे की, कोणताही राज्य विधानमंडळ सदस्य (विधानसभा / विधानपरिषद) संसद सदस्य (लोकसभा/राज्यसभा) / केंद्रीय वा राज्य शासनाचा मंत्री तसेच कोणत्याही स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा आजी सदस्य तसेच सुरक्षा व्यवस्था पुरविण्यात आलेली कोणतीही व्यक्ती यास निवडणूक प्रतिनिधी, मतदान प्रतिनिधी तसेच मतमोजणी प्रतिनिधी म्हणून नेमण्यात येऊ नये.

४. उपरोक्त आदेश निवडणूक लढविणाऱ्या सर्व उमेदवारांच्या निदर्शनास आणून देण्यात यावेत व उपरोक्त निदेशांचे काटेकोरपणे पालन होईल याची दक्षता घेण्यात यावी.

५. तसेच उमेदवाराच्या सहीप्रमाणेच निवडणूक प्रतिनिधीच्या सहीचा नमुना देखील मतदान केंद्रावर पाठवावा. जेणेकरुन मतदान केंद्राध्यक्षांना निवडणूक प्रतिनिधीच्या सहीचे कोणतेही कागदपत्र प्राप्त झाल्यास त्यावरील सही तपासता येईल.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांचे आदेशानुसार,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत :- १) सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२) सचिव, ग्रामविकास विभाग, बांधकाम भवन, फोर्ट, मुंबई-१
३) सर्व विभागीय आयुक्त
४) सर्व महानगर पालिका आयुक्त
५) सर्व जिल्हाधिकारी
६) राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी
७) निवड नस्ती

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांच्या आचारसंहिता कालावधीत उमेदवार/ राजकीय पक्ष यांना सभा/प्रचाराकरिता विविध परवानग्या देण्याकरिता "एक खिडकी योजना" राबविण्याबाबत

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक -रानिआ/जिपपंस/२०१६/प्र.क्र.३०/का.७
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालयासमोर, मादाम कामा रोड,
मुंबई- ४०० ०३२
दिनांक- २३/११/२०१६

आ दे श

भारतीय संविधानाच्या तरतुदी (परिच्छेद २४३के व २४३झेडए) अनुसार स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सार्वत्रिक निवडणुका त्यांच्या मुदत संपण्यापूर्वी घेण्याची तसेच त्या निर्भय, मुक्त व पारदर्शक वातावरणात पार पाडण्याची सर्व जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगाची आहे. ही संपूर्ण कार्यवाही संबंधित जिल्हाधिकारी व महानगरपालिका आयुक्त यांच्यामार्फत पार पाडण्यात येते.

२. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूक कालावधीत आचारसंहितेच्या प्रभावी अंमलबाजवणीकरीता महानगरपालिकेसाठी महानगरपालिका आयुक्त यांच्या अध्यक्षतेखाली व इतर स्थानिक स्वराज्य संस्थांसाठी जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली एक सनियंत्रण समिती स्थापन करण्याचे सर्वसाधारण निदेश राज्य निवडणूक आयोगाकडून दिले जातात.

३. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूक कालावधीत उमेदवार व राजकीय पक्षातर्फे प्रचार फेरी/ सभा/ मिरवणूका तसेच विविध परवानग्यांसाठी विविध विभागांकडून ना-हरकत प्रमाणपत्र प्राप्त झाल्यानंतरच निर्वाचक अधिकाऱ्यांकडून परवानगी दिली जाते. या सर्व प्रक्रियेत परवानगी देण्यास विलंब झाल्यास उमेदवारांसाठी सदर बाब अडचणीची होऊ शकते. यासाठी उपरोक्त सनियंत्रण समितीने भारत निवडणूक आयोगाचे पत्र क्र.४६४/INST/२०१४-EPS, दिनांक २० मार्च, २०१४ नुसार (प्रत संलग्न) दिलेल्या सूचनांनुसार सर्व निर्वाचक अधिकारी, (ग्रामपंचायतीसाठी तहसिलदार) तसेच महानगरपालिका आयुक्त यांच्या कार्यालयात 'एक खिडकी

योजना' प्रभावीपणे राबविली जाईल याची दक्षता घ्यावी व आवश्यक ती उपाययोजना करावी. तसेच याबाबत सर्व उमेदवार / राजकीय पक्ष यांना माहिती देण्याकरिता आवश्यक ती माहिती देण्यात यावी.

मा.राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(एस.एम. चन्ने)
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी,
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी
निवड नस्ती

3ue

GE-2014

ELECTION COMMISSION OF INDIA

NIRVACHAN SADAN, ASHOKA ROAD, NEW DELHI-110001

No. 464/INST/2014-EPS

Dated:- 20th March, 2014

To

The Chief Electoral Officers,
of all States/UTs.

Sub: General Election to the Lok Sabha, 2014 – Instructions regarding SINGLE WINDOW SYSTEM for Public Meetings/Rallies/Processions, use of Loudspeakers and use of vehicles for election campaigning as well as use of non-commercial/remote/ uncontrolled airports/helipads.

Sir/Madam,

I am directed to refer to the subject cited above and to state that the Commission has directed that a **"Single Window System"** may be set up in the offices of concerned District Magistrate/District Election Officer/Returning Officer (RO) of the Parliamentary Constituencies in all the States/UTs during the election period, to grant permissions to the political parties and candidates for

a) usage of non-commercial/remote/uncontrolled airports/helipads;
b) organizing public meetings/rallies/ processions, use of loudspeakers; and
c) use of vehicles for election campaigning.

2. In view of the above, DMs/DEOs/ROs of all Parliamentary Constituencies may be directed to follow the instructions/directions during the ensuing General Election to Lok Sabha, 2014, as given below :

1) All DMs/DEOs/ROs (PC) shall set up and operationalize **"Single Window/Permission Cell"** in their offices, which will be equipped with necessary infrastructure such as photocopier machine, scanner, computer, telephone, etc. and dedicated staff who will provide photocopies of applications received by Permission Cell Incharge, to various Nodal Officers of other departments present in the office of Returning Officer for prompt action at their end with regard to obtaining specific clearances from their respective department.

2) SSP/SP or equivalent level officer of different designations of the district shall designate one officer of the rank of DSP as **Permission Cell Incharge** for each R.O. Office who shall camp in the office premises of DM/RO. He/She will collect and process the applications and issue permission/decision to the applicant after obtaining necessary approval from the competent authority of State Police as well as other local authorities land owning agencies etc. as per laws.

3) (a) The political party/candidate seeking permission has to apply to the Permission Cell Incharge in the office of the Returning Officer concerned at least **48 hours** before the event along with details of Expenditure Plan in the prescribed format given in **Annexure-16** of *Compendium of Instructions on Election Expenditure Monitoring (January 2014)* (copy enclosed) in accordance with the instructions of the Commission.

(b) A political party/candidate may apply through an application for permission in respect of those events/rallies/processions etc. scheduled to be organized within **07 days** of making the application (excluding the day of application).

(c) Separate application has to be filed for more than one event on a particular day.

(d) In case an event/rally/procession etc. is to be held in the area covering jurisdiction of more than one District(s) for any Parliamentary Constituency, then separate applications have to be filed with the Permission Cell Incharge in the office of the concerned DM/RO.

4) The Permission Cell Incharge shall also keep a separate register (Log-Book) for keeping the record of applications received, their transmission to Nodal Officers of various departments and final grant of permission/decision indicating date and time of each stage.

5) The Traffic Police related permission shall be obtained by the Permission Cell Incharge and the applicant will not be asked to obtain the same from the Traffic Police separately.

6) **(a) Permission Cell Incharge after obtaining necessary clearance, if any, from other department such as fire, local authorities, land owning agencies etc. will issue the permission to the political parties/candidates <u>within 36 hours</u> of the receipt of application.**

(b) The State Nodal Officer of Police shall send Daily Report of cases of all RO offices where any **permission** is pending for more than **36 hours**, with reasons, in format <u>SWS-1</u> (Copy annexed).

7) The permission shall be given to the applicant(s) on "First Come First Served" basis from the Single Window only.

8) A copy of permission/decision along with a copy of Expenditure Plan (Annexure-16) shall be submitted by the Permission Cell Incharge to Returning Officer immediately, who in turn will forward it within one hour to the concerned Asstt. Expenditure Observer of Assembly Constituency for making necessary arrangements for videography of the event for the purpose of enforcement of Model Code of Conduct and Election Expenditure Monitoring etc. and to the Asst. Expenditure Observer of Parliamentary Constituency for keeping the record in Folder of Evidence of concerned political party/candidate.

9) For usage of non-commercial/remote/uncontrolled airports/helipads by a political party/candidate, the application will have to be made to the concerned **District Magistrate** at least **24 hours** before landing, mentioning the details of travel plan, place of landing in the district and names of passengers in the aircraft/helicopter. A separate register for keeping record of applications received and their disposal shall be maintained for the purpose. Permission Cell Incharge shall ensure that NOC of Police authorities, if required, is made available to the DM/DEO well within time.

10) The following officers of various departments shall be part of **"Single Window System"** set up at the office of DM/RO concerned, to coordinate, process and assist in obtaining issuance of No Objection Certificate (NOC)/Permission/Decision from their department as per rules of the department.:-

   (i) A Officer of the level of Executive Engineer or above of concerned Municipal Corporations, Cantonment Boards, etc. as the case may be, for use of land, building, premises, ground etc.

   (ii) Assistant Divisional Fire Officer or equivalent of the concerned district.

   (iii) An Officer of the level of Executive Engineer or above from Electricity Department/Board of the concerned district, for any requirement for temporary electricity connection at meeting site.

11) The above mentioned officers shall follow the following procedure for issuance of NOC/Permission/Decision at Single Window System:-

   a) These officers shall camp in the office premises of DM/RO concerned.

b) They will collect photocopy of application for permission submitted by a party/candidate at Single Window System from Permission Cell Incharge who is also camping in DM/RO office.

c) They will process the applications in their respective departments on urgent basis and issue permission/NOC/decision as per departmental rules on the same day of making application on "First Come First Served" basis and deliver to the Permission Cell Incharge for issuance of further permission/decision to the applicants.

d) DM/RO shall ensure necessary sitting arrangements for these officers.

12) An officer of the rank of Assistant Director or above from Transport Department, shall camp in the CEO's Office (Model Code of Conduct Branch) to facilitate obtaining permission/decision in respect of modified vehicles to be used for rally and election campaigning.

3. These instructions shall be displayed on the Notice Board in the office of all DMs/DEOs/ROs as well as other suitable places for public awareness.

4. The General Observers, Expenditure Observers, Asstt. Expenditure Observers, political parties/candidates and all concerned may be informed accordingly.

Yours faithfully,

(SUMIT MUKHERJEE)
SECRETARY

Annexure – 16

Details of Expenditure on Public Meetings/Rallies etc.

(To be given by the candidate/his election agent at the time for applying for permission to hold the Public Meeting/Rally etc.)

Name of District

No. and Name of Constituency :

Name of Candidate :

Political Party if any :

Date, time and duration of Public Meeting/Rally etc :

[Location] Venue of Public Meeting/Rally etc :

S.No.	Item of Expenditure	Proposed to be used by the Candidate/his Election Agent		Proposed to be used by the Political Party		Proposed to be used by any other Association		According to the Report of the Officer In-Charge	
		Number of Units	Cost	Number of Units	Cost	Number of Units	Cost	Number of Units	Cost
1.	Pandal and fixture								
2.	Barricading & Arches								
3.	Tables								
4.	Chairs								
5.	Other furniture								
6.	Loudspeaker & Microphone								
7.	Posters								
8.	Banners								
9.	Cut Outs								
10.	Digital Boards								
11.	Illumination items like Serial lights etc.								
12	Power connection charges paid/payable to EB etc.								
13.	Other items								
14.	.....								
	Total								

Name and Signature of Candidate/Election Agent/Name and Signature of authorised representative of Political Party/any other Association Officer in-charge

Date :

358

Report: SWS-1

General Election to Lok Sabha, 2014

Report of Pending cases (more than 36 hours) under Single Window System

S.No.	No. and Name of Parliamentary Constituency (PC)	Name and designation of Permission Cell Incharge	Mobile No.	No. of applications pending at Single Window/ Permission Cell for more than 36 hours of the receipt of application	Remarks/ Details of pending application with reasons

३८५

निवडणूक संनियंत्रण समितीने जप्त केलेल्या रोकड रकमा परत करण्यापूर्वी आयोगाची मान्यता घेण्याबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक - रानिआ/नप-२०१६/प्र.क्र.४२/का.६,
नवीन प्रशासकीय भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरू चौक, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : २४/११/२०१६

प्रति,
विभागीय आयुक्त (सर्व)
जिल्हाधिकारी (सर्व)

विषय :- नगर परिषदा/नगर पंचायती सार्वत्रिक निवडणुका २०१६
निवडणूक संनियंत्रण समितीअंतर्गत जप्त करण्यात आलेल्या रोकड रकमेबाबत करावयाच्या कार्यवाहीच्या अनुषंगाने...

महोदय,

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या (महानगरपालिका, नगरपरिषदा/नगरपंचायती, जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या) निवडणुकीच्या अनुषंगाने आचारसंहितेची प्रभावी अंमलबजावणी व खर्चावर नियंत्रण ठेवणे, आर्थिक बळाचा दुरुपयोग टाळणे, मतदारांवर प्रभाव टाकणाऱ्या वस्तूंच्या वाटपावर अंकुश ठेवणे यासाठी राज्य निवडणूक आयोगाने दिलेल्या निदेशानुसार नगरपरिषदा / नगरपंचायती, जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या याकरिता जिल्हाधिकारी आणि महानगरपालिकांच्या बाबतीत महानगरपालिका आयुक्त यांच्या अध्यक्षतेखाली एक संनियंत्रण समिती स्थापन करण्यात येते. या संनियंत्रण समितीने नेमलेले भरारी पथक (Flying Squad) व चेक पोस्ट पथक (Surveillance Team) इ. यांना मोठया प्रमाणावरील रोकड रकमेची वाहतूक होत असल्याचे निदर्शनास आल्यास त्याबाबत आवश्यक ती कागदपत्र इ.ची मागणी संबंधितांकडून करण्यात येते आणि रोकड रकमेच्या वाहतुकीबाबत कायदेशीर कागदपत्र आणि संयुक्तिक कारणे देण्यास संबंधित असमर्थ ठरल्यास अशी रोकड रक्कम ताब्यात घेण्यात येते.

२. रोकड रकमा ताब्यात घेतल्यानंतर त्या रकमांबाबत पुढील चौकशी संबंधित पोलिसांमार्फत तसेच आयकर विभागामार्फत करण्यात येते. या चौकशीमध्ये ताब्यात घेण्यात आलेल्या रोकड रकमेच्या वाहतुकीबाबत योग्य ती कागदपत्रे सादर केल्यावर चौकशीअंती अशी रक्कम संबंधितांना परत करण्याच्या निष्कर्षाप्रत जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त आले असल्यास त्यासंबंधाने कार्यवाही करण्याबाबत खालीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत.

आदेश

आचारसंहितेमध्ये ताब्यात घेण्यात आलेल्या रोख रकमा परत करण्याबाबत चौकशीअंती निष्पन्न झाले असल्यास अशा रकमा परत करण्यापूर्वी जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांनी :-

(i) राज्य निवडणूक आयोगाकडे सर्व संबंधित कागदपत्रांसह स्वयंस्पष्ट अहवाल सादर करावा.

(ii) राज्य निवडणूक आयोगाची मान्यता मिळाल्यानंतरच सदर रोख रक्कम संबंधितांना परत करता येईल.

मा.राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(एस. एम. चन्ने)
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रकरण - ५

इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र ईव्हीएम

३८e

इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र, काढता येणारी मेमरी, पॉवर पॅक (बॅटरी) इत्यादी साहित्याची जडवस्तू संग्रह नोंदवही ठेवणेबाबत

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००७/प्र.क्र. ७ /का-५,

नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,

मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.

दिनांक- ५ जुलै, २००७.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाच्या कार्यालयात झालेल्या लेखा परिक्षणामध्ये लेखा परिक्षकांनी जिल्हा पातळीवर इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र, काढता येणारी मेमरी, पॉवर पॅक (बॅटरी) इत्यादी साहित्याची जडवस्तू संग्रह नोंदवही ठेवणेबाबत सूचना दिल्या आहेत. त्यास अनुसरून राज्य निवडणूक आयोग असे आदेश देत आहे की, राज्य निवडणूक आयोगाने खरेदी केलेल्या व आपल्या ताब्यात असलेल्या उपरोक्त साहित्याची नोंद एका स्वतंत्र जडवस्तू संग्रह नोंदवहीमध्ये ठेवावी. दरवर्षी दिनांक- ३१ मार्च रोजी आपल्या ताब्यात असलेल्या उपरोक्त साहित्याचा हिशोब व सदर साहित्य सुस्थितीत ठेवले असल्याचे प्रमाणपत्र राज्य निवडणूक आयोगाच्या कार्यालयात कृपया पाठवावे.

राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

रचना नातू

(रचना नातू)

उप सचिव,

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति,

१) सर्व महानगरपालिका आयुक्त,

२) सर्व जिल्हाधिकारी

३) सर्व नगर परिषदा/नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी

४) राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

५) निवडणूक नस्ती (कार्या-५)

309

321

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा२००७/प्र.क्र. ६/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ८ ऑक्टोबर, २००७.

1579/का-6
9/10/2007

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाने मे. इलेक्ट्रॉनिक कार्पोरेशन ऑफ इंडिया लि., हैद्राबाद या केंद्र शासनाच्या व्यवसायाकडे विकसित करुन घेतलेल्या इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राचा वापर राज्यातील विविध स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये करण्यात येतो. नगर परिषदा व नगर पंचायतींसंबंधी या इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राच्या वापरासंबंधीचे आदेश दिनांक- १३ एप्रिल, २००४ रोजी निर्गमित करण्यात आलेले आहेत. महानगरपालिकांमध्ये या यंत्राच्या वापरासंबंधीचे आदेश दिनांक- ७ जानेवारी, २००५ रोजी निर्गमित करण्यात आलेले आहेत. जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्यांमध्ये या मतदान यंत्राद्वारे मतदान करण्याचे आदेश दिनांक- ३ मे, २००५ रोजी निर्गमित करण्यात आले आहेत व ग्रामपंचायत निवडणुकांमध्ये या मतदान यंत्राद्वारे मतदान करण्यासंबंधीचे आदेश दिनांक- २८ मार्च, २००७ रोजी निर्गमित करण्यात आले आहेत. या सर्व आदेशांमध्ये निवडणुकीचा निकाल लागल्यानंतर इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राची काढता येणारी मेमरी सील करुन त्या शासकीय कोषागारात ठेवण्याबाबत नमूद करण्यात आले आहे. शासकीय कोषागारात किंवा उपकोषागारात मेमरी ठेवण्यामागे उद्देश एवढाच आहे की, त्या मेमरी पूर्णतः सुरक्षित राहाव्यात. अन्य ठिकाणी त्या ठेवल्यास त्यांच्या सुरक्षिततेची पूर्ण हमी देता येणार नाही. निवडणुकीचा निकाल लागल्यापासून तीन महिन्यांचा कालावधी उलटून गेल्यानंतर जे प्रभाग किंवा मतदार गट/मतदार गण यांच्याबाबत निवडणूक याचिका दाखल झालेल्या नसतील अशा प्रभागांच्या किंवा मतदार गट/मतदार गणाच्या निवडणुकीसंबंधी मेमरी कोषागारातून काढून घेण्यात येतात. जेणेकरुन त्या मेमरी पुन्हा मतदान यंत्रामध्ये घालून मतदान यंत्र अन्य निवडणुकीसाठी वापरता येऊ शकते.

२. राज्य निवडणूक आयोगाने नगर परिषदा/नगर पंचायती, जिल्हा परिषदा/पंचायत समित्या व ग्रामपंचायत निवडणुकांमध्ये इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राच्या वापरासंबंधीच्या काढलेल्या सर्व आदेशांमध्ये असे नमूद करण्यात आले आहे की, या मेमरी जिल्हाधिकारी अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्यांच्या ताब्यात असतील. महानगरपालिकांच्या निवडणुकीमधील मेमरी महानगरपालिका आयुक्त व त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्यांच्या ताब्यात असतील. याचाच अर्थ असा की, जिल्हाधिकारी किंवा महानगरपालिका आयुक्त यांना स्वतः किंवा त्यांनी प्राधिकृत केलेले अधिकारी यांना मेमरी काढण्यासंबंधी पूर्ण अधिकार असतील. परंतु, कोषागार अधिकार किंवा उप कोषागार अधिकारी ज्या अधिकाऱ्यांच्या सहीने मेमरी कोषागारात ठेवण्यात आल्या आहेत त्याच अधिकाऱ्याच्या सहीने पत्र दिल्यास मेमरी काढू देतात. बऱ्याचदा अशा अधिकाऱ्याची बदली झालेली असते, त्यावेळी मेमरी काढून घेणे अडचणीचे ठरते. या कारणास्तव राज्य निवडणूक आयोग पुढीलप्रमाणे आदेश देत आहे :-

D:\CORPORATION\aab-order.doc

कोणत्याही स्थानिक स्वराज्य संस्थेची निवडणूक झाल्यानंतर त्या निवडणुकीत वापरण्यात आलेल्या इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राच्या मेमरी कोषागारात किंवा उपकोषागारात ठेवण्यात येतात. निवडणुकीच्या निकालानंतर तीन महिन्यांचा कालावधी पूर्ण झाल्यानंतर ज्या प्रभाग, मतदार गट/मतदार गणाच्या बाबतीत निवडणूक याचिका प्रलंबित नसतील अशांच्या संबंधित मेमरी काढून घेण्यासाठी पुढील अधिकारी सक्षम असतील :-

१) महानगरपालिकांच्या बाबतीत मेमरी काढण्याच्यावेळी कार्यरत असणारे महानगरपालिका आयुक्त अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेले उपायुक्त,
२) जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्यांच्या बाबतीत मेमरी काढण्याच्यावेळी कार्यरत असणारे जिल्हाधिकारी अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेले उप जिल्हाधिकारी किंवा तहसिलदार,
३) नगर परिषदा/नगर पंचायती यांच्या बाबतीत मेमरी काढण्याच्यावेळी कार्यरत असणारे मुख्याधिकारी
४) ग्रामपंचायतीबाबत मेमरी काढण्याच्यावेळी कार्यरत असणारे जिल्हाधिकारी अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेले उप जिल्हाधिकारी किंवा तहसिलदार

३. हेच आदेश ज्या निवडणूक याचिकांचे निकाल लागले आहे त्या याचिकांशी संबंधित प्रभाग किंवा मतदार गट/मतदार गण यांच्या मेमरी काढण्याबाबतदेखील लागू राहतील.

(नन्द लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,
१) सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
२) सर्व विभागीय आयुक्त,
३) सर्व जिल्हाधिकारी
४) संचालक, लेखा व कोषागारे, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
५) उप संचालक, लेखा व कोषागारे, कोकण, पुणे, नाशिक, अमरावती, औरंगाबाद, नागपूर
६) जिल्हा कोषागार अधिकारी
७) सर्व मुख्याधिकारी
८) उप संचालक, कोषागारे
९) सर्व तहसिलदार
१०)राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००५/प्र.क्र. १८/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- १३ जून, २००५.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाने अशा सूचना दिल्या आहेत की, मतदान संपल्यानंतर इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राचा पॉवर सप्लाय (बॅटरी) बंद करण्यात यावा तरीही काही वेळा मतदान केंद्राध्यक्ष पॉवर सप्लाय बंद न करता इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांकडे जमा करतात. अशा परिस्थितीत मतमोजणीच्यावेळी बॅटरी संपून गेल्याने निवडणुकीचा निकाल दिसू शकत नाही. हा निकाल पाहण्यासाठी बॅटरी कप्प्याचे सील तोडून नवी बॅटरी त्या मतदान यंत्रात घालण्यात यावी. असे करण्यापूर्वी संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी सोबत जोडल्याप्रमाणे घोषणापत्र (Declaration) लिहून त्यावर सर्व उपस्थित उमेदवार/मतमोजणी प्रतिनिधी यांच्या सहया घ्याव्यात.

(नन्द लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति-
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व मुख्याधिकारी, नगर परिषद/नगर पंचायती
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

C:\DOCUME~1\PATIL\MYDOCU~1\anbat.doc

३८४

परिशिष्ट

घोषणापत्र

_____ महानगरपालिका/नगर परिषद/नगर पंचायत/जिल्हा परिषद/पंचायत समिती सार्वत्रिक/पोट निवडणूक-

प्रभाग क्रमांक/मतदार गट क्रमांक/मतदार गण क्रमांक----------

मतदान केंद्र क्रमांक ----------

कंट्रोल युनिट क्रमांक----------

वर नमूद केलेल्या कंट्रोल युनिटमधील बॅटरी संपलेली असल्याने ती बॅटरी बदलण्यात येत आहे. संपलेल्या बॅटरीचा क्रमांक- ---------- होता व नवीन बॅटरी जी घालण्यात आली आहे तिचा क्रमांक ---------- असा आहे.

निवडणूक निर्णय अधिकारी

दिनांक-

ठिकाण-

वेळ-

उमेदवार/मतमोजणी प्रतिनिधी यांच्या सहया

३८५

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्र.रानिआ /मनपा-२०१०/प्र.क्र.१०/का.०५,
नवीन प्रशासन भवन, पहिला मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक :- १९.११.२०११.

निवडणूक तात्काळ
फॅक्स/ई-मेल

प्रति.

१. जिल्हाधिकारी,(सर्व),
(मुंबई व मुंबई उपनगर वगळून)

२. आयुक्त, महानगरपालिका (सर्व)

विषय :- मतदाराच्या बोटाला लावावयाच्या न मिटणा-या शाईच्या बाटलीऐवजी मार्करपेनच्या वापराबाबत.

महोदय,

राज्यातील सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सार्वत्रिक/पोट निवडणुकांमध्ये मतदाराच्या हाताच्या बोटाला लावण्यात येणा-या शाईऐवजी आता मार्करपेनचा वापर करावयाचा असून सदरहू मार्करपेन वापरताना कोणती दक्षता घेणे आवश्यक आहे याबाबत खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

१. मतदाराच्या हाताच्या बोटाला (पृ.क्र.२/प.वि.वरील छायाचित्रात दर्शविल्याप्रमाणे) मार्करपेनने निशाणी करण्यात यावी. मतदाराच्या बोटाला मार्करपेनने निशाणी केल्यानंतर, मतदाराने मतदान केल्यानंतर त्याच्या बोटास केलेली निशाणी तशीच आहे याची खात्री मतदान अधिकाऱ्याने, मतदार मतदान केंद्र सोडण्यापूर्वी करावी.

२. मार्करपेन दाबून वापरावा.

३. मार्करपेन वापरात नसेल तेव्हा त्यास घट्ट टोपण लावून ठेवावे.

४. मार्करपेन वापरात नसेल तेव्हा आडवा (Horizontal) ठेवण्यात यावा.

२/-

निवडणूक निर्णय अधिका-यांनी मतदान केंद्राध्यक्ष व मतदान अधिकारी यांना निवडणुकीचे प्रशिक्षण देताना मार्कर पेनचा वापर कसा करावा याबाबत पूर्वपृष्ठावर नमूद केल्यानुसार स्पष्ट सूचना द्याव्यात. (सूचना मार्कर पेनवरही दर्शविण्यात आल्या आहेत.)

आदेशानुसार,

आपला

(ध.मा.कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

१. उभी रेघ

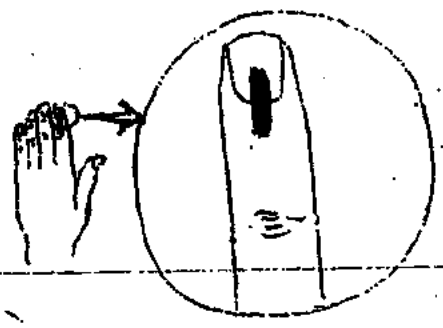

योग्य

२. टिंब

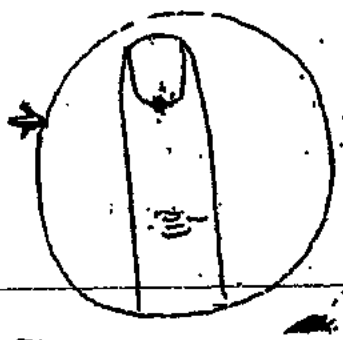

चुकीचे

३८८

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्र.रानिआ/मनपा २०१२/प्र.क्र. २४/का.०५,
नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- ०९/१०/२०१२.

आदेश

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांच्यावेळी मतदाराची ओळख पटल्यानंतर त्या मतदाराच्या डाव्या हाताच्या तर्जनीला न मिटणारी शाई वापरुन निशाणी करण्याबाबत तसेच पुर्नमतदानाच्यावेळी मधल्या बोटाला शाई लावण्याबाबत मतदान केंद्राध्यक्षांसाठीच्या निदेश पुस्तिकेमध्ये सूचना दिल्या आहेत. काही प्रसंगी त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रामध्ये लोकसभा / विधानसभेची, स्थानिक स्वराज्य संस्थेची अथवा अन्य निवडणूक नुकतीच पार पडलेली असते व मतदान केलेल्या मतदारांच्या डाव्या हाताच्या तर्जनीवर न मिटणाऱ्या शाईची निशाणी मिटलेली नसते. अशावेळी मतदाराच्या कोणत्या बोटाला शाई लावावी याबाबत राज्य निवडणूक आयोगाकडे विचारणा करण्यात येते.

वरील बाबीचा विचार करुन राज्य निवडणूक आयोग असे आदेश देत आहे की, ज्यावेळी स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रामध्ये लोकसभा / विधानसभेची, स्थानिक स्वराज्य संस्थेची अथवा अन्य निवडणूक नुकतीच पार पडलेली असेल व मतदान केलेल्या मतदारांच्या डाव्या हाताच्या तर्जनीवर न मिटणाऱ्या शाईची निशाणी मिटलेली नसेल त्यावेळी त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या सार्वत्रिक / पोटनिवडणुकीमध्ये मतदाराच्या डाव्या हाताच्या तर्जनीऐवजी मधल्या बोटाला शाई लावण्यात यावी. जर मधल्या बोटाला देखील शाईची निशाणी असेल तर जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांनी निवडणुकीमध्ये मतदाराच्या कोणत्या बोटाला शाई लावण्यात येईल याबाबत आदेश काढावेत आणि त्यानुसार स्पष्ट सूचना सर्व संबंधित मतदान केंद्राध्यक्षांना द्याव्यात.

राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

(वि. मा. पानसरे)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने.

D:\D 5\Mira-Bhaindar ele.doc/mahale

३ee

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक :- रानिआ/मनपा २०१०/प्र.क्र. ६ /का.५,
नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालयासमोर,
मादामा कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- ०३/०१/२०११

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी

विषय :- इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रांचा सुरक्षित साठा करणे व त्यांच्या संख्येचा हिशोब ठेवणे...

महोदय,

राज्य निवडणूक आयोगाच्या या विषयावरील समक्रमांकाच्या दिनांक ३०/११/२०१० च्या सूचनांनुसार राज्य निवडणूक आयोगाची मतदान यंत्रे ही निश्चित केलेल्या संख्येनुसार जिल्हाधिकारी तसेच महानगरपालिका कार्यालयांच्या ताब्यात सुरक्षितपणे ठेवावयाची आहेत. त्याकरिता आयोगाच्या सूचनांनुसार इतर जिल्हाधिकारी किंवा महानगरपालिका कार्यालयांकडून मतदान यंत्रे ताब्यात घेणे किंवा आपल्याकडील मतदान यंत्रे इतर जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका कार्यालयांना देणे अशी कार्यवाही त्वरित करणे आवश्यक होते. त्यानुसार बहुतांश जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका कार्यालयांनी अशी कार्यवाही केली असली तरीही आयोगाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, सुमारे एक महिन्याचा कालावधी गेल्यानंतरही काही जिल्हाधिकारी कार्यालयांनी / महानगरपालिका कार्यालयांनी मतदान यंत्रे ताब्यात घेण्याची कार्यवाही केलेली नाही. ही बाब फारच गंभीर व आक्षेपार्ह आहे.

तरी या पत्राद्वारे आपणाला पुन्हा कळविण्यात येते की, सदर मतदान यंत्रे (सीयु, बीयु आणि डीएमएम) आयोगाने निश्चित केलेल्या संख्येनुसार संबंधित जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका कार्यालयांनी आपल्या ताब्यात सुरक्षितपणे ठेवावयाची आहेत. त्याकरिता सदर पत्रांत नमूद केल्यानुसार आवश्यक संख्येत मतदान यंत्रे संबंधित कार्यालयांकडून त्वरित ताब्यात घेण्यात यावीत आणि सद्यस्थितीत ज्या ज्या कार्यालयांना यंत्रे दयावयाची आहेत त्या त्या कार्यालयांना ती त्वरित देण्यात यावीत.

त्याचप्रमाणे १) आपल्या कार्यालयात ठेवण्यात येणा-या मतदान यंत्रांचे अनुक्रमांक (सीयु, बीयु अनुक्रमांक व सीयु व बीयुच्या पेटीचे अनुक्रमांक) यांची नोंदवही तयार करुन ती संबंधित जिल्हाधिकारी कार्यालयाच्या जबाबदार अधिका-याच्या ताब्यात ठेवावयाची आहे. २) अशा मतदान यंत्रांमध्ये असलेल्या डीएमएम / मेमरी चिप्स या मतदान यंत्रापासून वेगळया काढून त्यावरील अनुक्रमांक वेगळया नोंदवहीत नोंदवून अशा डीएमएम संबंधित जबाबदार अधिका-याच्या ताब्यात ठेवावयाच्या आहेत. डीएमएमकरिता वेगळी नोंदवही ठेवणे आवश्यक आहे. ३) सुरक्षिततेच्या दृष्टीने किंवा जिल्हाधिकारी कार्यालयात पुरेशी जागा नसल्यामुळे अशी मतदान यंत्रे किंवा डीएमएम / मेमरी चिप्स अधिनस्त तालुका कार्यालयांत ठेवली असतील तर त्याकरिता वेगळी नोंदवही ठेवून त्याची साक्षांकित प्रत जिल्हाधिकारी कार्यालयात संबंधित अधिका-याच्या ताब्यात ठेवणे बंधनकारक राहील. ४) डीएमएमचा हिशोब अचूक राहण्याच्या दृष्टीने व निवडणुकांकरिता डीएमएम वेळेवर उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीने वापरलेल्या आणि उप कोषागारात किंवा सुरक्षित जमा कक्षात ठेवलेल्या मेमरी चिप्स / डीएमएम (ज्यामध्ये निवडणूक याचिका किंवा रिट याचिका प्रलंबित आहेत अशा मेमरी चिप्स / डीएमएम **वगळून**) तीन महिन्यांचा कालावधी पूर्ण झाल्यानंतर त्वरित काढून त्या जिल्हाधिकारी कार्यालय किंवा यथास्थिती महानगरपालिका कार्यालय येथे संबंधित जबाबदार अधिका-याच्या ताब्यात ठेवणे बंधनकारक राहील.

याबाबत जिल्हाधिकारी तसेच महानगरपालिका आयुक्त यांनी स्वतः जातीने लक्ष देऊन जबाबदार अधिका-याची या कामी नियुक्ती करुन कोणत्याही प्रकारची दिरंगाई किंवा हलगर्जीपणा होणार नाही याकरिता आवश्यक ती दक्षता घ्यावी. ही बाब अत्यंत महत्वाची व तातडीची असून कोणत्याही प्रकारचा निष्काळजीपणा अथवा बेजबाबदारपणा आढळून आल्यास संबंधितांविरुध्द अत्यंत कडक कारवाई केली जाईल, याबाबत सर्व संबंधितांना सूचना देण्यात याव्यात. केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल दिनांक ६ जानेवारी, २०११ पर्यंत आयोगाच्या कार्यालयात सादर करावा.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(मंगेश मोहिते)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग

D:\EVM\evm stock reporting doc.rtf

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

निवडणूक तात्काळ

क्रमांक- रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र.१८/का.५
नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक - १२/३/२०१२

प्रति,
आयुक्त, सर्व महानगरपालिका
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)

विषय :- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका
मतदान यंत्र सेट व सील करणेबाबत..

महोदय,

स्थानिक स्वराज्य संस्थांकरिता मतदान यंत्र सेट व सील करण्याबाबत राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकरिता असलेल्या सूचना पुस्तिकेमध्ये तसेच मतदान केंद्राध्यक्षांकरिता असलेल्या सूचना पुस्तिकेमध्ये सविस्तर सूचना दिल्या आहेत. मतदान यंत्र योग्यरितीने सेट व सील करण्यासाठी सदर सूचना पुन्हा येथे थोडक्यात खालीलप्रमाणे नमूद करण्यात येत आहेत:-

१) **मतपत्रिका छपाई-** निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची संख्या निश्चित झाल्यानंतर मतदान यंत्र लावण्याकरिता विहित आकारमानाची मतपत्रिका छपाई करण्यात यावी.

२) **पहिल्या बटणापासून उमेदवार सेट करावेत-** पहिल्या मतपत्रिकेचा तपशील पहिल्या बटणासमोर येणाऱ्या उमेदवाराच्या नावाच्यावर असलेल्या रिकाम्या जागेत छापण्यात याव .

३) **मतपत्रिका-** सर्वसाधारणपणे राज्य निवडणूक आयोगाच्या एका बॅलेट युनिटवर १५ उमेदवारांची मतपत्रिका लावता येते. बॅलेटींग युनिटवरील शेवटचे बटण End बटण असून बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दतीनुसार निवडणुकीत हे बटण शेवटच्या बॅलेटींग युनिटवर

अथवा एकच बॅलेटींग युनिट असल्यास पहिल्या बॅलेटींग युनिटवर सुरु राहील. मात्र जर बहुसदस्यिय प्रभाग पध्दतीमध्ये एकापेक्षा जास्त मतपत्रिका लावायच्या असतील त्यावेळी "अ" जागेच्या मतपत्रिकेनंतर एक बटण मास्क करण्यात यावे व त्यानंतर "ब"जागेची मतपत्रिका लावावी. अशाप्रकारे मतपत्रिका लावताना जर एका खालोखाल मतपत्रिका लावल्याने जितकी बॅलेट युनिट आवश्यक आहेत तितकीच बॅलेट युनिट जर स्वतंत्र बॅलेट युनिटवर मतपत्रिका घेतल्याने लागत असतील तर स्वतंत्र बॅलेट युनिटवर मतपत्रिका लावण्यास हरकत नाही.

४) **मतदान यंत्र सेट व सील करण्याची वेळ व ठिकाण-** मतदान यंत्र सेट व सील करण्याची वेळ व ठिकाण याबाबत संबंधित उमेदवार / त्याचा प्रतिनिधी यांना कळवून उपस्थित रहाण्याच्या सूचना द्याव्यात.

५) **मतदानाचे प्रात्यक्षिक** -मतदान यंत्र सेट व सील करण्याच्या ठिकाणी संबंधित उमेदवार व त्यांचा प्रतिनिधी यांना मतदान यंत्राची संपूर्ण कल्पना द्यावी तसेच मतदान यंत्रावर निकाल कशा प्रकारे दिसेल याबाबतही संपूर्ण माहिती / प्रात्यक्षिक देण्यात यावे. मतदान यंत्र सेट व सील करण्यात येत असलेल्या हॉलच्या बाहेर असे प्रात्यक्षिक दाखविण्यात यावे. मतदान यंत्र सेट करताना मॉकपोल करुन दाखविण्याची आवश्यकता नाही कारण सदर मॉकपोल मतदानाच्या दिवशी सकाळी ६.३० वा. मतदान केंद्रांवर घेण्यात येते.

६) **मतदान यंत्रावरील ॲड्रेस टॅगवर निवडणूक निर्णय अधिकारी व उमेदवार/प्रतिनिधींच्या स्वाक्षऱ्या** -मतदान यंत्र सेट व सील करताना बॅलेट युनिट व कंट्रोल युनिटला लावण्यात येणाऱ्या ॲड्रेस टॅगवर निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी त्यांची स्वाक्षरी किंवा स्वाक्षरीचा शिक्का मारावा. तसेच विभेदक चिन्ह (डिस्टींग्वीश मार्क) मारण्यात यावे. तसेच उपस्थित व इच्छुक असलेल्या उमेदवार / प्रतिनिधींच्या स्वाक्षऱ्याही ॲड्रेस टॅगवर घेण्यात याव्यात.

७) **राखीव मतदान यंत्रे-** राज्य निवडणूक आयोगाची नवीन मतदान यंत्रे वापरताना जर प्रभागनिहाय राखीव मतदान यंत्रे तयार करण्यात येत असतील तर त्या प्रभागात जितकी मतदान केंद्रे असतील त्या मतदान केंद्रांच्या संख्येच्या पुढील मतदान केंद्र क्रमांक मतदान

यंत्रांमध्ये सेट करण्यात यावे व सदर मतदान केंद्र क्रमांक असलेली यंत्रे राखीव असल्याची स्पष्ट कल्पना उमेदवार / त्यांच्या प्रतिनिधींना देण्यात यावी.

८) **मतदान यंत्राबाबत नोंदीचा गोषवारा** -मतदान यंत्रे व इतर साहित्य पेपरसील, पट्टी सील स्पेशल टॅग इ. संदर्भात निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांच्या माहिती पुस्तिकेत जोडपत्र-९ मध्ये मतदान यंत्रांच्या नोंदी ठेवण्याबाबतचे रजिस्टर तसेच जोडपत्र-१० मध्ये मतदान यंत्राबाबत नोंदीचा गोषवारा निश्चितपणे ठेवण्यात यावा.

९) **मॉक पोलबाबत सूचना-** मतदानाच्या दिवशी मतदान केंद्राध्यक्षांनी सकाळी ठीक ६.३० वा. मॉकपोल करण्याच्या सूचना प्रशिक्षणात निश्चितपणे द्याव्यात व त्याबाबत क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांमार्फत खात्री करुन घ्यावी.

१०) **उमेदवारांची बैठक-** मतदान यंत्र योग्यरित्या काम करीत आहे याचे प्रात्यक्षिक मॉकपोलद्वारे सर्व संबंधित उमेदवार/ त्यांचे प्रतिनिधी यांना दाखविण्यात येते. त्याकरिता मतदानाच्या दिवशी ठीक ६.३० वा. मॉकपोलकरीता उमेदवारांनी त्यांचे मतदान प्रतिनिधी संबंधित मतदान केंद्रांवर उपस्थित रहातील याची खबरदारी घेणे आवश्यक असून, यासंदर्भातल्या सूचना उमेदवारांच्या बैठकीमध्ये सर्व उमेदवारांना देण्यात याव्यात.

११) **मॉक पोल-** मॉक पोलकरीता मतदान केंद्राध्यक्षाने बॅलेट युनिट व कंट्रोल युनिट आपल्या टेबलवर ठेवावे. प्रथम टोटल बटण दाबून मतदान यंत्रामध्ये कोणतीही मते टाकलेली नाहीत हे दर्शवावे. त्यानंतर बॅलेट बटण दाबून उपस्थित उमेदवार / त्यांचे प्रतिनिधी यांना पसंतीनुसार मतदान करु द्यावे साधारणपणे सर्व उमेदवारांना किमान एक-एक मत टाकले जाईल हे पहावे. काही उमेदवारांकडून एकापेक्षा जास्त मते टाकण्याची मागणी होऊ शकते. त्यांनी २ ते ३ मते टाकण्यास हरकत नाही मात्र ७.३० वा. मतदान सुरु करणे आवश्यक आहे त्या अंदाजाने मॉकपोल दरम्यान मते टाकावीत. झालेल्या मतदानाची नोंद एका कागदावर नमूद करावी. अशाप्रकारे मतदान झाल्यानंतर टोटल बटण दाबून तपशीलाची नोंद करावी. त्यानंतर क्लोज बटण दाबावे. त्यानंतर रिझल्ट-१ बटण दाबून निकाल दाखवावा निकाल कागदावर घेतलेल्या मतदानाच्या नोंदीशी जुळत असल्याचे सर्वांच्या निदर्शनास आणून देण्यात यावे. त्यानंतर निश्चितपणे क्लिअर बटण दाबून

झालेले मतदान शून्य करावे व ते सर्वांच्या निदर्शनास आणावे.

१२) **कंट्रोल युनिटचे सिलिंग व त्यावर करावयाच्या स्वाक्षऱ्या-** त्यानंतर कंट्रोल युनिटच्या मागील ऑन/ऑफ स्वीच बंद करुन कंट्रोल युनिट पेपरसील, पट्टीसील व स्पेशल टॅग यांच्या सहाय्याने सील करावे व त्यावर मतदान केंद्राध्यक्ष यांनी त्यांची स्वाक्षरी करावी. तसेच विभेदक चिन्ह (डिस्टींग्वीश मार्क) मारण्यात यावे. तसेच उपस्थित व इच्छुक असलेल्या उमेदवार/प्रतिनिधींच्या स्वाक्षऱ्याही घेण्यात याव्यात.

१३) **मॉक पोलबाबत नोंद घेणे-** मॉक पोल पार पाडल्यानंतर त्याची स्पष्ट नोंद मतदान केंद्राध्यक्षांनी आपल्या डायरीमध्ये घ्यावी.

१४) **मतदान यंत्रावर दर्शविण्यात येणारा दिनांक व वेळ याबाबतची नोंद** -राज्य निवडणूक आयोगाच्या नवीन मतदान यंत्रावर दिनांक व वेळ दर्शविण्यात येते. जर यंत्रावर दर्शविण्यात येणारा दिनांक व वेळ चुकीची असेल तर मतदान केंद्राध्यक्षांनी आपल्या डायरीमध्ये मतदान यंत्रावर दर्शविण्यात येणारा दिनांक व वेळ नमूद करुन त्यापुढे योग्य दिनांक व वेळ नमूद करावी.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

निवडणूक तात्काळ

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या
निवडणुकांकरिता ईव्हीएममध्ये पांढऱ्या
रंगाच्या मेमरीचा वापर करण्याबाबत

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्र.रानिआ२०१३/जुमेमा/प्र.क्र.२/का.१२
नवीन प्रशासन भवन,मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक,मुंबई ४०००३२
दिनांक:-१८ /०६/२०१३

-:आदेश:-

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरिता राज्य निवडणूक आयोगाच्या जुन्या रिफर्बिश केलेल्या ३१८०० तसेच नव्याने खरेदी केलेल्या ४४२५० इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रांमध्ये पांढऱ्या रंगाच्या काढता येणाऱ्या मेमरी (DMM) वापरण्यात आल्या आहेत. सदर मेमरींवर एक बार कोड क्रमांक देण्यात आला आहे. या नवीन सुधारित इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रामध्ये जुन्या काळया/ निळया रंगाच्या मेमरी वापरल्यास सदर इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र काही मते नोंदविल्यानंतर बंद पडते व त्यामधील नोंदविलेल्या मतांचा निकाल पाहणे अशक्य होते. अलिकडे पार पडलेल्या ग्रामपंचायतींच्या निवडणुकांमध्ये काही ठिकाणी पुर्वीच्या इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रांमधील शिल्लक असलेल्या काळया/ निळया रंगाच्या मेमरींपैकी काही मेमरी वापरल्या गेल्या असून त्यामुळे मतदान सुरू असतांना काही ठिकाणी इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र बंद पडल्याचे निदर्शनास आले आहे.

d/note of pending payment of kores

२. उपरोक्त परिस्थितीचा विचार करता राज्य निवडणूक आयोग असा आदेश देत आहे की, **"भविष्यात होणाऱ्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सर्व सार्वत्रिक/पोट निवडणुकांमध्ये आयोगाच्या इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रांमध्ये पांढऱ्या रंगाच्या काढता येणाऱ्या मेमरीचाच (DMM) वापर करावा. कोणत्याही परिस्थितीत काळ्या/निळ्या रंगाच्या मेमरीचा वापर होणार नाही याची संबंधीत अधिकाऱ्यांनी खबरदारी घ्यावी."**

मा.राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

(अविनाश सणस)
सहायक आयुक्त तथा प्रभारी उप आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

प्रति,

१) जिल्हाधिकारी, (सर्व)
२) आयुक्त, महानगरपालिका (सर्व)
३) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषदा (सर्व)
४) मुख्याधिकारी, नगर परिषदा/ नगर पंचायती (सर्व)
५) मा.आयुक्त यांचे स्वीय सहायक
६) प्रधान सचिव यांचे स्वीय सहायक
७) आयोगातील सर्व कार्यासने
८) निवड नस्ती

d/note of pending payment of kores

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक- रानिआ २०१३/प्र.क्र.८/का.१२
नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक - २८/१०/२०१३

इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राद्वारे मतदान करण्याबाबतचा (सुधारणा) आदेश-२०१३

नगरपरिषद / नगरपंचायत, महानगरपालिका, जिल्हापरिषद व पंचायत समित्या तसेच ग्रामपंचायत निवडणुकांमध्ये इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राचा वापर करुन मतदान करण्यासंदर्भातील सविस्तर कार्यपध्दती ठरवून देण्याबाबतचे आदेश.

भारताचे संविधान

ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३के व २४३ झेडए मधील तरतुदीनुसार पंचायती व नगरपालिका यांच्या सर्व निवडणुकांचे पर्यवेक्षण, संचालन आणि नियंत्रण राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेले आहे ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने आदेश क्रमांक – एसईसी / जीईएन २००४ / प्र.क्र.२ / का.६, दि. १३ एप्रिल, २००४ व १६ ऑक्टोबर, २००४ अन्वये नगरपरिषद व नगरपंचायत निवडणुकांबाबत, क्र. रानिआ / मनपा-२००४/प्र.क्र.१३/का.५, दि.७ जानेवारी, २००५, अन्वये महानगरपालिका निवडणुकांच्याबाबत क्र. रानिआ २००५ /प्र.क्र.२४/का.७, दि.३ मे, २००५ अन्वये जिल्हापरिषद, पंचायत समिती निवडणुकांच्याबाबत तसेच क्र. रानिआ २००७/प्र.क्र.३/का.८, दि.२८ मार्च, २००७ अन्वये ग्रामपंचायत निवडणुकांच्याबाबत इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राद्वारे मतदान करण्याबाबतची सविस्तर कार्यपध्दती ठरवून देण्याबाबत आदेश निर्गमित केले आहेत.

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, मतमोजणीच्यावेळी काही मतदान यंत्रांच्या दर्शक भागांमध्ये (display section) बिघाड झाल्यामुळे त्यावर निकाल दिसत नाही.

आणि ज्याअर्थी, अशा ठिकाणी निकाल पहाण्यासाठी सविस्तर कार्यपध्दती ठरवून देणारे आदेश जारी करणे अत्यावश्यक झाले आहे.

आणि ज्याअर्थी, क्रमांक-रानिआ/मनपा/२००६/प्र.क्र.२०/का.५, दि.२० नोव्हेंबर, २००६ व क्रमांक- रानिआ/२००७/प्र.क्र.३/का.८, दि.२२ मे,२००७ अन्वये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राच्या दर्शक भागात बिघाड झाल्यामुळे निकाल दिसत नसल्यास अशा ठिकाणी निकाल पहाण्याकरीता सविस्तर कार्यपध्दती ठरवून देणारे आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत. मात्र आता राज्य निवडणूक आयोगाने मतदान यंत्रे अद्ययावत करुन घेतली असून त्यानुसार निकाल पहाण्याची कार्यपध्दती सुधारीत करणे आवश्यक आहे.

त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ झेडए अन्वये महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ च्या कलम १०ए अन्वये (४), मुंबई महानगरपालिका अधिनियम (सन १८८८ चा मुंबई अधिनियम क्र.३) चे कलम १८ अ (४), महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (१९४९ चा मुंबई अधिनियम क्र.५९) चे कलम १४(४), महाराष्ट्र जिल्हापरिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ मधील कलम ९अ(४), व मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम,१९५८ मधील कलम १०अ (४) अन्वये तसेच यासंदर्भात प्राप्त झालेल्या सर्व अधिकारांचा वापर करुन राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र या अनुषंगाने यापुर्वीचे उपरोक्त दि.२० नोव्हेंबर,२००६ व दि.२२ मे,२००७ आदेश रद्द करून खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे.

ज्या मतदान यंत्रांवर मतमोजणीच्यावेळी मतदान यंत्रांच्या दर्शक भागामध्ये (display section) निकाल दिसत नसेल, त्यावेळी प्रथम मतदान यंत्राची बॅटरी (power pack) संपली असल्यास सोबतचे घोषणापत्र -१ भरुन मतदान यंत्राची बॅटरी बदलावी व निकाल पहावा. असे केल्यानंतर देखील निकाल दिसत नसेल तर, खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी :-

१) ज्या कंट्रोल युनिटवरील निकाल दिसत नसेल त्या कंट्रोल युनिटचे कॅन्ड सेट सेक्शन उपस्थित उमेदवार / मतमोजणी प्रतिनिधींच्या सोबतच्या घोषणापत्र -२ वर सह्या घेतल्यानंतर उघडावे.

२) त्यानंतर ज्या कंट्रोल युनिटवरील निकाल दिसत नसेल, त्या मतदान यंत्रावरील खोचून लावलेली पांढऱ्या रंगाची काढता येणारी मेमरी ओढून काढावी. (यावेळी कंट्रोल युनिटचे मागील ऑन / ऑफ स्वीच बंद असणे आवश्यक आहे.)

३) राखीव मतदान यंत्रामधील एक कंट्रोल युनिट घ्यावे, ज्यावर कोणतीही मते नोंदविलेली नसतील अशा कंट्रोल युनिटमध्ये ही काढता येणारी मेमरी बसविण्यात यावी. (या ठिकाणी कोठेही बॅलेट युनिट कंट्रोल युनिटला जोडण्यात येऊ नये.)

४) या राखीव मतदान यंत्रामध्ये बॅटरी बसवावी.

५) मागून ऑन / ऑफ स्वीच ऑन करावा.

६) त्यानंतर memory change असा मेसेज येईल. त्यानंतर बॅटरीची क्षमता दाखविली जाईल.

७) वरील डिस्प्ले थांबल्यानंतर Result-II हे बटन दाबून धरावे. त्यानंतर काही वेळाने निकाल दिसायला सुरुवात होईल. (निकालाच्या सुरुवातीला काही मतदान यंत्रामध्ये Bank २ असा मेसेज येईल.)

वरील कार्यपध्दती अवलंबून निकाल पहाण्यात यावा. मात्र असे करण्यापूर्वी संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी उपरोक्त आदेशासोबत जोडलेल्या घोषणापत्र-२ (declaration-२) लिहून त्यावर सर्व उपस्थित उमेदवार / सर्व मतमोजणी प्रतिनिधी यांच्या सह्या घेणे आवश्यक आहे.

मा.राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

सुनील पोरवाल

(सुनील पोरवाल)
प्रधान सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र.

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व आयुक्त, महानगरपालिका
सर्व नगरपरिषदांचे मुख्याधिकारी
मा. आयुक्त यांचे स्वीय सहायक
मा. प्रधान सचिव यांचे स्वीय सहायक
आयोगातील सर्व कार्यासने
निवड नस्ती

परिशिष्ट

घोषणापत्र-१

----------नगरपरिषद / नगरपंचायत, महानगरपालिका, जिल्हापरिषद व पंचायत समिती तसेच ग्रामपंचायत निवडणूक

प्रभाग क्रमांक ----------

मतदान केंद्र क्रमांक ----------

कंट्रोल युनिट क्रमांक ----------

वर नमूद केलेल्या कंट्रोल युनिटमधील बॅटरी संपलेली असल्याने ती बॅटरी बदलण्यात येत आहे. संपलेल्या बॅटरीचा क्रमांक---------- होता व नवीन बॅटरी, जी कंट्रोल युनिटमध्ये बसविण्यात आली आहे तिचा क्रमांक---------- असा आहे.

निवडणूक निर्णय अधिकारी

दिनांक :

ठिकाण :

वेळ :

उपस्थित उमेदवार / मतमोजणी प्रतिनिधी यांचे नाव व सह्या

---------- ----------

---------- ----------

---------- ----------

---------- ----------

परिशिष्ट

घोषणापत्र-२

.....नगरपरिषद / नगरपंचायत, महानगरपालिका, जिल्हापरिषद व पंचायत समिती तसेच ग्रामपंचायत निवडणूक

प्रभाग क्रमांक .....

मतदान केंद्र क्रमांक .....

मूळ कंट्रोल युनिटचा (निकाल दिसत नसलेल्या) क्रमांक .....

वर नमूद केलेल्या कंट्रोल युनिटमधील निकाल दिसत नसल्यामुळे त्या कंट्रोल युनिटमधील काढता येणारी मेमरी खालील राखीव कंट्रोल युनिटमध्ये बसवून निकाल पहाण्यात येत आहे.

राखीव कंट्रोल युनिटचा क्रमांक .....

राखीव कंट्रोल युनिटमधील बॅटरीचा क्रमांक .....

निवडणूक निर्णय अधिकारी

दिनांक :

ठिकाण :

वेळ :

उपस्थित उमेदवार / मतमोजणी प्रतिनिधी यांचे नाव व सह्या

....

....

....

....

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये
मतदान यंत्रावर "None of the Above" (NOTA)
बटनाची सुविधा उपलब्ध करून देण्याबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ-२०१३/प्र.क्र. ११/का-१२,
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- १२ नोव्हेंबर, २०१३.

संदर्भ:- १) राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक-मनप-२०११/प्र.क्र.२१/का-५, दिनांक- ५ डिसेंबर, २०११.
२) राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक-मनप-२०११/प्र.क्र.२१/का-५, दिनांक- ३१ जानेवारी, २०१२.
३) रिट याचिका (C) क्रमांक-१६१/२००४ मध्ये मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दिनांक २७/९/२०१३ रोजी दिलेले आदेश.
४) भारत निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक-५७६/०३/२०१३/SDR, दिनांक ११/१०/२०१३.

आ दे श

ज्याअर्थी, मा. सर्वोच्च न्यायालयाने रिट याचिका क्रमांक-(C) क्रमांक-१६१/२००४, People's Union for Civil Liberties & other V/s. Union of India & other मध्ये दिनांक २७/९/२०१३ रोजी मतदान यंत्रात / मतपत्रिकेत 'None of the above' (NOTA) चा पर्याय उपलब्ध करून देण्याबाबत आदेश दिलेले आहेत. ज्यामुळे ज्या मतदारांना कोणत्याही उमेदवाराला मतदान करण्याची इच्छा नसेल तर तो त्याच्या मतदानाचा हक्क कोणत्याही उमेदवाराला मतदान न करता गोपनीयतेने बजावू शकेल.

आणि ज्याअर्थी, मा. सर्वोच्च न्यायालयाच्या वरील आदेशाच्या अनुषंगाने भारत निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक-५७६/०३/२०१३/SDR, दिनांक ११/१०/२०१३ अन्वये 'None of the above' (NOTA) चा पर्याय उपलब्ध करून दिलेला आहे.

आणि त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए तसेच मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ (१८८८ मुंबई ३) च्या कलम १८ए(४), महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (१९४९ मुंबई ५९) च्या कलम १४(४), महाराष्ट्र नगर पालिका, नगर पंचायती आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ च्या कलम १०ए (४), महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ (सन १९६१ चा महा.५) च्या कलम ९ए (४), महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ (सन १९५९ चा मुंबई ३) च्या कलम १०ए (४) अनुसार पुढीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत :-

(अ) राज्य निवडणूक आयोगाने यापूर्वी आदेश क्रमांक-मनप-२०११/प्र.क्र.२१/का-५, दिनांक- ५ डिसेंबर, २०११ तसेच आदेश क्रमांक-मनप-२०११/प्र.क्र.२१/का-५, दिनांक- ३१ जानेवारी, २०१२ अन्वये मतदान यंत्रावर 'End' बटन वापरण्याबाबत आदेश दिले होते. सदर आदेश याद्वारे रद्द करण्यात येत असून सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरिता 'End' बटन बंद राहील.

(ब) स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरिता मा. सर्वोच्च न्यायालयाने रिट याचिका क्रमांक-(C) क्रमांक-१६१/२००४ मध्ये दिनांक २७/९/२०१३ रोजी दिलेल्या आदेशानुसार मतदारांना 'None of the above' (NOTA) बटनाची सुविधा उपलब्ध करून देण्याकरिता पुढीलप्रमाणे कार्यपध्दती अवलंबिण्यात यावी :-

(१) महानगरपालिका, जिल्हा परिषद / पंचायत समिती, नगर परिषद /नगर पंचायत व ग्रामपंचायत निवडणुकांकरिता प्रत्येक मतपत्रिकेवर उमेदवारांच्या नावानंतर 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हा पर्याय छापण्यात यावा.

अ) **महानगरपालिका-** महानगरपालिकेच्या निवड़णुकीकरिता एका प्रभागातून दोन किंवा तीन उमेदवार निवडून दयावयाचे असतात. त्याकरिता दोन किंवा तीन वेगवेगळया मतपत्रिका मतदान यंत्रावर लावण्यात येतात. या दोन किंवा तीन मतपत्रिकांवर सर्व उमेदवारांच्या नावाच्या शेवटी 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हा पर्याय छापण्यात यावा.

ब) **जिल्हा परिषद व पंचायत समिती**- जिल्हा परिषद व पंचायत समिती निवडणुकीकरिता दोन स्वतंत्र मतपत्रिका मतदान यंत्रावर लावण्यात येतात. जिल्हा परिषदेच्या मतपत्रिकेवर सर्व उमेदवारांच्या नावाच्या शेवटी एक 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हा पर्याय छापण्यात यावा. तसेच पंचायत समितीच्या मतपत्रिकेवरदेखील सर्व उमेदवारांच्या नावाच्या शेवटी एक 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हा पर्याय छापण्यात यावा.

क) **नगर परिषद / नगर पंचायत** - नगर परिषद / नगर पंचायत निवडणुकीकरिता एका प्रभागातून तीन /चार किंवा पाच उमेदवार निवडून दयावयाचे असतात. त्याकरिता वेगवेगळया ३, ४ किंवा ५ मतपत्रिका वापरण्यात येतात. त्यानुसार प्रत्येक मतपत्रिकेवर उमेदवारांच्या नावाच्या शेवटी 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हा पर्याय छापण्यात यावा.

ड) **ग्रामपंचायत**- ग्रामपंचायत निवडणुकांकरिता ज्यावेळी प्रभागातून वेगवेगळया प्रवर्गाचे उमेदवार निवडून दयावयाचे असतात त्यावेळी देखील प्रत्येक मतपत्रिकेत उमेदवारांच्या नावांच्या शेवटी 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हा पर्याय छापण्यात यावा.

ज्यावेळी ग्रामपंचायत निवडणुकांमध्ये एकाच मतपत्रिकेवर असलेल्या उमेदवारांमधून एकापेक्षा जास्त उमेदवार निवडून दयावयाचे असतात त्यावेळी जितके उमेदवार निवडून दयावयाचे आहेत तितके वेळा 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हे पर्याय छापण्यात यावेत. उदा. ग्रामपंचायत निवडणुकांमध्ये जर एका प्रभागातून दोन सर्वसाधारण महिला निवडून दयावयाच्या आहेत व त्याकरिता एकूण आठ उमेदवार निवडणूक लढवीत असतील तर अश्यावेळी आठ उमेदवारांची नावे छापून झाल्यानंतर दोन 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हे पर्याय छापण्यात यावेत.

(२) स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांकरिता मतदान यंत्र तयार करताना (Candidate setting) उमेदवारांची संख्या अधिक त्या मतपत्रिकेवर असलेले 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' पर्याय मिळून कँडिडेट सेटिंग करावे. उदा. -

(i) एका मतपत्रिकेवर पाच उमेदवार व एक 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' पर्याय ठरवावयाचा असल्यास कँडिडेट सेटिंग करताना जेणेकरून सहा उमेदवारांमधून एक उमेदवार निवडायचा आहे अशा प्रकारे मतदान यंत्र सेट करणे आवश्यक आहे.

(ii) एका मतपत्रिकेवर सात उमेदवार असून त्यापैकी दोन उमेदवार निवडून दयावयाचे असल्यास 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' असे दोन पर्याय ठेवावयाचे असल्याने कँडिडेट सेटिंग करताना नऊ उमेदवारांमधून दोन उमेदवार निवडायचे आहेत अशा प्रकारे मतदान यंत्र सेट करणे आवश्यक आहे.

विविध स्थानिक स्वराज्य संस्थांकरिता कँडिडेट सेटिंग कश्याप्रकारे करण्यात येईल याचे उदाहरण मतपत्रिकेसह सोबतच्या परिशिष्ट-एक मध्ये दर्शविण्यात आले आहे.

(३) 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हा पर्याय मतपत्रिकेवर छापताना उमेदवारांची नावे ज्या भाषेत छापली असतील त्या भाषेत छापण्यात यावा. तसेच उमेदवारांच्या चौकटीचा आकार तसेच सदर शब्दांचा आकार (Font Size) उमेदवारांच्या नावाच्या आकाराएवढाच छापण्यात यावा.

(४) मतमोजणीच्यावेळी उमेदवारांना मिळालेल्या मतांप्रमाणेच 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' या पर्यायासमोर नोंद झालेल्या मतांची गणना करण्यात येईल. मतमोजणीचा निकाल तयार करताना प्रत्येक मतदान केंद्रनिहाय तक्त्यामध्ये उमेदवारांच्या नावाच्या नंतर त्या मतपत्रिकेवर उपलब्ध करून दिलेल्या 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' या पर्यायांसमोर नोंद झालेल्या मतांची संख्या नोंदविण्यात येईल. तसेच त्याचा अंतर्भाव एकूण मतदानाच्या संख्येमध्ये करण्यात येईल.

(५) यानुसार योग्य त्या दुरुस्त्या करून निवडणुकांबाबतचे सर्व नमुने वापरण्यात यावेत.

(६) पोस्टल बॅलट पेपर / टपाली मतपत्रिका छपाई करतानादेखील 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हे पर्याय मूळ मतपत्रिकेप्रमाणेच छपाई करण्यात यावेत. तसेच त्यावर नोंदविण्यात आलेली मते मतमोजणीचा निकाल तयार करताना संबंधित उमेदवार अथवा 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' या पर्यायासमोर नोंदविण्यात यावीत.

(७) निकाल जाहीर करताना 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' या पर्यायासमोर नोंदविलेल्या मतांची संख्या विचारात न घेता ज्या उमेदवारास / उमेदवारांना सर्वाधिक मते मिळाली असतील त्यांना विजयी उमेदवार म्हणून घोषित करण्यात यावे. म्हणजेच 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' या पर्यायासमोर नोंदविलेल्या मतांची संख्या सर्वाधिक मते मिळालेल्या उमेदवारांस मिळालेल्या मतांच्या संख्येपेक्षा जास्त असली तरी त्या उमेदवारास विजयी घोषित करण्यास प्रतिबंध राहणार नाही.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व नगर परिषद / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
सर्व तहसिलदार
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने

परिशिष्ट-एक

(अ) महानगरपालिका निवडणूक -

उदा. —

(१) एका प्रभागामधून दोन उमेदवार निवडून दयावयाचे आहेत.

(२) एक उमेदवार सर्वसाधारण महिला व दुसरा उमेदवार अनुसूचित जाती.

(३) सर्वसाधारण महिला पदाकरिता पाच उमेदवारांमधून एक उमेदवार निवडून दयावयाचा असून अनुसूचित जातीकरिता चार उमेदवारांमधून एक उमेदवार निवडून दयावयाचा आहे.

(४) मतदान यंत्रावर दोन वेगवेगळया मतपत्रिका असतील.

मतदान यंत्रावरील प्रत्येक मतपत्रिकेवर उमेदवारांच्या नावानंतर 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' पर्याय पुढीलप्रमाणे राहील :-

पहिल्या पदाची मतपत्रिका — सर्वसाधारण महिला

१.	पहिल्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
२.	दुसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
३.	तिसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
४.	चौथ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
५.	पाचव्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
६.	'वरीलपैकी एकही नाही (NOTA)		(NOTA) बटन

दुसऱ्या पदाची मतपत्रिका — अनुसूचित जाती

१.	पहिल्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
२.	दुसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
३.	तिसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
४.	चौथ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
५.	'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA)		(NOTA) बटन

कँडिडेट सेटिंग — पहिल्या पदाकरिता कँडिडेट सेटिंग करताना सहा उमेदवारांमधून एक तर दुसऱ्या पदाकरिता कँडिडेट सेटिंग करताना पाच उमेदवारांमधून एक याप्रमाणे करावे लागेल. त्यामुळे कँडिडेट सेटिंगकरिता प्रत्येक मतपत्रिकेवरील शेवटचा उमेदवार कोणत्या स्थानावर आहे हे दर्शविण्यासाठी 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA) या पर्यायासमोरील बटन दाबावे लागेल.

(ब) जिल्हा परिषद/ पंचायत समिती निवडणूक –

उदा. –

१. जिल्हा परिषद मतदार गटाकरिता एक तसेच पंचायत समितीकरिता एक याप्रमाणे एकूण दोन स्वतंत्र मतपत्रिकांवर जिल्हा परिषदेकरिता एक व पंचायत समितीकरिता एक असे दोन स्वतंत्र उमेदवार निवडून दयावयाचे आहेत.

२. जिल्हा परिषदेचा उमेदवार सर्वसाधारण व दुसरा पंचायत समितीचा उमेदवार अनुसूचित जमाती.

३. जिल्हा परिषदेकरिता सर्वसाधारण चार उमेदवारांमधून एक उमेदवार निवडून दयावयाचा असून पंचायत समितीकरिता अनुसूचित जमातीच्या तीन उमेदवारांमधून एक उमेदवार निवडून दयावयाचा आहे.

मतदान यंत्रावरील मतपत्रिकेवर उमेदवारांच्या नावानंतर 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' पर्याय **पुढीलप्रमाणे राहील :-**

जिल्हा परिषद मतपत्रिका – सर्वसाधारण

१. पहिल्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
२. दुसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
३. तिसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
४. चौथ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
५. 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA)		(NOTA) बटन

पंचायत समिती पदाची मतपत्रिका – अनुसूचित जमाती

१. पहिल्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
२. दुसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
३. तिसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
४. 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA)		(NOTA) बटन

कँडिडेट सेटिंग – पहिल्या पदाकरिता कँडिडेट सेटिंग करताना पाच उमेदवारांमधून एक तर दुसऱ्या पदाकरिता कँडिडेट सेटिंग करताना चार उमेदवारांमधून एक याप्रमाणे करावे लागेल. त्यामुळे कँडिडेट सेटिंगकरिता प्रत्येक मतपत्रिकेवरील शेवटचा उमेदवार कोणत्या स्थानावर आहे दर्शविण्यासाठी 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA) या पर्यायासमोरील बटन दाबावे लागेल.

(क) नगर परिषद / नगर पंचायत निवडणूक -

उदा. —

१. एका प्रभागामधून चार उमेदवार निवडून दयावयाचे आहेत.

२. पहिला उमेदवार सर्वसाधारण महिला- पाच उमेदवारांमधून एक उमेदवार
दुसरा उमेदवार अनुसूचित जाती (महिला) - चार उमेदवारांमधून एक उमेदवार
तिसरा उमेदवार नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग —तीन उमेदवारांमधून एक उमेदवार
चौथा उमेदवार सर्वसाधारण - चार उमेदवारांमधून एक उमेदवार

३. वरीलप्रमाणे चार वेगवेगळया मतपत्रिका मतदान यंत्रावर असतील.
मतदान यंत्रावरील प्रत्येक मतपत्रिकेवर उमेदवारांच्या नावानंतर 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' पर्याय **पुढीलप्रमाणे राहील** :-

पहिल्या पदाची मतपत्रिका — सर्वसाधारण महिला

१. पहिल्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
२. दुसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
३. तिसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
४. चौथ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
५. पाचव्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
६. 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA)		(NOTA) बटन

दुसऱ्या पदाची मतपत्रिका — अनुसूचित जाती (महिला)

१. पहिल्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
२. दुसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
३. तिसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
४. चौथ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
५. 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA)		(NOTA) बटन

तिस-या पदाची मतपत्रिका — नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग

१. पहिल्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
२. दुसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
३. तिसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
४. 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA)		(NOTA) बटन

चौथ्या पदाची मतपत्रिका — सर्वसाधारण

१. पहिल्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
२. दुसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
३. तिसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
४. चौथ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
५. 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA)		(NOTA) बटन

कँडिडेट सेटिंग — पहिल्या पदाकरिता कँडिडेट सेटिंग करताना सहा उमेदवारांमधून एक तर दुसऱ्या पदाकरिता कँडिडेट सेटिंग करताना पाच उमेदवारांमधून एक याप्रमाणे करावे लागेल. तिसऱ्या पदाकरिता कँडिडेट सेटिंग करताना चार उमेदवारांमधून एक तर चौथ्या पदाकरिता कँडिडेट सेटिंग करताना पाच उमेदवारांमधून एक याप्रमाणे करावे लागेल. त्यामुळे कँडिडेट सेटिंगकरिता प्रत्येक मतपत्रिकेवरील शेवटचा उमेदवार कोणत्या स्थानावर आहे हे दर्शविण्यासाठी 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA) या पर्यायासमोरील बटन दाबावे लागेल.

(ड) ग्रामपंचायत निवडणूक --

उदा. —

१. ग्रामपंचायतीकरिता एका प्रभागामधून तीन उमेदवार निवडून दयावयाचे असून त्यापैकी एक उमेदवार नागरिकांच्या मागासवर्ग प्रवर्गाकरिता तर दोन उमेदवार सर्वसाधारण महिला पदाकरिता निवडून दयावयाचे आहेत. नागरिकांच्या मागासवर्गाकरिता तीन उमेदवारांमधून एक उमेदवार निवडून दयावयाचा आहे. त्याकरिता नागरिकांच्या मागासवर्ग प्रवर्गाच्या मतपत्रिकेवर उमेदवारांच्या नावाच्या शेवटी एक 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हा पर्याय छापावा लागेल. त्यानंतर एकाच मतपत्रिकेवर सर्वसाधारण दोन पदांकरिता मिळून एकूण सात उमेदवार असून त्यामधून दोन उमेदवावर निवडून दयावयाचे आहेत. त्यामुळे या सात उमेदवारांची एकच मतपत्रिका होईल. मात्र त्यावर दोन मते दयावयाची असल्याने 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हा पर्याय दोन वेळा सर्व उमेदवारांच्या नावाच्या शेवटी छापावा लागेल.

मतदान यंत्रावरील मतपत्रिकेवर उमेदवारांच्या नावानंतर 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' पर्याय **पुढीलप्रमाणे राहील :-**

पहिली मतपत्रिका — नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग (एक पद)

१.	पहिल्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
२.	दुसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
३.	तिसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
४.	'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA)		(NOTA) बटन

दुसरी मतपत्रिका — सर्वसाधारण महिला (दोन पदे)

१.	पहिल्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
२.	दुसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
३.	तिसऱ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
४.	चौथ्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
५.	पाचव्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
६.	सहाव्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
७.	सातव्या उमेदवाराचे नाव	चिन्ह	उमेदवाराचे बटन
८.	'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA) - १		(NOTA) बटन
९.	'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA) - २		(NOTA) बटन

कँडिडेट सेटिंग — पहिल्या पदाकरिता कँडिडेट सेटिंग करताना चार उमेदवारांमधून एक तर दुसऱ्या पदाकरिता कँडिडेट सेटिंग करताना नऊ उमेदवारांमधून दोन याप्रमाणे करावे लागेल. त्यामुळे कँडिडेट सेटिंगकरिता मतपत्रिकेवरील शेवटचा उमेदवार कोणत्या स्थानावर आहे हे दर्शविण्यासाठी 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA) या पर्यायासमोरील बटन दाबावे लागेल. मात्र ज्यावेळी एका मतपत्रिकेवर दोन मते दयावयाची असतात त्यावेळी 'None of the above' / 'वरीलपैकी एकही नाही' हा पर्याय दोनवेळा दयावयाचा आहे. अशावेळी मतपत्रिकेवरील शेवटचा उमेदवार कोणत्या स्थानावर आहे हे दर्शविण्यासाठी मतपत्रिकेवरील शेवटचे 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA)-२ या पर्यायासमोरील बटन दाबावे.

(24)

स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये मतदान यंत्रावरील "वरीलपैकी एकही नाही" (NOTA) बटणाच्या वापराबाबत पूरक आदेश...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक- रानिआ-2013/प्र.क्र.11/का.12
नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई 400 032
दिनांक - 26.11.2013

संदर्भ :- राज्य निवडणूक आयोगाचे समक्रमांकाचे दि.12 नोव्हेंबर, 2013 चे आदेश.

आदेश

ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदाराला मतपत्रिकेवरील कोणत्याही उमेदवाराला मतदान करण्याची इच्छा नसली तरी त्याला आपला मतदानाचा हक्क गोपनीयरित्या बजावता यावा याकरिता मतदान यंत्रावर 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA) हा पर्याय संदर्भाधिन आदेशान्वये उपलब्ध करुन दिला आहे.

आणि ज्याअर्थी, मतदार त्यांना मतपत्रिकेवरील उमेदवारांना मतदान करण्याची इच्छा नसल्यास ते 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA) या पर्यायासमोरील बटन दाबून आपला मतदानाचा हक्क गोपनीयरित्या बजावू शकतात. मात्र काही मतदार, मतदान कक्षात आल्यानंतर आपले मतदान पूर्ण करणार नाहीत अथवा कोणत्याही उमेदवाराला मतदान करण्याची इच्छा नसली तरी 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA) या पर्यायासमोरील बटन दाबण्यासदेखील नकार देतील त्याठिकाणी कोणती कार्यपध्दती अवलंबावी याबाबत कार्यपध्दती ठरवून देणे आवश्यक आहे.

आणि त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद 243 के व 243 झेडए तसेच मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, 1888 (1888 मुंबई 3) च्या कलम 18ए(4), महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, 1949 (1949 मुंबई 59)च्या कलम 14(4), महराष्ट्र नगरपालिका, नगरपंचायती आणि औद्योगिक नगरी अधिनियम, 1965 च्या कलम 10ए (4), महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समित्या अधिनियम, 1961 (सन 1961 चा महा.5) च्या

कलम 9ए (4), महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम, 1958 (सन 1959 चा मुंबई 3) च्या कलम 10ए (4) अनुसार पुढीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत :-

1. मतदार आपले मतदान पूर्ण न करता मतदान कक्षामधून बाहेर निघाला तर मतदान अधिकारी / मतदान केंद्राध्यक्ष यांना कंट्रोल युनिटवरील लाल दिवा न विझल्यामुळे तसेच बिप साऊंड न आल्यामुळे मतदाराने, मतदान पूर्ण केलेले नाही ही गोष्ट लक्षात येईल.
2. अशा परिस्थितीत मतदान केंद्राध्यक्षांनी संबंधित मतदाराला त्याचे मतदान पूर्ण न झाल्याबाबतची कल्पना देऊन पसंतीच्या उमेदवाराला मत देऊन अथवा 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA) या पर्यायासमोरील बटन दाबून मतदान पूर्ण करण्याबाबत विनंती करावी.
3. जर मतदाराने पुन्हा मतदान कक्षात जाऊन त्यानुसार मतदान केल्यास, त्याठिकाणी त्या मतदाराची मतदान प्रक्रिया पूर्ण होईल.
4. मात्र जर एखाद्या मतदाराने पसंतीच्या उमेदवाराला मत देण्यास अथवा 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA) या पर्यायासमोरील बटन दाबण्यास नकार दिला तर मतदान केंद्राध्यक्षांनी बॅलट युनिटवरील उमेदवारांचे नावासमोरील दिवे एखादा पुठ्ठा अथवा पुस्तक ठेवून झाकोंवेत. त्यानंतर मतदान केंद्रात उपस्थित असलेल्या सर्व मतदान प्रतिनिधींना बरोबर घेऊन त्यांच्या साक्षीने ज्या मतपत्रिकेवरील मतदान अपूर्ण झाले आहे त्या मतपत्रिकेवरील 'वरीलपैकी एकही नाही' (NOTA) या पर्यायासमोरील बटन / बटने दाबून मतदान प्रक्रिया पूर्ण करावी.
5. जर एखाद्या मतदाराने मतदान कक्षात जाण्यापूर्वीच मतदानास नकार दिला तर अशा मतदाराच्या मतदार नोंदवहीतील (व्हीएम-1) नोंदीसमोर अभिप्राय या रकान्यात मतदानास नकार दिल्याची नोंद घ्यावी. याठिकाणी नोंदविलेल्या मतांच्या हिशोबामध्ये (व्हीएम-3) अनुक्रमांक 3 येथे अशा मतदारांची संख्या नमूद करण्यात येईल.

राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

(अविनाश सणस)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०१४/प्र.क्र. २०/का.५,
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- - १७/११/२०१४

परिपत्रक

राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीचे मतदान इलेक्ट्रॉनिक व्होटींग मशिनवर घेण्यात येत आहे. त्यामुळे इलेक्ट्रॉनिक व्होटींग मशिनवर लावण्यासाठी, टपाली मतपत्रिकेसाठी तसेच प्रदत्त मतदानासाठी (टेंडर व्होट) मतपत्रिका छापून घ्याव्या लागतात. छापून घ्यावयाच्या मतपत्रिकांची संख्या कमी असल्याने मतपत्रिका स्थानिक पातळीवर छापून घ्याव्यात किंवा कसे याबाबत आयोगाकडे वेळोवेळी विचारणा करण्यात येते. यासंदर्भात स्पष्ट करण्यात येते की, मतपत्रिकांची सुरक्षितता राखण्याच्या दृष्टीने तसेच निवडणूक चिन्हांची योग्यरित्या छपाई होणे आवश्यक असल्याने सर्वसाधारणपणे मतपत्रिका शासकीय मुद्रणालयाकडून छापून घेणे आवश्यक असते. तथापि, शासकीय मुद्रणालयाकडून मतपत्रिका छापून घेण्यात काही अडचण असल्यास किंवा छापावयाच्या मतपत्रिकांची अल्प संख्या लक्षात घेता शासकीय मुद्रणालयाकडून मतपत्रिका छापून घेणे व्यवहार्य ठरत नसल्यास आवश्यक मतपत्रिका स्थानिक पातळीवर छापून घेण्यास राज्य निवडणूक आयोगाची हरकत नाही. तथापि, अशारितीने मतपत्रिका छापून घेताना त्यांची सुरक्षितता राखली जाईल तसेच मतपत्रिकेवरील उमेदवारांची नावे व इतर तपशील योग्यरित्या छापला जाईल याची दक्षता घेण्यात यावी.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत :- सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई व मुंबई उपनगर जिल्हा वगळून)
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
राज्य निवडणूक आयोगाच्या कार्यालयातील सर्व अधिकारी/सर्व कार्यासने
निवड नस्ती

C:\wagle pc data\General letter २०१४.docx

४२e

प्रकरण ६

निवडणूकांसाठी लागणारे नमुने व इतर साहित्य

१	नमुना -१ (पहा नियम ८) निवडणूकीची सूचना
२	नमुना -२ नामनिर्देशनपत्राची सूचना
३	नमुना -३ [पहा नियम ९(१३)] वैधरित्या नामनिर्देशित उमेदवारांची यादी
४	नमुना -४ [पहा नियम ९अ(१)] उमेदवारी मागे घेण्यासंबंधी सूचना
५	नमुना -५ उमेदवारी मागे घेण्यासंबंधी सूचना (फळ्यावर लावण्यासाठी)
६	नमुना -६ [पहा नियम ११(३)] निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवारांची यादी
७	नमुना -७ निवडणूक प्रतिनिधींची नेमणूक
८	नमुना -८ निवडणूक प्रतिनिधींची नेमणूक रद्द करणे बाबत
९	नमुना -९ मतदान प्रतिनिधींची नेमणूक
१०	नमुना -१० मतदान प्रतिनिधींची नेमणूक रद्द करणे बाबत
११	मतमोजणी प्रतिनिधींची नेमणूक
१२	मतमोजणी प्रतिनिधींची नेमणूक रद्द करणे
१३	मतपत्रिकेवर नाव छापणेबाबत
१४	मतदान केंद्रासाठी लागणाऱ्या साहित्याची यादी
१५	उमेदवार, निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचे कार्यालय, मतदान व मतमोजणीसाठी वापरणेत येणाऱ्या छपाई साहित्याची यादी
१६	निवडणूक विभागाकडे साहित्य स्वीकृत तक्ता

-(39

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका,

सार्वत्रिक निवडणूक ----------

नमुना-१

(पहा नियम ८)

निवडणुकीची सूचना

याद्वारे सूचना देण्यात येत आहे की,

(१) ----------महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक --------- ,नांव ---------- ----------च्या जागा क्रमांक---------- (असल्यास आरक्षण) ---------- या मतदार संघातून नगरसेवकाची सार्वत्रिक/पोटनिवडणूक घ्यावयाची आहे.

(२) नामनिर्देशनपत्रे उमेदवाराला किंवा त्याच्या कोणत्याही सूचकाला व अनुमोदकाला निवडणूक निर्णय अधिकारी किंवा सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडे दिनांक- / / पर्यंत सकाळी ११.०० ते दुपारी ३.०० वाजेपर्यंत ---------- येथे असलेल्या निवडणूक निर्णय अधिकारी, प्रभाग क्रमांक व नांव ---------- कार्यालयात दाखल करता येतील.

(३) नामनिर्देशनपत्रे वर उल्लेख केलेल्या ठिकाणी व वेळी मिळू शकतील.

(४) नामनिर्देशनपत्रांची छाननी दिनांक- / / रोजी ---------- वाजता ---------- ---------- येथे असलेल्या निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचे कार्यालय येथे करण्यात येईल.

(५) उमेदवारी मागे घेण्याबद्दलची सूचना उमेदवाराने लेखी प्राधिकार दिलेल्या त्याच्या कोणत्याही सूचकाला किंवा अनुमोदकाला किंवा निवडणूक प्रतिनिधीला वरील परिच्छेद (२) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या कोणत्याही अधिका-यास त्यांच्या कार्यालयात दिनांक- / / पूर्वी दुपारी ३.०० वाजेपर्यंत देता येईल.

(६) दिनांक- / / रोजी ---------- वाजता ---------- येथे असलेल्या निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचे कार्यालयात निवडणूक लढविणा-या उमेदवारांना चिन्ह वाटप करण्यात येईल.

(७) निवडणूक लढविली गेल्यास दिनांक / / रोजी सकाळी ---------- ते सायंकाळी ---------- वाजेपर्यंत मतदान घेण्यात येईल.

( )

निवडणूक निर्णय अधिकारी

प्रभाग क्रमांक व नांव ----------

ठिकाण :

दिनांक :

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका, सार्वत्रिक निवडणूक ----------

नमुना-२

नामनिर्देशनपत्राची सूचना

---------- महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक -------- ,नांव ----------च्या जागा क्रमांक-------

(असल्यास आरक्षण) ---------- ची सार्वत्रिक /पोटनिवडणूक

याद्वारे अशी सूचना देण्यात येत आहे की वरील निवडणुकीसाठी खालील नामनिर्देशनपत्रे आज ---------- दुपारी ३.०० वाजेपर्यंत मिळाली आहेत.

नामनिर्देशपत्राचा अनुक्रमांक	उमेदवाराचे नाव	@वडिलांचे/आईचे/ पतीचे नाव	उमेदवाराचे वय		पत्ता	उमेदवार कोणत्या पक्षाचा आहे	उमेदवार अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती अथवा नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्गातून निवडणूक लढवित असल्यास त्याचा तपशील	उमेदवाराचा मतदार सूचीतील क्रमांक	सूचकाचे नांव	सूचकाचे मतदार सूचीतील क्रमांक	अनुमोदकाचे नाव	अनु म सू न
१.	२.	३.	४.		५.	६.	७.	८.	९.	१०.	११.	

ठिकाण : ----------

दिनांक : ----------

निवडणूक निर्णय अधिकारी

प्रभाग क्रमांक व नांव ----------

@ गैरलागू पर्याय खोडावे.

१९२

२५३

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका,

सार्वत्रिक निवडणूक ----------

नमुना-३

(पहा नियम ९(१३))

वैधरित्या नामनिर्देशित उमेदवारांची यादी

----------महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक --------- ,नांव ----------
----------च्या जागा क्रमांक---------- (असल्यास आरक्षण) ---------- या मतदार संघातून सार्वत्रिक/पोटनिवडणूक

अ.क्र.	उमेदवाराचे नांव	*वडील/आई किंवा पतीचे नांव	उमेदवाराचा पत्ता	पक्षाचे नांव
१.	२.	३.	४.	५.

ठिकाण : ----------

दिनांक : ----------

निवडणूक निर्णय अधिकारी

प्रभाग क्रमांक व नांव ----------

* लागू नसलेले खोडावे.

नमुना ५७

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका,

सार्वत्रिक निवडणूक ----------

नमुना-४

(पहा नियम ९-अे (१))

उमेदवारी मागे घेण्यासंबंधीची सूचना

---------- महानगरपालिका निवडणूक प्रभाग क्रमांक --------- ,नांव ----------
----------च्या जागा क्रमांक---------- (असल्यास आरक्षण) ---------- ची सार्वत्रिक/पोटनिवडणूक

प्रति,
निवडणूक निर्णय अधिकारी
यांस,

मी, ---------- वरील निवडणुकीसांठी (वैधपणे नामनिर्दिष्ट उमेदवार असून) याद्वारे अशी सूचना देतो की, मी आपली उमेदवारी मागे घेत आहे.

ठिकाण : ----------

दिनांक : ---------- (वैधरित्या नामनिर्देशित उमेदवाराची सही)

ही सूचना (दिनांक) / / रोजी ---------- (वाजता) ----------(नांव) उमेदवार/सूचक/अनुमोदक/प्राधिकृत व्यक्ती यांनी मला माझ्या कार्यालयांत आणून दिली.

दिनांक :

निवडणूक निर्णय अधिकारी
प्रभाग क्रमांक व नांव ----------

उमेदवारी मागे घेण्यासंबंधीच्या सूचनेची पावती

(सूचना देणा-या इसमास दयावी)

----------महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक --------- ,नांव ----------
----------च्या जागा क्रमांक---------- च्या सार्वत्रिक/पोटनिवडणुकीतील वैधरित्या नामनिर्देशित उमेदवार श्री ----------यांनी आपली उमेदवारी मागे घेतल्याबद्दलची सूचना मला माझ्या कार्यालयात
* श्री ---------- यांनी दिनांक / /
रोजी ---------- (वाजता) आणून दिली.

दिनांक :

निवडणूक निर्णय अधिकारी
प्रभाग क्रमांक व नांव ----------

---

* येथे पुढीलपैकी समर्पक असेल तो पर्याय भरावा.
. उमेदवार
. उमेदवाराचे सूचक ज्यांना उमेदवारांनी हया सूचना देण्याकरिता लेखी प्राधिकृत केलेले असेल.
. उमेदवाराचे निवडणूक प्रतिनिधी ज्यांना उमेदवारांनी हया सूचना देण्याकरिता लेखी प्राधिकृत केलेले असेल.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका,

सार्वत्रिक निवडणूक ----------

नमुना-५

उमेदवारी मागे घेण्यासंबंधीची सूचना

---------- महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक --------- ,नांव ----------
----------च्या जागा क्रमांक---------- (असल्यास आरक्षण) ---------- ची सार्वत्रिक/पोटनिवडणूक

याद्वारे सूचना देण्यात येत आहे की, वरील निवडणुकीतील खालील वैधरित्या नामनिर्दिष्ट * उमेदवाराने/उमेदवारांनी आपली उमेदवारी आज रोजी मागे घेतली आहे.

अ.क्र.	वैधरित्या नामनिर्दिष्ट उमेदवाराचे नांव	वैधरित्या नामनिर्दिष्ट उमेदवाराचा पत्ता	शेरा
१.			
२.			
३.			
४.			
५.			
६.			
७.			
८.			
९.			
१०.			

दिनांक :

निवडणूक निर्णय अधिकारी

---

* गैरलागू पर्याय खोडून टाकावा.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका,

सार्वत्रिक निवडणूक ----------

नमुना-६

(पहा नियम ११(३))

निवडणूक लढविणा-या उमेदवारांची यादी

---------- महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक --------- ,नांव ----------
----------च्या जागा क्रमांक---------- (असल्यास आरक्षण) ---------- ची सार्वत्रिक/पोटनिवडणूक

अ.क्र.	उमेदवाराचे नांव	उमेदवाराचा पत्ता	उमेदवार कोणत्या पक्षाचा आहे	दिलेले चिन्ह
१.	२.	३.	४.	५.

ठिकाण : ( )

दिनांक : / / निवडणूक निर्णय अधिकारी

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका,

सार्वत्रिक निवडणूक ----------

नमुना-७

निवडणूक प्रतिनिधींची नेमणूक

---------- महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक --------- ,नांव ----------
----------च्या जागा क्रमांक---------- (असल्यास आरक्षण) ---------- ची सार्वत्रिक/पोटनिवडणूक

प्रति,
निवडणूक निर्णय अधिकारी

यांस,

मी ---------- वरील निवडणुकीतील उमेदवार, याद्वारे श्री ---------- राहणार (पत्ता) ----------
---------- यांची वरील निवडणुकीसाठी आजपासून माझा निवडणूक प्रतिनिधी म्हणून नेमणूक करीत आहे.

ठिकाण : ----------
दिनाक : ----------

उमेदवाराची सही

मी वरील नेमणुकीचा स्वीकार करतो.

ठिकाण : ----------
दिनाक : ----------

निवडणूक प्रतिनिधीची सही

मान्य

मोहोर

निवडणूक निर्णय अधिका-याची सही
प्रभाग क्रमांक व नांव ----------

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका,

सार्वत्रिक निवडणूक ----------

नमुना-८

निवडणूक प्रतिनिधींची नेमणूक रद्द करणे

---------- महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक --------- ,नांव ---------- ----------च्या जागा क्रमांक--------- (असल्यास आरक्षण) ---------- या मतदार संघातून सार्वत्रिक/पोटनिवडणूक

प्रति,
निवडणूक निर्णय अधिकारी,
यांस,

मी, ---------- वरील निवडणुकीतील उमेदवार याद्वारे माझा निवडणूक प्रतिनिधी ---------- याची नेमणूक रद्द करीत आहे.

ठिकाण : ----------
दिनांक : ----------

उमेदवाराची सही

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका,

सार्वत्रिक निवडणूक ----------

नमुना-९

* मतदान प्रतिनिधीची नेमणूक

**---------- महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक --------- ,नांव ----------
--च्या जागा क्रमांक--------- (असल्यास आरक्षण) ---------- या मतदार संघातून सार्वत्रिक/पोटनिवडणूक
मी ---------- वरील निवडणुकीतील #उमेदवार/उमेदवार (नांव व पत्ता) -
---------- यांचा निवडणूक प्रतिनिधी याद्वारे ---------- यांची
मतदान केंद्र क्रमांक ---------- येथे/मतदानासाठी निश्चित केलेली जागा ----------
- येथे ---------- वाजता हजर राहण्याकरिता मतदान प्रतिनिधी म्हणून नेमणूक करीत आहे.

ठिकाण : ---------- ----------
दिनांक : ---------- उमेदवाराची/निवडणूक प्रतिनिधीची सही

मी असा मतदान प्रतिनिधी म्हणून काम करण्याचे कबूल करतो.

ठिकाण : ---------- ----------
दिनांक : ---------- मतदान प्रतिनिधीची सही

मतदान प्रतिनिधीने मतदान केंद्राध्यक्ष समक्ष सही करुन दयावयाचे प्रतिज्ञापत्र

मी याद्वारे जाहीर करतो की,
लोकप्रतिनिधीत्व अधिनियम, १९५१ चे कलम १२८ मी वाचले/मला वाचून दाखविण्यात आले असून, त्या कलमाद्वारे निषिध्द ठरविण्यात आलेले कोणतेही कृत्य मी वरील निवडणुकीत करणार नाही.

दिनांक : ---------- मतदान प्रतिनिधीची सही

माझ्यासमक्ष सही केली.
दिनांक : ---------- मतदान केंद्राध्यक्ष

* मतदान केंद्रावर किंवा मतदानासाठी निश्चित केलेल्या ठिकाणी सादर करण्याकरिता मतदान प्रतिनिधीस द्यावा.
** येथे प्रभाग क्रमांक, नांव व जागा क्रमांक लिहावा.
# लागू नसेल ते खोडावे.

मतदानाची गुप्तता राखणे :-

१. निवडणुकीच्यावेळी मतनोंदणी अथवा मतमोजणी यासंबंधीचे कोणतेही कर्तव्य करीत असलेल्या प्रत्येक अधिका-याचे लिपीकाने, प्रतिनिधीने अथवा अन्य व्यक्तीने मतदानासंबंधी गुप्तता राखली पाहिजे व तशी गुप्तता राखण्यास मदत केली पाहिजे आणि (कोणत्याही कायद्याद्वारे किंवा त्याखाली संमत अशा एखाद्या प्रयोजनाव्यतिरिक्त) अशा गुप्ततेचा ज्यामुळे भंग होईल, अशी कोणतीही माहिती कोणत्याही व्यक्तीस कळविता कामा नये.

२. पोट कलम (१) मधील तरतुदींचे उल्लंघन करणारी कोणतीही व्यक्ती तीन महिनेपर्यंत कैदेच्या शिक्षेस किंवा दंडास किंवा या दोन्ही शिक्षांस पात्र होईल.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका,

सार्वत्रिक निवडणूक ----------

नमुना-१०

मतदान प्रतिनिधींची नेमणूक रद्द करणे

---------- महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक --------- ,नांव ----------
----------च्या जागा क्रमांक---------- (असल्यास आरक्षण) ---------- ची सार्वत्रिक/पोटनिवडणूक

मतदान केंद्राध्यक्ष,
मतदान केंद्र क्रमांक,
यांस,

मी, ----------* वरील निवडणुकीतील उमेदवार/----------
---------- चा निवडणुकीतील उमेदवार ----------
-------- यांचा निवडणूक प्रतिनिधी ---------- यांची मतदान प्रतिनिधी म्हणून करण्यात आलेली नेमणूक रद्द करीत आहे.

ठिकाण : ----------

दिनांक : / /

नेमणूक रद्द करणा-या व्यक्तीची सही

* लागू नसेल ते खोडावे.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका,

सार्वत्रिक निवडणूक ----------

मतमोजणी प्रतिनिधीची नेमणूक

---------- महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक --------- ,नांव ----------
----------च्या जागा क्रमांक---------- (असल्यास आरक्षण) ---------- या मतदार संघातून सार्वत्रिक/पोट निवडणूक
निवडणूक निर्णय अधिकारी, ---------- यांस

मी, ---------- *उमेदवार/वरील निवडणुकीमधील उमेदवार ---------- ------- यांचा निवडणूक प्रतिनिधी याद्वारे, ----------येथे मतमोजणीसाठी हजर राहण्यासाठी माझे मतमोजणी प्रतिनिधी म्हणून खालील इसमांची नेमणूक करीत आहे.

अ.क्र.	मतमोजणी प्रतिनिधीचे नाव	मतमोजणी प्रतिनिधींचा पत्ता
१.		
२.		
३.		
४.		
५.		

* गैरलागू पर्याय खोडावा.

उमेदवाराची/निवडणूक प्रतिनिधीची सही

आम्ही, मतमोजणी प्रतिनिधी म्हणून काम करण्याचे मान्य करतो.

१.
२.
३.
४.
५.

ठिकाण :
दिनांक :

मतमोजणी प्रतिनिधींच्या सहया

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका,

सार्वत्रिक निवडणूक ----------

मतमोजणी प्रतिनिधींची नेमणूक रद्द करणे

----------महानगरपालिका प्रभाग क्रमांक --------- ,नांव ----------
----------च्या जागा क्रमांक---------- (असल्यास आरक्षण) ---------- या मतदार संघातून सार्वत्रिक /पोटनिवडणूक

निवडणूक निर्णय अधिकारी
यांस,

मी, ----------(---------- चा निवडणूक प्रतिनिधी) वरील उमेदवार याद्वारे माझा/त्यांचा गणना प्रतिनिधी ---------- यांची नेमणूक रद्द करीत आहे.

ठिकाण : ----------

दिनांक : ----------

---------- नेमणूक रद्द करणाऱ्या व्यक्तीची सही
प्रभाग क्रमांक, जागा क्रमांक व नाव----------

सूचना :- ( ) या कंसातील शब्द आवश्यकतेनुसार वगळावे.

२५५

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

---------- महानगरपालिका,

सार्वत्रिक निवडणूक ----------

दिनांक / / २०१२

प्रति,

मा.निवडणूक निर्णय अधिकारी

---------- महानगरपालिका, प्रभाग क्रमांक ----------

विषय:- मतपत्रिकेवर नाव छापणेबाबत...

महोदय,

मी ---------- महानगरपालिकेच्या प्रभाग क्रमांक- -------, जागा क्रमांक- ---------- प्रभागाचे नाव ---------- च्या निवडणूककामी नामनिर्देशनपत्र दाखल केले असून मतपत्रिकेवर माझे नाव खाली दर्शविल्याप्रमाणे छापावे. कारण त्या नावाने लोक मला ओळखतात. ~~त्याचप्रमाणे माझे नाव मतपत्रिकेवर छापण्यास माझी~~ संमती आहे.

नामनिर्देशनपत्रात नमूद केलेले नाव १	मतपत्रिकेवर छापण्याचे नाव २
मराठी ----------	मराठी ----------
इंग्रजी ----------	इंग्रजी ----------

आपला विश्वासू

उमेदवाराची स्वाक्षरी

उमेदवार माझे समक्ष हजर होऊन रकाना नं.२ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे मतपत्रिकेवर नाव छापावे म्हणून कबूल करतात.

निवडणूक निर्णय अधिकारी

टीप- उमेदवारांची नांवे मतपत्रिकेवर त्यांच्या आडवानाच्या इंग्रजी वर्णनाक्रमानुसार घेण्यात यावीत.)

४५०

बाब ५४

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई-३२
पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका, पिंपरी - १८
सार्वत्रिक निवडणूक - २०१२

(जोडपत्र क्रमांक - चार)

मतदान केंद्रासाठी लागणाऱ्या साहित्याची यादी

प्रभाग क्रमांक - ---- प्रभागाचे नाव ---------- प्रभाग मतदान केंद्र क्रमांक -

अ.क्र.	साहित्याचा तपशिल	जोडपत्र, सांविधिक व असांविधिक पाकिटे क्रमांक	बाब क्रमांक	साहित्याची संख्या
	भाग - १ प्रमुख बाबी -			
१	नियंत्रण युनिट अनुक्रमांक --			१
२	मतदान युनिट (युनिटे) उमेदवार संख्येनुसार अनुक्रमांक --			१
३	मतदारांची नोंदवही (व्ही.एम.-१)		६९	२
४	मतदार स्लिपा		८१	१२००
५	चिन्हांकित मतदार यादी (कव्हरसह)		६०	१
६	मतदारयादीची दूसरी प्रत (कव्हरसह)		६१	१
७	मतपत्रिका (प्रदत्त मतांसाठी) अनुक्रमांक - ते एकूण-			२०
८	पक्की शाई (इंडेलीबल इंक) / मार्कर पेन			३
९	नियंत्रण युनिटसाठी पत्त्याची खुण, चिठ्ठी ॲड्रेस टॅग (हिरवी)		७९	५
१०	मतदान युनिटसाठी पत्त्याची खुण, चिठ्ठी, ॲड्रेस टॅग (सफेद)		८०	४
११	स्पेशल टॅग (सफेद)			२
१२	इले. मतदान यंत्रासाठी गुलाबी कागदी मोहोर अनुक्रमांक- ते एकूण-			४
१३	पट्टी सिल (स्ट्रीप सिल)			२
१४	बाण फुलीचे रबरी शिक्के			२
१५	विभेदक रबरी शिक्का			१
१६	पितळी धातूची मोहोर			१
	भाग - २ सांविधिक नमुने (फॉर्मस्)			
१	नोंदविलेल्या मतांचा हिशोब (नमुना व्ही.एम.-३)उमेदवार संख्या अधिक-३		५५	१०
२	प्रदत्त मतांची यादी (व्ही.एम.-२)		बाब-६२	२
३	आक्षेपित (हरकत) मतांची यादी (नमुना ड)		६४	२
४	निवडणूकीस उभ्या असलेल्या उमेदवारांची यादी (डमी पत्रिका)		-	२
	भाग - ३ असांविधिक नमुने (फॉर्मस्)			
१	खोटे मतदानासंबंधी पोलिसाकडे केलेल्या तक्रारींचे पत्र		६६	१०
२	खोटे मतदान प्रकरणाचा तक्ता		६७	२
३	सेवकांचे हजेरी पत्रक		६३	२
४	आक्षेप घेणाऱ्याच्या जबाबदारी बद्दल भरून द्यावयाचे विज्ञापन		६५	१०
५	मतदान केंद्रासाठी लागणाऱ्या साहित्याची यादी	जोडपत्र ४	५४	१
६	मतदानाचा प्रगती अहवाल		६८	२
७	मतदान सुरू होण्यापूर्वी मतदान केंद्राध्यक्षाने करावयाचे घोषणापत्र	जोडपत्र-६	५६	२
८	दुसऱ्या मतदान यंत्राचा वापर करताना केंद्राध्यक्षाने करावयाचे प्रतिज्ञापन	जोडपत्र-६ अ	५७	२
९	मतदान समाप्तीचे प्रतिज्ञापन	जोडपत्र-७	५८	२
१०	मतदान यंत्र मोहोरबंद केल्यानंतर करावयाचे प्रतिज्ञापन	जोडपत्र-८	५९	२

अ.क्र.	साहित्याचा तपशिल	जोडपत्र, सांविधिक व असांविधिक पाकिटे क्रमांक	बाब क्रमांक	साहित्याची संख्या
११	मतदाराकडून घ्यावयाचा वया बाबतचे प्रतिज्ञापन		७१	२
१२	वया संबंधित प्रतिज्ञापत्र घेणेत आलेल्या मतदारांची यादी		७२	२
१३	मतदान केंद्राध्यक्षाची दैनंदिनी		७३	२
१४	आक्षेपीत मतांचे फो भरणा चलनाचा फॉर्म		७४	२
१५	मा. निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे द्यावयाच्या अहवाल		७५	२
१६	अंध, अपंग मतदाराची यादी (नमुना व्ही. एम.-५)		७६	२
२७	अंध व अपंग मतदाराच्या सहकायांचे घोषणापत्र		७७	२
१८	मतदान केंद्रावरील एकुण मतदानांबाबत माहिती		७८	२
१९	स्त्री, पुरूष मतदान मोजणी तक्ता		७०	४
	भाग - ४ सांविधिक पाकिटे			
१	नोंदविलेल्या मतांचा हिशेब (नमुना व्ही.एम.-३)	सांविधिक - १	१३८	२
२	मतदारांची नोंदवही (व्ही.एम.-१)	सांविधिक - २	१३९	२
३	खराब रद्द व शिल्लक प्रदत्त मतपत्रिकांचे पाकिट	सांविधिक - ३	१४०	२
४	चिन्हांकित मतदार यादीचे पाकिट	सांविधिक - ४	१४१	२
५	वापरलेल्या मतदार स्लिपांचे पाकिट	सांविधिक - ५	१४२	२
६	प्रदत्त मतपत्रिका व प्रदत्त मतदारांच्या यादीचे पाकिट (व्ही. एम.- २)	सांविधिक - ६	१४३	२
७	ड फॉर्म आक्षेपित (हरकत) मतांचे यादीचे पाकिट	सांविधिक - ७	१४४	२
८	पी.बी.-३ फॉर्म पाकीट (निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र)	सांविधिक - ८	१४५	-
९	सांविधिक पाकिटे एकत्र ठेवण्यासाठी लिफाफा	सांविधिक - ९	१४६	२
	भाग - ५ असांविधिक पाकिटे			
१	खोटे मतदानासंबंधी पोलिसांकडे केलेल्या तक्रारीच्या स्थळप्रती व माहिती तक्त्याचे पाकिट	असांविधिक - १	१५०	२
२	सेवकाचे हजेरी पत्रकांचे पाकिट	असांविधिक - २	१५१	२
३	आक्षेपदारांचे जवाबदारीबद्दल भरून दिलेल्या फॉर्मचे पाकिट	असांविधिक - ३	१५२	२
४	दुसऱ्या मतदार यादीचे पाकिट	असांविधिक - ४	१५३	२
५	मतदान प्रगती तक्त्याचे पाकिट	असांविधिक - ५	१५४	२
६	न वापरलेल्या व खराब अंडेस टॅग,स्पेशल टॅग, कागदी मोहर व पट्टी सिलचे पाकिट)	असांविधिक - ६	१५५	२
७	स्त्री-पुरुष मतदान मोजणी पाकिट	असांविधिक - ७	१५६	२
८	मतदारांच्या वयांबाबत दिलेल्या प्रतिज्ञापत्र व त्यांच्या यादीचे पाकिट	असांविधिक - ८	१५७	२
९	मा.नि.नि.अधिकारी यांचेकडे द्यावयाच्या अहवालाचे पाकिट	असांविधिक - ९	१५८	२
१०	अंध-अपंग मतदाराच्या यादीचे व सोबत्यांचे घोषणापत्रे पाकिट	असांविधिक - १०	१५९	२
११	मतदान प्रतिनिधीचे नेमणूक प्रमाणपत्र असलेले पाकिट	असांविधिक - ११	१६०	२
१२	न वापरलेल्या मतदार स्लिपांचे पाकिट	असांविधिक - १२	१६१	२
१३	असांविधिक पाकिट एकत्र ठेवणेसाठी मोठा लिफाफा	असांविधिक - १३	१६२	२
१४	मतदान केंद्राध्यक्षे यांचे घोषणापत्र व प्रतिज्ञापत्रांचे पाकिट (जोडपत्र-६,६अ, ७ व ८)	असांविधिक - १४	१६३	२
१५	मतदान केंद्राध्यक्षांच्या दैनंदिनीचे पाकिट	असांविधिक - १५	१६४	२
१६	आक्षेपित मतदाराच्या जप्त असलेल्या रकमेसह चलनाचे पाकिट	असांविधिक - १६	१६५	२
१७	मतदान केंद्रावरील एकुण मतदानाबाबत माहिती तक्त्याचे पाकिट	असांविधिक -१७	१६६	२

अ.क्र.	साहित्याचा तपशिल	नोडपत्र, सांविधिक व असांविधिक पाकिटे क्रमांक	बाब क्रमांक	साहित्याची संख्या
	भाग - ६ फलक			
१	प्रवेश		१२८	१
२	बाहेर		१२९	१
३	मतदान केंद्राध्यक्ष		१३०	१
४	मतदान अधिकारी		१३१	१
५	मतदान प्रतिनिधी		१३२	१
६	मतदान केंद्र क्रमांक / खोली क्रमांक तक्ता		१३३	१
७	मतदान क्षेत्राबाबतचा फलक		१३४	१
८	मतदान कक्ष फलक		१३५	१
९	धुम्रपान मना		१३६	१
१०	इशारा		१३७	१
	बॅचेस			
१	मतदान केंद्राध्यक्ष		११२	१
२	मतदान अधिकारी		११४	४
३	मतदान प्रतिनिधी (उमेदवारांचे संख्येनुसार)		११०	१०
४	मतदान मार्गदर्शक (नि.नि.कार्यालयातून देणेत येईल)		११८	०
५	मतदान कर्मचारी वर्ग		११६	१
६	भाग १ व ६ मधील साहित्य ठेवण्याचे पाकिट		१६७	२
	भाग - ७ लेखन साहित्य व इतर साहित्य			
१	नियंत्रण युनिट मधील पॅकिंग स्लिप (७ X ३.५ सेमी)		-	२
२	कोरे कागद			२
३	पेन्सील कार्बन पेपर (निळा)			४
४	कापडी पिशवी			१
५	बॉलपेन (निळे - ४ व लाल - १)			५
६	सेल्फ इंकिंग जांभळ्या शाईचे स्टॅम्प पॅड			१
७	टाचणी पाकीट			१
८	स्पंज			१
९	रबर बँड			१
१०	कचरा टोपली प्लास्टिक			१
११	मेणबत्ती (मोठी)			१
१२	डिंकबाटली (लहान)			१
१३	लाख (पाकिट)			१
१४	सेलोटेप (लहान)			१
१५	ड्राईंग पिन्स (पाकिट)			१
१६	चांभारी खिळे (पाकिट)			१

अ.क्र.	साहित्याचा तपशील	जोडपत्र, सांविधिक व असांविधिक पाकिटे क्रमांक	बाब क्रमांक	स
१७	ब्लेड			
१८	काडे पेटी			
१९	खाकी कागद			
२०	खडू (कलरमधील) मिक्स			
२१	कापडी तुकडा			
२२	प्लॅस्टिक कंटेनर			
२३	दोरा बंडल			
२४	मतदार स्लिपा अडकविण्यासाठी लोखंडी स्टॅन्ड			
२५	मतदान कक्ष			
२६	लेखन साहित्य स्टेशनरी ठेवलेल्या कापडी पिशवीवर लावावयाचे लेबल (स्टिकर)			
२७	लेखन साहित्य व इतर साहित्य ठेवणेचे मोठे पाकिट (अ.क्र.१ ते २४ ठेवणे)		१६८	
२८	मतदान संपल्यावर मतदान केंद्राध्यक्षांकडून ताब्यात घेण्याचे साहित्याची यादी		८३	

वरील रकाना क्रमांक ५ मध्ये नमुद केलेले साहित्य ताब्यात मिळाले.

केंद्राध्यक्षाचे

केंद्राध्यक्षाकडून रकाना क्र-५ मध्ये नमुद केलेले साहित्य ताब्यात मिळाले.

साहित्य ताब्यात घेणाराची स्वा

पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका, पिंपरी - ४११ ०१८
निवडणूक विभाग

उमेदवार, निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचे कार्यालय, मतदान व मतमोजणीसाठी वापरणेत येणाऱ्या छपाई साहित्याची यादी

बाब क्र.	छपाईचा तपशील	बाब क्र.	छपाईचा तपशील
	उमेदवारांसाठी फॉर्म्स :- (बाब क्र.१ ते १४)		
१.	सार्वत्रिक निवडणूक कार्यक्रम	२.	नामनिर्देशनपत्र - पाठपोट छपाई अनुक्रमांकासह
३.	उमेदवारासाठी महत्वाच्या सूचना	४.	राजकीय पक्ष व उमेदवार यांच्या मार्गदर्शनासाठी आदर्श आचार संहिता
५.	निवडणूक खर्च सादर करणे संबंधीचा नमुना (जोडपत्र-२)	६.	उमेदवारासाठी खर्चाच्या दरांचा तपशील तक्ता
७.	निवडणूक विषयक खर्चाचे संक्षिप्त विवरण (भाग-१)	८.	(गुन्हेगारी संबंधी ज्ञापन)गुन्हेगारी संबंधी व मालमत्तासंबंधी उमेदवाराने दयावयाचा शपथपत्राचा नमुना दि.१५/३/०४ आदेशान्वये
९.	दोन पेक्षा अधिक अपत्ये नसले संबंधी शपथपत्र नमुना	१०.	मतपत्रिकेवर नाव छापणेबाबत करावयाच्या अर्जाचा नमुना
११.	निवडणूक खर्चाबाबतचा - शपथ पत्राचा नमुना (जोडपत्र-२ब)	१२.	उमेदवार /मतदान / मतमोजणी प्रतिनिधी नेमून मिळणेबाबत अर्ज.
१३.	उमेदवारी मागे घेण्यासंबंधीची सूचना (नमुना " क ")	१४.	खालील विषयातील कागदपत्रे ताब्यात मिळालेबाबत फॉर्म
	हमीपत्र :- आरक्षित जागेवर निवडणूक लढवू इच्छिणाऱ्या उमेदवारांनी जात पडताळणीबाबत भरुन द्यावयाचे हमीपत्र		
	निवडणूक निर्णय अधिकारी फॉर्म्स :-(बाब क्र.१५ ते ५३)		
१५.	नामनिर्देशन पत्र दाखल झालेबाबत फॉर्म	१६.	उमेदवारी मागे घेतलेल्या उमेदवारांची यादी
१७.	नामनिर्देशन पत्राची छाननी	१८.	उमेदवारी अर्जाचे छाननीमध्ये वैध ठरलेल्या उमेदवारांच्या नावाची यादी.
१९.	उमेदवारी अर्जाचे छाननीमध्ये अवैध ठरलेल्या उमेदवारांच्या नावाची यादी.	२०.	उमेदवारास मंजूर केलेल्या चिन्हाबाबत तक्ता
२१.	निवडणूक चिन्ह दिलेबाबतचे पत्र	२२.	जोडपत्र १ राजकीय पक्षांनी पुरस्कृत केलेल्या उमेदवारांची नावे कळविण्यासाठी प्राधिकृत करण्यात आलेल्या व्यक्तीबाबत द्यावयाचे सूचनापत्र.
२३.	जोडपत्र २ राजकीय पक्षांतर्फे पुरस्कृत करण्यात आलेल्या उमेदवारांची नावे कळविणारे सूचनापत्र.	२४.	उमेदवाराचे मतपत्रिकेवर येणारे नावासंबंधी माहिती दर्शविणारा तक्ता
२५.	निवडणूकीस उभ्या असलेल्या उमेदवाराची यादी नियम ११(३)	२६	उमेदवाराने नामनिर्देशन पत्रासोबत भरावयाच्या अनामत रकमेचे पावती पुस्तक
२७	इच्छूक उमेदवारांनी अनामत रकमा भरलेबाबत दैनंदिन माहिती तक्ता.	२८.	भरणा चलन फॉर्म
२९.	उमेदवारांकरीता ओळखपत्र	३०.	उमेदवार प्रतिनिधी नेमणूक प्रमाणपत्र.
३१.	मतमोजणी प्रतिनिधी नेमणुक प्रमाणपत्र.	३२.	मतदान प्रतिनिधी नेमणूक प्रमाणपत्र
३३.	मतदान / मतमोजणी व उमेदवार प्रतिनिधी नेमणूक रद्द करणे.	३४.	मतदान / मतमोजणी केंद्रावरील कर्मचारी नेमणूक आदेश
३५.	निवडणूक कामासाठी नेमलेल्या सेवकांचे प्रशिक्षणासाठी उपस्थितीबाबत स्लिप	३६.	मतदान केंद्राध्यक्ष व मतदान अधिकारी यांच्या नेमणूकीसंबंधी आदेश (नेमणूक रद्द व बदली नेमणूक)
३७.	मतदान केंद्राध्यक्ष / मतदान अधिकारी / मतदान कर्मचारी / मतमोजणी पर्यवेक्षक सहाय्यक / कर्मचारी हजेरी पत्रक.	३८.	मतदान केंद्राध्यक्ष / मतदान अधिकारी / मतदान कर्मचारी / मतमोजणी पर्यवेक्षक सहाय्यक / कर्मचारी यांचे मुशाहिरा बिल.

बाब क्र.	छपाईचा तपशील	बाब क्र.	छपाईचा तपशील
३९.	इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रे मतदानासाठी तयार ठेवणेकामी मार्गदर्शक पुस्तिका	४०.	टपाली मतपत्रिका मिळणेकामी सूचनापत्र (पी.बी.१)
४१.	निवडणूक कार्यप्रमाणपत्रासाठी अर्ज (पी.बी.२)	४२.	निवडणूक कार्यप्रमाणपत्र (पी.बी.३)
४३.	टपालाने मतदान करण्याबाबतचे घोषणापत्र पी.बी.४)	४४.	मतदारांसाठी टपाली मतदानाबाबत मार्गदर्शक सूचना (पी.बी.७)
४५.	मतदान केंद्राध्यक्ष / अधिकारी यांचेसाठी निदेशपुस्तिका	४६.	निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचे साठी हस्तपुस्तिका.
४७.	नियंत्रण युनिटवरील स्लिप (वॉर्ड क्र.-केंद्र क्र. उमेदवार संख्या)	४८.	बॅलेट युनिटवरील स्लिप (वॉर्ड क्र.-केंद्र क्र. उमेदवार संख्या)
४९.	प्रशिक्षणात गैरहजर राहणारे कर्मचाऱ्यांना नोटीस देणे	५०.	टपालद्वारे होणारे मतदानाचे मतदारांची यादी
५१.	केंद्रनिहाय एकूण मतदानाबाबत माहिती तक्ता.	५२.	प्रभागातील एकूण मतदान तक्ता
५३.	कोठारातून लेखन साहित्य स्टेशनरी व फॉर्म्स मागणी चलने पुस्तिका डुप्लीकेट मध्ये ५० चलनांचे एक पुस्तक		
	मतदान केंद्रावरील फॉर्म्स :- (बाब क्र.५४ ते ८३)		
५४.	मतदान केंद्रावर पुरवावयाच्या साहित्याची यादी.	५५.	नोंदविलेल्या मतांचा हिशोब नमुना VM- ३
५६.	मतदान प्रारंभ होण्यापूर्वी मतदान केंद्राध्यक्षाने करावयाचे घोषणापत्र. जोडपत्र - ६	५७.	दुसऱ्या मतदान यंत्रांचा वापर करताना मतदान केंद्रध्यक्षाने करावयाचे प्रतिज्ञापन जोडपत्र ६अ
५८.	मतदान समाप्तीचे प्रतिज्ञापन जोडपत्र - ७	५९.	मतदान यंत्रमोहरबंद केल्यानंतर करावयाचे प्रतिज्ञापन जोडपत्र-८
६०.	मतदान केंद्रासाठी मतदार यादीची चिन्हांकीत प्रत ठेवण्यासाठी कव्हर	६१.	मतदान केंद्रासाठी मतदार यादीची दुसरी प्रत ठेवण्यासाठी कव्हर
६२.	प्रदत्त मतांची यादी (व्ही.एम.२)	६३.	मतदान केंद्रावरील सेवकांचे हजेरीपत्रक
६४.	नमुना " ड " फॉर्म आक्षेपित मतांची यादी	६५.	आक्षेपदाराने जबाबदारी बद्दल भरुन द्यावयाचे विज्ञापन
६६.	खोटे मतदारांसंबंधी पोलीसांकडे केलेल्या तक्रारीचे पत्र	६७.	खोटे मतदान प्रकरणाचा तक्ता
६८.	मतदानाचा दोन तासानुसार प्रगती अहवाल	६९.	मतदारांची नोंदवही.व्ही.एम.१
७०.	स्त्री पुरुष मतमोजणीचा तक्ता	७१.	मतदाराकडून घ्यावयाच्या वयाबाबतचे प्रतिज्ञापन
७२.	वयाचे संबंधात प्रतिज्ञापत्र घेण्यात आलेल्या मतदाराची यादी.	७३.	मतदान केंद्राध्यक्षाची दैनंदिनी
७४.	भरणा चलन फॉर्म	७५.	ना. निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे पाठवावयाचा अहवाल
७६.	अंध / अपंग मतदारांची यादी. (व्ही.एम.५)	७७.	अंध / अपंग मतदारांच्या सोबत्याचे घोषणापत्र
७८.	मतदान केंद्रावरील एकूण मतदानाबाबत माहिती तक्ता.	७९.	नियंत्रण युनिटसाठी लेबल (हिरवे) स्थळ पत्याची खुण, चिठ्ठी, ॲड्रेसटॅग
८०.	मतदान युनिटसाठी लेबल (सफेद) पत्याची खुण, चिठ्ठी, ॲड्रेसटॅग	८१.	मतदार स्लिप
८२.	कापडी पिशवीवर लावावयाची लेबल (लेखन साहित्य /स्टेशनरी इतर साहित्य)	८३.	मतदान संपल्यानंतर मतदान केंद्राध्यक्षांकडून ताब्यात घेण्याचे साहित्य.
	मतमोजणीसाठी असलेले फॉर्म्स :- (बाब क्र.८४ ते ९२)		
८४.	मतमोजणी पर्यवेक्षक निदेश पुस्तिका	८५.	मतमोजणी सेवकांचे हजेरीपत्रक
८६.	उमेदवार / मतमोजणी प्रतिनिधी	८७.	भाग २ मतमोजणी निकाल नमुना व्ही.एम.४

बाब क्र.	छपाईचा तपशील	बाब क्र.	छपाईचा तपशील
	प्रतिज्ञापन		
८८.	केंद्रनिहाय प्रत्येक उमेदवारास मिळालेल्या मतांच्या संख्येचा तक्ता	८९.	मनपा अधिनियम परिशिष्ट - नियम १२ ज, ३८ व ३९ प्रमाणे (उमेदवार निवडून आलेले जाहीर केलेबाबत)
९०.	प्रमाणपत्र	२१.	मतदान तपशील दर्शविणारा तक्ता
९२.	पडताळणी फॉर्म		
	बॅचेस :- (बाब क्र.९३ ते १२७)		
९३.	निवडणूक निर्णय अधिकारी	९४.	सहाय्यक निवडणूक निर्णय अधिकारी
९५.	क्षेत्र अधिकारी	९६.	सहा.क्षेत्र अधिकारी
९७.	निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचे कर्मचारी.	९८.	आचार संहिता कर्मचारी वर्ग
९९.	सहाय्यक निवडणूक अधिकारी	१००.	निवडणूक विभाग कर्मचारी
१०१.	वाहनचालक	१०२.	विशेष प्रवेश पास
१०३.	Officer On Special Duty	१०४.	मंडप व्यवस्था कर्मचारी
१०५.	व्हिडिओ शुटींग कर्मचारी	१०६.	On Election Duty (स्टिकर) लाल कलर मध्ये
१०७.	वृत्तपत्र प्रतिनिधी /छाया चित्रकार ओळखपत्र	१०८.	भोजन व्यवस्था कर्मचारी
१०९.	उमेदवार प्रतिनिधी	११०.	मतदान प्रतिनिधी
१११.	मतमोजणी प्रतिनिधी	११२.	मतदान केंद्राध्यक्ष
११३.	राखीव मतदान केंद्राध्यक्ष	११४.	मतदान अधिकारी
११५.	राखीव मतदान अधिकारी	११६.	मतदान कर्मचारी
११७.	राखीव मतदान कर्मचारी	११८.	मतदान मार्गदर्शक
११९.	मतमोजणी पर्यवेक्षक	१२०.	राखीव मतमोजणी पर्यवेक्षक
१२१.	मतमोजणी सहाय्यक	१२२.	राखीव मतमोजणी सहाय्यक
१२३.	मतमोजणी कर्मचारी	१२४.	राखीव मतमोजणी कर्मचारी
१२५.	मतमोजणी सांख्यिकी	१२६.	मतमोजणी सांख्यिकी सहाय्यक
१२७.	वितरण अधिकारी		
	फलक :- (बाब क्र.१२८ ते १३७)		
१२८.	प्रवेश	१२९.	बाहेर
१३०.	मतदान केंद्राध्यक्ष	१३१.	मतदान अधिकारी
१३२.	मतदान प्रतिनिधी	१३३.	मतदान केंद्र क्रमांक/खोली क्रमांक
१३४.	मतदान क्षेत्राबाबत फलक	१३५.	मतदान कक्ष फलक
१३६.	धुम्रपान मना	१३७.	इशारा
	सांविधिक पाकिटे :- (बाब क्र.१३८ ते १४९)		
१३८.	नोंदविलेल्या मतांचा हिशेब (व्ही.एम.३)	१३९.	मतदारांची नोंद वही (व्ही.एम.१)
१४०.	खराब, रद्द व शिल्लक प्रदत्त मतपत्रिकांचे पाकिट	१४१.	चिन्हांकित मतदार यादीचे पाकिट
१४२.	वापरलेल्या मतदार स्लिपांचे पाकीट	१४३.	प्रदत्त मतपत्रिका व प्रदत्त मतदारांच्या यादीचे पाकीट (व्ही.एम.२)
१४४.	" ड " फॉर्म आक्षेपित (हरकत) मतांचे यादीचे पाकीट	१४५.	पी.बी.३ फॉर्मचे पाकिट (निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र)
१४६.	सांविधिक पाकिटे एकत्रित ठेवण्यासाठी लिफाफा (बाब क्र.१३९ ते १४५)	१४७.	टपाली मतपत्रिका लिफाफा
१४८.	टपाली मतपत्रिका ठेवण्याचे पाकिट "अ" (पी.बी.५)	१४९.	टपाली मतपत्रिकेचे पाकिट - "ब" व घोषणापत्र ठेवण्याचे पाकीट (पी.बी.६)
	असांविधिक पाकिटे :- (बाब क्र.१५० ते १६८)		
१५०.	खोटे मतदानासंबंधी पोलीसांकडे केलेल्या तक्रारीच्या स्थळप्रती व माहिती तक्त्यांचे पाकिट	१५१.	सेवकांचे हजेरीपत्रकांचे पाकिट
१५२.	आक्षेपदाराचे जबाबदारीबद्दल भरुन	१५३.	दुसऱ्या मतदार यादीचे पाकिट

बाब क्र.	छपाईचा तपशील	बाब क्र.	छपाईचा तपशील
	दिलेल्या फॉर्मचे पाकिट.		
१५४.	मतदान प्रगती तक्त्याचे पाकिट	१५५.	न वापरलेल्या खराब, ॲड्रेस टॅग, स्पेशल टॅग, कागदी मोहरा व पट्टी सिल व डमी मतपत्रिका ठेवण्याचे पाकीट
१५६.	स्त्री / पुरुष मतदान मोजणी पाकिट	१५७.	मतदाराच्या वयाबाबत दिलेल्या प्रतिज्ञापत्र व त्याच्या यादीचे पाकिट
१५८.	मा. निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे द्यावयाच्या अहवालाचे पाकिट.	१५९.	अंध / अपंग मतदाराच्या यादीचे व सोबत्याचे घोषणापत्र पाकिट
१६०.	मतदान प्रतिनिधींचे नेमणूक प्रमाणपत्र असलेले पाकीट.	१६१.	न वापरलेल्या मतदार स्लिपांचे पाकीट.
१६२.	असांविधिक पाकिटे एकत्र ठेवण्यासाठी पाकीट (बाब क्र.१५० ते १६१)	१६३.	मतदान केंद्राध्यक्षाचे घोषणापत्र व प्रतिज्ञापनाचे पाकिट (६,६अ,७व८)
१६४.	मतदान केंद्राध्यक्षाचे दैनंदिनीचे पाकिट	१६५.	आक्षेपित मतदाराच्या जप्त झालेल्या रकमेसह चलनाचे पाकिट.
१६६.	मतदान केंद्रावरील एकूण मतदानाबाबत माहिती तक्त्याचे पाकिट.	१६७.	भाग - ६ १. पितळी धातूची मोहोर २. विभेदक रबरी शिक्का ३. बाणफुलीचे रबरी शिक्के ४. फलक ५. बॅचेस ठेवण्याचे पाकिट
१६८.	भाग - ७ लेखन साहित्य व इतर साहित्य एकत्रित ठेवण्यासाठी पाकिट.		

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई-३२
पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका, पिंपरी १८

सार्वत्रिक निवडणूक -२०१२

जोडपत्र क्रमांक चोवीस

मा. निवडणूक निर्णय अधिकारी यांजकडे पाठवावयाचा अहवाल

प्रभाग क्रमांक दिनांक - / / २०१२

मतदान केंद्र क्रमांक - मतदान केंद्राचे नाव -

प्रति,

मा. निवडणूक निर्णय अधिकारी

---------- महानगरपालिका

विषय- सार्वत्रिक निवडणूक २०१२

निवडणूक अहवाल

महोदय,

निवडणूक नियमातील नियम ३० व ३१ प्रमाणे नमुना व्ही.एम.३ (नोंदविलेल्या मतांचा हिशोब) सह खाली दर्शविल्याप्रमाणे मोहोरबंद केलेले लिफाफे यासोबत पाठविले आहेत.

अ.क्र.	साहित्याचा तपशिल	सांविधिक व असांविधिक पाकिट क्रमांक	पाकिटाचा बाब क्रमांक	फॉर्मचा बाब क्रमांक
	टेबल क्रमांक - १ (१ ते ७)			
१	नियंत्रण युनिट अनुक्रमांक --			
२	मतदान युनिट (युनिटे) उमेदवार संख्येनुसार अनुक्रमांक --			
३	नोंदविलेल्या मतांचा हिशोब (नमुना व्ही.एम.-३)	सांविधिक-१	१३८	५५
४	मतदान केंद्राध्यक्ष यांचे घोषणापत्र व प्रतिज्ञापत्रांचे पाकिट (जोडपत्र-६,६अ, ७ व ८)	असांविधिक - १४	१६३	५६ते५९
५	मतदान केंद्राध्यक्षांच्या दैनंदिनीचे पाकिट	असांविधिक - १५	१६४	७३
६	आक्षेपित मतदाराच्या जप्त असलेल्या रकमेसह चलनाचे पाकिट	असांविधिक - १६	१६५	७४
७	मतदान केंद्रावरील एकुण मतदानाबाबत माहिती तक्त्याचे पाकिट	असांविधिक -१७	१६६	७८
	टेबल क्रमांक - २			
	सांविधिक पाकीटे (क्रमांक २ ते ८)			
१	मतदारांची नोंदवही (व्ही.एम.-१)	सांविधिक - २	१३९	६९
२	खराब रद्द व शिल्लक प्रदत्त मतपत्रिकांचे पाकिट	सांविधिक - ३	१४०	-
३	चिन्हांकित मतदार यादीचे पाकिट	सांविधिक - ४	१४१	६०
४	वापरलेल्या मतदार स्लिपांचे पाकिट	सांविधिक - ५	१४२	-
५	प्रदत्त मतदान पत्रिका व प्रदत्त मतदारांच्या यादीचे पाकिट (व्ही. एम.-२)	सांविधिक - ६	१४३	६२
६	ड फॉर्म आक्षेपित (हरकत) मतांचे यादीचे पाकिट	सांविधिक - ७	१४४	६३
७	पी.बी.-३ फॉर्म पाकीट (निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र)	सांविधिक - ८	१४५	४२
८	सांविधिक पाकिटे एकत्र ठेवण्यासाठी लिफाफा (२ ते ८ साठी)	सांविधिक - ९	१४६	-

४७५

अ.क्र.	साहित्याचा तपशिल	सांविधिक व असांविधिक पाकिट क्रमांक	पाकिटाचा बाब क्रमांक	
	टेबल क्रमांक - २			
	असांविधिक पाकिटे (१ ते १३)			
१	खोटे मतदानासंबंधी पोलिसांकडे केलेल्या तक्रारीच्या स्थळप्रती व माहिती तक्त्याचे पाकिट	असांविधिक - १	१५०	
२	सेवकाचे हजेरी पत्रकांचे पाकिट	असांविधिक - २	१५१	
३	आक्षेपदारांचे जबाबदारीबद्दल भरून दिलेल्या फॉर्मचे पाकिट	असांविधिक - ३	१५२	६
४	दुसऱ्या मतदार यादीचे पाकिट	असांविधिक - ४	१५३	
५	मतदान प्रगती तक्त्याचे पाकिट	असांविधिक - ५	१५४	
६	न वापरलेल्या व खराब अंड्रस टॅग,स्पेशल टॅग, कागदी मोहर व पट्टी सिलचे पाकिट)	असांविधिक - ६	१५५	
७	स्त्री-पुरुष मतदार मोजणी पाकिट	असांविधिक - ७	१५६	
८	मतदारांच्या वयाबाबत दिलेल्या प्रतिज्ञापत्र व त्यांच्या यादीचे पाकिट	असांविधिक - ८	१५७	९
९	मा.नि.नि.अधिकारी यांचेकडे द्यावयाच्या अहवालाचे पाकिट	असांविधिक - ९	१५८	
१०	अंध-अपंग मतदाराच्या यादीचे व सोबत्यांचे घोषणापत्रे पाकिट	असांविधिक - १०	१५९	७
११	मतदान प्रतिनिधीचे नेमणूक प्रमाणपत्र असलेले पाकिट	असांविधिक - ११	१६०	
१२	न वापरलेल्या मतदार स्लिपांचे पाकिट	असांविधिक - १२	१६१	
१३	असांविधिक पाकिट एकत्र ठेवणेसाठी मोठा लिफाफा (१ ते १२)	असांविधिक - १३	१६२	
	टेबल क्रमांक - ३			
	भाग - १ व ६ मधील प्रमूख बाबी ठेवण्याचे पाकीट		१६७	
	भाग - १ मधील बाण फुलांचे रबरी शिक्के, विभेदक रबरी शिक्का व पितळी धातूची मोहोर			
	भाग ६ - १) प्रवेश २) बाहेर ३) मतदान केंद्राध्यक्ष ४) मतदान अधिकारी ५) मतदान प्रतिनिधी ६) मतदान केंद्र क्रमांक / खोली क्रमांक तक्ता ७) मतदार क्षेत्राबाबतचा फलक ८) मतदान कक्ष फलक ९) धुम्रपान मना १०) इशारा			
	भाग - ७ मधील लेखन साहित्य व इतर साहित्य		१६८	
	१) नियंत्रण युनिट मधील पॅकिंग स्लिप (७ X ३.५ सेमी) २) कोरे कागद ३) कार्बन पेपर ४)कापडी पिशवी ५)बॉलपेन(निळे-४ व लाल-१) ६) सेल्फ इंकिंग जांभळ्या शाईचे स्टॅम्प पॅड ७) टाचणी पाकीट ८) स्पंज ९) रबर बँड मोठे (पाकिट) १०) कचरा टोपली प्लास्टिक ११) मेणबत्ती १२) डिकबाटली (लहान) १३) लाख (पाकिट) १४) सेलोटेप (लहान) १५) ड्राइंग पिन्स (पाकिट) १६) चांभारी खिळे (पाकिट) १७) क्लेड १८) काडे पेटी १९) खाकी कागद २०) खडू (कलरमधील) मिक्स २१) कापडी तुकडे २२) प्लॅस्टिक कंटेनर २३) दोरा बंडल २४) मतदार स्लिपा अडकविण्यासाठी लोखंडी स्टॅन्ड २५) मतदान कक्ष			

दिनांक :

मतदान केंद्राध्यक्षाचे पूर्ण नाव व स्व

प्रकरण ७

राज्य निवडणूक आयोगाकडे माहीती पाठविण्याचे विविध नमुने

४७८

निवडणूक प्रक्रियेपूर्वी तसेच दरम्यान सादर करावयाच्या अहवालाचे नमुने

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक -रानिआ/जिपपंस/२०१६/प्र.क्र.२०/का.७
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालयासमोर, मादाम कामा रोड,
मुंबई- ४०० ०३२
दिनांक- २४/१०/२०१६

आ दे श

भारतीय संविधानाच्या तरतुदी (परिच्छेद २४३के व २४३झेडए) अनुसार स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सार्वत्रिक निवडणुका त्यांच्या मुदत संपण्यापूर्वी निर्भय, मुक्त व पारदर्शक वातावरणात पार पाडण्याची सर्व जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगाची आहे. ही संपूर्ण कार्यवाही संबंधित जिल्हाधिकारी व महानगरपालिका आयुक्त यांच्यामार्फत पार पाडण्यात येते.

२. राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे निर्दशनास आले आहे की, सार्वत्रिक/पोट निवडणुकांसाठी विविध प्रकारची पूर्वतयारी करण्यात येते. तसेच विविध प्रकारची सांख्यिकी व अनेक घटनांबाबतची माहिती संकलित केली जाते. मात्र सदरची माहिती निवडणूका पूर्ण झाल्यानंतर जतन केली जात नाही. त्यामुळे भविष्यातील निवडणूकांच्यावेळी धोरण ठरविताना /प्रतिबंधात्मक उपाययोजना आखताना जसे- मतदार जागृती अभियान, संवेदनशील मतदान केंद्र निश्चिती वा आवश्यक कर्मचारी/साहित्य याबाबतची माहिती इ.साठी आपणास पूर्वानुभावाचा लाभ होत नाही.

३. सबब राज्य निवडणूक आयोगाने स्थानिक स्वराज्य संस्थांसाठी कोणती किमान माहिती संकलित करावी याबाबत विचारविनिमय करुन काही अहवालाचे नमुने तयार केले आहेत. सदरचे नमुने हे निवडणुकीच्या विविध टप्प्यांवर सॉफ्टवेअरद्वारे तसेच गुगल ड्राईव्हद्वारे संकलित करण्याचा आयोगाचा मानस आहे.

४. निवडणुकीच्या खालील टप्प्यांवर संबंधित अधिकारी ही माहिती सोबत जोडलेल्या नमुन्यात भरतील व त्यासाठी आवश्यक ती उपाययोजना करतील :-

i) निवडणुकीपूर्व तयारी - मतदान केंद्र, मतदान अधिकारी/कर्मचारी नियुक्ती व प्रशिक्षण, मतदान साहित्य इ.

ii) आदर्श आचारसंहिता

iii) प्रत्यक्ष मतदान प्रक्रिया - प्राप्त नामनिर्देशनपत्र, नामनिर्देशनपत्र मागे घेणे, अंतिम निवडणूक लढविणारे उमेदवार, मतदानाची टक्केवारी, इ.

iv) मतमोजणी प्रक्रिया - निवडून आलेल्या उमेदवारांची माहिती, पक्षनिहाय पडलेली मते, इ.

५. सोबत जोडलेले नमुने हे प्रत्येक निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांनी प्रभाग/निवडणूक विभाग/ निर्वाचक गण निहाय भरावयाचे असून स्थानिक स्वराज्य संस्थानिहाय सदरची माहिती संकलित करावयाची आहे. राज्य निवडणूक आयोगाकडे जरी स्थानिक स्वराज्य संस्थानिहाय माहिती प्राप्त होणार असली तरी प्रभागनिहाय माहिती संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकारी स्तरावर असणे आवश्यक राहील. तसेच सदरची माहिती निवडणुकीनंतर हार्ड कॉपी तसेच सॉफ्ट कॉपी मध्ये जिल्हा स्तरावर जतन करावी. राज्य निवडणूक आयोगाचे मान्यतेशिवाय सदरची माहिती निर्लेखित करु नये.

६. तसेच राज्य निवडणूक आयोगाकडून नेमण्यात येणाऱ्या निवडणूक निरीक्षकांसाठी माहिती पुस्तिका तयार करताना विषयांकित नमुन्यात नमूद सर्व बाबींचा समावेश त्यामध्ये असावा.

७. सदरची माहिती निवडणुकीच्या विविध टप्प्यांवर तात्काळ भरली जाईल तसेच तयार झालेली माहिती जतन केली जाईल याबाबत समक्ष जिल्हाधिकारी/ महानगरपालिका आयुक्त यांनी दक्षता घ्यावी. तसेच जिल्हास्तरीय/महानगर पालिका स्तरावरील माहिती ही निवडणुकीनंतर जिल्हाधिकारी/ महानगरपालिका आयुक्त यांनी तात्काळ आयोगाकडे पाठवावी.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(एस.एम.चन्ने)
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति :- सर्व विभागीय आयुक्त
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी
निवड नस्ती

C:\Suman Arolkar\ZPPS ELECTION २०१७\सर्व स्था.स्व.च्या निवडणुकीमध्ये द्यावयाचे तक्ते.docx

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order रानिआ/जिपपंस/प्र.क्र.20/का-7 दि.24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

Basic Information fill before Election Programme i.e after final ward formation

STATEMENT - 1

(Information Regarding Population & Reservation)

.....MUNICIPAL CORPORATION ELECTION ——(MONTH) (YEAR)

SR. NO.	NO & NAME OF WARD	POPULATION AS PER 2011 CENSUS			SEATS		DETAILS REGARDING RESERVATION								DATE OF ELECTION	DATE OF FIRST MEETING	DATE OF EXPIRY
							GEN		SC		ST		BCC				
		Total	SC	ST	TOTAL	WOMEN	T	W	T	W	T	W	T	W			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order रानिआ/जिपपंस/प्र.क्र.20/का-7 दि.24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

As soon as Voter list Programme declare

STATEMENT - 2

MATERIAL REQUIRED FOR GENERAL / BYE ELECTION ------(MONTH) (YEAR)

.....MUNICIPAL CORPORATION ELECTION ------(MONTH) (YEAR)

Sr. No.	NAME OF MUNICIPAL CORPORATION	NO & NAME OF WARD	VOTERS				TOTAL BOOTHS	Brass seals *		EVM/DMM/BATTERY REQUIRED (Including 10% Reserve)				MATERIAL REQUIRED (@ 3 PER BOOTH + (10% Reserve))			MARKER PEN
			MALE	FEMALE	OTHER	TOTAL		Required	Available	CU	BU	MEMORY	BATTERY	PAPER SEAL	PATTI SEAL	SPL. TAG	(@ 3 PER BOOTH + (10% Reserve))
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

* Brass Seals have to be provided by Divisional Commission (SEC order No./SEC/PM-1496/CR-11/Ka-3 Dt. 15 March 1996)

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order रानिआ/जिपपंस/प्र.क्र.20/का-7 दि.24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

As soon as Ward Formation Programme Declare (Step by step)

STATEMENT - 3

DETAILS OF ELECTION OFFICER, RETURNING OFFICERS, ASSISTANT RETURNING OFFICERS AND OTHERS

.....MUNICIPAL CORPORATION ELECTION -------(MONTH) (YEAR)

SR. NO.	DETAILS OF OFFICERS	NAME OF OFFICERS	POST	OFFICE TELEPHONE NO.	FAX NO.	MOBILE NO.	E-MAIL	REMARKS -(IN- CASE OF GENERAL ELECTION GIVE DETAILS OF ALLOTED ELECTORAL DIVISIONS /ELECTORAL COLLEGES TO R.O.)
1	ELECTION OFFICER (Municipla Commissioner)							
2	DEPUTY COMMISSIONER INCHARGE OF ELECTION							
3	INCHARGE OF MODEL CODE OF CONDUCT CELL							
4	OFFICER FOR CANDIDATE EXP.							
5	RETURNING OFFICER							
6	ASSISTANT RETURNING OFFICER							
7	Zonal Officers*							
8	PROs*							
9	PO 1 & 2*							

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order सनिआ/निपमप/प्र क्र 20/क-7 दि 24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

During election Programme (Nomination phase)

STATEMENT - 4

DATEWISE DETAIL OF NOMINATION FILED

.....MUNICIPAL CORPORATION ELECTION ——— -(MONTH) (YEAR) DATE OF ELECTION -

SR. NO.	RETURNING OFFICER	NO & NAME OF WARD	RESERVATION	DATE		DATE		DATE		DATE		DATE	TOTAL RECEIVED NOMINATIONS		NO. OF CANDIDATES			NO. OF CANDIDATES WHO FILED			
				ONLINE	OFFLINE	ONLINE	OFFLINE	ONLINE	OFFLINE	ONLINE	OFFLINE	OFFLINE	ONLINE	OFFLINE	MALE	FEMALE	TOTAL	ONLY ONE NOMINATION PAPERS	ONLY TWO NOMINATION PAPERS	ONLY THREE NOMINATION PAPERS	ONLY FOUR NOMINATION PAPERS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
		TOTAL																			

218

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order राविजा/जिपपंस/प्र.क्र 20/का-7 दि 24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

During election Programme (Nomination phase)

STATEMENT - 5

.....MUNICIPAL CORPORATION ELECTION ——— ————(MONTH)(YEAR)

SR. NO.	RETURNING OFFICER	NO & NAME OF WARD	RESERVATION	NO. OF CANDIDATES NOT VALIDLY NOMINATED			NO. OF VALIDLY NOMINATED CADIDATES			NO.OF CANDIDATE WITHDRAWN			NO.OF CONTESTING CANDIDATE**			NO.OF COURT CASES FILED AGAINST THE DECISION OF RETURNING OFFICER
				Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

** If only one candidate is remained so being unopposed, pl. give details (name of candidate & party/independent) in Remark column.

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order रानिआ/जिपपंसा/प्र.क्र.20/का-7 दि.24/10/2016)

(These formats will be used by all locat bodies just by replacing Address name)

On Poll day

STATEMENT - 6

POLLING PERCENTAGE

.....MUNICIPAL CORPORATION ELECTION ------(MONTH) (YEAR)

DATE OF POLLING -

SR. NO.	RETURNING OFFICER	NO & NAME OF WARD	TOTAL VOTER				7.30 to 9.30					7.30 to 11.30					7.30 to 1.30					7.30 to 3.30					7.30 to 5.30				
			MALE	FEMALE	OTHER	TOTAL	MALE	FEMALE	OTHER	TOTAL	%	MALE	FEMALE	OTHER	TOTAL	%	MALE	FEMALE	OTHER	TOTAL	%	MALE	FEMALE	OTHER	TOTAL	%	MALE	FEMALE	OTHER	TOTAL	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order राविआ/निवडणूक/ का 20/फा-7 दि 24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

STATEMENT - 7

.....MUNICIPAL CORPORATION ELECTION ------(MONTH) (YEAR)

TOTAL VOTING & POLL PERCENTAGE IN THE GENERAL / BYE ELECTIONS ------ (MONTH)(YEAR)

SR. NO.	RETURNING OFFICER	NO & NAME OF WARD	TOTAL SEATS	TOTAL BOOTHS	TOTAL VOTERS				TOTAL NO. OF VOTES POLLED				POLLING %	TENDERED VOTES	CHALLANGED VOTES			LITERACY OF VOTERS			BLIND / INFIRM VOTERS WHO VOTED WITH THE HELP OF OTHER PERSON	POSTAL BALLOT			
					MALE	FEMALE	OTHER	TOTAL	MALE	FEMALE	OTHER	TOTAL			TOTAL NOS. ALLOWED	TOTAL NOS REJECTED	AMOUNT FORFEITED	LITERATE	ILLITERATE	PERCENTAGE OF LITERATE VOTERS		TOTAL ISSUED	TOTAL RECEIVED	VALID	INVALID
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	26	26
Column 1 to 23 on Poll day & 24 TO 26 on Counting Day																									

*HERE MENTION THE NOS OF POLLING STATIONS ON WHICH NOT A SINGLE POLLING AGENT WAS PRESENT AT THE TIME OF MOCK POLL, AND SEALING OF EVMS AT THE END OF POLL

AND ALSO MENTION NOS OF POLLING STATIONS ON WHICH NEED FOR DISTRIBUTING SLIPS WAS FELT DUE TO LARGE NOS OF VOTERS IN QUE AFTER 5.30 PM.

*HERE MENTION THE ANALYSIS OF THE POLL % WITH THE % OF LAST ELECTIONS AND ANY OTHER ANALYSIS DONE ESPECIALY IF % IS TOO HIGH OR LOW (i.e below or above 15 +/- the average polling percentage of this electi

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order राविआ/निपंसा/प्र क 20/का-7 दि 24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

After Counting

STATEMENT - 8

.....MUNICIPAL CORPORATION ELECTION ——(MONTH) (YEAR)

VOTES & PARTY OF THE ELECTED CANDIDATE AND CANDIDATES WHO SECURED SECOND HIGHEST VOTES

S.NO.	RETURNING OFFICER	NO & NAME OF WARD	NO. & NAME OF ELECTORAL DIVISION/ ELECTORAL COLLEGE	*RESERVATION*	NAME OF THE CANDIDATE		GENDER	AGE	*EDUCATION*	VOTES POLLED	NAME OF POLITICAL PARTY	*Whether Candidate was Councilor in past ? If Yes (Year or years) / No*	REMARK**
					ELECTED								
					SECOND RUNNER UP								
					OTHERS								
					NOTA								
					VOTES NOT EXTRACTED IF ANY								
					TOTAL								

** If only one candidate is remained so being unopposed pl.give details (name of candidate & party /independent) in REMARK column

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order सनिआ/जिपपंस/प.क्र.20/का-7 दि.24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

After Counting

STATEMENT - 9

.....MUNICIPAL CORPORATION ELECTION -------(MONTH) (YEAR)

TOTAL NO. OF VALID VOTES OBTAINED BY DIFFERENT POLITICAL PARTIES

DATE OF COUNTING : TIME OF COMMENCEMENT OF COUNTING :

SR. NO.	RETURNING OFFICER	NO & NAME OF WARD	TOTAL SEATS	NOS. OF CONTESTING CANDIDATES	TOTAL NUMBER OF VOTES OBTAINED BY DIFFIERENT POLITICAL PARTIES											NONE OF THE ABOVE (NOTA)	TOTAL VOTES	NO.OF CANDIDATE WHOSE DEPOSIT IS FORFEITED & AMOUNT	
					BSP	BJP	CPI	CPI (M)	INC	NCP	SS	MNS	PARTIES REGD. WITH SEC (RECOGD.STATE PARTY FOR STATE OTHER THAN MAHARASHTRA)	UNRECOGD. PARTIES REGD. WITH SEC	INDEPENDENT			NOS OF CANDIDATES	AMOUNT OF DEPOSITE FOREFEITED
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order रानिआ/जिपपंस/प्र.क्र.20/का-7 दि.24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

After Counting

STATEMENT - 10

.....MUNICIPAL CORPORATION ELECTION --------(MONTH) (YEAR)

SEATS WON BY DIFFERENT POLITICAL PARTIES

SR. NO.	RETURNING OFFICER	NO & NAME OF WARD	TOTAL SEATS	CONTESTING CANDIDATES	NUMBER OFSEATS WON BY POLITICAL PARTIES										
					BSP	BJP	CPI	CPI (M)	INC	NCP	SS	MNS	PARTIES REGD. WITH SEC (RECOGD.STATE PARTY FOR STATE OTHER THAN MAHARASHTRA)	UNRECOGD. PARTIES REGD. WITH SEC	INDEPENDENT
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order रानिआ/जिपपंस/प्र.क्र.20/का-7 दि.24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

महानगरपालिका निवडणुकीचा संकलन तक्ता					
महानगरपालिकेचे नाव -					
पार पडलेल्या निवडणुकीचा मतदानाचा दिनांक				DD /MM /YEAR	
निवडणुकीचा प्रकार				सार्वत्रिक	पोट
निवडणूकपूर्व तयारी					
१	महानगरपालिका संख्यात्मक तपशील				
		१	जनगणनेनुसार एकूण लोकसंख्या		
			स्त्री		
			पुरूष		
		२	निवडणूक प्रभाग एकूण संख्या		
		३	निवडणुक लढविणारे एकूण उमेदवार (निवडणूक विभाग)		
		४	निवडणूक प्रतिनिधींची संख्या (निवडणूक विभाग)		
		५	स्त्री मतदारांची संख्या		
		६	पुरूष मतदारांची संख्या		
		७	इतर मतदारांची संख्या		
		८	एकुण मतदार (५+६+७)	०	
		९	मतदार ओळखपत्र(EPIC) असणारे मतदार		
		१०	एकूण मतदारांशी EPIC धारकांची टक्केवारी		
२	अ	मतदान केंद्र			
		१	एकूण मतदान केंद्रांची संख्या		
		२	संवेदनशील मतदान केंद्रांची संख्या (Sensitive)		
		३	अतिसंवेदनशील मतदान केंद्रांची संख्या (Critical)		
		४	उपद्रवमुल्य असलेली मतदान केंद्र (Vulnerable Polling Stations)		
२	ब	ठिकाणांनुसार(Sites) मतदान केंद्रांचा तपशील			
	१	i)	एक मतदान केंद्र असलेली ठिकाणांची संख्या		
		ii)	दोन ते पाच मतदान केंद्रे असलेल्या ठिकाणांची संख्या		
		iii)	पाच पेक्षा जास्त मतदान केंद्रे असलेल्या ठिकाणांची संख्या		
		iv)	एकुण ठिकाण (i+ii+iii)		
	२	i)	शासकीय इमारत		
		ii)	अर्ध-शासकिय इमारत		
		iii)	खाजगी इमारत		

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order रानिआ/जिपपंस/प्र क्र.20/का-7 दि.24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

२	क	मतदान कर्मचारी नियुक्तीचा संख्यात्मक तपशील			
		१	निवडणूक निरीक्षक (General Observer)		
		२	निवडणूक निर्णय अधिकारी (RO)		
		३	सहा. निवडणूक निर्णय अधिकारी (ARO)		
		४	क्षेत्रिय अधिकारी (ZO)		
		५	सूक्ष्मनिरीक्षक (Micro-observer if any)		
		६	मतदान केंद्राध्यक्ष (PRO)		
		७	मतदान अधिकारी (POs)		
		८	शिपाई		
		९	पोलीस		
		१०	राज्य राखीव दल व होमगार्ड		
		११	निम-लष्करी दल		
२	ड	प्रशिक्षणाचा संख्यात्मक तपशील			
		१	अधिकारी/कर्मचारी यांना दिलेल्या प्रशिक्षणाची संख्या व दिनांक		
प्रत्यक्ष निवडणूक प्रक्रिया तयारी					
	इ	मतदान यंत्रांचा संख्यात्मक तपशील			
		१	निवडणुकीत वापरलेली मतदान यंत्रे		
		i)	बॅलेट युनिट (BU)		
		ii)	कंट्रोल युनिट (CU)		
		२	राखीव ठेवण्यात आलेली मतदान यंत्रे		
		i)	बॅलेट युनिट (BU)		
		ii)	कंट्रोल युनिट (CU)		
		३	निवडणुकीदरम्यान राखीव मधुन बदली करण्यात आलेली मतदान यंत्रे		
		i)	बॅलेट युनिट (BU)		
		ii)	कंट्रोल युनिट (CU)		
	ई	वापरलेली वाहने			
		१	बसेस		
		२	ट्रक्स		
		३	जिप्स / कार		
		४	इतर (बोट/हेलिकॉप्टर)		

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order रानिआ/जिपपंस/प्र.क्र.20/का-7 दि 24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

आदर्श आचारसंहिता					
	उ	प्रतिबंधात्मक उपाययोजनांचा संख्यात्मक तपशील			
		१	चाप्टर प्रकरणे		
		२	तडीपारीची प्रकरणे		
		३	अवैध शस्त्रसाठा जप्ती प्रकरणे		
		४	अजामीनपात्र वॉरंट बजावलेली प्रकरणे		
		५	अंमली पदार्थांच्या अवैध साठा जप्तीची प्रकरणे		
	ऊ	आदर्श आचारसंहितेच्या अंमलबजावणीसाठी केलेली व्यवस्था			
		१	*जिल्हाधिकारी तथा जिल्हा निवडणूक अधिकारी यांचे स्तरावर पोलीस (SP) व लोकप्रतिनिधी यांच्या बैठका (तारखांसहित तपशील)*		
		२	आचारसंहिता पथकांची संख्या		
		३	स्टॅटीक सर्व्हेलंस टीम		
		४	व्हिडिओ व्हिविंग टीम		
		५	मिडीया कमिटीने मंजूरी दिलेल्या एकूण प्रकरणांची संख्या		
		६	पेड न्यूज कमिटीकडे प्राप्त एकूण तक्रारींची संख्या		
		७	वापरलेल्या व्हिडिओ कॅमे-यांची संख्या व कालावधी (आचारसंहिता, मतमोजणी इ.सर्व ठिकाणी लावलेले)		
	ए	आदर्श आचारसंहिता भंगाची प्रकरणे (संख्यात्मक तपशील)			
		१	दाखल करण्यात आलेली प्रकरणे		
		२	एफ आय आर (FIR) दाखल झालेली प्रकरणे		
		३	प्रलंबित असलेली प्रकरणे		
प्रत्यक्ष मतदान प्रक्रिया					
३	मतदानाचे विश्लेषण				
		१	एकूण मतदारांची संख्या		
		१अ	स्त्री		
		१ब	पुरूष		
		१क	अंध/अपंग मतदारांची संख्या		
		१ड	सुशिक्षीत मतदारांची संख्या		
		२	मतदानाची सरासरी टक्केवारी		
		२अ	सर्वात जास्त मतदान (टक्केवारी नुसार) होणारा निवडणूक प्रभाग व टक्केवारी		
		२ब	सर्वात कमी मतदान (टक्केवारी नुसार) होणारा निवडणूक प्रभाग व टक्केवारी		
		३	मागील निवडणुकीच्या तुलनेत सरासरी मतदान टक्केवारी (कमी/जास्त- २०१२ ची टक्केवारी)		
		४	स्त्री-पुरुष मतदान टक्केवारींची तुलना (कमी/जास्त- २०१२ ची टक्केवारी)		

STATE ELECTION COMMISSION ,MAHARASHTRA

(SEC Order रानिआ/जिपपंस/प्र क्र.20/का-7 दि 24/10/2016)

(These formats will be used by all local bodies just by replacing Address name)

		५	*नेमण्यात आलेल्या मतदान प्रतिनिधींची संख्या*		
		५अ	*एकही मतदान प्रतिनिधी नसलेल्या केंद्रांची संख्या*		
४	मतदान प्रक्रियेत घडलेल्या महत्त्वपूर्ण घटना (संख्यात्मक)				
		१	मतदान यंत्र नादुरूस्त होणे		
		२	कायदा व सुव्यवस्था बिघडणे (उदा. जमावबंदी,गोळीबार इ.)		
		३ ३अ	पुन:मतदान (मतदान केंद्र निहाय कारणासह तपशील) मतदान केंद्राध्यक्ष वा इतर कर्मचाऱ्यांच्या निष्काळजीपणामुळे पुन:मतदान झाले असल्यास तपशील		
५	मतमोजणी				
		१	मतमोजणीची एकुण ठिकाणे		
		२	मतमोजणीसाठी लावण्यात आलेल्या टेबलांची संख्या		
		३	सरासरी राउंड (Min-Max)		
		४	नियुक्त कर्मचाऱ्यांची संख्या (Assistant & Supervisor, Observer if any)		
		४अ	*मतमोजणी प्रतिनिधींची संख्या*		
		५ अ	पुन:मतमोजणी (किती ठिकाणी झाली)		
		५ ब	किती ठिकाणी पुन:मतमोजणीची मागणी फेटाळण्यात आली		
		६	मतमोजणीनंतर सम-समान मते पडणे		
		७	बिनविरोध निवडून आलेल्या उमेदवारांची संख्या		
		८ अ	पाठविण्यात आलेल्या एकुण टपाली मतपत्रिकांची संख्या		
		८ब	मत नोंदवुन प्राप्त झालेल्या एकुण टपाली मतपत्रिका		
		i)	वैध		
		ii)	अवैध		
६	न्यायालयीन दावे किंवा अपिल दाखल झाल्याची प्रकरणे (संख्यात्मक)				
		१	निवडणूक कार्यक्रमादरम्यान		
		२	निकाल घोषित झाल्यानंतर		
७	निवडणूक प्रक्रियेच्या सुलभिकरणासंदर्भात जिल्ह्यांकडून खालील मुद्यांबाबत हाती घेतलेल्या नावीन्यपूर्ण उपक्रम (थोडक्यात वर्णन नमूद करावे) :-				
		१	निवडणूक प्रक्रियेत आधुनिक तंत्रांचा वापर		
		२	वृत्तपत्रे व इतर ईलेक्ट्रॉनिक प्रसार माध्यमांचा वापर		
		३	मतदार जागृती अभियान		
		४	मतदारांसाठी पुरविलेल्या सोयी सुविधा		
		५	निवडणूक निरीक्षकांकडून मिळालेले मार्गदर्शन		
		६	इतर		
८	निवडणूक अधिकारी (महानगरपालिका आयुक्त)यांचे निवडणूकांच्याबाबत संक्षिप्त विश्लेषण				

प्रकरण ८

इतर महत्त्वाचे आदेश व सूचना

राज्य निवडणूक आयोगाकडे मार्गदर्शन मागण्यात येते असे इतर मुद्दे

१. महानगरपालिका निवडणुकांकरिता उमेदवारांची नावे मतपत्रिकेवर त्यांच्या आडनावाच्या इंग्रजी वर्णानुक्रमानुसार घेण्यात यावीत. एखादा उमेदवार आपले नाव मतपत्रिकेवर कशा प्रकारे छापण्यात यावे, याबाबत नामनिर्देशनपत्र मागे घेण्याच्या शेवटची तारीख व वेळ यापूर्वी कळवू शकतो. उमेदवाराचे नाव मतपत्रिकेवर त्यानुसार छापण्याबाबत निवडणूक निर्णय अधिकारी निर्णय घेऊ शकतात. मात्र, त्यानुसार नावे छापताना त्याचा मतपत्रिकेवरील अनुक्रम महानगरपालिकेच्या बाबतीत त्याच्या आडनावाच्या इंग्रजी वर्णानुक्रमानुसारच राहील.

२. मतपत्रिका सर्वसाधारणपणे शासकीय मुद्रणालयातून छापून घेण्यात याव्यात. परंतु त्यामध्ये आपणास काही अडचण असल्यास सुरक्षितता, गोपनीयता आणि चिन्हांची योग्य रित्या छपाई करण्याची दक्षता घेऊन खाजगी मुद्रणालयातून छापून घेता येतील. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/मनपा २०१४/प्र.क्र.२०/का.०५, दि.१७.११.२०१४

३. निवडणूक लढविणाऱ्या उमेदवाराने त्याच्या दैनंदिन खर्चाचा हिशोब दुसऱ्या दिवशी दुपारी २.०० वाजेपर्यंत दयावयाचा आहे. निवडणूक खर्च नियमित सादर न करण्याबद्दल नामनिर्देशित उमेदवारांचे निकाल रोखण्यासंबंधी कोणतेही आदेश नाहीत. मात्र जे उमेदवार निकालापासून ३० दिवसांच्या आत शपथपत्रासह खर्चाचा हिशोब सादर करणार नाहीत त्यांना अनर्ह ठरविण्याकरिता संबंधित विभागीय आयुक्तांकडे प्रस्ताव पाठविणे आवश्यक आहे.

४. उमेदवाराचा पती किंवा पत्नी यांच्या नावावर महानगरपालिकेचे देणे असल्यास उमेदवार निवडणुकीस अपात्र ठरणार नाही.

५. जर शासकीय, निमशासकीय सरकारी संस्थेच्या इमारती मिळत नसल्यास मतदान केंद्रे खाजगी विनाअनुदानित शाळेत करता येते.

६. मतदान केंद्रांची प्रसिध्दी करण्यापूर्वी राज्य निवडणूक आयोगाची मान्यता घेण्याची आवश्यकता नाही.

७. उमेदवारांचा निकाल जाहीर करण्यापूर्वी राज्य निवडणूक आयोगाची परवानगी घेणे आवश्यक नाही. दोन उमेदवारांना समान मते मिळाल्यास सोडत पध्दतीने विजयी उमेदवार घोषित करता येईल.

८. मतदान / मतमोजणी केंद्रावरील कर्मचाऱ्यांना तसेच निवडणुकीशी संबंधित इतर अधिकारी/कर्मचाऱ्यांना भत्ता भारत निवडणूक आयोगाच्या प्रचलित दराप्रमाणे देण्यात यावा. निवडणुकांमध्ये काम करणारे निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी तसेच इतर अधिकारी (यामध्ये प्रभाग रचना तसेच मतदार यादी तयार करणाऱ्या अधिकाऱ्यांचा समावेश करता येईल.) यांना मानधन/पारिश्रमिक/अतिकालिक भत्ता नगर विकास विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक-संकीर्ण-२००६/५१२/प्र.क्र.८९/२००६/नवि-२०, दिनांक १६ जुलै, २००७ अनुसार देता येईल.

९. मतदानाच्या दिवशी ज्या कामगारांना आठवडयाची सुट्टी नसते त्यांना मतदानासाठी सुट्टी अथवा सवलत देण्याविषयी आदेश देण्यास जिल्हाधिकारी सक्षम आहेत.

१०. बाजाराच्या दिवसासंबंधी आदेश काढण्यासंबंधीचे अधिकारही जिल्हाधिकाऱ्यांना आहेत.

११. मतमोजणी कक्षात बॅलेट युनिट नेणे आवश्यक नाही.

१२. मतदानाच्या दिवशी मतदान यंत्रात बिघाड झाल्यास दुसरे मतदान यंत्र बसविण्यासाठी लागणारा कालावधी त्या केंद्रास वाढवून देता येणार नाही. मात्र, संध्याकाळी ५.३० वाजता जे मतदार रांगेत असतील त्या सर्वांना मतदान करु दयावे.

१३. एखादया मतदान केंद्रावर फेरमतदान घ्यावयाचे असल्यास त्यासंबंधीचा प्रस्ताव पत्राने राज्य निवडणूक आयोगाकडे पाठवावा. त्या पत्रामध्ये का फेरमतदान घ्यावे लागत आहे याची कारणे नमूद केलेली असावीत.

१४. अधिस्विकृतीधारक वृत्तपत्र प्रतिनिधी तसेच इलेक्ट्रॉनिक मिडीया यांचे प्रतिनिधी यांना मतदान केंद्रात प्रवेश देण्याचे अधिकार महानगरपालिका आयुक्त / जिल्हाधिकारी यांना राहतील. मात्र, मतमोजणीच्या ठिकाणी सुव्यवस्था रहावी व गोंधळ होऊ नये याहष्टीने दक्षता घेण्यात यावी.

१५. मतदान केंद्राच्या १०० मीटर क्षेत्रात किंवा मतदान केंद्रावर कर्मचारीवृंद/पोलिसांव्यतिरिक्त कोणीही मोबाईल / कॉडलेस फोन /वायरलेस वापरणार नाही. अशी साधने आणल्यास मतदान केंद्राध्यक्ष किंवा पोलीस ती जप्त करु शकतील.

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

शुक्रवार, मार्च ३, १९९५/फाल्गुन १२, शके १९१६

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी प्रत्येक विभागाच्या पुरवणीला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग एक-अ—मध्य उप विभाग

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखा परीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-व मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना.

STATE ELECTION COMMISSION

New Administrative Building, Opp. Mantralaya, Madam Cama Road, Bombay 400 032, dated the 2nd March 1995.

Order

CONSTITUTION OF INDIA.

No. SEC. 1095/306/Desk-3.—Whereas the superintendence, direction and control of all elections to the Panchayats and the Municipalities in the State are vested in the State Election Commission, Maharashtra in accordance with the provisions of Articles 243-K and 243-ZA of the Constitution of India ;

And Whereas as envisaged in the provisions made by the Constitution (Seventy-third) Amendment Act, 1992 and the Constitution (Seventy-fourth) Amendment Act, 1992, it is intended *inter alia* to ensure regular, timely and also free, fair and in efficient manner, all elections to the Panchayat and the Municipalities under the superintendence, direction and control of the State Election Commission;

And Whereas the provisions with regard to the elections to the Panchayats and the Municipalities made in the relevant State Acts under which the Panchayats and the Municipalities are constituted do not, in all the Acts provide for the requisitioning of staff, premises, vehicles, etc. that may be required at or for an election to a Panchayat or a Municipality ;

And Whereas it is necessary and expedient in the interest of maintaining purity of elections to a Panchayat or a Municipality and in the interest of conduct of such elections in a free, fair and efficient manner, to provide for requisitioning of staff, premises, vehicles, etc. that may be required at or for any election to a Panchayat or the Municipality including any bye-election and for incidental provisions with regard thereto;

Now, Therefore, in exercise of the powers conferred by Articles 243-K and 243-ZA of the Constitution of India, read with sub-section (*4*) of section 18A of the Bombay Municipal Corporation Act (Bom. III of 1888), sub-section (*4*) of section 9B of the City of Nagpur Corporation Act, 1948 (C. P. and Berar II of 1950), Sub-section (*4*) of section 14 of the Bombay Provincial Municipal Corporation Act, 1949 (Bom. LIX of 1949), sub-section (*4*) of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965, sub-section (*4*) of section 10A of the Bombay Village Panchayats Act, 1958 (Bom. III of 1959), the Zilla Parishads and Panchayats Samitis Act, 1961 (Mah. V of 1962), and of all other powers enabling me in this behalf, and in relation to holding of elections under these provisions under the supervision, direction and control of the State Election Commission, I, D. N. Chaudhari, State Election Commissioner, Maharashtra hereby make an order as follows :—

1. *Title, extent, application and commencement.*—(1) This Order may be called the Panchayats and Municipalities Election (Requisitioning of Staff, Premises and Vehicles, etc.) Order, 1995.

(2) It extends to the whole of the State of Maharashtra.

(3) It shall apply to such Panchayat or Municipality where, the law for the time being in force under which it has been constituted, does not provide for the matters provided in this Order; and where any such law makes provisions for such matters, the relevant provisions of this Order shall not apply.

(4) It shall come into force on the 3rd March 1995.

2. *Requisitioning of Staff for election.*—Every State Government Department or Office, local authority, Corporation owned or controlled by the State Government, or a company or any subsidiary company set up by the State Government, in the State shall, when so requested, in the case of any election to a Municipal Corporation, by the Municipal Commissioner concerned or, in any other case, by the Collector, or by an officer authorised by the Municipal Commissioner or, as the case may be, by the Collector (hereinafter in this Order referred to as "the requisitioning authority"), make available to them such staff as may be necessary for the performance of any duty in connection with the preparation and revision of electoral roll or list of voters and the conduct of election.

Explanation.—For the purpose of this clause,—

(1) the expression "a corporation" means any body corporate and shall include a society registered under the Societies Registration Act, 1860 (21 of 1860) in its application to the State of Maharashtra or any body constituted under any law for the time being in force ;

(2) the expression "a corporation controlled by the State Government" shall include a corporation in which not less than twenty-five per cent of the paid up share capital is held by the State Government ;

(3) the expression "staff" shall include officers,

3. *Requisitioning of Premises, Vehicles, etc. for election.*—(1) If it appears to the requisitioning authority that in connection with any election—

(a) any premises are needed of are likely to be needed for the purpose of being used as a polling station or for the storage of ballot boxes after a poll has been taken; or

(b) any vehicle, vessel or animal is needed or likely to be needed for the purpose of transport of ballot boxes to or from any polling station or transport of members of police force for maintaining order during the conduct of such election, or transport of any officer or other person for the performance of any duties in connection with such election ;

the requisitioning authority may, by order in writing, requisition such premises or such vehicle vessel or animal, as the case may be, and make such further orders as may appear to it be necessary or expedient in connection with the requisitioning :

Provided that, no vehicle, vessel or animal which is being lawfully used by a candidate or his agent for any purpose connected with the election of such candidate shall be requisitioned under this sub-section until the completion of the poll at such election.

(2) The requisition shall be effected by an order in writing addressed to the person deemed by the requisitioning authority to be the owner or person in possession of the property, and such order shall be served on the person to whom it is addressed in the manner prescribed for the service of a notice under any law for the time being in force under which a Panchayat or a Municipality is constituted.

(3) Any person to whom such order is addressed shall be bound to deliver possession of such premises or such vehicle, vessel or animal to the requisitioning authority or to such other officer as may be specified in the order.

(4) Whenever any property is requisitioned under sub-clause (1), the period of such requisition shall not extend beyond the period for which such property is required for any of the purposes mentioned in that sub-clause.

Explanation.—For the purpose of this section,—

(a) The expression " premises " means any land, building, or part of a building and includes a hut, shed or other structure or any part thereof.

(b) The expression " vehicle " means any vehicle used or capable of being used for the purpose of road transport whether propelled by mechanical power or otherwise.

4. *Payment of compensation.*—(1) Whenever in pursuance of the last preceding clause, the requisitioning authority requisitions any premises, or any vehicle, vessel or animal, the requisitioning authority shall pay to the person interested compensation, the amount of which shall be determined by the requisitioning authority taking into consideration the following, namely :—

(a) in the case of premises—

(i) the rent payable in respect of the premises or if no rent is payable, the rent payable for similar premises in the locality;

(ii) if the consequence of the requisition of the premises the person interested is compelled to change his residence or place of business, the reasonable expenses (if any) incidental to such change;

(b) in the case of any vehicle, vessel or animal, the fares or rates prevailing in the locality for the hire of such vehicle, vessel or animal.

(2) Any person interested or any person, who claims to be entitled to receive compensation, being aggrieved by the order of the requisitioning authority as to—

(i) the amount of compensation determined; or

(ii) the title of any person entitled to receive compensation; or

(iii) the approtionments of the amount of compensation among two or more persons, may, within one month from the receipt of the order under sub-section (*1*), or if the order is not addressed to him within one month from the date of the order, appeal to the Divisional Commissioner of a revenue division concerned and the decision of the Divisional Commissioner on such appeal shall be final.

Explanation.—For the purpose of this section, the expression " person interested " means,—

(a) in the case of premises,—

(i) the person who was in actual possession of the premises immediately before the requisition ; or

(ii) when no person was in actual possession, the owner of such premises,

(b) in the case of any vehicle, vessel or animal, the owner thereof; and

(c) any other person who is entitled to receive compensation :

Provided that, where immediately before the requisitioning, any vehicle or vessel was, by virtue of a hire-purchase agreement, in the possession of a person other than the owner, the total compensation payable in respect of the requisition shall be apportioned between that person and the owner in such manner as they may agree upon and in default of agreement in such manner as the requisitioning authority may decide.

5. *Power to obtain information.*—The requisitioning authority may, with a view to requisitioning any staff or premises under clause 3 or determining the compensation payable under clause 4 by order, require any person to furnish to such authority as may be specified in the order such information in his possession relating to such staff or property as may be so specified.

6. *Power of entry into and inspection of premises etc.*—Any person authorised in this behalf by the requisitioning authority may enter into any premises and any vehicle, vessel or animal therein for the purpose of determining whether, and if so, in what manner an order under clause 3 should be made in relation to such premises, vehicle, vessel or animal, or with a view to secure complaince with any order made under that clause.

7. *Eviction from requisitioned premises.*—(1) Any person remaining in possession of any requisitioned premises in contravention of any order made under clause 3 may be summarily evicted from the premises by any officer empowered by the requisitioning authority in this behalf.

(2) Any officer so empowered may, after giving to any woman not appearing in public reasonable warning and facility to withdrawn, remove, or open any lock or bolt or break open any door or any building or do any other act necessary for effecting such eviction.

8. *Release of Premises etc. from requisition.*—(1) When any premises requisitioned under clause 3 are to be released from requisition, the possession thereof shall be delivered to the person from whom possession was taken at the time when the premises were requisitioned or if there were no such person, to the person deemed by the requisitioning authority to be the owner of such premises and such delivery of possession shall be a full discharge of the requisitioning authority from all liabilities in respect of such delivery, but shall not prejudice any rights in respect of the premises which any other person may be entitled by due process of law to enforce against the person to whom possession of the premises is so delivered.

(2) Where the person to whom possession of any premises requisitioned under clause 3 is to be given under sub-clause (*1*) cannot be found or is not readily ascertainable or has no agent or any other person empowered to accept delivery on his behalf, the requisitioning authority shall cause a notice declaring that such premises are released from requisition to be affixed on some conspicuous part of such premises and publish the notice in the *Official Gazette*.

(3) When a notice referred to in sub-clause (2) is published in the *Official Gazette* the premises specified in such notice shall cease to be subject to requisition on and from the date of such publication and be deemed to have been delivered to the person entitled to possession thereof and the requisitioning authority or the Panchayat or the Municipality, concerned shall not be liable for any compensation or other claim in respect of such premises for any period after the said date.

(4) The provisions of sub-clause (1) to (3) shall apply *mutatis mutandis* to the release of a vehicle, vessel or animal.

9. *Offences and penalties.*—Any person who,—

(1) contravenes any order made under clause 2 or, after having issued an order of requisition and entrusted with any duty in connection with any election, refuses to attend or to perform such duty ;

(2) contravenes any order made under clause 3 ;

(3) refuses to furnish the information or willfully furnishes false information called for the order addressed; shall on conviction; be punished,—

(a) for an offence under sub-clause (1) or (2), with imprisonment for a term which may extend to one year, or with fine, or with both.

(b) for an offence under sub-clause (3), with imprisonment for a term which may extend to three months, or with fine, or with both.

D. N. CHAUDHARI,
State Election Commissioner, Maharashtra.

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA

No. SEC. 1095/CR-5/95/Desk-3,
New Administrative Building,
Opposite Mantralaya,
Madame Cama Road, Bombay 400 032.
Dated the 15th March 1995.

To,

The Chief Secretary to the Government of Maharashtra,
Mantralaya, Bombay 400 032.

Subject.—Restrictions on transfer of staff connected with the work of elections.

DIRECTION

Whereas, as envisaged in the provisions made by the Constitution (Seventy-third) Amendment Act, 1992 and the Constitution (Seventy-fourth) Amendment Act, 1992, (*vide* Article 243-K and 243-ZA of the Constitution of India) it is intended *inter alia* to ensure regular, timely and also free, fair and in efficient manner, all elections to the Panchayats and the Municipalities under the superintendence, direction and control of the State Election Commission ;

And Whereas the provisions with regard to the elections to the Panchayats and the Municipalities made in the relevant State Acts under which Panchayats and the Municipalities are constituted do not, in all the Acts, make provisions to regulate transfers of staff connected with the work of election, during an election to a Panchayat of a Municipality ;

And Whereas, the State Election Commission has ordered holding of general elections to over about 14,000 Village Panchayats throughout the State and fixed the programme therefor in two stages as communicated to all the Collectors in the State under letter No. SEC. 1095/CR-30/95/PR, dated the 1st February 1995, according to which the work of making preparations for these elections, such as formation of wards, etc. has commenced on the 23rd February 1995 and the election process shall be completed by the 24th May 1995 ;

And Whereas, the State Election Commission has also ordered holding of general elections to nine Municipal Councils and three Municipal Corporations and fixed the programme therefor in March, April and May 1995 ;

And whereas as provided in sub-section (*3*) of section 10A of the Bombay Village Panchayats Act, 1958, sub-section (*3*) of section 14 of the Bombay Provincial Municipal Corporations Act, 1949 and sub-section (*3*) of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965, all the officers and members of the Staff appointed or deployed for preparation of electoral rolls and conduct of elections of Panchayats or, as the case may be, Municipal Corporations, shall function under the superintendence, direction and control of the State Election Commissioner ;

And whereas sub-section (*4*) of the said section 10A and 14, respectively, provide that notwithstanding anything contained in the said Act and the rules made thereunder, the Commission may issue such special or general orders or directions, which may not be inconsistent with the provisions of the said Act or the rules for fair and free elctions ;

And Whereas, it is necessary and expedient in the interest of maintaining purity of elections to a Panchayat or a Municipality and in the interest of conduct of such elections in a free, fair, peaceful and efficient manner, to regulate transfers of staff connected with the work of election during any election to a Panchayat or the Municipality including any bye-election ;

Now, Therefore, in exercise of the powers conferred by Articles 243-K and 243-ZA of the Constitution of India, read with sub-section (*4*) of section 18A of the Bombay Municipal Corporation Act (Bom. III of 1888), sub-section (*4*) of section 9B of the City of Nagpur Corporation Act, 1948 (C. P. and Berar II of 1950), sub-section (*4*) of section 14 of the Bombay Provincial Municipal Corporation Act, 1949 (Bom. LIX of 1949), sub-section (*4*) of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965, sub-section (*4*) of section 10A of the Bombay Village Panchayats Act, 1958 (Bom. III of 1959), the Zilla Parishads and Panchayat Samitis Act, 1961 (Mah. V of 1962), and of all other powers enabling me in this behalf, and in relation to holding of elections under these provisions under the supervision, direction and control of the State Election Commission, I, D. N. Chaudhari, State Election Commissioner, Maharashtra hereby direct as follows :—

(1) The transfers of Municipal Commissioners and Collectors including Additional Collectors, middle level officers like Deputy Collectors, Chief Officers of Municipal Councils, Block Development Officers, Tahsildars and other officers and employees *connected with or associated with the work of making preparations for and the conduct of the Panchayat / Municipality elections and bye-elections and police officers of all levels in the area of the Panchayat or the Municipality where elections are being held,* should not be ordered or, if ordered earlier given effect to during the period from the date of announcement of election programme until the date of completion of the election or bye-election.

(2) These instructions are considered necessary to ensure that the election process which has started with the help of officers and employees detailed for making preparations for the election work is completed without late or hinderance in that work.

(3) If any transfer is found unavoidable and absolutely necessary a reference should be made to the commission for approval, alongwith the full justification therefor.

(4) At the same time, officers about whom complaints have been received from any contesting candidate/political party reflecting upon his partisan attitude or behaviour during his tenure should be dissociated with the election work.

(5) The authorities concerned of the State Government or of a panchayat or a Municipality shall not effect transfer of officers and staff connected with the formation of wards, preparation of electoral rolls and conduct of elections to a Panchayat or a Municipality during the period specified in direction (1) hereinabove.

(6) The State Government shall strictly implement the above measures and issue detailed and comprehensive standing instructions to all the authorities concerned to take appropriate and legally effective steps in that behalf and assist the election authorities in the peaceful and smooth conduct of free fair and peaceful election poll. A copy of the instructions so issued should be endorsed to the State Election Commission.

(7) These directions shall apply at all other/future general or bye-elections to any Panchayat or Municipality in the State.

D. N. CHAUDHARI,
State Election Commissioner, Maharashtra.

Copy forwarded with compliments and for information to the Additional Chief Secretary, Home Department, Mantralaya, Mumbai 400 032.

Copy forwarded for information to—
All the Divisional Commissioners.
All the Municipal Commissioners.
All the Collectors of Districts.
All the Chief Executive Officers of Zilla Parishad.

५२५

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

निवडणूक महत्त्वाचे

क्रमांक-एसईसी/जीईएन/२००१/प्र.क्र.५/का-१०,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २६ एप्रिल, २००१.

प्रति,
विभागीय आयुक्त (सर्व)
आयुक्त,महानगरपालिका (सर्व)
जिल्हाधिकारी (सर्व) (मुंबई शहर व उपनगर वगळून)

विषय:- पोस्टल बॅलट ऑर्डर- २००१
आदेशाचा मराठीमध्ये अनुवाद

संदर्भ:- राज्य निवडणूक आयोगाकडील दिनांक- २ फेब्रुवारी, २००१ चे समक्रमांकाचे पत्र व त्यासोबतचे दिनांक- १६ जानेवारी, २००१ चे राजपत्र

महोदय,

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये नियुक्त करण्यात येणा-या अधिकारी व कर्मचारी यांना आपल्या मतदानाचा अधिकार बजावता यावा, यादृष्टीने राज्य निवडणूक आयोगाने पोस्टल बॅलट ऑर्डर, २००१ हे आदेश पारित केले असून, ते दिनांक- १६ जानेवारी, २००१च्या राजपत्रात प्रसिध्द झाले आहेत. त्याची प्रत सर्व संबंधितांना संदर्भाधीन दिनांक- २ फेब्रुवारी, २००१ च्या पत्रासोबत पाठविण्यात आली आहे. क्षेत्रीय अधिका-यांकडून सदर आदेशाचा मराठी अनुवाद उपलब्ध करुन देण्याची विनंती करण्यात येत होती. त्या अनुषंगाने राज्य निवडणूक आयोगाने सदर आदेशाचा मराठीमध्ये अनुवाद केला असून, तो सोबत जोडून पाठविण्यात येत आहे. सदर आदेश कृपया सर्व संबंधितांच्या नजरेस आणावेत व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये सदर आदेशांची अंमलबजावणी होईल, याची कृपया दक्षता घ्यावी.

राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(बी. जी. वीर)
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

५२५

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- १६ जानेवारी, २००१.

टपाली मतपत्रिका आदेश, २००१

जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, महानगरपालिका, नगरपरिषदा आणि नगरपंचायती यांच्या निवडणुकांमध्ये टपालाद्वारे मतदान नोंदविण्याची पध्दती विहित करण्यासंबंधातील आदेश

भारताचे संविधान

क्रमांक-एसईसी/जीईएन/२००१/प्र.क्र.५/का-१०.

ज्याअर्थी, राज्यातील पंचायती व नगरपालिका यांच्या सर्व निवडणुकांसंबंधीचे अधीक्षण, संचालन व नियंत्रण भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेड्ए अन्वये राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आले आहे;

आणि ज्याअर्थी, पंचायती व नगरपालिका यांच्या निवडणुकांसंबंधीचे अधिनियम व निवडणूक नियम यामध्ये निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आलेल्या मतदारांनी टपालाने मतदान करण्याबाबतच्या तरतुदींचा समावेश नाही, आणि स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका मुक्त, निष्पक्ष आणि कार्यक्षम रितीने पार पाडण्याच्या दृष्टीने पंचायती व नगरपालिका यांच्या निवडणुकांमध्ये निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात येणा-या अधिकारी/कर्मचारी यांचेसाठी टपालाने मतदान करण्याबाबत तरतुदी करणे आवश्यक झाले आहे;

आता त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेड्ए, महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ मधील कलम ९ए(४), महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा(मतदार गट आणि निवडणुका घेणे) नियम, १९६२ चे नियम ३३ए व ४०ए, महाराष्ट्र पंचायत समित्या (मतदार गण व निवडणुका घेणे) नियम, १९६२ चे नियम ३१ए व ३७ए, मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ चे कलम १०ए(४), नागपूर शहर

महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ चे कलम ९बी(४), मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ चे कलम १४ (४), मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ अंतर्गत अनुसूची, प्रकरण-१, निवडणूक नियम क्र.२९, महाराष्ट्र नगर परिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ चे कलम १०ए(४) अन्वये प्राप्त झालेल्या तसेच अन्य सर्व प्राप्त अधिकारांचा वापर करुन राज्य निवडणूक आयोग खालील आदेश देत आहे :-

१. *संक्षिप्त नांव, व्याप्ती आणि प्रारंभ :-* (१) या आदेशास टपाली मतपत्रिका आदेश, २००१ असे नांव राहील.

(२) या आदेशाची व्याप्ती महाराष्ट्र राज्यभर राहील आणि सदर आदेश जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, महानगरपालिका, नगरपरिषदा आणि नगरपंचायती यांच्या निवडणुकांसाठी लागू राहतील.

(३) सदर आदेश शासकीय राजपत्रात छापल्याच्या तारखेपासून अंमलात येतील.

२. *व्याख्या आणि अर्थाविष्कार :-* या आदेशात संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर (१) 'निवडणूक' म्हणजे हे आदेश लागू झाल्यापासून जिल्हा परिषद अथवा पंचायत समिती, अथवा ग्रामपंचायत, अथवा महानगरपालिका, अथवा नगरपरिषद, अथवा नगरपंचायत घटित करण्यासाठी घेतलेली निवडणूक किंवा पोटनिवडणूक

(२) 'मतदार संघ' म्हणजे जिल्हा परिषदेचा मतदार गट, पंचायत समितीचा मतदार गण, महानगरपालिका अथवा नगरपरिषदेचा अथवा नगरपंचायतीचा अथवा ग्रामपंचायतीचा प्रभाग.

(३) 'लढविलेली निवडणूक' म्हणजे जिल्हा परिषदेचा मतदार गट, पंचायत समितीचा मतदार गण, महानगरपालिका

अथवा नगरपरिषद अथवा नगरपंचायत अथवा ग्रामपंचायत यांच्या प्रभागाच्या निवडणुकीसाठी अथवा पोटनिवडणुकीसाठी घेतलेले मतदान.

(४) 'महानगरपालिका' म्हणजे नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ तसेच मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ मधील तरतुदीनुसार स्थापन झालेली महानगरपालिका.

(५) 'निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेला मतदार' म्हणजे जी व्यक्ती स्थानिक स्वराज्य संस्था निवडणुकीसाठी मतदार असून, त्या व्यक्तीस निवडणूक कर्तव्यार्थ एखाद्या मतदार संघात मतदान केंद्राध्यक्ष, मतदान अधिकारी, मतदान कर्मचारी अथवा निवडणुकीच्या अन्य कोणत्याही कामासाठी ज्यामध्ये निवडणूक बंदोबस्तासाठी नेमलेल्या अधिकारी/कर्मचारीवर्गाचा समावेश होतो, नेमण्यात आले असेल अशी व्यक्ती.

३. निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या मतदाराने त्यासंबंधीची सूचना देणे :- (१) टपालाने मतदान करु इच्छिणा-या निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या मतदाराने पीबी-१ या प्रपत्रात निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे मतदानाच्या तारखेपूर्वी कमीत कमी ७ दिवस अगोदर अथवा निवडणूक निर्णय अधिकारी कमी करतील अशा मुदतीपूर्वी पोहोचेल अशा बेताने अर्ज करावा आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची अर्जदार हा निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेला मतदार आहे, अशी खात्री झाल्यास अशा अर्जदारास टपाली मतपत्रिका देण्यात येईल.

(२) ज्या ठिकाणी अशा मतदारास मतदान केंद्राध्यक्ष, मतदान अधिकारी, मतदान कर्मचारी अथवा अन्य निवडणूक कामासाठी ज्या मतदार संघात निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आले आहे, त्याच मतदार संघाचा तो मतदार असल्यास व तो टपालाद्वारे मतदान करण्याऐवजी ज्या मतदान

केंद्रावर त्यास निवडणूक कर्तव्यार्थ नेमण्यात आले आहे त्याच मतदान केंद्रावर मतदान करु इच्छित असल्यास त्याने निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे पीबी-२ या प्रपत्रात कमीत कमी ४ दिवस अगोदर अथवा निवडणूक निर्णय अधिकारी कमी करतील अशा मुदतीत पोहोचेल अशा बेताने अर्ज करावा आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची अर्जदार हा ज्या मतदार संघाचा मतदार आहे, त्याच मतदार संघात त्यास निवडणूक कर्तव्यार्थ नेमला आहे अशी खात्री झाल्यास निवडणूक निर्णय अधिकारी —

(ए) अर्जदारास प्रपत्र पीबी-३ मध्ये निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र देईल.

(बी) चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये अर्जदाराच्या नांवासमोर 'ईडीसी' असे लिहून ठेवील, जेणेकरुन अर्जदारास निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र देण्यात आले असल्याचे स्पष्ट होईल, आणि

(सी) अर्जदाराने अन्यथा ज्या मतदान केंद्रावर मतदान केले असते त्या मतदान केंद्रावर तो मतदान करणार नाही, याची तजवीज करील.

परंतु असे की, या पोटनियमाखाली ज्या मतदान केंद्रावर मतदारास निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आले आहे, त्याच मतदान केंद्रावर मतदान करण्यासंदर्भात जिल्हा परिषद अथवा पंचायत समितीची निवडणूक असल्यास महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा (मतदार गट आणि निवडणुका घेणे) नियम, १९६२ चे नियम ३३ए आणि ४०ए अथवा महाराष्ट्र पंचायत समित्या (मतदार गण आणि निवडणूका घेणे) नियम, १९६२ चे नियम ३१ए आणि ३७ए लागू राहतील.

४. *टपाली मतपत्रिकेचा नमुना:-* टपाली मतपत्रिका ही निवडणुकीत वापरल्या जाणा-या मतपत्रिकेसारखीच असेल तथापि, सदर मतपत्रिकेवर अगदी वरच्या बाजूस 'टपाली मतपत्रिका' (Postal Ballot Paper) असे छापलेले असेल.

५. *टपाली मतपत्रिका देणे :-* (१) निवडणुकीत कर्तव्यार्थ नेमण्यात आलेल्या मतदारास टपाली मतपत्रिका टपालाने पाठविण्यात येईल व त्यासोबत खालील बाबी पाठविण्यात येतील.

(ए) पीबी-४ या प्रपत्रातील घोषणापत्र

(बी) पीबी-५ या प्रपत्रातील लखोटा

(सी) निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना उद्देशून पाठवावयाचा पीबी-६ या प्रपत्रातील मोठा लखोटा

(डी) मतदारांच्या माहितीसाठी पीबी-७ या प्रपत्रातील सूचना

परंतु असे की, निवडणूक निर्णय अधिकारी टपाली मतपत्रिका व वरील नमूद प्रपत्रे निवडणूक कर्तव्यार्थ नेमलेल्या मतदारास व्यक्तिशः देऊ शकेल.

(२) निवडणूक निर्णय अधिकारी वरीलप्रमाणे कार्यवाही करतानाच-

(ए) चिन्हांकित मतदार यादीमधील निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या मतदाराचा अनुक्रमांक त्याला देण्यात आलेल्या टपाली मतपत्रिकेच्या स्थळप्रतीवर (Counterfoil) नोंदवून ठेवील.

(बी) चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या व टपाली मतपत्रिका देण्यात आलेल्या मतदाराच्या नांवासमोर खूण करील व टपाली मतपत्रिका देण्यात आल्याबद्दल त्याच्या नांवासमोर 'पीबी' असे लिहून ठेवील. तथापि, सदर मतदारास देण्यात आलेल्या टपाली मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये नमूद करणार नाही.

(सी) टपाली मतपत्रिका दिलेला मतदार मतदान केंद्रावर मतदान करणार नाही, याची दक्षता घेईल.

(३) निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या ज्या मतदारांनी टपाली मतपत्रिकेच्या मागणीसाठी अर्ज केले आहेत त्यांना टपाली मतपत्रिका देण्याचे काम पूर्ण झाल्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी चिन्हांकित मतदार याद्या लखोटयात मोहोरबंद करुन त्या संबंधित मतदान केंद्राध्यक्षांकडे मतदान केंद्रावर मतदारांना देण्यात येणा-या मतपत्रिका त्यांना दिल्यानंतर त्यांच्या नांवासमोर खुणा करण्यासाठी पाठवील. तथापि, अशा मतदारांना दिलेल्या मतपत्रिकांचे अनुक्रमांक चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये लिहिण्यात येणार नाहीत.

(४) निवडणूक निर्णय अधिकारी निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या मतदारांना टपाली मतपत्रिका देण्याचे काम पूर्ण झाल्यानंतर सदर मतपत्रिकांच्या स्थळप्रती एका लखोटयात मोहोरबंद करील व लखोटयामध्ये काय आहे त्याचे थोडक्यात वर्णन लखोटयावर लिहून लखोटा मोहोरबंद केल्याची तारीख त्यावर नमूद करील.

६. *मतदान नोंदविणे :-* (१) ज्या मतदारास टपाली मतपत्रिका देण्यात आली आहे व जो त्यावर आपले मत नोंदवू इच्छितो अशा मतदाराने प्रपत्र पीबी-७ मधील सूचना काळजीपूर्वक वाचून त्यानुसार आपले मत नोंदवावे व प्रपत्र पीबी-५ या लखोटयात ते बंद करावे.

(२) अशा मतदाराने पीबी-४ या प्रपत्रातील घोषणापत्रावर राजपत्रित अधिका-यासमोर अथवा त्यास ज्या मतदान केंद्रावर निवडणूक कामासाठी नेमण्यात आले असेल त्या मतदान केंद्राच्या मतदान केंद्राध्यक्षासमोर सही केली पाहिजे व ती सही त्यांचेकडून साक्षांकित करुन घेतली पाहिजे.

७. *अशिक्षित मतदारांना सहाय्य :-* (१) निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आलेला एखादा मतदार त्याच्या अशिक्षितपणामुळे टपाली मतपत्रिकेवर आपले मत नोंदविण्यास व घोषणापत्रावर सही करण्यास असमर्थ असल्यास त्याने त्यास

मिळालेली टपाली मतपत्रिका त्यासोबतच्या घोषणापत्रासह व लखोटयांसह वरील नियम ६(२) मधील तरतुदीनुसार सक्षम असलेल्या अधिका-याकडे घेऊन जावे व सदर अधिका-यास आपल्या वतीने आपले मत नोंदविण्याची व आपल्या वतीने घोषणापत्रावर सही करण्याची विनंती करावी.

(२) सदर अधिका-याने मतदाराच्या इच्छेनुसार त्याच्या उपस्थितीत त्याचे मत नोंदवावे व त्याच्या वतीने घोषणापत्रावर सही करावी व प्रपत्र पीबी-४ मध्ये योग्य तो दाखला दयावा.

८. *टपाली मतपत्रिका पुन्हा देणे :-* (१) काही कारणांमुळे एकदा पाठविण्यात आलेली टपाली मतपत्रिका व त्यासोबतचे इतर कागदपत्र मतदारास न मिळता परत आल्यास निवडणूक निर्णय अधिकारी अशी कागदपत्रे संबंधित मतदारास टपालाने पुन्हा पाठविण्याची किंवा त्याने विनंती केल्यास त्यास व्यक्तीशः देण्याची व्यवस्था करील.

(२) एखादया मतदाराने त्यास देण्यात आलेली टपाली मतपत्रिका व इतर कागदपत्र चुकीने हाताळल्यास व परिणामी त्यांचा योग्य रीतीने वापर करणे शक्य नसल्यास निवडणूक निर्णय अधिकारी अशा मतदारास टपाली मतपत्रिका व अन्य कागदपत्रांचा दुसरा संच देण्याबाबत विचार करु शकेल.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी अशा त-हेची परत केलेली वापरता न येण्याजोगी टपाली मतपत्रिका व अन्य कागदपत्रे रद्द करील व ती एका वेगळया लखोटयात ठेवून लखोटयावर टपाली मतपत्रिका ज्या निवडणुकीतील आहे त्याचे विवरण व रद्द झालेल्या टपाली मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक त्यावर नमूद करील.

९. *टपाली मतपत्रिका परत करणे :-* (१) मतदाराने टपाली मतपत्रिकेवर आपले मत नोंदविल्यानंतर तसेच नियम ६ अथवा ७ मध्ये नमूद केलेले घोषणापत्र तयार केल्यानंतर सदर मतपत्रिका व घोषणापत्र निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे

..८/-

प्रपत्र पीबी-७ मध्ये नमूद केलेल्या सूचनानुसार मतमोजणी सुरु करण्यासाठी निश्चित केलेल्या वेळेपूर्वी परत केले पाहिजे.

(२) वरील नियम ९(१) मध्ये नमूद केलेल्या वेळेनंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे टपाली मतपत्रिका असलेला एखादा लखोटा प्राप्त झाल्यास निवडणूक निर्णय अधिकारी त्यावर लखोटा प्राप्त झाल्याची तारीख आणि वेळ नमूद करील व असे उशीरा प्राप्त झालेले लखोटे एकत्र वेगळ्या पाकिटात ठेवील.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी त्यांच्याकडे मतमोजणी सुरु करण्यासाठी निश्चित केलेल्या वेळेपूर्वी प्राप्त होणारे टपाली मतपत्रिकांचे सर्व लखोटे सुरक्षित ठेवील.

१०. *टपाली मतपत्रिकांची मतमोजणी* :- (१) निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रथमतः टपाली मतपत्रिकांच्या मतमोजणीसाठी खाली नमूद केलेली पध्दती अनुसरील.

(२) मतमोजणी सुरु करण्यासाठी निश्चित केलेल्या वेळेनंतर प्राप्त झालेला प्रपत्र पीबी-६ मधील कोणताही लखोटा उघडण्यात येणार नाही व त्यामध्ये असलेल्या मतपत्रिकेची मोजणी करण्यात येणार नाही.

(३) विहित कालावधीत प्राप्त झालेले टपाली मतपत्रिका असलेले लखोटे एका पाठोपाठ एक उघडण्यात येतील व प्रत्येक लखोटा उघडल्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रथमतः प्रपत्र पीबी-४ मधील घोषणापत्राची तपासणी करील.

(४) वरील नमूद लखोटा उघडल्यानंतर त्यामध्ये विहित घोषणापत्र न आढळून आल्यास, अथवा त्यावर सही तसेच साक्षांकन नसल्यास, अथवा ते मोठया प्रमाणावर सदोष असल्यास, अथवा घोषणापत्रात नमूद केलेला टपाली मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक व नमुना पीबी-५ मधील लखोटयावर

नमूद केलेल्या टपाली मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक यामध्ये फरक असल्यास सदर लखोटा उघडण्यात येणार नाही, आणि त्यावर योग्य तो शेरा लिहून निवडणूक निर्णय अधिकारी त्यामधील मतपत्रिका रद्द करील.

(५) वरीलप्रमाणे शेरा लिहिलेले लखोटे आणि त्यासोबत प्राप्त झालेली घोषणापत्रे प्रपत्र पीबी-६ मधील लखोटयात परत ठेवण्यात येतील व प्रपत्र पीबी-६ मधील अशा त-हेचे सर्व लखोटे एका वेगळया पाकिटात मोहोरबंद करुन ठेवण्यात येतील. सदर लखोटयावर मतदार संघाचे नांव, निवडणुकीचा तपशील, मतमोजणीची तारीख व लखोटयामध्ये काय ठेवले आहे, त्याचा थोडक्यात तपशील लिहिण्यात येईल.

(६) प्रपत्र पीबी-५ मधील कोणताही लखोटा उघडण्यापूर्वी निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचे मते योग्य असलेली प्रपत्र पीबी-४ मधील सर्व घोषणापत्रे एका वेगळया पाकिटात ठेवण्यात येतील व सदर पाकीट मोहोरबंद करण्यात येईल. तसेच त्यावर मतदार संघाचे नांव, निवडणुकीचा तपशील, मतमोजणीची तारीख व लखोटयामध्ये काय ठेवले आहे, त्याचा थोडक्यात तपशील लिहिण्यात येईल.

(७) वरील पोटनियमातील तरतुदीनुसार आतापर्यंत न उघडण्यात आलेले प्रपत्र पीबी-५ मधील लखोटे एका पाठोपाठ एक उघडण्यात येतील आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रत्येक टपाली मतपत्रिकेची तपासणी करील व त्यावर नोंदविलेल्या मताची वैधता ठरवील.

(८) टपाली मतपत्रिका रद्द ठरविण्यात येईल, जर --

(ए) टपाली मतपत्रिकेवर एखादी अशी खूण करण्यात आली असेल (मत नोंदविण्याच्या खुणेव्यतिरिक्त) ज्यावरुन मतदाराची ओळख पटू शकेल, अथवा

(बी) टपाली मतपत्रिकेवर मत नोंदविण्यात आले नसेल, अथवा

(सी) एकापेक्षा जास्त उमेदवारांसमोर मत नोंदविण्यात आले असेल, अथवा

(डी) टपाली मतपत्रिका नकली/बनावट असेल तर, अथवा

(ई) टपाली मतपत्रिकेस इतक्या मोठया प्रमाणावर हानी पोहोचली असेल अथवा ती छिन्न-विछिन्न झाली असेल की, ज्यायोगे मतपत्रिका खरी आहे किंवा कसे, हे ओळखता येणार नाही, अथवा

(एफ्) निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी टपाली मतपत्रिकेसोबत जो लखोटा पाठविला असेल, त्या लखोटयात ती परत करण्यात आली नसेल.

परंतु असे की, टपाली मतपत्रिका ग्रामपंचायत निवडणुकीची असल्यास एकापेक्षा जास्त उमेदवारांसमोर मत नोंदविले आहे, या कारणासाठी ती रद्द करण्यात येणार नाही.

(९) टपाली मतपत्रिकेवर अशा रीतीने मत नोंदविले असेल की ज्यायोगे ते कोणत्या उमेदवारास दिले आहे हे ओळखता येत नसेल तर अशी मतपत्रिका रद्द ठरविण्यात येईल.

(१०) टपाली मतपत्रिकेवर नोंदविलेले मत अस्पष्ट असेल अथवा मत नोंदविण्याची खूण एकापेक्षा जास्त वेळा केली असेल व जर त्यावरुन मतदाराची कोणत्या उमेदवारास मत देण्याची इच्छा आहे हे पुरेसे स्पष्ट होत असल्यास केवळ त्या कारणासाठी मतपत्रिका रद्द करण्यात येणार नाही.

(११) निवडणूक निर्णय अधिकारी सर्व वैध टपाली मतपत्रिकांवरील मते कोणत्या उमेदवारांना देण्यात आली आहेत त्याची मोजणी करील व त्यांची बेरीज संबंधित निवडणुकीसाठी विहित करण्यात आलेल्या प्रपत्रात नोंदवील व ती जाहीर करील.

(१२) तद्नंतर, सर्व वैध टपाली मतपत्रिका आणि अवैध ठरलेल्या टपाली मतपत्रिकांचे वेगवेगळे गठ्ठे बांधून एका पाकिटात ठेवण्यात यावेत व ते पाकीट निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या मोहरेने मोहोरबंद करण्यात यावे. सदर पाकिटावर सही करण्याची ज्या उमेदवारांची, निवडणूक प्रतिनिधींची, मतमोजणी प्रतिनिधींची इच्छा असेल त्यांना सहया करण्याची अनुमती देऊन सदर पाकिटावर मतदार संघाचे नांव, निवडणुकीचा तपशील, मतमोजणीची तारीख व पाकिटात काय आहे, त्याचे थोडक्यात विवरण लिहिण्यात येईल.

११. निवडणूक कार्य प्रमाणपत्राच्या आधारे निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आलेल्या लोकसेवकांनी मतदान करणे :-

(१) निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आलेले मतदान केंद्राध्यक्ष, मतदान अधिकारी तसेच अन्य लोकसेवक त्यांचे नांव ज्या मतदार संघाच्या मतदार यादीत समाविष्ट आहे, त्याच मतदार संघात निवडणूक कामावर नियुक्त असल्यास ते ज्या मतदान केंद्रावर नियुक्त आहेत त्याच मतदान केंद्रात मतदान करु शकतात. अशा व्यक्तींना अशा प्रकारे मतदान करावयाचे असल्यास त्यांनी निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे पीबी-२ या प्रपत्रात अर्ज केला पाहिजे आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी अशा अर्जदारांना प्रपत्र पीबी-३ मध्ये नियम ३(२) मध्ये नमूद केलेल्या पध्दतीनुसार निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र देतील.

(२) निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या ज्या मतदारांना निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र प्रपत्र पीबी-३ मध्ये प्राप्त झालेले आहे, त्यांना ते ज्या मतदान केंद्रावर नियुक्त आहेत, त्याच मतदान केंद्रावर खाली नमूद केलेल्या पध्दतीनुसार मतदान करु देण्यात यावे:-

१. निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतर मतदान केंद्राध्यक्ष यांनी ते सादर करणा-या व्यक्तीची सही निवडणूक कार्य प्रमाणपत्रावर घ्यावी.

२. मतदान केंद्राध्यक्ष चिन्हांकित मतदार यादीच्या शेवटी निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र सादर करणा-या व्यक्तीचे नांव व त्यावरील मतदार यादीतील त्याचा अनुक्रमांक नमूद करतील.

३. मतदान केंद्राध्यक्ष संबंधित व्यक्तीस त्या मतदान केंद्रावरील अन्य मतदाराने ज्या प्रकारे मतदार केले असते त्याच प्रकारे निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र सादर करणा-या व्यक्तीस मतदान करु देईल.

१२. या आदेशात नमूद केलेले सर्व प्रपत्रांचे नमुने अनुसूचीमध्ये दिल्याप्रमाणे असतील.

अनुसूची

प्रपत्र पीबी-१

(पहा नियम ३)

निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना सूचनापत्र

प्रति,

निवडणूक निर्णय अधिकारी,

..... जिल्हा परिषद/पंचायत समिती/ग्रामपंचायत/ महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगरपंचायत निवडणूक

महोदय,

मी, ... मतदार गट/मतदार गण/प्रभाग (क्रमांक व नांव असल्यास नमूद करावे) च्या निवडणुकीमध्ये टपालाने मतदान करु इच्छितो.

माझे नांव .....मतदार गटाच्या/मतदार गणाच्या/प्रभागाच्या मतदान केंद्र क्रमांक ..... च्या मतदार यादीत अ.क्र. ..... वर समाविष्ट आहे.

टपाली मतपत्रिका मला खालील पत्त्यावर कृपया पाठविण्यात यावी :-

.....

.....

.....

.....

स्थळ - .....

दिनांक-.....

आपला विश्वासू,

.....

प्रपत्र पीबी-२
(पहा नियम ३(२))
निवडणूक कार्य प्रमाणपत्रासाठी अर्ज

प्रति,

निवडणूक निर्णय अधिकारी,
मतदार गठ/मतदार गण/प्रभाग क्र. ..... नांव .....
..... जिल्हा परिषद/पंचायत समिती/
ग्रामपंचायत/महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगरपंचायत निवडणूक

महोदय,

मी ..... मतदार गटाच्या/मतदार गणाच्या/प्रभागाच्या निवडणुकीमध्ये व्यक्तिशः मतदान करु इच्छितो.

मला ..... जिल्हा परिषदेच्या/पंचायत समितीच्या/ग्रामपंचायतीच्या/महानगरपालिकेच्या/नगरपरिषदेच्या/नगर पंचायतीच्या निवडणुकीमध्ये ..... मतदार गट/मतदार गण/प्रभागामधील मतदान केंद्र क्रमांक- ..... येथे निवडणूक कामावर नियुक्त करण्यात आले आहे. तथापि, माझे नांव वरील नमूद ..... मतदार गट/मतदार गण/प्रभाग मधील मतदान केंद्र क्रमांक- ..... च्या मतदार यादीत अनुक्रमांक ..... येथे समाविष्ट आहे.

मी अशी विनंती करतो की, मला कृपया प्रपत्र पीबी-३ मध्ये निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र देण्यात यावे, जेणेकरुन मला ज्या मतदान केंद्रावर निवडणूक कामासाठी नियुक्त करण्यात आले आहे, त्या मतदान केंद्रावर मी मतदान करु शकेन. निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र मला खालील पत्त्यावर पाठविण्यात यावे.

.....
.....
.....
.....

ठिकाण :- ..... आपला विश्वासू,

दिनांकः- ....

प्रपत्र पीबी-३
(पहा नियम ३ (२))
निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की, श्री..... हे ..... जिल्हा परिषदेच्या/पंचायत समितीच्या/ग्रामपंचायतीच्या/महानगरपालिकेच्या/नगरपरिषदेच्या/नगर पंचायतीच्या निवडणुकीतील ..... मतदार गट/मतदार गणामधील/प्रभागामधील मतदार असून, त्याचा मतदार यादीतील अनुक्रमांक ..... असून, त्यांना निवडणूक कर्तव्यार्थ नेमण्यात आले असल्यामुळे त्यांचा ज्या मतदान केंद्रामध्ये मतदान करण्याचा हक्क आहे, त्या मतदान केंद्रावर ते मतदान करण्यास असमर्थ असल्यामुळे त्यांना उपरोक्त नमूद मतदार गट/मतदार गण/प्रभागामधील मतदान केंद्रापैकी ते ज्या ठिकाणी मतदानाच्या दिवशी निवडणूक कामावर असतील त्या मतदान केंद्रावर त्यांना मतदान करण्यासाठी प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

ठिकाण ..... सही .....

दिनांक-..... निवडणूक निर्णय अधिकारी

प्रपत्र पीबी-४
(पहा नियम ५)
मतदाराचे घोषणापत्र

.....

.....जिल्हा परिषद/पंचायतसमिती/ग्रामपंचायत/महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगरपंचायती मधील .....मतदार गट/मतदार गण/प्रभागाची निवडणूक.

(ही बाजू मतदार जेंव्हा घोषणापत्रावर स्वतः सही करणार असेल तेंव्हा उपयोगात आणावी.)

मी याद्वारे असे घोषित करतो की, उपरोक्त निवडणुकीतील ..... अनुक्रमांकाची टपाली मतपत्रिका देण्यात आली आहे, असा मी मतदार आहे.

दिनांक-.....

मतदाराची सही .....

पत्ता-

.....

.....

.....

सहीचे साक्षांकन

श्री.....हे माझ्या वैयक्तिक ओळखीचे असून/मला त्यांची ओळख माझ्या वैयक्तिक ओळखीचे श्री..... (ओळख पटवून देणारे) यांनी समाधानकारकरित्या पटवून दिली असून, त्यांनी माझ्या उपस्थितीत वरील सही केली आहे.

साक्षांकन करणा-या अधिका-याची
सही .....
पदनाम.....
पत्ता - .....
.....
दिनांक- .....

ओळख पटवून देणारे असल्यास
त्यांची सही .....
पत्ता - .....
.....

...कृ. मा. प. /-

(ही बाजू जेंव्हा मतदार स्वतः सही करु शकत नसेल तेंव्हा उपयोगात आणावी.)

मी याद्वारे असे घोषित करतो की, उपरोक्त निवडणुकीतील ..... अनुक्रमांकाची मतपत्रिका ज्यास देण्यात आली आहे, असा मी मतदार आहे.

मतदाराच्या वतीने साक्षांकन करणा-या
दिनांक- ..... अधिका-याची सही .....
मतदाराचा पत्ता .....
.....

प्र मा ण प त्र

मी याद्वारे प्रमाणित करतो की –

(१) श्री ..... हे माझ्या वैयक्तिक ओळखीचे असून/मला त्यांची ओळख माझ्या वैयक्तिक ओळखीचे श्री..... (ओळख पटवून देणारे) यांनी समाधानकारक रित्या पटवून दिली आहे.

(२) मतदार अशिक्षित असून, तो स्वतःचे मत स्वतः नोंदवू शकत नाही अथवा घोषणापत्रावर सही करु शकत नाही, याबद्दल माझी खात्री पटली आहे.

(३) त्यांनी त्यांच्या वतीने मतपत्रिकेवर मत नोंदविण्याची तसेच वरील घोषणापत्रावर सही करण्याची मला विनंती केली आहे, आणि,

(४) मतपत्रिकेवर मी त्यांच्या वतीने त्यांचे उपस्थितीत त्यांचे इच्छेनुसार मत नोंदविले असून, घोषणापत्रावर त्यांचे उपस्थितीत सही केली आहे.

साक्षांकन करणा-या अधिका-याची
ओळख पटवून देणारा असल्यास सही .....
त्याची सही ..... पदनाम .....
पत्ता ..... पत्ता .....
....
दिनांक-.....

प्रपत्र पीबी-५
(पहा नियम ५)
(पाकीट-अ)

अ

मतमोजणी पूर्वी उघडू नये.

*..... जिल्हा परिषद/पंचायत समिती/ग्रामपंचायत/महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगरपंचायत मधील .....मतदार गट/मतदार गण/प्रभागाची निवडणूक

टपाली मतपत्रिका

अनुक्रमांक- .....

***निवडणुकीचा योग्य तो तपशील येथे भरावा.**

प्रपत्र पीबी-६
(*पहा* नियम ५)
(पाकीट-ब)

(.....जिल्हा परिषद/पंचायतसमिती/ग्रामपंचायत/महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगर पंचायत निवडणुकीत उपयोगासाठी)

ब

ज्या अधिका-यावर ही टपाली मतपत्रिका पोहोचविण्याची जबाबदारी आहे अथवा ज्या अधिका-यांच्या मार्गदर्शनाखाली ही मतपत्रिका पोहोचती करावयाची आहे त्यांनी ती खालील नमूद पत्त्यावर विनाविलंब पोहोचती करावी.

निवडणूक तात्काळ
टपाली मतपत्रिका

मतदार गट/मतदार गण/प्रभाग क्रमांक-..*.....
नांव:-.....ची निवडणूक
प्रति,
निवडणूक निर्णय अधिकारी **.....
पाठविणाराची सही .....

*निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी येथे योग्य त्या मतदार संघाचे नांव नमूद करावे.

**निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी येथे आपला पत्रव्यवहाराचा पूर्ण पत्ता नमूद करावा.

प्रपत्र पीबी-७
(पहा नियम ५)
मतदारांसाठी मार्गदर्शक सूचना
(जिल्हा परिषद/पंचायत समिती/ग्रामपंचायत/महानगरपालिका/नगर परिषद/नगरपंचायत निवडणुकीमध्ये उपयोगासाठी)

.....जिल्हापरिषद/पंचायत समिती/ग्रामपंचायत/महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगर पंचायत मधील ..... मतदार गट/मतदार गण/प्रभागांची निवडणूक

- सोबत पाठविण्यात येत असलेल्या मतपत्रिकेवर ज्यांची नांवे छापलेली आहेत त्या व्यक्ती वरील निवडणुकीमध्ये मतदार आहेत. ज्या उमेदवारास आपण आपले मत देऊ इच्छिता त्या उमेदवाराच्या नांवासमोर स्पष्ट दिसेल अशी खूण करा. अशी खूण स्पष्ट दिसून यावी, जेणेकरुन आपण मत देऊ इच्छिता त्या उमेदवारास मत दिले आहे किंवा कसे, याविषयी शंका घेण्यास वाव राहणार नाही. आपण केलेल्या खुणेवरुन कोणत्या उमेदवारास मत दिले आहे हे पुरेसे स्पष्ट होत नसेल तर आपले मत अवैध ठरेल.

- सदर निवडणुकीमध्ये केवळ एकच उमेदवार निवडून दयावयाचा आहे. कृपया हे लक्षात ठेवा की, आपण फक्त एकच मत देऊ शकता. त्या अनुषंगाने आपण एकापेक्षा जास्त उमेदवारास मत देऊ नये. असे केल्यास आपली मतपत्रिका रद्द करण्यात येईल. परंतु, ग्रामपंचायत निवडणुकीसाठी एकापेक्षा जास्त उमेदवार एका प्रभागातून निवडून दयावयाचे असतात. यास्तव प्रभागातून जितके उमेदवार निवडून दयावयाचे आहेत तितकी मते आपण देऊ शकता. तथापि, एका उमेदवारास एकापेक्षा जास्त मते देण्यात येऊ नयेत.

- मतपत्रिकेवर मत देण्यासाठी करावयाच्या खुणेव्यतिरिक्त आपण आपली सही करु नका. कोणताही शब्द लिहू नका अथवा कोणतीही अन्य खूण करु नका.

- आपणास सोबत पाठविलेल्या प्रपत्र-४ मधील घोषणापत्रावर राजपत्रित अधिकारी अथवा आपणास नियुक्त केलेल्या मतदान केंद्राच्या केंद्राध्यक्षांच्या उपस्थितीत सही करा.

- वरील बाबतीत आपण घोषणापत्र योग्य त्या सक्षम अधिका-याकडे घेऊन जाऊ शकता व तुमची ओळख पटविल्यानंतर व अधिका-याचे त्याविषयी समाधान झाल्यानंतर त्यावर त्यांचे उपस्थितीत सही करु शकता. सदर अधिकारी तुमच्या सहीचे साक्षांकन करुन घोषणापत्र तुम्हाला परत करील. तुम्ही तुमची मतपत्रिका साक्षांकन करणा-या अधिका-यास कोणत्याही परिस्थितीत दाखवू नका अथवा तुम्ही कसे मतदान केले हे सांगू नका.

- तुम्ही अशिक्षित असल्यामुळे वर नमूद केलेल्या पध्दतीनुसार मतपत्रिकेवर स्वतः खूण करण्यास आणि घोषणापत्रावर सही करण्यास असमर्थ असाल तर तुम्ही वर नमूद केलेल्या सक्षम अधिका-याकडून तुमचे मत नोंदवून घेऊ शकता. तसेच तुमच्या वतीने घोषणापत्रावर त्यांची सही घेऊ शकता. सदर अधिकारी तुमच्या विनंतीनुसार व तुमच्या उपस्थितीत तुमच्या इच्छेनुसार मतपत्रिकेवर खूण करील. तो त्यासंदर्भातील दाखलाही लिहून पूर्ण करील.

- तुमचे घोषणापत्र त्यावर सही करुन झाल्यानंतर व तुमची सही साक्षांकित करुन झाल्यानंतर प्रपत्र-४ मधील सदर घोषणापत्र तसेच 'अ' अशी खूण केलेले लहान पाकीट ज्यामध्ये मतपत्रिका ठेवलेली आहे, हे सर्व 'ब' अशी खूण केलेल्या मोठया पाकिटात ठेवा. मोठे पाकीट बंद केल्यानंतर ते निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे पोस्टाने अथवा खास दूतासमवेत पाठवा. 'ब' या पाकिटावर त्यासाठी नेमलेल्या ठिकाणी तुम्हास तुमची पूर्ण सही करावयाची आहे.

सदर पाकीट निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे दिनांक-..... रोजी ..... पूर्वी (वेळ नमूद करावी) पोहोचते करण्याची दक्षता घ्यावी.

कृपया खालील बाबींची नोंद घ्यावी:-

(१) वर नमूद केलेल्या पध्दतीनुसार आपण आपले घोषणापत्र साक्षांकित करुन घेण्यास अथवा प्रमाणित करुन घेण्यास असमर्थ ठरल्यास तुमची मतपत्रिका रद्द करण्यात येईल.

(२) दिनांक- ..... रोजी .....वेळेनंतर व त्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडे पोचणा-या पाकिटातील मतांची मतमोजणी करण्यात येणार नाही.

सही/-
य. ल. राजवाडे,
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

एएबी८२

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

निवडणूक तात्काळ

क्रमांक-एसईसी/जीईएन/२००१/प्र.क्र.५/का-१०,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- १७ जानेवारी, २००२.

प्रति,
आयुक्त,
महानगरपालिका (सर्व)
(बृहन्मुंबई वगळून)

जिल्हाधिकारी(सर्व)
(मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)

विषय:- टपाली मतपत्रिका आदेश- २००१
संदर्भ:- राज्य निवडणूक आयोगाकडील समक्रमांकाचे
दिनांक- १६/१/२००१ चे आदेश

महोदय,

संदर्भाधीन आदेशाद्वारे जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, महानगरपालिका, नगर परिषदा व नगर पंचायती यांच्या निवडणुकांमध्ये टपालाद्वारे मतदान नोंदविण्याची पध्दती विहित करण्यासंबंधातील आदेश काढण्यात आले आहेत.

२. सदर आदेशाच्या नियम क्रमांक-४ मध्ये टपाली मतपत्रिकेचा नमुना कसा असावा, याबद्दल सूचना देण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार टपाली मतपत्रिका ही निवडणुकीत वापरल्या जाणाऱ्या मतपत्रिकेसारखीच असेल. तथापि, सदर मतपत्रिकेवर अगदी वरच्या बाजूस "टपाली मतपत्रिका" (Postal Ballot Paper) असे छापलेले असेल, असे नमूद करण्यात आले आहे.

३. काही महानगरपालिका तसेच जिल्हाधिकारी यांच्या कार्यालयाकडून झालेल्या विचारणेच्या अनुषंगाने असे स्पष्ट करण्यात येते की, पोस्टल बॅलेट पेपरवर फक्त उमेदवारांची नांवे छापण्यात यावीत, त्यांच्यासमोर त्यांचे चिन्ह व चिन्हाचे नांव छापण्याची आवश्यकता नाही. यासंदर्भात विधानसभा/लोकसभा निवडणुकीसाठी ज्याप्रमाणे फक्त उमेदवारांची नांवे मतपत्रिकेवर छापण्यात येते, तशा मतपत्रिका छापण्यात याव्यात.

राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(बी. जी. वीर)
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

एसीएम

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

निवडणूक तात्काळ

क्रमांक :- एसईसी/एमसी-२००३/प्र.क्र.७० /का.१०
नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- २० सप्टेंबर, २००३

प्रति,
आयुक्त, महानगरपालिका (सर्व)
जिल्हाधिकारी, (सर्व) (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)

विषय :- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकीच्या प्रत्येक टप्प्यावरील माहिती राज्य निवडणूक आयोगास कळविणेबाबत..

महोदय,

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए मधील तरतुदीनुसार स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूका घेण्याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आली आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्थावर निवडून आलेल्या सदस्यांची मुदत संपण्यापूर्वी तसेच नवीन स्थानिक स्वराज्य संस्था स्थापन झाल्यानंतर ६ महिन्यांच्या कालावधीत सार्वत्रिक निवडणूका घेण्याच्या दृष्टीने राज्य निवडणूक आयोगाकडून निवडणूक कार्यक्रम देण्यात येतो. तसेच कोणत्याही कारणामुळे रिक्त झालेल्या जागेसंबंधी पोटनिवडणूक घेण्याचा कार्यक्रम राज्य निवडणूक आयोगाकडून देण्यात येतो. अशा निवडणूकांच्या कार्यक्रमातील प्रत्येक टप्पा कोणत्या तारखेस पूर्ण करावयाचा आहे याचा सविस्तर कार्यक्रम राज्य निवडणूक आयोगाकडून देण्यात येतो व प्रत्येक टप्पा पूर्ण झाल्याबाबतचा अहवाल राज्य निवडणूक आयोगास पाठविण्याबाबतच्या सूचना देखील सर्व संबंधितांना देण्यात येतात. असे असूनही निवडणूकीचा टप्पा पूर्ण झाल्याबाबतचा अहवाल राज्य निवडणूक आयोगास काही स्थानिक स्वराज्य संस्थाकडून वेळीच प्राप्त होत नाहीत. विशेषत: मतदान व मतमोजणीचे दिवशी राज्य निवडणूक आयोगाकडे वेळोवेळी माहिती पाठविणे अपेक्षित असते ती देखील योग्यवेळी पाठविली जात नाही असे

कृ.मा.प.

निदर्शनास आले आहे. तरी या संदर्भात आयुक्त महानगरपालिका तसेच जिल्हाधिकारी यांनी खालीलप्रमाणे दक्षता घेण्यात याव्यात असे कळविण्यात येत आहे :-

१) निवडणूकीचा प्रत्येक टप्पा पूर्ण झाल्यानंतर त्याबाबतचा अहवाल फॅक्सद्वारे राज्य निवडणूक आयोगास तात्काळ पाठविण्याची दक्षता घेण्यात यावी.

२) मतदान व मतमोजणीच्या दिवशी राज्य निवडणूक आयोगास माहिती पाठविण्यासाठी एका समन्वय अधिकाऱ्याची नियुक्ती करावी. तसेच सदर अधिकाऱ्याचे नाव, पदनाम, सतत व्यस्त राहणार नाही असा दूरध्वनी व फॅक्स क्रमांक राज्य निवडणूक आयोगास कळविण्याच्या सूचना देण्यात आल्या आहेत व सदर अधिकाऱ्याने आयोगाशी सतत संपर्कात राहून मतदान व मतमोजणी याबाबतची माहिती राज्य निवडणूक आयोगास कळविणे अपेक्षित आहे. मात्र असे आढळून आले आहे की, दूरध्वनी क्रमांक व्यस्त तर राहतातच तसेच माहिती पुरविणारे संबंधित अधिकारी देखील उपलब्ध नसतात व ते आयोगाच्या संपर्कातही राहत नाहीत या बाबी टाळणे आवश्यक आहे.

३) मतदानाचे दिवशी मतदान सुरु झाल्यानंतर प्रत्येक २ तासांनी झालेल्या मतदानाची आकडेवारी (स्त्री, पुरुष, एकूण मतदान व टक्केवारी) २ तास संपल्यानंतर एका तासात उदा. ७.३० ते ९.३० या २ तासातील आकडेवारी १०.३० पर्यंत आयोगाच्या फॅक्सवर प्राप्त होणे आवश्यक आहे, अथवा दूरध्वनीवर माहिती कळविण्याची आवश्यकता आहे.

४) मतदान सुरु असतांना अथवा पूर्ण झाल्यानंतर मतदानाच्या प्रक्रियेमध्ये अथवा निवडणूका होत असलेल्या ठिकाणी कायदा व सुव्यवस्थेच्या दृष्टीकोनातून कोणतीही घटना घडली असल्यास त्याबाबतचा अहवाल आयोगास त्याच दिवशी तात्काळ फॅक्सद्वारे कळविण्यात यावा.

५) मतदानाचेवेळी बोगस मतदान करतांना काही व्यक्तींना अटक झाली

असल्यास व भारतीय दंड संहितेच्या कलम १७१-डी अन्वये पोलीसात गुन्हा दाखल करण्यात आला असल्यास त्याबाबतची माहिती मतदानाच्या दिवशी सायंकाळपर्यंत आयोगाकडे प्राप्त होईल अशा रितीने पाठवावा.

६) मतमोजणीच्या दिवशी मतमोजणीची प्रत्येक फेरी संपल्यानंतर व त्या फेरीचा निकाल जाहीर झाल्यानंतर त्या फेरीमध्ये कोणकोणत्या प्रभागात कोणत्या पक्षाचे किती उमेदवार निवडून आले याची राज्य निवडणूक आयोगाने विहित केलेल्या पक्षनिहाय स्थितीच्या नमुन्यात माहिती पाठविणे आवश्यक आहे. तसेच त्या फेरीमध्ये निवडून आलेल्या उमेदवाराचे नाव, त्याचा पक्ष, मिळालेली वैध मते तसेच दुसऱ्या क्रमांकावरील उमेदवाराचे नाव, त्याचा पक्ष, त्यांस मिळालेली वैध मते ही माहिती राज्य निवडणूक आयोगाने विहित केलेल्या नमुन्यात आयोगास प्राप्त होणे आवश्यक आहे.

२. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूक कार्यक्रमातील प्रत्येक टप्प्याची माहिती राज्य निवडणूक आयोगास वेळीच कळविणे आवश्यक असून सदर माहिती आयोगास कळविली जात आहे किंवा कसे याविषयीची दक्षता घेण्याची जबाबदारी आयुक्त, महानगरपालिका अथवा जिल्हाधिकारी तसेच निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची राहील.

आयोगाच्या या सूचनांचे काटेकोरपणे पालन केले जाईल, याची दक्षता घेण्यात यावी.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांचे आदेशानुसार,

(चाँद गोयल)
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत- १) सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२) सचिव (ग्राम विकास), ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
३) विभागीय आयुक्त (सर्व)

mssest727/4

निवडणुकीत झालेल्या सर्व महत्वाच्या घटना
अथवा गैरप्रकार राज्य निवडणूक आयोगाला
ताबडतोब कळविण्याबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-मनपा-२००४/प्र.क्र.३५/का-०५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- १ डिसेंबर, २००४.

प रि प त्र क

राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, निवडणुकीच्यावेळी होणारे गैरप्रकार किंवा सर्व महत्वाच्या घटना राज्य निवडणूक आयोगाला तात्काळ कळविल्या जात नाहीत. यामध्ये खोटे मतदान करणे, जबरदस्तीने मतदान केंद्राचा ताबा घेणे, मतपेटयांत जबरदस्तीने मते टाकणे, गाळलेल्या मतदारांच्या यादीतील लोकांना मतदान करु देणे याचा समावेश होतो. मतमोजणीच्या वेळीदेखील होणा-या सगळया घटना राज्य निवडणूक आयोगास कळविण्यात याव्यात. तसेच निवडणूक प्रक्रिया सुरु असताना घडणा-या सर्व महत्वाच्या घटना राज्य निवडणूक आयोगास कळविणे अत्यंत गरजेचे आहे. तसेच गैरप्रकार घडल्यास त्याबाबत पोलिसांकडे तक्रारसुध्दा ताबडतोब नोंदविण्यात यावी.

अशा घटना व निवडणुकीतील गैरप्रकार राज्य निवडणूक आयोगाला कळवून त्यावर राज्य निवडणूक आयोगाचे मार्गदर्शन मागविणे ही संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकारी/जिल्हाधिकारी व महानगरपालिका आयुक्त यांची जबाबदारी असेल, याची कल्पना सर्व निवडणूक निर्णय अधिका-यांना दयावी. असे न घडल्यास निवडणूक निर्णय अधिकारी तथा अन्य कर्मचारी यांच्याविरुध्द कारवाई होईल, याची कल्पना सर्व निवडणूक निर्णय अधिकारी व अन्य निवडणूक कर्मचारी यांना दयावी.

(नंद लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,
१) सर्व विभागीय आयुक्त
२) सर्व महानगरपालिका आयुक्त
३) सर्व जिल्हाधिकारी
४) सर्व नगर परिषदा/नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
५) राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

५५७

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००४/प्र.क्र.३७/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २३ डिसेंबर, २००४.

आ दे श

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांच्या वेळी ब-याचदा नामनिर्देशनपत्रे मागे घेण्याच्या तारखेनंतर एकच उमेदवार शिल्लक राहिल्याने उमेदवार बिनविरोध निवडून आला असे जाहीर करण्यात येते. उमेदवार अर्ज भरताना अनेक उमेदवार अर्ज भरतात परंतु, नामनिर्देशनपत्र मागे घेण्याच्यावेळी एक उमेदवार सोडून अन्य सर्व उमेदवार अर्ज मागे घेतात. अशा वेळी तो उमेदवार इतर उमेदवारांवर दबाव आणून उमेदवारी अर्ज मागे घेण्यास लावतो, ही शक्यता नाकारता येत नाही. तरी यापुढे असे प्रसंग घडल्यास राज्य निवडणूक आयोगाला त्याबाबतचा सविस्तर अहवाल तात्काळ पाठविण्यात यावा व राज्य निवडणूक आयोगाने मान्यता दिल्यानंतरच त्या उमेदवाराला विजयी घोषित करण्यात यावे.

(नंद लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति:-
१. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
२. सर्व जिल्हाधिकारी
३. सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
४. सर्व नगर परिषदा/नगर पंचायतीचे मुख्याधिकारी
५. राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

५५९

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या मतदार संघांची पुनर्रचना

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००५/प्र.क्र.१७/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २४ ऑक्टोबर, २००५.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाकडे अशा तक्रारी प्राप्त होतात की, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या मतदार संघांच्या (महानगरपालिका, नगर परिषदा/नगर पंचायती, ग्रामपंचायती यांचे प्रभाग, जिल्हा परिषदांचे मतदार गट व पंचायत समित्यांचे मतदार गण) पुनर्रचनेच्या कामात राजकीय पुढा-यांचा हस्तक्षेप होतो. तरी असा हस्तक्षेप टाळण्यासाठी व प्रभाग रचना राजकीय प्रभावाखाली होऊ नये यासाठी मतदार संघांच्या पुनर्रचनेचे काम प्रारंभिक म्हणजे प्रारुप मतदार संघ तयार करण्याचे काम गोपनीय स्वरुपात हाताळण्यात यावे. कोणत्याही राजकीय पक्षाने अथवा पुढा-याने अथवा स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या सदस्याने त्याबाबतची माहिती मागितल्यास ती देण्यात येऊ नये, अशा सूचना सर्व मतदार संघांच्या पुनर्रचनेच्या कामकाजाशी संबंधित असणा-या अधिकारी/कर्मचारी यांना देण्यात याव्यात. अशी माहिती मिळाल्यास राजकीय पुढा-यांकडून किंवा स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सदस्यांकडून मतदार संघांची पुनर्रचना कशी करावी यासंबंधी सूचना देण्यात येतात व त्या सूचनांचे काही वेळा पालनही होते. मतदार संघाच्या रचनेवर ब-याचदा आरक्षण अवलंबून असते विशेषत: अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातींचे. कोणत्याही अधिका-याने/कर्मचा-याने अशी माहिती दिल्यास त्यांच्याविरुध्द शिस्तभंगाची कारवाई त्वरीत सुरु करण्यात यावी. प्रारुप मतदार संघ ज्यावेळी जनतेकडून हरकती व सूचना मागविण्यासाठी प्रसिध्द करण्यात येतात त्यावेळी सर्व संबंधितांना प्रस्तावाची माहिती होतेच.

२. माहितीच्या अधिकाराखाली कोणत्याही नागरिकांने प्रभाग रचनेची माहिती मागितल्यास अशी माहिती देण्यात येऊ नये. कारण माहितीचा अधिकार अशा बाबींना लागू होतो की, ज्यात निर्णय झाला आहे.

(नन्द लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व नगर परिषदा/नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्र. :-रानिआ/मनपा२००५/प्र.क्र.१७/का.०५
नवीन प्रशासन भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक :- ०२/०७/२०१३

विषय - स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या मतदारसंघांची पुर्नरचना.
कामकाज गोपनीयरित्या हाताळण्याबाबत...
संदर्भ :- राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/मनपा-२००५/प्र.क्र.१७/का.५,
दिनांक २४ ऑक्टोबर, २००५.

आदेश

राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या प्रभाग रचनेचा मसूदा जाहीर करण्याअगोदरच ही प्रभाग रचना हे कामकाज हाताळणा-या व्यक्तींव्यतिरिक्त अन्य व्यक्तींना तसेच प्रसिध्दी माध्यमांना माहित होते. महानगरपालिका निवडणुकांच्या अनुषंगाने प्रभाग रचनेबाबत प्राप्त झालेल्या हरकती व सूचनांवर सुनावणी देताना यासंदर्भात नागरीक मोठया प्रमाणावर हरकत घेताना दिसून आले आहे.

राज्य निवडणूक आयोगाने मतदारसंघांच्या (महानगरपालिका, नगरपरिषदा/नगरपंचायती, ग्रामपंचायती यांचे प्रभाग, जिल्हा परिषद मतदार गट व पंचायत समिती मतदार गण) पुर्नरचनेच्या कामकाजामध्ये राजकीय व्यक्तींचा हस्तक्षेप टाळण्याकरिता हे कामकाज गोपनीय स्वरुपात हाताळण्यात यावे अश्या सूचना संदर्भाधिन आदेशान्वये दिलेल्या आहेत. मात्र या आदेशांकडे दुर्लक्ष करुन प्रभागरचनेची माहिती राजकीय व्यक्ती अथवा प्रसिध्दी माध्यमांचे प्रतिनिधी यांना देण्यात येते. मतदारसंघांची माहिती प्रसिध्द होण्यापूर्वीच राजकीय व्यक्तींना माहित झाल्यास त्यांच्याकडून सोयीची प्रभाग रचना होण्याबाबत दबाव येऊ शकतो. ब-याचदा मतदारसंघांचे आरक्षण हे प्रभागांच्या रचनेवर अवलंबून असते. आरक्षणात बदल करण्याच्या दृष्टीनेही राजकीय व्यक्तींकडून दबाव येण्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

वरील परिस्थितीत पुन्हा आदेशित करण्यात येते की, मतदारसंघांची पुर्नरचना करताना हे कामकाज अत्यंत गोपनीय स्वरुपात हाताळण्यात येईल याची दक्षता घ्यावी. राज्य निवडणूक आयोगाने अथवा प्राधिकृत अधिका-याने प्रथम प्रभाग रचनेच्या प्रस्तावास मान्यता दिल्यानंतर आरक्षित प्रभाग निश्चित करण्याकरिता सोडत काढण्यात येते आणि त्याच दिवशी प्रभागांची रचना नागरीकांच्या माहितीकरिता सोडतीच्या ठिकाणी प्रथम जाहीर करण्यात येते. त्यामुळे प्रभाग रचनेच्या कामकाजास सुरुवात केल्यापासून ते सोडतीच्या वेळी प्रभाग रचना जाहीर करेपर्यंतच्या कालावधीमध्ये प्रभाग रचनेचा तपशिल अनधिकृत व्यक्तींना अथवा प्रसिध्दी माध्यमांना माहित होणार नाही याबाबत पुरेशी खबरदारी घेण्यात यावी. कोणत्याही अधिका-याने / कर्मचा-याने अशी माहिती दिल्यास त्यांच्याविरुध्द शिस्तभंगाची कारवाई त्वरित सुरु करण्यात यावी. या आदेशाचे पुरेपूर पालन होईल अशा सक्त सूचना प्रभाग रचनेचे काम हाताळणा-या सर्व संबंधितांना वेळोवेळी देण्यात याव्यात.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(पूनम शिरसोळकर)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत : १. सर्व विभागीय आयुक्त
२. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
३. सर्व जिल्हाधिकारी
४. सर्व नगरपरिषदा, नगरपंचायतींचे मुख्याधिकारी
५. राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने
६. निवड नस्ती.

५६३

नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी निवडणुकीमध्ये करावयाच्या खर्चाची राज्य निवडणूक आयोगाने निश्चित करुन दिलेली कमाल मर्यादा काढून टाकण्याबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र.४(१)/का.५,
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- ०६/०२/२०१५

वाचा :- १. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/मनपा-२००४/प्र.क्र.९/का.५, दि.२०/१२/२००४
२. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.मनप-२००४/प्र.क्र.३१/का.६, दि.२०/१२/२००४
३. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र.४(१)/का.५, दि.३०/०७/२०११
४. शासन निर्णय नगरविकास विभाग क्र.संकीर्ण-२००६/५१२/प्र.क्र.८९/२००६/नवि-२०, दिनांक १६/०७/२००७

आदेश

ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाने उपरोक्त दिनांक २०/१२/२००४ च्या दोन स्वतंत्र आदेशान्वये तसेच दिनांक ३०/७/२०११ च्या आदेशान्वये राज्यातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी निवडणुकीमध्ये करावयाच्या खर्चाची कमाल मर्यादा वेळोवेळी निश्चित करुन दिलेली आहे.

आणि ज्याअर्थी, भारतीय संविधानातील अनुच्छेद २४३ के व अनुच्छेद २४३ झेडए नुसार राज्य निवडणूक आयोगावर राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका न्याय्य, मुक्त व पारदर्शक रितीने पार पाडण्याची संविधानिक जबाबदारी सोपविण्यात आलेली आहे. तसेच भारतीय संविधानामध्ये भारत निवडणूक आयोग व राज्य निवडणूक आयोगाला समान दर्जा देण्यात आलेला आहे.

आणि ज्याअर्थी, मा.सर्वोच्च न्यायालयाने सिव्हील अपिल क्र.५७५६/२००५, श्री. किशनसिंग तोमर वि. अहमदाबाद महानगरपालिका व इतर मध्ये दि.१९/१०/२००६ रोजी दिलेल्या निर्णयामध्ये राज्य निवडणूक आयोगाचा दर्जा, अधिकार व जबाबदा-या भारत निवडणूक आयोगाशी समतूल्य आहेत. तसेच राज्य निवडणूक आयुक्तांना त्यांची जबाबदारी पार पाडण्यासाठी आवश्यक ती सर्व साधनसामग्री व मनुष्यबळ राज्य शासनाने उपलब्ध करुन देणे बंधनकारक आहे असे नमूद करण्यात आलेले आहे.

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगावर असलेली संविधानिक जबाबदारी योग्यरितीने पार पाडण्याच्या दृष्टीने भारत निवडणूक आयोगाकडून घेण्यात येणा-या लोकसभा व विधानसभा निवडणुकीच्या वेळी ज्या पध्दतीने व ज्या ज्या बाबींवर कार्यवाही केली जाते त्या सर्व बाबींवर स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीच्या वेळी कार्यवाही केली जाणे अनिवार्य आहे. अशा परिस्थितीत संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थांना खर्चाची कमाल मर्यादा घालून दिल्यास या मर्यादेचे पालन करुन वरीलप्रमाणे कार्यवाही करणे शक्य होणार नाही. परिणामी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका पारदर्शक व मुक्त वातावरणात पार पाडता येणे शक्य होणार नाही.

त्याअर्थी आता, वरील सर्व बाबी विचारात घेऊन राज्य निवडणूक आयोगाचे उपरोक्त दिनांक २०/१२/२००४ चे दोन स्वतंत्र आदेश व दिनांक ३०/०७/२०११ चे आदेश अधिक्रमित करण्यात येत असून राज्य निवडणूक आयोगाने नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीमध्ये करावयाच्या खर्चासाठी घालून दिलेली कमाल मर्यादा काढून टाकण्यात येत आहे. तसेच सर्व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना असे आदेश देण्यात येत आहेत की, भारत निवडणूक आयोगाकडून घेण्यात येणा-या लोकसभा / विधानसभा निवडणुकांच्या वेळी ज्या ज्या बाबींवर कार्यवाही केली जाते अशा सर्व आवश्यक बाबींवर स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्येही कार्यवाही करण्यात यावी. त्यासाठी कराव्या लागणा-या खर्चासाठी दरवर्षी आवश्यक अर्थसंकल्पीय तरतूद करण्यात यावी. तसेच या निवडणुकांवर खर्च करताना वित्तीय औचित्याच्या तत्वांचे पालन केले जाईल तसेच आवश्यक बाबींवर खर्च करताना तो काटकसरीने केला जाईल याची दक्षता घेण्याची संपूर्ण

जबाबदारी संबंधित महानगरपालिका आयुक्त / जिल्हाधिकारी यांची राहील व त्यासाठी ते जबाबदार राहतील.

सदर आदेश राज्य निवडणूक आयोगाच्या www.mahasec.com या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला आहे.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत :-

१. प्रधान सचिव (२), नगरविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२. सर्व विभागीय आयुक्त तथा प्रादेशिक संचालक, नगरपालिका प्रशासन
३. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
४. सर्व जिल्हाधिकारी
५. संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरळी, मुंबई
६. सर्व नगरपरिषद / नगरपंचायती यांचे मुख्याधिकारी
७. राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी / सर्व कार्यासने
८. मा. राज्य निवडणूक आयुक्तांचे स्वीय सहायक
९. सचिव, राज्य निवडणूक आयोग यांचे स्वीय सहायक
१०. निवड नस्ती

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA

No. SEC. 1095/CR-11/Desk-3,
New Administrative Building,
Opposite Mantralaya,
Madame Cama Road, Bombay 400 032.
Dated the 10th April 1995.

To,
All the Divisional Commissioners.
All the Municipal Commissioners.
All the Collectors.
All the Chief Executive Officers of Zilla Parishad.

Subject.—General or bye-election to Municipal Corporation, Municipal Council, Zilla Parishad and Panchayat Samiti.

Sub-rule (2) of rule 4 of the Maharashtra Local Authoritry Members' Disqualification Rules, 1987 made under the Maharashtra Local Authority Members' Disqualification Act, 1986 provides *inter alia* that every councillor in relation to a Municipal Party and a Zilla Parishad Party and Member in relation to a Panchayat Samiti Party who takes his seat in the Municipal Corporation, Municipal Council, Zilla Parishad or, as the case may be, in Panchayat Samiti, after the commencement of the said rules (it appears that these rules have commenced on the 1st November 1987, on which date they have been gazetted) shall, before taking his seat in the Municipal Corporation, Municipal Council, Zilla Parishad or, as the case may be, Panchayat Samiti deposit with the Commissioner (which expression means the Commissioner of a Revenue Division appointed under section 6 of the Maharashtra Land Revenue Code, 1966, Cf. Section 2(c) of the Local Authority Members' Disqualification Act, 1986) his Election certificate or, as the case may be, certified copy of the notification nominating him as a member. The *Explanation* appended to the said sub-rule (2) of rule 4 provides that the " election certificate " means the certificate of election issued under the relevant Municipal Acts or Zilla Parishad Act. None of these Acts in operation in the State or the Election Rules made thereunder provide for issuance of an election certificate to an elected candidate at the general or bye-election. It is, therefore, expedient to prescribe such certificate to meet the requirements of the said rule 4(2). The State Election Commission, therefore, in exercise of the powers conferred by Articles 243-K and 243-ZA of the Constitution of India, read with sub-section (*4*) of section 18A of the Bombay Municipal Corporation Act (Bom. III of 1888), sub-section (*4*) of section 9B of the City of Nagpur Corporation Act, 1948 (C. P. and Berar II of 1950), sub-section (*4*) of section 14 of the Bombay Provincial Municipal Corporation Act, 1949 (Bom. LIX of 1949), sub-section (*4*) of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965, the Zilla Parishads and Panchayats Samitis Act, 1961 (Mah. V of 1962), and of all other powers enabling it in this behalf, directs that an " election certificate " in the form appended herewith

and as may be relevant shall be issued by the Returning Officer to a contesting candidate who has been declared elected as a councillor or, as the case may be, a member at any general or bye-election to the Municipal Corporation, Municipal Council, Zilla Parishad, or, as the case may be, the Panchayat Samiti.

D. N. CHAUDHARI,
State Election Commissioner, Maharashtra.

Encl. Form of Election Certificate.

Copy forwarded for information to—

(1) The Chief Secretary to the Government of Maharashtra, Mantralaya, Mumbai 400 032.

(2) The Principal Secretary to the Government of Maharashtra, Urban Development Department, Mantralaya, Mumbai 400 032.

(3) The Secretary to the Government of Maharashtra, Rural Development Department, Mantralaya, Mumbai 400 032.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

[राज्य निवडणूक आयोगाच्या आदेश क्रमांक : एसईसी-१०९५/सीआर १७/डेस्क-३, दिनांक १० एप्रिल १९९५ अन्वये विहित केलेले]

प्रमाणपत्र

जिल्हापरिषद / पंचायत समिती } सार्वत्रिक निवडणूक / पोट निवडणूक

मी .....

निर्वाचन अधिकारी, निवडणूक विभाग / निर्वाचन गण .....

जिल्हा परिषद ..... पंचायत समिती, जिल्हा .....

याअन्वये प्रमाणित करतो की, दिनांक ..... रोजी

श्री. / श्रीमती ..... [.....

पक्षाने / आघाडी / फ्रंट यांनी पुरस्कृत केलेले / स्वतंत्र उमेदवार] जिल्हा परिषद / पंचायत समिती क्षेत्रामधील

निवडणूक विभाग / निर्वाचन गण ..... मधून सदस्य म्हणून निवडून आले आहेत.

[ ]

निर्वाचन अधिकारी.

ठिकाण :

दिनांक :

निवडणूक विभाग / निर्वाचन गण .....

जिल्हा परिषद / पंचायत समिती.

STATE ELECTION COMMISSION

No. SEC. 1095/CR-11/Desk-3,
New Administrative Bldg.,
Opp. Mantralaya, Madam Cama Road,
Bombay 400 032.

Date 8th June, 1995.

To,

All the Divisional Commissioners,
All the Municipal Commissioners,
All the Collectors.
All the Chief Executives of Zilla Parishads.

Sub. : General/Bye-election to the Municipal Corporation, Municipal Council, Zilla Perishad and Panchayat Samiti.

Ref. : Letter No. SEC-1095/CR-11/Desk-3, dated the 10th April 1995 from the State Election Commission, Maharashtra.

The State Election Commission, Maharashtra, has prescribed formats of election certificates to be issued to the candidates elected at any election or bye-election to a Municipal Corporation or a Municipal Council or a Zilla Parishad or a Panchayat Samiti. Under the provisions of Rule 4(2) of the Maharashtra Local Authority Members' Dis-qualification Rules, 1987, a councillor elected to a Municipal Corporation has to deposit this election certificate with the Commissioner of a revenue division and in the case of a councillor elected to a Municipal Council, Zilla Parishad or a member elected to a Panchayat Samiti has to deposit the election certificate with the Collector of a district. While issuing election certificate, these provisions may be brought to the notice of a councillor or, as the case may be a member.

D. N. CHAUDHARI
State Election Commissioner,
Maharashtra.

५७७

महानगरपालिकांमध्ये निवडून आलेल्या
उमेदवारांना द्यावयाचे प्रमाणपत्र

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक:-रानिआ/मनपा २००५/प्र.क्र.१५/का.०५
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ८ एप्रिल, २००५.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाने महानगरपालिकांमध्ये निवडून आलेल्या उमेदवारांच्या द्यावयाच्या प्रमाणपत्रावर निवडणूक निर्णय अधिकारी व महानगरपालिका, आयुक्त अशा दोघांच्याही सहीची आवश्यकता होती. त्यामध्ये बदल करुन राज्य निवडणूक आयोगाने यापुढे महानगरपालिकांमधील निवडून आलेल्या उमेदवारांच्या प्रमाणपत्रावर फक्त निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याची सही राहील, असा निर्णय घेतला आहे. निवडणूक प्रमाणपत्राचा नमुना सोबत जोडला आहे.

(नन्द लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त

उ. 10356(258)

५७४

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्र मा ण प त्र

---------- महानगरपालिका सार्वत्रिक / पोटनिवडणूक ----------

मी, ---------- निवडणूक निर्णय अधिकारी, ---------- महानगरपालिका, यान्वये प्रमाणित करतो की दिनांक---------- रोजी श्री./श्रीमती ----------(---------- पक्षाने/आघाडी/फ्रन्ट यांनी पुरस्कृत केलेले/स्वतंत्र उमेदवार) महानगरपालिका क्षेत्रामधील प्रभाग क्रमांक ----------/जागा क्रमांक ---------- मधून सदस्य म्हणून निवडून आले आहेत.

ठिकाण : ----------

दिनांक : ----------

(----------)
निवडणूक निर्णय अधिकारी
----------महानगरपालिका

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्र.रानिआ-२०१५/प्र.क्र.०२/सं.कक्ष
नवीन प्रशासन भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२.
दि.१४ डिसेंबर, २०१६

राज्य निवडणूक आयोगाने नामनिर्देशन पत्र भरण्याची प्रक्रिया संगणक प्रणालीमार्फत राबविण्याचे आदेश दिलेले आहेत. नगर परिषदा/ नगर पंचायतींच्या पहिल्या टप्प्यातील निवडणुकीच्या वेळी आयोगाच्या असे निदर्शनास आले की, सदर नगरपालिकांनी व तेथील निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांनी मतदानाचा तपशील तसेच मतमोजणीचा तपशील संगणक प्रणालीत भरलेला नाही. निवडणूक निर्णय अधिकारी हे मतमोजणी पूर्ण करुन सदर निकाल घोषित करतात व विजयी उमेदवारास प्रमाणपत्र वाटप करतात. संगणक प्रणालीमध्ये तपशील भरण्याकडे दुर्लक्ष करतात. वेळेवर मतमोजणीचा तपशील न भरल्याने राज्य निवडणूक आयोगाच्या संकेतस्थळावर अद्यापपर्यंत निवडून आलेल्या उमेदवारांचा तपशील दिसू शकलेला नाही.

आयोगाने सर्व १६४ नगरपालिकांची मतमोजणीची माहिती पारंपरिक पध्दतीने जमा करता करता ८ दिवसाचा कालावधी लागला. विशेष म्हणजे मतमोजणीच्या दिवशी आयोगाकडे माहिती उपलब्ध होत नव्हती; मात्र पत्रकार, टि.व्ही. चॅन्सल यांना ताबडतोब माहिती उपलब्ध होत होती.

नगरपालिकांच्या दुसऱ्या, तिसऱ्या व चौथ्या टप्प्यांच्या निवडणुकांकरिता राज्य निवडणूक आयोग खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे,

५७६

-: आदेश :-

१. निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी मतमोजणीची फेरी करत उमेदवार निहाय फेऱ्या निहाय मतांची माहिती प्रथम लेखी स्वरुपात नोंदवून घ्यावी व त्यांच्या बेरीजेची पडताळणी करावी.

२. सदर मतमोजणीची आकडेवारी नंतर संगणक प्रणालीतच उमेदवार निहाय भरावी.

३. जागानिहाय संपूर्ण माहिती भरुन झाल्यावर, विजयी उमेदवारांचे प्रमाणपत्र संगणक प्रणालीतून डाऊनलोड करुन घ्यावे.

४. सदर डाऊनलोड केलेल्या प्रमाणपत्राची मूळ रंगीत प्रत (Colour Print) काढावी. सदर (सदर प्रमाणपत्रामध्ये विजयी उमेदवाराचे नाव, प्रभाग क्रमांक, जागा क्रमांक इ. तपशिल तपासून घ्यावा.)

५. सदर प्रत (Colour Print) काढल्यानंतरच निकाल घोषित करावा व प्रमाणपत्राचे वितरण करावे.

प्रभागांच्या जागांसाठी फक्त वरील कार्यपध्दतीचा अवलंब करावा. प्रथम माहिती संगणक प्रणालीतच भरावी व कोणत्याही परिस्थितीत प्रमाणपत्र संगणक प्रणालीतून डाऊनलोड केल्याशिवाय अधिकृत निकाल जाहिर करु नये, याची सर्व निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांनो नोंद घ्यावी.

जे निवडणूक निर्णय अधिकारी सदर आदेशाचे पालन करणार नाहीत, त्यांच्याविरुध्द आयोगाचे आदेशाचे पालन न करणे या कारणाकरिता उचित कारवाई करण्यात येईल.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार.

१४/१२/१५

(अविनाश सणस)
प्रभारी उपायुक्त
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत :- १.विभागीय आयुक्त (सर्व) २. जिल्हाधिकारी (संबंधित)
३. मा. आयुक्त व सचिव यांचे स्वीय सहायक, राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
५.आयोगातील सर्व कार्यासन
७.निवड नस्ती

D/Compute desk/Computerization/Kuche

५७७

निवडणूकीसंबंधी गुन्हयात तातडीने
आरोपपत्र दाखल करण्याबाबत

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

परिपत्रक क्र. रानिआ/मनपा २००५/प्र.क्र. १४/का.०५
नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- १२/०४/२००५

परिपत्रक

नुकत्याच पार पडलेल्या २ महानगरपालिकांच्या, ५ नगरपरिषदांच्या व १५९२ ग्रामपंचायतींच्या निवडणूकीच्या वेळी असे स्पष्ट झाले की, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांमध्ये अतिशय चुरस असते. या चुरसीचे पर्यावसन निवडणूक विषयक गुन्हयांमध्ये बरेचदा होते. यामध्ये प्रतिस्पर्धी उमेदवारांना आणि त्यांच्या समर्थकांना धमकावणे, त्यांना मारहाण करणे, त्यांच्या प्रचार साहित्याची नासधूस करणे, असे गुन्हे असतात. नुकत्याच पार पडलेल्या निवडणूकांमध्ये एका समर्थकांचा खून देखील झाला. ही गुन्हेगारी कमी करण्याच्या दृष्टीने पोलिसांनी वेळीच कार्यवाही करणे आवश्यक आहे. पोलिसांनी वेळीच कार्यवाही केल्यास गुन्हेगाराला जरब बसून गुन्हयांचे प्रमाण कमी होते व निवडणूका शांततेत पार पडण्यास मदत होते.

२. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूका शांततेत पार पाडण्यासाठी व त्यामध्ये हिंसाचार होवू नये यासाठी पोलिसांनी गुन्हयाची नोंद तात्काळ घ्यावी व अशा गुन्हयांमुळे ज्या अधिनियमांचा भंग झाला असेल, उदाहरणार्थ, मालमत्ता विद्रुपीकरण प्रतिबंधक कायदा, भारतीय दंड संहिता अथवा संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थांविषयक अधिनियम व त्या खालील नियमान्वये गुन्हे नोंदवावे. तसेच निवडणूकीच्या दिवशी घडणाऱ्या गुन्हयांबाबत देखील संबंधित अधिनियमाखाली तात्काळ कारवाई करावी. या गुन्हयांमध्ये बोगस मतदान करणे, मतदाराची ओळख पटविण्यासाठी बनावट कागदपत्रांचा

वापर करणे, मतदानाच्या दिवशी गोंधळ करणे, दंगल करणे किंवा जाहिर प्रचाराचा कालावधी संपला तरी जाहिर प्रचार चालू ठेवणे इत्यादी गुन्हा नोंदविल्यानंतर शक्यतो ३ महिन्यांच्या आत त्या गुन्ह्याची चौकशी करुन, संबंधित न्यायालयात गुन्हा दाखल होईल यासाठी प्रयत्न करावे. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांमधील हिंसाचार कमी होण्यासाठी गुन्ह्याची तात्काळ दखल घेवून, पोलिसांनी त्यावर कार्यवाही करणे व गुन्ह्या संबंधी आरोपपत्र संबंधित न्यायालयात तातडीने दाखल होणे, ही कार्यवाही अतिशय आवश्यक आहे. अन्यथा, जर वेळेवर कार्यवाही झाली नाही तर हिंसाचाराचे प्रमाण वाढण्याची शक्यता आहे.

(नन्द लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,

१. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
२. अपर मुख्य सचिव, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई
३. प्रधान सचिव, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
४. प्रधान सचिव(२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
५. पोलिस महासंचालक, मुंबई
६. सर्व पोलिस महानिरिक्षक
७. सर्व पोलिस कमिशनर
८. सर्व विभागीय आयुक्त
९. सर्व आयुक्त, महानगरपालिका
१०. सर्व जिल्हाधिकारी
११. सर्व जिल्हा पोलिस अधिक्षक
१२. सर्व मुख्याधिकारी, नगरपरिषद/नगरपंचायती
१३. राज्य निवडणूक आयोगामधील सर्व अधिकारी
१४. निवड नस्ती

\\Zp\d\mtdzp\11.4.5mtd1.doc\zp

५५८

स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये नामनिर्देशनपत्रासोबत उमेदवाराने दयावयाच्या शपथपत्रात अथवा घोषणापत्रात चुकीची माहिती दिल्यास करावयाची कार्यवाही

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र,
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००५/प्र.क्र.२५/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ११ ऑगस्ट, २००५.

प रि प त्र क

राज्य निवडणूक आयोगाने आदेश क्रमांक-एसईसी/जीईएन-२००२/प्र.क्र.८५/का-५, दिनांक-१५ मार्च, २००४ अन्वये महानगरपालिका, नगर परिषदा, नगर पंचायती, जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्यांच्या निवडणुकांसाठी प्रत्येक उमेदवाराने दयावयाचे प्रतिज्ञापत्र व ग्रामपंचायत निवडणुकांसाठी प्रत्येक उमेदवाराने दयावयाचे घोषणापत्र विहित करण्यात आले आहे. राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे लक्षात आले आहे की, उमेदवार प्रतिज्ञापत्रात अथवा घोषणापत्रात संपूर्ण माहिती देतातच असे नाही. कधीतरी तर चुकीची माहितीसुध्दा देण्यात येते. निवडणुका झाल्यानंतर किंवा नामनिर्देशनपत्रांचा स्वीकार झाल्यानंतर असे लक्षात आले की, त्यांनी प्रतिज्ञापत्रात अथवा घोषणापत्रात अपूर्ण माहिती अथवा चुकीची माहिती दिली आहे, त्या उमेदवाराविरुध्द भारतीय दंड संहितेच्या कलम १७१जी (निवडणुकीसंदर्भात खोटी माहिती देणे), कलम १७७ (कोणत्याही प्राधिकृत अधिका-यास खोटी माहिती देणे) व कलम १८१ (शपथेवर खोटी माहिती देणे) या कलमांखाली गुन्हा दाखल करण्यात यावा.

विशेषतः गुन्हेगारी पार्श्वभूमीबद्दल जी माहिती देण्यात येते त्यामध्ये बऱ्याचदा असे आढळून येते की, पूर्ण माहिती दिली जात नाही किंवा माहिती लपविण्यात येते. उमेदवाराच्या नांवावर दाखल असलेले दखलपात्र गुन्हे नमूद न करण्याकडे उमेदवारांचा कल असतो. अशा बाबतीत गुन्हा न चुकता दाखल करावा.

(नन्द लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,
१) सर्व महानगरपालिका आयुक्त
२) सर्व जिल्हाधिकारी
३) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
४) सर्व नगर परिषदा/नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
५) राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

C:\Documents and Settings\PATIL\My Documents\babu\s.doc

स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये नामनिर्देशनपत्रासोबत उमेदवाराने द्यावयाच्या शपथपत्रात अथवा घोषणापत्रात चुकीची माहिती दिल्यास करावयाची कार्यवाही.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक : रानिआ/मनपा २००७/प्र.क्र.३/का.०५
नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक : २० फेब्रुवारी, २०१३.

परिपत्रक

राज्य निवडणूक आयोगाचे परिपत्रक क्र. रानिआ / मनपा-२००५ / प्र.क्र.२५ / का.५, दि. ११ ऑगस्ट, २००५ अन्वये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका लढविणाऱ्या उमेदवारांनी प्रतिज्ञापत्रात अथवा घोषणापत्रात अपूर्ण अथवा चुकीची माहिती दिली तर त्या उमेदवाराविरुध्द भारतीय दंड संहितेच्या संबंधित कलमाखाली गुन्हा दाखल करण्यासंबंधी सूचना दिल्या आहेत.

उमेदवाराने जाहीर केलेल्या संपत्तीची बाजारभावानुसार नेमकी किंमत काय आहे हे माहित नसल्यामुळे काही प्रकरणी उमेदवारावर विनाकारण गुन्हा दाखल केला जाण्याची शक्यता विचारात घेऊन राज्य निवडणूक आयोगाचे परिपत्रक क्रमांक रानिआ/मनपा-२००७/ प्र.क्र.३/का.५, दि. १७ मे, २००७ अन्वये उमेदवाराने प्रतिज्ञापत्रात संपत्ती कमी दाखविल्याबद्दल किंवा संपत्तीबद्दल काही तक्रारी असल्यास अशा प्रकरणी त्या उमेदवारावर गुन्हा दाखल करण्यापूर्वी ते प्रकरण संपूर्ण वस्तुस्थितीसह राज्य निवडणूक आयोगाकडे पाठवून त्याबाबत राज्य निवडणूक आयोगाचे निदेश प्राप्त करुन घेण्याच्या सूचना दिल्या आहेत.

राज्य निवडणूक आयोगाच्या निदर्शनास आले आहे की, स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडून सरसकट सर्व प्रकरणे राज्य निवडणूक आयोगाकडे पाठविली जातात. यामुळे गुन्हे दाखल करण्याप्रकरणी विनाकारण विलंब होतो.

५८२

राज्य निवडणूक आयोगाचे क्र. रानिआ / मनपा-२००७/ प्र.क्र.३/का.५, दि. १७ मे, २००७ चे परिपत्रक रद्द करण्यात येत असून यासंदर्भात पुढीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत :-

उमेदवाराने शपथपत्रात अथवा घोषणापत्रात चूकीची माहिती दिली असल्याचे आढळून आल्यास अशा उमेदवाराविरुध्द आयोगाच्या उपरोक्त दि.११/०८/२००५ च्या परिपत्रकातील सूचनांनुसार कार्यवाही करण्यात यावी. मात्र संपत्तीबाबत चूकीची माहिती दिल्याबाबतच्या प्रकरणांमध्ये उमेदवाराविरुध्द गुन्हा दाखल करण्यापूर्वी त्याने अशी माहिती हेतुपुरस्सररित्या चूकीची दिली असल्याबाबत खात्री करून घेण्यात यावी.

शपथपत्रामध्ये चुकीची माहिती देणाऱ्या उमेदवारांविरुध्द आतापर्यंत करण्यात आलेल्या कार्यवाहीची माहिती या परिपत्रकासोबतच्या प्रपत्रात भरुन ती या कार्यालयास सादर करण्यात यावी. महानगरपालिकांच्या बाबतीत संबंधित महानगरपालिका आयुक्तांनी व इतर सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या बाबतीत संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यांनी आयोगास सादर करावी. तसेच यापुढे ३१ डिसेंबर अखेर, ३१ मार्च अखेर, ३० जून अखेर तसेच ३० सप्टेंबर अखेरची त्रैमासिक माहिती त्या पुढील महिन्याच्या १० तारखेपर्यंत सोबतच्या विहित प्रपत्रात या कार्यालयास सादर करण्यात येईल याची दक्षता घेण्यात यावी.

भा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(वि. मा. पानसरे)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व जिल्हापरिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
सर्व नगरपरिषदा / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

राज्य निवडणूक आयोगाचे परिपत्रक क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००७/प्र.क्र.३/का-५, दिनांक- २० फेब्रुवारी, २०१३ सोबतचे प्रपत्र

दि.:_____पर्यंतचा तिमाही अहवाल

_____महानगरपालिका / जिल्हाधिकारी

अ.क्र.	स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नांव	उमेदवाराचे नांव	प्रभाग क्रमांक/निवडणूक विभाग/निर्वाचक गण नाव व क्रमांक	शपथपत्र सादर केल्याचा दिनांक	मतदानाचा दिनांक	तक्रारदाराचे नांव	केलेल्या कार्यवाहीचा तपशील (खटला दाखल करण्यात आला असल्यास त्याबाबतचा तपशील)

दि.:_____

_____महानगरपालिका आयुक्त / जिल्हाधिकारी

५८५

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/मनपा/२००५/प्र.क्र.३६/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २० डिसेंबर, २००५.

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व नगर परिषदा/नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी

विषय:- व्हिडिओ कॅसेटसची विल्हेवाट लावण्याबाबत...

महोदय,

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सार्वत्रिक/पोटनिवडणुकीमध्ये आचारसंहितेचे पालन काटेकोरपणे होते की नाही हे तपासण्यासाठी उमेदवारांच्या सभा किंवा उमेदवारांच्या मिरवणुका किंवा निवडणूक निर्णय अधिका-यांच्या कार्यालयांत घडणा-या निवडणूक विषयक सर्व कार्यवाहीचेदेखील व्हिडिओ चित्रीकरण करण्यात येते. हे व्हिडिओ चित्रीकरण केल्यानंतर त्या सर्व व्हिडिओ कॅसेटस नंतर कार्यालयांत पडून असतात. त्याची विल्हेवाट कशी लावावी असा प्रश्न काही स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या अधिका-यांनी उपस्थित केला आहे. या व्हिडिओ कॅसेटसची विल्हेवाट लावण्याबद्दल राज्य निवडणूक आयोग पुढीलप्रमाणे सूचना देत आहे:-

(१) व्हिडिओ कॅसेटस निवडणुका झाल्यानंतर सहा महिन्यांपर्यंत सांभाळून ठेवण्यात याव्यात.

(२) निवडणुकीनंतर सहा महिन्यांचा कालावधी पार पडल्यानंतर ज्या प्रभागाबाबत निवडणूक याचिका प्रलंबित नसेल तेथील व्हिडिओ कॅसेटस पुसून (Erase) पुन्हा उपयोगात आणावी किंवा त्याची विक्री करण्यात यावी.

(३) ज्या व्हिडिओ कॅसेटस पुसून पुन्हा वापरण्याजोग्या नसतील त्या मोडण्यात (Crushed) याव्यात.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(महेन्द्र ब. बारभुवन)
सहायक आयुक्त,
राज्य निवडणूक आयोग

A:\nabto.doc

५८७

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये काम करणा-या अधिकारी/कर्मचारी यांच्याविरुध्द शिस्तभंगाची कारवाई

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ-२००६/प्र.क्र.१४/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २ ऑगस्ट, २००६.

परिपत्रक

भारतीय संविधानातील अनुच्छेद २४३ के अन्वये राज्य निवडणूक आयोगाची स्थापना झाली आहे. त्या अनुच्छेदांतर्गत सर्व ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका घेण्याचे अधिकार राज्य निवडणूक आयोगाला प्राप्त आहेत. भारतीय संविधानातील अनुच्छेद २४३ झेडए अन्वये सर्व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका घेण्याचे अधिकार राज्य निवडणूक आयोगाला प्राप्त आहेत. भारतीय संविधानातील अनुच्छेद ३२४ अन्वये भारत निवडणूक आयोगाची स्थापना करण्यात आली आहे. अनुच्छेद ३२४ व अनुच्छेद २४३ के मध्ये केवळ तीन फरक आहेत व त्यातील पहिला फरक म्हणजे भारत निवडणूक आयोगाकडून राष्ट्रपती, उप राष्ट्रपती, संसदेची दोन्ही सभागृहे व राज्य विधानमंडळे यांच्या निवडणुका घेण्यात येतात तर राज्य निवडणूक आयोगाकडून स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सर्व निवडणुका घेण्यात येतात. दुसरा फरक म्हणजे भारत निवडणूक आयोगाच्या मुख्य निवडणूक आयुक्तांना त्यांच्या पदावरुन दूर करण्यासाठी सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांना जी पध्दत अवलंबिली जाते तीच पध्दत अवलंबावी लागते. राज्य निवडणूक आयुक्तांना त्यांच्या पदावरुन दूर करण्यासाठी उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांना जी पध्दत अवलंबिली जाते तीच पध्दत अवलंबावी लागते. तिसरा फरक म्हणजे भारत निवडणूक आयोगाला जे अधिकारी/कर्मचारी लागतात ते राष्ट्रपती उपलब्ध करुन देतात. राज्य निवडणूक आयोगाला जे अधिकारी/कर्मचारी लागतात ते राज्याचे राज्यपाल उपलब्ध करुन देतात. हे तीन फरक सोडल्यास या दोन्ही अनुच्छेदांमध्ये काहीही फरक नाही.

२. भारत निवडणूक आयोगाने भारत सरकार व इतर शासन यांच्याविरुध्द १९९३ साली एक रिट याचिका दाखल केली होती. (रिट याचिका क्रमांक-६०६/१९९३) या याचिकेमध्ये भारत निवडणूक आयोगाला विधानसभा व लोकसभा निवडणुकीत जे अधिकारी व कर्मचारी निवडणुकीचे काम करीत असतात, त्यांच्याविरुध्द कामात निष्काळजीपणा दाखविल्याबद्दल शिस्तभंगाची कारवाई करण्याचे अधिकार भारत निवडणूक आयोगाला आहेत की नाही असा मुद्दा उपस्थित झाला होता. सुरुवातीला केंद्र शासनाने व इतर राज्य शासनाने अशी भूमिका घेतली होती की, निवडणुकीत काम करणारे अधिकारी किंवा कर्मचारी यांच्याविरुध्द शिस्तभंगाची कारवाई करण्याचे अधिकार केंद्र शासनातील अधिकारी व कर्मचा-यांच्याबाबतीत केंद्र शासनाला व राज्य शासनाच्या अधिकारी व कर्मचा-यांच्याबाबतीत राज्य शासनाला आहेत. केंद्र व राज्य शासन या भूमिकेविरुध्द भारत निवडणूक आयोगाने ही रिट याचिका दाखल केली होती. या याचिकेत दिनांक-२६ जुलै, २००० रोजी भारत निवडणूक आयोग, केंद्र शासन व इतर राज्य शासन यांच्यामध्ये एक करार झाला. हा करार सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयात नमूद करण्यात आला आहे. या करारान्वये भारत निवडणूक

आयोगाला निवडणुकीत काम करणारे अधिकारी/कर्मचारी, पोलिस अधिकारी व पोलिस कर्मचारी जे निवडणुकीच्या कामासाठी नेमलेले असतात त्यांच्याविरुध्द पुढील कारवाई करण्याचे अधिकार आहेत:-

(१) निवडणुकीसाठी नेमलेले कोणतेही अधिकारी/कर्मचारी, पोलिस अधिकारी व पोलिस कर्मचारी यांना वरिष्ठांचे आदेश न मानण्याबाबत किंवा त्यांनी नेमून दिलेल्या कामामध्ये हलगर्जीपणा दाखविल्याबद्दल निलंबित करण्याचे अधिकार भारत निवडणूक आयोगाला आहेत.

(२) कोणतेही अधिकारी/कर्मचारी, पोलिस अधिकारी व पोलिस कर्मचारी यांच्याऐवजी दुसरा योग्य अधिकारी/कर्मचारी यांची नेमणूक करणे व त्या व्यक्तींच्या जागी दुस-या अधिकारी/कर्मचा-यांची नेमणूक करण्यात आली असेल त्याला त्याच्या मूळ विभागात परत पाठविणे व त्यासोबत त्यांच्या वागणुकीबद्दल योग्य तो अहवालसुध्दा पाठविणे.

(३) सक्षम प्राधिका-यास एखादा अधिकारी किंवा कर्मचा-याविरुध्द शिस्तभंगाची कारवाई करण्याबद्दल त्याने वरिष्ठांचे आदेश न मानण्याबाबत किंवा दिलेल्या निवडणुकीच्या कामामध्ये हलगर्जीपणा दाखविल्याबद्दल शिफारस करणे. अशा शिफारशीवर शिस्तभंगाची कारवाई करणा-या अधिका-याकडून तात्काळ कार्यवाही होईल आणि निवडणूक आयोगास अशी कारवाई केल्याची माहिती शिफारस केल्याच्या तारखेपासून सहा महिन्यांच्या आंत कळविण्यात येईल.

३. सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयात नमूद केलेल्या करारात केंद्र शासन व इतर राज्यांसोबत महाराष्ट्र शासनसुध्दा पक्षकार होते व त्यांनी या कराराप्रमाणे कार्यवाही करण्याचे मान्य केले आहे. भारतीय संविधानातील अनुच्छेद ३२४ व २४३ झेड(ए) यांच्यामध्ये निवडणुकीच्या बाबतीत फरक नसल्याने हा करार राज्य निवडणूक आयोगातर्फे घेण्यात येणा-या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये काम करणा-या अधिकारी/कर्मचारी तसेच पोलिस अधिकारी व पोलिस कर्मचारी यांच्या बाबतीतही लागू होतो. त्यामुळे राज्य निवडणूक आयोगास पुढीलप्रमाणे अधिकार प्राप्त आहेत:-

(१) निवडणुकीसाठी नेमलेले कोणतेही राज्य शासनाचे अथवा स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे अधिकारी/कर्मचारी, पोलिस अधिकारी व पोलिस कर्मचारी यांना वरिष्ठांचे आदेश न मानण्याबाबत किंवा त्यांनी नेमून दिलेल्या कामामध्ये हलगर्जीपणा दाखविल्याबद्दल निलंबित करण्याचे अधिकार राज्य निवडणूक आयोगाला आहेत.

(२) कोणतेही राज्य शासनाचे अथवा स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे अधिकारी/कर्मचारी, पोलिस अधिकारी व पोलिस कर्मचारी यांच्याऐवजी दुसरा योग्य अधिकारी/कर्मचारी यांची नेमणूक करणे व त्या व्यक्तींच्या जागी दुस-या अधिकारी/कर्मचा-यांची नेमणूक करण्यात आली असेल त्याला त्याच्या मूळ विभागात परत पाठविणे व त्यासोबत त्यांच्या वागणुकीबद्दल योग्य तो अहवालसुध्दा पाठविणे.

(३) सक्षम प्राधिका-यास एखादा अधिकारी किंवा कर्मचा-याविरुध्द शिस्तभंगाची कारवाई करण्याबद्दल त्याने वरिष्ठांचे आदेश न मानण्याबाबत किंवा दिलेल्या निवडणुकीच्या कामामध्ये हलगर्जीपणा दाखविल्याबद्दल शिफारस करणे. अशा शिफारशीवर शिस्तभंगाची कारवाई करणा-या अधिका-याकडून तात्काळ कार्यवाही होईल आणि निवडणूक आयोगास अशी कारवाई केल्याची माहिती शिफारस केल्याच्या तारखेपासून सहा महिन्यांच्या आंत कळविण्यात येईल.

४. निवडणुकीचे काम प्रभाग रचनेपासून सुरु होते. निवडणुकीच्या कामात प्रभाग रचना करणे, मतदार याद्या तयार करणे, मतपत्रिका छापणे, निवडणुकीच्यावेळी मतदान यंत्र अथवा मतपेटया तयार करणे, मतदान यंत्रे अथवा मतपेटया सील करणे, निवडणुकीचे साहित्य विकत घेणे, त्यांचे वाटप करणे, मतदानाच्या दिवशी प्रत्यक्ष काम करणे, मतमोजणी करणे, निवडणुकीनंतर कागदपत्रे, मतपेटया व मतदान यंत्रे हे अधिनियमातील तरतुदीनुसार व राज्य निवडणूक आयोगाच्या अनुषंगिक आदेशानुसार व्यवस्थित ठेवणे, निवडणुकीच्या सर्व कामांची सुरक्षा ठेवणे इत्यादी कामांचा समावेश होतो. या सर्व कामात सहभागी असणारे अधिकारी/कर्मचारी तसेच निवडणुकीसाठी निरीक्षक म्हणून नेमलेले अधिकारी व पोलिस अधिकारी/पोलिस कर्मचारी यांनी हलगर्जीपणा दाखविल्याबाबत किंवा वरिष्ठांचे आदेश न पाळल्याबाबत परिच्छेद-३ प्रमाणे शिस्तभंगाच्या कारवाईस पात्र असतील.

(नन्द लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रत:-

१) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
२) सर्व मंत्रालयीन विभागाचे अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव
३) सर्व विभागीय आयुक्त
४) पोलिस महासंचालक, मुंबई
५) सर्व महानगरपालिका आयुक्त
६) सर्व पोलिस आयुक्त
७) सर्व जिल्हाधिकारी
८) सर्व पोलिस अधिक्षक
९) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
१०) सर्व गट विकास अधिकारी
११) सर्व मुख्याधिकारी, नगर परिषद/नगर पंचायती
१२) सर्व तहसिलदार
१३) राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

D:\CORPORATION\aab-action.doc

निवडणूकविषयक गुन्हे

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००७/प्र.क्र. १०/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- १४ मार्च, २००७.

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सार्वत्रिक निवडणुकांमध्ये व पोटनिवडणुकांमध्ये समाजातील निरनिराळ्या व्यक्तींविरुध्द अनेक प्रकारचे गुन्हे दाखल करण्यात येतात. त्यांमध्ये प्रामुख्याने आचारसंहिता भंगाच्या गुन्ह्यांचा समावेश असतो. त्याव्यतिरिक्त मतदान केंद्र ताब्यात घेणे, मतदान साहित्याची नासधूस करणे, मतदान अधिकाऱ्यांशी असभ्य व्यवहार करणे, त्यांना मारहाण करणे, समाजातील वेगवेगळ्या घटकांमध्ये वैर पसरविणे, राष्ट्रीय एकात्मतेला बाधा आणणारे वक्तव्य अथवा लिखाण करणे, मतदानासाठी लाच देणे, निवडणुकीत दबाव टाकणे, दुसऱ्याच्या नांवाने मतदान करणे, निवडणुकीसंदर्भात बेकायदेशीर देयके देणे, निवडणुकीच्या खर्चाचा हिशोब न देणे, लोकांमध्ये भ्रम निर्माण होईल असे निवेदन करणे व इतर प्रकारच्या गुन्ह्यांचा समावेश असतो. अशा प्रकारच्या गुन्ह्यांबाबत पोलिस तपास पूर्ण झाल्यानंतर संबंधित व्यक्तींविरुध्द न्यायालयात दावा दाखल करण्यात यावयास हवा. परंतु, बऱ्याचदा राज्य शासनाच्या परवानगीने असा दावा किंवा नोंदविलेला गुन्हा मागे घेण्यात येतो.

२. असा दावा किंवा गुन्हा मागे घेतल्याने निवडणुकीमध्ये काहीही केले तरी चालते, असा लोकांमध्ये समज पसरु शकतो. असा समज लोकांमध्ये पसरणे म्हणजे निवडणुकीचे महत्व कमी करण्यासारखे आहे. पर्यायाने लोकशाहीची ती एक प्रकारची

थट्टाच आहे. भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व अनुच्छेद २४३ झेडए खाली स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांचे अधिक्षण, संचालन व नियंत्रणाची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे. भारतीय संविधानाच्या या अनुच्छेदांखाली स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका स्वतंत्र, निष्पक्ष वातावरणात व पारदर्शीपणे पार पाडाव्यात यासाठी राज्य निवडणूक आयुक्त या नात्याने असे आदेश देत आहे की, असा दावा किंवा गुन्हा मागे घेताना राज्य निवडणूक आयोगाची पूर्वपरवानगी आवश्यक असेल.

(नन्द लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,
१) अप्पर मुख्य सचिव, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई ।
२) प्रधान सचिव (२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
३) प्रधान सचिव, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
४) महासंचालक, पोलिस, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
५) सर्व विभागीय आयुक्त
६) सर्व महानगरपालिका आयुक्त
७) सर्व जिल्हाधिकारी
८) सर्व पोलिस आयुक्त
९) सर्व पोलिस अधिक्षक,
१०) सर्व नगर परिषदा/नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
११) राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-मनप-२००७/प्र.क्र.१८/का-५
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ७ एप्रिल, २००७.

आ दे श

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीची प्रक्रिया सुरु झाल्यानंतर निवडणूक कार्यक्रमाच्या कालावधीत विविध राजकीय पक्ष, आघाडया व निवडणूक लढविणारे उमेदवार यांच्याकडून आचारसंहितेची अंमलबजावणी योग्य रितीने करण्यात येते की नाही यावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी संबंधित क्षेत्रामध्ये निवडणूकविषयक कार्यवाहीचे व्हिडिओ चित्रीकरण करण्यास राज्य निवडणूक आयोगाने परवानगी दिली आहे. अशा व्हिडिओ चित्रीकरणाच्या चित्रफितीची तपासणी किंवा चित्रफितीच्या प्रमाणित प्रतीची मागणी संबंधित उमेदवारांकडून अनेकदा होत असते. अशा मागणीसंदर्भात व्हिडिओ चित्रफितीची (सीडी) तपासणी करणे अर्जदारांना उपलब्ध करुन देण्याबाबत राज्य निवडणूक आयोगाने पुढीलप्रमाणे मार्गदर्शक तत्वे ठरविली आहेत :-

(१) संबंधित व्हिडिओ चित्रफितीच्या तपासणीसाठी लेखी अर्ज करण्यात यावा. अर्जामध्ये, ज्या निवडणुकीसंबंधी सीडी पहावयाची असेल त्या निवडणुकीच्या दिनांकासहित संपूर्ण माहिती देण्यात यावी. पडताळणीसाठी दर तासाला रुपये २५/- याप्रमाणे शुल्क आकारण्यात येईल. अर्ज केल्याच्या तारखेच्या लगतच्या दुसऱ्या दिवशी किंवा त्यानंतर पडताळणी करता येईल. संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांच्या कार्यालयात / संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या कार्यालयात चित्रफित तपासणीसाठी उपलब्ध असेल. जर चित्रफितीची तपासणी तात्काळ करावयाची असेल तर पडताळणी शुल्क दर तासाला रुपये ५०/- याप्रमाणे अदा करावे लागेल.

(२) व्हिडिओ चित्रीकरणाची प्रमाणित सीडी हवी असल्यास वरील १ येथे नमूद केल्याप्रमाणे अर्जात संपूर्ण माहिती देणे आवश्यक आहे व त्याकरिता अर्जाचे शुल्क रुपये २५०/- (एका चित्रफितीसाठी) एवढे असेल.

(३) अर्जदारास व्हिडिओ चित्रीकरणाच्या तपासणीसाठी/ चित्रीकरणाची चित्रफित मागण्यासाठी स्पष्ट व निश्चित कारण देणे आवश्यक असेल व अर्जदाराचा त्या व्हिडिओ चित्रीकरणाशी व्यक्तिश: संबंध कसा आहे, हे दाखविणे आवश्यक असेल.

(४) शासकीय किंवा स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या कार्यालयीन कामकाजासाठी जर व्हिडिओ चित्रफित आवश्यक असेल व अर्जात तसे नमूद केले असेल तर त्याकरिता शुल्क आकारण्यात येणार नाही.

(५) व्हिडिओ चित्रीकरणातील कोणत्याही सत्यतेबाबत आयोग कोणत्याही परिस्थितीत जबाबदार राहणार नाही. चित्रफित (सीडी) "जसे आहे तसे" या तत्वावर उपलब्ध करुन देण्यात येईल.

(६) व्हिडिओ चित्रीफितीसाठी (सीडी) प्राप्त झालेल्या अर्जाबाबत संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेकडून सर्व संबंधित राजकीय पक्षांना आणि निवडणूक लढविलेल्या उमेदवारांना अवगत करण्यात येईल.

(७) व्हिडिओ चित्रफितीच्या तपासणीसाठी किंवा प्रमाणित प्रतीसाठी करण्यात येणाऱ्या अर्जाची, माहितीच्या अधिकारान्वये करण्यात येणाऱ्या अर्जाशी सांगड घालू नये. माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कलम ८ अन्वये, केवळ अशी माहिती अर्जदारांना उपलब्ध करुन देणे आवश्यक आहे की जी राज्य विधी मंडळाला देण्यास नकार देता येणार नाही. परंतु, राज्य निवडणूक आयोग सांविधानिक संस्था असल्यामुळे व राज्य विधान मंडळात राज्य निवडणूक आयोगाबद्दल प्रश्न विचारले जात नाही म्हणून कामकाजासंबंधी कुठलीही माहिती राज्य विधान मंडळाला देणे आयोगावर बंधनकारक नाही. राज्य निवडणूक आयोग याला नियमानुसार तपासून जे योग्य वाटेल अशा एखादया प्रकरणाबाबतची/प्रकरणांबाबतची माहिती अर्जदाराला/अर्जदारांना पुरविण्यास नकार देऊ शकेल.

(८) चित्रफितीसाठी तसेच चित्रफितीच्या तपासणीसाठी देण्यात आलेली शुल्काची रक्कम त्या-त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेने स्वतःच्या संबंधित लेखा शीर्षाखाली जमा करणे आवश्यक असेल.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(पी. एस. मीना)
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

५८५

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा२००७/प्र.क्र. ६/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- १० एप्रिल, २००७.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये निवडणुकीच्या वेगवेगळ्या टप्प्यांमध्ये होणाऱ्या कार्यवाहीची माहिती आधी मिळावी यासाठी निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी व निवडणुकीशी संबंधित इतर अधिकारी यांच्यावर दबाव आणण्यात येतो. काही वेळेस निवडणूक निर्णय अधिकारी व सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी विशिष्ट पक्षाला अथवा गटाला रुचेल असाच निर्णय दयावा यासाठीही दबाव आणण्यात येतो. दबाव आणणाऱ्यांमध्ये निवडणूक लढविणारे उमेदवार, पक्षाचे पदाधिकारी, उमेदवारांचे प्रतिनिधी, खासदार, आमदार आणि इतर वरिष्ठ पदाधिकारी यांचाही समावेश असू शकतो.

२. नामनिर्देशनपत्रांची छाननी, उमेदवारी अर्ज मागे घेण्याची प्रक्रिया व निवडणुकीचा निकाल यावेळी तर दबाव फार जास्त असतो. तसेच प्रभाग रचना सुरु असताना प्रभाग रचना कशी होणार आहे याची माहिती आधी प्राप्त होण्यासाठीही दबाव आणण्यात येतो. अशा दबावाला बळी पडल्यास निवडणूक प्रक्रिया स्वच्छ, मोकळ्या, स्वतंत्र आणि मार्गदर्शक वातावरणात पार पडणार नाही. येथे स्पष्ट करण्यात येते की, निवडणूक कार्यात हस्तक्षेप करण्याचे कोणालाही विशेष अधिकार नाही.

३. हे सर्व प्रकार टाळण्यासाठी राज्य निवडणूक आयोग भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए खाली प्राप्त असलेल्या अधिकारांचा वापर करुन असे आदेश देत आहे की, निवडणूक प्रक्रियेदरम्यान अथवा प्रभाग रचने काम सुरु असताना कोणत्याही व्यक्तीने किंवा प्रस्तावित उमेदवार अथवा त्याच्या प्रतिनिधीने अथवा पक्षाच्या पदाधिकाऱ्याने अथवा आमदार, खासदार यापैकी कोणीही निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी व निवडणुकीशी संबंधित इतर अधिकारी यांचेवर दबाव आणल्यास त्याची माहिती राज्य निवडणूक आयोगाला सत्वर दयावी व अशा दबावाला बळी न पडता स्वतंत्रपणे निर्णय घ्यावा.

(नन्द लाल)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व नगर परिषदा/नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
सर्व तहसिलदार/राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी

D:\CORPORATION\aab121.noc

५९७

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००८/प्र.क. ९/का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ११ नोव्हेंबर, २००८.

आ दे श

सर्वोच्च न्यायालयाने दिनांक- ६ डिसेंबर, २००७ रोजी दिवाणी अर्ज क्रमांक-५६५९/२००७ यामध्ये दिलेल्या निर्णयास अनुसरुन राज्य निवडणूक आयोग असे आदेश काढीत आहे की, --

सर्वसाधारणपणे राज्य निवडणूक आयोगातर्फे आयोजित करण्यात येणाऱ्या सार्वत्रिक अथवा पोटनिवडणुकीतील मतदान रविवारीच घेण्यात येते. काही प्रसंगी निवडणुकीतील मतदान रविवारी आयोजित करता येणे शक्य नसते, त्यावेळी त्या निवडणुकीतील मतदान रविवारशिवाय अन्य दिवशी घेण्यात येते. अशावेळी तो दिवस संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रात सुट्टीचा दिवस म्हणून घोषित करण्यात येतो. सर्वोच्च न्यायालयाच्या निदेशानुसार शाळेतील व महाविद्यालयातील शैक्षणिक कार्यात असलेल्या कर्मचारीवर्गाला निवडणुकीसंबंधी काम देताना ते काम सुट्टीचा दिवस किंवा ज्या दिवशी शैक्षणिक काम नसते अशा दिवशी देण्यात यावे.

ज्या दिवशी मतदान अधिकारी/कर्मचारी सर्व मतदान साहित्य घेऊन मतदान केंद्राचा ताबा घेतात त्या दिवशी संबंधित स्थानिक स्वराजय संस्थेच्या हद्दीतील शाळांना सुट्टी असणे आवश्यक आहे. तसेच मतदानाच्या दिवशीसुध्दा शाळांना सुट्टी राहील, याची खात्री करण्यात यावी. तसेच शिक्षकांची ज्यावेळी मतदान अधिकारी म्हणून

नेमणूक करण्यात येते त्यावेळी त्यांच्यासाठी आयोजित करण्यात येणारे प्रशिक्षण हेसुध्दा सुट्टीच्या दिवशीच घेण्यात यावे.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(रचना नातू)
उप सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,

१) सर्व महानगरपालिका आयुक्त
२) सर्व जिल्हाधिकारी
३) सर्व तहसिलदार
४) सर्व नगर परिषदा/ नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी

प्रत:-

१) अपर मुख्य सचिव, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२) प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
३) प्रधान सचिव, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
४) प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
५) प्रधान सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
६) सर्व विभागीय आयुक्त

राज्य निवडणूक आयोग
महाराष्ट्र

नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२
आदेश क्रमांक - रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.२३/का.५,
दिनांक- ११ डिसेंबर, २०११

आदेश

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए मधील तरतुदीन्वये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी मतदार यादया तयार करण्याच्या कामाचे अधिक्षण, संचालन आणि नियंत्रण आणि अशा निवडणुकांचे आयोजन करण्याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्थांची मुदत संपण्यापूर्वी या संस्थांची निवडणूक प्रक्रिया पूर्ण करण्याची सांविधानिक जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर आहे. मात्र ही जबाबदारी पार पाडण्यासाठी आवश्यक असलेल्या कर्मचारी वृंदाची सेवा अधिग्रहित करण्याबाबतच्या तरतुदी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या संबंधित अधिनियमांमध्ये करण्यात आलेल्या नाहीत. त्यामुळे राज्य निवडणूक आयोगाने भारतीय संविधानातील अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए अन्वये प्राप्त झालेल्या अधिकारांचा वापर करुन दिनांक २ मार्च, १९९५ च्या आदेशान्वये कर्मचा-यांच्या सेवा, निवडणुकीसाठी लागणा-या इमारती / जागा, वाहने अधिग्रहित करण्यासाठी आदेश निर्गमित केले आहेत. या आदेशामध्ये कर्मचा-यांच्या सेवा अधिग्रहित करण्यासंदर्भातील तरतूद थोडक्यात पुढील प्रमाणे आहे.

महानगरपालिकेच्या निवडणुकीच्या संदर्भात संबंधित महानगरपालिका आयुक्त किंवा त्यांनी प्राधिकृत केलेला अधिकारी व इतर निवडणुकांच्या बाबतीत जिल्हाधिकारी किंवा त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या अधिका-यांनी विनंती केल्यानंतर राज्य शासनाचे विभाग / कार्यालय, स्थानिक प्राधिकरण, राज्य शासनाच्या मालकीचे अथवा नियंत्रणाखाली असलेली महामंडळे किंवा राज्य शासनाची कंपनी किंवा सब्सीडीअरी कंपनीकडून निवडणुकीच्या कामासाठी आवश्यक असलेला कर्मचारी वृंद उपलब्ध करुन दिला जाईल.

आदेशामध्ये पुढे अशीही तरतूद आहे की, उपरोक्त आदेशाचे उल्लंघन केल्यास एक वर्षाच्या कालावधीपर्यंत कैदेची शिक्षा किंवा दंड किंवा दोन्ही अशी शिक्षा दिली जाईल.

२. राज्य निवडणूक आयोगाच्या उपरोक्त आदेशातील तरतुदी स्पष्ट आहेत. निवडणुकीच्या कामाची जबाबदारी सोपविण्यात आलेले अधिकारी, निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी व इतर कर्मचारी हे कोणत्याही कारणास्तव कामावर येत नसले किंवा कार्यालयात अनुपस्थित राहण्यास त्यांना परवानगी देण्यात आली असली तरीदेखील निवडणुकीच्या कामाच्या संदर्भात त्यांच्यावर सोपविण्यात आलेली जबाबदारी त्यांनी पार पाडणे त्यांच्यावर बंधनकारक आहे. तसेच ही जबाबदारी पार पाडण्यात त्यांनी दिरंगाई अथवा जाणीवपूर्वक टाळाटाळ केली असता ते उपरोक्त आदेशानुसार शिक्षेस पात्र ठरतात. या व्यतिरिक्त त्यांच्याविरुध्द विभागीय कार्यवाहीही करण्यात येऊ शकते.

३. राज्य शासकीय अधिकारी व कर्मचा-यांच्या विविध संघटनांनी दिनांक १४ डिसेंबर, २०११ पासून बेमुदत संपावर जाण्याची नोटीस शासनास दिलेली आहे. आगामी काळात संपूर्ण राज्यात स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका घेण्यात येणार आहेत. सध्या राज्यातील १९५ नगरपरिषद निवडणुकांची प्रक्रिया सुरु आहे. या निवडणुकांच्या कामासाठी मोठया प्रमाणावर अधिका-यांच्या व कर्मचा-यांच्या सेवा अधिग्रहित करण्यात आल्या आहेत किंवा येणार आहेत. वर नमूद केलेल्या परिस्थितीत स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीची जबाबदारी सोपविण्यात आलेल्या अधिकारी व कर्मचा-यांनी त्यांच्यावर सोपविण्यात आलेली जबाबदारी कोणतीही सबब न सांगता पार पाडणे आवश्यक आहे. या जबाबदारीतून त्यांना रजा, संप, इ. कोणत्याही कारणास्तव सूट दिली जाणार नाही. तसेच निवडणुकीच्या कामाची जबाबदारी पार पाडण्यात टाळाटाळ करणारे अधिकारी व कर्मचारी वर नमूद केल्याप्रमाणे फौजदारी व विभागीय कार्यवाही करण्यास पात्र ठरतील. या आदेशाची समज सर्व संबंधितांना करुन देण्यात यावी.

नीला सत्यनारायण
(नीला सत्यनारायण) ११/१२/११
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

प्रति :- सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व महानगरपालिका आयुक्त

D:\Bhakti\SEC order to all mun corp & collector

५०७

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक - रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र.०३/का.५,
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ३१/०१/२०१२

आदेश

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए अन्वये राज्य निवडणूक आयोगावर राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका घेण्याची जबाबदारी सोपविण्यात आलेली आहे. या निवडणुकीमध्ये मतदान / मतमोजणी केंद्रावरील कर्मचा-यांना तसेच निवडणुकीशी संबंधित इतर अधिकारी / कर्मचा-यांना दयावयाचा भत्ता हा भारत निवडणूक आयोगाच्या प्रचलित दराप्रमाणे देण्यात यावा असे राज्य निवडणूक आयोगाने निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्यासाठी काढलेल्या माहितीपुस्तिकेमध्ये नमूद करण्यात आले आहे व त्यानुसार आतापर्यंत निवडणुकांमध्ये संबंधित अधिकारी व कर्मचा-यांना भत्त्याचे प्रदान करण्यात येत आहे. मात्र या संदर्भात आयोगाने आदेश निर्गमित केलेले नाहीत. त्यामुळे निवडणुकीची जबाबदारी सोपविण्यात येणा-या पोलिस अधिकारी व कर्मचा-यांना कोणत्या दराने भत्त्याचे प्रदान करण्यात यावे तसेच त्यासाठीच्या खर्चासाठी कोणत्या विभागाने निधी उपलब्ध करुन दयावा याबाबत आयोगाकडे विचारणा करण्यात येत आहे. सबब भारतीय संविधानातील उपरोक्त तरतुदी व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या अधिनियमातील तरतुदीअन्वये आयोगास प्राप्त झालेल्या अधिकारांचा वापर करुन या प्रकरणी पुढील प्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत.

१. भारत निवडणूक आयोगामार्फत घेण्यात येणा-या लोकसभा / विधानसभेच्या सार्वत्रिक / पोट निवडणुकीच्या वेळी मतदान / मतमोजणीच्या कामासाठी नियुक्त केलेल्या अधिकारी / कर्मचा-यांना दयावयाच्या निवडणूक भत्त्याचे दर तसेच आहार भत्त्याचे दर वेळोवेळी शासनाच्या सामान्य प्रशासन

विभागाकडून निश्चित करण्यात येतात. त्याच दराने महानगरपालिका, नगरपरिषदा व नगर पंचायतींच्या निवडणुकांच्यावेळी निवडणूक भत्ता/आहार भत्त्यांचे प्रदान करण्यात यावे. यासाठी होणारा खर्च संबंधित महानगरपालिका, नगर परिषदा/नगर पंचायतींनी त्यांच्या निधीतून करावा.

२. जिल्हा परिषद/पंचायत समिती व ग्रामपंचायतींच्या निवडणुकींवरील खर्च भागविण्यासाठी शासनाच्या ग्रामविकास व जलसंधारण विभागाकडून संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यांना निधी उपलब्ध करून देण्यात येतो. त्यामुळे या निवडणुकांच्यावेळी मतदान /मतमोजणीच्या कामासाठी नियुक्त केलेल्या अधिकारी/कर्मचाऱ्यांना दयावयाच्या निवडणूक भत्ता/आहार भत्त्यासंदर्भात त्या विभागाने आदेश निर्गमित करावेत. सदरचे दर हे, सामान्य प्रशासन विभागाकडून वेळोवेळी निश्चित करण्यात येणाऱ्या लोकसभा / विधानसभेच्या सार्वत्रिक / पोट निवडणुकीच्या वेळी मतदान / मतमोजणीच्या कामासाठी नियुक्त केलेल्या अधिकारी / कर्मचा-यांना दयावयाच्या निवडणूक भत्त्याच्या तसेच आहार भत्त्याच्या दराप्रमाणे असावेत.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार.

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रत :-

१. प्रधान सचिव, नगरविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२. सचिव, ग्रामविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
३. सर्व जिल्हाधिकारी
४. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
५. सर्व मुख्याधिकारी, नगरपरिषदा / नगरपंचायती

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक - रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र.३/का.५
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ११/०२/२०१२.

वाचा:- राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०११/
प्र.क्र.३/का-५, दिनांक- ३१/१/२०१२.

शु द्धी प त्र क

राज्य निवडणूक आयोगाने स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान/मतमोजणीच्या कामासाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या अधिकारी/कर्मचा-यांना दयावयाच्या निवडणूक भत्ते व आहार भत्त्याच्या दरासंदर्भात दिनांक- ३१/१/२०१२ रोजी आदेश निर्गमित केलेले आहेत. त्यामधील पहिल्या परिच्छेदाखालील अनुक्रमांक-१ व अनुक्रमांक-२ वरील आदेशामध्ये **"निवडणुकीच्यावेळी मतदान/मतमोजणीच्या कामासाठी नियुक्त केलेल्या अधिकारी/कर्मचाऱ्यांना दयावयाच्या"** असा उल्लेख करण्यात आलेला आहे. त्याऐवजी पुढीलप्रमाणे वाचण्यात यावे:-

"निवडणुकीच्यावेळी मतदान /मतमोजणीच्या कामासाठी नियुक्त केलेल्या अधिकारी/कर्मचाऱ्यांना तसेच पोलीस अधिकारी व पोलीस कर्मचाऱ्यांना दयावयाच्या"

तसेच उपरोक्त दिनांक- ३१/१/२०१२ च्या आदेशामधील पहिल्या परिच्छेदाखाली पुढीलप्रमाणे अनुक्रमांक-३ समाविष्ट करण्यात आला आहे असे वाचण्यात यावे.

"अनुक्रमांक-३- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी राज्य शासनाच्या गृह विभागाने मुंबई पोलीस कायदा,१९५१ मधील तरतुदीनुसार विशेष पोलीस

अधिकाऱ्यांची नियुक्ती केल्यास अशा विशेष पोलीस अधिकाऱ्यांना मानधन मंजूर करण्यासंदर्भातील आदेश गृह विभागाने निर्गमित करावेत व त्यासाठी आवश्यक निधी त्या विभागाने उपलब्ध करून द्यावा."

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रत:-

१. अपर मुख्य सचिव (गृह) गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई (दिनांक-३१/१/२०१२ च्या आदेशाच्या प्रतीसह)
२. प्रधन सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
३. सचिव, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
४. सर्व जिल्हाधिकारी
५. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
६. सर्व मुख्याधिकारी, नगर परिषदा/नगर पंचायती

लोकसभा / विधानसभेच्या सार्वत्रिक/पोट निवडणुकीच्या वेळी मतदान / मतमोजणीच्या कामासाठी नियुक्त केलेल्या अधिकाऱ्यांना/कर्मचाऱ्यांना देण्यात यावयाच्या निवडणूक भत्त्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक :- टिडीए-१००९/प्र.क्र.३१०/०९/३३.
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- ८ एप्रिल २००९

वाचा :- १) शासन निर्णय क्रमांक-टिडीए-१०९६/१३५९/३३, दिनांक ८/४/१९९६
२) शासन निर्णय क्रमांक-टिडीए-१००४/३७६३/प्र.क्र.१४८/०४/३३, दिनांक १३/५/२००४
३) भारत निवडणूक आयोगाचे पत्र क्रमांक ४६४(आयएनएसटी)/२००९/ईपीएस, दिनांक ९/१/२००९
४) भारत निवडणूक आयोगाचे पत्र क्र.४५८/४/९८/Vol-II/पीएलएन-१, दिनांक ८/१२/१९९८
५) भारत निवडणूक आयोगाचे पत्र क्र.४६४/आयएनएसटी/२००८/ईपीएस, दिनांक १२/९/२००८
६) भारत निवडणूक आयोगाचे पत्र क्र.४६४/आयएनएसटी/२००८/ईपीएस, दिनांक ५/१२/२००८

प्रस्तावना:- भारत निवडणूक आयोगाच्या अखत्यारितील लोकसभा/विधानसभा सार्वत्रिक/पोट निवडणुकांच्या कामासाठी नियुक्त करण्यात येणाऱ्या अधिकारी/कर्मचाऱ्यांना दयावयाच्या निवडणूक भत्त्याचे दर शासनाच्या दिनांक ८/४/१९९६ च्या संदर्भाधीन शासन निर्णयान्वये निश्चित केलेले आहे. भारत निवडणूक आयोगाने त्यांच्या पत्र क्रमांक ४६४/आयएनएसटी/२००९/ईपीएस, दिनांक ९/१/२००९ अन्वये हे दर सुधारीत करण्याबाबत सूचना दिलेल्या आहेत. भारत निवडणूक आयोगाने सदर पत्रामधील निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करावयाच्या कर्मचाऱ्यांना दयावयाच्या निवडणूक भत्त्याचे किमान दर नमूद केले आहेत. आयोगाच्या सदर पत्रातील सूचनांना अनुसरुन राज्यातील लोकसभा / विधानसभा निवडणुकांच्या कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात येणाऱ्या निवडणूक कर्मचाऱ्यांना सुधारीत दराने निवडणूक भत्ता देण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होते. त्या अनुषंगाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :-

(१) निवडणूक भत्ता

लोकसभा / विधानसभेच्या सार्वत्रिक/पोट निवडणुकीच्या वेळी मतदान / मतमोजणीच्या कामासाठी नियुक्त केलेल्या अधिकाऱ्यांना/कर्मचाऱ्यांना देण्यात यावयाच्या निवडणूक भत्त्याबाबतचा शासन निर्णय क्रमांक टिडीए-१०९६/१३५९/३३, दिनांक ८/४/१९९६ तसेच शासन निर्णय क्रमांक टिडीए-१००४/३७६३/प्र.क्र.१४८/०४/३३, दिनांक १३/५/२००४ अधिक्रमीत करुन भारत निवडणूक आयोगाच्या

पत्र क्रमांक ४६.../आयोग/एसटी/२००९/ईपीएस, दिनांक २/१/२००९ अन्वये देण्यात आलेल्या सूचनांना अनुसरुन महाराष्ट्र राज्यातील लोकसभा/विधानसभा निवडणुकांच्या मतदान/मतमोजणी कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात येणाऱ्या अधिकारी/कर्मचाऱ्यांना खाली दर्शविल्याप्रमाणे निवडणूक भत्ता मंजूर करण्याचा निर्णय घेण्यात येत आहे.

कालावधी	मतदान केंद्राध्यक्ष / मतमोजणी निरीक्षक (रुपयामध्ये)	मतदान अधिकारी / मतमोजणी सहायक (रुपयामध्ये)	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी (रुपयामध्ये)
प्रत्येक दिवसाकरीता किंवा दिवसाच्या भागाकरीता	२५०/-	१५०/-	१००/-

प्रशिक्षणाकरीता उपस्थित राहणाऱ्या, मतदानाचे साहित्य ताब्यात घेणाऱ्या तसेच मतदान व मतमोजणीच्या दिवशी प्रत्यक्ष मतदान /मतमोजणी कर्तव्यार्थ उपस्थित राहणाऱ्या अधिकारी/कर्मचाऱ्यांना वरील दराने निवडणूक भत्ता देय राहील.

क्षेत्रिय अधिकारी (Sector Officer) तसेच क्षेत्रिय दंडाधिकारी (Zonal Magistrate) यांना रु.८००/- या ठोक दराने (Lump Sum Rate) निवडणूक भत्ता अनुज्ञेय राहील.

मतदान / मतमोजणीच्या भत्याचे वाटप करणाऱ्या, तत्संबंधी वेतन पावती नोंदवहीचे काम करणाऱ्या लेखा कर्मचाऱ्यांना मतदान अधिकारी/मतमोजणी सहायकांना अनुज्ञेय असलेल्या भत्याच्या दराने ३ दिवसाचा भत्ता अनुज्ञेय असेल.

निवडणूकीसंबंधात काम देण्यात आलेल्या:-

(१) तलाठी/पटवारी/ग्रामसेवक हयांना मतदान केंद्राध्यक्षांना अनुज्ञेय असलेल्या दराने दोन दिवसांचा निवडणूक भत्ता देय राहील.

(२) पोलीस पाटील यांना चतुर्थश्रेणी कर्मचाऱ्यांकरीता अनुज्ञेय असलेल्या दराने दोन दिवसांचा निवडणूक भत्ता देय राहील.

(३) कोतवाल यांना चतुर्थ श्रेणी कर्मचाऱ्यांकरीता अनुज्ञेय असलेल्या दराने दोन दिवसांचा निवडणूक भत्ता देय राहील.

(२) आहार भत्ता

मतदान केंद्र/मतमोजणी केंद्रावर निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आलेल्या अधिकारी/कर्मचाऱ्यांना भोजनाची पाकीटे आणि सौम्य अल्पोपहार (प्रती दिन प्रती व्यक्तीकरीता रु.१००/- या मर्यादेत) पुरविण्यात यावा किंवा तसे करणे शक्य नसल्यास प्रत्येक व्यक्तीकरीता प्रती दिन रु.१००/- या दराने आहार भत्ता रोखीने प्रदान करण्यात यावा.

मतदान/मतमोजणीच्या दिवशी निवडणूक कर्तव्य [illegible] करण्यात आलेल्या पोलीस अधिकारी/कर्मचारी, राज्य उत्पादन शुल्क अधिकारी, गृहरक्षक दल, वनरक्षक, एनसीसी अधिकारी, एनसीसी (सीनिअर) कॅडेट, माजी सैनिक [illegible], माजी सैनिक, केंद्रीय निम लष्करी दल यांचे कर्मचारी/ अधिकारी यांनाही [illegible] व [illegible] देण्यात [illegible] पुरविण्यात यावा किंवा त्याऐवजी वरीलप्रमाणे रु.१००/- [illegible] आधार भत्ता [illegible] व [illegible] यावा

(३) निवडणूक कर्तव्यार्थ नेमण्यात आलेल्या [illegible] / [illegible] यांना निवडणूक भत्ता

मतदान/मतमोजणी प्रक्रिया पार पाडण्याशी संबंधित अधिकारी, कर्मचाऱ्यांसाठी तसेच मतदान/मतमोजणी केंद्राच्या ठिकाणी प्रत्यक्ष कर्तव्यार्थ नियुक्त [illegible] पोलीस अधिकारी, राज्य उत्पादन शुल्क अधिकारी, एनसीसी अधिकारी, माजी सैनिक [illegible] केंद्रीय निम लष्करी दल अधिकारी यांना मतदान केंद्राध्यक्ष/मतमोजणी निरीक्षक यांना देण्यात [illegible] [illegible] अनुज्ञेय राहील. तसेच पोलीस कर्मचारी, एनसीसी (Senior) [illegible], [illegible] [illegible] गृह रक्षक दल यांच्या कर्मचाऱ्यांना मतदान अधिकारी/मतमोजणी [illegible] यांना देण्यात [illegible] निवडणूक भत्ता अनुज्ञेय राहील. या भत्त्या व्यतिरिक्त अन्य प्रवास [illegible] भत्ता देय [illegible] नाही.

उपरोक्त बाबींवर होणारा खर्च प्रकरणाकरिता "२०१५-निवडणुका, १०[illegible]-संसदेच्या निवडणुका घेण्यासाठी लागणारा खर्च" किंवा "२०१५-निवडणुका, १०९-[illegible]/संघराज्य क्षेत्र विधानमंडळ निवडणुका घेण्यासाठी लागणारा खर्च" किंवा "[illegible]-निवडणुका, १०४-लोकसभा व राज्यसंघराज्य क्षेत्र विधानसभा यांच्या [illegible] घेण्यात आलेल्या निवडणुकांचा खर्च" या लेखाशीर्षाखाली मंजूर अनुदानातून भागविण्यात यावा.

हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ४६/०९/सेवा-९, दिनांक ६ एप्रिल २००९ अन्वये दिलेल्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व [illegible],

(अ.ना. वळवी)
[illegible] सचिव व [illegible] मुख्य निवडणूक अधिकारी
महाराष्ट्र शासन

A.L.P.

प्रति,

१. सर्व विभागीय आयुक्त
२. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)/(लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र-१, मुंबई
३. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)/(लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र-२, नागपूर
४. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई/बांद्रे
५. सर्व जिल्हाधिकारी व जिल्हा निवडणूक अधिकारी,
६. अवर सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग/का.२६
७. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
८. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
९. सर्व मंत्रालयीन विभाग
१०. मंत्रालयीन विभागाच्या नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख
११. वित्त विभाग/व्यय-४/सेवा-६
१२. निवड नस्ती

* * * * * * * * * * * * *

महानगरपालिका आणि नगरपालिका/नगरपंचायती यांच्या सार्वत्रिक व पोटनिवडणुकांमध्ये काम करणा-या अधिकारी/कर्मचारी यांना द्यावयाच्या मानधनाबाबत.

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक:-संकीर्ण-२००६/५१२/प्र.क्र.८९/२००६/नवि-२०
मंत्रालय,मुंबई-४०००३२
दिनांक:-१६ जुलै,२००७

वाचा:- शासन निर्णय क्रमांक:-संकीर्ण-२००६/५१२/प्र.क्र.८९/२००६/नवि-२०, दिनांक १० जानेवारी,२००७.

प्रस्तावना:- उपरोक्त शासन निर्णयाअन्वये महापालिका/नगरपरिषदा/नगरपंचायती यांच्या सार्वत्रिक/पोट निवडणुकामध्ये काम करणा-या निवडणुक निर्णय अधिकारी व सहायक निवडणुक अधिकारी यांना द्यावयाच्या मानधनाबाबत आदेश काढले आहेत. नुकत्याच झालेल्या महानगरपालिका/नगरपरिषदा/नगरपंचायतीच्या सार्वत्रिक निवडणुकीमध्ये कित्येक निवडणुक अधिकारी व सहायक निवडणुक निर्णय अधिकारी यांनी मानधनाबाबत नाराजी व्यक्त केली असून, मानधन घेण्यास नकार दिलेला आहे. त्यांचे असे म्हणणे आहे की, राज्य शासन ज्याप्रमाणे विधानसभा निवडणुकीसाठी मानधन/परिश्रमीक/अतिकालीक भत्ता मंजूर करते त्याप्रमाणेच त्यांना मानधन देण्यात यावे. दिनांक १० जानेवारी,२००७ च्या शासन निर्णयामध्ये इतर काम करणारे अधिकारी व कर्मचारी यांना द्यावयाच्या परिश्रमीकाबद्दल काहीच उल्लेख केलेला नाही.

शासन निर्णय:- नागरी स्वराज्य संस्थाच्या निवडणुकांमध्ये काम करणाने निवडणुक निर्णय अधिकारी व सहाय्यक निवडणुक निर्णय अधिकारी इतर अधिकारी, कर्मचारी अतिकालीक भत्ता यांना खालीलप्रमाणे मानधन देण्यास शासन मंजूरी देत आहे.

१) सार्वत्रिक निवडणुकांसाठी:- महानगरपालिकांकरिता तसेच "अ", "ब" आणि "क" वर्ग नगरपरिषदा/नगरपंचायती यांचे निवडणुकीसाठी निवडणुक निर्णय अधिकारी व सहाय्यक निवडणुक निर्णय अधिकारी इतर अधिकारी यांना एक महिन्याचे मूळ वेतन अधिक ५० टक्के महागाई वेतन व कर्मचारी (अतिकालीक भत्ता) यांना कमाल मर्यादा एक महिन्याचे मूळ वेतन अधिक ५० टक्के महागाई वेतन एवढे मानधन मंजूर करण्यात यावे.

२) पोट निवडणुकांसाठी :- महानगरपालिका व "अ","ब" व "क" वर्ग नगरपरिषदा/नगरपंचायतीच्या पोट निवडणुकीसाठी निवडणुक निर्णय अधिकारी व सहाय्यक निवडणुक निर्णय अधिकारी इतर अधिकारी यांना रुपये १५००/- व कर्मचारी

(अतिकालीक भत्ता) यांना कमाल मर्यादा रु.१५००/- प्रमाणे मानधन देण्यात यावे.

कर्मचा-यांचा दरताशी वेतनाचा अतिकालिक भत्ता ठरविताना प्रत्येक पूर्ण दिवसाला (अर्धा तास किंवा अध्या तासापेक्षा जास्त काम केले असेल तर तो पूर्ण दिवस धरण्यात येईल) मूळ वेतनाच्या प्रमाणात देण्यात यावे. दरताशी वेतनाचा दर ठरविताना महिना ३० दिवसांचा व दिवस ७ तासांचा समजण्यात यावा. चतुर्थश्रेणी वर्गाचे दैनंदिन कामाचे तास आठ तास समजण्यात यावेत.

हे आदेश दिनांक २२.९.२००६ पासून लागू होतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

(मो. कृ. पुराडउपाध्ये)
महाराष्ट्र शासनाचे उपसचिव

प्रति,

मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव.
मा.राज्यमंत्री (नगर विकास) यांचे खाजगी सचिव.
प्रधान सचिव, राज्य निवडणुक आयोग, महाराष्ट्र, नवीन प्रशासकीय भवन,मुंबई.
आयुक्त, सर्व महानगरपालिका.
विभागीय आयुक्त (सर्व)
जिल्हाधिकारी (सर्व)
मुख्याधिकारी, नगरपालिका (सर्व),
संचालक, नगरपालिका प्रशासन संचालनालय, वरळी, मुंबई-२५.
महालेखापाल (लेखा व परिक्षा) (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर.
मुख्य लेखा परिक्षा अधिकारी, स्थानिक निधी लेखा कोकण भवन, नवी-मुंबई.
सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२
सर्व सहसचिव/उपसचिव/अवरसचिव/कार्यासन अधिकारी.
नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२
निवडनस्ती (नवि-२०)

विधानसभा सार्वत्रिक निवडणुका-२००९
माहे ऑक्टोबर-२००९ मधील विधानसभा सार्वत्रिक निवडणुकांच्या कामासाठी नियुक्त केलेल्या विभागीय, जिल्हा व तहसिल पातळीवरील निवडणूक शाखेच्या अराजपत्रित कर्मचा-यांनी केलेल्या जादा कामासाठी अतिकालीक भत्ता देणेबाबत तसेच क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांच्या (Sector officer) मानधनाबाबत

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : ईएसटी-१००९/प्र.क्र. १५३३/०९/३३
मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२.
दिनांक २९ एप्रिल २०११

शासन निर्णय :-

माहे ऑक्टोबर २००९ मध्ये विधानसभा सार्वत्रिक निवडणुका संबंधीचे काम ठराविक मुदतीत पार पाडण्यासाठी मंत्रालय विभागीय, जिल्हा व तालुका पातळीवरील निवडणूक शाखांमध्ये काम करणा-या कर्मचारी वर्गाला सुट्टीच्या दिवसांसह प्रत्येक दिव जादा काम करावे लागले. त्याकरिता सामान्य प्रशासन विभाग, विभागीय आयुक्तांची कार्यालये तसेच सर्व जिल्हाधिका-य निवडणूक कार्यालये, तहसिल कार्यालये, यामध्ये निवडणुकांचे काम करणा-या आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी व सहा निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची कार्यालये यांमध्ये काम करणा-या अराजपत्रित कर्मचारी वर्गाला तसेच जिल्हा निवड अधिका-यांनी आपल्या जिल्हा आस्थपनेतून खास निवडणूकीच्या कामासाठी घेतलेल्या इतर कर्मचारी वर्गाला निम्नलिखि शर्तीच्या अधिनतेने, पुढील प्रमाणानुसार अतिकालीक भत्ता देण्यास मंजूरी देण्यात येत आहे.

(१) अतिकालीक भत्याचा दर :-

कौणत्याही कामाच्या दिवशी केलेल्या जादा कामाच्या प्रत्येक पूर्ण तासाला (अर्धा तास किंवा अर्धा तासापेक्षा जास्त काम केल्यास तो पूर्ण तास धरण्यात येईल) प्रत्येक तासाच्या मूळ वेतनाच्या प्रमाणात देण्यात येईल.

टिप :-

तृतीय श्रेणी कर्मचा-यांना दर ताशी वेतनाचा दर ठरविण्यासाठी महिना ३० दिवसांचा आणि दिवस ७ तासांचा समजण येईल, चतुर्थश्रेणी कर्मचारी वर्गाचे दैनंदिन कामाचे तास बृहन्मुंबईत ८ तास व इतर ठिकाणी ९ तास समजण्यात येतील.

शर्ती :-

१. अतिकालीक भत्ता माहे सप्टेंबर २००९ च्या ६ व्या वेतन आयोगानुसार देय मूळ वेतन + ग्रेड वेतन (Pay in Band+Grade Pay) प्रमाणात तासाच्या दराने दिला जाईल. तसेच दैनंदिन वेतनाचा दर काढताना, त्यामध्ये कुठल्याही भत्याचा (उदा. घरभाडे भत्ता, महागाई भत्ता, स्थानिक पूरक भत्ता इत्यादी) समावेश होणार नाही.

२. सर्वसाधारण कार्यालयीन वेळेपेक्षा जास्त काम केलेल्या कामासाठी अतिकालीक भत्ता अनुज्ञेय असेल आणि फक्त दिनांक ३१ ऑगस्ट, २००९ ते दिनांक २६ ऑक्टोबर, २००९ (दोन्ही दिवस धरुन) या कालावधीसाठी राहील.

३. उपरोक्त कालावधीतील सुट्टीच्या दिवशी केलेल्या निवडणुकासंबंधीच्या कोणत्याही कामासाठी अतिकालीक दिला जाईल.

(क्र. ना.

ROTA 1H 670 (A) (500-5-2011) 1
C/My document/vidhansabha 2009 GROT

४. मंत्रालय, विभागीय, जिल्हा व तहसिल पातळीवरील निवडणूक शाखेतील कर्मचा-यांना तसेच निवडणूकीसाठी नेमण्यात आलेल्या इतर संस्थातील कर्मचा-यांना वरील पध्दतीने अतिकालीक भत्ता देय राहील.

५. तृतीय श्रेणी व चतुर्थ श्रेणी कर्मचा-यांच्या अतिकालीक भत्याची कमाल मर्यादा यांच्या माहे सप्टेंबर २००९ च्या ६ व्या वेतन आयोगानुसार देय होणा-या मूळ वेतन + ग्रेड वेतन (Pay in Pay Band+Grade Pay)एवढी राहील. त्यामध्ये इतर कुठल्याही भत्याचा (उदा. घरभाडे भत्ता, महागाई भत्ता, स्थानिक पूरक भत्ता इत्यादी) समावेश होणार नाही.

६. जे कर्मचारी निवडणुकीच्या कामासाठी मुख्यालयाबाहेर प्रवास करतील त्यांना नियमानुसार मिळणा-या प्रवास/दैनिक भत्याव्यतिरिक्त अतिकालीक भत्ता देय नाही. या दोन्ही भत्यापैकी जो फायदेशीर असेल तो भत्ता घेण्याबाबत संबंधित कर्मचा-यांना पर्याय राहील.

२. क्षेत्रिय अधिका-यांना (Sector officer) सप्टेंबर २००९ च्या ६ व्या वेतन आयोगानुसार देय मूळ वेतन + ग्रेड वेतन (Pay in Pay Band+Grade Pay)या रकमेच्या ५०% रक्कम मानधन म्हणून देय राहील. त्यामध्ये इतर कुठल्याही भत्याचा (उदा. घरभाडे भत्ता, महागाई भत्ता, स्थानिक पूरक भत्ता इत्यादी) समावेश होणार नाही.

३. निवडणुकीचे काम ज्या राजपत्रित अधिका-यांच्या देखरेखीखाली पार पाडले जाते ते अधिकारी, अतिकालिक भत्यासाठी कर्मचारी वर्गाने केलेल्या जादा कामाचा दैनंदिन कालावधी दैनंदिन हजेरीपटाच्या आधारे प्रमाणित करतील.

४. निवडणुकीच्या कामासाठी दैनंदिन वेतनावर नेमलेल्या कर्मचारी वर्गाला अतिकालीक भत्ता देय नाही.

५. वरील बाबींवर होणारा खर्च प्रधानशीर्ष २०१५-निवडणुका, उपशीर्ष ००,१०६ राज्य/संघराज्य क्षेत्र विधानमंडळ निवडणुका घेण्यासाठी लागणारा खर्च, (००) (०१) राज्य/संघराज्य क्षेत्र विधानमंडळ निवडणुका घेण्यासाठी लागणारा खर्च, २०१५००६८, १३ कार्यालयीन खर्च या लेखाशीर्षाखालील सन २०११-२०१२ या वित्तीय वर्षाच्या मंजूर अनुदानातून भागविण्यात येईल. जिल्हाधिकारी व जिल्हा निवडणूक अधिकारी यांनी या शासन निर्णयाच्या आधारे मानधनाची /अतिकालीक भत्याची परिगणना करून अनुदानाची स्वतंत्रपणे मागणी करावी.

हा शासन निर्णय, वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक २२६/११/व्यय-४, दिनांक १०.०३.२०११ अन्वये त्या विभागाच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने

(शंकर चन्ने)
उप सचिव व सह मुख्य निवडणूक अधिकारी
महाराष्ट्र राज्य

प्रति,

१) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)/(लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र-१, मुंबई
२) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)/(लेखा परिक्षा),महाराष्ट्र-२, नागपूर
३) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई/वांद्रे
४) निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
५) सर्व विभागीय आयुक्त
६) सर्व जिल्हाधिकारी व जिल्हा निवडणूक अधिकारी
७) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
८) वित्त विभाग/काया.सेवा-६, व्यय-४ ९) सामान्य प्रशासन विभाग (कार्यासन क्रमांक १९/२६)
१०) निवड नस्ती, कार्यासन क्रमांक ३३ (अर्थ संकल्प शाखा),

H 670 (9)-1 अ
C/My documents/vidhansabha 2009 GROT

- - - - -

६१३

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक - रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.३/का.५.
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २४ नोव्हेंबर, २०११

प्रति,
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व महानगरपालिका आयुक्त

विषय :- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीमध्ये किन्नरांकरिता प्रभाग आरक्षित करण्याबाबत...

महोदय/महोदया,

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये किन्नरांकरिता स्वतंत्र प्रभाग आरक्षित ठेवण्याबाबत राज्य निवडणूक आयोगाकडे निवेदने प्राप्त होत आहेत. या संदर्भात नमूद करण्यात येते की, स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये किन्नरांकरिता स्वतंत्र प्रभाग आरक्षित ठेवण्याबाबत संबंधित अधिनियमांमध्ये तरतूद नाही. तथापि, मतदारयादीमध्ये किन्नर असलेल्या मतदाराच्या नावासमोर जे लिंग नमूद केलेले असेल त्यानुसार त्यास संबंधित प्रभागातील आरक्षित किंवा खुल्या प्रभागातून निवडणूक लढविता येईल. तरी त्यानुसार आवश्यक ती कार्यवाही करण्यात यावी.

आपला,

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

D:\Rashmi\ward reservation for kinner.doc

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये ज्येष्ठ नागरीक, अंध व अपंग मतदार तसेच गरोदर अथवा तान्हया मुलासह असणाऱ्या स्त्रिया यांना प्राधान्याने मतदान करु देण्याबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र. २०/का-५.
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- ५ डिसेंबर, २०११.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाने स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदानाची टक्केवारी वाढण्याकरिता तसेच मतदारांना जास्तीत जास्त सोई सुविधा उपलब्ध करुन देण्याकरिता विविध पावले उचलली आहेत. राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे निदर्शनास आले आहे की वयोवृध्द व्यक्ती, अंध व अपंग मतदार, गरोदर स्त्रिया अथवा तान्हया मुलासह असणाऱ्या स्त्रिया यांना मतदानाची रांग लांब असल्यास मतदानासाठी त्या रांगेत उभे राहून बराच काळ प्रतिक्षा करावी लागते. यास्तव असे बरेच मतदार मतदानास जाणे टाळतात. पर्यायाने मतदानाची टक्केवारी घटते. अश्या मतदारांना मतदान करणे सोईचे व्हावे याकरिता पुढीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहे :-

(१) मतदान केंद्राबाहेर वयोवृध्द व्यक्ती, अंध व अपंग मतदार व त्याचा सोबंती, गरोदर स्त्रिया अथवा तान्हया मुलासह असणाऱ्या स्त्रिया मतदानाच्या रांगेत उभ्या असतील तर अश्या मतदारांना प्राधान्याने मतदान करण्याची संधी संबंधित मतदान केंद्राध्यक्षांनी उपलब्ध करुन दयावी. ~~यासंदर्भात तशी स्पष्ट सूचना मतदान केंद्राबाहेर फलकावर लावण्यात यावी.~~

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व नगर परिषदा / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
सर्व तहसिलदार
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने

D:\DISK_VOL2 (D)\OLD COMPUTER DATA\CORPORATION\orders.doc

महानगरपालिका,नगरपरिषदा व नगरपंचायतींच्या निवडणुकीच्या कर्तव्यांवर असतांना जखमी झालेल्या अधिकारी/कर्मचा-यांना तसेच मृत झालेल्या अधिकारी/कर्मचा-यांच्या कुटुंबियाना सानुग्रह अनुदान देणेबाबत.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक : रानिआ/नप-२०१६/प्र.क्र. २४/का-०६
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक :- २८/११/२०१६.

आदेश

विषय :- महानगरपालिका,नगरपरिषदा व नगरपंचायत निवडणुकीच्यावेळी कर्तव्यावर असताना मृत पावलेल्या कर्मचा-यांच्या वारसांना,गंभीर जखमी/कायमचे अपंगत्व आलेल्या कर्मचा-यांना सानुग्रह अनुदान देण्याबाबत.

संदर्भ :- १. राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक - रानिआ/जिपपंस/२००६/ प्र.क्र.२०/का-०७ दिनांक १०/०१/२०१२.

२. शासन निर्णय,सामान्य प्रशासन विभाग क्रमांक सीईल-२०१४/प्र.क्र.६००/३३ दिनांक- ९ एप्रिल,२०१४

३. महाराष्ट्र शासन,ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग,मंत्रालय,मुंबई ४०० ०३२ यांचेकडील शासन निर्णय क्रमांक :- ग्रापनि-२०१५/प्र.क्र.९६/ पंरा-२, दिनांक २० जून,२०१६ (प्रत संलग्न).

राज्य निवडणूक आयोगाच्या दिनांक १०/०१/२०१२ च्या आदेशान्वये राज्यातील महानगरपालिका,नगरपरिषदा,नगरपंचायती,जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या तसेच ग्रामपंचायतींच्या निवडणुकीमध्ये कर्तव्यार्थ हजर असलेल्या कर्मचा-यांचा कर्तव्य कालावधीमध्ये मृत्यू झाल्यास अथवा कर्तव्य बजावत असताना त्याला ईजा पोहचल्यास खाली नमूद केल्याप्रमाणे सानुग्रह अनुदान देण्याबाबत आदेशित करण्यात आले आहे.

अ. क्र.	तपशिल	सानुग्रह अनुदानाचे दर
१	निवडणुकीच्या कर्तव्यार्थ असताना मृत पावलेले अधिकारी/कर्मचारी यांचे वारस.	रु.०५,००,०००/-
२	निवडणुकीच्या कर्तव्यार्थ असताना अतिरेकी कारवाया,नक्षलवादयांच्या कारवाया यात बॉम्ब स्फोट,सुरुंग अथवा शस्त्रास्त्रांचा हल्ला (Road Mines,Bomb Blast,Armed Attac,etc.) यामध्ये मृत पावलेले अधिकारी /कर्मचारी यांचे वारस	रु.१०,००,०००/-
३	निवडणुकीच्या कर्तव्यार्थ असताना कायमस्वरुपी अपंगत्व आलेले अधिकारी/कर्मचारी जसे हात/पाय/डोळा गमविणे.	रु.२,५०,०००/-
४	निवडणुकीच्या कर्तव्यार्थ असताना अतिरेकी कारवाया,नक्षलवादयांच्या कारवाया यात बॉम्बस्फोट,सुरुंग पेरणी अथवा शस्त्रास्त्रांचा हल्ला (Road Mines,Bomb Blast, Armed Attacks etc.) यात कायमस्वरुपी अपंगत्व आलेले अधिकारी/कर्मचारी. जसे हात/पाय/डोळा गमविणे.	रु.५,००,०००/-

२. महाराष्ट्र शासन, सामन्य प्रशासन विभाग,मंत्रालय,मुंबई ४०० ०३२ यांनी संदर्भिय क्रमांक २ येथील दिनांक ९ एप्रिल,२०१४ चे शासन निर्णयानुसार भारत निवडणूक आयोगामार्फत घेण्यात येणा-या निवडणुकीच्या कर्तव्यावर असताना जखमी झालेल्या अधिकारी/कर्मचा-यांना व मृत झालेल्या अधिकारी व कर्मचा-यांच्या कुटुंबयांना दयावयाच्या सानुग्रह अनुदानाबाबत व संदर्भीय क्रमांक ३ अन्वये ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग,बांधकाम भवन,मर्झबान पथ,मुंबई ४०० ००१ यांनी दिनांक २० जून,२०१६ चे शासन निर्णयानुसार ग्रामपंचायत,जिल्हा परिषदा व पंचायत समितीच्या निवडणुकांच्या वेळी कर्तव्यावर असताना मृत पावलेल्या अधिकारी/कर्मचा-यांच्या वारसांना,गंभीर जखमी/कायमचे अपंगत्व आलेल्या कर्मचा-यांना सानुग्रह अनुदान देण्याबाबत तरतुद केलेली आहे. त्याच धर्तीवर महानगरपालिका,नगरपरिषदा/नगरपंचायतींच्या निवडणुकीच्या कर्तव्यावर असलेल्या कर्मचा-यांच्या संदर्भातील वाढीव दराने सानुग्रह अनुदान मंजूर करणे आवश्यक आहे असे राज्य निवडणूक आयोगाचे मत झाले आहे.

३. वरील परिस्थितीत राज्यातील महानगरपालिका,नगरपरिषदा व नगरपंचायतींच्या निवडणुकीमध्ये कर्तव्यार्थ हजर असलेल्या अधिकारी/कर्मचा-यांचा कर्तव्य कालावधीमध्ये मृत्यू झल्यास त्याच्या वारसाला अथवा कर्तव्य बजावत असतांना अधिकारी/कर्मचा-यास ईजा पोहचल्यास त्यांना खाली नमूद केल्याप्रमाणे वाढीव दराने सानुग्रह अनुदान देण्यात यावे असे आदेशित करण्यात येत आहे.

अ.क्र.	तपशिल	सानुग्रह अनुदानाचे सुधारित दर
१	निवडणुकीच्या कर्तव्यार्थ असताना मृत पावलेले अधिकारी/कर्मचारी यांचे वारस.	रु.१०,००,०००/-
२	निवडणुकीच्या कर्तव्यार्थ असताना अतिरेकी कारवाया,नक्षलवादयांच्या कारवाया यात बॉम्ब स्फोट,सुरुंग पेरणी अथवा शस्त्रास्त्रांचा हल्ला (Armed Attacks etc.) मृत पावलेले अधिकारी /कर्मचारी यांचे वारस	रु.२०,००,०००/-
३	निवडणुकीच्या कर्तव्यार्थ असताना कायमस्वरुपी अपंगत्व आलेले अधिकारी/कर्मचारी (जसे हात/पाय/डोळा गमाविणे इ.)	रु.५,००,०००/-
४	निवडणुकीच्या कर्तव्यार्थ असताना अतिरेकी कारवाया,नक्षलवादयांच्या कारवाया यात बॉम्बस्फोट,सुरुंग पेरणी अथवा शस्त्रास्त्रांचा हल्ला (Road Mines,Bomb Blast, Armed Attacks etc.) यात कायमस्वरुपी अपंगत्व आलेले अधिकारी/कर्मचारी (जसे हात/पाय/डोळा गमाविणे इ.)	रु.१०,००,०००/-

४. राज्यातील महानगरपालिका,नगरपरिषदा व नगरपंचायतींच्या निवडणुकांवरील खर्च हा संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेने करावयाचा असल्याने असे अनुदानाचे प्रस्ताव प्रकरणपरत्वे संबंधित महानगरपालिका आयुक्त किंवा मुख्याधिकारी नगरपालिका/नगरपंचायत यांनी मंजूर करावेत.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांचे आदेशानुसार,

(एस.एम. चन्ने)

सचिव

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र.

प्रत :- १. सर्व विभागीय आयुक्त.

२. सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर जिल्हा वगळून)

३. सर्व मुख्याधिकारी, नगरपरिषदा व नगरपंचायती.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक - रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र.१८ /का.५
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २३/०१/२०१२

प्रति,
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई व मुंबई शहर वगळून)
सर्व महानगरपालिका आयुक्त.

विषय :- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये शासकीय अधिकारी व कर्मचाऱ्यांवर क्षेत्रिय अधिकाऱ्याचे (झोनल ऑफिसर) काम सोपविण्याबाबत.

महोदय / महोदया,

राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका घेण्याची राज्य निवडणूक आयोगावर सांविधानिक जबाबदारी आहे. या निवडणुकांसाठी लागणाऱ्या शासकीय अधिकारी / कर्मचाऱ्यांच्या सेवा अधिग्रहित करण्याचे अधिकार संबंधित जिल्हाधिकारी व संबंधित महानगरपालिका यांना प्रदान करण्यात आले आहेत. या अधिकारांचा वापर करुन स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांच्यावेळी आवश्यकतेनुसार शासकीय अधिकारी व कर्मचाऱ्यांची क्षेत्रिय अधिकारी, मतदान केंद्राध्यक्ष, मतदान अधिकारी म्हणून नियुक्ती करण्यात येते. ही जबाबदारी सोपवितांना शासकीय अधिकाऱ्यांचा दर्जा विचारात घेतला जात नाही अशा आशयाच्या तक्रारी राज्य निवडणूक आयोगाकडे प्राप्त झाल्या आहेत. विशेषत: काही कार्यकारी अभियंता या जिल्हास्तरीय पदधारकावर झोनल ऑफिसरची जबाबदारी सोपविण्यात आली आहे असे आयोगाच्या निदर्शनास आणून देण्यात आले आहे. या संदर्भात नमूद करण्यात येते की, निवडणुकीची जबाबदारी सोपवितांना शक्य असेल तिथवर अधिकारी व कर्मचाऱ्यांचा दर्जा विचारात घेतला जाणे आवश्यक असते.

निवडणुकीमध्ये क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांवर असलेली कामांची जबाबदारी लक्षात घेता त्यांना सातत्याने सहायक निवडणूक अधिकारी व निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या थेट नियंत्रणाखाली काम करावे लागते त्यामुळे या पदावर नियुक्त करण्यात येणारा अधिकारी हा सहायक निवडणूक

निर्णय अधिकाऱ्याच्या पदाच्या समकक्ष दर्जाचा किंवा त्याच्यापेक्ष कनिष्ठ दर्जाचा असणे आवश्यक आहे. त्यामुळे कार्यकारी अभियंता यांना झोनल ऑफिसरचे काम देण्यात आले असल्यास त्यांच्या नियुक्त्या रद्द करण्यात याव्यात व त्यांच्याऐवजी अन्य योग्य अधिकारी व कर्मचाऱ्यांवर ही जबाबदारी सोपविण्यात यावी तसेच यापुढेही झोनल ऑफिसरची जबाबदारी सोपवितांना उपरोक्त निकष विचारात घेण्यात यावेत असे आपणास मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार कळविण्यात येत आहे.

आपला,

(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये जनमत चाचणी आणि मतदानोत्तर चाचणी घेणे, निष्कर्ष प्रसिध्द करण्याबाबतचे निर्बंध.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक- रानिआ/ मनपा/२०१२/प्र.क्र.१३/का.५
नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक - २/०२/२०१२

आदेश

ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३-के व २४३-झेडए नुसार राज्यातील स्थानि स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांच्या संदर्भात अधीक्षण, संचालन व नियंत्रण याबाबतची जबाबदारी रा निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे.

आणि ज्याअर्थी, राज्यातील महानगरपालिका, नगर परिषदा, नगर पंचायती, जिल्हा परिषद पंचायत समित्या व ग्रामपंचायतींच्या निवडणुका मुक्त, निर्भय व पारदर्शक वातावरणात पार पाडण्या राज्य निवडणूक आयोगावर सांविधानिक जबाबदारी आहे.

आणि ज्याअर्थी, राज्यातील २७ जिल्हा परिषदा आणि ३०९ पंचायत समित्यांसा **दिनांक- ७ आणि १२ फेब्रुवारी, २०१२ रोजी** मतदान होत आहे. तर १० महानगरपालिकांसा **दिनांक- १६ फेब्रुवारी, २०१२ रोजी** मतदान होत आहे.

आणि ज्याअर्थी, दोन्ही निवडणुका पाठोपाठ असल्यामुळे जिल्हा परिषदेच्या निवडणुकीनंत जनमत चाचणी अथवा मतदानोत्तर चाचणी प्रसार माध्यमांनी घेतल्यास अथवा जिल्हा परिषदेच्य निकालाचे अंदाज त्यांनी केलेल्या चाचणीवरून प्रसिध्द केल्यास त्याचा महानगरपालिकेच्या मतदारांव प्रभाव पडू शकतो.

त्याअर्थी, अशा जनमत चाचणी व मतदानोत्तर चाचणी घेण्यावर राज्य निवडणूक आयोग बंदी घालत आहे. इलेक्ट्रॉनिक किंवा अन्य कोणत्याही प्रकारच्या माध्यमांना मतदान समाप्तीपूर्वी जनमत चाचणीचे निष्कर्ष (Opinion Poll) प्रसिध्द करता येणार नाहीत. **महानगरपालिकेच्या मतदान समाप्तीनंतर Exit Poll** म्हणजेच मतदानोत्तर चाचणीचे निष्कर्ष प्रसिध्द करता येतील. तत्पूर्वी असे कुठलेही निष्कर्ष वर्तमानपत्रे, नियतकालिके, माहिती पत्रके, फलक किंवा तत्सम प्रसिध्दी, खाजगी किंवा सरकारी रेडिओ, टी.व्ही. केबल, डीटीएच, प्रादेशिक किंवा स्थानिक केबल टी.व्ही. सॅटेलाईट, एसएमएस, इंटरनेट, फेस बुक आणि तत्सम उपलब्ध साधने याद्वारे प्रसिध्द करता येणार नाहीत.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(डॉ. अशोक कोल्हे)
उप सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये जनमत चाचणी आणि मतदानोत्तर चाचणी घेणे, निष्कर्ष प्रसिध्द करण्याबाबतचे निर्बंध...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक- रानिआ/ मनपा/२०१२/प्र.क्र.१३/का.५
नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक ०३/०२/२०१२.

वाचा:- राज्य निवडणूक आयोगाचे समक्रमांकाचे दिनांक- २/२/२०१२ चे आदेश

आदेश

ज्याअर्थी, राज्यातील २७ जिल्हा परिषदा आणि ३०९ पंचायत समित्यांसाठी **दिनांक- ७ आणि १२ फेब्रुवारी, २०१२ रोजी** मतदान होत आहे. तर १० महानगरपालिकांसाठी **दिनांक- १६ फेब्रुवारी, २०१२ रोजी** मतदान होत आहे.

आणि ज्याअर्थी, दोन्ही निवडणुका पाठोपाठ असल्यामुळे जिल्हा परिषदेच्या निवडणुकीनंतर जनमत चाचणी अथवा मतदानोत्तर चाचणी प्रसार माध्यमांनी घेतल्यास अथवा जिल्हा परिषदेच्या निकालाचे अंदाज त्यांनी केलेल्या चाचणीवरून प्रसिध्द केल्यास त्याचा महानगरपालिकेच्या मतदारांवर प्रभाव पडू शकतो. याकरिता राज्य निवडणूक आयोगाने समक्रमांकाच्या दिनांक- ०२/०२/२०१२ च्या आदेशान्वये जनमत चाचणी (**Opinion Poll**) निष्कर्ष आणि मतदानोत्तर चाचणीचे (**Exit Poll**) निष्कर्ष प्रसिध्द करण्यावर बंदी घातली आहे. मात्र त्यामध्ये उपरोक्त निष्कर्ष प्रसिध्द करण्यावर बंदी कोणत्या कालावधीमध्ये राहील याबाबत उल्लेख नाही.

त्याअर्थी, जनमत चाचणी (**Opinion Poll**) तसेच मतदानोत्तर चाचणीचे (**Exit Poll**) घेणे आणि त्याचे निष्कर्ष प्रसिध्द करण्यावर खालील कालावधीमध्ये बंदी राहील असे आदेशित करण्यात येत आहे.

१) जिल्हा परिषद व पंचायत समिती निवडणुका-

जिल्हा परिषद व पंचायत समिती निवडणुकांचा प्रचाराचा कालावधी संपल्यापासून म्हणजेच दिनांक- ५/२/२०१२ रोजी रात्री १२.०० वाजल्यापासून महानगरपालिकेच्या निवडणुकांचे मतदान समाप्तीपर्यंत म्हणजेच दिनांक- १६/२/२०१२ रोजी संध्याकाळी ५.३० वाजेपर्यंत.

२) महानगरपालिका निवडणुका-

महानगरपालिका निवडणुकांच्या प्रचाराची कालावधी संपल्यापासून म्हणजेच दिनांक- १४/२/२०१२ रोजी संध्याकाळी ५.३० वाजल्यापासून ते महानगरपालिका निवडणुकांचे मतदान समाप्तीपर्यंत म्हणजेच दिनांक- १६/२/२०१२ रोजी संध्याकाळी ५.३० वाजेपर्यंत

मा.राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(डॉ. अ. द. कोल्हे)
उप सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

६२८

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक- रानिआ/मनपा/२०११/प्र.क्र. २४/का.५
नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक - १७/१२/२०११

प्रति,
आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका,
सर्व जिल्हाधिकारी.

विषय :- राज्य निवडणूक आयोगाचा लोगो छापणेबाबत.

महोदय,

राज्य निवडणूक आयोगाने अनावरण केलेला बोधचिन्हाचा नमुना सोबत जोडला आहे. निवडणुकांचे नमुने इ. छपाई करतांना सदर बोधचिन्ह कोणत्या नमुन्यांवर छापावे याबाबत सतत विचारणा होत असते. यासंदर्भात खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी :-

१) सदर राजमुद्रा तसेच आयोगाचे बोधचिन्ह व राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र हे शब्द केवळ सर्व प्रकारचे सांविधिक नमुने व निवडून आल्यानंतर उमेदवारास द्यावयाचे प्रमाणपत्र यावरच छापावे. (प्रपत्र-१)

२) इतर नमुन्यांवर तसेच महत्वाच्या सूचनांवर आयोगाचे बोधचिन्ह व राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र हे शब्द एवढाच मजकूर छापावा. (प्रपत्र-२)

३) इतर बाबी उदा. उमेदवार तसेच प्रतिनिधी यांचे बिल्ले, ओळखपत्रे इ. साहित्यावर राजमुद्रा तसेच राज्य निवडणूक आयोगाचे बोधचिन्ह छापल्यास त्याचा गैरवापर होण्याची शक्यता आहे. त्यामुळे याची छपाई इतर कोणत्याही साहित्यावर करण्यात येऊ नये.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,
(ध. मा. कानेड)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रपत्र - १

राजमुद्रा तसेच आयोगाचे बोधचिन्ह व राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र हे शब्द असलेला नमुना:

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रपत्र - २

आयोगाचे बोधचिन्ह व राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र हे शब्द असलेला नमुना :

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये मतमोजणी करावयाची पध्दत

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र. १६/का-५.
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २१ डिसेंबर, २००९.

आ दे श

महानगरपालिका, नगरपरिषदा, जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या या मधील मतमोजणी करण्याच्या प्रकारामध्ये भिन्नता दिसून येते. या सर्व निवडणुका राज्य निवडणूक आयोगाच्या अधिपत्याखाली होत असल्याने अशी भिन्नता असणे योग्य नाही. सर्व प्रकारच्या मतमोजणीमध्ये एकसूत्रता राहावी यासाठी मतमोजणी कशी करावी, यासाठी राज्य निवडणूक आयोग पुढीलप्रमाणे आदेश देत आहे :-

(१) मतमोजणी क्षेत्रात बॅरिकेडिंग अशा रितीने करण्यात यावे की, मतमोजणीच्या ठिकाणी टेबलवर उमेदवार किंवा उमेदवारांचे प्रतिनिधी केवळ बाहेरुन मतमोजणी बघू शकतील. बॅरिकेडिंगच्या आतमध्ये त्यांना प्रवेश करता येणार नाही.

(२) मतमोजणीच्या ठिकाणी शक्य तितकी टेबले लावण्यात यावीत. महानगरपालिकांमध्ये जितके निवडणूक निर्णय अधिकारी असतील तितकी मतमोजणी केंद्र ठेवण्यात यावीत. जेथे प्रभागात, जिल्हा परिषद मतदार विभाग किंवा पंचायत समिती मतदार गणात अथवा नगर परिषदेमध्ये एकापेक्षा जास्त मतदान केंद्रे असतील तेथे प्रत्येक प्रभागासाठी किंवा मतदार विभागासाठी किंवा मतदार गणासाठी एकच टेबल लावण्यात यावे.

(३) त्या टेबलावर त्या प्रभागातील, मतदार विभागातील किंवा मतदार गणातील इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र एकावेळी एकच आणण्यात यावे. त्यातील मतमोजणी झाल्यानंतर दुसरे मतदान यंत्र आणण्यात यावे. अशा रितीने मतमोजणी निकाल लागेपर्यंत चालू ठेवावी.

(४) अशा पध्दतीत प्रत्येक उमेदवाराचा एकच प्रतिनिधी मतमोजणीच्या ठिकाणी असतो. अन्य पध्दतीचा अवलंब केल्यास प्रत्येक उमेदवाराचे एकापेक्षा जास्त मतदान प्रतिनिधी असतात.

(५) अन्य पध्दतीचा अवलंब केल्यास त्या प्रभागाचे, मतदार विभागाचे किंवा मतदार गणाची मतमोजणी आटोपल्यानंतर सर्व प्रतिनिधींना बाहेर काढून दुसरे प्रतिनिधी आतमध्ये घेण्यास फार वेळ होतो व मतमोजणीसही उशीर होतो.

(६) पोलिसांकडून अशा सूचना येतात की, मतमोजणीचे काम शक्य तितक्या लवकर आटपावे. अंदाज आल्यानंतर विजयी उमेदवाराची मिरवणूक निघाल्यास कायदा व सुव्यवस्थेची परिस्थिती निर्माण होऊ शकते. असे प्रसंग टाळण्यासाठी वरीलप्रमाणे सर्व मतमोजणी करावी.

(७) या सूचना सार्वत्रिक निवडणुकांसाठी लागू होतील अथवा पोटनिवडणुकीत ज्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये एकापेक्षा जास्त प्रभाग, मतदार विभाग किंवा मतदार गणात एकाच ठिकाणी मतमोजणी करावयाची असेल त्यासाठी लागू होतील. पोटनिवडणुकांसाठी ही पध्दती अवलंबिली पाहिजे असे नाही.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(रा. नी. पांडे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व नगर परिषदा / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
सर्व तहसिलदार
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने

स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये मतमोजणी करावयाची पध्दत

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/प्र.क्र. १६/का-५.
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- २९ मार्च, २०१०.

वाचा:- राज्य निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक-रानिआ/मनपा-२००९/ प्र.क्र.१६/का-५, दिनांक- २१ डिसेंबर, २००९.

आ दे श

राज्य निवडणूक आयोगाने दिनांक- २१ डिसेंबर, २००९ रोजी आदेश काढले आहेत की, मतमोजणी करताना एका प्रभागासाठी एकच टेबल लावण्यात यावे. या आदेशामध्ये पुढीलप्रमाणे मजकूर दाखल करण्यात येत आहे :-

(८) मतमोजणीच्यावेळी उमेदवार, त्याचा निवडणूक प्रतिनिधी आणि त्याचा मतमोजणी प्रतिनिधी या तिघांपैकी केवळ दोनच व्यक्तींनी मतमोजणीच्यावेळी उपस्थित राहणे आवश्यक असेल. असे केल्याने मतमोजणीच्या ठिकाणी गर्दी कमी होईल.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(रा. नी. पांडे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व नगर परिषदा / नगर पंचायतींचे मुख्याधिकारी
सर्व तहसिलदार
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व कार्यासने

D:\Removable Disk (G)\DISK_VOL3 (D)\OLD COMPUTER DATA\CORPORATION\orders.doc

E36

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या क्षेत्रीय
स्तरावरील निवडणूकविषयक कामकाजाची
जबाबदारी निश्चित करण्याबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक -रानिआ/मनपा-२०१५/प्र.क्र.६ /का-५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : १०/०२/२०१५.

आ दे श

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए अन्वये राज्यातील सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्था यांच्या सर्व निवडणुकांचे अधिक्षण, संचालन व नियंत्रण याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आली आहे.

हया विषयी मा. सर्वोच्च न्यायालयाने सिव्हिल अपिल क्रमांक- ५७५६/२००५, श्री. किशनसिंग तोमर विरुध्द अहमदाबाद शहर महानगरपालिका व इतर या प्रकरणी दिनांक १९/१०/२००६ रोजी खालीलप्रमाणे निवाडा दिलेला आहे :-

(i) राज्य निवडणूक आयोग शासनापेक्षा स्वतंत्र आहे;

(ii) राज्य निवडणूक आयुक्त यांचा दर्जा भारत निवडणूक आयोगाच्या मुख्य निवडणूक आयुक्तांच्या दर्जाशी समतुल्य आहे.

(iii) राज्य निवडणूक आयुक्त यांना, त्यांची जबाबदार पार पाडण्यासाठी आवश्यक ती सर्व साधनसामग्री व मनुष्यबळ राज्य शासनाने उपलब्ध करून देणे बंधनकारक आहे.

(iv) राज्य निवडणूक आयोगाने दिलेले निदेश राज्य शासनावर बंधनकारक आहेत.

(v) राज्य निवडणूक आयोगास उच्च न्यायालय किंवा सर्वोच्च न्यायालयामध्ये रिट ऑफ मेन्डामस (Writ of Mandamus) दाखल करण्याचे स्वातंत्र्य आहे.

२. संविधानातील तरतुदी व मा. सर्वोच्च न्यायालयाचा निर्णय लक्षात घेता स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका स्वच्छ, निर्भय व मुक्त वातावरणात होण्यासाठी विधानसभा व लोकसभा निवडणुकीसाठी भारत निवडणूक आयोगाकडून अनुसरण्यात येत असलेल्या कार्यपध्दतीप्रमाणे, या निवडणुका घेणे अपेक्षित आहे.

३. राज्यात ५ प्रकारच्या स्थानिक स्वराज्य संस्था असून त्यांचा व निवडणूक विषयक जबाबदारीचा तपशील पुढीलप्रमाणे :-

स्थानिक स्वराज्य संस्था	संख्या	जिल्हा निवडणूक अधिकारी / निवडणूक अधिकारी, निवडणुकांची संपूर्ण जबाबदारी असणारे अधिकारी
महानगरपालिका	२६	महानगरपालिका आयुक्त
नगरपरिषद / नगरपंचायत	२३९	जिल्हाधिकारी
जिल्हा परिषद	३४	जिल्हाधिकारी
पंचायत समिती	३५१	जिल्हाधिकारी
ग्रामपंचायत	२७७८१	जिल्हाधिकारी

४. वरील तक्त्यावरुन असे दिसून येते की, महानगरपालिका क्षेत्रासाठी निवडणुकांची सर्व जबाबदारी महानगरपालिका आयुक्त यांची आहे. तसेच इतर सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या (नगरपालिका, जिल्हा परिषद, पंचायत समिती, ग्रामपंचायत) निवडणुकांची जबाबदारी जिल्हाधिकारी यांची आहे.

५. राज्यामध्ये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांचा पुर्वेतिहास पाहाता निवडणूक विषयी कोणता अधिकारी जबाबदार आहे याविषयी खालील बाबींमुळे संभ्रम आणि संदिग्धता निर्माण झालेली आहे :-

i) महसूल व वन विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक - संकीर्ण-०२/२०११/प्र.क्र.१३/ई-१, दि. २९ मार्च, २०१२ अन्वये ही जबाबदारी (महानगरपालिका वगळून) जिल्हाधिकारी व अपर जिल्हाधिकारी यांचेवर सोपविण्यात आली आहे.

ii) महानगरपालिका क्षेत्रासाठी एका विशिष्ट अधिकाऱ्याकडे, (उपायुक्त) जबाबदारी देण्यात आलेली नाही. महानगरपालिका आयुक्त यांच्या इच्छेप्रमाणे वेगवेगळ्या अधिकाऱ्यांना ही जबाबदारी सोपविण्यात येते तसेच यामध्ये वारंवार बदल केले जातात.

iii) इतर सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्था (नगरपालिका, जिल्हा परिषद, पंचायत समिती, ग्रामपंचायत) यांचे काम सुध्दा एका विशिष्ट अधिकारी, (उप जिल्हाधिकारी) पहात नाही. वेगवेगळ्या जिल्ह्यामध्ये ही जबाबदारी वेगवेगळ्या उप जिल्हाधिकारी यांचेकडे सोपविण्यात येते तसेच यामध्ये वारंवार बदल केले जातात.

६. आयोगाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, निवडणुकांच्या जबाबदाऱ्या विशिष्ट अधिकाऱ्याकडे नसल्यामुळे निवडणुकीमध्ये ज्याप्रकारे लक्ष दिले गेले पाहिजे त्या प्रकारे लक्ष दिले जात नाही. निवडणूक प्रक्रियेमध्ये आवश्यक ती सुधारणा आणि नविन कल्पना अवलंबिण्यात येत नाही. तसेच निवडणुका संपल्यानंतर करावयाची सर्व कामे प्रलंबित राहतात. उदा. निवडणूक खर्च सादर न करणाऱ्या उमेदवारांविरुध्द कारवाई आचारसंहिता भंग करणाऱ्या विरुध्द कारवाई इत्यादी.

७. प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये दरवर्षी कोणत्या ना कोणत्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सार्वत्रिक व पोटनिवडणुका होत असतात. म्हणून सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या जबाबदाऱ्या विशिष्ट अधिकाऱ्याकडे असणे आवश्यक आहे. महानगरपालिकेच्या निवडणुका जरी ५ वर्षानंतर होणार

असतील तरी निवडणूक संपल्यानंतर कामे करण्यासाठी व नवीन कल्पना अंमलात आणण्यासाठी विशिष्ट अधिकारी असणे आवश्यक आहे.

८. वरील वस्तुस्थिती लक्षात घेता राज्य निवडणूक आयोगाकडून खालीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत:-

i) **महानगरपालिका क्षेत्रासाठी** :- या क्षेत्रामध्ये निवडणुकीची सर्व जबाबदारी महानगरपालिका आयुक्त यांचेवर राहील. त्यांनी त्याचे सोयीप्रमाणे एका विशिष्ट उप आयुक्त यांना या कामासाठी नियुक्त करावे.

ii) इतर सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या (नगरपालिका, जिल्हा परिषद, पंचायत समिती, ग्रामपंचायत) निवडणुका घेण्याची संपूर्ण जबाबदारी जिल्हाधिकारी व उप जिल्हाधिकारी (सामान्य) यांचेवर राहील. जर जिल्ह्यामध्ये उप जिल्हाधिकारी (सामान्य) रिक्त असल्यास ही जबाबदारी निवासी उप जिल्हाधिकारी यांची राहील.

iii) या विशिष्ट उप आयुक्त / उप जिल्हाधिकारी यांना मदतीसाठी आवश्यकतेनुसार इतर कोणत्याही अधिकाऱ्याची नियुक्ती / अधिकाऱ्याचे सहकार्य घेण्याची मुभा आयुक्त व जिल्हाधिकारी यांना राहील.

iv) काही महानगरपालिका व जिल्ह्यांमध्ये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांसाठी काही पद निर्माण करण्यात आली आहेत. त्यावर काही कर्मचारी कार्यरत आहेत. याशिवाय अधिकचे अधिकारी आणि कर्मचारी यांची आवश्यकतेप्रमाणे सेवा अधिग्रहित करण्याचे संपूर्ण अधिकार आयुक्त व जिल्हाधिकारी यांना आयोगाचे दि. २ मार्च, १९९५ च्या अधिसूचनेन्वये देण्यात आले आहेत. या आदेशाप्रमाणे निवडणुका सुरु

होण्यापूर्वी व संपल्यानंतर आवश्यकतेप्रमाणे अधिकारी / कर्मचारी यांच्या सेवा आयुक्त / जिल्हाधिकारी यांनी अधिग्रहित कराव्यात.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

प्रदीप व्यास
10.2.2015

(डॉ. प्रदीप व्यास)
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रति,

प्रधान सचिव (२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी
निवड नस्ती

महानगरपालिका निवडणुकांसाठी निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या नियुक्त्या करणे, त्यांच्यावर कामाची जबाबदारी सोपविणे, इत्यादिबाबत...

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.१६/का.५,
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- १२/०३/२०१५

वाचा :- राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/मनपा-२०११/प्र.क्र.१६/का.५,
दि.२१/११/२०११ व दि.०९/०२/२०१५

आदेश

ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए अन्वये राज्यातील पंचायती व नगरपालिका यांच्या सर्व निवडणुकांचे अधिक्षण, संचालन व नियंत्रण याची जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेली आहे.,

आणि ज्याअर्थी, राज्य निवडणूक आयोगाच्या उपरोक्त दि.२१/११/२०११ च्या आदेशान्वये महानगरपालिकेच्या निवडणुकीसाठी निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या नियुक्तीबाबत तसेच इतर बाबींसाठी तरतूद करण्यात आलेली आहे. या आदेशामध्ये महानगरपालिकेच्या निवडणुकीसाठी साधारणत: ४ ते ६ प्रभागांकरिता एक याप्रमाणे निवडणूक निर्णय अधिकारी राहतील असे आदेशित करण्यात आले आहे.,

आणि ज्याअर्थी, शासनाने दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१४ रोजी काढलेल्या अध्यादेशान्वये (सन २०१४ चा १८) महानगरपालिका व नगरपरिषद निवडणुकांकरिता बहुसदस्यीय प्रभाग पध्दती रद्द करुन एकसदस्यीय प्रभाग पध्दती लागू केली आहे.,

आणि ज्याअर्थी, महानगरपालिकेच्या निवडणुकीत एकसदस्यीय पध्दत लागू करण्यात आल्यामुळे प्रत्येक निवडणूक निर्णय अधिका-याकडे किती प्रभाग राहतील यासंदर्भातील सुधारित आदेश देणे आवश्यक झाल्यामुळे राज्य निवडणूक आयोगाच्या उपरोक्त दिनांक ०९/०२/२०१५ च्या आदेशान्वये, पूर्वीचे आयोगाचे दि.२१/११/२०११ चे आदेश रद्द करुन, महानगरपालिकांच्या निवडणुकीसाठी किती प्रभागांसाठी एक निवडणूक निर्णय अधिकारी राहील यासंदर्भात तरतूद करण्यात आली. मात्र निवडणूक निर्णय अधिकारी / सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या नियुक्त्या व त्यांनी पार पाडावयाची कामे यासंदर्भात आदेश काढण्यात आलेले नाहीत. त्यामुळे आयोगाचे उपरोक्त दि.२१/११/२०११ व दि. ०९/०२/२०१५ चे आदेश रद्द करुन नव्याने आदेश काढणे आवश्यक झाले आहे.,

त्याअर्थी आता, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ झेडए तसेच मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ (१८८८ मुंबई ३) च्या कलम १८ ए (४), महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ (१९४९ चा मुंबई ५९) च्या कलम १४ (४) अन्वये तसेच राज्य निवडणूक आयोगास समर्थ करणा-या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करुन राज्य निवडणूक आयोगाचे उपरोक्त दि.२१/११/२०११ व दि.०९/०२/२०१५ चे आदेश रद्द करण्यात येत आहेत. तसेच महानगरपालिका निवडणुकीसंबंधात पुढीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत.

१) राज्यातील महानगरपालिकांच्या (बृहन्मुंबई महानगरपालिका वगळून) सार्वत्रिक निवडणुकीकरिता प्रत्येकी १० ते १२ प्रभागांकरिता एक याप्रमाणे निवडणूक निर्णय अधिकारी राहतील.

२) बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या सार्वत्रिक निवडणुकीमध्ये साधारणत: १० प्रभागांकरिता एक याप्रमाणे निवडणूक निर्णय अधिकारी राहतील.

३) महानगरपालिकेच्या सार्वत्रिक निवडणुकीमध्ये महापालिका आयुक्त, उपजिल्हाधिकारी पदाच्या दर्जापेक्षा कमी नाही अशा अधिका-याची निवडणूक निर्णय अधिकारी म्हणून नियुक्ती करतील. तथापि, अपवादात्मक परिस्थितीत अथवा पोट निवडणुकीसाठी महानगरपालिकेच्या कार्यालयातील तहसिलदार पदाच्या दर्जापेक्षा कमी नाही अशा दर्जाच्या अधिका-याची निवडणूक निर्णय अधिकारी म्हणून नियुक्ती करता येईल.

निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्यावर महानगरपालिकेचा संबंधित अधिनियम व नियमातील तरतुदीनुसार तसेच राज्य निवडणूक आयोगाने वेळोवेळी दिलेले आदेश, सूचना, परिपत्रकातील तरतुदीनुसार निवडणुकीचे काम सुरळीतपणे पार पाडण्याची जबाबदारी राहील.

४) महानगरपालिका आयुक्त पुढे नमूद केल्याप्रमाणे सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची नियुक्ती करतील. तसेच प्रत्येक निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडे खालीलप्रमाणे सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी राहतील.

(अ) सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी क्र.१ - हा अधिकारी तहसिलदार संवर्गातील असेल व निवडणूक निर्णय अधिका-याला अधिनियम व नियमातील तरतुदीनुसार पार पाडावयाच्या कामकाजात हा अधिकारी मदत करेल.

(ब) सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी क्र.२ - हा अधिकारी महानगरपालिकेच्या कार्यालयातील तहसिलदार पदाच्या दर्जापेक्षा कमी नाही अशा दर्जाचा अन्य अधिकारी असेल. तो मतदान केंद्राची पाहणी करणे व तेथे योग्य त्या सोयी सुविधा पुरविणे, मतदान व मतमोजणी अधिकारी / कर्मचारी यांना प्रशिक्षण देणे, साहित्य वाटप, इ.बाबत आवश्यक ती कार्यवाही करेल. आचारसंहितेशी संबंधित कामकाज पार पाडण्याकरिता हा अधिकारी आचारसंहिता कक्षाबरोबर योग्य तो समन्वय साधेल.

(क) सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी क्र.३ - हा अधिकारी महानगरपालिकेच्या कार्यालयातील नायब तहसिलदार पदाच्या दर्जापेक्षा कमी नाही अशा दर्जाचा अन्य अधिकारी असेल. तो निवडणूक व्यवस्थापनांतर्गत वेबसाईट अद्ययावत करणे, त्यावर वेळोवेळी उमेदवारांची प्रतिज्ञापत्रे अपलोड करणे, वृत्तपत्रांची कात्रणे व इतर माहिती अपलोड करणे, तसेच राज्य निवडणूक आयोगास विहित नमुन्यामधील माहिती वेळोवेळी सादर करणे, इ. अनुषंगिक कामे करेल.

निवडणूक निर्णय अधिका-यांच्या नियंत्रणाखालील सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी क्र.१ व २ हे निवडणूक निर्णय अधिका-यांची कोणतीही कर्तव्ये पार पाडू शकतील. परंतु नामनिर्देशनपत्रांची छाननी करणे याच्याशी संबंधित असलेल्या आपल्या कामांपैकी कोणतेही काम पार पाडण्यास निवडणूक निर्णय अधिकारी अनिवार्य अशा परिस्थितीमुळे असमर्थ झाला नसेल तर, कोणताही सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी छाननीशी संबंधित उक्त कामांपैकी कोणतेही काम पार पाडणार नाही.

५) आचारसंहिता कक्ष- महानगरपालिका आयुक्त निवडणूक आचारसंहितेशी संबंधित सर्व कामकाज हाताळण्यासाठी आचारसंहिता कक्ष स्थापन करतील. तसेच सदर कक्षाचा प्रमुख म्हणून उपजिल्हाधिकारी संवर्गातील एका अधिका-याची नियुक्ती करतील. आचारसंहितेशी संबंधित सर्व कामकाज या कक्षाकडून हाताळण्यात येईल.

६) उमेदवारांच्या निवडणूक खर्चाचा हिशोब - महानगरपालिका आयुक्त निवडणूक लढविणा-या उमेदवारांनी सादर केलेल्या निवडणूक खर्चाचा हिशोब तपासण्याकरिता एक कक्ष स्थापन करतील व या कक्षामध्ये लेखाधिकारी वर्ग-१ या संवर्गातील एका अधिका-याची कक्षप्रमुख म्हणून नियुक्ती करतील. उमेदवारांनी सादर केलेल्या दैनंदिन व एकत्रित खर्चाचे हिशोब या कक्षामार्फत तपासण्यात येतील.

७) महानगरपालिकेच्या निवडणुकीसाठी महापालिका आयुक्त यांना निवडणूक निर्णय अधिका-याची नेमणूक, सहायक निवडणूक निर्णय अधिका-याची नेमणूक, तसेच या

आदेशात नमूद केल्याप्रमाणे अन्य कामांसाठी अधिका-यांची नियुक्ती करण्यासाठी आवश्यक मनुष्यबळ उपलब्ध करुन देणे ही संबंधित विभागीय आयुक्त यांची जबाबदारी राहील.

८) नियंत्रण - महानगरपालिका निवडणुकांच्या बाबतीत संबंधित महानगरपालिका आयुक्त हे **"निवडणूक अधिकारी"** म्हणून काम पाहतील. सर्व संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी, मतदान केंद्राध्यक्ष, मतदान अधिकारी, मतमोजणी पर्यवेक्षक, मतमोजणी सहायक तसेच निवडणुकीशी संबंधित इतर सर्व अधिकारी व कर्मचारी हे निवडणूक अधिका-यांच्या म्हणजेच महानगरपालिका आयुक्त यांच्या नियंत्रण आणि पर्यवेक्षणाखाली काम करतील.

सदर आदेश राज्य निवडणूक आयोगाच्या www.mahasec.com या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला आहे.

राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(नि. ज. दागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत :-

१. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
२. सर्व विभागीय आयुक्त
३. सर्व जिल्हाधिकारी
४. राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी / सर्व कार्यासने
५. मा.राज्य निवडणूक आयुक्तांचे स्वीय.सहायक
६. सचिव, राज्य निवडणूक आयोग यांचे स्वीय सहायक
७. निवड नस्ती

महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणुका २०१७
निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहायक निवडणूक
निर्णय अधिकारी यांच्या नियुक्त्या करण्याबाबत..

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक - रानिआ/मनपा-२०१६/प्र.क्र.१६ /का.५,
नवीन प्रशासकीय भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरू चौक, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : २६ /१२/२०१६

प्रति,
विभागीय आयुक्त (सर्व)

विषय:- महानगरपालिका सार्वत्रिक निवडणूक-२०१७
निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी
यांच्या नेमणुकीबाबत...

संदर्भ :- १) राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/मनपा-
२०११/प्र.क्र.१६/का-५ दि १२.३.२०१५
२) राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्र.रानिआ/मनपा-
२०११/प्र.क्र.१६/का-५ दि २६.१२.२०१६

महोदय,

आपल्याला ज्ञात आहे की, राज्यातील १० महानगरपालिका, २६ जिल्हा परिषदा व २९६ पंचायत समित्यांच्या मुदती मार्च-एप्रिल, २०१७ मध्ये संपत असल्यामुळे तत्पूर्वी त्यांच्या सार्वत्रिक निवडणुका घेणे क्रमप्राप्त आहे. यासाठी राज्य निवडणूक आयोगाच्या आदेशानुसार प्रभाग रचनेची कार्यवाही पूर्ण झालेली असून विधानसभा मतदार यादी महानगरपालिका प्रभागनिहाय विभाजनाची कार्यवाही सुरु आहे.

२. महानगरपालिकांच्या निवडणुकांसाठी निवडणूक निर्णय अधिकारी, सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी राज्य निवडणुक आयोगाच्या संदर्भाधीन आदेशानुसार नेमणे आवश्यक आहे.

३. एखाद्या जिल्हयामध्ये जर निवडणूक निर्णय अधिकारी व सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी म्हणून नियुक्तीसाठी उप जिल्हाधिकारी व तहसिलदार संवर्गातील अधिकारी आवश्यक त्या प्रमाणात उपलब्ध नसतील तर संबंधित महसूल विभागातील इतर जिल्हांमधून आवश्यक अधिकारी उपलब्ध करुन देण्याबाबत विभागीय आयुक्तांनी कार्यवाही करावी. त्यानंतरही आवश्यक संख्येने अधिकारी उपलब्ध न झाल्यास इतर महानगरपालिकांतील उपायुक्तांना निवडणूक निर्णय अधिकारी म्हणून नेमता येतील यासाठी विभागीय आयुक्त यांनी संबंधित जिल्हाधिकारी व महानगरपालिका आयुक्त यांच्याशी चर्चा करुन उप जिल्हाधिकारी यांची

विभागातील आवश्यकता व उपलब्धता याचा आढावा घ्यावा व वरील प्रमाणे निवडणूक निर्णय अधिकारी व सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी नेमणेकामी योग्य ते अधिकारी उपलब्ध करुन द्यावेत.

४. निवडणूक निर्णय अधिकारी व सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी नेमताना खालील सिध्दांताचे कटाक्षाने पालन करावे.

(अ) तो अधिकारी त्या जिल्ह्याचा स्थानिक रहिवासी (Home District)नसावा.

(ब) तो मागील ३ वर्षापासून एकाच पदावर कार्यरत नसावा तसेच तो संबंधित जिल्हयात मागील ४ वर्षापेक्षा जास्त कालावधीपासून नियुक्त नसावा.

५. निवडणूक निर्णय अधिकारी व सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी नेमताना विभागीय आयुक्त यांनी खालील बाबींची खात्री करावी :-

(i) अधिकारी उत्कृष्ट, संशयातित सचोटी व निःपक्षपातीपणे काम करणारे असावेत. त्यांचा कोणत्याही राजकीय पक्षाबरोबर संबंध नाही याबाबतची खात्री करावी.

(ii) सदर अधिकाऱ्यांना योग्य व पुरेसे प्रशिक्षण द्यावे.

६. निवडणूककामी महानगरपालिका आयुक्तांना उप जिल्हाधिकारी /उपायुक्त व तहसिलदार संवर्गातील अधिकारी उपलब्ध करून देण्याची संपूर्ण जबाबदारी विभागीय आयुक्त यांची राहील. मात्र त्यांच्या नेमणुकीचे आदेश संबंधित महानगरपालिका आयुक्त काढतील.

मा.राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रत :-

१. आयुक्त बृहन्मुंबई,ठाणे,उल्हासनगर,पुणे,पिंपरी-चिंचवड,सोलापूर,नाशिक,अकोला,अमरावती, व नागपूर महानगरपालिका
२. राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी/सर्व कार्यासने
३. मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांचे स्वीय सहायक
४. सचिव, राज्य निवडणूक आयोग यांचे स्वीय सहायक
५. निवड नस्ती

६४९

निवडणूक प्रक्रिया पार पडल्यानंतर सादर करावयाची प्रमाणपत्रे

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक -रानिआ/जिपपंस/२०१६/प्र.क्र.२६/का.७
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालयासमोर, मादाम कामा रोड,
मुंबई- ४०० ०३२
दिनांक- ०९/११/२०१६

आ दे श

भारतीय संविधानाच्या तरतुदी (परिच्छेद २४३के व २४३झेडए) अनुसार स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सार्वत्रिक निवडणुका त्यांच्या मुदत संपण्यापूर्वी निर्भय, मुक्त व पारदर्शक वातावरणात पार पाडण्याची सर्व जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगाच्यावतीने संबंधित जिल्हाधिकारी व महानगरपालिका आयुक्त हे पार पाडत असतात.

२. राज्य निवडणूक आयोगाच्या असे निर्दशनास आले आहे की, सार्वत्रिक निवडणुका संपल्यानंतर आवश्यक ती कार्यवाही उदा. झालेल्या खर्चाचे देयके अदा करणे, खर्चाचा तपशील सादर न करणारे उमेदवारांना अनर्ह ठरविणे, निवडणुकीविषयीचे अहवाल सादर करणे, इत्यादी विषयाबाबत काही जिल्हाधिकारी/महानगरपालिका कार्यालयात अनास्था दिसून येते. हया आवश्यक माहिती अभावी आगामी निवडणूका निर्भय, मुक्त व पारदर्शक घेण्यास बाधा निर्माण होते व कार्यालयीन वेळेचा अपव्यय होतो.

३. वरील बाबी लक्षात घेता निवडणूका संपल्यानंतर संबंधित जिल्हाधिकारी यांना जिल्हा परिषद/ पंचायत समिती/ग्रामपंचायत /नगर परिषदा व नगरपंचायती करिता व महानगरपालिका आयुक्त यांना महानगरपालिकांकरिता खालील प्रमाणपत्रे आयोगाला विहित वेळेत व रितीने सादर करणे आवश्यक करण्यात येत आहेत:-

(i) <u>निवडणुकीवर झालेल्या खर्चाची सर्व देयके अदा करणे</u> व <u>थकबाकी नसणे</u> -

(अ) <u>नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था (नगर परिषदा/नगर पंचायती व महानगरपालिका)</u> :- या निवडणुकीवर होणाऱ्या खर्चाची संपूर्ण जबाबदारी त्या त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेची

आहे. त्यांनी निवडणुकीचा निकाल लागल्यानंतर ६० दिवसांच्या आत सर्व देयके अदा करावीत. त्यानंतर कोणत्याही परिस्थितीत कसलीही थकबाकी राहणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

या आशयाचे प्रमाणपत्र संबंधित जिल्हाधिकारी (विभागीय आयुक्त यांचेमार्फत) किंवा महानगरपालिका आयुक्त यांनी निवडणूका संपल्यानंतर ६० दिवसांच्या आत नमुना-१(अ) मध्ये आयोगाला सादर करावे.

(ब) जिल्हा परिषद व पंचायत समिती / ग्रामपंचायती :- या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकीवर होणाऱ्या खर्चाची सर्व जबाबदारी राज्य शासनाची आहे.

जिल्हाधिकारी यांनी शासनाने निश्चित केलेले खर्चाचे निकषामधून (सध्याचे जिल्हा परिषद/ पंचायत समिती-रु.४०/- प्रति मतदार व रु.५०,०००/- प्रति ग्रामपंचायत) अग्रक्रम ठरवून आवश्यक तो सर्व खर्च करावा व सर्व देयके निवडणूक संपल्यानंतर ६० दिवसांच्या आत अदा करावीत.

निकषापेक्षा जास्त खर्च होत असेल तर शासनाने जिल्हा परिषद/पंचायत समितीकरिता मंजूर केलेल्या नियमीत अनुदानातून देणे शक्य आहे किंवा कसे, हे जिल्हाधिकारी यांनी तपासावे. तसे शक्य होत नसेल तर संयुक्तिक कारणासह जिल्हाधिकारी यांनी ग्रामविकास विभागाकडे अधिक निधीची मागणी करावी.

वरील आशयाचे प्रमाणपत्र जिल्हाधिकारी (विभागीय आयुक्त यांच्यामार्फत) राज्य निवडणूक आयोगास निवडणूक संपल्यानंतर ६० दिवसांच्या आत नमुना-१(ब) मध्ये सादर करावे.

(क) झालेल्या खर्चाचा तपशील उदाहरण म्हणून सोबत जोडलेल्या विवरणपत्राप्रमाणे द्यावा.

(ii) निवडणुकीचा निकाल लागल्यानंतर सर्व उमेदवारांनी खर्चाचा हिशोब ३० दिवसांच्या आत सादर करणे आवश्यक.

खर्चाचा हिशोब सादर न करणाऱ्या सर्व उमेदवारांना अनर्ह ठरविण्याची कार्यवाही सुरु झाली या आशयाचे प्रमाणपत्र जिल्हाधिकारी (विभागीय आयुक्त यांचेमार्फत) व महानगरपालिका आयुक्त यांनी निवडणूका संपल्यानंतर ६० दिवसांचे आत नमुना-२ मध्ये सादर करावे.

(iii) सर्व माहिती पाठविणे :-

राज्य निवडणूक आयोगाने निश्चित केलेल्या सर्व नमुन्यात निवडणुकीशी निगडित सर्व माहिती जिल्हाधिकारी व महानगरपालिका आयुक्त यांनी ६० दिवसांत सादर करावी. या आशयाचे प्रमाणपत्र. (नमुना-३)

(iv) माहिती पुस्तिका प्रकाशित करणे :-

प्रत्येक जिल्हाधिकारी व महानगरपालिका आयुक्त यांनी झालेल्या निवडणुकीमध्ये राबविलेल्या नाविन्यपूर्ण योजना/ उचललेली नवीन पावले/राबविलेले उत्कृष्ट उपक्रम, इत्यादीसह एक सविस्तर माहिती पुस्तिका सर्वांच्या माहितीसाठी ६० दिवसांत प्रकाशित करावी.

३. वरील प्रमाणपत्रे व पुस्तक जिल्हाधिकारी व महानगरपालिका आयुक्त यांनी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सार्वत्रिक निवडणुकीचा निकाल जाहीर झाल्यानंतर जास्तीत जास्त ६० दिवसांमध्ये राज्य निवडणूक आयोगास सादर करावे.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(एस.एम.चव्हे)
सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रति :- सर्व विभागीय आयुक्त
सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी
राज्य निवडणूक आयोगातील सर्व अधिकारी
निवड नस्ती

- जिल्ह्याचे नाव :
- नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :
- सार्वत्रिक/पोट निवडणूक :
- मतदानाचा दिनांक :
- मतमोजणीचा दिनांक :

नमुना - १ (अ)

प्रमाणपत्र

(नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांकरिता)

निवडणुकीवर झालेल्या खर्चाची सर्व देयके अदा करणे व थकबाकी नसणे

(निकाल जाहीर झाल्यानंतर जास्तीत जास्त २ महिन्याच्या आत

राज्य निवडणूक आयोगास सादर करणे आवश्यक)

प्रमाणित करण्यात येते की, उपरोक्त सार्वत्रिक/पोट निवडणूका निर्भय, मुक्त व पारदर्शक वातावरणात पार पाडण्यासाठी नियमाप्रमाणे एकूण रक्कम रुपये--------- एवढा खर्च (प्रति मतदार रक्कम रुपये -----) झाला आहे. हयाचा तपशील सोबतच्या विवरणपत्राप्रमाणे आहे.

२. विवरणपत्रात नमूद सर्व बाबींवर झालेला खर्च योग्य व आवश्यक असून त्याची सर्व देयके स्थानिक स्वराज्य संस्था यांच्याकडून अदा करण्यात आली आहेत.

३. सदर निवडणुकीसाठी करण्यात आलेल्या खर्चाची आजरोजी कोणतीही थकबाकी नाही.

दिनांक :

ठिकाण :

जिल्हाधिकारी (विभागीय आयुक्त मार्फत), किंवा
महानगरपालिका आयुक्त

- जिल्ह्याचे नाव :
- ग्रामिण स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :
- सार्वत्रिक/पोट निवडणूक:
- मतदानाचा दिनांक :
- मतमोजणीचा दिनांक :

नमुना - ९(ब)

प्रमाणपत्र

(ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थांकरिता)

निवडणुकीवर झालेल्या खर्चाची सर्व देयके अदा करणे व थकबाकी नसणे

(निकाल जाहीर झाल्यानंतर जास्तीत जास्त २ महिन्याच्या आत राज्य निवडणूक आयोगास सादर करणे आवश्यक)

प्रमाणित करण्यात येते की, उपरोक्त सार्वत्रिक/पोट निवडणका निर्भय, मुक्त, पारदर्शक वातावरणात पार पाडण्यासाठी नियमाप्रमाणे एकूण रक्कम रुपये ---------- एवढा खर्च (प्रति मतदार रक्कम रु. ----------) झाला आहे. त्याचा तपशिल सोबतच्या विवरणपत्राप्रमाणे आहे. २. वरील खर्चाची सर्व देयके ग्रामविकास विभागाने निश्चित केलेल्या निकषाच्या अधिन राहून अदा करण्यात आली आहेत. झालेल्या खर्चाची कोणतीही थकबाकी नाही; किंवा

३. वरील खर्चापैकी एकूण रक्कम रुपये---------- ची देयके ग्रामविकास विभागाने निश्चित केलेल्या निकषामधून अदा करण्यात आली असून, आजरोजी एकूण रुपये ..... खर्चाची देयके अदा करण्याचे शिल्लक आहेत. त्यासाठी ग्रामविकास विभागाकडे पत्र क्र.---------- दि.---------- ने अतिरिक्त अनुदानाची मागणी करण्यात आली आहे.

दिनांक :

ठिकाण : जिल्हाधिकारी (विभागीय आयुक्तांमार्फत)

झालेल्या खर्चाचा तपशिल देण्यासाठी विवरणपत्र
(उदाहरण म्हणून)

- जिल्ह्याचे नाव :
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :
- सार्वत्रिक/पोट निवडणूक:
- मतदानाचा दिनांक :
- मतमोजणीचा दिनांक :

नमुना १-अ/ १-ब सोबतचे

विवरणपत्र

(स्थानिक स्वराज्य संस्थांकरिता)

निवडणुकीवर झालेल्या खर्चाची सर्व देयके अदा करणे व थकबाकी नसणे

एकूण प्रभागांची संख्या -

एकूण मतदान केंद्रांची संख्या -

अ.क्र.	विषय			झालेला खर्च
१	निवडणूक अधिकारी / कर्मचारी यांचे मानधन	एकूण संख्या	दर	
	निवडणूक निर्णय अधिकारी			
	सहायक निवडणूक निर्णय अधिकारी			
	मतदान केंद्रावरील कर्मचारी			
	मतमोजणीसाठीचा कर्मचारी वृंद			
	निवडणूक कार्यालयातील कर्मचारी वृंद			
	निवडणूक निरीक्षकांचे मानधन			
	पोलिस			
२	मतदान साहित्यावरील खर्च			
	मतदान केंद्रावरील साहित्य (टेबल, खुर्च्या, डोली, इ.)			
	पेंडॉलवरील खर्च			
	हमालीवरील खर्च (ई.व्ही.एम.व इतर निवडणूक साहित्य ने-आण करण्यासाठी)			
	मतदान साहित्य छपाई (मतपत्रिका व इतर साहित्य)			
	संगणकीकरण व इतर साहित्यावरील खर्च			
	ई.व्ही.एम. बॅटरी			
	मार्कर पेन			

३	वाहनांवरील खर्च (संख्या) -	
	ई.व्ही.एम.व इतर मतदान साहित्य यांची ने-आण	
	कर्मचारी वाहतूक खर्च	
	अधिकारी यांच्या वाहनांवरील खर्च	
	पेट्रोल, डिझेल वरील खर्च	
४	प्रशिक्षणावरील खर्च	
	प्रशिक्षण साहित्यावरील खर्च	
	प्रशिक्षण हॉल, खुर्च्या व इतर साहित्याचे भाडे	
५	आचारसंहिता	
	व्हिडीओग्राफी	
	कंट्रोल रुममधील व्यवस्था	
६	कार्यालयीन खर्च	
	इलेक्ट्रीसीटीवरील खर्च	
	टेलिफोन बिल	
	प्रिंटर्स, पेपर, स्टेशनरी, झेरॉक्स, इ.वरील खर्च	
	निवडणूक कार्यालयासाठी भाडे तत्वावर घेतलेल्या साहित्यावरील खर्च	
	इतर कार्यालयीन खर्च (बैठकीतील चहापानाचा खर्च)	
७	मतदान जागृती अभियानावरील खर्च	
८	निवडणूक कामावरील कर्मचारी / अधिकारी यांचा मृत्यु वा दुखापत झाल्यास द्यावी लागणारी भरपाई	
९	इतर *	

** याव्यतिरिक्त झालेला खर्च तपशिलनिहाय सादर करावा.*

दिनांक :

ठिकाण :

जिल्हाधिकारी (विभागीय आयुक्त मार्फत)
/ महानगरपालिका आयुक्त

- जिल्ह्याचे नाव :
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :
- सार्वत्रिक/पोट निवडणूक:
- मतदानाचा दिनांक :
- मतमोजणीचा दिनांक :

नमुना - २

प्रमाणपत्र

उमेदवारांनी खर्चाचा हिशोब सादर करण्याबाबत

(निकाल लागल्यानंतर ६० दिवसांत राज्य निवडणूक आयोगाकडे सादर करणे आवश्यक)

प्रमाणित करण्यात येते की, विषयांकित निवडणुकीत सोबतच्या विवरणपत्रामध्ये दर्शविल्याप्रमाणे ----उमेदवार उभे होते. त्यापैकी ---------- एकूण उमेदवारांनी निवडणूक खर्चाचा हिशोब निकाल लागल्यानंतर ३० दिवसांत विहित पध्दतीने सादर केला आहे.

२. विहित मुदतीत व विहित पध्दतीने खर्चाचा हिशोब सादर न करणाऱ्या ----------(अंकात) उमेदवारांना (यादी संलग्न) निवडणुकीचा निकाल लागल्यानंतर ६० दिवसांच्या आत प्राथमिक नोटीसा जारी करण्यात आल्या आहेत.

३. या सर्व उमेदवारांविरुध्द निकाल जाहीर झाल्यापासून जास्तीत जास्त ६ महिन्याच्या आत अनर्ह करण्याबाबत आवश्यक ती कार्यवाही पूर्ण करण्यात येईल.

दिनांक :

ठिकाण : जिल्हाधिकारी/महानगरपालिका आयुक्त

- जिल्ह्याचे नाव :
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :
- सार्वत्रिक/पोट निवडणूक:
- मतदानाचा दिनांक :
- मतमोजणीचा दिनांक :

नमुना - २ सोबतचे

विवरणपत्र

(उमेदवारांनी खर्चाचा हिशोब सादर करण्याबाबत)

जिल्हा परिषद, पंचायत समिती, महानगरपालिका, नगर पालिका/नगर पंचायती यासाठी स्वतंत्रपणे अहवाल सादर करणे.

* प्रत्येक स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या प्रभाग/निवडणूक विभाग/निर्वाचक गणनिहाय माहिती सादर करावी.

** उमेदवाराच्या नाव व पक्षासहीत यादी स्वतंत्रपणे जोडावी.

एकूण प्रभाग/निवडणूक विभाग/निर्वाचक गणांची संख्या -

अ.क्र.	प्रभाग/निवडणूक विभाग/ निर्वाचक गणाचा क्र व नाव *	निवडणूक लढविणारे एकूण उमेदवार (राजकीय पक्षनिहाय)	खर्चाचा हिशोब विहित मुदतीत सादर करणाऱ्या उमेदवारांची संख्या	खर्चाचा हिशोब विहित पध्दतीने व मुदतीत सादर न करणाऱ्या उमेदवारांची संख्या (राजकीय पक्ष निहाय) **

दिनांक :

ठिकाण :

जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त

- जिल्ह्याचे नाव :
- स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे नाव :
- सार्वत्रिक/पोट निवडणूक:
- मतदानाचा दिनांक :
- मतमोजणीचा दिनांक :

नमुना ३

प्रमाणपत्र

आयोगास सर्व अहवाल विहित मुदतीत सादर केलेबाबत

(निकाल जाहीर झाल्यानंतर जास्तीत जास्त ६० दिवसांत राज्य निवडणूक आयोगास सादर करणे)

प्रमाणित करण्यात येते की, उपरोक्त निवडणुकीची सर्व निवडणूक प्रक्रिया निर्भय व मुक्त वातावरणात योग्यरितीने पूर्ण झाली असून राज्य निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्र.रानिआ/जिपपंस-२०१६/प्र.क्र.२०/का.७, दि.२४/१०/२०१६ अन्वये निश्चित केलेले सर्व अहवाल विहित मुदतीत आयोगाकडे पाठविले आहेत. त्यामधील माहिती योग्य असल्याची खात्री करण्यात आली आहे.

तसेच माहिती पुस्तिका प्रकाशित करण्यात आली आहे.

दिनांक :

ठिकाण : जिल्हाधिकारी/महानगरपालिका आयुक्त

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मागासवर्गीयांसाठी आरक्षित असलेल्या प्रभागातून निवडून आलेल्या सदस्याने विहित कालावधीत वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास करावयाच्या कार्यवाहीबाबत.

महाराष्ट्र शासन

नगर विकास विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक: एमसीओ-२०१६/प्र.क्र.४६/नवि-१४

मंत्रालय, मुंबई-३२.

दिनांक:- २८ मार्च, २०१६

वाचा: (१) महाराष्ट्र अधिनियम क्र.१३/२०१५.

(२) शासन परिपत्रक, नगर विकास विभाग क्रमांक: एमसीओ-२०१५/प्र.क्र.९९/नवि-१४, दि.०७ एप्रिल, २०१५.

(३) राज्य निवडणूक आयोगाचे पत्र क्र.रानिआ/मनपा-२०१६/प्र.क्र.१/का.५, दि.०४/०२/२०१६.

परिपत्रक:-

राज्य विधिमंडळाने दिलेल्या मान्यतेनुसार महाराष्ट्र अधिनियम क्र. १३/२०१५ अन्वये मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम व महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ मध्ये सुधारित तरतुदी करण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार महानगरपालिका, नगरपरिषदा/नगरपंचायती इत्यादींच्या राज्य निवडणूक आयोगाने जाहीर केलेल्या कार्यक्रमानुसार ज्या सार्वत्रिक किंवा पोटनिवडणुकांकरिता नामनिर्देशन पत्र भरण्याचा शेवटचा दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१७ किंवा त्यापूर्वीचा असेल, त्याबाबतीत अनुसुचित जाती, अनुसुचित जमाती किंवा यथास्थिती नागरिकांचा मागास वर्ग यांच्याकरिता राखीव असलेल्या जागेसाठी निवडणूक लढविण्यास इच्छुक असलेल्या व्यक्तींना वैधता प्रमाणपत्र देण्यासाठी त्यांनी पडताळणी समितीकडे सादर केलेल्या अर्जाची सत्य प्रत किंवा अन्य कोणत्याही अर्जाची सत्य प्रत किंवा अन्य कोणताही पुरावा नामनिर्देशन पत्रासोबत सादर करण्याची मुभा देण्यात आली आहे. तथापि, निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्याच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास त्यांची निवड भूतलक्षी प्रभावाने रद्द करण्याबाबत सदर अधिनियमात तरतुद आहे. त्याचप्रमाणे महापौर व नगराध्यक्ष यांच्या निवडणुकीसंदर्भात उपरोक्तप्रमाणेच तरतुद करण्यात आली आहे.

०२. संदर्भ क्र. (२) येथील शासन परिपत्रक दि.०७/०४/२०१५ अन्वये राज्यातील सर्व विभागीय आयुक्त, जिल्हाधिकारी व सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त यांना महाराष्ट्र अधिनियम क्र.१३/२०१५ अन्वये करण्यात आलेल्या उपरोक्त तरतुदी सर्व निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांच्या निदर्शनास आणण्याबाबत सुचित करण्यात आले आहे.

०३. उपरोक्त संदर्भात राज्य निवडणूक आयोगाने त्यांच्या संदर्भ क्र. (३) येथील दि.०४/०२/२०१६ च्या पत्रान्वये अधिनियमातील उपरोक्त तरतुद स्पष्ट असली तरी निवडून आलेल्या सदस्याने ६ महिन्याच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास त्याची निवड भुतलक्षी प्रभावाने रद्दबातल झाली असल्याबाबतचे औपचारिक आदेश कोणत्या अधिकाऱ्याने काढावयाचे याबाबत अधिनियमात स्पष्ट तरतुद नसल्याचे नमूद केले आहे. त्यानुषंगाने स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मागासवर्गीयांसाठी आरक्षित असलेल्या प्रभागातून निवडून आलेल्या सदस्याने ६ महिन्याच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास त्याची निवड भुतलक्षी प्रभावाने रद्दबातल झाली असल्याबाबतचे औपचारिक आदेश कोणत्या अधिकाऱ्याने काढावयाचे याबाबत शासनाने आवश्यक आदेश निर्गमित करावेत, असे सुचित केले आहे.

०४. उपरोक्त अनुषंगाने विधि व न्याय विभागाकडे संदर्भ करण्यात आला असता, त्या विभागाने नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या बाबतीत संबंधित सदस्याने ६ महिन्याच्या आत जात वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास संबंधित सदस्यास राज्य शासनास (नगर विकास विभागास) आदेशाद्वारे सदस्य म्हणून राहण्यास/महापौर म्हणून राहण्यास निरर्ह ठरविता येईल, या विभागाने केलेल्या प्रस्तावास सहमती दिली आहे.

०५. *महाराष्ट्र अधिनियम क्र.१३/२०१५ मधील तरतुदी, राज्य निवडणूक आयोगाने दि.०४/०२/२०१६ च्या पत्रान्वये केलेली विचारणा व विधि व न्याय विभागाने दिलेले मत यांच्या अनुषंगाने नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीमध्ये मागासवर्गीयांसाठी आरक्षित असलेल्या प्रभागातून निवडून आलेल्या सदस्याने ६ महिन्याच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास त्याची निवड भुतलक्षी प्रभावाने रद्दबातल झाली असल्याबाबतचे औपचारिक आदेश नगर विकास विभागाकडून निर्गमित करण्यात येतील.*

०६. *राज्यातील सर्व जिल्हाधिकारी (बृहन्मुंबई वगळून) व सर्व महानगरपालिका आयुक्त यांनी उपरोक्त अधिनियम क्र.१३/२०१५ मधील तरतुदीनुसार त्यांच्या अधिपत्याखालील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकींमध्ये मागासवर्गीयांसाठी आरक्षित असलेल्या प्रभागातून निवडून आलेल्या; परंतु ६ महिन्याच्या कालावधीत वैधता प्रमाणपत्र सादर न केलेल्या सदस्यास अनर्ह ठरविण्याबाबतचे प्रस्ताव नगर विकास विभागातील त्यांच्या संबंधित प्रशासकीय कार्यासनाकडे सादर करावेत. संबंधित कार्यासनांनी अधिनियमातील तरतुद व विधि व न्याय विभागाने दिलेले मत यांच्या अनुषंगाने संबंधित प्रस्तावाबाबत आवश्यक कार्यवाही करून त्याबाबत आदेश निर्गमित करावेत.*

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१६०३३१९८३४१७९०२५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

Jayasingrao N Patil

Digitally signed by Jayasingrao N Patil
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra, ou=Deputy Secretary, postalCode=400032, st=Maharashtra, cn=Jayasingrao N Patil
Date: 2016.03.31 18:37:06 +05'30'

(ज. ना. पाटील)
उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रती-

१. मा.विरोधी पक्षनेते, दोन्ही सभागृह, महाराष्ट्र विधानमंडळ, मुंबई.
२. सर्व सन्मानीय विधानसभा/विधानपरिषद व संसद सदस्य.
३. मा.राज्यपाल महोदय यांचे सचिव.
४. मा.मुख्यमंत्री महोदय यांचे प्रधान सचिव.
५. सर्व मा.मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
६. मा.राज्य निवडणूक आयोग यांचे कार्यालय.
७. मा.मुख्य सचिव यांचे वरिष्ठ स्वीय सहाय्यक.
८. अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग.
९. मुख्यमंत्री महोदय यांचे जनसंपर्क अधिकारी.
१०. सर्व विभागीय आयुक्त.
११. सर्व जिल्हाधिकारी.
१२. राज्यातील सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त.
१३. राज्यातील सर्व नगरपरिषदा/नगरपंचायती यांचे मुख्याधिकारी.
१४. सर्व मंत्रालयीन विभाग.
१५. प्रधान सचिव (नवि-१)/सचिव (नवि-२) यांचे स्वीय सहाय्यक.
१६. विभागातील सर्व सहसचिव/उपसचिव.
१७. विभागातील सर्व कार्यासने.
१८. निवडनस्ती (नवि-१४).

६६३

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/मनपा-२०१५/प्र.क्र.१/का.५,
नवीन प्रशासन भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक:- १६/१२/२०१६

प्रति,

सचिव (२),
नगरविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई

सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)

विषय :- स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीमध्ये मागासवर्गीयांसाठी आरक्षित असलेल्या प्रभागातून निवडून आलेल्या सदस्याने विहित कालावधीत वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास करावयाच्या कार्यवाहीबाबत...

संदर्भ :- १. शासन परिपत्रक नगरविकास विभाग क्र.एमसीओ-२०१६/प्र.क्र.४६/ नवि-१४, दि.२८/०३/२०१६
२. शासन निर्णय ग्रामविकास विभाग क्र.ग्रांपनि-२०१४/प्र.क्र.१५९/पंरा-२, दिनांक ०४/०८/२०१६

महोदय/महोदया,

नगरविकास विभागाच्या संदर्भांकित दिनांक २८/०३/२०१६ च्या शासन परिपत्रकान्वये नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीमध्ये मागासवर्गीयांसाठी आरक्षित असलेल्या प्रभागातून निवडून आलेल्या सदस्याने सहा महिन्याच्या मुदतीत वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास त्याची निवड भूतलक्षी प्रभावाने रद्दबातल झाली असल्याबाबतचे औपचारिक आदेश नगरविकास विभागाकडून निर्गमित करण्यात येतील अशा सूचना देण्यात आलेल्या आहेत.

२. ग्रामविकास विभागाच्या संदर्भांकित दि.०४/०८/२०१६ च्या शासन निर्णयामध्ये जिल्हा परिषद व पंचायत समिती आणि ग्रामपंचायतींच्या निवडणुकीमध्ये मागासवर्गीयांसाठी आरक्षित असलेल्या जागेवर निवडून आलेल्या सदस्याने सहा महिन्याच्या मुदतीत जात वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास त्याची निवड भूतलक्षी प्रभावाने रद्दबातल झाली असल्याबाबतचे औपचारिक आदेश जिल्हाधिकारी यांच्याकडून निर्गमित करण्यात येतील असे नमूद करण्यात आले आहे.

३. यासंदर्भात मुंबई उच्च न्यायालयामध्ये दाखल झालेल्या रिट याचिका क्र.१०४७८/२०१४ (Anant H. Ulahalkar & anr. Vs. Chief Election Commissioner and ors.) मध्ये उच्च न्यायालयाच्या पूर्णपीठाने दि.०९/१२/२०१६ रोजी दिलेल्या निर्णयाकडे आपले लक्ष वेधण्यात येत आहे. महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ च्या कलम ९-ए चे अर्थविवरण करण्यासंदर्भात उच्च न्यायालयाच्या पूर्णपीठाकडे संदर्भ करण्यात आला असता त्यावर न्यायालयाने पुढीलप्रमाणे निर्णय दिलेला आहे.

> "In the result, we hold that the time limit of six months prescribed in the two provisos to Section 9A of the said Act, within which an elected person is required to produce the Validity Certificate from the Scrutiny Committee is mandatory.
>
> Further, in terms of second proviso to Section 9A if a person fails to produce Validity Certificate within a period of six months from the date on which he is elected, his election shall be deemed to have been terminated retrospectively and he shall be disqualified for being a Councillor.
>
> Such retrospective termination of his election and disqualification for being a Councillor would be automatic and validation of his caste claim after the stipulated period would not result in restoration of his election.

४. वरील परिस्थितीत स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मागासवर्गीयांसाठी आरक्षित असलेल्या प्रभागातून निवडून आलेल्या सदस्याने विहित कालावधीत वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास अशा सदस्याची निवड भूतलक्षी प्रभावाने रद्द झाली असल्याबाबतचे औपचारिक आदेश तात्काळ निर्गमित करण्यात यावेत असे आपणास मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या निदेशानुसार कळविण्यात येत आहे.

आपला,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

प्रत :- सर्व विभागीय आयुक्त
सर्व महानगरपालिका आयुक्त
कार्यासन ६, ७ व ८, राज्य निवडणूक आयोग

D:\MNC\Election March-April 2019.docx.RSK